प्रीपे यथा विनिर्दग्ध्य ज्वालैते संप्रवर्तते ।
आलोकोऽनिष्ठयाप्येवं निर्वाणमनथा भवेत् ॥७॥
स्वयं साला श्रुता वापि भक्तिरान्त्येकसेवया
उपेक्ष्य वर्णिता सद्भि यथा स्वर्गतरंगिणी ॥८॥
यथा श्रुत्वामिहिमानि विनश्यत्यवकेवलात्
तथैतत्प्रेक्षणात्पुंसां भक्तिमेति संसारदुःखिता ॥९॥

જેમ વેને જિદ્દા ન આવી કોઇ રોગ કે માણસ ની આગળ દીવો બળતો કોય, તો તે માણસ ની ઇચ્છા વગર પડળ પ્રકાશ થાય છે, તેમ આ ગ્રંથને અભ્યાસ કરનાર માણસને તેના ઇચ્છા વગર પડળ મુકિત થાય છે. (૭)
આ સંહિતા પોતાજા મિત્રે જ અભ્યાસ કરીને ભગવદ્ કોય અથવા બીજા કોઇ વર્ણન કરનાર ના મુખથી સાંભળી કોય તો તે ગંગાજી ની પેઠે તરત જ સદાના ~~પાપો~~ પાપોની શાંતિ આપે છે-(૮)
જેમ શ્રુતિ (વેદ) નું અવલોકન કરવાથી તેમાં થયેલા સર્ગ ની ભ્રાંતિ દૂર થાય છે, તેમ આ સંહિતા ના અવલોકન થી સંસાર નો દુઃખ દૂર થાય છે
ત્રૈલોક્યમોહનોપેક્षास्तानवं ह्यन्त्यकं शनैः ।
द्वितीयो द्विजः समाप्तश्चरितः सिद्धिका यथा ॥१०॥
જેમ ચારદરકલ્પ પ્રાપ્ત થતા દિશાઓનાં મલિન પડળ ધીરે ધીરે સારી પેઠે ઓછા થવા લાગે છે, તેમ આ ગ્રંથ નો વિચાર પ્રાપ્ત થતાં બુદ્ધિ નાં લોભ તથા મોહ આદિ દોષો ધીરે ધીરે સારી પેઠે ઓછા થવા લાગે છે.(૧૦)
આ ગ્રંથ સાંભળવામાં આવે, વિચાર કરવામાં આવે અને સમજવામાં આવે, તો માણસને મોહના પ્રાપ્તમાં તથા ધ્યાનની કે અન્ય વગેરે ની કોઇ જરૂર રહેતી નથી. આ શાસ્ત્ર નાં ૬૪ અભ્યાસથી અને વારંવાર અવલોકનથી ચિત્તનાં સંસ્કારપૂર્વક અપૂર્વ પાંડિત્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

ૐ

શ્રી રામચંદ્રજી એ પોતાનાં ચિત્તના દ્રઢ ભાવવા સંસારના પદાર્થો પ્રત્યે અરુચિ દ્રઢાવવા કહ્યું "આ જગતમાં કોઈ પણ વસ્તુ અવિનાશી કે આનંદદાયક નથી. મનુષ્ય આ સંસારમાં જન્મ લઈને પૂર્વકાળથી જે દુઃખદાયક વિષયોનું સેવન કરતો આવ્યો છે તેને જ ભોગવવા માંડે છે, કદી વાસ્તવિક સુખ કે સંતોષ આ ભોગોમાંથી તેને પ્રાપ્ત ન થતાં ઊલટો અનેકવિધ દુઃખોનો જ અનુભવ કર્યા કરવામાં આયુષ્ય ગુમાવે છે, અંતે મરણદશાને પ્રાપ્ત થાય છે. મરણ પછી પાછો જન્મે છે; વળી મરે છે-અને પાછો જન્મ લે છે. આ પ્રમાણે અજ્ઞાનકાળથી જન્મ-મરણ અને ~~અનર્થ~~ વિષય-દુઃખોના પ્રવાહમાં વહ્યા કરે છે. આવા મહાશત્રુ માં અજંપાવાર ભમ્યા કરવા છતાં તેને કદિપણ શાંતિ મળતી નથી. કેમકે જગતના સર્વપદાર્થો પરસ્પર કોઈ પણ સંબંધ દ્રઢાવતાં નથી કિંતુ મન દ્વારા જ તેનો આપે કલ્પિત જ સંબંધ બંધાયેલો છે. આ મન પોતે અસત્ (મિથ્યા) ફોગટનાં પણ, તેણે આ જગતને સત્સદૃશ ભાવરૂપે મનુષ્યને અનેકવિધ અસત્ પદાર્થોમાં મોહિત કરી દીધો છે. આ કારણ જો તજી દે તો મનનું મિથ્યાત્વ સમજી લેવાય, તો પછી જગતમાં કોઈપણ પદાર્થ સત્ય રહેશે નહિ. આ લૌકિક વાસનારૂપ માયાજાળ કે જેમાં પ્રાણીમાત્ર બંધાયેલાં છે, તે મન દ્વારા જ ફેલાયેલ છે. આપણે અનેક સમયે કહીએ છીએ કે, આ જગત મિથ્યા છે; તથાપિ આપણે તેમાં પદાર્થો તરફ દોડીએ છીએ. પ્રતિદિન આપણી સમક્ષ અનેક પ્રાણીઓ અને પદાર્થો નાશ પામે છે, તથાપિ આપણને આપણા મરણની અને સંસારની ભયંકરતાની ભાગ્યે જ થતી નથી. અવશ્યનાશી એવા પદાર્થોમાં રહ્યાની અસારતા જોવા છતાં પણ આપણે તેમાં જ મોહિત રહીને - જન્મ ~~મરણ~~ રૂપ માર્ગે આત્મચિંતન માં કિંચિત્ પણ પ્રવૃત્ત થયા નથી.

આ સર્ગનું કારણ આપણી વાસના જ હોવાથી હું તે વાસનાથી મુક્ત થવા ઇચ્છું છું.

ત્યારે વિશ્વામિત્રજીએ વશિષ્ઠજીને કહ્યું કે 'આપ રામચંદ્રજીને એવો ઉપદેશ આપો કે જેથી એમનો અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર દૂર થાય. આથી વશિષ્ઠજીએ રામચંદ્રજીને આ મહારામાયણ નામક શાસ્ત્રનો ઉપદેશ આપ્યો. લઘુ જ નામ યોગવાશિષ્ઠ છે.

આ ઉત્તર રામાયણમાં પણ વૈરાગ્ય, મુમુક્ષુ, ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, ઉપશમ અને નિર્વાણ એવાં છ પ્રકરણો છે. આ ગ્રંથમાં 32,000 શ્લોક છે.

પ્રથમ વૈરાગ્ય પ્રકરણ છે. એમાં જગતના પદાર્થોનું મિથ્યાત્વ અને ભંગુરતા સંપૂર્ણતઃ દર્શાવીને જણાવ્યું છે કે "જ્યાં સુધી મુમુક્ષુને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થતો નથી ત્યાં સુધી તે કદાપિ મોક્ષનો અધિકારી થઈ શકતો નથી.

ચતુર્થ મુમુક્ષુ પ્રકરણમાં "ચિત્તરૂપી વનમાં વાસનારૂપી નદી પ્રબળ વેગથી વહે છે તેમાં પડવાથી મનુષ્ય અવશ્ય અજ્ઞાનસાગરમાં ડૂબી પડે છે. ઉચિત છે કે વાસના-સંસારથી પરાવૃત્ત કરી આત્મા તરફ વળવું. આ વાસનાત્યાગ પુરુષાર્થથી જ સિદ્ધ થઈ શકે છે; પ્રારબ્ધ પર વિશ્વાસ રાખીને બેસી રહેવાથી સિદ્ધ થતો જ નથી. પ્રારબ્ધ પડ્યા પુરુષાર્થનું જ નામ છે. જે પ્રબળ પુરુષાર્થ કરવામાં આવેલો એ જ જન્મનો તથા જન્માંતરનો સર્વ વાસનાઓનો ત્યાગ થઈ આત્મજ્ઞાનપ્રાપ્તિનાં માર્ગમાં આવતાં સર્વ વિઘ્નો વિનાશ મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે.

પૂર્વજન્મનો પુરુષાર્થનું જ નામ વાસના છે. જે કર્મ કોઈ જન્મમાં પ્રયત્નપૂર્વક કરવામાં આવે, તેનો અભ્યાસ પડી જઈને ચિત્તમાં તે સંસ્કાર રૂપે રૂપથી સ્થિત થઈ જાય છે, અને તે સંસ્કાર રૂપે અનેક જન્મોમાં તે પ્રાણીને તે જ પ્રકારનાં કર્મ તરફ દોરી જાય છે. આનું નામ વાસના છે. અને શાસ્ત્રોનો સિદ્ધાંત છે કે : એક જન્મનાં પુરુષાર્થ અન્ય જન્મનાં પુરુષાર્થ કરતાં દુર્બળ તોમજ સબળ પણ થઈ શકે છે. રામ, વિચાર, સત્સંગ અને સંતોષ એ ચાર મોક્ષરૂપ મંદિરનાં દ્વારપાળ છે. જો એ ચારનો જો આશ્રય લો તો જીવ જે કોઈપણ એક જ પગથિયું ચઢવા કરવાથી મોક્ષમંદિરમાં પ્રવેશ કરશે.

શુભાશુભ પદાર્થોનાં ત્યાગ, સ્પર્શ, દર્શન, ભોજન, સંગ કરવા કરાવા અંગે : કરણમાં જે દુઃખને કે અભાવમાં શોકને પ્રાપ્ત થવાથી તે પુરુષ શાંત કહેવાય છે.

વિચાર ની બુદ્ધિ તીવ્ર થાય છે, અને પરમપદની પ્રાપ્તિ થાય છે. કુંકોડાનું? આ સંસાર શું છે? એ કેવા રીતે ઉત્પન્ન થયો? આવા વિષયો નું વારંવાર ચિંતન કરવામાં આવે તેનું નામ વિચાર કહેવાય. અમૂલ્ય વસ્તુની ઇચ્છાનો ત્યાગ કરવો અને પ્રાપ્ત વસ્તુ માં સમબુદ્ધિ રાખવી. દુઃખ-વિષાદ થી રહિત થવું અને ચિત્તને આશા થી વિવશ ન થવા દેવું એનું નામ સંતોષ છે. સાધુ-સમાગમ આ સંસાર-સમુદ્રને તરવા ની નૌકા છે. પરંતુ સાધુ તે જ છે કે જેના હૃદયની ગ્રંથિ તૂટી ગઈ હોય અને જેનામાં શાંત અને સમતા નો પૂર્ણ પ્રકાશ થયો હોય.

તૃતીય પ્રકરણ ઉત્પત્તિ વિષે છે. જેમાં - હું અને તું થી આ સર્વ દૃશ્ય જગત એ માત્ર મન નો વિલાસ છે, આ જગત મિથ્યારૂપ જ છે. મન જ સર્વનો પ્રવર્તક છે. અને જે તે પદાર્થને જેવો ચાહે તેવો કરી બતાવે છે. જે કંઈ આ જગત માં કોઈ પણ સ્થાને છે, તે સર્વ મન દ્વારા રચાયેલું છે. મન નો રચ્યા વિના કોઈપણ થઈ શકતું નથી માટે જે એ મન શાંત થઈ ગયું તો પછી જગત કોઈ પણ બાદ કરી શકશો નહિ. જે વસ્તુ સંકલ્પસિદ્ધ છે. તે સંકલ્પ થી જ નષ્ટ થઈ શકે છે. આપ જ્યાં સુધા 'કું બ્રહ્મ નથી' એવો સંકલ્પ સ્થિર છે ત્યાંસુધી બંધન છે. જ્યારે પણ એવો સંકલ્પ દૃઢ થઈ જાય કે "આ સર્વ દૃશ્ય બ્રહ્મ જ છે" ત્યારપછી બંધન રહે જ કયાંથી?

આ જગત સંકલ્પ ની વૃદ્ધિ થી વૃદ્ધિ પામે છે. અને તેના કોઈપણ થી ~~કરવા~~ કાર્ય પામે છે. સંકલ્પને લીધે જ સંસાર નું ભાન થાય છે. અર્થાત ચિત્ત એ જ સંસાર છે. સર્વત્ર મારા અનાદિ અનંત બ્રહ્મતત્વ જ છે. જે શરદઋતુ નાં નિર્મળ આકાશ જેવું ભાસે છે. સમાધિ-વ્યાધિ ભેદ. એ ભાવનામય કલ્પિત જગત છે. મન એ અસત્ અજ્ઞાન નું જ કાર્ય, (પરિણામ) હોવાથી તે પણ અસત્ જ છે, આધ્યાત્મ માર્ગ ના સત્તા એક જ મન ની સત્તા છે, અને મન નું સ્વરૂપ જ જગત ની ઉત્પત્તિ અને સ્થિતિનું કારણ છે.

ચતુર્થ સ્થિતિ પ્રકરણ :- જગત ની સ્થિતિ પણ તેના ~~ઉત્પત્તિ~~ ઉત્પત્તિ ની જેમ ભાવનામય છે, માટે સંકલ્પમય જગત નો ત્યાગ કરીને સ્વસ્વરૂપ માં વિચરો, સર્વ પદાર્થો માં સમદૃષ્ટિ એ જ ચિત્ત ની પરમસ્થિતિનું કારણ છે. જેમાં સ્થિતિ પ્રાપ્ત થવાથી મનુષ્ય પુનઃ જન્મ-મરણ નો ભાગી થતો નથી. 'હું કોણ કરતો નથી, 'હું આ નથી'

અથવા કુંજ સર્વ કરું છું અને કુંજ સર્વસ્વ છું એ માંથી કોઈ એક દૃષ્ટિ જો આશ્રય લેવાથી મનુષ્ય સંસારથી મુક્ત થઈ જાય છે - અહંકાર ત્રણ પ્રકારનો થાય છે; કાર્યરૂપ આ સંપૂર્ણ બ્રહ્મંડ તથા કારણરૂપ પરમાત્મા 'કુંજ જ છું' 'મારાથી અન્ય કાંઈ જ નથી' એ પ્રથમ અહંકાર છે તે બંધનનો હેતુ નથી. કુંજ સર્વથી પૃથક્ છું અને વાળના અગ્રભાગના કલ્પિત સો માં ભાગ કરતાં સૂક્ષ્મ છું. એ બીજો અહંકાર છે તે પણ બંધનનો હેતુ નથી. આ બંને પ્રકારનાં અહંકાર જીવન્મુક્તોને જ થાય છે. દેહમાં અહંબુદ્ધિ એ ત્રીજા પ્રકારનો અહંકાર છે. એ લૌકિક અહંકાર બંધનકર્તા છે તેનો ત્યાગ કરીને પ્રથમ કે દ્વિતીય અહંકારની ભાવના કરો અને પછી એ બંનેનો ત્યાગ કે જે આપોઆપ થાય છે તેના દ્વારા પરમપદમાં સ્થિત થાઓ.

પાંચમું ઉપશમ પ્રકરણ છે. જેમાં અકૃત્રિમ અને સ્વાભાવિક જે ભેદ જગાય છે તે પણ કલ્પનામાત્ર જ છે તેને નિવૃત્ત કરવાનો ઉપાય મનોનિગ્રહ છે. મનના નાશથી જ પરમપદની પ્રાપ્તિ થાય છે. જ્યાં સુધી ચિત્તની સત્તા છે, ત્યાં સુધી જ દુઃખ છે. અને ચિત્તનો નાશથી દુઃખનો પણ નાશ થઈ જાય છે. જ્યાં સુધી 'કુંજ સુખી કે દુઃખી છું' એવો નિશ્ચય હોય ત્યાં સુધી જ મન કે જે સંસારવૃક્ષનું બીજ છે તે રહે જ છે. પરંતુ જ્યારે મન મૈત્રી વગેરે સદ્ગુણ દ્વારા વાસનાશુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે અને પછી વાસનાનો પણ ત્યાગ કરીને (પોતાનો) આત્મસ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર કરે છે ત્યારપછી મનનો મનોભાવ રહેતો નથી.

મનનો નાશ બે પ્રકારનો છે. ૧ સગુણ ૨ અગુણ. જીવન્મુક્તિ પ્રાપ્ત થયા પછી જ્યારે મૈત્રી વગેરે સદ્ગુણો પ્રગટે છે ત્યારે સગુણ મનનો નાશ થાય છે. જ્યારે બને જે સમયે વિદ્વાન એવા પદને પ્રાપ્ત કરે છે - કે જ્યાં સુખ, અસુખ, તેજ, તમ, દિવા, રાત્રિ, ઉદય-અસ્ત, હર્ષ-શોક કોઈ પણ જગ્યા નથી અને જે પદ વાણી અને બુદ્ધિનો વિષય નથી - તે સમયે અગુણ મનનો નાશ

થાય છે. મનોનાશ, વાસનાક્ષય, અને તત્ત્વસાક્ષાત્કાર થી જ પરમ પદ ની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ તરફ એકજણ નો મતવ્યાપાર છે. જો વાસના પરિત્યાગ કરવાનો પ્રયત્ન કરશો તો પણ મનોનાશ થઈ જશે, અને મન નાં નાશ થી તત્ત્વસાક્ષાત્કાર થશે. જ્યાં સુધી મન નો નાશ થતો નથી ત્યાં સુધી વાસનાક્ષય થતો નથી અને જ્યાં સુધી વાસનાક્ષય થતો નથી, ત્યાં સુધી સાક્ષાત્કાર થતો નથી.

જેણે સદ્વિચાર થી ચિત્ત ને જતા જાણ્યું છોડ્યું તેણે જ જન્મ સફળ કરી જાણ્યો છે એમ સમજવું. તેને આધિ, વ્યાધિ અને વિષયો દુઃખદાયક થતા નથી. જેણે સર્વ સંકલ્પો નો સમાશ્રય જે પરમપદ, માં વિશ્રાંતિ કરી છે તે મેરુ ને તૃણ ગણે છે.

સંગ (આસક્તિ) જ અનર્થો નું કારણ છે. સંગ જ સંસાર નું કારણ છે. સંગ આશા નું કારણ છે અને આપત્તિ નું પણ કારણ તે જ છે. માટે સંગ (આસક્તિ) નો ત્યાગ એ જ મોક્ષ છે. સંગપરિત્યાગ થી બધા જ બંધન છૂટી જતાં જ જે ચાલતા છે તે સર્વજ્ઞાત ને ચિન્માત્ર જાણી અંતર્મુખ રહીને જ જગત માં વિચરે છે.

હું નિર્વાણ પ્રકરણ : જ્યારે જીવ આ સંસાર માં અનાદિકાળ થી ભમાડા કરતાં કરતાં પોતાનાં પુરુષાર્થ થી સર્વ વાસનાઓ નો ક્ષય કરી આત્મપરાયણ થાય છે ત્યારે તેને એવું ભાન થાય છે કે જેમ અગ્નિ ની ઉષ્ણતા કમળ થી સુગંધ સ્વભાવ કિરણ થી શુક્લતા ભિન્ન નથી તેમ પ્રમાણે આ જગત, ચેતનથી એટલે કે બ્રહ્મ થી ભિન્ન નથી. 'હું ચિન્મય અર્થાત ચિત્સ્વરૂપ છું હું દૃશ્ય નથી પણ આકાશ કરતાં પણ સૂક્ષ્મ છું.' એવી બુદ્ધિ ઉદય પામે છે – ત્યારે જ સંસાર નાં સર્વ બંધનો તૂટી જાય છે. જ્યાં સુધી આ બુદ્ધિ ઉદય પામતા નથી અને 'હું દેહ છું' એવી બુદ્ધિ રહે છે ત્યાં સુધી સંસારબંધન થી મુક્તિ મળતા નથી.

પરમપદ ની પ્રાપ્તિ કોઈ માત્ર શાસ્ત્રાભ્યાસ કે ગુરુ થી જ થઈ શકતા નથી. (તે બાહ્ય સાધનો હોવા છતાં) કિંતુ કેવળ અધ્યયન પોતાની આંતરશુદ્ધિ અને શુદ્ધ બુદ્ધિ થી જ પરમપદ ને પ્રાપ્ત થવાય છે. 'મારા થી ભિન્ન કોઈ નથી. આ સંસાર રૂપ કે જે અનાદિકાળ થી ચાલે છે તે વાસ્તવ માં બ્રહ્મ સ્વરૂપ કે મારા સ્વરૂપ થી ભિન્ન નથી' એવું જે જ્ઞાન તે જ માત્ર પરમપદ છે. આવા જ્ઞાન નો ઉદય થવા થી જ અહં, મમ, કર્તા, કારણ વગેરે સર્વ અભિમાન નો ત્યાગ થઈ શરીર વિદ્યમાન હોવા છતાં પણ જીવન્મુક્તિ નું સુખ ભોગવનાર જ્ઞાની પુરુષ વિદેહ કૈવલ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

વૈરાગ્ય પ્રકરણ.

Page No. 1
Date : / /

શાંત વિષે.

જેની રચના થઈ જે ચર્મ કાંઈ સત્ય પ્રમાણે પ્રચાર થયા છે, સ્થાપિત આગમો છે અને તત્ત્વ પામે છે તે સચ્ચિદાનંદ પરમાત્મા ને હું પ્રણામ કરું છું

જ્ઞાનાચાર, જ્ઞાનાદિ રત્નો જ્ઞાનાચાર પ્રકારોથી જેનાં રક્ષણ થી જે થયા છે તે શાશ્વતસુખ પરમાત્માને હું પ્રણામ કરું છું.

જેમાંથી સકલ વેદશાસ્ત્રો ની અંદર રહ્યાનંદ ના કણો રહ્યા છે. અને જે સકલનું મૂલતત્ત્વ છે તે સચ્ચિદાનંદ પરમાત્મા ને હું પ્રણામ કરું છું.

હે ભગવન્, મોક્ષનું સાધન શું કર્મ છે? કે જ્ઞાન છે? અથવા બંને છે?

મુનિ બોલ્યા - સકલશાસ્ત્રમાં જેમ પક્ષીઓ બે પાંખ વડે ઉડે છે તે પ્રમાણે જ્ઞાન અને કર્મ એ બંને સાધન થી મોક્ષ થાય છે. એમ મહાત્મા -ઓ કહ્યું છે. કર્મ ચિત્તશુદ્ધિ થી પરંપરા થી મોક્ષનું સાધન છે અને ચિત્તશુદ્ધિ થયા પછી કર્મફળ ત્યાગ પૂર્વક એકનું જ્ઞાન જ મોક્ષનું સાક્ષાત્ સાધન છે.

અધિકારી:- કે પુરુષ ને હું આ સંસાર માં બંધાયો છું અને જ્ઞાન મેળવવા થી હું મુક્ત થઈશ. એવો નિશ્ચય કરે તે જ અધિકારી છે. જે વિવેકી જાતિ અને ધર્મ પૂર્વક માને છે અને ચિત્તશુદ્ધિ થયા પછી આ મોક્ષનાં ઉપાયરૂપ ઉત્તર સાધનસંન્યાસ નો વિચાર કરે છે તેને પુનઃજન્મ થતો નથી. આ સાધનસંન્યાસ થી સકલ મોહ પાર કરી જાય છે.

હું પ્રભુ ચર્મ વિષયો માં અનાસક્ત બુદ્ધિ થી વ્યવહાર કરું.

વાત્સાર્ય. આ જગતરૂપી જન્મ આકાશમાં રહ્યાનાં ભાવવર્ણ કેવો છે. જેમ આકાશ ભાવવર્ણ રહ્યા નથી તેમ પરબ્રહ્મ માં જગત પણ રહ્યું જ નથી. એ તો ભ્રમ છે. કોઈ સમયે પણ જગત નું પાછું રહ્યું જ ન થાય એવું ત્રિકાળજ્ઞ થવું એ મુક્તિનું સર્વોત્તમ લક્ષણ એમાં રહ્યું છે. એવો મારો નિશ્ચય છે. આવો મારો અંતરંગ અનુભવ છે એવો બોધ થયા વિના આ લાંબા કોઈ સમયે પણ કોઈનો અનુભવ માં આવતો જ નથી; અને એ બોધરૂપી નો સાક્ષાત્કાર થયા વગર રહ્યો નથી. એટલે જ ઉપાસકે રહ્યું એનો સાક્ષાત્કાર સિદ્ધ કરવો જોઈએ - આ શાસ્ત્ર યથાર્થ રીતે સમજવા માં આવે તો એ રહ્યું એનો સાક્ષાત્કાર થાય; માટે તત્ત્વ નો નિર્ણય થતાં સુધી નું આ શાસ્ત્રો

આંબળાવશે તો તને એ સાક્ષાત્કાર પ્રાપ્ત થશે.

એવા અનુભવરૂપ ધ્યેય પ્રત્યક્ષ કેમ થતાં હશે એવા પ્રશ્ન આ ગ્રંથનું વિચારબીજ 'અહં ન' એમ અનુભવમાં આવે છે. 'કે દૃશ્ય પદાર્થ છે તે કાંઈ છે જ નહિ' એવા બોધથી જો મનમાંથી દૃશ્ય પદાર્થનું ભાન થઈ જાય તો તેથી સ્વરૂપનો અનુભવ થતાં સર્વોત્તમ નિરાવરણ પ્રત્યક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે.

કે ઘડીમાં ! વાસનાઓનો સમૂહરોગ ત્યાગ એ જ ઉત્તમ નિદાન કહેવાયું છે. તે ચિત્તશુદ્ધિ થતાં પછી ઉપાસના, મનન વગેરે ક્રમિક ક્રમથી પ્રાપ્ત થાય છે. વાસના જીરવ્યા પછી વાસનાઓનો અમુકરૂપ મન પડ્યા પછી જ જાગ્રત થાય છે. વાસના જ આ ભૂત-સમુદાયથી બનેલો દેહ ને ધરી રાખે છે.

દૃશ્ય અને બધા મિલન એમ બે પ્રકારના વાસના છે. જેથી જન્મ થાય છે તે વાસનાને મલિન જાણવી. જેથી જન્મનો ત્યાગ થાય છે તે વાસનાને શુદ્ધ જાણવી. જે શુદ્ધ વાસના કહી છે, તે તત્ત્વબોધમાં ઉપયોગી છે. બીજા વાસના કેમ અંકુરરહિત છે, પુનર્જન્મ આપતી નથી માટે શુદ્ધ દેહને જ ધારણ કરી રાખે છે. માત્ર ~~દેહ ધારણ~~ નો વેગ જો સંસ્કાર પર પોકોવાર કરે છે. કેટલાક વાસના ચુકતા કોઈ, બેસો કરી વાર જન્મરૂપ અનર્થ નો પાત્ર થવા નથી. તેઓ પરમતત્ત્વને પામેલા, જીવન્મુક્ત અને મહાન વ્યક્તિ માત્ર કહેવાય. તેઓ મોટા અને મહત્ત્વ નાં કારણ તેવા કોઈપણ કારણોને કોઈ ભેદ કે મોટા દુર્ધરૂપ વિકાર જોઈ શકતા નથી. સ્વાર્થ પદાર્થ મેળવવાને રાગ થતાં નથી, અને અનિષ્ટ પદાર્થ મેળવવા દ્વેષ કરતા નથી. પરંતુ દૃશ્યમાં વિષયોરૂપ પ્રકરણ વિના સ્વતઃ શાસ્ત્રનું જીવન તત્ત્વસાક્ષાત્કાર કરવામાં સમર્થ થતું નથી.

ચિત્ત દોષ :- સારા કાર્યો તથા મહાત્માઓનાં સેવન ને છોડી દેવાથી સંસાર ચિત્ત રાગ-દ્વેષ થી જર્જરિત થઈ ગયું છે અને જેમ ભાંગ્યું તૂટ્યું ઘરનું ઘણું બધું પાણીના પ્રવાહ સમાવી શકે છે તેમ તે વિષયો માં સમાવી કરે છે. વિષયોના ભારથી ભટકતા ફરતું ચિત્ત પડ્યા પોતાનું સંસાર વૃદ્ધિ ને લઈ જાય કોઈ પડ્યા કેડાડે કેમ બાંધતું નથી. રાગદ્વેષ નાં તરંગો ને લઈ અપાર થયેલું ચિત્ત જોકિમને ખાડામાં ભરી છે. તેને તો આ સંસારસમુદ્ર તરવાના નિત્ય ઉત્કંઠા કોઈ પડ્યા ચિત્ત તેને રોકી રાખે છે. આવું ચિત્ત વિષયો મળતાં ઘણાં દિવસ ઘર માંડેલા શુભ કાર્યને છોડી દેવડાવે છે. આ ચિત્ત નો ગુણ કરવો વધારે

કહીને છે. ચિત્ત જ વિષયોનું કારણરૂપ છે. ચિત્ત કોરું નો જ થઈ જાય છે. જો ચિત્ત ભરાઈ જાય તો જ જગત ભરાઈ જાય છે. માટે પ્રયત્નપૂર્વક ચિત્તના જ શિક્ષિત કરવો.

મન જ્યાં સુધી પોતાના પર વિભિન્ન પદાર્થોનાં પ્રહાર થવા કરે છે, ત્યાં સુધી જીવનો ભવભ્રમણનો અંત આવતો નથી પણ જ્યારે તે મન આત્માકાર થઈને આત્મભાવને પામે છે, ત્યારે જ તેનાં ભવભ્રમણનો અંત આવે છે.

બૂરાઈ થઈ ગયા જેવા પ્રયત્નો છે તે પરમપ્રકાશને રોકી દે છે. તે સંસારમાં વ્યવહાર કરનારાં પદાર્થો જીવોનાં મનને બાંધી રાખે છે. તે દૃષ્ટદાનુશ્રવિક જેમ વિચિત્ર રંગોવાળા છે. જે ઘોડો મોટું માંદરા પર ઉભય થઈને ચારો ચરે જગત પર વિશ્વાસ રાખે છે તેના સામે કુંઈ દેડુ નથી, કુંઈ દેડુનો નથી અને દેડુ મારો નથી' એવા સમજણ પર જેમનાં ચિત્ત વિશ્રાંતિ પામ્યા છે તેવા પુરુષો માં વિશ્વ છે. તેવાને વંદન. સંસાર માં જ્યાં સુધી રાગ-દ્વેષના ફોરા ત્યાં સુધી મનુષ્ય પોતાનાં વાસ્તવિક સ્વરૂપને જાણવા સમર્થ થતો નથી, માટે રાગ-દ્વેષનો ત્યાગ કરવો. જગત માં રમણિયતા દેખાવા નું કારણ મોટું છે. જેના પર અજ્ઞાન વદ્યું છે જે ભય પમાડે છે.

ફાટો : અનંતકાળ થી આ જગત માં જેમ પાણીના અનેકવિધ વસ્તુ તો ગળતા આવ્યા છે. અનંત બ્રહ્માંડો અસ્તિત્વમાં આવ્યાં હતાં તે ઘરનો નથી. એવા ગળતા નું રમણ રાખવા પણ મુમુક્ષુએ પોતાનાં આત્મા નો સ્વાધ્યાય જેમ બને તેમ ઝડપ કરી લેવો.

સંસાર દુઃખરૂપ :- એવા છે કે જે આવું છે તે બોધ જ સમજણ છે ચિત્ત સંસાર માં ભળેલું છે. અને પદાર્થો ભિન્નતા ધરાવતા હોવા છતાં એમાં આત્મસ્વરૂપ જાણવામાં આવતું નથી. સંસારના અનેક વ્યક્તિ ફેલાવ કરે છે. વિષયો પર રાગદ્વેષ થવા કરે છે અને તેનાથી છૂટતો નથી. સંસારમાં અનંત વિચાર કુંડાળા ભરેલા છે. મોટું વંટોળ આવે છે. સમતુલા મળતો નથી અને ચારેતરફ અંધકાર દૂર રહે છે. જીવન અસ્થિર સ્થિતિ પામે છે. માંદા માંદ પડ્યા પર વિકાર થયા છે. દુઃખ નાશ પામે છે. નિરંતર દુઃખ વિષયોમાં જ પ્રીતિ રહે છે. ચારેર નાશ પામતા કરે છે. દેહુ માં વૃદ્ધાવસ્થા, રોગ ઘણાં વસે છે. પરમાનંદ મળતો નથી. મન મૂંઝાય છે. પારકાના ઉન્નતિ પર પ્રસન્નતા થતા નથી. ઉજ્જવળ કરુણા ઉદય પામતા નથી. દુર્જનોનો સંગાથ સુલભ થયા છે. વાસના સંસાર

બોલ્યા, વદાવ્યાં કરે છે.

હિન્દૂ સમાજમાં પણ કાળના ભોગે અનેક વિકૃતિઓ પ્રવેશી ચૂકી છે. સમાજમાં કુંવારે પણ કુવારા જોવા મળે છે. સમાજમાં જ્ઞાની પુરુષ જે પરોપકાર કરનારી પરાદા પાડવા પરિવાર પામનારી અને સ્વાત્મવિચાર થી રાજવાળા પામેલા વ્યક્તિઓને ખોટો ગણી રહ્યું છે. પરંતુ સમાજમાં પણ એવો અને મોટો દુઃ રાખનારા, સંસારમાં જોઈ જાતનો મનમાં ગર્વ નહિ દારુવાળી શોભા પામેલા અને જેની ચોતરા પર અદ્રુષ્ટિ રહેલો અંતઃકરણવાળા મહાત્મા પુરુષો જ્યાં સમાજમાં બહુ જ દુર્લભ છે. અમુક કોઈ કિસ્સા પરિણામે ફક્ત બાહરનાં ફટવાળા જોવામાં આવતાંથી.

વિશ્વ પૂરમ ચારરસુખના અને દાન ની ચોતરા પર ધર્મને અવકાશ ના રાખે અનેક કિસ્સાઓ પાછળ કિસ્સે બાળ્યા જાય છે તે કેટલાને પ્રાપ્તિ પામે? કિસ્સાઓ જ્યાં કે ફક્ત પ્રારબ્ધ પર પૂરતું થાય છે તે સંસાર કોમાંથી મોં સમાજ કુટિલ ઘટનો અપવાદ જેવા રહે છે. તેનાથી દુઃખ-વિમાનો જોકુ ઉગાય છે. ખોટનો તરત ફરીનું અને ખોટમાં પછીથી ફરીનું સંયમ દ્વારા રાખવામાં આવતાં અને પરિણામે અનર્થ ન થનારા કારણે સ્થિતિને રાજ્ય પામવા માટે મળતા તેમાં પર ફેરવામાં આવે છે તે પહેલાં વિકલ્પનાં કેવળ સુખો માણવાનાં ચિત્ત ને દુઃખ જે આપ્યા કરે છે. વિવેક વિનાનાં લોકો તેમાં ચક્રને પાકા કિલ્લાક સ્થિતિ તરાપરાક્ષ જાય છે. ખોટાબુદ્ધિ પર વિકલ્પ પૂરતું થતા પહેલાં સંસ્કાર સંબંધી સુખો ભોગવવા માગણીને ત્યાંનો કોળાઝાડો કયાંય મૃત્યુ પ્રેરણાક્ષક થાય છે. જે દેખાવ દરેકને કાર્યો માત્રમાં જે અદ્રશ્ય થઈ જાય છે તે વિષયો અને જગતમાં લોકોને ભમાવી રહ્યાં છે.

વાસ્તવિક રીતે સર્વે પંચમહાભૂતોનાં વિકાર રૂપ છે. પૃથ્વિ, જલ, તેજ, વાયુ, આકાશ એ પંચમહાભૂતોનાં અંશોનાં સમુદાયને અવિવેકી પુરુષો દરેક-દરેક પદાર્થ માને છે વિવેકથી તેનું પૃથક્કરણ કરતાં એવા જગત પંચમહાભૂતો સિવાય કોઈ બીજું જોવામાં આવતું નથી. જેને સુખની વિષયોમાં દ્વેષ રાગ કોઈ ત્યાં સુધી તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકે નહિ; તે વિષયો

મા રહેલો દરેક રાગ સુરક્ષ દોષરહિત લિખા કુરુ થયો બધી.
ચારિત્રધારાંદ રત્નત્રયધારા આત્માનું ઝવેરાત, મનન કરવા કિતાં
પડ્યા દોરાગ્રહ વિના વિચારકોને તે આત્માના પ્રાપ્તિ થઈ
શકતા બધી. ચરાચરું સ્વરૂપમાં મગ્નતા અમારા જેમ સંતોષ છે.
સુરક્ષ દોરાગ્રહ ઉપશમ પક્ષ જ પરમતત્ત્વ ને જાણવાના ઉત્કૃષ્ટ
વિચારણા ઉપજે છે. શિરાહ ના સ્વરૂપ વિચારને ગુરુગમ પક્ષ
બોધ્યુ છે.

વિસ્તાર : - ઉત્તમ જુદેદા વાત્રા રામને રોગોના કેમ ભોગો પડ્યા ગમતાં નથી. કોઇપણ ભોગ ગમે મોટો રોગ કે મળ માં શેરા વસ્તુ ન્યાયિક કેટલાશ નું શિક્ષણ છે. ઇરાદાપૂર્વક ક્રિયા કે જેને ભોગો પર અસરકિ થાય છે તે ભવબંધન કહેવાય. પરમતત્વને ભેગવામાં જેટલા કેટલા બંધનો હોય તેટલા વૈરાગ્યમાં બંધાતા રહે છે.

ઉપદેશ સાંભળવાને બદલે રામને વૈરાગ્ય વાંચવાં માંડ્યાને જે કોઇ ઉપદેશ કરવામાં આવે તોને ઉપદેશ પણ અધ્યાત્મ - અર્થકિત થાય છે. પરંતુ જે વાંચવાક અધ્યયનને કે જ્ઞાનોપદેશ સાક્ષાત ભેટમાં કે કહ્યો કરોર કુલો તે સાંભળ રામને સંભળે.

આમ ઉપદેશ સાંભળવાનો અવસર કરવા પર વસિષ્ઠાશ્રમનું તેજ નિરાલું છે. સંસ્કૃત મહાત્મા વાંસિષ્ઠને અર્ક નું અધ્યયન કરવા, મુખ્યત્વે કરીને પરમપદ જે જોડવાનું શાસ્ત્ર તથા પ્રમાણ કહ્યું.

વાંસિષ્ઠનો ઉપદેશ : પરમાત્મા રૂપ જૈતન્યસ્વરૂપના અંદર અનંતકોટિ બ્રહ્માંડો ગ્રસરેણુઓ ની જેમ દેખાઇ દેખાઇને લીન થઇ ગયા છે. તેમનો અંત્યના પણ શક્ય નથી. વર્તમાનકાળ માં પણ જે પ્રકારના અંદર જે કરોડો બ્રહ્માંડો છે, તેમનો કેટલો અંત્યના છે; તે કોઇપણ પણ રીતે શક્ય નથી. કુલે પદ્ધ બ્રહ્માંડો રૂપ જે તરંગો ઉત્પન્ન થશે તેમનો અંત્યના પણ કોઇપણ કરી શકાય નહીં. જ્યારે બ્રહ્માંડો અસંખ્યાત ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યારે વ્યાપ્ત બને જે અસંખ્યાત ઉત્પન્ન થાય તેમાં તો આશ્ચર્ય જ શું ?

ઈ પરમાણુઓ મળે ત્યારે જેને ગ્રસરેણુ કહેવાય છે. બારા કે બારીમાંથી ઘર માં પ્રકાશ પડતો હોય તેમાં જે રજકણો ઉડતા પ્રતીત થાય છે તેમાનું નાનું રજકણ ગ્રસરેણુ કહેવાય છે.

આ અંતિવાંકુ નામનું કે ચિત્સદ્રુપ ચિંતારત્નો છે તેના જે પોતાનાં હૃદયના અંદર રહેલાં સંકલ્પ આકાશ વિષે ની ભ્રાંતિ જે લાગે જે (જગત) આ વાસનામય બ્રહ્માંડ દેખે છે. તેમજ અનુક્રમે વાસનાઓ પ્રાપ્ત થતાં તે તે શરીરો ધો

અનુભવ કરે છે. બાકી વાસ્તવિક રીતે તો રમાત્મા નિર્લેપ જ છે અને જેમ વગેરે વિકારોથી રહિત છે. એ પ્રમાણે કરોડો પૃથ્વીઓ મરી ગયાં છે, મરે છે અને મરશે. મરવાનાં સમયમાં દરેક પદાર્થો કે વાસના માં લિપ્ત થયા હોય છે તે વાસનાને અનુસરીને તે પાછા જુદા જુદા પૃથ્વ થાય છે. આ જગત એ પરંપરા માત્રથી પ્રવાહ માં મનથી બનાવેલાં રૂપ સમ મિથ્યા જેવા છે.

કુદરતકારા માં દરેક પદાર્થથી જગત બને છે એમ પડી ગયા છે, અને જેનો બહાર હોય અને સાચું હોય એવું દેખાય છે. એ કુદરતકારમાં જે જેમનો, જેમ પક્ષીના અનેક ક્રિયાઓનાં અને મૃત્યુ વગેરે નો અનુભવ થાય છે. વળી મરેલા પક્ષી પડ્યા તો જે કુદરતકારમાં તે જ રીતે પાછી પરલોક ની ક્રિયા થવા માંડે છે. સંસાર માં પડ્યા અનેક વાસનામય દેહ ના અંદર બીજા વાસનામય દેહો જોવામાં આવે છે. મરેલાં બધાને પૂરતા વગેરે પંચમૂતોનો ગઠ્ઠો થાય કે તે તે લોક માં જન્મેલા થાય કોઈ પડ્યા સંબંધ નથી, ત્યાં પડ્યા કેવળ ભ્રાંતિથી તેમને એ જોવામાં આવે છે. આ અવિદ્યારૂપ નદી આકાર છે. તેમાં અનેક ફાંટાઓ માં વહે છે, અનેક દેહોરૂપ મોજા કરે છે. મૂઢ પુરુષો તેને તરી શકતાં નથી. એ તરંગો માં કેટલાક ફુટી ને, ફરીને અને મળતાં ટુકડાઓ ની સમાન હોય છે. કેટલાંક અદ્દલ સમાન બીજાં બાકીનાં સાવ જુદાં હોય છે. તેમાં વાસનાનાં દેહોરૂપી તરંગો થયા જેમ ની વાસના વગેરે સાથે અને બીજા દેહોથી સંયુક્ત હોય છે. અત્યારનાં આ વ્યવસ્થા અવસ્થામાં છે એવું મારું સમરણ છે. એ જ વાસનાઓ માં બીજા તો બીજા દેહોની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને પકડીયા ના કરે. પડ્યા કુદરત, આકાર વગેરે તથા પોતાના રોગ સંભાળો ની સમાન કરે. દરેક વાસનો સહજ રીતે સમાન કરે. જ્યારે બીજાનાં વાસનો કુદરત વગેરે માં વિલક્ષણ કરે. કેમ પડ્યા વાસના, વાસનાદિક, મૂઢ, અંગારા અને પુલસ્ત્ય વગેરે અધિકારી પુરુષો થયાં થશે.

બીજાનાં કલ્પ માં આ રોગાયુક્ત બોલવામાં છે આટલા રોગાયુક્ત અવાજ કરે અને કેવે પછી પડ્યા થશે. તેમ અને કે પડ્યા અમને કે બીજા રીતના પડ્યા થશું. દીર્ઘ વિચારવાળા આ વાસના માં શરીરમાં જે જીવ છે.

તેને અનુક્રમથી આ દશામાં અવતાર જોવામાં આવે છે. આપણે અનેકવાર વ્યાસની તથા વાલ્મીકિની સાથે જન્મ્યા હતાં. અનેકવાર અત્યંત જુદા જુદા ઘરમાં પગ જન્મ્યા હતાં. કુળ આ વ્યાસને આપણે અવતાર ઘારવાનાં છે અને તે અવતારોમાં તે ઇતિહાસ સહિત ભારત સમાન ગ્રંથને રચશે. ચાર વેદનાં વિભાગ કરીને કુળને પુષ્ટ્યાત કરીને બ્રહ્મના પદને ભોગવતો આ વ્યાસ જેવડે વિદેહમુક્તિ પામશે. આમ આ મારા અંત વિનાના છે. આવી મુશ્કેલીઓમાં જે બ્રહ્મવેત્તા જીવન્મુક્ત હોય, તે સમાધિ ચિત્ત વાળો, ભેદના કલ્પનાઓ પર સંકુચિત, સ્વરૂપમાં જ વિરાજવાળો અને આવરણરહિત કે પદને પરમશાંતિ સ્વમૂલથી જ તૃપ્ત રહે છે.

જીવન્મુક્તિ - વિદેહમુક્તિ.

જળમાં વિચાર કે તરંગવાળા જળમાં જેમ ફેર પડવું સરખું છે તેમ વિદેહમુક્ત અને જીવન્મુક્તમાં મુક્તિપણું સરખું જ છે. મુક્તિ તે વિષયોને ત્યાગવાથી પછી મળે તે વિદેહમુક્તિ હોય કે જીવન્મુક્તિ. જેઓ વિષયોનો ઉપભોગ જ કરવાનો તેમને વિષયોનાં રસનો બોધ કયાંથી હોય? તેઓ બોધરૂપ જ હોય છે તેમાં કશો ભેદ નથી.

કુશ! તમે તો આત્માના કલેવાળા વિષે કહ્યા પરજ ધ્યાન આપો. આ સંસારમાં અનેક અનેક પુરુષો આવી રીતે પુરુષાર્થ (ઉદ્યોગ) કરીને જ સદાનું પામે છે. આવેલ કર્મો કરવાથી ચિત્તના શુદ્ધિ થાય છે, અને તેનાં દ્વારા જ્ઞાન ના પ્રાપ્તિ થાય છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ થવાને કારણે જીવન્મુક્તિનું સુખ જેટલા પામે છે તે ઉદ્યોગવડે, પુરુષાર્થથી જ પ્રાપ્ત થયા. કિયારહિત કેવળ અનાદિ પુરુષાર્થ પ્રવાહ જોવામાં આવે છે પણ પ્રારબ્ધ પ્રવાહ જોવામાં આવતું નથી. આવા પ્રારબ્ધ એ કોઈ જગ્યા એવો આકાશનું ચોકીએ કલ્પન કરાયું છે. જે કોઈ મહાત્માઓએ બતાવેલા માર્ગોને કરવામાં આવે છે તેને જ આવડે પુરુષાર્થ સમજવો અને તેજ કરવા થાય છે. આવા વિરુદ્ધ પુરુષાર્થને ઉપમાન કિયારૂપ જ સમજવો.

જે માણસ જે વસ્તુ જે ઇચ્છે છે તેને માટે યોગ્ય ક્રમ થી યત્ન કર્યા કરે છે. તે વસ્તુ અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

પૂર્વજન્મનો અને આ જન્મનો એમ પુરુષાર્થ બે પ્રકારનો છે. તેમાં આ જન્મનાં પુરુષાર્થથી પૂર્વજન્મનો પુરુષાર્થ નુરંત્યમતી વિચારો છે. ચલવાળા, દંડ ચલાવનારવાળા અને દાઢીવાળા અધિકારી પુરુષો (મોટા) પદવીઓને પડ્યા ભોગવતા જાય છે ત્યારે પુરુષાર્થી પુરુષો પૂર્વજન્મનાં પ્રારબ્ધને ગાળતા જાય તેમાં તો કંઈ વેર્યું જ રહ્યું?

મનથી કેવળ દ્રઢતા કરવામાં આવે પડ્યા શાસ્ત્રો પ્રમાણે પુરુષાર્થ કરીને સિદ્ધતા કરવામાં જ આવે તો તે દોષિત પણ જ ગણાય, એથી પુરુષાર્થ સિદ્ધ થતો જણાય પડ્યા મોક્ષ ઉત્પન્ન થાય છે. પૂર્વજન્મ નાં જે કર્મો ભોગવ્યા સમજ્યા વગર પડ્યા રહ્યા તો જ પ્રારબ્ધ કહેવાય છે. પ્રારબ્ધરૂપી કર્મનું ખંડન આ જન્મનાં સત્કાર્યોથી કરી શકાય છે. શાસ્ત્ર તે અનુસરવું એને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ એમ બે પ્રકારનો પુરુષાર્થ છે. તેમાં શાસ્ત્ર વિરુદ્ધનો પુરુષાર્થ વ્યર્થ જાય છે. જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુરુષાર્થ કરતાં પડ્યા અનર્થનો પ્રાપ્તિ થાય, તો તે સમયે એ અનર્થ થયા આવ્યા પૂર્વજન્મનાં પુરુષાર્થને ભોગવવા સમજવો. ત્યારે તો પ્રબળ ઉત્સાહ રાખીને હાલ પ્રારબ્ધને શુભ પુરુષાર્થ કરવામાં મંડ્યા રહેવું. છેવટે પડ્યા સિદ્ધ પાડવા અજ્ઞ થયેલો પૂર્વજન્મનો અશુભ પુરુષાર્થ પડ્યા ઠારે જ જાય છે. 'મને પૂર્વજન્મનું પ્રારબ્ધ જ નડતું છે એવો વિચાર તો તો પગ તળે ભોમ્યુર્દક રાખ્યા જ કેવો જોઈએ. કારણકે આ જન્મનાં પ્રત્યક્ષ પુરુષાર્થ થી પૂર્વજન્મનો અપ્રત્યક્ષ પુરુષાર્થ કઈ પ્રબળ થશે નહીં. જ્યાં સુધી પૂર્વજન્મનો અશુભ પુરુષાર્થ પોતાના મોટે સંપૂર્ણ રૂપે શાંત થાય નહીં, ત્યાં સુધી અત્યંત પુરુષાર્થ કરવામાં પ્રયત્નપૂર્વક મંડ્યા જ રહેવું. જેમ ગઈકાલનું અભ્યાસક્રમ આજ કરેલા ઉપવાસ પર ટક્યો જાય છે, તેમ પૂર્વજન્મનો દોષ પડ્યા આ જન્મમાં કરેલાં શુભ પુરુષાર્થ થી નિર્મૂળ થતો જાય છે. ઘડીકમાં મનમાં વગેરે આવેલું કંઈ સંપાદન કરવા ઉદ્યોગ કરવો. પોતાનો દેહ નાશવંત છે એવો વિચાર સિદ્ધ રાખવો. પરંતુ કેવું થવું નહીં. સમર્થ કહે જ આવે છે: જેવો જેવા વિચાર રાખે છે તે પુરુષો કંઈ તો જોઈએ પડ્યા પાછો જ વળતા જાય છે. બારે થતા કરવાં પડ્યા જેમ પથરા માંથી તેલ નીકળતું નથી તેમ અનંત થતા કરવાં પડ્યા વિષયો માંથી સુખ મળે જ નહીં માટે વિષયોને વારંવાર નિષ્ફળ ઉદ્યોગ કરવો જ રહ્યો. ગઈકાલે કરેલું પાપકર્મ જેમ આજે કરેલાં પ્રાયશ્ચિત્ત વગેરે શુભ

કર્મોનો નાશ કરી પોતાનું ઘર મેળવવામાં સફળ થઈ જાય છે. તેમ પૂર્વજન્મનું કર્મ પાછળ રહ્યા જન્મમાં કરેલાં શુભકર્મો દ્વારા પોતાનું ઘર મેળવવામાં સફળ થઈ જાય છે. સ્વસ્વરૂપમાં સ્થિર થવું એ જ મારો ધર્મ છે એમ વિચારવું કે જ્યાં મારું બળ ચાલતું નથી ત્યાં હું શા માટે વિલાપ કરું? જગતમાં સ્થાવર પદાર્થો દેશ, કાળ, ક્રિયા અને દ્રવ્યના અનાવડ પ્રમાણે સ્થિતિ ધારણ કરે છે. એમાં જે સ્થિતિ ચલન ધારણ કરે છે તે સ્વયંસ્ફુરણા સ્થિતિ સિદ્ધ કરે છે. જે માણસ પુરુષાર્થ વાત જોડીને મનને ભોગે ફોટા પૂજે છે, એવા સ્વભાવિક કુકલ્પનામાં ભાગ્યને કુંઠિત થવું જોઈએ.

જ્યારે કુદરતમાં કૂદરતી સ્વાંકાશ્ય ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે ચિત્તને ઉદ્યોગ કરવાની ઇચ્છા થાય છે. આમ ઇચ્છા થાય છે ત્યારે સ્વંગે તેને સ્વભુકૂળ ક્રિયાઓ કરવામાં ભાગ ભજવે છે. આ પ્રમાણે ઇચ્છાપૂર્વક ક્રિયાઓમાં ભાગવું એ જ પુરુષાર્થ અથવા ઉદ્યોગ કહેવાય છે.

આમ પુરુષે ચિત્તનું સ્વસ્થ સમાધાન કરવું કે જેથી તેને ફરીવાર જન્મ ધારણ કરવો પડે નહિ. અશુભ માર્ગોમાં ભાગેલા ચિત્તને પ્રયત્નપૂર્વક શુભ માર્ગોમાં ઉતારવું. ગુરુઓ પણ શિષ્યોને ઉપદેશ કરે છે. કે પુત્રો! જે સર્વોત્કૃષ્ટ છે, જે વાસ્તવિક સત્ય છે અને જે નિત્ય છે. તેને પામવા માટે જ પ્રયત્નપૂર્વક સંસારરહિત કરો.'

જે કર્મ છે તે વૃદ્ધિ પામેલ વાસના જ છે. જે વાસના છે તે પોતાનાં કારણરૂપ મનને જુદી જુદી. જે મન છે, તે પરમાત્માનું જ રૂપાંતર કોવાથી પરમાત્મા જ છે. કેમ કે! મન સ્વાંતર્વિચારરૂપ છે. સત્પુરુષોએ જેનાં મન, ચિત્ત, વાસના, કર્મ, જૈવ અને નિષ્ક્રિય જેવાં નામો કહ્યાં છે. જેનેક નામોવાળો સ્વાત્મા જ નિત્ય દૃઢ ભાવનાથી જે ચલન કરે છે. તે પ્રમાણે સંપૂર્ણ ફળ જોવે છે. આ પ્રમાણે સહાયક પુરુષાર્થ થી જે પ્રાપ્ત થાય છે. વાસના તે મન માં રહેવાથી અને મનને સ્વાત્મા માં રહેવાથી જગત કલ્પાર્થ થાય છે; માટે મુમુક્ષુએ પ્રથમ વાસનારૂપે મન માં રહેવા મનને સ્વાત્મામાં

રાખવું જોઈએ.

તમે કેવળ ચૈતન્યરૂપ આત્મા છો. જડરૂપ દેહ નથી. જે તમારામાં ચૈતન્યરૂપ આત્મા કુદી કુદીને તો તે તમને મળવો નથી. એટલે તેને સર્વત્ર કકળાટ નડે. આપણો પ્રકાશ કરનાર બધું કોઈ ચૈતન્ય છે જ નહીં. તમે જ મૂળ ચૈતન્યરૂપ છો. જો તમને બીજો ચેતના આપતો હોય તો તેને ચેતના આપવા માટે ત્રાગો જોઈએ. પછી તેણે ચેતના આપવા કોઈ યોગ્ય ક્રમ કરતા જે અંબવસ્થાદોષ (જેનો છેડો ન આવે એવી સ્થિતિ) આવી જાય અને તે દોષ મૂળને ક્ષતિકારક છે. આથી વિચારપૂર્વક તેને અશુભ માંથી બહાર કાઢવું જોઈએ. માણસનું ચિત્ત બાળક જેવું છે. તેને અશુભ માંથી બહાર કાઢવાને બદલે તે શુભમાં જાય છે. ચિત્ત ને સમજાવટ અને બળથી ઉપાયને નિર્દોષ કરવું પછી તેને સારા માર્ગે વાળવું. તમે પૂર્વ સંસ્કારથી શુભ અથવા અશુભ ગમે તેવાં સમુદાયને દઢ કર્યો હોય, તો પણ કુદેલો શુભ સમુદાય જ દૃઢ કરજો. પુરુષાર્થનો આશ્રય કરીને તમે તમારા ચિત્તને એકાગ્ર કરો અને મારી આ વાત સાંભળો.

અનંત વિલાસો નાં અધિષ્ઠાનરૂપ, સર્વનાં બીજરૂપ, સર્વનાં આધારરૂપ, અવિનાશી અને સર્વ પ્રાણીઓમાં સમરોડા રીતે રહેવા ની પેઠે પ્રકાશતા એવા ચૈતન્યરૂપ આત્મા છે. તે નિર્વિકાર પરમાત્મામાંથી બ્રહ્મોડરૂપ વિરાટ પુરુષ ઉત્પન્ન થયો. તેનાં હૃદયકમળ માંથી બ્રહ્મા પ્રગટ થયા. તેમનાં સત્ય સંકલ્પથી જ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ. પછી પુત્રનાં દુઃખ જોઈને પિતાને કરુણા આવે તેમ તેમને પણ કરુણા આવી અને લોકોનાં કલ્યાણ માટે ત્રણ વાર ચક્રાવ્યા થી વિચારને તપ, દમ, દાન, સત્ય અને ત્રણ સત્ય. પરંતુ જણાયું કે આ ઉપદેશથી દુઃખનો અંત આવતો જ નથી. પરંતુ સુખ તો મોક્ષમાં છે. એ મોક્ષ જ્ઞાનથી જ મળે છે. તેનો ઉપાય કરવા માટે પિતાશ્રી બ્રહ્મા એ મને પ્રગટ કરી કહ્યું ત્યારમાં અજ્ઞાન પ્રવેશ્યો. ત્યારે પૂર્વે જે મારું નિર્મળ સ્વરૂપ ભૂલીને દુઃખ, રોકકળ થવા લાગ્યો. ત્યારે મને કહ્યું પુત્ર તને શું થયું છે? તું આવા દુઃખ. અજ્ઞાનદૂર કરવાનો ઉપાય પૂછ. ત્યારે મેં સર્વ લોકોનાં કર્તા ભગવાન બ્રહ્મા ને અંજલિપૂર્વક વ્યાધિનાં ઔષધ વિષે પૂછ્યું: કે નાથ, આપને આ રીતે આ મનુષ્ય દુઃખમય સંસાર આપ્યો છે? તે કેમ કરીને જાય છે? ત્યારે બ્રહ્મા જી એ મને ઘણું જ્ઞાન કહ્યું. તે પવિત્ર જ્ઞાન મેળવીને

હું બ્રહ્મના સ્વતઃસ્ફરણમાંનો ઉત્તમ તત્ત્વબોધને માણી ને નિર્મળ અને પરિશુદ્ધ થયો. રામ જાગવાનું અઘરું જાગ્યા પછી હું બ્રહ્મમાત્રક સ્થિતિને પામ્યો. એટલે બ્રહ્મમાં એ સદાકું કારણ કહ્યું ' હું પુરા ! રાજરાજ ચાર સદાનાં અધિકારી લોકો ને મળે એટલા માટે મે તને રાય થી રામરક્ષિત કરીને પુછ્યારો કર્યો કુલો. હવે તને જ્ઞાન થવાથી મારો રાય રોલ પૂરો થયો છે. હવે તું લોકો પર અનુગ્રહ કરવા ભરતખંડમાં જઈને કર્મકાંડ માં ચારવર્ણ કોટા તોને ચારે કર્મકાંડ ના ક્રમ પ્રમાણે બોધા કરવો અને વૈરાગ્ય વાળા, બ્રહ્મજ્ઞ વાળાને સમજી શકે એવા અને વિચારવાળા ને ચારે અધિકારી જ્ઞાનના ક્રમ પ્રમાણે બોધા કરવો. તેથી. જ્યાં સુધી ભરતખંડમાં અધિકારી લોકો રહેશે ત્યાં સુધી હું પણ રહીશ. આ સંસાર માં મારા કોઈ પણ કર્તવ્ય બાકી. હું મનુષ્ય રહિત કેવા સંસારમાં રહેવું જોઈએ એમ સમજીને હું શોલવૃત્ત ના સંસાર માં છું

હે રામ! આપે મોટા પુરુષના ઉદ્દેશને બરાબર તમારા ચિત્તને એ ઉત્તમ જ્ઞાન સાંભળવા નો ઉત્કંઠા થઈ છે.

રામ બોલ્યા : હે બ્રહ્મન્! મહાત્મા બ્રહ્મની બુદ્ધિ સૃષ્ટિ કર્યા પછી કોનામાં જ્ઞાન કેવા રીતે ઉતર્યું? વશિષ્ઠ બોલ્યા. જેમ સમુદ્રમાં મોજ ઉત્પન્ન થાય છે. તેમ પરબ્રહ્મમાં વાસના ને લઈને ચિત્તરૂપ ઈશ્વરાકિત થતાં જીવ બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયાં. તેમણે સૃષ્ટિ સર્જી અને પછી તેનું અજ્ઞાન નિવારણ કરવું એવું ભરતખંડમાં જ્ઞાન આપવા કરી તેમજ સનત્કુમારો અને નારદ ને પણ અનેક દાખલા દાખ્યાં મનુષ્યોને પણ મોકલ્યાં.

પૂર્વે સત્યયુગ ઉતર્યા બાદ પૃથ્વીમાં કળિયુગ ને લઈ શુદ્ધ કર્મકાંડ અંકોચ જોવામાં ગયો ત્યારે લોકો માં જ્ઞાનજ્ઞાન નો પ્રચાર કરવા માં અનેક ઋષિઓ અધિક જ્ઞાનસંબંધી મોટા મોટા વિચારો પ્રકટ કરવા માંડ્યા. રામ જ્ઞાનવિદ્યાનો પ્રચાર પ્રથમ રાજઋષિ માં થયો અને પછી તો વિદ્વાનો લોકો માં વિસ્તાર થયો.

એટલે એ ઉત્તમ વૈરાગ્યવાન જ્ઞાનવિદ્યા અને જ્ઞાનગુરુને કહેવાયું.

હે રાઘવ! તમારા હૃદયમાં દુઃખનાં કોઈ કારણો વિના વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. કેટલાકને અલ્પ વૈરાગ્ય થાય છે. જેથી વિવેક દ્વારા આ સંસારના સ્વપ્નાનો વિચાર કરી વૈરાગ્ય પામે છે તેઓ ઉત્તમ ગણાય છે. વૈરાગ્યનો બહાર પર તથા મનથી અહંતા ત્યાગ કરવો જોઈએ. જેને વૈરાગ્ય પોતાનામાંથી ઊગે તે જ્યારે લાભકારી થાય છે. તમે જ્ઞાનના સાર ને યોગ્ય જ છો.

વેદાંત શાસ્ત્રના ભંડકાર અને જ્ઞાનસત્વનો સાક્ષાત્કાર પામનાર વિદ્વાનને ચિંતારૂપી બાજર કાકલ નથી. જ્યાંથી ત્યાંથી ઊઠ કરવાવાળા સંસારમાં બલવંતા પુરુષ દુર્લભ રહે છે. ભાગતો નથી. તેમ બુદ્ધિમાન પુરુષે તત્વ જાણવા માટે યુક્તિ વગેરે પ્રમાણોમાં પ્રવિણ જ્ઞાનસજ્જન ને વેદાંત પ્રશ્ન કરીને ભક્તિપૂર્વક પુછ્યું. જ્યાં ઉત્તમ ચિત્તવાળા પ્રામાણિક વકિતને પુછ્યું. જેને જોવા જાણેલું વસ્ત્ર જેમ કેસર બારંગ ને પકડે છે તેમ તેણે ઉપદેશક ના વચનને દ્રઢતાપૂર્વક પકડ્યું.

પ્રામાણિક જ્ઞાને જ્ઞાનવેત્તા વકિત પુરુષને પુછ્યા પછી જે માણસ તેના વચન પ્રમાણે દ્રઢતાપૂર્વક ચાલતો નથી તે જ્ઞાનહીન છે. જ્યારે કુ કે વાત કરું તે યથાર્થ જ છે જેવો નિશ્ચય રાખીને તે વાતને તમારે હૃદયમાં અખંડ વિચાર કરી રાખવી. જેમ સૂર્ય ના પ્રભા જળ માં પેસતા થઇ છે તેમ તે તમારા અંદર પ્રવેશ કરશે. કુ જે કે કરું તે તમારે ધિક્કારવું અને તેને પ્રયત્નપૂર્વક હૃદયમાં ધરી લેવું. અજ્ઞાન ના ત્યાગ સમાગમથી જ વિવેક ઉત્પન્ન થાય છે. અને ભોગ અને મોક્ષ બંને વિવેકરૂપ ઝાડ ના જ ફળ છે. શમ, વિચાર, સંતોષ અને સત્સંગ એ ચાર મોક્ષ ના દ્વારપાળો છે. વિચારવાન પુરુષો પર કદી પડ્યા અજ્ઞાન ના દોષ કરતા નથી. ચિત્તને વેગળું કરવાવાળા થવું અને સદ્વિચાર થી યથાર્થ બ્રહ્મવિદ્યા ને પામવું મહર્ષિઓ એટલે કે મુક્ત વસ્તુઓને જાણવામાં સમર્થ જગતમાં જેમ વિચક્ષુ, શિવ, બ્રહ્મા રહ્યા છે તેમ જ જીવન્મુક્ત થઈને

રહેલાં છે તેમનો સાથે વિચાર કરીને સારાસાર, ત્યારે અનાત્મ પદાર્થનો વિનાશ કરીને બુદ્ધિદ્વારા પરમતત્વ જોડાવું અનિવાર્ય થાય અને અસ્થાન રૂપી દાદર દૂર થઈ જાય. અથવા વાડથી પારથી જોડેલાં વિશાળ પરમતત્વનો પોતાનામાં અનુભવ થાય પોતાનું ચિન્મય સ્વરૂપ અનાત્મ પદાર્થો દૂર કરવાથી સ્વસ્થ થાય, હૃદય માં ઉત્તમ શાંતિનો અવિર્ભાવ થાય ત્યારે આ જગતનું ભિન્નત્વ સમાન થઈ જાય.

આત્મતત્વનાં, આત્મસ્વરૂપનાં સાક્ષાત્કાર થી તે અકર્તાભાવ અને અભોક્તાભાવ અનુભવે છે. તથા સર્વ કર્મમાં તે નિર્લેપ વિચરે છે. તેનું મન કશામાં માનું નથી તે નિત્ય પૂર્ણાનંદ રહે છે. આવી દૃષ્ટિથી આત્મતત્વનાં અવલોકન થી જ મળે છે. તેથી પુરુષે આત્માને જ જાણવો જોઈએ અને જાણવાં યોગ્ય તેનું જ શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન કરવું જોઈએ. બીજા વ્યર્થ કર્મ તરફ કરવા જ ના જોઈએ. જેને અવિદ્યાના અભ્યાસથી, પોતાનાં અનુભવથી, શાસ્ત્રના અને ગુરુ ના બોધવાક્યોના બોધ થયો તે પુરુષ સ્વરૂપાનંદ ભોગવે છે. આ શાસ્ત્રનું શ્રવણ કેટલાક સંસ્કારી બુદ્ધિવાળા પુરુષના મૂર્ખતાને દૂર કરે છે તેથી બીજા કોઈ શાસ્ત્રનું શ્રવણ કરવું નથી. આ શાસ્ત્રને વાક્યાર્થ પર ધ્યાન રાખીને અર્થનું ચિંતવવું જોઈએ કારણ કે અહંતા બાધકોએ અને અર્થના ખોટા બોધોએ મૂર્ખપણાને ઉત્પન્ન થાય છે. જ્યાં સુધી વિદ્વેષરૂપ મૂર્ખ ભિન્નતા પુરુષ માં ઉદય ન થાય ત્યાં સુધી દુઃખના માર્ગને પમાડે છે. માટે દુઃખ બાધકારણ મુખ પર કરી પડ્યા રહિત બોધવા જોઈએ.

આ સંસાર માં પુરુષ જ્યારે મોહનો ઉપાય વિચારવા માં પ્રવૃત્તિ કરે છે ત્યારે તે પુરુષ તુરત જ મોહનો ભાગદાર કહેવાય છે. ગાડી ઓફિસ માં રહેલ કૈવલ્યસ્વરૂપ ના વિચારણા વિના બાકી રહેલ વિચારણા ભાગદાર, રંડાદંડા અને વિઘ્નભારંડાકારી. જે વિચારણા કરવામાં આવે તો કૈવલ્યની પ્રાપ્તિ માં કરોડો પરિઘ્ન પડતો નથી. પુરુષ માટે મળેલ કર્યોનો ઉદ્દેશ મુજબ ના ઉચ્છેદ કરવામાં આવે તો તે

પદની પ્રાપ્તિ થાય છે. આમ તો મુકુમાડાને દિકરા ~~નથી~~ જોઈતા છે. વિષયોને કોડી કિંમત પુરુષ માટા વિવેકથી ચાલ્યા વગર પોતે વિચાર્યા તથા બેકોગ્યતા પર નિશ્ચય કરી રાકાશ જોવા એ પદને પામે છે. મુખદાદા રાજસભા પર બેઠા બેઠા તે પદનો પ્રોગ્રામ મેળે વિચાર કરવામાં રચાતે તો પણ તે પદની પ્રાપ્તિ થાય છે. પછી શોક નથી. પાકેલે પત્ત પડ્યા દારનો પડતો નથી. તેમજ રામ અને સંતોષરૂપી રાજાના મનને જીતવાળો જે ચાલ કરવો જોઈએ તે પદમાં જોકરરૂપ વિચાર રાજાંદ ની જ પ્રાપ્તિ થાય. પોતાનો પુરુષ જે કરનાર તે કોઈ લઈ જવાનું કે દારકવાનું રહેતું નથી. રાજાનું મન ભોગકાર તે દારકનું નથી તેમ ભોગકાર તે કોડી કિંમતનું પણ દારનું નથી. ભોગકાર કરવા જેવા પણ જેની બુદ્ધિ રાજાના પોતે નિર્લેપ જ રહે તે પુરુષ શાંત કહેવાય છે.

માટે રાજાના ભોગકાર નિર્મળ થયેલા પરમ-પોતાના બુદ્ધિ વડે વિચારના ગુરુ ના રાથે નિરંતર રાજમવિચાર કરવો જોઈએ. બુદ્ધિ રાજમવિચારથી રાજ્યાંત તરફ્યા થાય છે. તો પરમપદને પામ્યા રાકે છે. પુષ્કળ ચોગ્ય વિશિષ્ટ શક્તિવાળા વિચાર ના રાજવિચાર સિવાયને તારે રાજોચિત્ત પદાર્થવાળી નિષ્ફળ-તા જ પ્રાપ્ત થાય છે. ઉત્તમ સિવાયને જોવાનારી દ્રષ્ટિ માં જ રહેલા પોતાના વિચારરૂપ મોટા રોગોવાળા વિષ્ણુ રાજા-પુરુષ જોવાપાત્ર પુરુષ ને દારકતો નથી, તેમ પાપ્ત પુરુષને છોડી દેતો નથી. તે બેકારનો વિષયોમાં મુંઝાઈ રહેતો નથી તેમ જોઈએ તો વાસનારૂપો માં ડુબેલો પણ નથી. બે દારે પુરુષો પોતાના દારકા પ્રમાણે ભોગ્ય કારણ પુણ્ય જગતમાં રહીને જોતે રાજાસારા જેવા દેખાતા છે કે જોતે વિદેહકૈવલ્ય ને પામે છે. બુદ્ધિમાન પુરુષે અંધકારમાં પણ સંસાર ને દારવાનાં ગરુડ-મણ જેવા ઉપાયોમાં રત રહીને પુરુષાર્થપૂર્વક કું કોણ છું જોતે સંસાર કોણ થયો છે? જોવો વિચાર પોતાના પર જ કરવો.

કું કોણ છું અને મને આ સંસારરૂપ દોષ આ કારણ પર જોવાયો છે.' તે અવલોકન કરવું તેને જ વિચાર કહે છે. તત્વજ્ઞાન પ્રાપ્તિ જ જોવામાં વિશ્રાંતિ પામે છે અને મન માં શાંતિ થાય છે. આમ કરતાં કરતાં તે જોવામાં ભોગકા રહેતા જ ઉત્તમ પુરુષાર્થ પામે છે.

જોતીસ વિમાગ જોને જોવાશના જોવા પ્રકાર થી

પરવશ રહેલા ચિત્ત માં જ્ઞાનનું પૂર્ણવિરામ પડતું નથી. જે જ્યાંત શૌચ્ય અને સદાચારી પુરુષ અપૂર્ણ વસ્તુને ઇચ્છવા જાય ત્યારે અને પ્રાપ્ત થયેલ સુખદુઃખને ભોગવ્યા કરે છે, તે સંસૃષ્ટ કહેવાય છે. મુક્તાત્મા અને પરિપૂર્ણતા પામેલા અને સંતોષ થી જ્યાંત તૃપ્ત થયેલા મહાત્મા ના મુખ ઉપર કોઈ અપૂર્વ ચેતના ઝળકી રહે છે. જ્યાં ત્યાં જ્ઞાન અને જ્ઞાનમાર્ગ ની જ જ્યાં જરૂર છે. સંતોષ, સત્સંગ, વિચાર અને જ્ઞાન એ ચારમાંથી નિર્મળ કૂળ જ્યાંથી પણ તો પકડ્યા જ અભ્યાસ થયા તો ચારેનો અભ્યાસ થઈ જાય છે.

જેમાં મન માં વિવેક ઉત્પન્ન થયો હોય તે મહાત્મા પુરુષ જ્ઞાન ની વાતો જાણવા જોગ્ય છે. આ ગ્રંથ નો અભ્યાસ કરનાર મુમુક્ષુને તેમાંથી વિના પડ્યા મુક્તિ જાણે છે. આ સંક્ષિપ્ત પોતાના મનને જે અભ્યાસ કરીને સમજ કોઈ પણ વસ્તુ વર્જીત કરતાં બીજા કોઈનાં મુખથી જાણવા જોગ્ય તો તે પરત જ સદાની શાંતિ ની પ્રાપ્તિ કરી પરમ સુખ પામે છે. જ્યાં અભ્યાસ થી તેજ્ઞાન વધે છે. તેજ્ઞાન પકડવા માં દોષ રૂપ જે જે અવરોધો વિષય કરવામાં કઠિન માં મુક્તા કરી દે છે.

મુમુક્ષુ વ્યવહાર માં માનવ સ્વભાવ નું વર્ણન છે. તેમાં એક રૂપ જે અવરોધ છે. વ્યવહાર ઉત્પત્તિમાં વિજ્ઞાન નું પૂર્ણવિરામ છે જેમાં જ્ઞાન રૂપ જે અવરોધ છે. તેમાં કુશળ એવા ગુરુ જ્યાં જગતસંબંધી દૃશ્ય અને દૃશ્યની વિષયવસ્તુ ઉત્પન્ન થઈ જ નથી એવા મુમુક્ષુને વધે તે ઉત્પન્ન થવાનાં કારણ છે તેનું વર્ણન છે. તેને જ્ઞાનમાર્ગથી જોતા મનુષ્ય એ જ્ઞાન ને પોતાનો અંદર જ રહ્યો છે એમ જાણે છે.

દૃશ્ય નો અને દૃશ્ય નો પરસ્પર અધ્યાસવાદ અંત બ્રહ્મ માં વિશ્વવાદ અને પ્રત્યેક બ્રહ્મ માં જીવ, જગત અને પરમેશ્વરનું જગત અમુક શક્તિ નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. જેમ ચિત્ત માં જોવામાં આવેલ જાગ્રત જીવ બદલી ગયા એવા પુરુષ જાગ્રતમાં કહેવાય છે, તેમ જગત પુરુષ સમાધિમાં કહેવા માટે જ છે. વિચાર કરતાં તે રહેતું નથી.

ચોથું પુરુષાર્થ સ્થાપિત છે. તેમાં ત્રણ કુમાર ગણેલા છે. પુરુષ જે શેને બોજારૂપે લાગ્યા કરે છે. આ જગતમાં જન્મ જે શેને વૃદ્ધિ પામ્યો છે તેના રક્ષિત નું સ્થળ ઘડ્યું વર્ણન કર્યું છે. તે પણ પાંચમું પાંચ કુમાર ગણેલું પણ આ અને બીજા વૃદ્ધિપ્રયોજન રમણીયતા વાળું 'ઉપશાંતિ' પુરુષાર્થ છે. જેમાં આ જગત કેવું, કયું, અમને જે ચેતી શકે ઉદ્વિગ્ન સ્થિતિ જે પુરુષાર્થ પ્રાપ્ત થાય છે. એ ઉપશાંતિ પુરુષાર્થ પ્રાપ્તિવાચક જાવજીવન થયેલા પુરુષને જગતમરણાદિના સંસાર શાંત થઈ જાય છે. જગત બંધાઈ ગયેલા જણાય છે

છેલ્લે ~~છેલ્લે~~ નિર્વાણ પુરુષાર્થ છે તેમાં આઠગણે કુમાર ગણેલા છે. તે જગતના મનુષ્ય પુરુષાર્થને અપાયેલાવાળું છે. આ પુરુષાર્થ ઉપરાંત અમરત્વપણે મૂળ જીવિતના બધા પડ્યા બાદ થાય છે. તેના મૃદાના કર્મબંધનોના જીવિતવાળું પરમકલ્યાણરૂપ નિર્વાણ પ્રાપ્ત થયા છે. નિર્વાણ પામેલો પુરુષ નિર્વિષય થાય છે. જેમાં પુરુષાર્થરૂપ થાય છે. અને ઉપાધિઓથી રહિત થાય છે. તે નિર્લેપ બની જાય છે. મનના મોહોના ઓગળી જાય છે. તે શરીર, ઇન્દ્રિયો દેવતા, વ્યાપાર તથા ગાઢતા જેવા વિકારથી રહિત થાય છે. શરીર પાછો પડ્યા શરીર ધારણનો થાય છે. સંસારપાળો કેવો સંસારરહિત થાય છે. તે જોવાલાયક થાય છે. તે જગતને પુરુષાર્થપ્રાપ્તિ જેવા ચૈતન્યાત્મક પૂર્ણતાને પરમપુરુષાર્થ રૂપ થાય છે. સંસાર ના દુઃખ ભયથી મુક્ત થાય છે.

જે ચોથા જોવાલાયક પરપુરુષના ઉદરમાં જેમ જેમ પરમાણુનું જેવા બાજુમાં કુમારે પુરુષાર્થો ના રચનારનો ભાવોને પૂરે છે. તે પરપુરુષ ~~ના~~ જાવજીવનના ચિદ્રૂપમૂર્ત છે. જાવજીવન થયેલા મનુષ્યમાં પુરુષના ઉદરના વિકાસવાનું માપ જેમકે અને ચોથો વિષયપ્રવૃત્તિથી, શિવોથી કે પુરુષાર્થોથી પડ્યા કરી શકાતું નથી; કારણ કે સર્વોત્તમ પુરુષરૂપ થયેલા જાવજીવન બાંધીને ની વિકાસવાળા સ્થાપિત જ છે.

ગ્રંથ નાં ગુણ : વિચારક બિંદુ : જેમ આપણે આજે વાંચવામાં રોચકતા લાવીએ તો તેમાંથી આપણું ફૂટ અવશ્ય ઉત્પન્ન થાય છે તેમ આ સંકિતાને વાંચવાથી અવશ્ય જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. જ્ઞાનના જે તત્વનો નિર્ણય કરાવવું હોય તો તેને અવશ્ય ગહન કરવું. આ સંકિતા વાંચવાથી અવશ્ય આપણે વિવેક પ્રાપ્ત થાય છે. આ ગ્રંથને વિદ્વાનો મુખથી સંપૂર્ણ સાંભળવામાં આવે તો પોતાના મનમાં દરેક દરેક વિચાર કરતાં બુદ્ધિમાં સંસ્કાર પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે મન માં પ્રથમ અવસ્થા શુદ્ધ સંસ્કૃત વાક્યોનો ઉદય થાય છે. તે અર્થ વિષયોનાં પૂર્વાપર સંબંધોને જાણી શકે છે. આ ગ્રંથ નો વિચાર કરતાં બુદ્ધિમાં ઘોમ તથા મોટું જ્ઞાન હોવા દરેક દરેક આપણે પોતે જોયા હતાં જાય છે. તમારે કેવળબુદ્ધિમાં વિવેક દઢ કરવાનો અભ્યાસ રાખવો; કારણકે અભ્યાસ વિના કોઈ ક્રિયા કોઈ પણ ફળ આપતા નથી. આ ગ્રંથ નાં અભ્યાસ થી મન સ્વસ્થ થાય છે અને સત્ય નાં દીવાના પ્રકાશ ના પેઠે અવસ્થા પ્રકાશી રહે છે. શંકાઓ દૂર થાય છે.

મન માં સમુદ્ર ના જેવા ગંભીરતા, મેરુ ના જેવી સ્થિરતા અને ચંદ્ર નાં જેવા શીતલતા આપે છે. જેની અંદર કલ્પનાઓ શાંત થઈ છે તે પુરુષનું જીવનમુક્તપણું દરેક દરેકે પરિપાક પામે છે. તત્વને જાણનાર વિદ્વાનો આસક્તિરૂપ ખાડામાં પડતો નથી. આ ગ્રંથ સાંભળવામાં આવે, વિચારવામાં આવે અને સમજવામાં આવે, તો તે મુમુક્ષુને મોક્ષ ની પ્રાપ્તિ માં તપની, દયાની કે જપ આદિ ની કંઈપણ અપેક્ષા રહેતી નથી. આ શાસ્ત્રનાં દૃઢ અભ્યાસ થી અને તેનાં વારંવાર અવલોકનથી ચિત્ત સંસ્કારો થાય છે અને અપૂર્વ પાંડિત્ય પ્રાપ્ત થાય છે. કુંડ અને જળ જેવા પ્રકારનો દરજ્જા અને દરજ્જાપર પ્રવાહ પિશાચ પડ્યા પ્રયત્ન વગર પોતાની મેળે શાંત થાય છે.

માટે મુમુક્ષુએ વિચારણ પર બેસવું જેવા મટે તેવા ભોગો ભોગવવા અને સદાચારથી વિરોધી કાર્યો ન કરવાં. દેશકાળ ને અનુસરીને બનવા અવસ્થા થી સ્વધર્મપૂર્વક આ શાસ્ત્રોનો અથવા ઉપનિષદ આદિ શાસ્ત્રોનો સુડમ

વિચાર કરવો. આથી આ સંસારના શાંતિ સ્થાપનારો પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર પામ્યા છે. જેથી ફરીવાર જોનિમુખ દેહમાં જવું પડતું નથી. અદ્વૈતનું ધામ પદ મેળવી લીધું ગણે.

કૃષ્ણ! હવે હું જ્યારે શુદ્ધ બુદ્ધિવાળા જીવોના પ્રાણરૂપ એવા જ્ઞાનનો વિસ્તાર કરનારું શાસ્ત્ર કહું છું તે તમે સાંભળો. પૃથ્વ જે શાસ્ત્ર કઈ રીતે સાંભળવું અને કઈ રીતે તથા કઈ પરિ-ભાષાથી (શાસ્ત્રના વિશિષ્ટાર્થક સંકેતપદ) તેને વિચારવું તે હું કહું છું:

જોયામાં આવેલાં પદાર્થોના અનુભવમાં ગણે આવેલા પદાર્થને કે સમજવામાં આવે તે તેને દૃષ્ટાંત કહે છે. તેનાથી બોધ માં કેટલાક સુગમતા પડે છે. હું ધારું છે કે દૃષ્ટાંતોના સમજણથી તે તે દૃષ્ટાંતોને તમારે ઉત્પન્ન થયેલાં અને તેમ કરવાથી બોટા સમજવા. એ દૃષ્ટાંતોના તમારે જોયા જે બ્રહ્મ છે, તેને જાણ્યા અને અનુભવ્યું. એક પરબ્રહ્મ વિના બીજા જે કોઈ ઉપમાનો અને ઉપમેયો છે. તે સઘળાં સ્થાવર રૂપે કોઈનાં કાર્યરૂપ છે, અને કોઈનાં કારણરૂપ છે. બ્રહ્મના ઉપદેશમાં તમને જે દૃષ્ટાંત કહેવામાં આવે તેમાંના એક અંશના અનુભાદ લેવો, પણ બધા અંશોના અનુભાદ મેળવવાનો બીજાનું રાખવો ગણે. માટે તેને આ જગતની રચંદરવું જે અને સ્વપ્ન અવસ્થા પદાર્થ જેવું જ સમજવું.

ગમે તે બુદ્ધિવાળા પણ મહાવાક્યોનો અર્થ યથાર્થ સમજ્યા પર બધા આવ્યું. દૃષ્ટાંતો સમજને ઘટ્ટ કરવો. પરમ પદ મેળવવું અને શાંતિ સ્થાપનારાં શાસ્ત્રોનાં અર્થ નો વિસ્તાર વિચાર કર્યા કરવો. જ્યાં સુધી ચિત્તમાં પુનરાવૃત્તિ પર જોમ મુમુક્ષા જાગ્રત શાંતિરૂપ વિશ્રાંતિ સારી રીતે મળે, ત્યાંસુધી સમજુ પુરુષે પ્રત્યેક અવકાશમાં ગુરુની સેવા આદિ કર્મો તથા તેઓમાં ઉપયોગી સ્થાનો સંપાદન કરવો. અને શાસ્ત્રો ના વચનોથી, યોજનાથી, બુદ્ધિવાળા તથા તત્ત્વવેત્તા ઓમાં સમા-ગમ પર વિચાર કર્યા કરવો. સાત્ત્વિક ભૂમિકામાં વિશ્રાંતિ પામેલા અને સંસારરૂપી સમુદ્રમાંથી પાર ઉતરેલા ગુરુઓ કે સંબંધીઓને આ લોકમાં કે પરલોકમાં કરેલાં કર્મોનું ફળ થતું નથી, તેમ કર્મ નહિ કરવાથી તેને કશો દોષ લાગતો નથી.

દૃષ્ટાંતમાં વ્યાપક સૌન્દર્યનો અનુભવ થવાથી કહ્યું જે

જે પુરુષ તેમાં ડુબકી કર્યા કરે છે તે પુરુષ દોષડાકુળો કહેવાય છે.
જે મૂર્ખ મનુષ્ય જ્ઞાનિમાનપર ઉડતાં કલ્પનાનાં જંજાળોથી
જ્ઞાનમાં ખોટા વાંધા બાધ્યા કરે છે, તે પોતાનાં નિર્મળ ~~મન~~
બોધને મલિન કરી નાખે છે.

ઇદે તમન મુખ્ય પ્રમાણરૂપ પ્રત્યક્ષ તત્વ કહું છું,
તમે તે સાંભળો. સદાનાં પ્રમાણો એ મુખ્ય પ્રમાણરૂપમાં
વિશ્રાંતિ પામે છે. સદાગુરુ ઈન્દ્રિયોને અગમ્ય તથા સૂક્ષ્મરૂપ
જાણનાર જે મુખ્ય જ્ઞાનખંડિત જ્ઞાન વિદ્વાનોમાં પ્રસિદ્ધ છે,
તે જ અનુભવપર સિદ્ધ એવું પ્રત્યક્ષ તત્વ કહેવાય છે. અર્થ
જે અનુસારીને એ તત્વનાં જે, અનુમિતિ, વેદન, પ્રતિપત્તિ
તથા પ્રત્યક્ષ (અનુભવ, જ્ઞાન, સમજ, ~~પ્રમાણ એ જાણનાર~~)
અને પ્રકારની દશામાં એ જ અમાણો જાણ કહેવાય છે.
એ પ્રત્યક્ષ તત્વરૂપ જ્ઞાનખંડિત જ્ઞાન વૃત્તિરૂપ ઉપાધિને લઇને
સંવિત્ત કહેવાય છે. અને કે 'જેમ એવા પ્રતીતિને લઇને
પ્રમાતા (પ્રમાણને જાણનાર) કહે છે. વળી તે જ જ્યારે
બહારનાં જ્ઞાનવરણનો ભંગ થઇને વિષયરૂપે પ્રકટ થાય
છે ત્યારે દૃષ્ટ આદિ પદાર્થરૂપ કહેવાય છે. જેમ વાયુને
લઇને જળમાં તરંગ ઉઠે છે તેમજ અનેક પ્રકારનાં ભ્રમોને
ઉત્પન્ન કરનારાં સંકલ્પ વિકલ્પને લઇને એ જ તત્વ જગત
રૂપે રહે છે. એ બ્રહ્મતત્વનું કોઇ કારણ નથી કેમાં સૃષ્ટિ
નાં આરંભમાં તત્વ સૃષ્ટિરૂપે રહીને સૃષ્ટિનાં કારણરૂપ
થયેલ છે, એટલે પોતે પોતામાં જ પોતાનાં કારણરૂપ થયેલ
છે. એ બ્રહ્મ કોઇનું કારણ નથી કેટલા પણ જગત કારણ છે
એમ માનવામાં આવે છે પણ એ જગત જે એરસાનથી
ઉઠેલો છે, એટલે વાસ્તવિક રીતે તો બ્રહ્મ જગતનું કારણ નથી.
જેમ બ્રહ્મ અવિદ્યાદ્વારા જગતરૂપ થયેલો છે તેમ તે પૃથ્વિમાં
જગતરૂપે પણ પ્રકટ થયેલો છે. જ્ઞાનદશામાં એ બ્રહ્મ જ
સાક્ષાત્કારરૂપ થાય છે. જે પોતાથી ઉત્પન્ન થયેલા પોતાનાં
કારણ (જગત)નો નાશ કરીને તુરત જ પોતા (જીવ)ને
પરમ વ્યાપક પ્રત્યક્ષરૂપ કરે છે. જીવ જ્યારે સાક્ષાત્કાર થી
જ્ઞાત્માકાર થાય છે ત્યારે તે સાક્ષાત્કાર પણ કોઇ શબ્દ
વા કહી શકાય નહી એવા પરમ સ્વરૂપમાં રહે છે. પોતાની
બુદ્ધિની, ઇન્દ્રિયોના, અને કર્મોના સાથે જ્યારે ક્રિયારહિત થયેલું

મન શાંત થાય છે, ત્યારે તે પાછું ઉઠવાનું તાકિદ કોઈપણ જીવાત્મુષ્યને કરવા કર્મોદય કંઈ કરું ફળ થતું નથી, અને વિકૃત કર્મ તાકિદ કરવાથી કંઈ શોમ પ્રાપ્ત થતો નથી. વિષયોનું રટણ તાકિદ રહેવાથી મન જ્યારે શાંત થઈ જાય છે, ત્યારે કર્મેન્દ્રિયો બંધ પાડેલા રોગના પેઠે કર્મમાં પ્રવર્તતા નથી. મનરૂપી રોગનાં થાવામાં વિષયોનું રટણ કારણ છે એમ વિદ્વાનો તો નિશ્ચય છે. જેમ ચલન વાયુ તો અંદર જ રહેલું છે, તેમ ઇન્દ્રિયોનાં તથા મનનાં વિષયોથી ભરેલું જગત બ્રહ્મમાં રહેલું છે. શુદ્ધ અને સર્વનાં અંદર-બહારનરૂપ બ્રહ્મ જ્યારે જગતરૂપે દેખાય છે, ત્યારે તે બ્રહ્મ ઉત્પન્ન થયું કોય, અને બ્રહ્મ દિશા, કાળ, બાકીના પદાર્થો તથા માનસિક પદાર્થો આદિ અપારદેકોટાનું થયું કોય તેમ જણાય છે. દશરૂપે માયામાં દેકો વગેરેને જોઈને 'એ જ મારું સ્વરૂપ છે' એમ મોટી સમજણ લેવામાં આવે છે. તો એ જ પરબ્રહ્મ જીવરૂપ થઈ જાય છે. જેમ જેમ રીતે જે રૂપ દશા થયું કોય ત્યાં પરબ્રહ્મ પોતા તેવા રીતે તે રૂપ જણાય છે. એ સર્વાત્મા જ્યાં જેવા રીતે ઉત્પન્ન પામે છે, ત્યાં તરત જ તેવા રીતે જ રહે છે. એનો બ્રહ્મનો દશારૂપ થઈ ગયેલ કોય તેમ પ્રકાશે છે. સર્વાત્મારૂપાણે તોપણ બ્રહ્મનો તેમાં દશાપણું એનો દશાપણું જાવું કોય તેમ બને છે. પણ વાસ્તવિક રીતે એ બંને મિથ્યા છે: કારણ કે

④ દશા વિના દશ્ય કોય નથી તેમ દશ્ય વિના દશા કોય નથી. આ પ્રમાણે સદાનું મિથ્યા છે. માટે બ્રહ્મનું કોય કારણ કોય નથી, એ સિદ્ધ થાય છે. જેમ એ સત્તા તથા રટણ સ્વપ્નાકાર એ બ્રહ્મ પૃથક્ જ છે. અનુભવવાળે દશ્ય પ્રમાણે તેનાં સ્વરૂપ છે. કે રામ! પૂર્વે પોતે જ કરેલાં થતાં હોવાનાં કલ્પના કરીને પુરુષો તેને ઉપાસે છે. પરંતુ વારે પુરુષો તો જેવ શબ્દનાં અર્થને દૂર કોરી દે છે. અને પરબ્રહ્મરૂપ ઉત્તમ પદને પોતાનાં પુરુષાર્થથી પોતાનામાં પામે છે. જેમ શુદ્ધ તમને પોતાનાં બુદ્ધિથી પોતાના મિત્રે જ શુદ્ધ અને અનંતરૂપ પરબ્રહ્મનો સાક્ષાત્કાર થાય ત્યાં સુધી તમ વિચારોના પરંપરાનાં સત્ય અને ઉત્તમ મત પ્રમાણે વિચાર કર્યા કરો. અર્થાત્ જ્ઞાન વિના એ મહાપુરુષપણું કોય રીતે સિદ્ધ થતું નથી. જ્ઞાન વડે રામ અંદર ઠરીને શોભે છે. સદાચાર વડે જ્ઞાનની પુષ્ટિ થાય અને જ્ઞાનથી સદાચારની પુષ્ટિ થાય છે. તમે બંને વિમળ બુદ્ધિથી જેવા શાસ્ત્રનું અવલંબ કરીને પોતાના મિત્રે જ પરમપદને પ્રાપ્ત થશો. મનન કરનારા પુરુષનું મન જેવા જાણવા યોગ્ય વસ્તુને જાણ્યા પછી, પરમપદને ઇચ્છવું ન કોય તો

પક્ષ તે પ્રદેશ પ્રદાને તે પ્રમાદને પામે છે; કારણકે અજ્ઞાન
ની તથા તેના કાર્યોનો નાશ કરીને જ્ઞાન પ્રદેશ એ અખંડિત
ઉત્તમ વસ્તુ જ્ઞાનને આદાન કરવાથી મનને કદી પક્ષ થવાની
નથી.

- - - -

ઉત્પત્તિ

વિશ્વરૂપ બ્રહ્મરૂપ જ ~~બ્રહ્મરૂપ~~ બ્રહ્મવેત્તા મહાવાક્યોદ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા બોધરૂપી પ્રકાશના પૂર્ણસ્વરૂપે પ્રકાશે છે. ત્રિકાળ કે જ્યાં જે દ્રશ્ય પદાર્થરૂપ જગત છે તે સ્વપ્નના જેવું જ્ઞાનમાં જ પ્રકટ થયેલું છે. જે કોઈ માણસ જાગ્રતાદિક ઉપાધિના બ્રહ્મને જાણે છે, તે બ્રહ્મા જ થઈ જાય છે. જ્યાં જ્યારે પ્રમાણે જ્યાં જ્યારે દૃષ્ટિ બ્રહ્મમાં જ છે. માટે જ્યાં જગત શું છે, કોનું છે અને તે જ્ઞાનમાં રહેલું છે, વગેરે જોકારણોને, જ્ઞાનમાં જ રહેલો નથી. કે રામ! જ્યાં જગત મેં જે રીતનું જાણ્યું છે, તે જે તત્ત્વરૂપ છે અને તે જે ક્રમથી ગોઠવાયું છે તે જ્યારે કે શ્રોતાજનોના મનમાં ઉતરે એવી રીતે કહું છું તે તમે સાંભળો.

ત્રિકાળજ્ઞ જે પોતે જગદરૂપ પદાર્થ પોતાના જે સ્વપ્ન માં પોતે ઉત્પન્ન થયેલા જગતને જોયું છે. દ્રષ્ટા તથા દ્રશ્ય સાથેના જ્યાં જગતને સ્વપ્નમાં પ્રતીત થયેલા વ્યવહારનું દ્રષ્ટાંત જે ઉપયુક્ત પડે છે. દ્રશ્ય પદાર્થોનું ત્રિકાળથી બંધન હોવાથી છે અને દ્રશ્યોનો બોધ થઈ ગયો તો બંધન રહેલું જ નથી. કુવે દ્રશ્યોનો કેવા રીતે બોધ થાય તે કું જણાવું ક્રમશ: કહું છું.

જ્ઞાનમાં જે પદાર્થ ઉત્પન્ન થયા છે તે જ વૃદ્ધિ પામે છે, તે જ સ્થાર્ક કે નર્કમાં જાય છે, અને તે જ મોક્ષનો અનુભવ કરે છે. જ્યાંથી કું તમને તમારા સ્વરૂપનો બોધ થાય, એ માટે પ્રથમ ઉપદેશ કહ્યું છું

ઉત્પત્તિ વગેરે સંસારમાં કોઈપણ જગતમાં નથી. જ્ઞાનમાત્રનો જેવો પ્રથમ હતો તેવો જ રહે છે. જેમ સ્વપ્ન સૃષ્ટિમાં વિશ્વ પામે છે. તેમ જ્યાં જે જગતરૂપ સર્વ જગત જોવામાં આવે છે, તે પ્રલયકાળમાં વિશ્વ પામે છે. જ્યારે સમયે સ્થિર, ઝાંખર, તેજ રહી જાય છે. જ્યારે, બ્રહ્માકાર થઈ જાય છે, વ્યાપક અને નામરૂપ વગરનું કેવળ જ રહે છે. જ્યારે સદ્વસ્તુમાં ગરબા, જ્યાંમાં, પરબ્રહ્મ અને જ્યાં ઇત્યાદિ નામો ~~કોણે~~ કહેવાયા છે. જ્યારે જ્યાંમાં કોઈપણ વિકાર પામતો નથી, જેવું બ્રહ્મ પોતે બ્રહ્મ રૂપ જ કોઈ તેમ પ્રકાર પામ્યા જો તે તે ભાવાર્થમાં બોલાતો હોય 'બ્રહ્મ' એવું શુદ્ધ નામ ધારણ કરે છે. પછી પ્રકાશને ધારણ કરવો એ બ્રહ્મ શબ્દનો અર્થ છે. તે ધારણ કરવાથી એ બૃંહણરૂપ થાય છે. કુવે બૃંહણ વગેરેનું મનન કરવાથી તે મંદ થઈ જાય છે અને ત્રણ ધારણ કરે છે. જે મન લિંગશરીર કહેવાય છે. જેમ સ્થિર રહેવાવાળા સમુદ્ર માંથી

વર્તમાન સમયમાં વૈજ્ઞાનિકો વૈજ્ઞાનિક પ્રમાણમાં મોટા સ્વરૂપે ઉત્પન્ન થયા છે. સ્વરૂપ કુદરતી-ગર્ભિત બુદ્ધિમાં કહેવાયા છે. તે પોતાના મોટે ભાગે વિચાર સંકલ્પો કાર્ય કરે છે. તે અલગ સંકલ્પના સમા વિચારવાળા જગતમાં ઈષ્ટ્રમાત્ર ઉત્પન્ન થાય છે. જેમ કંઈ બોલાયો સમજ નથી તેમ જગતમાં પરબ્રહ્મમાં કંઈ નથી. સમા અનંત પ્રકારોવાળું જગત સંપૂર્ણ રીતે બ્રહ્મમાં જ રહેલું છે, છતાં જેમ સુવર્ણમાં કંડાયેલું નથી તેમ બ્રહ્મમાં જગત નથી. મન સમાન જેવા જગત જગત સમાંતર બોલે અને સંપત્ત સમા ઈષ્ટ્રમાત્ર તો બોલાને ઉત્પન્ન કાર્ય કરે છે.

જે સમવિદ્યાના તરફે સમા જગતનું બોલાયેલું છે તે સમવિદ્યાના સંસ્કૃતિ, બોલ, ભાષા, મોઢું, મગજ અનેતમ સમા ભાગો વિદ્યાઓએ કલ્પેલા છે. પ્રથમ બોલ્યું સ્વરૂપ કંઈ હતું. તે પછી તમ મોઢાનું સ્વરૂપ બગડતું રહેશે.

દરેક ઉપર દરેક ના જે સત્તા થાય છે તે જ બોલ કહેવાય છે. જે દરેક તો બોલ વાર જોઈ સમજે કે બોલ વાર બોલો સમજાતો તો તે મિથ્યા છે સમજું જ્ઞાન વાર જાય તો દરેક મુક્તિ પામે છે. જગત, જડ, કુ જેવા અનાત્મ પદાર્થો દરેક કહેવાય છે. જ્યાં સુધી જે દરેક કોલ છે ત્યાં સુધી મોક્ષ કોળો નથી. 'આ દરેક નથી, આ દરેક નથી સમજે બોલ્યા બોલવાથી દરેક જ્ઞાન થતું નથી. કારણ કે 'આ દરેક નથી તો બીજું કોઈક દરેક છે.' એવા સંકલ્પો ઉઠે છે. સમાધાન તો ઉપરાંત દરેકપર જોગ વૃદ્ધિ છે. વળી સમજે તર્કો કરવાથી કે તર્ક-નિયમ વગેરે થી પણ દરેક જ્ઞાન થતું નથી. દરેકરૂપ જગતને બોલ (બોલ) કરવાનો ઉપાય તો વિચાર જ છે. જે જગતરૂપ દરેક બ્રહ્મ પર જુદી સત્તાવાળું જ કોલ તો કોઈની પણ જ્ઞાતિ થાય જ નહી કારણ કે સમસત પદાર્થનો ભાવ (સત્તા) કોળો નથી સમજે સત પદાર્થ નો સમભાવ થતો નથી. વિચાર વિના જેમ કોઈ પણ ઉપાયથી સમજમાં બોલવામાં સમજ શકતો નથી, તેમ તેમ સત્તાથી દરેક પદાર્થ ના સત્તા જુદી નથી; માટે જેવાં જ્યાં દરેક

કોઈ વ્યક્તિ ત્યાં તેમાં રહેલ ઉદરમાં પડ્યા ભૌતિક દ્રવ્યનો ઉદ્ભવ થાય છે. જ્યારે 'આ દ્રવ્ય જગત આત્માથી ભિન્નાત્મવાળું છે. એમાં તેને વાયુથી, દ્રવ્યથી તથા જ્યોતિથી ઘેરાઈ રહેલું છે.' એમ માનવું. સમજવું યોગ્ય નથી કોણ ત્યાં તૂટ્યા પડ્યા જેવું છે. જે દ્રવ્ય પદાર્થ જુદો સ્વભાવવાળો કોઈ તો રહેલ ઉદરવાળા આ પૌદ્ગલિક દેહમાં તેનું પ્રતિબિંબ પડ્યા વગર રહેશે નહીં. પૌદ્ગલિક દેહ ગમે ત્યાં કરે, જો પડ્યા તેમાં જગતનું પ્રતિબિંબ પડ્યા વગર રહેશે નહીં. આમ, જે પ્રતિબિંબ પડશે એટલે ત્યાં પડ્યા, દુઃખ, જરા, મરણ, રોગ જન્મનાં તેમજ જગત અને સ્વપ્નમાં જોવામાં આવતાં બાળા-જોબા પદાર્થો જો ત્યાગ અને સ્વીકાર મટશે નહીં. 'આ દ્રવ્ય જે મેં ત્યાગ્યું છે અને ફરીથી કુ આ સ્થિતિમાં આવેલો હું' એમ જો સમાધિમાં પ્રવર્તવા થાય, તો સમાધિમાં સંસાર નાં સમરણનું જે જ્ઞાન રહેલું છે. એમ સમજવું. જે દ્રવ્ય જ ન હોય, તો નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં તુરીયાવસ્થારૂપ બ્રહ્મપડ્યાનો અનુભવ થાય છે; પડ્યા જો દ્રવ્ય હોય, તોતે નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં પડ્યા ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય? સુષુપ્તિ માં અંતમાં અર્ધ જગત કેમ પાછું પ્રવર્તવા થાય છે તેમ સમાધિમાંથી ઉત્થાન થતાં જેમાં ભિન્નાત્મક દુઃખરૂપ જગત જેવું જે તેવું પ્રવર્તવા થયા વગર રહેશે નહીં. એમ જ થાય તો પછી સમાધિ ના અવિરહ પડ્યા શું? આમ અનાદિ પાછો જ આવે તો પછી જરાવાર રહેનારી સમાધિમાં સુખ શું છે? માટે જો જ્યાં દ્રવ્ય જ ન રહેશે તો અમેક પ્રયત્ન કરીને સમાધિ કરવા છતાં રહેશે જ કારણકે જ્યાં પૌદ્ગલ રહે છે ત્યાં તેને લગતો જગતરૂપ ભ્રમ રહેશે - કદાચ એ પ્રમાણપડ્યા કેવી સમાધિમાં જગત ભાસ થો પડ્ય તે શાંત પૌદ્ગલરૂપ, સ્વાત્મસ્વરૂપ અને સ્વભાવાશ રહેવા મોક્ષપદ ને પ્રાપ્ત નથી. આથી જે આ દ્રવ્ય પરબ્રહ્મથી જુદો સ્વભાવવાળું કોઈ તો તે કદી પડ્યા શાંત થાય નહીં. વાયુથી, જ્યોતિથી, અને દ્રવ્યથી દ્રવ્યના શોષિત થશે એવો મૂરખાઓની કલ્પના છે. દ્રવ્યમાં પડ્યા દ્રવ્ય પદાર્થ ભરપૂરપે રહે છે. જેમ પદાર્થોમાં રસ છે. ફળ માં તેલ છે, ફૂલમાં સુગંધ છે તેમ દ્રવ્યમાં દ્રવ્ય નો અનુભવ સર્વદા હોય છે. પૌદ્ગલરૂપ આત્માને સમાધિમાં રાખવામાં આવ્યો હોય તો પડ્ય તેમાં ઉદરમાં જગત નો ઉદ્ભવ થવા

ટળ્યા રહેતો નથી. ચૈતન્યનાં ચુકમ ઉદર માં પડ્યા સદ્યનું દ્રશ્ય રહેલું છે. આમ સર્વદા બળવાન રહ્યા કરવાનો ચુકેવ, દ્રષ્ટાને દુઃખ કર્યા વિના રહે જ નહીં.

આવા આત્માને સાનથી જ મોક્ષ થાયછે. પડ્યા કર્મ થી કે યોગથી થતો નથી અને નકી માંગેલો આત્મા જ જગતને સમજે છે.

- - -

2 મોક્ષ્તક દેહ નું મૃત્યુ થાયછે પરંતુ તત્ત્વજ્ઞ અને ચૈતન્યમય નું થતું નથી.

એક 'આકાશ' નામનો પરમ ધર્માત્મા બ્રાહ્મણ, દયાળુ અને પુણ્યાત્મક હતો. તે દયાનું બોલું મોક્ષે એટલે મૃત્યુ તેને લેવા ગયો પણ તે તેને પકડી શકતો નહીં. આથી તે યમરાજ ને પુછવા ગયો. ત્યાં યમે કહ્યું કે મૃત્યુ! તું એકલો કોઈને પણ બળાત્કારે મારવા સમર્થ નથી. પુણ્યને તેનો જ કર્મો મારે છે બીજું કોઈ તેને મારી શકતું નથી. તું તેનાં કર્મો શોધ કાઢ. તેના મદદ થા જ તું તેને મારી શકીશ.

ફરી મૃત્યુ બધે ફર્યો પણ આકાશ માં કર્મો મળ્યા નહીં. તેથી તે પાછો યમરાજ પાસે આવ્યો. યમરાજે કહ્યું: કે મૃત્યુ! એ આકાશ માં કોઈ કર્મો નથી કારણ કે એ બ્રાહ્મણ પિતા આકાશથી ઉત્પન્ન થયો છે તે મારા આકાશ છે. તેનાં કોઈ પૂર્વ કર્મો નથી. તેનું ચિત્ત ક્યાંય પરવારતું નથી. તે સ્વસ્થ આકાશ રૂપ પોતાનાં કારણમાં જ રહેલો છે તેથી નિત્ય છે. તેને ઉત્પન્ન કરનાર કોઈ કર્મ જ નથી. તેમ કરી પણ એ કોઈ કર્મ કરતો નથી. આમ જગતમાં એ ચિદાકાશ રૂપ જ છે. એનું પુણ્યનાં આલંબન કે કર્મ આપણાં જ જોવામાં આવે છે પરંતુ માં નથી. તે બ્રાહ્મણ એ કર્મ ને 'મારું છે' એ માનતો નથી. એ ચૈતન્ય આમ માં ચૈતન્યરૂપ પુલાદી જેવો છે. તે ચૈતન્યથી અલગ નથી. જોવા પરમપદ માં રહેલો છે. તે સંસાર ને વશ થયો નથી. આમ તે સ્વતંત્ર છે.

જ જીવને 'હું દેહરૂપ છું' એવો નિશ્ચય

(-) ~~એવો કે~~ પદાર્થ છે, તે દેહરૂપ જ પણ થયો છે. અને તેને લાગ્યું પકડી રાખ્યો છે, માટે જો એ બ્રાહ્મણ જો કે દેહરૂપ હતું, પોતાના મરણરૂપ ક્રિયાનો કરશે, તો જ તેણે તેને પકડી રાખશે, પણ તેને કંઈ દેહાભિમાન રહ્યું નથી તેથી તે દેહરહિત છે. માટે જેમ મજબૂત દોરીએ પકડ્યા બેઠા પોતાને રાખવું નથી. તેમ તેણે પણ એને પોતાને રાખવો નથી.

મૃત્યુ બોલ્યો: કે ભગવન! આ રીતે જ્યાં બ્રાહ્મણ શૂદ્ર મારી ઉપાસનાથી વળી પૂજા વગેરે પંચમહાયજ્ઞ દેહ જો ન હોય તો કેવા રીતે થાય છે તથા કેવા રીતે થતો નથી?

રામ બોલ્યા, એ બ્રાહ્મણ કેવળ વિચારનું પ્રકારરૂપ છે; માટે એને કંઈ જન્મ્યો નથી અને કદી પણ મરણ કોનો એમ નથી. એ તો સદા નિર્વિકાર સ્વરૂપે રહ્યો છે. જ્યારે મનુષ્યરૂપ થાય છે અને બીજું કોઈ પણ વ્યવહાર રહેતું નથી; માત્ર શાંત, પ્રશાંત, કેવળ, સુખરૂપ, ઐક્યાકારરહિત, અદ્વૈતરૂપ, અને સત્યરૂપ પ્રકાશે કરી રહિત પરબ્રહ્મરૂપ જ રહે છે. પછી જ્યારે સૃષ્ટિરચના કરવાને સમય થાય છે, ત્યારે એ બ્રહ્મ તો સ્વયમાવ રાજમાર્ગ કોળાને લાકડે તેમાં પૂર્વની જેમ 'હું દેહ છું' એમ કહેવાના પ્રયત્નરૂપ એવું વિચારે કરીને પ્રાણ બ્રાહ્મણરૂપે કરી ફરી ગરકાવે છે. તે સમયે જ બાકીના દેવ પણ ફરીને સૂક્ષ્મ રૂપે થઈ જાય છે. સૃષ્ટિરચના પ્રારંભમાં એ પરબ્રહ્મરૂપ આકાશમાં એ બ્રાહ્મણ બ્રહ્મા રહ્યો છે-અને તે નિર્વિકલ્પ તથા ચિદાકારરૂપ વિચરણ કરીને રહ્યો છે. એને દેહ, કર્મ, ક્રિયા, કે વ્યવહાર કંઈ પણ નથી. એ તો શુદ્ધ ચિદાકારરૂપ છે. જ્ઞાનઘન છે. વ્યાપક છે. જેમ તેજ કેવળ પ્રભારૂપ છે તેમ એ બ્રાહ્મણ કેવળ ચિદાકારરૂપ છે.

આવા પરબ્રહ્મના જ્ઞાન પર વિષયનું મિથ્યાપણું નિશ્ચયમાં આવે તો પછી વિષયો અજ્ઞાનીને સર્વ ભોગવાનો પણ ભોગવ્યરૂપ થઈ જાય; એટલે પછી તેમાં પૃથ્વી આદિ ભૂતો તો ક્યાંય જ રહ્યાં નહીં અને કેવો કોણ? આવા મૃત્યુ પાછો ફરી ગયો.

રામ બોલ્યા: આવો આપે જ્ઞાનનું સ્વરૂપ એકાગ્ર ચિત્તે વિચારરૂપ રહેવા માટે પૂર્વાપરમાં બ્રહ્મણનો વાત કરી.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: એમજ છે. જેમ તિમિર રોગ માં આવવું કોણ તે રોગમાં રહ્યું વસ્તુ થઈ એ સ્વાભાવિક છે.

બ્રહ્મા તો પરબ્રહ્મરૂપ છે. મૃત્યુ તેને શી રીતે મારી શકે?
બ્રહ્મા નું શરીર મનોમયમાત્ર છે. સંકલ્પમાત્ર જ છે.
અને પૃથ્વી વગેરે ભૂતોથી રહિત છે. જે બ્રહ્મા પરબ્રહ્મ
વિદ્યાકારમાં રમણકારરૂપ છે, અને અનુભવરૂપ આકાર
વાળા છે તેથી તે પરબ્રહ્મ જ છે. અને તેને કારણપણું
કે કાર્યપણું સંભવ જ નથી. તે મારા પરબ્રહ્મમાં રહેલો
છે. પરમાત્મામાં દ્વૈત કે દ્વૈત કાંઈ જ નથી. કેવળ
કૈવલ્ય જ છે. તો પણ બ્રહ્મા પ્રગટ થયા છે. મનનું
રૂપ સંકલ્પમાત્ર જ છે તે પૃથ્વી વગેરે ભૂતો સાથે
જોડાયેલું નથી. જેમ જે મન છે તે જ બ્રહ્મા કહેવાય છે.
તે બ્રહ્મા (મન) પરમાત્મામાં સંકલ્પરૂપ પુરુષ છે. જેમ
પરમાત્મા માં મન બધું થયા છે. અને તે બ્રહ્મારૂપે બન્યા છે.

જે પરમાત્મા વિદ્યાકારરૂપ, કેવળ અને
અદ્વિતીય, સદા અને અંત રહિત છે તે જ પરમાત્મા જગતના
જે લાગે બધા જીવકારવાળા, અને પુરુષ જેવા જીવમાં
આવે છે. વાસ્તવિક રીતે વિચારતાં તો બંધકર્તા નું
પુરાતન પણ તે પરમાત્મા ને દેખતું નથી.

રામ બોલ્યા: શુદ્ધ મન જેને જ બ્રહ્મા
છે તે અનુભવ માં આવે છે.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: જેને ભોગવવા નાં
પૂર્વકર્મો વાળો દેહ પૂર્વદેહ રૂપ તેને થયા દેહનો ઉત્પાત
થવામાં પૂર્વદેહનો વાસનામય કારણરૂપ હેતુ છે. પણ
બ્રહ્માને તો પૂર્વદેહ જ નકામો. પૂર્વનું કોઈ કર્મ ન હતું.
પરંતુ બ્રહ્મા નું શરીર અનાદિ થયેલા કારણો વિના
જ પ્રકાશે છે. યથાર્થ જાણવાવાળા એવે બ્રહ્મા તો પોતાનાં
કારણરૂપ વિદ્યાકારથી ભિન્નરૂપ જ નથી. એથી
એને કલ્પનું બ્રહ્મા તો જે દેહ છે તે જ ચિંત્યદેહ છે.
એમને ભૂતમય સ્થૂલ દેહ જ નથી.

રામ: તેનું શું કારણ?

વસિષ્ઠ: અનાદિ પ્રાણાયામો નો શરીર પંચમહાભૂતો
વાળો છે તેથી તેમને બધાને દેહ છે. બ્રહ્મા તો અકારથી
કારણરૂપ રહિત છે તેથી તેમને એવો ચિંત્યદેહ જ છે.
બ્રહ્મા અનાદિ પ્રાણાયામોનાં મૂળકારણરૂપ છે. પણ બ્રહ્મા

જું કોઈ કારણ નથી. અહીં બ્રહ્મા અનેક દેવ વાળા છે. પ્રથમ પ્રભાપતિ એવા એ બ્રહ્માને દેવ મૂર્તમય નથી વિશેષણરૂપ છે.

બ્રહ્મા જેમ બ્રહ્મરૂપ છે તેમ અહીંના પ્રભાઓ પણ બ્રહ્મરૂપ છે. કારણ કે જેમાંથી ઉત્પન્ન થાય તે તેરૂપ હોય છે. આ પદ્ય એ રીતે ઉષાદિથી બ્રહ્માનો વિસ્તાર જ છે. અને બ્રહ્માની પોતે પરમ ઉદ્દેશરૂપ પરબ્રહ્મ જ છે. તે પદ્ય પૂર્વના ઋષિથી ઉત્પન્ન થયેલાં શરીરપદાર્થને કદી પામતો નથી. ચિત્તરૂપ દેવવાળા અને બ્રહ્માદ્વારા ઉદ્દેશ્યપણ થયેલાં બ્રહ્મા સંસારમાં વ્યવહાર કરનારાં અહંકારાં પદાર્થોથી પૂર્વરૂપ છે. બ્રહ્માથી ઉત્પન્ન થયેલા આ સૃષ્ટિનું પદ્ય બ્રહ્માથી જુદો નથી. તે બ્રહ્મરૂપ જ છે. પ્રાતિભાસિક શરીરવાળા બ્રહ્માદ્વારા ઉત્પન્ન થયેલા આ સૃષ્ટિ પદ્ય પ્રાતિભાસિક શરીરવાળી જ છે. અને તે આપણને સાચા જોઈ એમ લાગે છે. આ સૃષ્ટિ પ્રાતિભાસિક છે ત્યાં પદ્ય ક્રિયા થવાથી તે સાચા લાગે છે. જે પ્રકાર થી એ બ્રહ્માનો સંકલ્પ પ્રકૃતિવાળ થાય છે, તે તે પ્રકાર થી આ જગત પ્રકટ થતું આવે છે. તેનું પ્રાતિભાસિક રૂપ દેહ રહેનારા જીવો જોયા છે તેના સ્થૂળ દેખાય છે.

બ્રહ્મા તો વ્યાવહારિક પરમાત્માના પ્રથમ સંકલ્પ થી જ ઉત્પન્ન થયા છે તેથી તે શુદ્ધસત્ત્વવાળા છે. આપણે પ્રાતિભાસિક રૂપને ભૂલી ગયા હોઈએ તેમ તે પોતાનાં પ્રાતિભાસિક રૂપને ભૂલ્યા જતા નથી. બ્રહ્મા પૂર્વના ઋષિમય નથી પદ્ય મનોમાત્ર જ છે. માટે તેમનાથી ઉત્પન્ન થયેલું આ જગત પદ્ય મનોમાત્ર જ છે.

જેવું પરબ્રહ્મ છે તેવું જ બ્રહ્માંડ છે. જે પરબ્રહ્મ છે તે મનુષ્યોને પ્રાપ્ત જગત બને છે. માટે જગત શુદ્ધ ચૈતન્યથી અભિન્ન જ છે. જેમ દ્રવપદાર્થ પદ્ય જળથી અભિન્ન છે, તેમ જગત પદ્ય પરબ્રહ્મથી અભિન્ન છે.

જે દૃશ્ય (જગત) પર દુઃખ આવું હોય તો તે કદી પદ્ય શાંત થાય નહીં. જો તે શાંત ન થાય તો દૃશ્યને જોનારું પદ્ય પ્રાપ્ત થાય નહીં. પદ્ય જો દૃશ્ય શાંત થાય તો દૃશ્યમાં દૃશ્ય-પદાર્થ કદાચ આવું હોય તો પદ્ય શાંત થાય. તો પહેલે તો બોધ છે જ શાંત થાય એમાં તો કહેવું જ શું? દૃશ્યનું દૃશ્યપદાર્થ શાંત થાય એ જ એનો મોક્ષ છે. એમ કહેવામાં આવે છે.

- - -

વશિષ્ઠજી બોલ્યા: હે રામ,! મન આકાશના જેવું રહ્યું છે અને જડ આકારવાળું છે. તેનું નામમાત્ર વિના બીજું કોઈપણ રૂપ જોવામાં આવતું નથી. જે મનનું રૂપ બહાર કે હૃદયમાં પણ આપણે દેખાતું નથી, તો પણ જે મન આકાશના જેવું સર્વ સ્થળોમાં વ્યાપી રહ્યું છે. કરણો કરણ સંકલ્પો ફરનારા જે મનમાંથી સંસારના પાસજ જેવું આ શરીરનું જગત ઉત્પન્ન થયું છે. પૃથ્વીકણ આપવા પરોક્ષ પદાર્થોનું ગાઢણ કરવા જેવા ભાવમાં તે તે પદાર્થોનો જે આકાર રહે છે, તે આકાર જ ચોકકો મન કહેવાય છે. મનનું બીજું કોઈ સ્વરૂપ નથી. આપવા નિરાકાર ચૈતન્યનો પદાર્થરૂપ જે અહંભાવ છે, તે જ મન કહેવાય છે. જે સંકલ્પ થાય છે તે જ મન છે. મન સંકલ્પથી જુદું પડતું નથી; જ્યાં જ્યાં સંકલ્પ ઉઠે છે ત્યાં ત્યાં તેવા આકારનું મન જ ગોઠવાય છે. સંકલ્પને અને મનને આપણે ભિન્ન ભિન્ન જુદા કોષ્ટકે જુદાં પાડવા નથી. પદાર્થનો પૃથ્વીભાસ ભરો કે ખોટો તે મનનું સ્વરૂપ જ છે. અને એ મન જ ત્રિગુણાત્મકપણા બહુમાં કહેવાય છે. એ મન રૂપ બહુમાં પોતાપણામાં રહેલાં સૂક્ષ્મ જગતને ત્રણ કાળનો પરિચય તો તરત જ સ્ફુટ માની લે છે. એ જ તેનું સ્વરૂપ પડ્યું છે. જગત રૂપે મનનાં અનેકાનેક દૃશ્ય પદાર્થનાં પણ અવિદ્યા, સંસૃતિ, ચિત્ત, મન બંધ, મળ અને તમ એ નામો કહેવાય છે. દૃશ્યપદાર્થ વિના બીજું કોઈપણ મનનું પૃથ્વીકણ રૂપ નથી, પરંતુ એ દૃશ્ય પદાર્થો તો ઉત્પન્ન થયો નથી.

સૂક્ષ્મ ચૈતન્યનો સંબંધ જ આ સંસારનું દૃશ્ય જગત રહેલું છે. જેમ દેખાવ એ પ્રકાશનો સ્વભાવ છે, પ્રવાહપણું એ વાયુનો સ્વભાવ છે અને દ્રવપણું એ જળનો સ્વભાવ છે, તેમ દૃશ્યપણું એ દૃષ્ટાનો સ્વભાવ છે. આમ દૃષ્ટામાં દૃશ્યપણું સ્વભાવરૂપે રહેલું છે. અને તે તમારા ચિત્તરૂપ દર્પણમાં મેલરૂપ છે માટે એને પડ્યું કે ઉપર તુચ્છ જ વધારે થાય છે. જ્યારે દૃશ્યનો જુદો
(ક) આપ્યા માનવામાં આવતો જ નથી, ત્યારે દૃશ્યનો સ્વભાવને તદ્દન દૃષ્ટામાં દેખાવપણું રહે જ નહિ. આ પ્રમાણે દૃશ્ય મિથ્યા થાય છે એટલે એના એવા સ્વભાવને કેવળપણું પ્રાપ્ત થાય. કેવળનો બોધ થી ચિત્ત કેવળ સ્વભાવરૂપ થાય છે એટલે ચિત્તનું સ્વરૂપ પડ્યું બંધ પડે છે; એના રાગ અને દ્વેષ જેવા વાસનાઓ પડ્યું બંધ પડી જાય છે. દિવાસળી, પૃથ્વી અને આકાશ જેવાં કોઈ પ્રકાશથીજ્ય પદાર્થ ન રહે, તો પ્રકાશનું રૂપ નિર્મળ થાય છે. તેમજ હું, તું અને

જગતરૂપ દૃશ્યો નો સ્વભાવ થાય છે.

રામ બોલ્યા : જે દૃશ્ય ના જે શેષ તો રહ્યા કેવળ કહ્યું પામે; પડ્યા દૃશ્યના તો પૃથ્વી રૂપે રહ્યા વાળું જોવામાં આવે છે, રહ્યને જે રહ્યા કોઈ તેનો સ્વભાવ કોઈ ગયો. આ દૃશ્ય નો સ્વભાવ થવા ની વાત આપણા અનુભવમાં આવતા નથી. માટે હે મુનિવર! આ દૃશ્યરૂપ વિસ્તૃતિ કઈ રીતે શાંત થાય છે?

વસિષ્ઠ બોલ્યા : એના માટે એક મંત્ર કહું છું. દૃશ્ય જે જાય રૂપે પડ્યા રહેલું કોઈ તો કોઈનો મોક્ષ થયા નથી. એવો દોષ આવી પડે. પડ્યા રહ્યાથી તો જગતમુક્ત થયેલા દેવર્ષિઓ રહ્યને મુનિવરો જે પૃથ્વી મોહ રહે કીધે રહ્યા દૃશ્યરૂપ જાગૃતરૂપે પડ્યા રહેલું નથી.

હે રામ! બીજા વારંવાર અત્યંત ભયંકર ભાગે એવી આ પૃથ્વીચક્ર હું કરું છું તે તમે સાંભળો. એ પૃથ્વી કુદે ઉદારણ થી તમારા હૃદયમાં ઉતરશે. આ આકાશ આદિભૂતો, હું, તું ઈત્યાદિરૂપ જે જગત શબ્દ નો અર્થ છે, તે કોઈ પડ્યા નથી! આપણે આજના જે કોઈ દૃશ્ય જોવામાં આવે છે તે બધાનું સ્વપ્ન, સ્વપ્ન રહ્યા અધિષ્ઠાન જ છે. આ બધાનું દૃશ્ય પ્રપંચપૂર્ણ રહ્યા શાંત રહ્યા પ્રબુદ્ધ પૂર્ણરૂપે જ પ્રસરે છે રહ્યા શાંતરૂપે જ રહે છે. બ્રહ્મ માં જગદ્દશ્ય પામેલો જગ બ્રહ્મરૂપ જ છે. દૃશ્ય, દ્રષ્ટા કે દર્શન એ કોઈનો સ્વયં બ્રહ્મ થી જુદો નથી. જે બ્રહ્મ છે તે શૂન્ય નથી, જડ નથી રહ્યા બુદ્ધિ માં પૃથ્વીબંધિત પડ્યા નથી. માટે તે વ્યાપક શાંત જ છે.

રામ બોલ્યા એ તો ચિત્ત માં દોરેલા બાદળો ગર્જના કરવા જેવી વાત છે. બ્રહ્મન! આ જગત જે રીતે અવસ્થિત નથી, જે રીતે ઉત્પન્ન થયું નથી રહ્યા જે રીતે એ છે જ નહિ. તે પ્રકારે રીતિથી કહો, જેથી નિશ્ચય થાય.

વસિષ્ઠ બોલ્યા : આ જગત ખરે રીતે તો સૃષ્ટિના આરંભ માં જ થયું નથી તેથી વર્તમાનકાળમાં પડ્યા તેનો સ્વભાવ જ છે. જેમ મન થી રચેલ કુદરતો તેમજ મન નો ભ્રમ જ આ જગત જોવામાં આવે છે. નિશ્ચયરૂપ વાસ્તવ મન જ સૃષ્ટિ ના આરંભ માં ઉત્પન્ન થયું નથી તો જગત ક્યાંથી હોય?

જેમ સ્વપ્ન જોનાર સ્વપ્નને ઉત્પન્ન કરે છે તેમ એ મન રહ્યા વિભાગ જગત ને ઉત્પન્ન કરે છે. એ મન પોતાની ઈચ્છા થી પોતાના ચિત્તે જ સ્થૂળદેહ ની કલ્પના કરે છે રહ્યને પોતા સ્વયં ના ભોગના થી વૃદ્ધિ પામેલા એ સંકલ્પથી જ ત્યાં દેહરૂપે ઉભા

થઈ છે. એકેકનું મન જ પોતે રચેલા શક્તિવાળું છે તેથી તે ચાલે છે, ફરકડા કરે છે, કુદકા મારે છે, ચાલ્યા કરે છે, માંગે છે, ભમે છે, ઘુમે છે, રંડાંરે છે, સંસારપડ્યું ભોગવે છે અને મોક્ષ રૂપ ઉલ્ટમ પામે છે.

મનુષ્યલોક માં સદાનું એકસરખું થઈ જવાથી કિંવા કરવામાં અશક્ત થઈ ગયું કેમ. અમને સદાના દરશ્યોની સૃષ્ટિ માં અચેતન જડ્યો તો થશે ત્યાં વિકારરહિત, અસ્તરહિત, પ્રકાશમાન, અજન્મા, ઉપદ્રવરહિત, સર્વદા, સદાનું કરવાની શક્તિ વાળા સર્વરૂપ અમને મહેશ્વર જેવા એક શાંત પરમાત્મા જ અવલોક કરતા કર્યા. તેમનાં અવરૂપને ઇન્દ્રિયો પકડવાને શક્તિ બહાર મુકવાંકો તેમનો પૃથક્ અનુભવ કરે છે. તેમનાં આત્મા અથવા આમો સ્વાભાવિકપણાના પડ્યા અવરોધક ધર્મોથી ઢંકાઈ ગયાં છે. એવા તેમને પુરુષ કહે છે, વેદાંત તેને જ બ્રહ્મ કહે છે, વિચારવાદીઓ તેને ચિદ્ઘન વિજ્ઞાનરૂપ, શૂન્યવાદી તેને શૂન્ય કહે છે. તેઓ તો સૂર્યનાં તેજ ને પડ્યા પ્રકાશ જોવાવાળા છે. બાકી તો સર્વના પૃથ્વાગાત્મારૂપે, સર્વદા જોનાર, વિચાર કરનાર, કર્મનો ફળો ને ભોગવનાર જોનાર, કરનાર છે. એ પરમાત્મા જગત માં વિદ્યમાન હતાં પડ્યા પામર જોકોના દરિયા અવિદ્યમાન છે. અને દેહમાં રહેલાં હતાં દૂર છે. જેમ સૂર્યના પ્રકાશ થાય છે તેમ એમનાથી જોવા પ્રેરણા થાય છે. જેમ સૂર્યના કિરણો થાય તેમ વિચારનું જોવાદિ દેવતાઓ એમનાથી થાય છે. જેમ સમુદ્રમાંથી પરપોટા થાય તેમ એમના માંથી જોનંત બ્રહ્માંડો થાય છે, લય પામે છે. હોવા ની પેઠે એ પોતે જ પોતાને તથા સર્વ પદાર્થોને પ્રકાશરૂપ કરે છે. જોકાકાશમાં, તારકોમાં, પદાર્થોમાં, જીવમાં, ચિત્તાકોમાં, રજમાં, પર્વતોમાં, વાયુઓમાં અને પ્રાણીઓમાં એ જ રહેલાં છે. પોતપોતાનાં કાર્યો માં લાગેલા જોવાડ પુરાણોને (કર્મેન્દ્રિયોને, જ્ઞાનેન્દ્રિયોને શબ્દાદિકને, પદાર્થોને, અવિદ્યાને, કામને, કર્મોને, અને અંતઃકરણોને) એ જ પોતાનાં પ્રેરણાથી ક્રિયારૂપ કરી રહે છે.

અત્યંત વિલક્ષણ એ પરમાત્મામાં બ્રહ્માંડો

રૂપી મોક્ષરથી કહ્યું છે કે અને લાગે છે એ પરમાત્મા પણ
રૂપે બાધારૂપ છે વાસ્તવમાં રહેવાનાર છે. તે સર્વ પદાર્થોમાં
રહેલો છે, અર્થાત્ ચુંબકમાં પણ તે નહીં ચુંબક છે. તેના સર્વનો
બાધારૂપ પણ તેમનો બાધ નથી. પ્રત્યેક ઇંદ્રિયના વિષયોમાં
ઓતપ્રોતમાં મિશ્રણરૂપે એ જ પકડાયો છે. સજાતીય વસ્તુઓ એકબીજાં
પકડાયા રહે જ પરસ્પર મળીને વિચિત્ર કાર્યો ઉત્પન્ન કરે છે. જ્યાં
જગતમાં સર્વ પદાર્થો મિશ્રણ છે ત્યાં પણ એમનો સંપર્ક થાય જ
તે સત્તાવાન જણાય છે. ખોટા રૂપે સ્વરૂપમાં જ રહેલો એ
પરમાત્મા અસંગ છે, એ કશું ઇચ્છતા નથી તોપણ એમની
સજાતીય વસ્તુઓ એમનાં પકડાયા જ પરસ્પર મળીને વિચિત્ર
કાર્યો ઉત્પન્ન કરે છે. એમના સમર્પણ થી જ જ્યા અર્થાત્
એક સરખું જ ચાલ્યા કરે છે. વાસ્તવિક સત્તાવાળા એ પરમાત્મા
થી જ ત્રિકાળ, દેશ, કાળ, વસ્તુ, ચૈતન્ય અને ક્રિયા એ સૌને
સત્તા મળેલ છે એ પરમાત્મા શુદ્ધ સામાન્યરૂપ અને અધિષ્ઠાનરૂપ
સ્વરૂપ છે. તેના ~~સ્વરૂપ~~ સ્વરૂપ એ પકડાયે તેમને આકારરૂપ
થયા એ તે આકારરૂપ થયા છે. બધા પદાર્થોરૂપ થયા એ
તો એ બધા પદાર્થોરૂપ થયા છે. એ પરમાત્મા મોટાં મોટા
બ્રહ્માંડો અર્થાત્ સમૂહોને ઉત્પન્ન કરે છે, તોપણ તે કોઇ
ક્રિયાઓને કરતાં નથી. તે તો અખંડ સામાન્ય અને નિર્વિકાર
છે, ઉત્પત્તિ-સ્થિતિ આદિની રહિત એવા પોતાના સ્વરૂપ
માં જ તે એકલાં જ રહેલાં છે.

વિશ્વરૂપ બોલ્યાં. સર્વોત્તમ અને દ્રષ્ટાઓ તે
પણ પકડ પકડી રાખનારા એ પરમાત્મા તો પાણિ તેમના સ્વરૂપ તે
જકડાવા જ થયા છે. ક્રિયાઓ કરવાનાં અનેક દુઃખો વેઠવાથી
તે પ્રાપ્ત થતી નથી. માત્ર તેમાં અધિષ્ઠાન તે જકડાવાનો
જ ઉપયોગ છે. તેમ જ્યા જગતરૂપ બ્રાંતિને રાખવા માં પણ
કોઇ ક્રિયાઓનો ઉપયોગ નથી, માત્ર તેનાં અધિષ્ઠાનરૂપ
પરમાત્માને જ જકડવાનો ઉપયોગ છે. સ્વરૂપાનંદમાં પ્રકાશ
રૂપ એ પરમાત્મા દૂર નથી તેમ પાસે પણ નથી. તે અવકાશ
સ્થળમાં નથી તેમ વિષમ સ્થળમાં પણ નથી. તેમનાં
પ્રાપ્તિ થવામાં દેહ માધ્યમ જ થાય છે. એમને જકડવામાં તપ
દાન, વ્રત વગેરે કોઇ પણ કામ આવે એમ નથી; કારણ કે
સ્વરૂપમાત્રમાં વિશ્રાંતિ મળ્યા એને જકડવાનું બીજું કોઇ સાધન

બધા. સંસારમાત્રમાં એવે વિશ્રાંતિ ~~વિશ્રા~~ સત્પુરુષો ના સમાગમમાં રહેવાથી અને ઉત્તમ શાસ્ત્રોમાં તત્પર રહેવા થી જ મટે છે. મોટા ભાગના પ્રયત્ન ને દુર કરવામાં કોઈ ક્રિયા કામ આવતા નથી માત્ર જ્ઞાન જ કામ આવે છે. માટે જ્ઞાનનું જ સંપાદન કરવું. એવે પરમાત્મા આ છે' એમ સારી રીતે સમજવા માત્રથી જીવને દુઃખ રહેતું નથી. અને જીવન્મુક્તિ ની પ્રાપ્તિ થાય છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે પરમાત્મા ના સંસારને કેવલ સમજવામાં આવે તો જીવને મરણ આદિ દોષો કઈ પડ્યા આવ્યા કરવા નથી. તો તેમની પ્રાપ્તિ કઈ રીતે થાય તે કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! પોતાના જ પુરુષ પ્રયત્નથી પ્રકૃતિના પ્રબોધ વિવેક વડે જ એ હેય સમજવામાં આવે છે. તપ, તીર્થસ્નાનથી કે બીજાં કર્મોથી તે સમજવામાં આવતાં નથી. રાગ, દ્વેષ, મોહ, ક્રોધ, મદ અને મત્સર છોડવાવિના જે તપ કે દાન કરવામાં આવે છે તે તો એક જાતનો ક્લેશ જ છે. એમાંથી કોઈ ફળ નથી. ચિત્ત રાગદ્વેષ ના બાંધેલું હોય અને ક્રોધ ને ઉગ્ર ન મેળવવા માં આવેલાં દાન નું દાન કરવામાં આવે છે તો તે દાન જેનું હોય તેને એ દાન નું ફળ મળે છે. ચિત્ત, રાગ આદિ થી દુષ્પ્રાપ્ય હોય ત્યારે જે વ્રત આદિ કરવામાં આવે છે તે એક જાત નો ક્લેશ છે. ~~તેમ~~ માટે પુરુષાર્થ કરીને ઉત્તમ શાસ્ત્રનો સંગ અને મહાત્મા ઓ નો સંગ કરે તો મુખ્ય બે ઔષધો નું જ સેવન કરવું. એ બે ઔષધો થી ~~જ~~ સંસારરૂપ રોગ નો નાશ થાય છે. મહાત્મા દુઃખો નો ક્ષય કરીને પરમપદની પ્રાપ્તિ માં એક પુરુષાર્થ સિવાય બીજા કોઈ પડ્યા ઉપાય નથી.

હવે જ્ઞાનમાર્ગ ની પ્રાપ્તિ માટે કેવો પુરુષાર્થ ઉપયોગ માં લેવો પડે છે તે સાંભળો. લોકથી અને શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ કોઈ બાબતો કરવા કરતાં જ્ઞાનવિકાસ ના મનમાં સંતોષ રાખવો, અને ભોગનો અભિલાષ નો ત્યાગ કરવો. શક્તિ પ્રમાણે અને યોગ્ય

શૈલે સ્વાધ્યાય માટે ઉદ્યોગ કરવો. 'ક્રમશઃ' એવા શબ્દના રાગવર્ગ અને પ્રથમ મહાત્માઓના તથા ઉત્તમ શાસ્ત્રોના સંગમાં તત્પર રહેવું. જે પુરુષ યોગ્ય વૃત્તિથી મળતા ધનમાં સંતોષ રાખે છે અને સત્પુરુષોના સમાગમમાં તથા ઉત્તમ શાસ્ત્રોમાં તત્પર રહે છે, તે પુરુષ તરત મુક્તિ પામે છે. જેણે વિચાર થી આત્મતત્વને જાણ્યું હોય છે, તે મહાબુદ્ધિશાળી પુરુષ ને સ્વયં બુદ્ધિ, વિચારણા અને શાંકર પદ્ય કળાવર થયો છે. વૈરાગ્ય આદિ ગુણોના સંપર્ક થી જેને 'સાધુ' સમજ્યો, અને પ્રયત્ન કરીને એવા સાધુનો સ્વાશ્રય કરવો. બૃહમ વિદ્યા સદ્ગુરુ વિદ્યાર્થીમાં મુખ્ય છે. જેમાં તેનું દર્શન થયું હોય તે ઉત્તમ શાસ્ત્ર કહેવાય. એવા શાસ્ત્રનો વિચાર કરવા થી મુક્તિ મળે છે. યોગનાં સ્વભાવિક ગુણ યોગારૂઢોનો બુદ્ધિ બહાર મહત્વ રાખે છે, તેમ ઉત્તમ શાસ્ત્રનાં તથા સાધુઓનાં સંગ થી વિવેક પ્રાપ્ત થાય છે અને સ્વવિદ્યા તારે પામે છે.

રામ બોલ્યા: હે બૃહમન્! એ દેવનાં શાપથી મુક્તિ થાય છે તો એ દેવ ક્યાં રહે છે અને મને તેના પ્રાપ્તિ કારણે થાય? એ તમે મને કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: મેં જે દેવ વિષે કહ્યું છે તે દેવ દૂર રહેલા નથી, પણ અહંતા રૂપરમાં જ રહે છે. તે ચૈતન્ય-માત્ર છે. સ્થાવર જંગમ એ દેવમય છે. પણ એ દેવ સ્થાવર જંગમમય નથી. એ દેવ અર્થમાં વ્યાપક છે અને એક જ છે એમાં જગત ભો ભેદ પણ નથી. સ્થાવર ચૈતન્યમાત્ર છે. વિયદ્ચ ચૈતન્યમાત્ર છે. વૃક્ષ ચૈતન્યમાત્ર છે, અને બૃહમા પણ ચૈતન્યમાત્ર છે.

રામ બોલ્યા: બાળકો પણ કહે છે કે આ જગત ચૈતન્યમાત્ર કેવી રીતે છે તમે પણ એમ જ કહો છો તો આ બાબતમાં આપની ઉપદેશપદ્ધતિ શું કામ છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! તમે જગતને ચૈતન્ય સમજો અને જગતને તે રૂપ સમજ્યા છો આથી કરી સંસાર ભોગવવા થયા એવી વાત કેમ જ સમજ્યા નથી. હે રામ! આ સંસારરૂપ જગત પણ કહેવાય છે તો તે ચૈતન્યમાત્ર કેમ હોય પડશે? એ જગત તો કેવું ગૂંચવણ કરીને ભરા તથા મરણ આદિ અનેક ભય ને ભોગવે છે. એ જગત

નિરાકાર છે, તો પણ સ્વરાની છે અને દુઃખનાં પાત્રરૂપ છે. તેથી તેને શૈત્યતા માટે દેવ કેમ કહેવાય? જીવ પોતે ચેતનશક્તિવાળો હોવાથી સ્વાર્થરૂપ મનને ભગાવે છે, અને પોતે મનરૂપ થઈને રહે છે. એટલે તે દુઃખનાં પાત્ર જ છે. વિષયોથી રહિત સ્થવા વિષયયુક્ત એવા એના સંપૂર્ણ સ્થાતિ છે. જેને ભગવાથી મનુષ્યને શોક કરવો પડતો નથી, અને કૃતાર્થ પ્રાપ્ત કરે છે. જ્યારે સદાનો કારણોનો કારણરૂપ એવા પરમસ્વરૂપનો અનુભવ થાય છે, ત્યારે જડતા તથા શૈત્યતાનાં સ્વરૂપરૂપ ગાંઠ છૂટી જાય છે, સદાના સંશયો મટાઈ જાય છે-અને સદાનો કુમતિનો ક્ષય થાય છે. જીવ જે વિષયો તરફ ઝોંકાય છે તે વિષયોનો સ્વભાવ કદી વિના રોકી રોકાય એમ નથી, અને પ્રત્યક્ષ દેખાતાં વિષયોનો સ્વભાવ જ્ઞાન વિના ટળે એમ નથી: તો પછી જ્ઞાન વિના મોક્ષ પદ કયાંથી થાય? અને અનાદિ પદાર્થ દરેક વિષયોનો બોધ થઈ તો પછી મોક્ષમાં દરેક વિષયોને બોધ સ્થાપિ સ્વાવશ્યક જ છે.

શૈતનૂપવાળા અને જેમ મરણ નો ભય મોટો રમા જીવને જેવો સ્વાત્મા માને છે તેવો પંડિત ઈચ્છાનો મૂર્ખ છે. જીવ ચેતન ઈચ્છા સંસારરૂપ છે અને દુઃખનો સમુદ્ર છે. માટે એ ભગવાથી કોઈ પદાર્થ કોઈપણ ભગવામાં સ્વાધ્યું કોઈ એમ સમજવું નહીં. જે પરમાત્મા ભગવામાં સ્વાધે તો સદાનો દુઃખનો સમુદ્ર ચોક્ક થઈ જાય છે.

રામ બોલ્યા: હે બ્રહ્મન્! મને પરમાત્મા નું બધું સ્વરૂપ કહો કે જે ભગવાથી મારું મન સર્વદા મોક્ષને વરી જાય.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: સ્વાપદનું જ્ઞાન એક પૃદેશમાંથી પલકવારમાં બીજા પૃદેશમાં પહોંચે છે. તે પ્રમાણે તે બંને પૃદેશનાં સંબંધથી રહિત એવું જે તેનું નિર્વિષય સ્વરૂપ પ્રતીત થાય છે, તે પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે, કે જ્ઞાનરૂપ મહાસાગરમાં સંસાર બારો સ્વાદિ કોઈ વિકારોને પ્રાપ્ત થયા વિના પણ સ્વતંત્ર સ્વભાવ

પામે છે. તે મહ દૃશ્ય અને દૃશ્ય નો ક્રમ જેમ ને તેમ રહ્યા કરતાં જેને વિશે અવશ્ય પ્રમાણ જાણ્યા છે અને જે ભરપૂર હતાં પણ અદ્રશ્ય ઈન્દ્રિયાદિયો જે અવલોકાશ કરાવે છે, તે પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે. જે અરૂપવાન હતાં પણ રૂપવાન જેવું પ્રતીત થાય છે, જે પોતાના માં અનંત બ્રહ્માંડો રહેલાં હોવા છતાં પણ તેમનાથી રહિત છે, જે મહાજ્ઞાનમય હતાં અવાપડ્યાં પૃથ્વિયાદિ જડ પોંચે અવિદ્યા ન થવાં અવિચળ રહ્યું છે, જેમાં જડ તથા ચેતનરૂપ અદ્રશ્યનાં જગતનો અભાવ થાય છે તે પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે. બ્રહ્માંડનાં તથા અંદરના વિષયો સહિત જ્યા અદ્રશ્યનું જગત જેની સત્તાથી સત્તા પામ્યું છે, તે પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે. જેમ પ્રકાશ વગર અંધાર જુદો પડવાનથી, અંધકારના શૂન્યપણું જુદું પડતું નથી તેમજ જ્યા જગત કલ્પિત હોવાને લઈ જેનાં સ્વરૂપથી જુદું પડતું નથી, તે પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે.

રામ બોલ્યા: જે પરમાત્મા જોવામાં આવતાં નથી તે જ અંધકાર છે એ કેમ રીતે બ્રહ્મજ્ઞાની જ્યાં જગત આદિનું પ્રત્યક્ષ અભાવ જોવામાં આવે છે તે રીતને મન માં ઉતરે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જ્યા જગતરૂપ ક્રમ - જેમ આકાશમાં ભરવા, કારા રંગ ક્રમને લઈ ન જોવા છતાં જોવામાં આવે છે તેમ જ ઉત્પન્ન થયો છે. હવે જે તેમાં અત્યંત અભાવનું જ્ઞાન દૃઢ રીતે થાય તો તેનું અધિષ્ઠાન બ્રહ્મ જ્યાં બ્રહ્મમાં આવે છે. બીજા કોઈ ઉપાયથી તે જોવાનું નથી. દૃશ્યનાં અત્યંત અભાવને દૃઢ કરવા વિના બ્રહ્મ ને જાણવાનો બીજો કોઈ પણ રસ્તો ઉપાય નથી. જેવા સ્થિતિમાં છે તેવા જ સ્થિતિમાં રહેલાં જ્યા જગતનો અત્યંત અભાવ જ્ઞાનથી તો જ તેનાં અધિષ્ઠાનરૂપ પરમાત્મા બાકી રહે છે. જે જ્યા જ્ઞાનથી જાણે છે, તે પોતે પરમાત્મારૂપ થાય છે.

જ્યા સુધી જગત પોતાનું અસ્તિત્વ હોવાથી તથા સુધી બુદ્ધિમાં જગતનું પ્રતિબિંબ પડ્યા વગર રહેતું નથી. જ્યારે જગતનો અત્યંત અભાવ કરવાથી બુદ્ધિમાં તેનું પ્રતિબિંબ પડતું નથી અને તેમ થયા પછી જ બુદ્ધિમાં બ્રહ્મનું પ્રતિબિંબ પડે છે. માટે જ્યા જગતનો અભાવ થયા વિના બુદ્ધિમાં બ્રહ્મનું પ્રતિબિંબ પડે જ નહીં. જ્યા 'જગત'

બ્રાહ્મણો પદાર્થ મિથ્યા જ છે, એમ નિશ્ચય કર્યા વિના કોઈ માણસ કદી પણ પરમતત્ત્વને સમજી શકે નહિ.

રામ બોલ્યા: હે મુનિ! આટલું બધું બ્રહ્માંડરૂપ જે દેખાય છે, તેમાં તેના પોતાની સત્તા નથી પણ બ્રહ્મની સત્તા છે એમ કેવી રીતે કહેવું પણ તે મનમાં કેવા રીતે ઊતરે? જેમ મરઘાના પેટમાં મોટા પર્વતનો સમાવેશ સંભવિત છે તેમ અત્યંત સૂક્ષ્મ એવા બ્રહ્મમાં આવડા મોટા બ્રહ્માંડ કેવા રીતે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: તમે થોડા દિવસ મારા બોધને ગ્રહણ કરો. બોધ થયા પછી તમને દેખાય પણ અભાવરૂપ રહેશે નહિ. દેખાવ, સ્વભાવ થશે એટલે દેખાવું-પણું પણ પોતાની જાતે જ છે એમને કેવળ બોધ એટલે જ્ઞાન અવશેષ રહે છે. જે દેખાય છે તો જ દેખાય છે એમને જે દેખાય છે તો જ દેખાય. આમ એકેક કોણ તો જ બે થાય એમને જે બે કોણ તો જ એકેક કોણ જ બંનેમાંથી એકેકનો સ્વભાવ જતાં બંને અવસ્તુરૂપ થઈ જાય છે. ત્યારે જ પરમાર્થ વસ્તુ અવશેષ રહી જાય છે.

જે પદાર્થ પોતાની સત્તા વિનાનો કોઈ તેને ભાવ કોણ નથી એમને જે પદાર્થ પોતાની સત્તાવાળો કોઈ તેનો સ્વભાવ કોણ નથી. એટલે જ આ જગત પોતાની સત્તા વિનાનું કોઈ ભાવવિનાનું છે. આ જગત મૂળે ઉત્પન્ન જ થયું નથી. કેવળ તે આ જે વિશાળતાવાળું દેખાય છે. તે નિર્મળ પરમાત્મા માં જ દેખાય છે એમને પરમાત્માની સત્તા થી જ તે સત્તાવાળું છે. જેમ કડું સુવર્ણ થી જુદું નથી તેમ આ જગત બ્રહ્મ થી જુદું ઉત્પન્ન થયું નથી એટલે બ્રહ્મ થી જુદું નથી એમને બ્રહ્મથી જુદું જોવામાં આવતું પણ નથી. જેમ કડા માં સુવર્ણપણાની બુદ્ધિ ફરવાથી જુદું કડાપણું રહેતું નથી તેમ જગત માં બ્રહ્મબુદ્ધિ કરવાથી જગતપણું રહેતું નથી. જેમ રજ માં જેર કોણ નથી, આકાશ માં વૃક્ષ કોણ નથી તેમ આ ભાંતિરૂપ જગત મૂળમાં છે જ નહિ. હે રામ! આ જે જોવામાં આવે છે તે અખંડિત બ્રહ્મ જ છે. આત્મજ્ઞાનનું નિરૂપણ કરનારા શાસ્ત્રોમાં આવા સુંદર મહાવાક્યોનું

દોષવર્ગીકરણ જે અપેક્ષિત રાખેલ છે. આ ગ્રંથ સમાજવ્યવસ્થા પોતાની મર્યાદા અને જરૂર જવાબદારીનો ઉલ્લેખ પામેલ છે, તેના આ ગ્રંથ જે અપેક્ષિત પરિણામ છે.

જવાબદારીનાં લક્ષણ તથા પ્રકારનું વર્ણન :-

વ્યવહારિક ભૌતિક : જેમાં જે વ્યક્તિ જે વિષય સાથે તથા વ્યવસાયના પૂર્તિને અંતે જે જવાબ આપવાનો વ્યવહાર રાખવો તે અપેક્ષાઓ જે સમજવામાં કરે છે. અમુક ભૌતિક વાતો જે કરવી કરે છે અને એમાં જે અપેક્ષા પામે છે, એવામાં દાર છે તે વ્યક્તિ માં જે અપેક્ષાના નિયમો રાખવાના તથા વ્યવસાયમાં જો જે વિચાર કરવાવાળા મનુષ્યોને જવાબદારિત પ્રાપ્ત થાય છે અને તે વિદેહકુટુંબિત સામાન્ય છે.

વ્યવહાર કરતાં કરતાં પડતા એવા જગત જેવું છે બોલું રહ્યું કરતાં પડ્યા જેની દૃષ્ટિમાં જગત વ્યવહારના બોલે શૂન્ય થઈ જાય તે જવાબદારિત કહેવાય છે. અમુક અપેક્ષાનિયમોના જે રહેનારા જે પુરુષ-સ્ત્રીમાં જે રત રહે છે અને વ્યવહારો કરે છે, જેઓ જગત માં પડ્યા સુખપ્રિયવાદના બોલે નિર્વિકાર પડ્યા રહે છે. તે જવાબદારિત કહેવાય છે. અમુક અપેક્ષાનિયમોના રહેનારનાં મુખ કાંતિ સુખમાં ઉલ્લેખ પામતા નથી અને દુઃખમાં અપેક્ષિત પામતા નથી. તે પુરુષ જવાબદારિત કહેવાય. જેને વિષયોનાં અપરિચય જગત વ્યવસ્થા જે નથી જેને જગતના વ્યવહારોના સ્વભાવ પડ્યા સ્પર્શતું નથી; જે પોતે રાગ, દ્વેષ, અને મિથ્યા અર્થને અનુકૂળ અપેક્ષા ક્રિયાઓ કરતા કરતાં પડ્યા સ્વાકારના જેમ નિર્લેપ રહે છે. ક્રિયાઓ કરતાં અથવા બાંધે કરવામાં પડ્યા જેનું મન અપેક્ષાકારદુષ્કર થતું નથી અને જેના બુદ્ધિના ભેદાતા નથી તે જવાબદારિત કહેવાય છે. અપેક્ષામાં અપેક્ષિતોમાં રહેતો જે પુરુષ અપેક્ષાનાં પ્રકારોમાત્રથી જગતનો લય થાય છે અને અપેક્ષાને અભાવસ્વભાવ પ્રત્યેનો જગતનો ઉત્પત્તિ થાય છે. એમ અનુભવપૂર્વક જાણે છે તે જવાબદારિત છે. જેનાથી કોઈ ઉદ્વેગ પામતા નથી જે કોઈના ઉદ્વેગ પામતો નથી અને જે પોતે ભયથી, ક્રોધથી તથા ભયરહિત કોણ છે તે જવાબદારિત છે. જે પુરુષ અંતરમાં અંતરાત્મબુદ્ધિ થઈ જેમને બાહ્યે ચિત્ત વાળો પડ્યા વિષય વિષયો ક્રોધ છે, રાગદ્વેષો ઉત્પન્ન અપેક્ષા-રહિત ક્રોધ છે તે જવાબદારિત છે. જે પોતે અને પદાર્થોથી અપેક્ષાર

કેવલ્ય હોવા છતાં રાગવાળા રહે છે, અર્થાત જે અર્થ પદાર્થોમાં પણ પુરુષવિશેષો રહે છે તે જીવન્મુક્ત છે. જ્યારે શરીર કાળ ને વ્યાપ્ત થાય છે ત્યારે એ પુરુષ વિદેહમુક્તની પદવી ધારણ કરે છે અને જેમ પવન વિશ્રાંત પડવાથી પામે તેમને વિદેહમુક્તિ ની પદવી પામે છે. વિદેહમુક્ત પુરુષ કેવા પામતો કે જ્ઞાનવંત પામતો, મિટાડતો નથી, પૂરાતો નથી, ચપૂરાતો નથી, દુઃ રહેતો નથી, સુખરૂપ રહેતો નથી અને સુખદુઃખથી રહિત પડ્યા રહેતો નથી એવો વિદેહમુક્ત પુરુષ સૂર્ય પ્રકાશે, વિદ્યુત પ્રકાશે નિર્ધોક થઈ રહ્યા કરે કે કુદ્ર પ્રકાશે રંકુરા કરે અથવા પૃથ્વિ પ્રકાશે સ્થિરપણે કરે છે.

રામ! જે જ્ઞાને વિદેહમુક્ત ની સ્થિતિ કહી છે, તે મુક્તિ જ કહી છે? અને જે મુક્તિ છે તે જ બ્રહ્મ છે, નિર્વાણ છે. કૃપા કરી સ્થિત શરીરે પ્રાપ્ત થાય તે વિષે કહું છું 'કે, તું જ્ઞાનિ લોકવ્યવહારો બાકી જે કાંઈ જ્ઞાન દ્વારા દેખામાં આવે છે તે વિદ્યમાન છતાં પણ તે 'કેવળ' કશું જ નથી.' એમ જ્ઞાનથી માં જાણે તો એ નિર્વાણ સ્થિતિ થાય છે.

જ્ઞાન 'કેવળ' શબ્દ ના કહેવાનો કોઈ પદાર્થ જ નથી. જે કાંઈ જ્ઞાન છે તે અદ્વૈતનું પરમાર્થ રૂપે અભેદ, શાંત, પૂર્ણતાનું અને અખંડાકાર ને લેકે નિર્મળ પરબ્રહ્મ જ છે.

રામ બોલ્યા: હે મુનિ! જે મુક્તિ એ કેવળ નું સ્થિરપણું જાગ્રતે મુક્તપણું પ્રાપ્ત થાય તે કેમ મુક્તિ મને કહો. કૃપા કરી અને દ્રશ્ય એકરૂપ પદાર્થને પરસ્પર મળતા ગયા છે અનેતે બંને નથી એવો જ્યારે મનની દૃઢ સ્થિતિ થાય છે ત્યારે નિર્વાણસ્વરૂપ અવશેષ રહે છે. તે પુરુષ સમજવા એવો મુક્તિ મને કહો.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: દ્રશ્ય કાર્ય ના દ્રષ્ટા અને જ્ઞાતા રહેતા એવા સ્થિર ચાલતા વિચારરૂપ મંત્ર ના જે નિર્મળ શાંત પદ પ્રાપ્ત થાય છે. એવો જ્ઞાન દ્વારા જાણેલો છે માટે તેને તત્વજ્ઞ કેવળ કહ્યા એમ જાણો. એથી અભ્યાસ [illegible] યોગ થી, મુક્તિથી એને

અને જ્યારે દરેકમાંથી જે રૂપમાં જગતરૂપી ભાંતિનો ભાર ઘટે છે તે કહું છું.

ચૈતન્યરૂપ - ભ્રાંતિરૂપ જગત માટે ઉત્પન્ન જ થયું નથી એવાં દેખાય છે તે અધિષ્ઠાન પ્રકાશરૂપવાળું અસત્-ક્રિયાકર સાક્ષિત્વનું રૂપ જે અધિષ્ઠાન-જ્ઞાન જગત મટ્યું પ્રતિબિંબ માં ભાસ પામ્યા અસત્ અસદ્રૂપ થઈ જાય છે ત્યારે વ્યાપક, કૂટસ્થ સત્તાવાચક એવું, નામરૂપ ના રહિત, નિર્વિકાર અને ગોચર એવું કોઈક સત્ત બાકી રહે છે તે સત્ત તેજરૂપ નથી, તમોરૂપ નથી, શૂન્ય નથી, અંધકારવાળું નથી, દૃશ્ય નથી, દર્શનરૂપ નથી, અને ઉત્પન્ન થયેલાં પદાર્થોનાં અમુકરૂપ નથી, તે અનંતપણામાં રહે છે - તેમાં અમુક નું કોઈ રીતે નિરૂપણ થઈ શકતું નથી. તે પૂર્ણ કરતાં પૂર્ણ છે. સત્ત કે અસત્ત કહી શકાતું નથી એવું શૈલાસમાન છે. તે ઉત્પત્તિવાળું કે ઉત્પત્તિરૂપ પણ નથી, બુદ્ધિવાળું પર ભિન્ન છે, અનંત છે, જરારહિત છે અને શુભરૂપ છે. તે અવિદ્યા, મૃત્યુ, અંતઃકરણનું કાર્યરહિત છે, પ્રકારરહિત છે.

તે જગત ની વ્યક્ત કે અવ્યક્ત અવસ્થા માં રહેલાં પરમાત્મા છે. પોતાને કાળ, રાત્રિ, માંસ, હાડકાં કે નેત્રો ન હોવા છતાં પણ તે સર્વકાર માં અને સર્વદેશમાં સાંભળે છે, જોઈ છે, સૂંઘે છે, સ્પર્શ કરે છે અને જોયા કરે છે. એમનાં પ્રકાશ પર જ અધિષ્ઠાનું જગત પ્રકાશે છે. એમનું સ્વરૂપ જ અજ્ઞાન કાળ માં સૂક્ષ્મરૂપે વિશ્વરૂપ બને છે અને અજ્ઞાન ના નિવૃત્તિ એટલે જ્ઞાન પ્રાપ્તિવેળા તે અવિદ્યા-અસત્ત રહિત બને છે. જેમ જોયો અર્ધી રેઘાડરે ના ભમરા ના સામે જોતાં બંને ભમરા ના મધ્યમાં ભોંયરા કાળા રંગની દેખાય તેમ એ દેવનાં સ્વરૂપમાં મિથ્યા જગત જોવામાં આવે છે. એ દેવ અજ્ઞાનના પોતે નિર્લેપ રહીને પોતાનાં સ્વરૂપના અધ્યાસ પોતાનાં માં અસત્ત્વરૂપ બનાવી જગતને જોયા કરે છે. એ અસત્ત્વરૂપ પરમાત્માનું બીજું કોઈ પણ કારણ કોવાના કલ્પના કરતાં એ અધિષ્ઠાનના શિંગડાના કલ્પના કરવી જેવું છે. એ દેવરૂપ તેજમાં ભ્રમરાંકારરૂપ જોવાના જેટલે ગતરૂપ્યા કરે છે. એ દેવ જ્યારે મનરૂપ બને છે ત્યારે તેમાં આ જગત દેખાય છે. અને જ્યારે મનરૂપ રહિત હોય છે. તો જગત દેખાતું નથી.

વ્યાપક અને વિભાગ વિનાનાં એ દેવનાં સ્વરૂપ

માં જગત માં જે ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ પ્રલય થાય છે, તે કેવળ અવિદ્યાના આવિર્ભાવ અને તિરોભાવ ને લઈને થાય છે. એ દેવનું વાસ્તવિકરૂપ તો નિર્મળ છે અને સત્ય છે. એ દેવની સત્તા એવી સ્વયંસિદ્ધ છે કે તેમાં બીજા કોઈ ની સત્તા જ નથી. એ દેવ સર્વકાળમાં અને સર્વદેશોમાં જ્ઞાનીપુરુષો ને પ્રકાશમાન છે, પણ અજ્ઞાનીઓ ને તેઓ અપ્રકાશિત છે. અને મુક્તપુરુષો તેઓમાં લયરૂપ જ છે. એ દેવ ચલનરહિત, ક્રિયાશૂન્યરૂપ, શાંતસ્વરૂપ છે.

એમાં કલ્પાયેલા અવિદ્યા નાં ચલન થી જ ત્રણ ગુણ ની ઉત્પત્તિ થાય છે. એ ત્રણે જ દેવ અધિષ્ઠાન છે. બ્રહ્મા સૃષ્ટિ નો ભાર ધરતા હતાં પણ એ દેવની સત્તાનો ભાર થતો નથી. જેમ ઘોડા વગર ની ઘોડાગાડી પ્રત્યક્ષ છે છતાં તેને ગતિ કરી શકાતું નથી તેમ એ દેવ પ્રત્યક્ષ છતાં પણ સૃષ્ટિ કરી શકાતાં નથી. એ દેવ બાજુ પર રહિત છતાં બોલે છે, મન થી રહિત છતાં મનન કરે છે, સર્વદા તૃપ્ત છે છતાં ભોગવે છે અને ક્રિયાનાં સ્વપ્નો પર રહિત છતાં ક્રિયા કરે છે. એ દેવ રંગરહિત છતાં સર્વત્ર છે. તેમને કુમકર કુપ કુમકર સ્પર્શ, કુશ્ત અને તેઓ છે. એ દેવ કોઈમાં રહેલા નથી છતાં સર્વત્ર જગતમાં વ્યાપેલા છે. એ દેવને જ જોવાથી સંસારરૂપી મિથ્યા સર્જન કરવું પડે છે. પણ એ દેવ ની દૃષ્ટિથી સંસારના સર્જનો સામગ્રીઓ અને સાધનોએ કશાંય ભાગ ભજવ્યો છે. જો એ દેવનો સાક્ષાત્કાર થાય તો તમે, હું અને આ સર્જનો બોધો એકરૂપ જ દેખાશે

એ દેવમાં પ્રકાશ પર જ જગત નો પ્રકાશ થાય છે, ક્રિયા, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ, શબ્દ અને સંતઃકરણ નું જે તત્ત્વ આપે જે કાંઈ તમારા જોડવામાં આવે છે તો તે એક જ દેવ છે અને તે તમારું જ સ્વરૂપ છે એમ તમે એકાગ્ર મનથી સમજો, એ પુરુષ જ્ઞાનરહિત, જ્ઞાનરહિત એમાંદ, સ્પંદિયક, ક્રિયા, સુખરૂપ, નિર્મળ છે. જડત્વ પણે દૂર થાય એમ નથી, સ્વતંત્ર ચંદ્રનાર છે, શુદ્ધ છે. જ્ઞાનરૂપ, સર્વરૂપ છતાં ગુપ્ત રહેલાં છે.

ફેરામ! મહાપૃથિવીમાં જે રત્ન વારંવાર અવરોધ રહે છે, તે રૂપ્ય નથી. જે રીતે ત્રિભાગ પુત્રવા વાંભવા માં જે છે તેમ રથા જગત તે સમયે પણ પૃથ્વીમાં રહેવું કોટ્ય છે. માટે જગત ના અધિષ્ઠાણ રૂપે પૃથ્વી રૂપ્ય નથી. જેમ જરમાં તરંગ છે અને નથી રૂપે પૃથ્વીમાં રથા જગત છે અને નથી. જગત ના પૃથિવી અને ઉત્પત્તિ જે રથા પણ પૃથ્વીમાં છે જ તેનાથી તે ઉત્પત્તિ કોઈ થતા નથી. ઉત્પત્તિ અને અવયવધિષ્ઠિત પૃથ્વીમાં જગત ઉત્પન્ન થવા માટે બીજા કોઈ પણ સામગ્રી ની જરૂર જ નથી. માટે પૃથ્વી રૂપ્ય નથી તેમ અરૂપ્ય પણ નથી. વૈશેષિકો જે પોતે રત્નરૂપ રૂપે પૃથ્વીઓ જે પ્રકાર છે તે તેમાં અનુભવરૂપ છે પણ રૂપ્ય છે તેવો અનુભવ થતો નથી રથા પૃથ્વીઓ પૃથ્વી તમ રૂપે સાક્ષાત્ રહેલ છે. તે વૈશિષ્ટ્યરૂપ પદ છે જેમાં સદાનું જગત ઓતપ્રોત જે કહેવાયું છે. માટે પૃથ્વીને જ્ઞાનરૂપ બુદ્ધિરૂપ કે મનરૂપ કહી શકાતું નથી. ઓરડામાં રહેલે ઓરડાનાં મધ્યમાં જેમ કશો ભેદ નથી તેમ પૃથ્વીમાં રહેલ જગતમાં કશો ભેદ નથી; માટે પૃથ્વી કોઈ રૂપ્યરૂપ નથી પણ અરૂપ કહેવાય.

પૃથ્વી જે ત્રિગુણ છે તે પ્રલય વખતે જ્યારે સામ્ય તે ત્યારે ત્રિગુણ આવતું નથી રહે સમયે જેમ જ્ઞાનું જ્ઞાનપણું નથી રહેતું તેમજ જગતનું જગતપણું પણ નથી કોતું જ્ઞાન રહેલ જગત ત્યારે બંને પૃથ્વીરૂપ જ રહે જેમાં પૃથ્વી ના રહેલ મનના સંસ્કાર ના દોષોનો પણ પૃથ્વીરૂપ જ રહે જાય છે પ્રલય રહેલ સમાધિમાં સમયે સંપૂર્ણ જગત ચુંબકમાં રહે જાય છે રહેલ સામર્થ્ય માં તદરૂપ રહે જાય છે, તેમજ સદાનાં સંસ્કારોમાં ઈશ્વરરૂપ જ્ઞાન ક્રિયારૂપ સંસ્કારરૂપે પૃથ્વીરૂપે રહે છે. રૂપ વગર ના પરપૃથ્વી માં પૃથ્વીરૂપે જગત જગત રહેલું છે. સંપૂર્ણ પૃથ્વી માંથી જગત નું સ્કરણ માન્યું રહેલે તેમાં દોષરૂપે જ્ઞાન નું સ્કરણ થયું છે. જગત પૂર્ણ પૃથ્વી માંથી પૂર્ણરૂપે જ પ્રસરેલું છે રહેલ પૂર્ણરૂપ જ છે માટે રૂપ જગત ઉત્પન્ન થયું કહ્યું નથી.

પરપૃથ્વી, પરમાણુ નાં પણ આકારરૂપ છે. પૃથ્વી કરતાં પણ રત્નરૂપ પૃથ્વી, બુદ્ધિ રહેલ અને રૂપ્યકારા કરતાં પણ રત્નરૂપ રૂપે જ છે. તે દેશ-કાળ જેવા ત્રિગુણાત્મક રહેલ છે તે રત્નરૂપ ત્રિકરણાર્થ છે, રત્નરૂપ-રત્નરૂપ રહેલ છે, પ્રકાશ માત્ર છે.

બધું પ્રકાશ પદાર્થોથી રહિત છે. બ્રહ્મ માં દશ્ય જ્યારે નથી ત્યારે ચિત્ત માં પ્રતિબિંબિત થયેલો કેવલો બધે નિરંતર પ્રકાશમાન કેવલો દ્રષ્ટા (જીવ) જ્યાં જ્યાં જોય? દશ્ય જો કોઈ પણ પ્રકાર બ્રહ્મ માં જોવાયું નથી, સુંઘાયું નથી, ચખાયું નથી, કે વાગ્યું નથી.

રામ: એ કોણ પ્રકાર જોવાયું પરબ્રહ્મનું રૂપ ફરી કહો.

વશિષ્ઠ: મહાપ્રલય કે સમાધિ માં વૃત્તિઓ જો કાર્ય થાય છે ત્યારે મન નાં રૂપ નો નાશ કરીને, જે કોઈ રીતે નિરૂપણ ન કરી શકાય એવું અદ્વય રહે છે, તે પરબ્રહ્મનું રૂપ છે. સમાધિ માં દૃશ્યરૂપ જગત રહેતું નથી, તેમ દ્રષ્ટા નો સમાવ પ્રકાશ કે એકરસ જેવું સમષ્ટિ-રૂપ પ્રગટ થાય છે, તો પરબ્રહ્મનું ચિદાકાર, નિર્મળ શાંત એવું રૂપ છે. તે આકાશ માં અવકાશ જેવું છે. જ્ઞાનંદમય કોશ નાં અંદર, સૂક્ષ્મ નાં અંદર, આકાશ નાં અંદર અને વૃત્તિઓ નાં અંદર જે એક પ્રકાશ રહ્યો છે. તે પરમાત્મા છે.

રામ બોલ્યા: એ હે બ્રહ્મન! આવા રૂપનાં પ્રકારનું આ દૃશ્યરૂપ જગત મહાપ્રલય માં બ્રહ્મ માં રહેતું નથી ત્યારે ક્યાં રહે છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જેમ બોરડી નાં દિકરો અને આકાશ નું વન એ બંને કદી પણ નથી તેમ જગત બંનેને દેશ પણ કદી નથી તેના તે ઉત્પન્ન થયું નથી તો નાશ ક્યાંથી હોય? બ્રહ્મ માં જગતપણું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે પણ તે અત્યંત અસત્ય છે.

રામ બોલ્યા: જો એ સત્ય જેવું અસત્ય હોય તો તે અત્યંત દૃઢ બંધન કેમ ~~પ્રાપ્તિ~~ પ્રતિભાસે છે? સત્ય નો પદાર્થ તો દૃઢ પ્રતીત થતો નથી.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: એ શાંત અને અત્યંત પવિત્ર પરમ પદમાંથી આ જગત જે પ્રકારે ઉત્પન્ન થયું તે સાંભળો. જેમ પત્થર પુરુષ બોલાવું શાંત રૂપ જે સત્ય માં બરફ જેવું વિવર્ત પામે છે, તેમ સદાનાં જગોને એકનું શાંત રૂપ જે સ્વરૂપ ની

પ્રેમે વિવર્ત પામે છે. અને સર્વશક્તિમાન પરબ્રહ્મ નો જગતરૂપે વિવર્ત થવાનો ક્રમ સંક્ષેપમાં. આમ સદાનું જગત સર્વદા કાર્યાત્મક રૂપે અનંત પ્રકારરૂપ અને ચૈતન્યાત્મિકા જ સત્યરૂપ જ છે. તે પોતાના સ્વરૂપમાં જ કોઈક ઇચ્છાને પામે છે. અહંકાર ના બે ઇચ્છા વગર અને આકારા કરવાં મુક્ત થવાનું અને મુક્ત તત્વ અવિદ્યામાં પણ આ નામરૂપનાં અનુસંધાનો પર પ્રથમ કોઈક કલ્પવાનું થાય છે. શાસ્ત્રો એ કલ્પના ને 'ઈક્ષણ' કહે છે. તે ઈક્ષણવાળા એ પરમ સત્તા ઈક્ષણરૂપ વૃત્તિમાં પકડ થયેલાં ચૈતન્યને બહાર પડળના વિલકારો પર કોઈક થોડ્યા મોકલે છે. અને તેના ને 'ઈક્ષર' એવું જોડ્ય નામ ધારણ કરે છે. પછી ઈક્ષા કાર ની ભાવના પર ઈક્ષણવૃત્તિ દઢ થાય છે, એટલે એ જ સત્તા મુક્ત પુરાવરણ ને પકડે છે અને પોતાનાં પરબ્રહ્મપણા ને વિસ્મરણ પર ઢોરે દે છે. ત્યારે તે સત્તા અવિદ્યામાં જીવ અને હિરણ્યગર્ભ આદિ નામોવાળી થાય છે. આમ જે બ્રહ્મસત્તા છે તે એવી રીતના ભાવનાઓ ને બહાર સંસાર ની સ્થિતિમાં તત્પર થાય છે. એ સત્તા નો સ્વભાવ જ રમવાનો છે. આવા સત્તામાં જીવ તથા હિરણ્યગર્ભ આદિ ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે. ઉપર એ સત્તામાં જગભાવ ઉત્પન્ન થાય છે એટલે પહેલાં સદા જ મુક્ત રૂપ આકારાપણું ઉદ્ભવ પામે છે. એ જ આકારા રૂપે આદિ તત્ત્વમાત્રાઓ માં ભરેલ છે અને અવિદ્યા ના નામોનો પુકારા થવાનાર છે. તે પહેલાં કારણ ના સત્ય ના જ્યારે અહંકાર નો ઉદ્ભવ થાય છે અને તે અવિદ્યા માં પ્રવાહ ના જગતના વિસ્તરિત્વ મુક્ત ભરેલ છે. આ પ્રમાણે પરબ્રહ્મ ના જ જગાયક્ત વિકાર પામ્યા વિના આ સિદ્ધ જગતરૂપ બનવા ઉદ્ભવ પામે છે, અને જ્યારે બહાર તે સત્તા મુક્ત સત્તાવાળા કોલ્ય તેમ જોવાય છે. અહંકાર ના ઉદ્ભવને અનુસરીને ભાવનારૂં એ બ્રહ્મતત્વ જેવા સંકલ્પ-ભાવ જગતરૂપ પૂર્વ ના ભરેલ છે. આ અહંકાર નો ઉદ્ભવ થાય છે તે પછી અહંકાર ના બે કારણ જેવો એને પ્રબલ શક્તિ વાળો વાસ્તુ ઉદ્ભવ પામે છે. અહંકારવાળા એ જ બ્રહ્મસત્તા જગતાકારના તત્ત્વમાત્રા રૂપ ચોદ્દના ભાવના

ને લઈ ને આકાશ કરતાં ઘેઘૂર વાદળો ઘાટા થાય છે અને વરસાદ રૂપે પૃથ્વી પર થાય છે. એ વરસાદ સાથે ખનિજયુક્ત પદાર્થો નો વધારો થાય છે. વરસાદનાં સમુદ્રરૂપ વૃક્ષનાં બીજ રૂપ છે, જેઓ પૃથ્વી પામે છે. અને પછી, વાદળો તથા પ્રમાણો એ બીજને ખોરાકમાં છે એ પ્રમાણો જેઓ-રૂપકડાં ને પામેલાં ઉષ્ણતત્વ માંથી વરસાદનું જળ ઉત્પન્ન થાય છે. જે જે વરસાદને ઉદય થાય, તે તે વરસાદો નાં વાયુ પદાર્થરૂપે પડ્યા અને જ્યારે પૃથ્વી પર થાય છે. જેવું જળનાં વાયુરૂપ પાણીને ઘારણ કરવાને એ ઉષ્ણતત્વ જળ ફુટેવાય છે અનેક રૂપોવાળાં જુદાં જુદાં દેશોના ખનિજના પૃથિવ્યા તે જળનાં ક્ષોભિલ-ભાવ અનેક આપે થાય છે. ખનિજનાં બીજ ઉષ્ણાંડો માં રહેવાથી બીજ પ્રકારવાળા અને પડ્યાવાયુ રૂપે સ્વાદ ધરાવનારા એ જળો ઔષધ્યમાંથી ઉષ્ણાંડો માંથી પ્રાણીઓ માં પ્રસરે છે. જેમાં પ્રથમ બાળ કે ગર્ભ કોષપણ ફોલું નથી, તે જ ઔષધ્ય ચુરણ રૂપ ક્ષીરના પ્રાણને ક્ષણમાત્રમાં બાળકોને લઈ ને ચર્મરૂપ થાય છે. ચર્મોનાં બીજરૂપ વૃક્ષનાં બીજરૂપ એ જ ઔષધ્ય રોગવડ અને પૃથ્વી રોગાદિ પવનો રૂપ થાય છે અને તે પવનોરૂપ થયેલાં ઔષધ્ય માંથી ચર્મ પ્રાણીઓનાં ક્રિયારૂપ ગર્ભ ફેલાય છે. એ જ ઔષધ્યમાં પ્રકાશનાં બાળકોને લઈ પ્રકાશ દેવો નો અનુભવ થાય છે. અને તે દેવ માં અનેક બીજરૂપ રોગોનાં રમણીયસ્વરૂપ રૂપનો અનુભવ થાય છે. રૂપમાંથી સૂર્ય, અગ્નિ રોગાદિ ક્ષોભિલરૂપો ઉત્પન્ન થાય છે. તે રૂપ જ અનેક રોગોનાં બીજ રૂપ વૃક્ષનું બીજ છે; અને તેમાંથી જુદાં જુદાં ક્ષોભિલ રૂપોનાં ભેદ થી સંસાર ફેલાય છે. એ જ ઔષધ્ય 'ફું' અનાં રસ નાં સમુદાયરૂપ છું. એવા બાળકોને લઈ રસરૂપ પદાર્થ બને છે. આકાર પદાર્થોનો બીજ થી સ્વાદ લેવાં જે પ્રાપ્તિ થાય છે તે રસતન્માત્રા કહેવાય છે. જેઓમાં બીજરૂપનાં ચિત્તસોરૂપ એ રસ ક્ષોભિલ રસોરૂપ વૃક્ષનાં

બનેલું છે, એટલે તેમાંના પરસ્પર સંબંધોના વૃક્ષિક્ષ પણ સંસાર વિસ્તાર પામે છે. એક જૈવતત્ત્વ કે પુદ્ગલ 'એવા સંકીર્ણરૂપ થાય છે, ત્યારે તે પુદ્ગલના અવયવોનાં બંધો તોડવા પડે છે. અને સંકીર્ણોને તાદૃશ જ બીજા સંઘટકોને જોડે છે. આવા મૂળાવયવોને તોડી અને જોડવા એવું જ મહત્ત્વ વર્ગોને થવું જોઈએ. વર્ગ એ સંબંધરૂપ અને પુદ્ગલરૂપ જૈવતત્ત્વમાંથી સંસાર ફેલાયો છે, તે તે મૂલોનાં અવયવોને પામેલું જૈવતત્ત્વ જ આવા કરે છે, તેના એ રાહ્ય વર્ગોમાંથી પરસ્પર જોડણી થાય છે અને જેમ વર્ગોમાં પરિણામો થાય છે, તેમ જૈવતત્ત્વમાં અનેક પુદ્ગલાકારોને બોલાવા માટે જ ઉત્પન્ન થાય છે. વર્ગોના પુદ્ગલ વર્ગો આમ થઈ ગયા, ત્યાં પુદ્ગલ તે પુદ્ગલ પદાર્થો જોવામાં પડતાં દેખાય જ નહીં એવા રીતે એ જોડાઈ ગયેલાં છે. એ પદાર્થો પુદ્ગલમાં પુદ્ગલ જેવા રૂપ જ રહેલાં છે. એક કણ સમાન જોવા જ અંદર જેમ અનેક વડનાં બીજો રહેલાં છે. તે વડનાં બીજો અનેક રીતે ઉત્પન્ન થાય છે, અને જોઈએ સામાન્યતયા રહે છે, તેમ પુદ્ગલરૂપ જોવા માં અનેક પુદ્ગલાકારો રહેલાં છે, તે પુદ્ગલો અનેક રીતે ઉત્પન્ન થાય છે અને જોઈએ સામાન્યતયા રહે છે. પરમાણુ જેવા સૂક્ષ્મ પુદ્ગલમાં માત્રાને ભાગે એ પુદ્ગલો પ્રવેશ થાય છે અને કાળા માત્રામાં એ વધી જાય છે. આ વર્ણનાં પુદ્ગલો જૈવતત્ત્વનાં વિવર્તરૂપ જ છે. અને વિવર્તરૂપ કોષાદિ નિર્વિકાર જ છે. નિર્વિકાર જૈવતત્ત્વમાં જ વિવર્તરૂપ કોષાદિ એ વર્ણોને વર્ણનાં બાર ભાગવા નથી. અને કાળામાત્રામાં જ એ વહન જાય છે. આ જે વર્ણમાત્રાઓ જો રહેલું છે તે સંકીર્ણરૂપણા તે પામેલું જૈવતત્ત્વ જ છે. એ જૈવતત્ત્વ પોતે નિરાકાર હતાં તે પોતાના સ્વાભાવિકપણે પોતાનામાં જગાને ગંધરેણુ સમાન જોવે છે. જગાને જે બાર વર્ણમાત્રાઓ છે તે વર્ણમાત્રાઓ જે બાર જે પરમાણુ સ્વાભાવિક જોવાને માત્રાશક્તિ છે. અને એ માત્રાશક્તિ જે બાર પણ પરમાણુ જ છે. એમ સર્વત્ર વિજ્ઞાનોનો અનુભવ છે. માટે જે જગાને છે તે બધે અને જોઈએ પુદ્ગલ જ છે. જગાને પુદ્ગલનાં વિવર્તરૂપ જ છે.

કેમ! કેમ સમજાયું, તેમ કે તમ ઉત્પન્ન થઈને

પ્રેમ
જેવાં સિદ્ધપ, વિકસ્વરજી જ્યારે સ્વરૂપે રહેલા નિર્ભિકર પરબ્રહ્મના દિવ્ય પદાર્થોરૂપે પ્રગટ થવાના સ્વભાવને લઈને પ્રથમ ~~દિવ્ય~~ વિષયોનો કરવા ઉઠે; તે પછી દિવ્યો ના ~~જેવા~~ સંબંધ ~~દિવ્ય~~ જીવરૂપે પ્રગટ થવાને લઈને ~~વિષયો~~ વિષયરૂપે પ્રગટ થવાનો કરવા ઉઠે તે પછી દિવ્યોને સંબંધ જીવરૂપે પ્રગટ થવાના સ્વભાવને લઈને ભવપ્રપંચનો કરવા ઉઠે; તે પછી દિવ્યોના સાથે જોડાયેલું પ્રગટ થવાના સંકુચિતભાવનો કરવા ઉઠે અને તે પછી સંકુચિતભાવનો વૃદ્ધિ થવાને વૃદ્ધિ પામવાનો કરવા ઉઠે. જેમ રીતે જ રાજ્ય જાતિનું વિષયોનું મનન કરનાર મનનો અને બીજા પણ ફેરફાર ભાવોનો કરવા ઉઠે. પછી રાજ્ય જાતિ મનોમાત્રાઓનું પંચીકરણ થવાને વૃદ્ધિ પામેલા તે મનમાંથી જુદા જુદા પ્રકારનો જગ વ્યવહાર જાતિઓ માટે ગોઠવે કરવાનો થયો જોવામાં આવે છે.

જેમ સ્વપ્ન માં જોયેલા પદાર્થનું બાજુ મનથી જ કરવાનો થાય છે તેમ અને જે પ્રમાણે તરત જ ગોઠવે કરવાનો થાય છે. જુદા વ્યવહાર માટે જાગ્રત વિસ્તારમાં જોયેલા પદાર્થોનું મનન થયું છે અને પાછું યાદ આવ્યું છે. મન જાગ્રતમાં કરેલા કે કરેલું ભેગું કરવાનું હોય છે. તેને પૂર્વજન્મ, ઈશ્વર કે ગરમ જાતિના કશા અપેક્ષા રહેતી નથી. જેમ સ્વપ્ન નો દ્રષ્ટા બાજુ તે કરવાનો કરે છે તેમ વ્યવહાર માં કરાયેલું અને મન પાછળના પૂર્વના જાતિને કરવાનો કરે છે. અને મન ગમે ત્યાં રહેલું હોય, બોધના જાગતજાતિ સંકુચિત ને કરવાનો કરતી કરે છે. જાગ્રતનું બીજ મનરૂપ પાંચ તન્માત્રાઓ છે. અને તન્માત્રાઓનું બીજ પ્રકૃતિ છે માટે જાગ્રત વ્યવસ્થિત જ છે.

અવસ્થાને પૂર્ણિમાનો પ્રારંભમાં પરબ્રહ્મ-રૂપ અવકાશમાં બ્રહ્મનો તે તે પદાર્થોરૂપે પ્રગટ થવાનો સ્વભાવને લઈને અધિષ્ઠાન પર અભિન્ન

DATE : 30-12-24
PAGE : 49

એવો શબ્દ પ્રયોજે પાંચ તંત્રીલેખો જો સમુહ કલ્પના ન કરેલો હોય. વાસ્તવિક રીતે જોતાં તો તે કલ્પના થયો જ નથી. શબ્દ વગેરે ~~સમુહ~~ ના તંત્રીલેખો જે વૃક્ષિદ્ય પામને જે કોઈ રમા જેવાત બનાવે છે, તે પક્ષ શિક્ષકોના માં રમણીય પામને જ બનાવવામાં રમાવે છે, તે કલ્પિત જ છે. શબ્દ નથી માટે જ્યાંનો સ્થિતિ પોપાનો સત્યાર્થ નથી પક્ષ અભિપ્રાયોના જ સત્યાર્થ જ છે. જે કલ્પિત પદાર્થોથી થયું હોય તે કદી પક્ષ વાસ્તવિક હોતું નથી. જેનું સ્વરૂપ જ કલ્પનામય હોય તેને સત્યાપક્ષના જ્ઞાનિત કેવી રીતે સંભવે ? શબ્દ આંધ પાંચ વિષયો વૃક્ષમરૂપ જ છે. માટે તેમનાં કારણે પક્ષ વૃક્ષમરૂપ જ છે, રમેશને સદાકું વિકૃતિ પક્ષ વૃક્ષમરૂપ જ છે.

પ્રથમ પૃક્ષાત્મક વિકૃતિઓ માં જીવપક્ષનું રૂપાંતર કેવું પ્રતીત થાય છે. રૂપાંતરમાંથી પૃથ્વી ઘણે જો રૂપાંતરિત છે. રૂપાંતરિત છે. તથા રૂપાંતર રૂપાંતર ક્રિયાંત છે. જેમ મકોડામાં પાર્શ્વિકના (મર્યાદિત) દાંતોનો જે વિકાસ થાય છે તેમ વૃક્ષોમાં પાર્શ્વિકના (મર્યાદિત) જીવને ઉદય થાય છે. રમામ તે જોવાં રૂપાંતર જો નિર્ણય તમને કરીએ.

રમે જીવ રમા રમુર દેહને કેવા રીતે પામે છે તે હવે સાંભળો. પ્રશ્નોત્તર માં કલ્પેલો રમાંચિત જીવોકારો ' ઈ તણખા જેવો રૂપાંતર માનો તેને જો કહ્યા છે. ' રમેમ ચિંતવન કરે છે રમને પોતાનો જેવો જ રૂપનુભવ કરે છે. રમે રૂપનુભવ-રૂપ આપણને વૃક્ષિદ્ય થાય છે, રમેટલે રમકુરૂપ પોતે રૂપાંત રૂપાંતર જેવું પ્રતીત થાય છે. જેમ સંકલ્પના રંદ્ર રમાય રૂપો નથી, તેમ આપણને મળેલાં રૂપકુરૂપ પક્ષ રૂપાંતર નથી. જીવ રમે રૂપકુરૂપ ના આપણા કરતાં કરતાં પોતે રમેક રૂપાં બે પક્ષ જીવે પામે છે, રમેટલે દ્રષ્ટા તથા દૃશ્યરૂપ પદ્ધતિ થયો છે. રૂપાંતરિત રૂપાં જીવ પોતાના દ્રષ્ટાપક્ષના દ્રષ્ટા થઈ જાય છે. રમામ દ્રષ્ટાપક્ષ રમને દૃશ્યપક્ષના આપણા દૃઢ થાય છે. ત્યારે તે લિંગશરીરરૂપ પદ્ધતિ પંકિત પક્ષોનાં કરતાં વિશેષ રૂપુરપક્ષ પામે છે. ' હું લિંગ(સૂક્ષ્મ) શરીરરૂપ હું. ' રમેવા આપણ જે તાદે રમે રમાપ્ત લિંગ દેહપક્ષનો રમને રૂપુરદેહપક્ષનો પક્ષ રૂપનુભવ કરે છે. ચિત્ત જેમ વિષય-રૂપ પદ્ધતિ થયો છે. તેમ જીવ દૃશ્યરૂપ થઈ જાય છે. જેમ ભિકારનો પર્વત રૂપાંતરિતનો રૂપંદર પ્રતીત થાય છે ભિકારનો દેહ

Lakeer

કુવા માં રહેલો પ્રાણિ થાય છે એમ અજ્ઞાનમાંથી વિંગદેડુ નાં અર્ધમાણ ને પામેલો જીવ પણ પોતાના સ્વરૂપ માં જે વાસનામય વિચારો નો અનુભવ કરે છે. વિચારદશિ ના જેવાં વાસનામય દેહ અને ઇન્દ્રિયો નાં અને ચિત્ત નાં પરિણામરૂપ છે. અને પરમાર્થ દશિ ના જેવાં એ દેહ અને ઇન્દ્રિય અજરૂપ, અમરરૂપ અને આનંદરૂપ જ છે. વિંગદેડુમાં રહેલો જીવ વિંગદેડુ માં ના અજ્ઞાનમાં રહેલા વિચારો ને 'હું મેડું છું' એવી ભાવના થી અજ્ઞાન માં જોવા માટે ચોંટ કરવા જેવું છે. કરે છે. કે જે ઇન્દ્રિયો થી તે સંપર્કમાં આવે આવતા પદાર્થોને દેખે છે. તે જે ઇન્દ્રિયો 'આંખો' એવાં નામ થી ઓળખાય છે. જેનાથી તે પદાર્થો ને તે સ્પર્શ કરે તે 'ત્વચા' નામ થી ઓળખાય છે. જેનાથી તે સાંભળે છે, તે 'શ્રવણ' એવા નામ થી ઓળખાય છે. જેનાથી તે સૂંઘે છે તેને પોતાના માં ઘાણેન્દ્રિયો તે દેખે છે. જેનાથી તે સ્વાદ લે છે તેને રસનાઇન્દ્રિય દેખે છે. જેનાથી તે ચાખવા કરે છે, તેને પ્રાણઇન્દ્રિય પણ દેખે છે. જેનાથી તે ચેષ્ટા કરે છે તેને કર્મેન્દ્રિયો નાં અનુભવ પણ દેખે છે. આ દોષો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. અને આ દોષો મન માં આવે છે. આવી ભાવના કરતો એ વિંગદેડુ નો અર્ધમાણ જીવ જેમ મડાકાશ માં ઘટાકાશ રહે તેમ તે પરબ્રહ્મ માં રહે છે.

આ પ્રમાણે પોતાનાં અજ્ઞાનમાં બોલી પડ્યા આવ જેવી વિપરીત બુદ્ધિ ની ભાવના કરવાથી બ્રહ્મ જે 'જીવ' એ શબ્દને યોગ્ય થઈ ગયા છે. આ રીતે કલ્પનાઓથી અનુભવાયેલા પામેલો, વિંગદેડુ નાં અર્ધમાણવાળો અને જેનો વિંગદેડુ જ સ્થૂલ દેહરૂપ થયો છે, એવો જીવ પોતાની કલ્પના ની અંદર જ આ આકાર બ્રહ્માંડ ને દેખે છે. એ બ્રહ્માંડ માં કોઈ જીવ પોતાને ઘર માં રહેલો દેખે છે, કોઈ જીવ પોતાને ચક્રવર્તીરૂપ દેખે છે અને કોઈ જીવ આવા બ્રહ્માંડો ની કલ્પના કરે છે અને તેમનો અનુભવ પણ કરે છે. તે પોતાના ચિત્ત માં રહેલો પ્રમાણો દેશ, કાળ, ક્રિયા અને દ્રવ્યરૂપ પોતાને રહેવાનાં મિથ્યા ઘરોની કલ્પના કરે છે અને તેમનાં જુદા જુદા નામો કલ્પીને ભાવના જે કરે તે તેમનાથી પોતાને જુદો જાણે છે.

-મહા જીવ પ્રગટ થયા છે. આમ સમર્થ રીતે રામાદિપુરુષોમાં પુરુષ પોતે કેવા સંકલ્પમહા કોનાદ્વારા ક્યારે ઉત્પન્ન થયા તથા કયાંથી તે ઉત્પન્ન થયા છે એમ કહેવાયું. જેના જે પુરુષોક્ત આમ ઉત્પન્ન થયો છે, તેમાં કોઈપણ મિશ્રિત થયું નથી, કોઈપણ ઉત્પન્ન થયું નથી અને કોઈપણ ગુણોક્ત સ્વભાવમાં રમાયેલું નથી. જેને તો કેવળ રામાંત પરપુરુષરૂપ રમાઈ રહ્યા જ છે, અને તેમાં બીજું કોઈ પણ ઉત્પન્ન થયું જ નથી. જ્યા જેવા સંકલ્પના આકારના પોતે પ્રગટ થયા છે, કયાં તે રમાયા નથી, કોઈપણ રૂપનું નથી અને તે રંગ વિના થયેલું વિચિત્ર જેવું છે. જ્યાં ઉત્પન્ન થયું નથી, કયાં પણ તે અનુભવમાં રમાતે છે તે મિથ્યા છે, કયાં સત્ય પ્રગટ થાય છે.

જેવા પુરુષ સંકલ્પજન્ય છે તેવું જ બ્રહ્માંડ ઉત્પન્ન થયેલું જ્યા જગત પણ સંકલ્પજન્ય છે. જ્યા પૂર્વના રામાદિના વૃત્તિરૂપમાં રમાકારનો જે રમણાદિકાળનો અનુભવ કારણરૂપ માયામાં રમાયો છે. તેના સ્થિતિ ભેગા પછી થયેલા સ્વપ્નમાં પદાર્થોની સ્થિતિ જેવી છે એમ પુરુષમાં રહ્યા છે. તેમ જગત પણ સર્વદા રહ્યા છે. જેનરીતે જાગે તે દશકાળમાં પણ કંઈપણનું જેવા જુદું પડવું નથી, તેમ જ્યા વૃત્તિરૂપ પણ કદી પરમાત્મારૂપ જુદું પડતા નથી. પરમાત્મા સર્વદા સમાન જ્યાં રમાયેલ છે. જેને પ્રગટ થતા જ્યા જ્યારે જ્યાંઉત્પન્નવાળો વૃત્તિરૂપ જેવો સ્થિતિરૂપ છે. જ્યા પ્રમાણે જે પુરુષોક્ત પ્રગટ થયા છે. તે રમાવાંત સ્થિતિ પુરુષ જ છે, પુરુષ વિના બીજું કોઈ છે જ નથી. જ્યા રીતે માત્ર કલ્પનાથી ઉડેલું જ્યા જગત રમાય થયા છે, જેવા જે રમાકારથી, જ્યાંદોષથી તથા પ્રેક્ષેત્ર રહ્યું. તથા પ્રેક્ષનો સ્વભાવ કોનાથી જેને એક પણ કદી કારણ નથી તેવું પરપુરુષ રમાયોગ રહે છે. આમ જ્યા જગત પણ સર્વસ્થિતિરૂપ જ્યાં સ્વચ્છ જેવા સ્થિતિરૂપ જ છે.

જે છે તે સદાનું રામાત્મક પરપુરુષ જ છે. આમ સિદ્ધ થયા છે જે જે કોઈ પ્રગટ થયા છે તે સ્વચ્છ પુરુષ જ પોતે પોતાનારૂપ પોતામાં જે પ્રકાશે છે. જેમ દૃષ્ટિપણાને લઈને જેવા પોતાનામાં રમણરૂપે દેખાય છે, તેમ જેમાત્મપણાને લઈને પુરુષ પોતાના માં જગત

રૂપે દેખાય છે. જ્યા જ્યાંથી મિટ્યા જ દેખાય છે. ક્યાંથી જ્યાં જેવું જગાય છે. પરબ્રહ્મ માં બ્રહ્મરૂપ્યરૂપ છે. જે પરમાત્મા છે તે જ સર્વદા, સૃષ્ટિ જેવા બ્રહ્મા અવિદ્યારૂપે પ્રકાશે છે. બ્રહ્મા મનોમય શરીરવાળા છે. તે પંચભૂતમય શરીરવાળા નથી.

બ્રહ્મ ની સત્તા :-

પરબ્રહ્મ પોતે જ પ્રથમ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય છે. જે રીતે અવસ્થાનું દ્વારકા કરવાથી તેનું બ્રહ્મપણું મટી જતું નથી. સંકલ્પરૂપ દોષની ઘૂસ્તિ વડે જ્યા જે મોટો વિરાટ દેહ છે, તે પૂર્વના અવિદ્યા રહિત છે. મનોમય જ છે અને જ્યારે પોતાની અવસ્થામાં બ્રહ્મમય જ છે. જ્યા વિરાટ દેહ કે કારણ વગરનો જ્યાંથી માં પર્વત જેવો છે. પહેલાં પ્રણાલિકા બ્રહ્મા કહેવાય છે, તે પણ પૂર્વકાલના કર્મ અવિદ્યા કોઈ કારણો માંથી કોઈને લઈ કારણો વિનાના જ છે. પૂર્વકાલના અનાદિ બ્રહ્માઓ મહાકલ્પો ના અંતે મુક્ત જ થઈ ગયા છે. તે જ્યા કલ્પનો બ્રહ્મા ના પૂર્વકર્મો કારણ જ હોય? બ્રહ્મ માં પ્રથમ બ્રહ્મા પણ દેખાતા જ્યાં મિટ્યા છે. કારણ થી, કારણ થી, કૃત્યથી તેમ કંઈ પણ નથી. જેમાં અનાદિ જીવોના કલ્પના થાય છે, એવું એક બ્રહ્મ જ છે. જેમ એક ઘરમાંથી અનેક દિવાલો ઉદ્ભવ પામે છે. તેમ બ્રહ્મમાંથી અનેક જીવો ઉદ્ભવ પામે છે. જીવમાંથી જગત ના ઉદ્ભવની જેમ જિરકાલગર્ભ માંથી વિરાટ નો ઉદ્ભવ ~~થયો~~ છે. થયો છે, જ્યારે એ સંકલ્પમાત્ર વિરાટમાંથી સંકલ્પમાત્ર વ્યષ્ટિદેહ નો ઉદ્ભવ થાય છે. આવા વિરાટ અને વ્યષ્ટિદેહ પૂર્વના અવિદ્યા રહિત જ છે. પ્રથમ સંકલ્પરૂપ એ એક વિરાટમાંથી જે બીજા સંકલ્પોરૂપ જીવો ઉદ્ભવ પામે છે, તેમના ઉદ્ભવમાં બીજા કોઈ અવિદ્યાકાર કારણો કોણ નથી. માત્ર તે જીવો વિરાટરૂપ જ છે. અવિદ્યાકાર કારણોના કોઈ, બધે કાર્ય એવા કારણ એક જ હોય છે. જ્યારે બ્રહ્મમાંથી જ્યા જે ત્રણ ગુણ સૂક્ષ્મ ઉદ્ભવ પામ્યા છે, તે બ્રહ્મ થી ભિન્ન નથી. સૂક્ષ્મ વિરાટ જો અભિન્ન છે એવા વિરાટ બ્રહ્મ થી અભિન્ન છે, માટે જીવ બ્રહ્મ જ છે.

આમ બોલ્યા: જીવ એક જ છે કે અનેક ?

કે પછી જીવ નો કોઈ પર્વત જેવો અનધિષ્ઠ પિંડ છે

કે તેમાંથી મદિરાની ધારાઓ જેમ પેઠે, સમુદ્રમાંથી જલકણોના પેઠે જીવો નિકળ્યા કરે છે?

વાંદરાએ બોલ્યા: જીવ એક પડ્યા નથી તો પછી તે સમૂહ હોવાનો સંભવ કયાંથી? દાદા, જીવોમાં સમુદ્રે પડ્યા નથી અને જીવનો પર્વત જેવો કોઈ સમષ્ટિ પિંડ પડ્યા નથી. સદાનું પુનર્મિલનવાળા જે કોઈ જીવો દેખાય છે તેઓ કોઈ છે જ નહિ, એવો રમા વિચારમાં તમે પાકા નિશ્ચય થાયે. બુદ્ધિ દોષવાળી, મર્યાદિત અને ક્ષયક બુદ્ધ જ છે. બુદ્ધ વિના બીજું કોઈ છે જ નહિ અને એ બુદ્ધ સદાના શક્તિવાળું હોવાથી અનેક દશ્યોરૂપે ભાસે છે. બુદ્ધ પૃથક પોતાનાં સમાસોમાં અનુપ્રવેશ ન કરે પોતારૂપ દશ્યોને તરત જ મુકી દેખે છે, અને પછી શૂન્ય દેખે છે. પરબુદ્ધ જીવ, બુદ્ધિ, ક્રિયા, ચલન, મન, વિષય અને એકત્વ ઇત્યાદિરૂપે પૃથ્વીત્વ પણ પોતાના સત્તાનું જ અનુસંધાન કરે છે. એટલે જોવે સત્તાનું જે પૃથ્વીત્વપણું થાય છે તે સમાન જ થાય છે. જે જ્ઞાન થાય છે તો સદાના સત્તા બુદ્ધ-રૂપે જ અવશેષ રહે છે. સ્વાત્મબોધથી જે સમાધાન થતા જોવે, પણ તે સ્વાત્મબોધ બહુ દુર્લભ છે. જેમ દિવો થતા અંધકારનો કોઈ પણ પ્રકારોથી, તેમ બોધ થતાં સમસ્ત પણ કોઈ રીતે ભાસે છે.

રમા પૂછાડ્યું કે જીવ છે, તે જ વિભાગરહિત, અખંડિત, સદાના શક્તિવાળું અને સમષ્ટિ પણ તથા અંત પણ રહિત એવું બુદ્ધ જ છે. બાદ્યાકાશ પ્રમાણનું જોવા જીવનું વાસ્તવિક રૂપ છે. એ બુદ્ધ કોઈ પણ પણ પોરફોડે પ્રમાણ નથી., તેથી એમાં કોઈ પણ ભેદ થયો નથી. જે કોઈ જીવ અને એક સમષ્ટિ ભેદ દેખાય છે તે વાસ્તવિક જોવા બુદ્ધ જ છે.

રામ બોલ્યા: હે બુદ્ધમાન! જેમ તમે કહો છો તેમ જ કોઈ તો સદાના જીવો સમષ્ટિરૂપે એક જ છે, તો પછી એક જીવની ઇચ્છાથી સદાના જીવોને કેમ સુખ-દુઃખ વગેરે જોવામાં નથી?

વાંદરાએ બોલ્યા: વ્યષ્ટિરૂપ વિભાગો થયા પહેલાં જ સદાના શક્તિશાળી સમષ્ટિ-વિરાટ

પ્રેમની ઇચ્છા હોય છે કે 'મહાત્માઓમાં કે પ્રેક્ષક સામાન્ય સંકલ્પવાળો હું. મારા વિના બીજા કોઈનાં સંકલ્પ સારાં થાય નહીં.' પ્રાયઃ જે સમષ્ટિ-વિરાટ નિરંતર જેની ઇચ્છા કરે છે તે જ પુરુષે ભરત થાય છે અને વ્યષ્ટિ જીવોની ઇચ્છા પુરુષે થતું નથી. સમષ્ટિવિરાટે જે પુરુષે પોતાની ઇચ્છા જે સત્ય થાય જેવો સંકલ્પ કર્યો; અને પાછળથી ઇદ્ધ પામનાર પોતાનાં સંકલ્પરૂપ વ્યષ્ટિ જીવોની ક્રિયાના, કર્મ માટે આવો નિયમ કર્યો: 'તેઓના ક્રિયાઓ અમુક રીતિ પર અને અમુક સાધનો પર જ થાય છે, પરંતુ સંકલ્પમાત્ર પર થાય નહીં' કોઈ સમયે રહી અને સાધનો વિના પણ કોઈ મહાર્ષિ અથવા વ્યષ્ટિ જીવોના ક્રિયાઓ સંકલ્પ માત્રથી સિદ્ધ થાય છે, તો ત્યાં તેમનો સંકલ્પ સિદ્ધ કરવાના સમષ્ટિવિરાટના જ ઇચ્છા છે એમ માનવું. કોઈ પણ જીવના ક્રિયા તેમના રાહિત પુરુષે જ ફલિત થાય છે અને તે સમષ્ટિવિરાટે રચાયેલા નિયમો વિના થતા નથી.

આ પુરુષ જે બ્રહ્મ છે, તે જ અર્યાદિ તથા અંતરહિત સમષ્ટિવિરાટ છે. બ્રહ્મ જ સમષ્ટિજીવરૂપ તથા વ્યષ્ટિજીવ રૂપે થયા છે અને તેમ હતા તે કોઈરૂપે થયો નથી. ઇચ્છાનાં અનુસંધાન જે લાદે તે જીવ થાય છે અને જીવ-ઈશ્વર તે પામે છે. જો એ અનુસંધાન છુટી જાય છે, તો તે જીવ પાછો પોતાનાં અખંડ સ્વરૂપમાં જ રહે છે. વ્યષ્ટિજીવો જે ઉપાસનાનાં માર્ગે ચાલે છે, ત્યો જેમ તાંબુ રસોય તથા રસોષધોના પારાને અનુકૂળ થઈ જાય છે, તેમ તે સમષ્ટિવિરાટ તે પામને અનુકૂળ બ્રહ્મરૂપ થાય છે. જે તે જ્ઞાનનાં માર્ગે ચાલે છે, ત્યો જેમ લોઢું પારસમણિ જે સંયોગ થતાં તરત જ અનુકૂળ થાય છે, તેમ તરત જ બ્રહ્મને અનુકૂળ વિના જ બ્રહ્મરૂપ થાય છે. આ અનુકૂળ વિદેહરૂપ બ્રહ્મમાં સમષ્ટિઓ કે વ્યષ્ટિઓ કોઈ-પણ જીવો નથી, તો પણ તેમાં સમષ્ટિને લાદે તે જીવે કોઈ તેમ પ્રગટ થાય છે. તેમનો આ પ્રકૃતિનો અધિષ્ઠાનનો સત્તાથી જ થાય છે. બ્રહ્મમાં

પોતાની મેળે જ જે ચમત્કાર કરે છે, તે અહંભાવ કહેવાય છે, અને તેનાં અભિવ્યક્તિમાં નામો પણ કર્તા તેવામાં આવે છે. બ્રહ્મને પોતામાંથી સ્વતંત્ર સર્જનનું જે અનુસંધાન થયા છે, તે જ આ મહાવિસ્તૃત સંસારરૂપે બ્રહ્મમાં રહ્યો છે. અને તે બ્રહ્મભાવ કોવાને લીધે અનંત છે.

બ્રહ્મમાં પ્રકટ થયેલાં બ્રહ્મરૂપ દ્રશ્યને જોકે બ્રહ્મથી કુદું પાડવું અશક્ય છે, તોપણ પોતાના શક્તિને લીધે જ તે પરિણામ અને વિકાર આદિ શબ્દોનાં વ્યવહારમાં આવતને તે જુદા જેવું થયેલ છે. ચૈતન્ય અને ચૈતન્યને અવલંબી પ્રકાશવાળો દ્રશ્યવર્ગ જેવામાં વિકારરૂપે જુદો કે? કારણ કરતાં કાર્ય અભાવને પામે છે, ત્યારે તેનો જે અનુભવ થાય છે, તે જ બ્રાંતિના જગત કહેવાય છે. અવકાશ કરતાં પણ બ્રહ્મભાવવાળો અને અત્યંત વિસ્તારવાળો ચૈતન્યનો જે શક્તિ છે, તે પ્રથમ સ્વાભાવિક રીતે જ અહંકારનું અનુસંધાન કરે છે. જેવારે પોતાનામાં પોતાની મેળે પોતારૂપ જ રહેવા એ અહંકારનું જોરવાનાં પાડવાની પેઠે ફૂટરૂપ થાય છે, ત્યારે તે ચૈતન્ય વહન વહનને બ્રહ્માંડરૂપે પરિણામ પામેલાં સુક્ષ્મ અહંકાર ને દેખે છે. ચમત્કાર ફિરાવે એ ચૈતન્ય પોતે જ પોતામાં જે અપૂર્વ ચમત્કાર કરે છે, તેને જ 'જગત' એવું નામ આપવામાં આવે છે.

હે રાઘવ! અહંકાર ની કલ્પના ચૈતન્યને અધીન છે અને જગત ની કલ્પના અહંકાર ની કલ્પના ને અધીન છે, માટે અહંકાર અને જગત ચૈતન્યરૂપ છે. એવા અખંડ ચૈતન્ય માં ફ્રેલ અને અફ્રેલ ક્યાં રહ્યા? વાસના અને કર્મ આદિને જીવભાવનાં કારણરૂપ માનવામાં આવે છે, તેમનો ત્યાગ કરીને તમે 'હું' અને 'કું' એમભાવનાં પણ ત્યાગ કરો, એટલે પછી દ્રષ્ટા અને દ્રશ્ય નાં મધ્ય માંથી ફ્રેવળ સત્તા જ અવશેષ રહેશે. પ્રમાતૃ અને સિદ્ધ એવા અધિષ્ઠાન ની સત્તા જુદી જુદી જગતની સત્તા ને ગળી જાય છે, એટલે બાદ કુલનાં જેવળ અહંકાર ના જ સત્તાના પેઠે જેવળ એક જ સત્તા ઉદ્ભવ પામે છે. એ સત્તામાં જગતની સત્તા કે અસત્તા કશું જ ગણવામાં આવતું નથી. મન ની સંકલ્પરૂપ સૃષ્ટિમ

જગત પડ્યા સૂન્યરૂપ છે, એમને ઇન્દ્રિયો વગેરે નાં વિષયરૂપ એના આકાર રચ્યુ જગત પડ્યા સૂન્ય જ છે. એ બંને સૌન્દર્ય નાં રામકારરૂપ છે, માટે સૌન્દર્યથી ભિન્ન કાંઈ છે જ નથી. સૌન્દર્ય સર્વદા સ્વયંથી રહિત છે; નામથી રહિત છે, એનો એવું જે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે, તે જ સૃષ્ટિના પ્રાણીમાં જગતનું રૂપ છે. મન, બુદ્ધિ, અહંકાર, પ્રાણશક્તિ, પંચતત્વો અને વિષયોનો વગેરે જે જે વર્ણનો છે, તે બધાય સૌન્દર્યના જ વર્ણનો છે; કારણ કે જગતના સ્થિતિ સૌન્દર્યરૂપ છે. જગતને સૌન્દર્યનાં દર્શનરૂપ સમજો. જગતવિના સૌન્દર્ય-પડ્યું છે જ નથી; જો જગત ન હોય તો સૌન્દર્ય પોતાનાં રામકાર વિનાનું થઈ જાય, માટે જગત માં અને સૌન્દર્ય માં ફક્તમાત્ર આ ભેદ છે, પણ વાસ્તવિક ભેદ નથી. એમાંથી જગતના કુદરી સત્તા જ ક્યાં રહી? સૃષ્ટિના નાં બધા રૂપ સૌન્દર્યમાં તેનો પોતાનો જે રામકાર છે, તે જગત અને તત્ત્વમાત્રાઓરૂપ જગત છે. જે અહંકાર છે, તે સૌન્દર્યની શક્તિ નો જ વિલાસ છે. એ વિલાસ માં સૌન્દર્યનાં જ વિલાસરૂપ રામકારથી પ્રાપ્ત થાય છે; એટલે એનું ભવિષ્યકાર માં 'જગ' એવું નામ ફક્તાય છે. જેમ કે સૌન્દર્ય અને સૌન્દર્ય રૂપે પ્રકાશ કરનાર અહંકાર આદિ પોતાનાં વિકારો થી પરિચ્છિન્ન (વિભક્ત) થઈ જગ આદિ નામ ધારણ કરે છે, તો પડ્યા એ વિકારો મિથ્યા કોવાને લીધે તે પરિચ્છિન્ન રૂપ છે જ નથી. એટલે જગત માં અને બ્રહ્મ માં કોઈ ભેદ છે જ નથી. સૌન્દર્યરૂપ બ્રહ્મમાંજ અને સૌન્દર્યનાં વિલાસરૂપ જગતને કશો ભેદ નથી. સૌન્દર્યના રાશિરૂપ કોવાને લીધે સૌન્દર્ય કરેલાં જેટલા પ્રકારનો સૌન્દર્ય નો જે વિલાસ છે, તે જ જગત કહેવાય છે. જગત અને જગતનું મન એ બંને સૌન્દર્યનાં વિલાસરૂપ છે; અને જે મન છે, તે જ ઇન્દ્રિયોરૂપે થયેલું છે. માટે એક જ બ્રહ્મ અનેકરૂપે સત્તા પામેલું છે. સૌન્દર્યનાં પ્રકારના ઇતરરૂપ એવા જગત અહંતા ભેદો થી રહિત એવું સૌન્દર્યરૂપ જ છે. કાર્ય અને કારણ નો આદિ કંઈ પડ્યા બ્રહ્મથી ભિન્ન નથી.

આ ઉપર થી કંઈપણ એટલો નિશ્ચય રાખવો કે કંઈ કેટલા પામવાને અયોગ્ય છું બોલવાને અયોગ્ય કંઈ

પદાર્થમાં સ્વરૂપ છે અને સ્વભાવમાં સ્વરૂપ છે. નિત્ય છે, વ્યાપક છે, સર્વજ્ઞ છે અને શાંત-સ્વરૂપ છે.

પોતપોતાનાં મૌલિક ગ્રંથોમાં તમામ વેદાંતીઓ જેવાં વાક્યોનો આ વિષયમાં વિવાદ કરે છે. પરંતુ અમને તો મૂર્તિ રહીને આ વિષયમાં પાકો નિશ્ચય થયો છે.

આચાર્યોએ જે દૃષ્ટિ કરી માનેલા આ આકાર જગતમાં વિકાર વગેરે જુદા જુદા હોવાથી છે; પરંતુ આચાર્યોએ જગત નો નિષેધ કરીને નિરાકાર અને સર્વના અધિષ્ઠાનરૂપ જે બ્રહ્મ નું દૃષ્ટિ રીતે અનુસંધાન કર્યું છે. તેમાં વિકારો આદિ જુદા જુદા હોવાનાં નથી

પોતાનાં જ્ઞાનના દૃશ્ય પદાર્થોનો અસત્ય થવાં પણ એ ચૈતન્ય પ્રકાશરૂપે રહે છે અને અજ્ઞાનકાળ માં આવરણ દિક્ષ એક પદાર્થ માં ફેરવાં જે બદલે એ અપ્રકાશરૂપે રહે છે.

અધિષ્ઠાનકાળમાં પણ આદિક ભાવોના કલ્પના જે બદલે એ ચૈતન્ય અંધારી થાય છે અને વિચારકાળ માં એ પોતાનાં સ્વભાવમાં જ રહે છે. ચૈતન્યનાં પ્રકાશ ના પ્રકાશનું એ જગત ચૈતન્યના સત્તાથી છે. અને પોતાના સત્તાથી નથી. આ જગત વિકારમાં ની શૂન્યતારૂપ જે છે તે વિકારમાં ની સત્તા થી છે અને પોતાના સત્તા થી નથી.

જગત નો દેખાવ પોતમાં પ્રમાણરૂપ છે અને ચૈતન્ય કારણરૂપ છે, જેટલે પોત બધાં જેમ કારણ અવશેષ રહે છે, તેમ જગત નો બાધ થતાં ચૈતન્ય અવશેષ રહે છે.

જગત ચૈતન્યરૂપ અધિષ્ઠાન ની ઉપજાવ્યા છે. જે ચૈતન્ય ની સત્તા છે તે જ જગતની સત્તા છે. અને જગત ની જે સત્તા જણાય છે તે ચૈતન્ય નું શરીર છે. ચૈતન્યમાં બ્રહ્મમાંસ પ્રતીત થતું હોવા છતાં પણ તે વાસ્તવિક રીતે નથી. આ પ્રમાણે જગત પોતાની સત્તા થી અસત્ય છે પણ અધિષ્ઠાન ની સત્તા થી સત્ય છે.

કલ્પિત પદાર્થની સત્તા અને અસત્તા અધિષ્ઠાન થી જુદી હોય જ નહિ માટે જગતની સત્તા અને અસત્તા બ્રહ્મ થી જુદી નથી. જ્ઞાનીઓનાં અનુભવ નું ખંડન કરવા માટે જે લોકો 'અવયવવાળા જગતની અને અવયવરહિત પરમાત્માની એકતા કેમ થઈ' એવી કલ્પનાઓ કરે છે.

તેમાં વિકાસ છે.

બ્રહ્મ સર્વત્ર સમાન હોવા છતાં પણ પોતાની આ સૃષ્ટિ સર્જવા બ્રહ્મનું જ્ઞાન જરૂરી છે. જ્યારે કાર્યરૂપે ઉત્પન્ન થયેલાં આ પૃથ્વી આકાશ ને પણ તત્ત્વ આદિ જો સંગતથી. ત્યારે સર્વ પદાર્થો માં અવિરોધપણું વિકાસ ને જગત મિથ્યા સમજવા, તુંપણું અને કુંપણું ઇત્યાદિ જો સમજાય કેમ હોય?

પોતાના સ્વંદર ના ગરબો જો સાથે પોતાપણા બિન્ન પણ છે અને અભિન્ન પણ છતાં પોંદડું તેને પોતાના સ્વંદર ધારણ કરી રહ્યું છે. તે જ પ્રમાણે જગત પોતાપણ બિન્ન પણ છે અને અભિન્ન પણ છે, છતાં બ્રહ્મ તેને પોતાના સ્વંદર સ્વાભાવિક રીતે જ ધારણ કરી રહેલ છે.

કેમ જગતનું ઉપાદાનકારણ નિર્વિકાર હોવાથી જગતનું વિકાર મિથ્યા છે તેમ ચિત્તોના સમષ્ટિરૂપ હિરણ્યગર્ભથી ઉત્પન્ન થયેલો હોવાને લઈ જગતરૂપ વિકાર પણ મિથ્યા છે, અને ખોટો ફેરો કલ્પનારોપરૂપ ચિત્તો મિથ્યા છે, તથા તેમના સમષ્ટિરૂપ હિરણ્યગર્ભ પણ મિથ્યા છે. આમ હિરણ્યગર્ભ મિથ્યા છે, તથા તેમાથી ઉત્પન્ન થયેલું જગત પણ મિથ્યા છે. જે જગત મિથ્યા હોવા તો સૌન્દર્ય મિથ્યા હોવું જોઈએ એવા વાત કરવાથી સૌન્દર્ય નું મિથ્યાપણું સિદ્ધ થતું નથી. કારણ કે સૌન્દર્ય તો અનુભવથી સિદ્ધ થાય છે. જે વિષય અનુભવના વિરુદ્ધ હોય તેમાં તત્ત્વજ્ઞાની પ્રમાણતા મનાતા નથી. જેમ કે ભ્રમરૂપ હોય છે તે જ રંગરૂપ થાય છે એવું જોવામાં આવતું છે, તેમજ જે બ્રહ્મ છે તે જગતરૂપે દેખાય પામે છે એવો નિશ્ચય રાખવો.

ફરમ! આકાશ જેવા આ મહાસૌન્દર્ય ની સ્વંદર રચના એવું બ્રહ્માંડ છે. તે મહાસૌન્દર્યના બિન્નાભેદી પણ મહા-સૌન્દર્ય -મય જ છે એવો તમે અનુભવપૂર્વક નિશ્ચય રાખો.

જગત સૌન્દર્યરૂપ આત્માના અભિન્ન છે. જેમ આંબામાં બગર ફોલરેલા પુલની પૂલ થયા છે તેમજ સૌન્દર્યમાં ઉત્પન્ન થયા બગર નું બ્રહ્માંડ પૂલ થયા છે.

જેમ પરમાણુ ના પાયે પર્વતો રેણુ રેણુ છે તેમ જગતના પાયે બનિયામાં રચાયેલાં સૂર્યનાં હિરણ્યના સ્વંદર દેખાતાં ગરબરેણુરૂપે પણ રેણુપ છે. મૂઢ લોકોને જગત રેણુપ લાગે છે. પણ વિદ્વાનો ની દૃષ્ટિ માં તો એ જગત

અત્યંત સૂક્ષ્મ છે. ત્રણેગુણોની અસર વિશ્વોના સર્જનમાં પણ જોઈ શકાય છે, પરંતુ જગતના અસ્તિત્વ પ્રકૃતિની અસરથી જુદી અનુભવમાં આવતા જ નથી.

ચિદાકાશરૂપ આ જગતમાં બિન્દુ આકારનો કર્દીપણ સંભવ નથી. આ જગત સંકલ્પમાં બરાબર જેવું છે.

વૈતન્યમાત્ર જે ચિદાકાશમાં સાક્ષારૂપ સ્થિતિ જગત બને પ્રકાશ થયા કરે છે. જેમ વાદળાં ના પાયે સંકલ્પનું વાદળું સૂક્ષ્મ છે તેમ ચૈતન્ય ના પાયે જગત સૂક્ષ્મ છે.

જેમ આકાશ એટલે 'શૂન્ય' એમ બધાંએ સમજીએ છીએ તેમ જગત એટલે પરમ શૂન્ય એમ સમજવું. જગત એને બધાંએ જે શબ્દો પરમ ચૈતન્ય હોવાને લીધે ચિદાકાશ ચૈતન્યથી બિન્દુ નથી. આ પ્રમાણે કે એટલા માટે ચૈતન્યમાં જગત આદિ કાંઈ પરમ કદાચ ઉત્પન્ન થયું જ નથી. તે બાબત રહિત છે, દ્રષ્ટા રહિત છે અને જેવું છે તેવું જ છે. આ રીતે ચિદાકાશ માં રહેલું જગત વ્યવહારરૂપ ભાત જુદી જતાં ચિદાકાશરૂપ જ થઈ ગયું છે.

જગત પોતાના સ્વભાવ ચૈતન્યમાં અનુભવાય છે। ના પરમ સમાન થઈ શકે એમ નથી. જગત બિન્દુ આકાર થી રહિત હોવાને લીધે સ્વરૂપ ચૈતન્યરૂપ જ છે, તે ચિદાકાશમાં ચિદાકાશરૂપ ચિત્ત છે અને સંકલ્પ ના બગાડ ના પોંક તે રહેલું છે.

સૃષ્ટિ મનોવિલાસ માત્ર છે.

સ્વરૂપતા એ તત્વને કહેલું 'એક ચૈતન્યમય ચિત્તાકાશ છે બાકી બધું ચિદાકાશ છે અને તારું આ બધુંજ આકાશ છે. પક્ષીઓના અને તારામાં જે ચિદાકાશ છે. તે બંનેમાં રહિત છે. તો સ્થાન આદિ એ ચિદાકાશ નાં ગર્ભ -રૂપ જ છે આથી તે સ્થાન આદિ ચિદાકાશથી જુદું નથી છતાં એ ચિદાકાશનું એકાગ્રપણે ચિંતવન કરવામાં આવે તો તે સ્થાન આદિ તુરત જ અમુક દેખવામાં અને અનુભવવા માં આવે એમ છે. સંવિત વિભ્રમમાત્ર માં એક પૃથ્વીમાંથી બીજા પૃથ્વીમાં જાય છે ત્યારે તે સંવિતનું બંને પૃથ્વીથી રહિત પણું જે મટ્યા છે, તે ચિદાકાશ છે એમ સમજવું. તું પ્રથમ સંકલ્પો છોડી દઈને એ ચિદાકાશ માં વિશ્રામ કરીશ તો

રવે સર્વોત્તમ પદ પ્રાપ્તિ માટે તમે બારા પ્રતિજ્ઞા કરવા જોઈએ તો સ્વયંશ્રી પ્રાપ્ત થશે. જો કે જગતનો વ્યવહાર બદલ થાય ત્યારે જ રવે પદ મળે છે અને આજ રીતે રવે મળે તેમ નથી બાકી બારા વરદાનમાં પ્રભાવના તમે રવે પદ ના દુરુપયોગ પ્રાપ્ત થશે.

રવામ ભગવાને સ્વયંવરમાં નિર્ણિકલ્પ સમાધિ ની પ્રાપ્તિ થઈ. પરંતુ સંસારમાં ભગવાને સમાધિને બદલે રવંતઃકરણરૂપ દઢ પિંજરાવાળો રવ્યૂળ દેહ તે છોડી દિધો. રવર્ણિત દેહના રવર્ણિમાણને છોડી દિધું. રવામ તે વિદેહકારા માં સ્થિતિ પામ્યા.

રવાગત કુમારિકા રવરૂપે પધારેલાં સરસ્વતી ને દર્શન પ્રણામ કરીને પ્રસન્નતા પૂર્વક પુછ્યું:

રવા જગત નામમાં પદાર્થનો રવપરિચય રવાકારો રૂપમાં પણ રવત્યંત નિર્મળ છે રવને તેમાં રવરૂપમાં કરોડો સૂર્યનો પ્રકાશ રવક નાના રૂપમાં રવતરાવરૂપ છે. તે વાણીથી રવગમ્ય છે, પ્રકાશમય છે. મૂર્તિરહિત હોવાને લીધે મૂક રવને રવુશોભિત છે. બાજરી રવમંડ રૌતન્ય કહેવાય છે, ભિદ્યર રહિત છે. રવને રવદાનાં વિવરકારોમાં પડેલાંયર રહ્યકાર છે. દિશાઓ, કાળ, રવદાનાં કાર્યોનાં ઉત્પત્તિ, તેમને રહેવાનો રવવકાર તેમનાં પ્રકાશ રવને વિવરકાર નાં રોકકરણ નિયમો રવે બધાં રવત્યંત વિસ્તારથી વિશિષ્ટાદ્વૈતાચાર્યોને પામને તેના રવંદર્ભ પ્રતિ-વિંબના પેઠે રહ્યા છે. રવે રૌતન્યરૂપ રવશેષ ના વેકાર રવને રવંદર રહ્યિત રહેલા છે રવેમ રામાયણના મારા રવનુભવ માં રવાવ્યું છે તો રવે બે રહ્યિતરવો માં બોલરહ્યિત કઈ છે રવને બરી રહ્યિત કઈ છે?

દેવા બોલ્યા: તમે શું ઇચ્છો છો? ત્યારે બોલ્યા. રવા ફ રવને તમે રવકી બેઠા છોરવે તે સારા રહ્યિત છે રવેમ ફ માગું છું તે દેવી! મારા પતિ કુમારના કે રહ્યિત માં છે તે બોલરહ્યિત છે રવેમ માનું છું તે પુરતા દેશકાળ વિનાની છે.

દેવા બોલ્યા: રવે બધા રહ્યિત પણ કારક વિનાના તો કોઈ જ નથી માટે તેના કારક વિષે વિચારવા જેવું કોઈ પણ કારક બધી બાબતોમાં રવા કુળ રહ્યિત તો જ રવાકારરૂપ માનવા પડે છે. તુંરવે રવા કુળ રહ્યિત સારા કોણ તો પછી તેમાંથી કઈ પણ બોલરહ્યિત કેટલા રવાસ બધું?

કારણ કે કાર્ય કયારેય કારણ વગર ઉત્પન્ન થાય નહી.

બીજા બોલ્યા : કાર્યના કારણ પર અત્યંત વિવેચન થવું જોઈએ. જેમકે માટી જેવા ને કારણ કહ્યા જોઈએ છે, પણ માટીના ઉત્પન્ન થયેલો ઘડો જેવા ને કારણ કહવા યોગ્ય નથી.

ત્રીજા બોલ્યા : જે કાર્ય જેમાં નિમિત્ત કારણોના સહાયતા પર ઉત્પન્ન થયેલાં હોય છે, તેમાં નિમિત્ત કારણો ને જ્યારે કોઈક વિશેષતા કારણ જોવામાં આવે છે. (માટીરૂપ ઉપાદાન કારણમાંના ઘણા બધા કાર્યોમાં નિમિત્ત કારણોના મદદ પર ઘડો ઉત્પન્ન થાય છે. જ્યારે ઘડામાં માટીના કોઈક વિવેકતાઓ દેખાય છે. પણ એવું વિવેકતાઓ જોવાની ટેવ કે કાર્યના ઉપાદાન અને નિમિત્ત કુદાન હોય પણ એવું જ હોય તે કાર્ય કારણના વિશેષતાવાળું હોવું નથી. આ જુના સૃષ્ટિમાંથી જે નવા સૃષ્ટિ થઈ છે તેનું ઉપાદાન પણ જુના સૃષ્ટિ છે અને નિમિત્ત પણ જુના સૃષ્ટિ છે, માટે નવા સૃષ્ટિ જુના સૃષ્ટિ કરતા વિવેકતા હોવા જોઈએ નહી. આમ છે જોવાતા માટે જુના કે નવા બંને સૃષ્ટિ મિથ્યા જ છે. આ જુના સૃષ્ટિના અનુભવના સંસ્કાર માત્રા થી જ નવા સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ છે. તે કારણરૂપ સંસ્કાર ભાવને સહાયક અન્ય કોઈ નિમિત્ત કારણો છે જ નહી. આમાં કોવાકમાં પણ કે નિમિત્તકારણો હોવા જ જોઈએ એવો આગ્રહ હોવાને સંસ્કારમાત્રને નિમિત્તકારણ રૂપ માની છે. આવા કારણે આ ઉપાદાન કારણ અને નિમિત્તકારણ જુદાં હોવા જ નથી.

ત્રીજા બોલ્યા : હું કહેવા માંગતો કે કારણ કે [અનુભવ નો સંસ્કાર છે) તે જ સૃષ્ટિના આમને પરિણામ નવા સૃષ્ટિનું કારણ થયેલ છે એટલે એ સ્મૃતિરૂપ જ એવા નવા સૃષ્ટિ થઈ એવો મને નિશ્ચય થયો.

ચોથા બોલ્યા : જેમ તારો એ સંસ્કાર કલ્પનારૂપ છે, તેમ તેના થયેલા એ નવા સૃષ્ટિ પણ કલ્પનારૂપ જ છે આમ બંને કલ્પનારૂપ જ છે.

પહેલા બોલ્યા : હવે જે તને નિશ્ચય થયો તે બોલો.

Lakeer

પૂર્વજન્મની દંતકથા.

દંતકથા : સર્વિદ્યા વિના સૃષ્ટિનું બીજું કાંઈ પડ્યા રહ્યું નથી. કૃષ્ણ તું અને બ્રહ્માંડ એ સર્વના કેવળ ચિદાકાશ-રૂપ જ છીએ. ચિદાકાશના એક એક પરમાણુંમાં અંદર અનંત અનેક બ્રહ્માંડો છે. જૂદાકાશ માં જેમ દેશના ભંભાર્ય નથી તેમ કાળના ભંભાર્ય પડ્યા નથી જ. જેમ આ જગતના સૃષ્ટિ પૃથિભાસ માત્ર જ છે તેમ જડ્ય, અને કર્મ વગેરે પડ્યા પૃથિભાસ માત્ર જ છે. તું પડ્યામાં રહ્યા કે પડ્યાનું અવલંબ ને બધે જેમને પોતાનો જન્મ સ્થાન સ્થિતિ છે, તેમને જ જડ્ય અને કર્મ વગેરે અવલંબ જગત ભાસે છે. હવે આ પૃથિભાસ થવાનો ક્રમ સાંભળ.

જીવ જડ્યમાત્રમાં પોતાનાં જિવ્યા મરણાદિ મૂર્છા નો અનુભવ કરીને આગળ ભાવને ભૂલી ગયો છે અને બધું ભાવને દોષે છે. એ જીવ ભાવનો પૃથિભાસ થયો છે એટલે પોતે દેહ અવિદ્ય અવસ્થાના રહિત છતાં પડ્ય પોતાનાં દેહ-કારણમાં જ કે આ દેહ અવિદ્ય અવસ્થામાં અવસ્થિત રહ્યો છે એવો અનુભવ કરે છે. આમ તે આ કાય-પંગ અવિદ્ય વાળો દેહ મારો છે એમ જુએ છે. દેહ તો અવસ્થાય થયો જ કે આ પિતાનો પુત્ર છું; મને અવસ્થા વર્ષ થયા. આ મારા સુંદર ભાઈઓ છે આ મારું સુંદર ઘર છે. કે જન્મો છું એ અવસ્થા જોવામાં આવે છે. દેહરૂપ થયેલ ચિત્તમાં અને આ ભાઈઓ વગેરે પદાર્થો અવલંબ વિનાના જ છે. તો પડ્ય તે પોતાના આધે અવલંબ ધારવનારા ભાસે છે. આ પ્રમાણે જીવનાં ચિત્તમાં અંશારૂઢ બંડ ઉદય પામ્યો છે, પડ્યા સ્વાભાવિક રીતે કાંઈ પડ્ય ઉદય પામ્યું નથી. જીવ સુદ્ધા ચિદાકાશસ્વરૂપ જ છે. જેમ સ્વપ્ન માં જે દ્રશ્ય માં ચૈતન્ય છે તે જ દ્રશ્ય માં ચૈતન્ય છે, તેમ જાગૃતમાં પડ્ય જે દ્રશ્યમાં ચૈતન્ય છે તે જ દ્રશ્ય માં પડ્ય ચૈતન્ય છે. કારણ કે એક ચૈતન્ય જ અદ્વિરૂપે પ્રગટ થયા છે.

ચૈતન્ય જેમ સ્વપ્નમાં જગત પ્રકારના પ્રગટ થાય છે, તેમ પરલોકમાં જગત પ્રકારના પ્રગટ થયા છે એટલે પરલોકમાં જેમ તે જગત પ્રકારના પ્રગટ થયા છે

Lakeer

DATE : 1-1-25

PAGE : 63

લોક સ્વભાવમાં તે સ્વીકાર્યપ્રકારના પ્રતિબિંબ થયા છે. સ્વીકૃત સ્વભાવો સ્વીકારવામાં સૌન્દર્ય ત્યાં કે છે જેમ બંનેમાં ફેર ના જુદાં બધા લોક સ્વભાવ, પ્રકાર સ્વભાવ સ્વભાવમાં સૌન્દર્ય ના જેવા પડ્યા જુદાં બધા. સ્વાદ જેવાં ઉત્પન્ન થયું કે બધા સ્વભાવ ઉત્પન્ન થયું બધા લોક બધા પડ્યા પામવાનું બધા.

જેવાં પોતાનાં સ્વભાવ ના જોઈ કે નહીં. જે પડ્યા છે તે સૌન્દર્ય જે પ્રકાર્યો છે. જેમ દરેક ચિત્રનું સૌન્દર્ય પરિપૂર્ણ છે, તેમ દરેકવાર્તાનું સૌન્દર્ય પડ્યા પર-પ્રેરણા જે છે. સૌન્દર્ય પોતાનાં સ્વભાવ ના જેવા પડ્યા મૂર્ત થયા ચિત્ર જે ત્યારે દરેક પડ્યાને પામવા કોણ લોક પ્રયત્ન થાય છે. આમ દરેક પદાર્થ કે નહીં. જો દરેક કે નહીં તો બધા 'આ દરેક અને આ દરેક' જેવો ચિત્રણ જે જેમ કોણ ?

જીવને મરણાવસ્થે મોક્ષ થયા પછી ચિંતનમાત્ર માં જે દેશ, કાળ, સ્વરૂપ, ક્રમ, જન્મ, માયા, ચિત્ત, સંસ્કાર, સ્વપ્નસ્થ, સમષ્ટિ, જ્ઞાન, સૌન્દર્ય, બંધુત્વ, સ્વર્ગ, સ્વર્ગ અને ઉદ્દેશ ઇત્યાદિના વાચકાર્થોનું સ્વયંસ્પષ્ટ પ્રેરણામાં-ચિત્ત દરેક અર્થ ના જોવા બધા પડ્યા માંડે છે. જીવ જે સૌન્દર્યસ્વરૂપ જે છે તે ક્રોમે જન્મો બધી ક્રમાં પડ્યા કું જેમાંથી કું સ્વર્ગ ચિત્રાયે છે, એમાં તે દેશ, કાળ, ક્રિયાઓ, ઇચ્છો મન બુદ્ધિ અને ઇન્દ્રિયો સ્વાદિને જુએ છે.

જો કે જ્ઞા પ્રમાણે ઇચ્છાવૃત્તિ ક્રોધાકાર થયા પછી ચેતન જે પોતાનું સ્વરૂપ સુખાત્મ દેખવામાં સ્વાદ્ય ક્રોધ, તોપણ ચિત્ત બધા પછી જેમ કૂટ જો ઉદ્દેશ થાય છે, તેમ પાછળ રહી જ્ઞા માટે માયા છે, સ્વામાં ચિત્ત છે અને કું ભોક્તા કુળો' ઇત્યાદિ અનુભવોનો અને નહીં અનુભવોનો વાચકામાં જ્ઞા ઉદ્દેશ પામે છે. તથા ચિંતનમાત્ર માં ઘણા જેવડો મોટો કાળ અમુક જોકરૂપ ના પ્રતીત થાય છે. ક્રિશ્ચંદ્ર તે જ્યારે રાજા માં બાર વર્ષ નોકરો ગયાં ના પ્રતીત થયા કુળ. અમુક પડ્યા જેને ક્રિયા જન જોવિશેષ થયાં જ્યારે ક્રિયા પડ્યા જ્યારે વર્ષ જેવડો ઘણા જ્યારે છે.

જીવન માં કું મરી ગયો કું જન્મ્યો અને અમુક માણ ચિત્ત છે' જેવા જે બોલાયેલાં આવો બોલાયેલાં પડ્યા ના ચિત્ર પ્રતીત થયા છે. બધા જગતમાં બોલાય સ્વાદિ

Lakeer

મુક્ત પોકોને ભોગવવામાં આવેલાં સાવોમાં પડ્યા અડી ભોગવેલાં પડ્યાના સ્મરણ પૂલાતિ થાય છે. તે જ પ્રમાણે અવોને સંસાર અવંદર અદ્યાની પૂલાતિરૂપે સ્મરણ જ થાય છે. જેમ ~~મદ્યપ~~ મદ્યપાન કરને દ્યવ્ય અવંદર ગૃહમાં અવંદ્ય સમારંભમાં જે ક્રિયા કોય છે તે પડ્યા અરપૂર ભાગે છે. દુઃખો પડ્યા ઉત્સાહરૂપ અને ક્રોધપડ્યા વિભ્રમરૂપ ભાગે છે, તેમ અવોને જ્ઞાનરૂપ ગૃહમાં સમારંભમાં કેવળ ચૈતન્ય પડ્યા દ્રષ્ટારૂપે જ અરપૂર જ ભાગે છે, ચારિત્રરૂપ દુઃખો પડ્યા જ્ઞુપરૂપ ભાગે છે અને ચારિત્રની મૂર્છા પડ્યા અવંદરૂપ ભાગે છે.

જેમ મરણ બાદ નાં કપડાંમાંના લોહીના ડાઘા તે લોહીથી અભિન્ન જ રહેલા છે. અને સ્વપ્નમાં વપ્રકોલ્પેલા પૂતળાંઓ તેમાંથી અભિન્ન જ રહેલા છે તેમ જે ચૈતન્યપુરુષમાં રહ્યા અદ્યાનું દ્રષ્ટા તેથી અભિન્ન જ રહેલ છે, અને અભિન્ન હોવાને લઈ શાંત જ છે. તે પુરુષચૈતન્યમાં આવો મોક્ષ કેવો હોય અને શા માટે હોય? કે જ નહીં.

હવે બોધ્યા: જેમ રમંભો ઉઘાડવાથી તુરત જ અદ્યાનું રૂપો પુરી રીતે પૂલાત થાય છે તેમ જીવને મરણરૂપ મોટું ઘણા પછી તુરત જ અનેક જ્ઞાન પૂલાત થાય છે. દેશ્યરૂપે કાળ, ક્ષેત્રપુદ્ગલો, આકાશ, સ્વર્ગાદિક અને ઘર આદિ પદાર્થો પડ્યા અનંત રહે છે. જેમ સ્વપ્નમાં પોતાનાં મરણના પોતાને પૂલાતિ થાય છે તેમ જીવને સંસાર માં જે કાર્યો અનુભવા-યેલાં કે દેખાયેલા પડ્યા હોય તે સર્વે માં પડ્યો માં કર્તૃત્વ એવો પૂલાતિ થાય છે. આ પ્રમાણે ચિદાકાશ ના અવંદર માત્રરૂપ આકાશમાં અનંત ભૌતિકો રહે છે. આ જગત નામની બાબતે બંને બાજુ જ વિપરીતરૂપે છે, માટે કલ્પનામાત્ર જ છે. 'આ જગત છે અને આ સત્ય છે' એ રીતે વાસના જ રહે છે અને એ વાસના સમારંભમાં દૃશ્યપડ્યાનો અને જ્ઞાનિમાં કર્તૃત્વ પડ્યાનો વિપરીત ભ્રમ કરે છે. અનેક અનુભવેમાં વિષયો ની અને બીજી બાજુ અનુભવેલાં વિષયોના એમ બે પ્રકાર ની વાસના છે, એ વાસનાઓ ચૈતન્યરૂપે રહેલા અને પૂર્વનાં કારણો પર રહેલ છે. સ્વપ્નમાં, ભ્રમમાં બારમાં વિષયો પોતાની વિષયની વાસનાઓ થાય છે, તેમ આ સંસાર માં જન્મી અનુભવેલાંમાં પડ્યા અનુભવેલાં પડ્યાની વાસના જેવા

સમસ્યા ઉદ્ભવ પામે છે. કોઈ સમસ્યા વાસના વિના જ જગત નો અનુભવ થાય છે. દા.ત. બ્રહ્મમાંથી પૂર્વજન્મ વાસના વિના જ જગત નો ક્રમ વગર નો અનુભવ થાય છે.

જગતનું જે સ્વરૂપ નિરૂપણ થયું છે તે મોક્ષ ફરેલાય છે અને મોક્ષની એ સ્થિતિમાં કોઈને કોઈ પૂર્વ-અપૂર્વ રહેતું નથી, તેમજ બંને કોઈ પદાર્થો પડ્યા રહેતા નથી. અર્થાત્ જગત નાં નિદાનરૂપ અવિદ્યાનો સ્વરૂપ સ્વભાવ પણ વિનાં મોક્ષ ઉદ્ભવ પામતો નથી; એટલે તે સ્વભાવિક રીતે વિદ્યમાન છે. જ્યાં સુધી રજુ માં સાપ નો સ્વભાવ સમજણથી ત્યાં સુધી સાપ નો ભય રહ્યા જ કરે છે, તેમ બ્રહ્મરૂપ જગત માં જ્યાં સુધી જ જગત નો સ્વરૂપ સ્વભાવ સમજણ નથી ત્યાં સુધી તે ટળતું નથી.

સમાધિ માં જગત શાંત પડવાનો સ્વભાવ રાખવો જરૂરી નથી, કારણ કે સમાધિમાં જગત ની પૂરી શાંતિ થતી નથી, પડ્યા સ્વયં શાંતિ થાય છે. તેમ જેમ મૂર્ખને સ્વપ્ન વિશ્વનાં રંગો પાકો લેવો કે લેવો જ વિશ્વ જોવામાં આવે છે, તેમ જાગૃત -કાળમાં મનુષ્યને પાકું લેવું કે લેવું જ જગત જોવામાં આવે છે.

આ જે વિશ્વની રંગબેરંગી સંકલ્પ છે તે બ્રહ્મ જ છે એવો નિશ્ચય છે. જગત અવિદ્યા ને લઈને જ ભાસે છે, એ અર્થમાં તો બાદ થયા પછી પડ્યા અનુવૃત્તિને (પુનરાવૃત્તિને) લઈને જ જગત રહે. બોલે મિથ્યા જોવાનું કોવાને લઈને બંધણ કરનાર થતું નથી.

બ્રહ્મમાંને તો કોઈ પોતાનો કોઈ વગરે વાસના વિના જ દેખાય છે; કારણ કે પહેલાંનો બ્રહ્મમાં મુક્ત થઈ ગયેલો છે. તેથી તેના વાસના ક્રમોમાં બ્રહ્મમાંને કોઈ સંબંધિત નથી. જોવાનાં માટે વાસનાઓ વિના જોવાનું જોવાજ જ બ્રહ્મમાં અવિદ્યાને લીધે પામે છે એમ સમજવું. જોવાજ નો જોવો સ્વભાવ જ છે. કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક વ્યક્તિ કોઈ પૂર્વજન્મ વાસના બ્રહ્મમાં ઉત્પન્ન થાય છે એવું તે માને છે કે 'જગતનાં બ્રહ્મમાંને કોઈ બ્રહ્મમાં પહેલો છે'

જગતના ઉત્પત્તિ જોવા પુરાવો છે, માટે કોઈ પડ્યા પૂર્વજન્મ કોઈપણ કાળમાં કોઈ પડ્યા ઉત્પન્ન થયું નથી. Lakeer

કેવળ શિવકારણ જ છે એ વિના બીજું કશું જ નથી. સમુદ્ર
ના પ્રવેશ અને સમુદ્રમાં વિના પ્રવેશ બે પ્રકારનો વાસના
માયાવિશિષ્ટ બ્રહ્મ માંથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. શુદ્ધ બ્રહ્મ માં
તો કાર્યકારણભાવ આદિ ભેદ જ રહ્યા નથી. કાર્યો, ઉપાદાન
કારણો અને નિમિત્ત કારણો એમાનું કાંઈ પડ્યા શુદ્ધ બ્રહ્મ માં
નથી, કારણ કે તેનો બાદ થયા છે પડ્યા અને કલ્પના માં અધિષ્ઠાન
રૂપ શુદ્ધ બ્રહ્મનો બાદ થતો નથી. જગત માં કારણરૂપ જે
વાસના છે તે પડ્યા બ્રહ્મ નો વિવર્ત જ છે માટે જગત અને વાસના
કલ્પિત માત્ર જ છે. વાસ્તવિક નથી. આ પ્રમાણે જગત આદિ કાંઈ
પડ્યા ઉત્પન્ન થયું નથી જ નથી; કેવળ શુદ્ધ બ્રહ્મ જ છે
અને તે પોતાના સ્વરૂપ માં જ રહેલ છે.

આચાર્ય દેવ બોલ્યા: તું પરમ પવિત્ર કારણ બ્રહ્મ
પડ્યા નું ગ્રહણ (સ્વીકાર) કરી, આ દેહ ને ભૂલ જઈને નિર્મળ
થા. એટલે જેમ પુષ્કર માં રહેલા માણસ નો સંકલ્પ સંસારના
અંતઃપુર ને પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ તું શિવકારણ માં રહેલા
માયાકારણરૂપ તે જગત ને પ્રાપ્ત થઈશ. તું આ દેહ ના અભિમા-
-ન ને છોડી દે તો આપણે સાથે તે જગત જોઈશું. તેના
દર્શન માં આ સ્થૂળ દેહ મોટો અવરોધરૂપ છે.

ત્યારે બોલ્યો: કેવા! આ સ્થૂળ દેહ ના આ માટે
આ બિંદુ જગત માં જોવાયા નથી? એ વિષય માં જે પૂછવા હોય
તે સ્વસ્થતા થી કહો.

દેવ બોલ્યા: જેમ પોતાને તમે જોઈએ છે,
તેમ આ નિરાકાર બ્રહ્મમાંથી તમે જગત અને આ સાકાર
સમજો છો. આખું બ્રહ્મ જ જગતરૂપ છે, બીજી પડ્યું જગત
પડ્યું નથી. જે દેખાય તે બ્રહ્મ જ છે. બ્રહ્મ માં માયાની
ક્રિયા કરવા માં આવે છે. આ પૃથ્વી સિવાય છે અને જે
બધું છે તે ~~અદ્ભુત~~ સ્થૂળ અને સૂક્ષ્મરૂપ બ્રહ્મ જ છે. આ
વિષય માં ઉપનિષદો, શ્રુતિઓ અને અનુભવ પ્રમાણ છે.
બધું બ્રહ્મ જ છે, અને તે બ્રહ્મ ને જાણે છે. જે બ્રહ્મનું જ્ઞાન
તે બ્રહ્મ ને જાણ્યા વગર નથી. જે બ્રહ્મ છે તે જ પોતાની
માયાથી વિવર્ત પામેલ છે. બ્રહ્મ માં થયો વિવર્ત થવાનો
સ્વભાવ જ છે. કોઈપણ નિમિત્તક કારણો ના કોઈપણ જગત
નો કાર્યપણું કે બ્રહ્મ ને કારણપણું છે જ નથી. આ બધું

દેહ સ્વભાવ વડે બારી સૃષ્ટિ દર્શનથી ત્યાં સુધી જ તું બ્રહ્મરૂપ નથી અને બ્રહ્મને જોઈ નથી. અમે દેહ સ્વભાવથી જ બ્રહ્મરૂપ થયેલા હોઈએ તોજ અમે તે બુદ્ધ બ્રહ્મને જોઈ શકીએ હોઈએ. કુ આ દેહ થી જ અને પરમપદને મારા અંતર માં જોઉં છું. ચિત્ત ના સૃષ્ટિ થયેલા હોઈ અને બ્રહ્માકાર થી જ પડ્યા તોજ પ્રમાણે જુએ છે.

પારમાર્થિક દૃષ્ટિથી બ્રહ્મરૂપ એવા જગત સદાનું બ્રહ્મમાં એક દેહમાં રહ્યું છે. અવિદ્યાના કોચલા મારો આકાર બ્રહ્મરૂપ થયો નથી, પણ અંતઃકરણમાં વિદ્યમાન રૂપે જ રહેલો છે; તેથી તું બ્રહ્મને જે પૂર્વસૃષ્ટિએ જોતા નથી.

માટે આ દેહ નું વિસ્મરણ કરીને લિંગદેહરૂપ થઈ ને તું બારી પૂર્વસૃષ્ટિને જોઈ શકીશ. જ્યારથી બ્રહ્મ ની સૃષ્ટિ થઈ છે અને જ્યાલરૂપ ભૂમિ છુટી છે, ત્યારથી જેટલો જ દેહ ઉત્પન્ન થયો છે કે, સંકલ્પરૂપ થયા વિના સંકલ્પમ સ્વભાવમાં પડ્યો જ નથી. મારો દેહ સ્વાકારમાત્ર જ છે અને તે વાસ્તવિક રીતે બ્રહ્મસ્વરૂપ જ છે. આ મારો દેહ બ્રહ્મના જેવા જ કુદો પડે એવો છે. જોયા માટે કુ આ દેહ ને ઓળખે જાણી શકાય; પણ જેમ વાયુ ગંધમાં પડ્યો છે તેમ કુ આ દેહ માં જ તે પૃથ્વીમાં પડ્યો રહ્યો. જેમ જલ ના સ્વાદે જેવા, અગ્નિ ના સ્વાદે અગ્નિ અને વાયુ ના સ્વાદે વાયુ મળી જાય છે, તેમ આ મારો દેહ મનોમય દેહોના તથા બીજા જેવા બીજા વસ્તુઓ ના સ્વાદે મળી જાય એવો છે. મારો દેહ પુરુષના વિકારરૂપ પ્રકટેલો છે તેના મારો દેહ મારા જીવાત્મારૂપ દેહ સાથે સંયુક્ત થઈને ત્યાં રહ્યા રહે તેમ નથી. જે કે મારો દેહ વાસ્તવમાં મનોમય જ છે તો પણ વ્યવહારના ની સિદ્ધિ થી તું એને પૃથ્વી વગેરે ના પંચભૂતમાં વિકારરૂપ સમજી લેજે. જ્યારે સમાધિ માં સ્વભાવ થી મારા વાસનામય જીવ થઈ જશે ત્યારે મારા સ્થૂળદેહ માં પાછું મનોમયપણું પ્રાપ્ત થશે.

ભારદ્વાજ: મનોમય દેહપણાના પ્રતાપે દેહ થઈ જાય ત્યારે સ્થૂળ દેહ મનોમય થઈ જાય છે કે પહેલાંથી પ્રાપ્ત થયેલ છે?

ઋષિ: આ સંસારમાં જ્યારે પહેલો સંકલ્પ

Lakeer

ઉકેલવાનો કલ્પના થઈ, ત્યારે સૌંદર્ય સમોમાં દેખાયું જ થયું હતું. પણ ત્યારથી માંડીને જેમ જેમ સ્થૂળતા કલ્પાતી જાય છે તેમ તેમ સૌંદર્ય બુદ્ધિ પર પોતાને દ્રશ્યરૂપ જોવું થાય છે.

ત્રીજા બોલ: પરમતત્વરૂપ સર્વેક્ષ જે સૌંદર્ય જ્યાં શાંત છે અને દિશાઓ જ્યાં ઘાટા વાદળે વિમાનો પર રહિત છે તેમાં પહેલા કલ્પનાએ પગ કયાંથી મળ્યો?

ઈશ બોલ્યા: જેમ ચુકવણીમાં ઉડાઉપણું નથી, જેટમાં તરંગ પડ્યું નથી તેમ બ્રહ્મમાં કલ્પના પણ નથી જ. ઘરણ કે બ્રહ્મ નિર્મળ હોવાથી તેમાં કલ્પનાનો ભાગ આવતો નથી જ. બ્રહ્મ તો વિમર્શ પર રહિત છે, શાંત છે, સર્વેક્ષ જ છે, સ્વતઃસિદ્ધ છે અને વ્યાપક છે. બોલમાં જ્યાં જે કાંઈ જ્યા જગત છે, તે પરબ્રહ્મ નો સાક્ષાત્કાર જ છે અને તે શુદ્ધ જ છે.

ત્રીજા બોલ: જ્યારથી બધાં લાંબાકાળ ચુકવી કોડો જ્યાપકોને જ્યા જ્યારના પ્રવેશ અને અપ્રવેશના કલ્પનાઓ પણ સમાપ્ત થઈ?

ઈશ બોલ્યા: તમે બધા જ્યાવિચારો જેને જ લાંબાકાળ ચુકવી સમાવી છે અને વ્યાકુળ કરી છે. જે જ્યાવિચાર સ્વાભાવિક રીતે ઉઠ્યો છે અને તે વિચારથી બારા પામે છે. જ્યાવિચારો વિચાર વડે પલકવારમાં બારા પામે છે તો પણ બ્રહ્મના જ્યાથી જુદી જ્યાવાળો નથી; જેટલે બ્રહ્મમાં જે જ્યાવિચારરૂપ જ્યાવિદ્યા છે જ નથી જ્યાથી જ્યાવિચારથી, જ્યાવિદ્યાથી, બંધાજ જ નથી કે મોક્ષ પણ નથી. જે જગત છે તે બાધારહિત અને શુદ્ધ બોધરૂપ બ્રહ્મ જ છે.

જ્યાલાંકાળના તે જ્યા વિચાર કર્યો નથી તેથી તું અમણ નથી, અમેલ રહી છે અને વ્યાકુળ જે રહી છે. કુવે બારા વિશ્વમાં બારબારથીની જ્યાવિદ્યારૂપ મુક્તિ તું બાર પડી શુકવું છે. જેટલે તું જ્યાજ્યાર અમણ છે. મુક્તિને યોગ્ય થઈ છે અને વિવેકબાળ થઈ છે. જ્યા સંસાર નામનું દ્રશ્ય મુદ્દલ ઉત્પન્ન થયું જ નથી. મારે તેના બારબા પણ જ્યા રહ્યા? અને મારે તે બારબાઓ ના સંહરણ થવાનું પણ શું જોઈએ?

પ્રમાતા, પ્રમાણ અને પ્રમેય જ્યા પણ નો જ્યભાવ જ્યભાવ થાય અને મન માં નિર્વિકલ્પ જ્યમાદિરૂપ જોઈ Lakeer

પરબ્રહ્મનું જે અનુસંધાન કર્યું હોય, ત્યારે વાસના કરવા જેવું નથી. વારંવાર કુદરતમાં વાસનાઓમાં ફસાયેલ રહ્યા વિચાર કોઈક અંકુશિત થયો છે, તો કુદરતે અનુકૂળ કરીને ૨૦૧૯-૨૦૨૫ સુધીમાં વાસનાઓ ઉદય પામશે નહીં. કુદરતે આ સંસ્કાર જો સંભવ નિર્મૂળ થઈ જશે, અને પરમાર્થવિકલ્પ સમાધિ અત્યંત સ્થિર થઈ જશે તું કુદરતે નિર્વિકલ્પ સમાધિને લાયક કેટલાક કાળે મારા અને મારાના કારણોમાં અધિષ્ઠાનરૂપ નિર્મળ ચૈતન્યમાં અવતરી-ને પ્રગટી, ભ્રાંતિરૂપ જગતરૂપે રક્ષિત થઈ જશે અને તેમાં સંસ્કારરૂપે પડ્યા રક્ષિત થઈને તું સર્વ પ્રાણીઓને જે ભ્રાંતિઓમાં તે ભ્રાંતિઓના વાસનાઓનાં અને તે વાસનાઓરૂપ જે સંસારરૂપ અવિદ્યામાં કેડારૂપ અને મોક્ષ તે પ્રાપ્ત થઈશ. વાસનાઓને અલ્પ કરવાનો ઉપાય અને અભ્યાસ:

કેળવોઃ- જેમ અજ્ઞાન કે 'અને અમજાવાના અનુભવો કે અનુભવમાં આવેલો કર્તાપણા શાંત થઈ જાય છે, તેમ વાસના-ઓ જીવ અવસ્થા અજ્ઞાનનો કે સ્થૂળ કે અનુભવમાં આવેલો કર્તા કર્તા શાંત થઈ જાય છે. જેમ અજ્ઞાનમાં અજ્ઞાન અજ્ઞાનનો કે કરી જાય છે, તેમ વાસનાઓ જીવ અવસ્થા અજ્ઞાનનો કે પડ્યા કરી જાય છે. અજ્ઞાનમાં સ્થૂળ કે નો અહંભાવ જો અંત થાય છે ત્યારે મનોમય કે ઉદય પામે છે. અજ્ઞાનમાં વાસનાનો જાય નો ઉદય બંધ થાય છે ત્યારે સુષુપ્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. જાગૃત માં જેવારે સહજ વાસનાઓ નું જોર બહિર્મુખ થાય છે ત્યારે જાગ્રતમુક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. જાગ્રતમુક્ત પોકારે જે વાસનાઓ જોવામાં આવે છે તે વાસના જાણ પડ્યા સત્તાસ્વામાન્યરૂપ સુષુપ્ત બ્રહ્મ જે રીતે 'વાસના' નામથી કહેવાય છે. જેમાં સહજ વાસનાઓ રહેલ જાય છે તેવા સિદ્ધ, સુષુપ્તિ કહેવાય છે.

જેમાં સહજની વાસનાઓ જીવંત થઈ જાય છે, તે ઈચ્છાને તુરીયાવસ્થા કહેવાય છે. અને પરબ્રહ્મ જોડાવા માં આવે તો એને તુરીયાવસ્થા જાગ્રતમાં પડ્યા રહ્યા છે. જેમાં જગતમાં માણસોની વાસનાઓ જીવંત થઈ જાય છે તેવા જીવની ઈચ્છાને જાગ્રતમુક્ત દશા કહેવાય છે. અને તે દશાને અનુકૂળ પુરુષો પકડવા પડ્યા જાણે જે ઈચ્છા સમાધિથી પરબ્રહ્મમાં ભાગવે મારાની વાસના

-એ વાત થાય છે તો કેમ કિમ વ્યવહાર પ્રાણીને જરૂરનું થાય છે; તેમ તે જીવુલક્ષ્ય કોડા દ્વારા સુકમક્ષ્ય થઈ ગયા છે. જે મન શબ્દોનાં પ્રયોજન સુકમતા પામેલું હોય છે, તેમજ બીજા ઇન્દ્રિયોમાં તથા બીજા જીવોમાં રહેલા બીજા સ્થિતો જે થાય એવો ઇલ્ય શબ્દોનાં શરીરોના થાય મળી જાય છે. પણ તે સિવાયનું બીજું મન કેમ મળી શકતું નથી.

જ્યારે કઈ અભ્યાસથી બારો એવું ભાવ શાંત થશે ત્યારે તેમ વિસ્તારી જીવો કઈ મનનાં કોડાક એવું બોલવાનું શબ્દોચ્ચાર પ્રાપ્ત થશે. જ્યારે બારું સુકમપણાનું જ્ઞાન અતિશય સ્થિતિને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે તું સર્વ બોડોને સંકલ્પ વડ અદ્રોપ્ત જીવો પરમ પવિત્રતા બારા જોઇશ.

જ્યારે તું બારાબારોને જીવ કરવાનો બીજા કરે. બારો જે બાજા કઈ થશે જોઈને તું ભવનુકૂલ થઈશ. જ્યાર જીવનવ્યવહારવાળો જ્યા બોલ જાય સુકમ થશે નથી, ત્યાં સુકમ તું જ્યા જીવુલ કઈને જીવુ રાગને બાબાબોડ જે જે. લોકવ્યવહિક કાર્યોમાં મિશ્રમયકઈ મિશ્રમયકઈ સર્વે સંયોગ પામે છે. પરંતુ તે સુકમકઈ જો જ્યારે સંયોગ પામતો નથી. જ્યા બાજા સિદ્ધાંતોકોમાં જીવનુભવ જો પણ લોમહર્ષ છે. જ્યા બાજા કઈ વ્યવહાર કે જ્યાપન બાજાના જેમ જોકર બોસાડેલા નથી.

બોલમાં કઈ જ્યાબારો જીવાર જીવંત જીવોના બારબારો પાત્રમાં પડી ગયા છે અને જ્યા જીવુલકઈ જ સુકમકઈરૂપ બઈ ગયા છે. જેમ મરણમાં જીવમયમાં પણ જે જીવ જે સુકમકઈ પ્રાપ્ત થયા છે. તો પણ તે કઈ જોઇ જીવવામાં કે મુખમાં જીવનુભવમાં આવતો નથી. કેવળ જીવુલ કઈ જે જ મરણો જુએ છે. બાજાવિક વિચાર કરીએ તો જ્યા જીવુલ કઈ પણ મરણ નથી કે જીવતો પણ નથી; કારણકે કોઈપણ જીવ જે જીવન કે મરણ કોઈનો સંભવ જ નથી. જીવુલ જીવેલા જ્યા કઈમાં જીવન અને મરણ બિલકુલ જ પ્રગટ થાય છે.

બારમા બોલમાં: જ્યાં મને બિમાર જ્ઞાનનો ઉપદેશ કર્યો છે. કેવે વિશેષ ઉપકાર કરીને કહ્યું કે જ્યા જ્ઞાનનો જીવનવ્યવહાર કેવો છે? તે કેવા જીવે કરવો જોઇએ જેથી તે પુરણ થાય અને તેમાંથી જે કેવા સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય.

Lakeer

દેવા બોલ્યા: રામ તો સમજે પણ માણસ કે જે સ્વર્ગ કરે છે તે સ્વર્ગ સ્વાર્થ વિના કદી સિદ્ધ થતું નથી. સાધનું સિંચન કરવું, સાધની પાળો કરવી; નકો જેમાંથી ઉગી થયા એવા એકડામાં જે સમજવા એવું સાધ માં જે વ્યવહાર કરવું એવું પંડિતો અભિપ્રાય કહે છે. મન માં મનાઈ ગયા એવું દેવાણ વાત્રા જે મહાત્માઓ સંસાર નું બંધાણ કાળવા માટે થાય પૂર્વક વાસનાઓની જોડાયા કરે છે તેવો જગતમાં વિજયી છે. જેમણે બુદ્ધિ અને પરિગ્રહ માં ત્યાગરૂપી ઉજવળતા સૌંદર્ય વાળા દેવાણરૂપથી રંગાયેલા છે. જેને જે જ્ઞાનંદ જે જ્ઞાન-ધારી છે એમને ઉત્તમ અભિપ્રાય આપેલા. જેઓ જ્ઞાન વડે જ્ઞાન અને જેવા જ્ઞાનનો જ્ઞાનંદ અનુભવ કરવામાં યુક્તિએ પર જેવા જ્ઞાનીઓ દેવ ધ્યાન કરે છે તેમણે જ્ઞાન ના જ્ઞાનસ્વરૂપ બતાવ્યા. જ્ઞાન દ્વારા જુદાં જુદાં બુદ્ધિઓ માં જ્ઞાનંદ માં મૂકે ઉત્પન્ન થયું જ નથી, જેને જ્ઞાન જે દેખાય છે તે તથા જે જ્ઞાનુભાવરૂપ છે તે કદી પણ છે જ નથી એમ જે ચિંતન કર્યા કરવું એ બોધ નો અભિપ્રાય છે.

દ્રશ્ય નો ત્યાગ થઈ જતાં રાગ-દ્વેષ આદિ ના વ્યવહાર થાય છે જેને બ્રહ્મવિદ્યા ના બળ પર જ્ઞાનાનંદ ઉત્પન્ન થાય છે, તે જ્ઞાન નો અભિપ્રાય કહેવાય છે. દ્રશ્ય નું બાહ્યાભ્યંતર ત્યાગ્યા વિના રાગ-દ્વેષ આદિ ને જે વ્યવહાર કરવામાં આવે તેને તપ કહેવાય પણ જ્ઞાન કહેવાય નહીં.

દ્રશ્ય નો જ્ઞાનંદ જ્ઞાનમાં જોયો એ જ જ્ઞાન કહેવાય છે જેને જે બ્રહ્મ છે. જેવા જ્ઞાન ની નિર્વિકાર સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જ્ઞાન ત્યાગ્યા જે બે ઠેકાણે બ્રહ્મરૂપે જ રહે છે. જગત માં પણ પૃથ્વી વગેરે પદાર્થો માં તેનું તત્વ જોવાય એ જ ઉપાદાન માં બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય છે. પૃથ્વી વગેરે પદાર્થ બ્રહ્મરૂપે જોવામાં જ્ઞાય તો એવો બ્રહ્મરૂપે જ અનુભવમાં જ્ઞાય છે.

જ્ઞાન માં પૃથ્વી વગેરે બોધ જેમ પણ પણ જોવા જ્ઞાદિ કામ કરે છે, તેમ જ્ઞાનાનંદરૂપ માં પૃથ્વી વગેરે જેવા બોધ જગત પણ ક્રિયાઓ કરે છે Lakeer

DATE :

PAGE : ૨૨

બ્રહ્મ તે જે પૂર્ણરૂપ જોઈએ, તો તે કાર્યમાત્ર માં પૂર્ણરૂપથી રૂપ રહેલ જોઈએ. પરમ વૈજ્ઞાનિક રામાનુજ પ્રમાણે વિવર્ત થાય છે, જેનો જેનો વૈજ્ઞાનિક છે. જેમ મુદ્રા માં પ્રયોગ કરી ઘણાં પડ્યા ફેરફાર ને પ્રત્યક્ષ અનુભવ માં લાવે છે તેમ જગતમાં જગત બધું હોવા છતાં પડ્યા તે પ્રત્યક્ષ અનુભવ માં લાવે છે. જગતને જ જગતરૂપ જોઈએ છે.

બ્રહ્મ માં આવતા પ્રમાણે જ તેને પ્રકાશે ના આકારો રહ્યું છે અને તે આકારો દ્વારા માં અભિવ્યક્ત થી જ્યું પ્રત્યક્ષ થાય છે. હે રામ! અખંડ બોધરૂપ બ્રહ્મ આકાશ કરતાં પણ અત્યંત સૂક્ષ્મ છે, અને અત્યંત શુદ્ધ છે. જેના રોતે કલ્પના કરે છે તેના રોતના તે પૂરત જાણે છે માટે સર્વ બ્રહ્માંડ માં જે કોઈ પદાર્થો છે; તે સઘળા બ્રહ્મ થી ભિન્ન જ નથી. કાચલા માં જેમ ચરબી ના ટપકું રહે છે; તેમ આકાશ માં જે સઘળા બ્રહ્માંડો રહ્યા છે. આ ચિદાકાશમાત્ર જ છે એમ જાણવું. જેમ સૂર્ય ની પ્રભા માં અનેક ત્રાંસ રેડ્યુથો રહ્યું છે તેમ આ મહાચૈતન્ય ના પરમાણુ પરમાણુ માં અનેક બ્રહ્માંડો અવિચ્છિન્ન રીતે રહ્યું છે. જે પરમ ચૈતન્ય છે તે પોતાના માં જ આ જગત આદિ રૂપે રહ્યું છે; કારણ કે પૂર્વ આદિ કોઈપણ વસ્તુઓ સૃષ્ટિના આરંભ માં ઉત્પન્ન થઈ જ નથી. ચૈતન્ય માં વિશ્વના આકાશ વાળા દિવસ આદિ કાળના વિભાગો તથા બ્રહ્માંડાદિ દેખાતાં પદાર્થો જાણે વારંવાર પડ્યા કરે છે. જેમ આકાશને જ ઓળખવા-પાળવા ના યોગ્ય વાદળરૂપ કલ્પના લેવા માં આવે છે, તેમ આવરણરહિત અને અંતરહિત ચિદાકાશને જ પોતાના ચિત્ત થી બ્રહ્માંડ રૂપ કલ્પના લેવાનું હોય છે. ચિદાકાશ, સર્વકાળ માં અને સર્વ દેશ માં શાંત છે તથા ઉપાધિ થી રહિત છે. તે પોતે જ ચૈતન્યપણા ને લઈ પોતાના સ્વરૂપને વિશે જગતરૂપે ભાસે છે.

જે મનુષ્ય જેવા તત્ત્વને સમજે છે તેને તે જાત આકાશ માં પડ્યા વસ્તુ જેવું લાગે છે; અને જે મનુષ્ય તત્ત્વને જાણતો નથી, તેને જગત વજ્ર જેવું અને પાષાણ જેવું નક્કર લાગે છે. આમ ચૈતન્ય માં કલ્પાયેલું ચિત્ત આ બધાં પડ્યા આકાર જેવું પ્રતીત થાય છે.

Lakeer

બોલ્યા : હે રામ! આગળ ચાલ્યા અને અરસ્પરની
મુકામ દેઈ આકાશ માં ઉડી, પછી મેદાનો માર્ગે. વાઘુ નો સંદ્ય
પ્રદેશો રોળતા સૂર્ય ના માર્ગે, રાંદ્ર ના માર્ગે, દૂધ ના ધોડને
સાદ્યદેવતાઓ ના માર્ગને, સિદ્ધો ના માર્ગને, સ્વર્ગ ધોડને
બ્રહ્મ ધોડને, ધ્રુવ ધોડને, કાલના માર્ગ માં શિવપાર્વતી
નો ધોડ ને મેદાને દુર કરતા ઘણું દુર ગયા.

રસ્તા માં ચાલ્યા પોતાના સ્વપ્નિલ્ય સ્વરૂપને
કોઈક મુનિને પાછું વાળવને ઉત્પન્ન કરીને સ્વાવેલા
આકાશ પ્રદેશ ને જોવા લાગ્યા તો બંને ના થી રાંદ્ર, સૂર્ય
કે તારા કોઈ પણ જોવામાં આવ્યા નહી. કેવળ નિશ્ચલ
ગંભીર દિશાઓ માં દિવ્ય ને પૂરું દેખાયું, પ્રલયકાળ ના
સમુદ્ર ના ગર્ભ જેવું. શીતળ ગર્ભ જેવું ઘણું રળિયામણું જ
દેખાયું.

ત્યારે એ પુછ્યું કે કે કેવી બાજો સૂર્ય નું તેજ જોવાયું?
આવું રળિયામણું આપણે?

કેતા બોલ્યા. પુત્ર તું આકાશમાં આ દુરદુર પ્રદેશમાં
આવા અવકાશ સૂર્ય ના તેજ દેખાશે નહી.

ત્યારે કહ્યું. સૂર્ય કુવે પરમાણુ ના પેઠે પણ દેખાતો નથી
કુવે કેટલે જવાનું છે?

સરસ્વતી બોલ્યા. આ પ્રદેશ પછી આગળ જતાં બ્રહ્માંડ
નું ઉપલું પડ આવશે. જે પડના રજના કણોમાં થી
સૂર્ય, રાંદ્ર ઉત્પન્ન થયા છે.

આમ વાતો કરતાં કરતાં તે બ્રહ્માંડ ના ઉપલા
પડ પાસે પહોંચ્યા. જે વસ્તુ માં આપણું રૂંવાડું
કોટલે વજ્ર ના અનંતમાં ભાગે સદ્રશ પડે છે. પણ જે વસ્તુ થી
રૂંવાડાને ભેદાતા થાય તે કઈ વાગતા નથી. કેવો આપણા
રહિત વિશાળ જે પામેલા ત્યારે તે પછી બ્રહ્માંડ ના
પારમાં અત્યંત પ્રકાશતાં એવા બીજે બીજું કૂવતાં જોયેલા
જેના આપણે આવવાના હોય.

ત્યાં બ્રહ્માંડ ના પાર માં અત્યંત પ્રકાશતાં
એવા બીજે બીજું કૂવતાં જોયેલા જેના આપણે આવવાના
હતા. ત્યાં બ્રહ્માંડ ના દરવાજા પણ કેવું એવા જોયા
પછી જેના ના દરવાજા આપણા જોવામાં દરવાજા

Lakeer

DATE : 4.1.25

PAGE : 74

વાયુનું રૂપ પછી તેમાંથી દરિયાઈનું રેખાકારનું રેખાવરણ કુલું અને રૂપે રેખાકારો પછી જુદાં ચિદાકાશ કુલું. રૂપે ચિદાકાશ માં મહત્ વર્ષાદિ કે રંગ ની શોદયજ્ઞ કલ્પનાથી વાંચકજન નાં પુરાની વાતો ની પેઠે ઉદ્દય પામતા જ નથી.

રૂપે ચિદાકાશરૂપ પદ કેવળ છે, શાંત છે, વ્યાપક છે. રૂપનાદિ છે રૂપને ગ્રામરહિત છે. તે રૂપાદિ મહત્ રંગ રહિત છે અને પોતાના મહિમે રૂપાધિષ્ઠાન રૂપરૂપ માં રહે છે. કે રામ! રૂપે ગિર્મળ રેખાકારા રૂપેલું જો રૂપાધિષ્ઠાન છે કે ઉપર ના રૂપેક શોલા વેગ થી રૂપેક કલ્પ સુધી પડળા કરે રૂપને બારેથી ગારુડમ મોટા વેગ થી કલ્પ સુધી ઉપર રાક્ષસ કરે કે બે બાજુ રૂપે થી પવન માપવા વાયુ વોલ્ડમ તેનો કેડો પામ્ર રાકાશ તોમ જાણી.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: ત્યાં પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ રૂપને રેખાકારા નાં રેખાવરણો કુલાં રૂપને રૂપે રેખાવરણો રૂપેક રૂપેકથી દરાદરાગણા રૂપધિષ્ઠ કુલાં બોલ્યા રૂપે તેનું કથન માત્ર માં કિલંબણ કર્યું રૂપને તેણે પ્રમાણાવલંબ્ય પરમ રેખાકારા જોયું તે પરમ-રેખાકારમાં તેણે રૂપ બ્રહ્મંડ જેવા બાજા રૂપનંત બ્રહ્મંડો જોયા. જેમ ગવાક્ષોમાં પડેલા તાડકામાં કણો ગ્રસરેણુઓ જોવામાં રૂપાવે છે, તેમ રૂપધિષ્ઠાતા જોતાંવારની સ્ફુરિત થયેલાં તેવાં જ રેખાવરણોવાળા કણો સમજે તે રેખાકારમાં તેને જોવામાં રૂપાવ્યા.

ચિદાકાશરૂપ સમુદ્ર માં રૂપધિષ્ઠારૂપ જેવા કુલા, ત્યાં તે તે જગોના વાસનાઓ રૂપનુસાર કેટલાક બ્રહ્મંડો ત્યારે ઉદયમાં રૂપાવવા કુલા, કેટલાક ઉપર રહેવા કુલાંકિયા. કેટલાક રેખાડા કુલા તો કેટલાક સ્થિર કુલા. જે જે જગોના વાસના જે જે બ્રહ્મંડ માં જેવા જેવા પ્રકારના ઉદય પામ્યા કુલી, તે તે જગોમાં તેવા તેવા બ્રહ્મંડો નું તેવા તેવા પ્રકારનું રૂપ ઉદય પામ્યું કુલું. વાસ્તવિક રીતે કોઈપણ બ્રહ્મંડ ઉપજ્યું કે નાશ્યું નથી, રૂપને કોઈનું જવું-રૂપાવવું પણ થતું નથી. સર્વમાં રૂપધિષ્ઠાનમૂત કોઈ રૂપખંડિત વસ્તુ તો બાકી જ કે જેમાં રૂપનંત વાસનાના જ રહેલાં બ્રહ્મંડો જીવતા પામ્યા છે.

બાકીનું આંકડાઓ ઉકેલવા રીતે થયું

Lakeer

હોય છે તેમજ રંગોળીમાં ઉડતાં રંગકણો જોતાંજ પરમશૈલજા તેને બુકમાંડોઝમાં પ્રસ્તુત થાય છે, અને પુકટ થઈ થઈને બધા પાસે રોલ થઈ જાય છે.

જેમ રંગકારમાં દુનિયા થયેલા રંગોળીકારો ને રંગકણો માં બીજાં મોલાકારો ના જેવા શકડકા પ્રસ્તુત થાય છે, તેમ વસરાળ ના દુનિયા થયેલાઓને રંગત બગારના મકુલોત્સવ માં રંગાવકડવાળા બુકમાંડો પ્રસ્તુત થાય છે. રંગ શેલે રંગકણ માં ગોળપડ્યું ન હોવા છતાં પણ શકડકાઓ માં ગોળપડ્યું પ્રસ્તુત થાય છે, તેમ મકુલોત્સવ માં દિશાઓ - વિભાગ ન હોવા છતાં પણ બુકમાંડો માં દિશાઓનો વિભાગ પ્રસ્તુત થાય છે.

રંગ બુકમાંડ માં અર્ધ પદાર્થો ઇચ્છનેરંગ ના રંગમાંમ હોવા કરે છે. તે પદાર્થો કેટલ રંગસંગતિ. પરમ શૈલજા માં બુકમાંડોઝના રંગમાંત પ્રસરેણુઓ જોવા માં રંગાયે છે. રંગવાનું દિશાબુકમ માં જ રહ્યું છે, તે બુકમ ના જ પ્રકટ થાય છે અને બુકમ માં જ લય પામે છે. રંગાયલે અર્ધ દિશાઓમાં રંગવાના કાળો માં અને રંગવાના વસ્તુઓમાં બુકમ જ છે; તો પછી રંગે બુકમ ના મોટો કયો પદાર્થ હોય? પરમપુકૃતિમાંથ અને શુદ્ધ બોધમય એ બુકમરૂપ સમુદ્રમાં 'બુકમાંડો' નામનાં તરંગો નિરંતર ઉત્પન્ન થઈ થઈને લય થયા કરે છે. રંગકણ નાં કણ કણ જ્યા પામનારા અને બુકમાંડો માં અનેકવિધ રંગકણો ને રંગકર ઉત્પન્ન છે. સમુદ્રમાં તરંગો માફક રંગાવા અનંત બુકમાંડો રચાયા જ કરે છે. કેટલાક માં રંગકર પૂરેપૂરા થાય ત્યારે પ્રચંડ વિસ્ફોટથી થાય છે તો કેટલામાંવિકડ મોટું થી રહેલાં બીજાં બીજોમાં રંગાભરવામાં કે બગડવામાં પણ રંગાવતી નથી. કેટલાક બુકમાંડોમાં ખાલા પડેલા પૂરેતરંગો માં પાછળ થી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થાય છે. કેટલાક બુકમાંડો માં સૂર્ય, રંગાંગ ગ્રહગોલરંગો અને પૃથ્વીઓ ગોળાકારો અને પૃથ્વીઓ ફરીને પોતે પણ પોતાનાને બાજા પામવા તૈયાર થાય છે. કેટલાક બુકમાંડો ફરવાનાં રંગારંભથી જ નાશ ને ઉત્પન્ન કરે છે. પણ કંઈ સૃષ્ટિ તેમને કોઈ રંગાકાર મળતો નથી. ત્યારે કેટલાક બુકમાંડો તરંગાકાર થઈને પાછાં તુર્તજ વિલય થયા કરે છે.

દેહમાં અનંત રંગારંગોમાં કંઈક પ્રમાણે

બ્રહ્માંડોનો પહેલો આરંભ જ ક્રમ વગરનો અને નિયમ વિનાનો થયો છે; તેથી તેમાંના બધા પદાર્થોનો અને શરીરનો આરંભ પણ ક્રમ વગરનો અને નિયમ વિનાનો થયો છે. તેથી તેમાંના બધા પદાર્થોનો અને શરીરનો આરંભપણ ક્રમ વિનાનો અને નિયમ વિનાનો જ થાય છે. કેટલાક-એક બ્રહ્માંડોમાં બ્રહ્મા આદિપુરુષ થયેલા છે. કેટલાકમાં વિષ્ણુ કેટલાકમાં શિવ જ આદિપુરુષ થયેલા છે. કેટલાકમાં બધાયનો આદિપુરુષ થયા છે કેટલાકમાં વિરાટ આદિપુરુષ થયેલો છે કેટલાક આદિપુરુષ વિનાનાં જ છે.

આ બધાં આખાંય બ્રહ્માંડોમાં કેટલાક દેવતાઓ મનુષ્યો, પશુઓ, પક્ષીઓ અને બીજાં કેટલાક ઘણા પ્રકાર વાળા કેટલાક અનંત પ્રકારના બીજાં છે. કેટલાક બ્રહ્માંડો આંધળા-રહિત પ્રાણીઓ વાળાં જ છે. આ બધાં જેમ ઝાડાને કડું લાગતું હોય છે તેમ એકબીજા આપણે તેમનાં આચરણોનો અડચણ વગરનો જ છે.

બ્રહ્માંડોનાં વર્ણનો આપણા બુદ્ધિના જે શક્તિ કુલ તે બધું થોડાંક જુદાં છે. આપણા બધું જે કાંઈ છે તે વિશે આપણા બુદ્ધિ પદાર્થ-ભરેલા. હે રામ! કૃપે જગત આખાંના આપણે બાલ કરવાના મારી શક્તિ બધા. આમ આપણા વિસ્તારેલ થયેલા પરમ ચૈતન્યમાં અનેક જ રીતે અનેકાનેક મોટાં બ્રહ્માંડો રહ્યાં કરે છે.

રઘુકુમ દેવનું નિરૂપણ:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા:- બધા આખે શરીરવાળો એ પછી આકાશ જેવડું કોઈનું આખે જેમ બાદ બા જોઈએ ક્રમના કારણમાં પોતાના તેમ તેમણે બ્રહ્મ વિષ્ણુમાંના તે વિષ્ણુના રામ બા દાર માં પોતાના.

રામ બોલ્યા. હે પ્રભુ! આખું આપ કોઈનું આપણા શરીર બાળકો જેવા બધાંય દેવનું મોટા કેમ કરીને બ્રહ્મા પોતાના થયેલું!

વશિષ્ઠ બોલ્યા:- હે નિષ્પાપ! જેમ કે આદિબ્રહ્મા વિષ્ણુ દેવનું' આપણા બ્રાંતિ કોઈ તે બધાંય વિષ્ણુના બહુ થયેલું બધું. 'મને આપણો જોઈ રાખ્યો છે આખે કે બધી આપણે થયું બધી' એ રીતે જેને બોલ્યા કારણે આનુભવ બાળે આપણે

Lakeer

તેવું કેટલાક કિસ્સામાં બહારી વ્યક્તિઓને અનુભવ કરે છે. પણ જેમને 'કે અચાનક કંઈક થવાનું અને તેના અંગે અગાઉ થી કંઈક થવાનું છે' એવો ઘણા કાળથી અનુભવ કર્યો હોય છે તે દૈવત્વના તેના શક્તિસ્વરૂપો હોય છે. અધિષ્ઠાતા દૈવત્વના શક્તિ પ્રમાણે જેના રૂપે પૃથ્વીમાં હોય તેના તે તેવા થઈ છે. જેમકે દૈવત્વના અનેકરૂપ વ્યાપેલા શક્તિ કેટલા પ્રમાણમાં તેમ અપાંશરૂપ રહેલા શક્તિ ભાગો અનુસાર, જેમ કોઈમાં બેઠેલાંને ગરમનો અનુભવ થવો અનુસાર તેમ સંકલ્પ મય થયેલાંને અચાનક સંભવના પ્રબળ પ્રયાસ વગેરે ક્રિયાઓનો અનુભવ થવો અનુસાર.

અધિષ્ઠાતા દૈવત્વનો જે પ્રકાર વિવર્ત થયો હોય છે, તે પ્રકારને જે ચિત્ત અનુસરવું કરે છે અને અધિષ્ઠાન દૈવત્વ પણ એ જ પ્રકારે રહે છે. એ પ્રકારમાં ફેરફાર કરીને બીજા પ્રકાર લાવવો હોય તો યોગના અને ચાલનાં અભ્યાસ વગેરે મોટા પ્રયત્ન ની જરૂર પડે છે.

જેમકે રજ્જુનો સર્પમાં પ્રકાર થયેલો વિવર્ત બળાત્કાર થી રજ્જુનાં તત્વનો નિર્ણય કરવામાં આવે ત્યારે જ બદલાય છે, અને તે નિર્ણય ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી જેવો હોય તેવો ને તેવો રહે છે. તેમ ક્રિયાઓ ચિત્તને અનુસરે છે.

જે પુરુષ પ્રકારવાદ કેવો હોવા છે પણ વાસ્તવિક રીતે નિરાકાર છે. વાસ્તવમાં સર્વ પ્રકારો એ સર્વનાં ચિત્તો પ્રમાણે ચિત્ત માત્ર જ છે. પણ કોઈ સાધકને હૃદયમાં કેવા પ્રકાર નું રૂપ થયું હોય તો જ તે અનુભવ થતો હોય છે.

સૃષ્ટિનાં પ્રારંભ થી અધિષ્ઠાતા પર ઉતરેલા ચિત્તનો સ્વભાવ જ રહેવો છે કે તે જે રૂપે પ્રગટ પામવા કે જે રૂપે ઉદય પામવા ઇચ્છે છે તે તે રૂપે થઈ રહે છે. અને પ્રકૃતિ ના ઉત્પત્તિકાળ નો પરિચય થયો તે અનેક પ્રકાર નાં દેવ સ્વભાવ ને પકડી લેશે છે. ચિત્ત અને શક્તિ અધિષ્ઠાતા થી જુદાં જ નથી; કારણ કે એમનો સત્તા અધિષ્ઠાતા ની સત્તા થી જુદી નથી. ચિત્તાકાશ, ચિદાકાશ અને જગત આકાશ એ ત્રણે અનેકરૂપ જ છે. એમ બન્યા કેમકે અધિષ્ઠાતા વિના તેમનું અસ્તિત્વ સંભવતું નથી. એ ચિત્તરૂપ કારણ વ્યાસજનોએ અનુસરીને જ્યાં જેવાં કે જે પ્રકારે થવાનો ઈચ્છા કરે છે, ત્યાં તે થઈ

Lakeer

રાકે છે અને તે ચણકરે વાદ રાકે છે એ ચિત્ત પ્રસરેલું ના અંદર રહી રાકે છે. ચણકરા ના ગર્ભમાં વસ્ત રાકે છે. અંકુર ના કોશમાં પેસી રાકે છે અને પાંદડીમાં રસકૂપ થઈ રાકે છે. તે ફૂલ માં તંતુરૂપ થઈ રાકે છે, શિલા ના અંદર ના ચાર રાકે છે, મેદ થઈને વસ્યા રાકે છે અને શિલા રૂપને ધરી રહી રાકે છે. ઇક્ષુ પ્રમાણે તે ચણકરા માં થઈ રાકે છે, પર્વતો માં ગર્ભમાં થઈ રાકે છે, અને પોલાણ વિના ના પરમાણુરૂપ પડ્યા થઈ રાકે છે. એ ચિત્ત જ ચણકારરૂપ થાય છે સમુદ્ર માં તરંગો. શકરીરચો ના રચના કારડ્યા કરે છે, અને પોતાનાં માં પોતાનાથી અભિન્ન એવા કરોડો બ્રહ્માંડોને કારડ્યા કરે છે.

સૃષ્ટિ ના પ્રારંભમાં વાસનાથી અનુસાર જગત થયેલું એ ચિત્ત ચણકારરૂપ થાય છે, ચણકારરૂપ થઈ તે તે અનુરૂપ બ્રહ્માંડરૂપ થાય છે, અને બ્રહ્માંડરૂપ થઈને તે પૂર્વકર્મ ને અનુસરતા પ્રવૃત્તિથી પડ્યા કરે છે. જેમ આંબલા નું પાડ્યા મિશ્રા ઇવાં પડ્યા ચિત્ત ના ઉદય પામે છે તે પ્રમાણે એ ચણકારું મિશ્રા બ્રહ્માંડ પડ્યા ચિત્ત ના ઉદય પામે છે.

રામ બોલ્યા: ચિત્ત જ જગતરૂપ છે કે અન્ય? જો ચિત્ત જ જગતરૂપ હોય તો પ્રત્યેક પ્રાણી નાં ચિત્ત ભિન્નભિન્ન હોય છે. માટે ચિત્ત દ્વિક જગત પણ ભિન્નભિન્ન હોવા જોઈએ. કુવે બે જગત ચિત્ત ના ભિન્ન હોય, તો ચિત્ત નો નાશ થયા પછી પણ જગત રહેવું જોઈએ.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! પ્રત્યેક પ્રાણીઓનું ચિત્ત જગત ને ઉત્પન્ન કરવા ની શક્તિવાળું છે. અને જેટલાં ચિત્ત છે, તેટલા જ જગતરૂપ સૃષ્ટિઓ છે. જગત નાં અનંત સમુદ્રે કોઈને ભિન્નમાત્ર ના ઉદય પામે છે અને ભિન્નમાત્ર ના અસ્ત પામે છે, તો કોઈને એક એક કલ્પ ઉદય પામે છે એ વિષે નો ક્રમ કહું છું.

મરણરૂપ મુરછી પ્રત્યેક પ્રાણીઓ નાં અનુભવ માં આવે છે, જેમ તમે મરી પ્રલયરૂપ રાત્રિ સમયે અને જે મરી પ્રલય ના રાત્રિ પૂરી થયા પછી અર્વ પ્રાણીઓ ફરી જીવંત થઈ સૃષ્ટિઓ જોયા કરે છે અને તેઓ સંસ્મરણ પ્રમાણ થયા પર્વત નાં જૂદાજૂદા ને પોતે કલ્પાદિક રીતે પોતાના ગણ્યા મિશ્રા અવયવ -ચેષ્ટાને દેખે છે. પરમાત્મા ના સમષ્ટિરૂપ મનરૂપ હિરણ્ય Lakeer

ગર્ભ જેમ મહાપુરુષરૂપે રાજાના રૂપમાં રહ્યા જગતને સર્જે છે, તેમ પૃથ્વીને પાણી પણ પોતાનામાં મરણના રૂપમાં પુરાંપુરા જગતને સર્જે છે.

ફેરામ : મહાપુરુષમાં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને શિવ વગેરે સર્વે અધિકારોથી વિદેહમુક્તિ પણ પામે છે. પૂર્વકાળનો કોઈ ગવૈયા-સંગીતના બળને લઈને આ કાળનો બ્રહ્મા થયા છે. મારે તેની પૂર્વજન્મની વાસનાઓ કઈ રીતે સત્ય સંભવે ? આપણે ત્યાંથી જવો હોઈએ અને આપણે પણ કાંઈ પૃથ્વીલ થવાથી મુક્તિ પામીએ હોઈએ; તો પછી પૂર્વ કલ્પના બ્રહ્મા વગેરે અધિકારીઓ તો વિદેહમુક્ત થયા જ છે.

પૂર્વકલ્પમાં જે જીવાત્મા હતા, તેમને મોક્ષ આપી મારવા એ તેમની સિદ્ધ વાસના એ સર્ગોમાં કારણભૂત થાય છે. જેમ ક્રિયમાણકર્મની સૃષ્ટિ પ્રધાનમાંથી મહત્વ અને મહત્વ માંથી અહંકાર ઇત્યાદિ ક્રમે ઉત્પન્ન થાય છે. મરણરૂપ મૂર્છા માં બધા જીવના બહાર અનુભવ પણ અંદર અનુભવ જેના સ્થિતિ હોય છે તે પ્રધાન કહેવાય છે. તેમાં વ્યોમ, પૃથ્વિ, અપ્તેજ અને વાયુ એ ચાર પણ કહેવાય છે એ પ્રધાન જ સૃષ્ટિનાં આદિરૂપ છે, અને પ્રલયનાં અંતરૂપ છે. જ્યારે આ પ્રધાન અનુભવ થવાને વાર થાય છે ત્યારે તે મહત્વ કહેવાય અને અનુભવ થાય ત્યારે તે જ અહંકાર કહેવાય છે. એ અહંકાર માંથી તન્માત્રા-શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ગંધ અને પંચભૂત વગેરે ઉદય પામે છે. અનુભવ થયેલા અહંકારના જે ક્રમ અનુભવાય છે તે પાંચ ઇન્દ્રિયો કહેવાય છે. અને તે જ અધિષ્ઠાતૃ (દેવ) દેવ કહેવાય. તે દેવ સ્વર્ગમાં, બ્રહ્મલોક માં અનુભવ કરાવે છે તેના ઉપભોગકાળની પૂર્ણાહુતિને લઈને સ્થૂળદેહ પડવાના પ્રસંગ થાય છે. તો તે દેવ અને તે તે કાળનાં જે પદાર્થો વિષે સ્થૂળદેહ ઉપર અધિકાર રાખે છે, તેવો પણ સ્થૂળદેહના રૂપે જ પ્રલય થાય છે અર્થાત્ કે તે વાસના માં ઉત્પન્ન થવાથી કેટલાં વર્ષો કાળના જે પોતે ઉદય પામ્યા છે. જે સ્વર્ગના રૂપ પોતે વિલય છે.

જ્યાં જ્યાં મરણ પામે છે, ત્યાં જ તે ક્ષણ જ જીવે સ્થૂળપણાંથી રહેલો જોઈએ તેમ આ વિચારવાળા પ્રાંતને જુએ છે. એ વિદેહકારરૂપ જ છે. બધાં પ્રલય થયેલાં દેહ આદિ ને લઈને તે જન્મેલાં જેવા થાય છે. અને સ્વરૂપ

Lakeer

રૂપમાં ફોટા હતાં 'રમા કુ દુઃ', રમા જગત છે' એવા મનમાં સમજીએ છે. રમા જગતરૂપ મનમાં દેવતાઓ, ભગવાનો, પાર્વતીઓ, ગૃહિ અને તારાઓ નાં અમુક ના રંગીન ફોટોગ્રાફ્સ છે. તે જરા, મારુતા, વિકરાળ અને ભયાનક એવા પણ ભરપૂર છે. એ મનમાં પૃથ્વીના રાક્ષસો નાં રાક્ષસ, રાક્ષસ, ભયાનક પ્રાણીઓ દેવતા પાત્રોનાં મિત્રોનું વિનાશ કરવામાં રમાતું એ ઉદ્યોગ કરતી રહે છે. રાક્ષસો, પર્વતો નદીઓ, તેમના રમવાના સ્થળો, દિવસો, રાત્રિઓ, ફૂલો, ઝાડો અને ઝાંઝ પક્ષી એમાં રહેલાં છે.

કું રમકડું વિચારો રમા કલ્પના માં જન્મેલો હતું એવો વિશ્વાસ એ મનમાં જ છે. રમા મારું મન એવી વાસના એમાં જ ઉદ્ભવ પામે છે. 'મેં રમા પુરુષ કર્યું અને રમા પાપ કર્યું.' એવા કલ્પના પક્ષ એમાં જ છે. કું પ્રથમ બાળક હતો, ત્યારથી જ્ઞાન થયો હતું એવા કારણે એ મનમાં ફરે છે. રમા રીતે રમા સંસારરૂપ ઝાડો પ્રાણીઓ જુદાજુદા રીતે ઉદ્ભવ પામ્યા છે.

રમા જગત જે કલ્પનામાં મરે છે, તેજ ઝાડમાં તેજ સ્થળે રમાવું હોય છે. રમા રીતે ભોગવનાર પોતે હોવાનું રમા વિશ્વ એ સ્થૂલ રંગીન વિના બીજું કાંઈ જ નથી. જેમજેમ વિચાર કરીએ તેમ તેમ એ વિશ્વ ઊડતું જ જાય છે; તે વિશે હવે તમે પોતાના અનુભવ થી વિચારી જુઓ. વિચાર કરતાં જ જગતને ઉત્પન્ન કરનારું જે ચિત્ત છે તે ઝાડ થી જુદું પડતું નથી અને જે ઝાડ છે તે પરમાત્મા થી જુદો પડતો નથી. જેમ પાણીમાં રહેલ બાષ્પવિકૃત રીતે રમાણથી પડ્યા જે પાણી છે તેજ બરફ છે, તેમ જગત પણ બાષ્પવિકૃત રીતે રમાયું નથી પણ જે દેખાય છે તેજ જગત છે. જગત શબ્દનો અને જળ શબ્દનો અર્થ જે મારા સમજવામાં છે તે પ્રકાર જ છે. તેથી તમારા અને બરફના દર્શનમાં વ્યાપક રહ્યા. પરમાત્માના પેટેલેલો રહસ્ય રહ્યા અને તેમનાં શરીર રંગીનમય રહ્યાં, તેથી તેમની ગતિ જોઈએ એવા રમા એ તેમ ન રહ્યું. દર્શક વિદ્વાનોના અંદર જે જે રમા રમા તેઓ પોતાનો ઉદ્ભવ કરવાનું દાવ રમ્યા ત્યાં દાર્શનિક રમાજે તેઓ ઉદ્ભવ કરી શક્યા એમ રહ્યું. એમાંતેઓ વિદ્વાનો રાજનાં ઘરમાં ચુકાદા દિવ્ય. દિવ્યો રહ્યા પૃથ્વી રાક્ષ્યા.

વિદ્વાનોના દર્શન પૃદેશો માં છે, અને તેમાં રમાતિવાદિક કહેવાયા રંગીન રમા જગત પ્રમાણ રમા દાર્શનિક પ્રમાણે વિચારી રહે છે.

Lakeer

આત્મબોધ :- બે દિવસ્યોએ રાજાના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો એટલે રાજા નું ઘર બારણે બે ચંદ્રમાનાં કિરણોથી સંયુક્ત થયું હોય તેવું સુંદર જોવા પ્રકાશવાળું થયું. રાજા અને પ્રધાનને શાંતિ રહેલી. ત્યારે સરસ્વતીએ કહ્યું: હે રાજા! તું વિવેકના પોતાના મિત્રને જલ્દી પૂર્વજન્મનું સ્મરણ કર. કહીને તેના માથા પર હાથ ફેરવ્યો એટલે તેનું કિલ્બિષ ચુકતા થયું અને તેના જીવનું આવરણ કરનારો માયા દૂર થઈ ગયો.

ફરી તેણે કહ્યું કે પ્રોઢ અને વિસ્તાર્ણ સંસાર ના ભ્રાંતિ થઈ છે તું વાસ્તવિક રીતે કદી પણ જન્મ્યો નથી અને કદી પણ મુક્યો નથી. તું તો શુદ્ધ ચિદાનંદરૂપ છે અને સર્વદા શાંતસ્વરૂપમાં જ રહેલો છે.

પરબ્રહ્મમે જીવને જેવો શુદ્ધ બોધરૂપ અને શુદ્ધ ચૈતન્ય -રૂપ કહ્યો છે. તેમને દ્રષ્ટિમાં લો કયા જગત સર્જનની કલ્પના આવ્યું નથી. ~~શુદ્ધ~~ શુદ્ધ બોધસ્વરૂપ બ્રહ્મમાં જ્યારે કયા જગતરૂપ ભ્રમ કરેલો છે. એમ પુરાણ જે કહ્યા છે. જગતરૂપ ભ્રમનું મિથ્યાપણું જણાવ્યા પછી તે ભ્રમ ની સત્તા રહેલ સંભવે જ કેમ?

જીવ ના સંદર્ભ રહેલ જે વાસના છે, તે જ બ્રહ્મ રહેલો ચૈતન્યરૂપ સ્વરૂપમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે. અને કયા બાદ્ય સ્થૂલ કયાકારરૂપે પ્રતીત થાય છે. આકાશ, આકાશમાં રહેલું બ્રહ્માંડ, બ્રહ્માંડ ના સંદર્ભ રહેલ પૃથ્વી અને પૃથ્વીમાં રહેલો જીવ, કે અને રાજા એ સઘળું દેખાવમાત્ર જ છે. જે છે તે વાસ્તવિક રીતે જ બ્રહ્મ છે અને જે બ્રહ્મ છે તે જ સત્યરૂપ સ્વરૂપ છે.

ફરી બોલ્યાં: હે તું પોતાના ચૈતન્યશક્તિ થી જ થયેલાં નિર્મિતપણાને પ્રાપ્ત થઈ છે. જે જે જીવનો જે સંકલ્પ લાંબાકાળ સુધી જે જે રૂપે ઉદય પામે છે. તે તે જીવને તે સંકલ્પ જે કાળે કરીને તે તે રૂપનું ફળ થયું છે.

રાજાદ્વારા, વિવેકદ્વારા, પુણ્યદ્વારા અને વરદાન દ્વારા પૂર્વ -રૂપ દેહ વડે બંને બોધમાં જોવાયા છે. હું દેહ છું તથા જગ મારો દેહ છે એવા બુદ્ધિના ભાવ થઈ ગયા છે. જ્યારે વરદાન તથા રાજા પ્રજા, પ્રધાનને પોતાના પૂર્વના વાસનાના ક્રમ ના અનુસારે ફળ પ્રાપ્ત થયા છે. મૂળ વાત "વિચાર કરવાથી જ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે."

Lakeer

મનુષ્યજીવન ના સંદર્ભમાં જ્યારે સર્વ પદાર્થો અસત્ય લાગે છે, ત્યારે દિશા પ્રાપ્ત અનંત આકાશ સત્ય પ્રતિભાસે રહે છે.

બૃહદ્ સુક્ષ્મ શૈલજીવન વ્યાપ્ત કોલાહલ 'કું સુક્ષ્મ મૃત કું' એવો અનુભવ કરે છે. પક્ષ તે સુક્ષ્મ મૃતદેહ ના પોતાના માટે સ્થૂલપક્ષાને પામે છે. જ્યાં તે સ્થૂલપક્ષું અસત્ય કર્યા સત્યરૂપે જીવાયા છે એને તેને બૃહમાંડ કહે છે. તે બૃહમાંડ માં રહેલાં બૃહદ્ 'કું બૃહદ્ કું' એમ ભાસે છે. તે જે મનોરાજ્ય કરે છે તેને 'જગત' કહે છે. તે જગત માં પૃથમ જ સૃષ્ટિ માં જે જ્યારે જેના જેના સંકલ્પ ના વૃત્તિરૂપો કરેલા છે. તે જ્યારે તેના તેના વૃત્તિરૂપો જ્યાં સુધી નિશ્ચલ રહેલા છે. જે જે વિસ્તારો ચિત્ત માં સ્ફુરિત થાય છે, તો તે બધું જ્યાં નું તે જોવાય છે; માટે જોઈએ જગત પોતાના માટે જ્યા જગત માં જ્યાં સુધી રાજ્ય કરવા ચાહે.

સૃષ્ટિ ના જ્યાં માં દિશ તથા જ્યાંગ વગેરે પદાર્થ માં જડતા, ઘનતા વગેરે જેવા જેવા સ્વભાવ નો જ્યાં વિભાવ કરેલ છે, તેવા તેવા સ્વભાવ જોવાય ના જ્યાં જ્યાં સુધી રહેલાં છે. માટે સત્ય પદાર્થ માંથી પોતાના સત્યનો ત્યાગ કર્યો દૃઢતો બધી જ્યાં જે જોવાય છે તેના નિશ્ચયને પડ્યા જાય કર્યો નથી.

જ્યા પૃથ્વી પ્રમાણ જગત જ્યારે છે ઇતો સત્યની પોતે જીવાય છે, જ્યાં તે જ પ્રમાણે સ્વભાવ, સંપર્ક તથા ભવન-મરણ નો અનુભવ ભોગવે છે ઇતો જ્યાં જીવાય છે. જોવાયાની જ્યાં આકાશ ને જ્યારે જ્યાં આકાશ કરતાં દૃઢતા થઈ ત્યારે તે જ્યાં આકાશરૂપ થયું. જ્યારે તેને જળરૂપ કરતાં દૃઢતા થઈ ત્યારે તે જળરૂપ થયું. જોવાયરૂપ જ્યાં આકાશ ને જેવરૂપ કરતાં દૃઢતા થઈ જ્યાં તે જેવરૂપ પામ્યું. જ્યા પ્રમાણે ચિત્ત ના સંકલ્પ સર્વ સિદ્ધ થતો રહે છે.

જોવાય પોતે જ્યાં આકાશ નું, જળ નું, પૃથ્વી નું જ્યોતિ નું તથા વાયુ નું જ્યાં સ્વરૂપ છે તો પણ તેને પુછે છે. કહે કું જ્યાં સંદેહ ના જ્યોતિ માટે મારા ગયા પક્ષો કર્મફળ નો અનુભવ જો કે કમ છે તે કહું છું. જ્યાં કમ મારા સમયે જીવાય-રૂપ છે. પૃથમ સૃષ્ટિ થઈ ત્યારના જ્યોતિયુગ માં ૧૦૦ વર્ષ, પ્રવાહ માં બસો વર્ષ, જોવા માં ત્રણસો વર્ષ અને સત્યયુગ માં ચારસો વર્ષનું જ્યાં આયુષ્ય નિર્માણ કરવા માં જ્યાં છે જ્યાં નિયમ છે, પણ તે બધાંથી પણ જીવાય મારા કહું છું.

Lakeer

દેશ, કાળ, દ્રવ્ય તથા પોતાનાં કર્મની શુદ્ધિ અને અશુદ્ધિ બંને વર્ષે માણસનું વ્યવહાર બોલવું કે વૃદ્ધિ થવામાં ફરક પડતું હોય. જ્યારે માણસો પોતાનાં ધર્મસિદ્ધ કર્મ બોલતાં કરે છે, ત્યારે તેમનું વ્યવહાર બોલવું થાય છે. તેમ ધર્મકર્મ વધુ કરે તો તે વધે પડતા હોય. શારીરિક રીતે વ્યવહાર કરે તો શરીર માં વર્ષોથી મુક્ત વ્યવહાર થાય છે.

જ્યા પુરુષો જ્યારે કર્મ અનુસાર માણસ તે મરણનો સમય થાય છે ત્યારે મર્મસ્થાનનું કેવળ થાય તેના વેદનો ઉત્પન્ન થાય છે.

કેટલે અંતે મરણ સમયે ગાડા જાતના પુરુષોના પુરી પુરી શકિત છે. પહેલો મૂર્ખ, બીજો વ્યવહારિક જ્ઞાનિ, કુદરત કૃપ, તથા મનુષ્યના વચ્ચે (મુમરેલ્યુ મુદત પુરુષનો રોષ કરી બોલાવવા તો વ્યવહાર કરનાર હોવો) તથા બુદ્ધિમાન (બોલવાથી કેટલાક દેહત્યાગ કરીને દક્ષિણ પૂર્વમાં જાય હોવો) બીજાથી ધારણ કરવાથી દેહત્યાગ કરતા વખતે વિચારવાનો વ્યવહાર કરીને શુભ પળ દેહત્યાગ કરે છે અને બુદ્ધિમાન પુરુષ પડત (વિચારવાનો વ્યવહાર કર્યા વિના) તેના જ અંતે શુભવાર દેહનો ત્યાગ કરે છે. મૂર્ખ પોતાનાં મરણસમયે પરવશપણાથી દુઃખ પામે છે. વાસનાનાં વ્યવહારથી પ્રવર્તવા થયેલો તથા વિષયમાં રક્ત કરતાં શિરાવાળો મૂર્ખ મનુષ્ય કપાઈ ગયેલા કમળની પેઠે અત્યંત દીનતા પામે છે. તેને અગ્નિમાં પડેલા જેવો દાહ થાય, કંઠ દોઈએ થાય, નેત્ર અને શરીરનો વર્ણ બદલાય છે. અંધારાવાળા તેને પૃથ્વીના જેવામાં અવાતો નથી, દિવસે ભારે ક્રોધ તેના ઉત્પન્ન થાય, શરીર વાદળા જેવું અને અંધારા જેવું જણાય, અંધે મર્મસ્થાનનો વેદના થાય, તેનું નેત્ર મંડળ મૃદુ થાય, પૂરતા અંધકારના જેવા અને અંધારા પૂરતા જેવું જણાય, કંઈક માં તણાતો કે અંધકાર માં ઉડતો હોય તેવું અનુભવે. ગાઢ નિદ્રા ની વિચારશૂન્ય થાય. પૂરા વિચાર ના અભાવે મુશ્કેલ થાય પરંતુ વેદનાપુરુષ નો કલ્યાણ ભાવ થતો નથી.

જે માણસ ગુરુ પાસેના જ્ઞાનના વર્ગોને અભ્યાસ કરે અને 'અંધ જગત ભ્રાંતિરૂપ છે' ખરું બ્રહ્મ જ સત્ય છે' નિશ્ચય કરીને કોઈની વ્યવસ્થા કરી તે મુક્ત થાય છે.

Lakeer

DATE : 6-1-25

PAGE : 84

મૃત્યુ પછી :-

કેવા લોકોમાં બારણાંનો પ્રવાહ બંધ થવાથી શ્વાસ બંધ થઈ જાય છે, તેથી પગનું સૌપ્રથમ ઠંડું પડવું શરૂ થઈ જાય છે, પછી ઘૂંટણ સુધી, તે પિંડીઓ અને તેનો શરીરના ઉપરના ભાગો તરફ તે ધીમે ધીમે ઠંડો પડતો જાય છે. ઘૂંટણ સુધી ઠંડું થઈ જાય ત્યારે તેને ઉદય નહિ તે ઠંડા પગમાં, જાંઘમાં, કમરમાં, પેટમાં, છાતીમાં, ખભામાં વગેરે ભાગમાં વહેતું હોય છે. કેવળ બાહુનો ભાગ ઠંડો થવાથી જ્યારે ઠંડુપણું બંધ થાય છે, ત્યારે કેટલાંક તો પુરુષ મરી ગયો એમ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે કેટલું શરીર ઠંડું થઈ ગયું છે અને પડવાથી અને મરવાથી કેટલો સમય થયો છે તે વિચારવું.

પુનઃ જન્મ આપનાર ચારણવાળા તે જીવતું કોણ છે તે જાણે છે કે તેને તે તરફ કેમ જાણે શબના ઘૂંટણ સુધીમાં રહેલું છે. પછી કેવળ પુરુષો તેને 'પ્રેત' એવા નામથી કહે છે. પુરાણમાં પ્રસંગમાં રહેલા સુંગદમની જેમ વાયુ રહે છે, તેમ તે કોલમાં પડ્યા વાયુ રહી જાય છે. આ કારણે કેટલું તો ત્યાગ કરીને તે ત્યારે જ બીજું જીવતું કેટલું પ્રાપ્ત થયું છે ત્યારે તે સ્થાનકોને પરલોકમાં ભોગવવા યોગ્ય એવાં પુણ્ય પાપની વૃત્તિઓ ઘારણ કરે છે, તે પ્રદેશમાં પડ્યા પહેલાં પૂર્વના જીવને પોતાની વૃત્તિઓ ધારણ કરે છે પછી મરણના મુખમાં પડ્યા છે, એવામાં તે પોતાનું બીજું શરીર પામે છે, તે મરણ પામ્યા પોતાનાં કર્મમાં, ખાડા મૂળના અને કર્મોનું ભોગવવું પડે છે.

કુલે ઉત્તર ક્રિયાઓના પ્રેતનાં ૬ ભેદ છે.

1) ત્રામાણ્ય પ્રેત
2) મધ્યમ પ્રેત
3) ઉત્તમ પ્રેત
4) ત્રામાણ્ય ધર્મ કરનાર
5) મધ્યમ ધર્મ કરનાર
6) ઉત્તમ ધર્મ કરનાર.

1) ઉત્તમ પ્રેતના ગતિ : ઉપરનાં ૬ માંથી ૧ લો મરણ પછી કર્મ સુધા મુક્ત અને મુક્તિનો અનુભવ કરે છે. તેનું શરીર પરથી જેવું ૩ દિવસ થઈ જાય છે. ત્યારબાદ તે પ્રેત અગ્નિ થઈને દશમાં દિવસે સુધા વારસના ઘરે ૩ દિવસ રહે છે અને ૩ જો અગ્નિ દુઃખનો અનુભવ કરે છે. કેટલાંક પ્રેતોમાં જીવ ત્યારે

Lakeer

તે એકે દુઃખ ભોગવ્યા પછી બારું દુઃખ ભોગવે છે અને ત્યાર પછી ફરી સંસારરૂપ સંક્રમમાં પાછો ફરે છે.

જ્યારે તે મનુષ્યાયુને મરણની વિસ્મૃતિ થાય છે અને પૃથ્વી જેવાં જીવોરૂપ દુઃખો રૂપ તે ઉત્પન્ન થાય છે અને ફરીથી માં ગુફામાં જેમ નો અનુભવ કરે છે. જ્યાં સુધીના અનુસારે બારમાં ગુફામાં દુઃખનો અનુભવ કર્યા પછી તે પૃથ્વીમાં જેમ ઉત્પન્ન કરે છે.

2) મહાન પાપી નારકો :

જેણે મહાન પાપ પોતાનું મરણનો મોટું લાંબો થયા પછી કેટલાક કાળ સુધી નરકના જેવાં નો અનુભવ કરે છે. પછી ત્યાંથી નીકળ્યા પછી તે પશુ-પક્ષીના યોનિમાં અવતાર ધારણ કરીને સંસારમાં આવે છે.

3) સામાન્ય પાપી નારકો

પહેલો સામાન્ય પાપ મરીજાય પછી તેમણે પોતાના પાપના અનુસાર પ્રાપ્ત થયેલા અનંત દુઃખનો અનુભવ કરે છે. તે સ્થાનની પોતે ઘણું સંકલ્પ ક્લેશ તેવો અનુભવ કરે છે અને તે જ ઉપપાત નામ પોતે સ્મૃતિ ઉત્પન્ન થાય છે.

4) ઉત્તમ ધર્મ કરનાર નો જીવ

જે મનુષ્યો કરનાર છે તે મરણનો મોટું મરણ પછી પૂર્વસંચિત વાસનાના ના જાગૃતિ ના સ્વર્ગમાં વિદ્યાધર નાં નગર નો અનુભવ કરે છે; જ્યાં પુણ્ય ભોગવ્યા પછી તે દિવ્યભૂત અપ્સરા કિંપુરુષ પંડમાં ફરી નું ફરી ભોગવે છે અને પછી મનુષ્યના પોટમાં પડમાવાળા રૂપેલા રાજકુળ માતાપિતા ને ઘેર જન્મ ધારણ કરે છે.

5,6) સામાન્ય તથા મહાન ધર્મકર્તા નો જીવ :

જ્યારે બધો મરણ વારસરી મરણ રૂપેરણે રમોપદિશ્યો તથા પલ્લવોના ભરેલ વાંદન તથા રોગરહિત વનમાં કિન્નર તથા કિંપુરુષ નાં શરીરના થાય છે. ત્યાં પોતાનું ધર્મનું ફળ ભોગવ્યા પછી તે વાયુ તથા વરસાદ દ્વારા પૃથ્વીમાં રાળ, ફળ વગેરે રમોપદિશ્યોમાં પ્રવેશ કરે છે અને તે દ્વારા પુરુષનાં વીર્યમાં આવે તે સ્ત્રીનાં ગર્ભમાં પ્રવેશ કરે છે. (સામાન્ય ધર્મ કરનારના જીવ પડ્યા રહેજ પ્રમાણે થાય છે) આ પ્રમાણે ઉપર કહેલા છે બધાનો પોતાના મરણ મૂર્છા મરણ પછી Lakeer

મરણ પછી સામાન્ય સ્થિતિ :-

મરણ પામનાર માણસને પ્રથમ 'મારું મરણ થયું' એવું જ્ઞાન થાય છે પછી બંધુઓએ રચાયેલાં પિંડદાનથી 'મમ શરીર ઉત્પન્ન થયું' એવું જ્ઞાન થાય છે. ત્યાર પછી કર્મ ફળાર્થે જે મરણ કરનારા યમનાં સેવકો સાથે જઈને મને લઈ જાય છે એવું કે તેમની સાથે યમપુરી માં જઉં છું એવું જ્ઞાન થાય છે. ઉત્તમ પુણ્યલોક પુણ્યકર્મના પ્રાપ્ત થયેલ દિવ્ય ઉદ્યાન તથા શોભતાં વિમાનને પોતાનાં પાસે જુએ છે. જ્યારે પાપ પોતાનાં પાપકર્મના પ્રાપ્ત થયેલ ક્રિમિ, કોટ તથા અસિપત્ર વનને જુએ છે. પછી યમપુરી, યમરાજ અને મૃત્યુબાદ નો સંસાર માર્ગ પ્રત્યક્ષ જાણ અનુભવે છે. આ પ્રદેશ, દેશ, નગર અને ક્રિયાનો દીર્ઘકાળ પર પ્રકાશિત થાય છે. આમાં સ્વર્ગ, ભોગવવું, કે નર્ક ભોગવવું આમાં અનેક યોનિઓ ભોગવ્યા બાદ ફરી સંસાર માં આવવો જ્યારે એને યોનિ માં આવવાનાં અનુભવ ભોગ્ય થતાં મુક્ત એવું આકાશ ની જેમ માં વારંવાર જન્મ-મરણ થયા કરે છે.

દિવ્ય લોકમાં : આ જગત માં પર્વત, ઝાડ, પૃથ્વી તથા આકાશ એ બધું પરમાર્થદર્શિ ના જેવાં ~~પરબ્રહ્મ~~ પરબ્રહ્મરૂપ જ છે. જૈનગ્રંથમાં દેવલોક અતિવ્યાપક છે, તે જે કોઈ કોઈ જગ્યાએ જેવા રૂપે વિવર્તિતજગત ઉદ્દેશ પામે છે તો કોઈક તો તેવા રૂપે મુક્તિ અવસ્થા પણ થાય છે. જૈન ગ્રંથમાં એક પુરુષ અનેક પદાર્થો ઉત્પન્ન કરે છે, તેમ તો દેવલોક સૃષ્ટિ માં આવેલ માં પ્રજાપતિરૂપે બ્રહ્મા મુખ્ય આવેલ ને ઉત્પન્ન કર્યા છે. અને તેઓ જે સ્થાપિત બોલાય છે. તે આજ દિન સુધી તેવાજ રહ્યા છે.

પ્રથમ પદાર્થમાત્ર નું બિંબરૂપ નિર્માણ થયું અને તે બિંબનું પ્રતિબિંબ પડ્યું તે જગતરૂપે આજસુધી રહ્યું છે. દેહધારી શરીરના અંગમાં જે છિદ્રો છે, તેમાં વાયુ પ્રવેશ કરે છે. અને તેના અંગોને ગતિમાન કરે છે, તથા તે જાવે છે એમ કહેવાય છે. સૃષ્ટિ માં આવેલ જીવ ને વિષે એવું પ્રમાણે સ્થિતિ રહી છે. ઝાડ વગેરે માં ચૈતન્ય ના ફોવારા તે રહ્યાકર કહેવાય છે. આવા રૂપે દરેક ચેતન ના ઉત્પન્ન થયેલાં અંશનો વિભાગ કરે છે. એને તે અંશ ચેતનરૂપ તથા તે શિવાયનું બધું અચેતનરૂપ છે.

Lakeer

પ્રાપ્ત થયેલાં ક્રિયાશક્તિરૂપ શરીરમાં, બુદ્ધિના જેવા વગેરે ઇન્દ્રિયો મા પ્રેરીને જગત બહારના પદાર્થનો અનુભવ કરે છે. પણ બે જેવા વગેરે ઇન્દ્રિયો પોતે ચેતનરૂપ નથી. જે પ્રમાણે બુદ્ધિના આશ્રયે જ્ઞાનશક્તિવાદનું ભણે છે. પૃથ્વીને આદિ તે દાનરૂપ ક્રિયાની શક્તિરૂપે ભણે છે તથા જલને તૃપ્તિ કરવાના શક્તિરૂપે ભણે છે. તેજ પ્રમાણે તે શરીરને શરીરરૂપે ભણે છે. અને જ પ્રમાણે શબ્દાદિના ગ્રાહક શરીર વડે શરીરનો, જંગમ પદાર્થના જંગમનો તથા સ્થાવર પદાર્થના ઉપરોક્ત સ્થાવરનો સંકલ્પ કરીને તેમાં રહેલાં છે. જેના મા ભણવાની શક્તિ છે તેને જંગમ કહે છે. જંગમ માં ભણવાની શક્તિ મૂર્ધિરનાં સ્થાનભેદ પ્રમાણે જ સુધા રહી છે. ઝાડ, શિલા વૃક્ષ વગેરે જીને સ્થાવરરૂપ માનેલ છે. તે જડ છે. સ્થા પ્રમાણે સ્થાવર-જંગમ નો ભેદ છે.

બધું જોવા મૂર્ધિરના સ્થાનભેદ જ દ્રષ્ટાની સામાન્ય સ્થાવર, જડપણું અને ચેતનપણું એ બે જુદા નથી. ઝાડ અને પૃથ્વી વગેરે જેકે સ્થાવરરૂપે એક જ છે. પણ તેના જડત્વના ભેદના બીજ અને રૂપ બુદ્ધિના કલ્પેલાં છે. સ્થાવરને પણ સંકલ્પ-ક્રિયામાં ભણવાની શક્તિ હોવા છે તથા 'હું જંગમ નથી પણ સ્થાવર છું' એવા બોધથી તથા સ્થાનના વિભાગમૂલ તો સ્થાવરો, ઝાડ પર્વત, ભૂમિ વગેરે જુદા જુદા સંકેતો પણ રહેલાં છે. તેજ પ્રમાણે ક્ષિતિ, કરા, પર્વાંગલ્ય વગેરે જંગમપદાર્થના ભેદ જ છે. પણ બુદ્ધિ પણ જુદા જુદા વ્યવહાર માટે તેના બીજ કલ્પેલાં છે. તે ક્ષિતિ, કીટ વગેરેને પણ સંકલ્પક્રિયા માં ભણવાની શક્તિ રહેલ છે.

જે શંકા થાય કે સ્થાવર તથા જંગમ બંને માં જ્ઞાન હોવા તો પરસ્પરના વ્યવહારના પરસ્પરને બોધ કેમ પડતો નથી? તો ઉત્તર છે કે જેમ ઉત્તરમુદ્રા તરફના ભણારને દક્ષિણ દ્રમુદ્રા તરફના ભણારના પિંડાનાં જ્ઞાન હોવા છતાં કોઈ બોધ પડતા નથી, તે જ રીતે સ્થાવર અને જંગમ બંને પોતપોતાના સંસારમાં લાગ્યા છે. અને પોતપોતાના સંકેતમાં પરાયણ છે. જેમ શિલાના સંકેત રહેલાં ઇંડાનું તથા ચકોર રહેલાં ઇંડાનું જ્ઞાન જ્ઞાનત્વ તથા જડ છે, તેમજ સ્થાવર અને જંગમને પરસ્પર જ્ઞાન રહેલું છે. પૈતાલ્લાની વ્યાકરણે પ્રેરેલું પૈતાલ્લ નામે ઇંડાકોષ રહ્યું છે અને મૂર્ધિરનાં સ્થાનભેદના રૂપકરણ કરવાનો ધર્મ વાસુનો છે, તે સ્થાવ

રૂમકા તો જ પ્રમાણે રાખે છે, જ્યાં હિંદુ છે ત્યાં રખડાશ રહેલું છે. રખે તેમાં જે વાહુ છે તો પદાર્થમાત્રનું (સ્થાવર-જંગમનું) કુદરત-રચના કરે છે. સ્થાવર-જંગમ શબ્દ બંનેમાં જોતાં રહેલું છે એને તેમાં વસ્તુને લઈને કોઈમાં કુદરત-રચના થાય છે, તો કોઈમાં થતું નથી. એ પ્રમાણે ભૌતિકમાં જગતમાં રહેલાં પદાર્થોને જે પ્રમાણે પદાર્થોના વિભાગ કરેલા છે, તે જ પ્રમાણે વર્ત્યા કરે છે. જ્યા પ્રમાણે વિજ્ઞાનનાં પદાર્થનું રૂપાંતરણ થવાનું સ્વભાવિક તથા રૂપાંતરણ મેં તને કહી સંભળાવ્યું.

રામબોલ્યા:- મૃત્યુ પામેલો જીવ પોતાનો માર્ગ કેટલા કાળે શોધે છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા:- હે રાઘવ! તેને પૂર્વનાં કારણની વાસના જે તેને માર્ગ તેના હૃદયમાં રહેલ છે. જેમ વડનાં બીજમાં ઝાડ રહે તેમ જીવ ના રહેલ રૂપાંતરણમાં વાસના રહી જોઈતામાત્ર બધું રહેલું છે; રૂપાંતરમાત્ર જોતાંવારમાં રૂપાંતર થઈને જોઈતાંમાં જોઈ શકે છે. જેમ રેતકણમાં રહેલો મનુષ્યાકાર કુદરત દેશમાં કોઈ કેકાણે પોતાનાં દલને જોઈ શકે છે તેમ પ્રમાણે જીવનો જોઈતાંમાં રહેલો, ક્રમમાં રૂપાંતરો કોઈ બીજાં તે જીવ મરણ ના આવવા વડે વાસનાવશ રૂપાંતરમાં રહેલા જોઈતાં વસ્તુને જોઈ શકે છે.

રામબોલ્યા:- જે જીવનો પાર્થિવ પિંડદાન ન થયો તો તે જીવને પિંડદાન ના વાસનાના કોચારે તેનું શરીર કેમ થાય છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા:- મરણ પામનાર માણસના પાર્થિવ પિંડ રચવામાં રચાતે કે ન રચાતે, પણ 'બંધુઓએ મને પિંડદાન દેવું' એવો મરણ પામનાર ના મનમાં ભાવના રોતે, બંને મરનાર ને પિંડદાન દેવાનું તથા મરનાર ના પાર્થિવ પિંડદાન ને. વિષે જ બંનેએ જોયેલો કોચારણ 'મારે પાર્થિવ પડ્યા મરણ પછી પિંડદાન થશે.' એવો માણસને દૃઢ વાસના થાય છે.) વાસના પ્રમાણે જ તેને પિંડનું કુદરત મળે છે.

કોઈક પ્રાણીનાં ચિત્તમાં જેવો વિચાર કોઈ છે તેવો જ તેને અનુભવ થાય છે. જેવો જે પિંડદાન કર્યું કોઈકનાં પિંડદાન કર્યું નથી એવો વાસના થાય તો તેને પિંડદાનનું કુદરત મળતું નથી. મનના આવતા પદાર્થ ના સંસ્કાર કોઈક છે એને તે આવતા કોઈક પદાર્થ માંહેનો જ કેટલાય

Lakeer

થાય છે. કેટલીકવાર જેને પડ્યા સમૃદ્ધના વારસાઓના માણસને સમૃદ્ધ કરી થાય છે, તેના કારણે સમાજમાં પદાર્થ માં સારા ભાવના પ્રવાહ તે સતત ચાલે છે.

કોઈ પડ્યા માણસને કોઈ દિવસ કારણ વગર ભાવના ઉત્પન્ન થતા નથી. દરેક સમય પકડાય છે તે દરેક વિના મકાન-પુલ્લ પત્તા સુદ્ધા કારણ વિના કોઈ પણ થયું કોઈ સમજું જોયું નથી. તેમ ક્રાંતિકારનું પડ્યા નથી. માટે જે સુદ્દા કોલ્પ્ય છે તે જ વાસના ના સ્વાભાવ પોતે કાર્ય-કારણરૂપ સમજી પડ્યાને પામે છે.

દેશ, કાલ, ક્રિયા, દ્રવ્ય સમે સંપત્તિ થે પાંચ વડે ભાવના ઉત્પન્ન થાય છે. માટે પોતાની ભાવના 'ક્રિડશન કન્ડુનશન' (એટલે કરવું કોણ) ક્રિડ ધર્મ કરનાર ના સમ પાંચ ના જુના ભાવના સ્થાપિક થાય તેનો જન્મ થાય છે. સમ પ્રમાણે પરસ્પર વાસના માંથી જેવું બીજ વાવે તેનો જન્મ થાય છે. માટે સારા સારા પ્રકારના નિરંતર શુભ સમાચરણ કરવાનો સમભ્યાસ રાખવો.

વિશેષ બોલવું: સમ ને સમાનું જેવા સમાનરૂપ જે, માટે કરવું ના કરવાના જે છે. જે સમ જોવામાં આવે છે તે સમ સંશિલષ્ટાવંદ કંઈ પ્રેક્ષ્ય નું જે સ્વરૂપ છે. જેમ સૂર્યનાં તેજ થી કિમ ગરમ જણાય છે તેમ શરીર પ્રમાણમાં બોલવા થી, કમે કરીને પરિપાકમાં પરિણામ પામે છે. તેમાંથી કિલ્બુ સમાંતરવાહિક હેતુ તે કાલે કરીને ત્યમ સમજવા 'સમાંતરોત્પત્તિક હેતુ છે' એવો નિર્ણય થાય છે. સમાંતરવાહિક હેતુ વડે નિર્ણય લાગે છે કે જે દ્રવ્ય પદાર્થ જોવામાં આવે છે તેનું સમાંતરોત્પત્તિક નામ પાડ્યું છે. પડ્યા પછી જોવા પૂરતા લાગે સમાંતરોત્પત્તિક પદાર્થ કે જનકી. રાજકારણ તથા સમજી સમજવા ના શિંગડા ના ઘોડે જે છે. માત્ર જોવામાં જ સત્ય છે.

કોઈ માણસને જીવન માં પોતે કરડ્યો છે એવો નિર્ણય થઈ. પછી ગાળ્યા લાગ્યા જે તેનું કરડ્યાપડ્યું મરી જાય છે, ત્યારે તે મૃગને શોધવા તથા તેમ જીવંત લાગ્યું નિર્ણય ના સારા લાગે પડ્યા નિર્ણય થયા પછી સાર્વત્રિક પડ્યા ભાવ પામ્યા જાય છે.

સત્ય જ્ઞાન તો ઉદ્દેશ્ય થયા પછી જીવંત જ્ઞાન મરી જાય છે. જેમ બ્રહ્મમાંડ માં રહેલા જીવંત નિર્ણય જીવસાની માણસનાં જીવનમાં કારણ મિલ્યા માત્ર મિલ્યા પ્રાપ્તિક્ષ્ય

પામતા છે. બાળક પોતે કૂદકો કરે છે, ત્યારે તેને ચારેય પૃથ્વી કરતા કોઈ રોગ જણાતા છે, તેમ સ્વર્ગના પોતે રહેવાસીનો સ્વભાવ કરતો રહેલો દેહ્યાત્મા દરેક ચાર જન્મ-મરણ પામે છે.

રામ બોલ્યા: હે ભરતજી! જે યોગને સ્થાયિસોલિડ દેહ-પડ્યું જ કોઈ તો જીવિત અવસ્થામાં તથા મરણ પહેલા તેનો સ્થાયિવાહિક પડ્યાને પામેલો દેહ કેવો હોય છે.?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: સ્વર્ગમાં જે રીતે પૂર્વનો દેહ રોગ રહિત વિના જ રોગ દેહનો ત્યાગ કરીને બીજા દેહના પ્રાપ્ત થાય છે. તે પ્રમાણે જે સ્થાયિવાહિક દેહમાં પડ્યા રોગ દેહમાંથી બીજો દેહ ના પ્રાપ્ત થાય છે. તે સ્થાયિત્વ છે. જેમ શરદ ઋતુનું નાં સ્વર્ગમાં રહેલો મેઘ જેમ દેખાતા હોવા છતાં અદૃશ્ય છે તેમ યોગીનો દેહ પડ્યા દેખાતા હોવા છતાં અદૃશ્ય છે.

સ્વર્ગમાં કોઈના પક્ષી ને જેમ પોતાના રોગને લઈને બીજું પક્ષી જોઈ શકતું નથી, તેમ યોગીનાં દેહ ને બીજા યોગીઓ પડ્યા જોઈ શકતા નથી. કોઈવાર સ્વર્ગમાં પડ્યા તે દેહ ભાંતિમાત્ર જ છે' એમ ભાસે છે. ખરું જોતાં દેહ કોડ્યા છે? કોના સ્વપ્ના છે? અને કોનો કેમ નાશ થાય છે? પરમાર્થદૃષ્ટિએ જે છે તે જ શાંત થયા પછી રહે છે અને માત્ર અજ્ઞાન નો નાશ થાય છે.

રામ બોલ્યા: યોગીનો સ્થાયિસોલિડ દેહ ને સ્થાયિવાહિક -પડ્યા ને પામે છે કે સ્થાયિવાહિક દેહ બધો જ ઉત્પન્ન થાય છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! ઉત્તમ યોગીને સ્થાયિસોલિડ દેહ હોતો નથી. માત્ર સ્થાયિવાહિક જ છે. સ્થાયિસોલિડનાં સ્વભાવથી સ્થાયિસોલિડ સ્થૂળ દેહ થાય છે તે ભાંતિ જ છે. કુલે જ પાછો સ્થાયિવાહિકપડ્યા નાં સ્વભાવથી ભાંતિરૂપ? થાય છે. કું સંકલ્પમાં જ હતું સ્વને સ્થૂળપણા નથી રોગ સ્થૂળતા ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યારે બીજા કલ્પના યોગીનો દેહ રોગવિકાર કરવાને યોગ્ય થાય છે. ભિન્નતા ધરાવતા બીજા દેહનું ગમે (ગમે) પડ્યું સ્વને ત્રીજા પડ્યું રોગો બોલો રોગરૂપ રોગ થાય છે. તેમ સ્વર્ગમાં જેમ રોગ મારું સ્વપ્ન નું રાજ્ય છે રોગનું રાજ્ય થતાં સ્વપ્નનું રાજ્ય કુલડું થાય છે તેમ જ તે યોગીનો દેહ સ્વર્ગમાં સ્વને રોગ થાય છે.

જો સ્વપ્નના મરણને પડ્યા દેખાય સ્વપ્ન રૂપ સંકલ્પરૂપ દેહ તેમ પરિણામ પામતો તેમાંના વિચારો

Lakeer

DATE : 8-1-25
PAGE : 91

કેટલાક દાયકા પહેલા કોઈ તેમણે કોઈ પણ કામ કરવા માટે બહાર જાય છે ત્યારે તેમને પણ પ્રાર્થનામાં કે મુકામ કોઈ ની પ્રાપ્તિ થાય છે તો પછી રામાયણ તથા વાર્તાના વિષયમાં શોભાને ચર્ચાસ્પદ બોલે થયા ના અવિવાદમાં પણ કરવામાં તો મુકામ કોઈ પ્રાપ્ત થાય છે.

કે ઈન્ટરવ્યૂમાં કે રવજે સ્પૂર્તિદેવ બહાર જ' એની સ્મૃતિ કેવળ થાય છે. ત્યારે બોલ્યા કરવાથી શોભાનો કોઈ રજોરક્તાંટકુર કરવાને લઈને થાય છે. તેમને દેશમાં સ્વર્ણના સ્મૃતિના પોકે કરવા કોઈ વગેરે બહું સ્મૃતિરૂપ જ કરવામાં છે. એવો પ્રોત્સાહનો બારા કરવાના તેમને કોઈ કોઈ-શોક થયો નથી.

સ્વપ્નમાં જિજ્ઞાસુ શરીર રવસ્થ કોવાયા, જાગ્રત અવસ્થા થયા પછી જે કરવા જાય છે તેના પ્રકાર પડતા નથી, તેમ સ્વપ્નનો કોઈ પ્રકાર થવાથી રવાસ્થ્યમોંઘાક કોઈ નો કરવા બન્યા જાય છે તેના પણ પ્રકાર પડતા નથી.

પ્રવચન કરોના રહસ્યો પ્રવચન સાંભળ્યા પછી જેમ પ્રવચન માં લઈ પામે છે. તેમ સ્વપ્ન અંગે જાગ્રત માં જોયેલો પદાર્થો જાતના સ્વપ્નમાં જ લઈ પામે છે. સ્વપ્નને રવાસ્થ્યવાચક શરીર થયા પછી રવાસ્થ્યમોંઘાક શરીર જોવામાં આવતું નથી.

માટે કરવા પદાર્થ રવાખંડ રવેકરવાયાને પ્રાપ્ત થયેલો છે માટે જેમ રવાકરવાના સાન લઈ જાગતો લાવ જાગવાર પુરુષ રવાકરવાના પોકે નિર્ણય રહે છે. જ્યાં સુધી મનોવૃત્તિ ના રોકા કોઈ નથી ત્યાં સુધી વૃત્તિ જેવા જેવાં કરવા કરે છે, જેવા જેવા પદાર્થો ઉત્પન્ન થયા કરે છે કરવાકે સુધી સંવિત્તમાં સંવેદનાઓ બહાર પોકે રહેલા છે, તેમાં જેવાના રહસ્યો થાય છે માટે સંવેદન નો રોકા કિરવાથી કરવામાં નો બારા થાય છે. સુધી રોકાણરૂપ રવાકરવામાં પરમાણુંકણ પ્રત્યે વિકારરૂપ નો જે રવાભિમુખ થાય છે તેનો જ જેવાય કહે છે. માટે જે કરવા જેવાય જોવામાં આવે છે તે માયારૂપ છે અને રવા માયા રવરૂપ છે તેના રવા કરવા જોવાય પણ રવરૂપ જ છે.

કોળનું સમર્પણમાં પડ્યું.

વર્ણનાત્મક બોલ્યા પ્રત્યેક માણસને જે જે રવાને ભુક્તિ કાર જેવા જેવા પ્રાપ્તિ થાય છે, તે રવાને તેને તેવો તેવો રવાનુભવ થાય છે. જો તેને રવપ્નમાં ક્રિયાપ્રતિક્રિયા થાય છે તો તે રવપ્ન પણ તેને ક્રિયારૂપ કરવા જોવા છે. ક્રિયારૂપ જોવા રવપ્નમાં

Lakeer

જે પદાર્થમાં જેટલી આવળતા રહેલી છે તે પદાર્થમાં તેટલો સ્થાપકતાગુણ રહેલો છે. સૌન્દર્ય નો ઝુકાવ નો સ્વભાવ છે તથા તે સ્વભાવ દ્વારા જેને કલાકારો કહે છે તેને પ્રમાણે તેને જાણ થાય છે. પતંગિયા જેટલાં કાલ માં પાંખ સ્વરૂપે રંગોદ્દીપન થાય છે, તો તે કાલમાં પતંગિયા પાંખ સ્વરૂપે કલા જેવો થઈ પડે છે. આ જ રીતે જે કલામાં પતંગિયા નું રંગોદ્દીપન થાય છે. આવો સૌન્દર્ય નો સ્વભાવ છે.

ફ્રિશ્રંદ્ર રામ તે એક રાત્રિ માં જે ચોર વર્ષ નો અનુભવ થયો કુલો. પંચાળા રામ તે એક રાત્રિ માં જ બો વર્ષ નો અનુભવ થયો કુલો. માનુ નું સંપૂર્ણ જીવન થાય ત્યારે બુદ્ધિમા નો એક મુકુટ થાય છે. બુદ્ધિમા નું જીવન એ વિશ્વાસનું નો એક દ્વિઅર્થ છે. આપણે કે રામ! વિશ્વાસનું કે આપણું જીવન તે મહાદેવના નો એક ચાસર છે.

કે માણસ નું ચિત્ત બિસ્તર ઉપાન માં જ છે, તેને દ્વિઅર્થ પડ્યા નથી તેમ રાત્રિ પડ્યા નથી. કહેવાય કે તેનું ચિત્ત નિર્વિકલ્પ સમાધિ માં જ હોય છે. પ્રત્યેક માણસને મન માં જે કોઈ આવળતા થાય છે, તેનો તેને અનુભવ થાય છે. મધુર પદાર્થ માં કહેવા નો આવળતા ફેરવાશે તો પદાર્થ ફડવો લાગે છે. આપણે કડવા પદાર્થમાં મધુરપણા નો આવળતા ફેરવાશે તો કદુ કિંતુ મધુર લાગે છે. આવાર રીતે રંગોદ્દીપન-રૂપે કલાત્મ થાય છે. જે માણસ ને મન માં જેવો સ્વભાવ થાય છે, તેનો તેને અનુભવ થાય છે પણ વાસ્તુતઃ બદલું બોટું જ છે, અસત્ય જ છે તથા શૂન્ય છે. આપણે ચિંતનમાં જોઈએ જ છે. જે મોલમાં રહ્યાં છે તે બદલું માયામાત્ર છે. તેનાં કોઈ અસ્તિત્વ નથી તે બાબત નો ખેદ કરવો રહે તેમ નથી. બદલું જોવા પોતા વિના બીજું કોઈ નથી. માયાપુરા સ્વરૂપમાં રહેલું સત્ય જગત બો કે માંડોક ઈશ્વરના સ્વરૂપ છે તો પણ શુદ્ધ ઈશ્વરના જેવાં સત્યત્વ જ છે.

મહાપુરુષ થયા પહેલાં કાર્ય આપણે કરવાનું કોણ કહ્યું છે જ નથી. આપણે તો આપણે બુદ્ધિના પડ્યા વિકેન્દ્રિત થયાપર તે પડ્યા જગત નું કારણ જ રહે. કહી આપણે કહીએ કે તેના મુક્તિ થયા પહેલાં આપણા બધાં બુદ્ધિમા થાય છે, તો તે મુક્તિ પડ્યા કોણ જ જ કેવળ થાય છે.

Lakeer

છે; માટે આ જગત સત્યમાત્ર છે.

આપણે વસ્તુ ના વાસ્તવિક સ્વરૂપ વસ્તુને અનુસરે છે તેમ પ્રત્યેક માણસનું સામાન્ય જ્ઞાન શુદ્ધ સંવિત (શુદ્ધજ્ઞાન) ને જ અનુસરે છે. માણસ ના સંસાર માંના તેણે જોયેલા ભાવના સૌંદર્યરૂપ દર્પણ માં ઈશ્વર થાય ત્યારે મોજ થાય છે. જેમ સમુદ્ર માં મગરમચ્છ મોટા નહીં તેમ ક્ષુદ્ર તરંગોને પણ પોતાનાં જેવા રાખે સમુદ્ર માં સંભવતા હોય; તેવા રીતે વિદ્વાન માણસ પોતાનાં હલકા સંસ્કાર શુદ્ધજ્ઞાન ના જોયેલા સંસારિક જ્ઞાન ને પાળે છે, અને હલકા માં સંભવતા હોય છે. તે જ રીતે બીજા જ્ઞાની માણસો ને પણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે છે.

પણ જોવા જેવું કોઈ કોણમાંથી જ્યારે જુઓ, તેમ કોઈ કોણને જ્યારે રદ્દ કર્યું પણ નથી. માત્ર જગતરૂપ વિશ્વનું સાંત ચિદાકાશ જ રહેલું છે. પરમાત્મા નું પદ્મ જ્ઞાન જ્યાં પદ્મ તે જ્ઞાન કલ્પેલા કોણને પણ વિચારતું નથી. દેશ, કાળ, ક્રિયા તથા દ્રવ્યરૂપે જોયેલ જગત જુદા જુદા તરંગોવાળા શુદ્ધ જલ ની જેમ જ શુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ જ છે. તેમાં ઉદય અને અસ્તરૂપ વિકાર જ નથી. તે અજ્ઞાનરૂપ સંસારકાર નો નાશ કરે છે.

→ ઈશ્વર ની અપરોક્ષતા :-

રામ બોલ્યા : હે બ્રહ્મન્ : હું, તું વગેરે જોયેલ જગત જે ભાસે છે, કયા વિના પરમાત્મા ના જેવા રીતે ઉત્પન્ન થયું ?

વશિષ્ઠ બોલ્યા : વત્સ : પરમાત્મા જ છે, એવું જગત વિના જ એમ ભાસે છે. અહં રાઘવ તથા અમુક જે બોધ જોવામાં આવે છે, તે બ્રહ્મ જ છે. અન્ય કંઈ નથી. પણ બ્રહ્મ ના આત્મા અહં રાઘવ તથા અમુકનાં રૂપ જુદા જુદા છે. જેમ સુવર્ણ થી અલંકાર અને જલ થી તરંગો જુદા નથી તેવા રીતે બ્રહ્મ થી જગત જુદું નથી. જેમ સુવર્ણ સુવર્ણરૂપ અને સુવર્ણ સુવર્ણરૂપ છે તેમ જ જગત બ્રહ્મરૂપ અને બ્રહ્મ જગતરૂપ છે. પણ સુવર્ણ માં જેમ સુવર્ણ કલ્પિત છે; પરંતુ સુવર્ણ જ છે તેમ પરબ્રહ્મ માં જગત ની કલ્પના

Lakeer

છે. પરંતુ જેવો જગત બ્રહ્મરૂપ છે જે પરંતુ બ્રહ્મ માં જગત નથી. દરેકમાં સમાયેલ છે. પણ સમય માં દરેકમાં નથી. જૈનદર્શન પરમાત્મા જે જગતમાં રમણ કરાવ્યું છે. પરબ્રહ્મ જે વિશે અહીં પણ ગ્રંથમાં ઉલ્લેખ કે વર્ણન કરેલું છે, તે જગત નથી અને રમકડાંરૂપે જગાયેલ છે. પરબ્રહ્મ માં સૃષ્ટિ રહેલી છે; પણ સૃષ્ટિનો રાગ દ્વેષ તથા અહં પરબ્રહ્મ માં નથી. તેમના પરબ્રહ્મ માં સૃષ્ટિ રહેલી ~~છે પણ સૃષ્ટિ~~ નથી. બંનેની સત્તા સમાન અને સમાન જ બોલે રહેલી છે. જેમ દર્પણ માં પ્રતિબિંબ પડેલા પોતાના જે તેને પોતાનું મુખ જોઈ શકે છે, તેમજ કૈવલ્યનું સમાવેશમાં પ્રતિબિંબ પડેલા પડવાથી જગત જોવામાં આવે છે. તે સમયે ચિત્ત માં જેમ સંકલ્પ ની ઉત્પત્તિ થાય છે તેમ અહં પ્રકારના રાગદ્વેષરૂપ માયા નાં કારણે સંસારમાં ફરવાનું શરૂ થાય માયા નો સમન્વય કરે છે. તેથી આકાશ ની ઉત્પત્તિ થાય છે. તે આકાશગુણ બ્રહ્મ તેના અંદર સમાવેશ થાય માયા નો સંસર્ગ ઉત્પન્ન થવાથી, જેના રૂપે સ્થિર પવન કોઈ કાળે સ્પંદનપણા નો અનુભવ કરે છે. તેથી વાયુપણાનો અનુભવ કરે છે તેથી વાયુ ની ઉત્પત્તિ થાય છે.

એજ રીતે વાયુરૂપ બ્રહ્મ જેમાં સમાયેલ માયા રહેલી છે, તેના જ વિવાની સમાયેલ તેજપણાનો અનુભવ કરે છે, તેથી તેજ ની ઉત્પત્તિ થાય છે. તે તેજોમૂર્ત બ્રહ્મ જેનાથી જળ દ્રવપણાનો અનુભવ કરે છે. જળ માં રસ સમાયેલ રહેલો છે તેનો અનુભવ કરે તેથી જળ ની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેજળ સ્વરૂપ બ્રહ્મ પૃથ્વી-સ્થિરપણાનો અનુભવ કરે છે તેમાં ગંધ સમાયેલ રહેલ છે, તેનો અનુભવ કરે છે તેથી પૃથ્વી ની ઉત્પત્તિ થાય છે. એજ રીતે એક બિંદુમાં બ્રહ્મ માં માયા માં પણ કારણે સૃષ્ટિ નો અનુભવ થાય છે.

બ્રહ્મનું સ્વરૂપ શુદ્ધ છે. તે નિત્ય તથા સ્વયંપ્રકાશ છે. તેમાં ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય રહિત છે. તે અનામય છે, દ્વૈત-અદ્વૈત થી રહિત છે. તે સ્વાધીન વિભાનું રહેવું છે. તે બ્રહ્મનું સ્વરૂપ જોડવું કોણ, તો તે સૃષ્ટિ રહિત છે, તો પણ પરમાર્થથી સત્ય અને વિષમપણા થી રહિત છે. અને તે જોડવું કોણ તો સૃષ્ટિરહિત છે તોપણ સૃષ્ટિસ્વરૂપ છે. એવું કે સમજવા મનુષ્ય જગતને

રચાકારરૂપ જાડ્યે છે. તથા રચનાના મનુષ્ય જગતને પ્રેરે છે ત્યાં રચ્યુ જાડ્યે છે. બ્રહ્મ સર્વશક્તિમાન છે, તેથી તે જેવા જેવા રચાકારની ઇચ્છા કરે છે, તેવા તેવા રચાકાર તે માયાથી ધારણ કરે છે. જે રચા જગત જોવામાં રચાતે છે, તે સૌન્દર્યનો વિલાસ છે. તેમો બિલ્યા અનુભવ થાય છે તેથી તે સત્ય રૂપને બ્રહ્મરૂપ છે અને બ્રહ્મ પણ સૃષ્ટિમાં ભિન્ન ભિન્ન નામપણાં જે પામેલ છે તેથી તે જગતરૂપ છે. કારણકે તે પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો તથા છઠ્ઠો મનનો વિષયરૂપ છે. જેમ વાયુ માં અરજ રહેલું છે તેમ પરબ્રહ્મમાં સૃષ્ટિ રહેલ છે. જેમ પ્રકાશ તેજ થી જુદો ગણાયે તો રચનાય છે અને તેમ ન ગણાયે તો સત્ય છે, તેવા જ રીતે જગત બ્રહ્મ થી જુદુ ગણાયે તો અસત્ય છે અને તેમ ન ગણાયે તો સત્ય છે.

જેમ ઘાણ્ડા કે માટીમાં કોતરણી કામની પૂતળી રહેલ છે. માટીમાં રચકારો રહેલાં છે તેમ પરબ્રહ્મ માં સૃષ્ટિ રહેલ છે. રચા જગત બ્રહ્મરૂપ રંગનો પ્રકાશ છે. અને તે બ્રહ્મ થી જુદો નથી. રચા જગત રચાત્મારૂપ જ છે પણ તે ઉત્પન્ન થયું નથી અને વાસના, ચિત્ત અને જીવનાં સંવેદનના રૂપરંગ થી ઉત્પન્ન થયું લાગે છે અને તેનો રચાનયોગ નાં દ્વારા અનાસક્તિ પુરુષાર્થ થી પાર થાય છે.

રચા પ્રમાણે જોઈ શકાય કોઈનો ઉદય કે રચ્યુ નથી અને સર્વ શાંત, રચ્યું, તથા ચિદ્‌ઘન બ્રહ્મરૂપ જ છે. પણ જ્યાં સુધી ચિત્તનો ભેદ થયો નથી ત્યાં સુધી અને પરમાણુમાં પણ જગત જોવાય છે. ત્યાં પણ જોતા તે અજ્ઞાનમાં જગત રહેલ સંભવતા નથી, માટે તે મિથ્યા છે.

માટે આ સંસારમાં અનેક પ્રકારનાં સુખ ભોગવવામાંથી જ્યારે ચિત્તવૃત્તિ વિરામ પામે છે ત્યારે પરમપદને પમાય છે એવો શાસ્ત્રોનો નિશ્ચય છે. જેમ જેમ સંસારમાંથી વૈરાગ્ય ઉપજતો જાય છે તેમ તેમ બંધન ઢીલાં થતાં જાય છે. અને જ્યારે અનાત્મ નો ભાર થાય છે ત્યારે જન્મ-મરણ મટી જાય છે. ચિત્ત બે પ્રકારનું છે. એમાં દ્રવ્યરાશિત્વ પર રહેલાય છે અને ભાવાર્થિત

પ્રેમાર કહેવાયા છે. કુદે પરિસ્થિતિ બાબતમાં રહેલા છે અને બાબત-સ્થિતિ પરિવર્તનશીલ કહેવાયેલ છે. જેમ કે માણસ ગુરુ, શાસ્ત્રો તથા પોતાના અનુભવના આધારે જાણે છે, એ સંસારને તરીને મોક્ષ પામે છે. પરિસ્થિતિ સ્વયંપ્રકાશ છે અને સાક્ષાત્, વિભાગરહિત તેમજ સ્વગતભેદ થી વર્જિત છે. જેમ જળમાં લહરી આવે છે, તેમ એ પરિસ્થિતિમાં જગત આવે છે. એ જગતને સ્થિતિના ભિન્ન માનીએ તો તે અસત્ય છે અને તેને તેમાંથી અભિન્ન માનીએ તો તે સત્ય છે. તે જ સત્ય છે.

સ્થિતિ (પ્રારબ્ધ) ના શક્તિનું વર્ણન:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: પરમાકાશ નો લાભ માં ભાગમાં પડ્યા કુમારો જગત આખાં કોણ કોણ રીતે જગાયા છે તથા અનેક ભેદમાં લાખમાં ભાગમાં કુમારો કયા કયા કોણ અનેક જગાયા છે. તે પરમાકાશમાં પડ્યા સ્થિતિના કુમારો જગત જગાયા છે. જેમ જળના પ્રવાહ પોતાનું ભિન્ન દ્રુમરો દ્વારકા કરે છે, તેમ સત્ય, ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળ માં રહેલા સૃષ્ટિ ની પરંપરા ને દ્વારકા કરે છે.

રામ બોલ્યા: હે મુનિવર! જે માણસને સારી રીતે વિચાર કરવાથી જ્ઞાન થયા પછી નિર્દિષ્ટ અભ્યાસ ની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે જ્ઞાનવાન કેવું રહે છે તેનું વિવરણ કરો? અને જો પ્રારબ્ધ પર કેવું રહેતું હોય તો તે જ્ઞાન થયા પછી પ્રારબ્ધ કેમ રહે છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: પરબ્રહ્મ ના સ્વરૂપજ્ઞાન થી સ્થિત-પ્રજ્ઞ છે, જેને સ્થિતિ કહેવામાં આવે છે તે સર્વ માં રહેલા છે, અને તેનો સત્ય પ્રત્યક્ષ કલ્પ માં છે. તે સ્થિતિ ને લઈને સૃષ્ટિ માં અમુક પદાર્થમાં અમુક ગુણ, અમુક કાળ સુધી આ પ્રમાણે રહેશે, એવા જે નિર્માણ થયું તે તેમને તેમ રહે છે. સ્થિતિને કોઈ મહાશક્તિ કહે છે, કોઈ મહાસ્થિતિ કહે છે, કોઈ મહાશક્તિ કહે છે, કોઈ મહાદૃષ્ટિ કહે છે, કોઈ તેને મહાકૃતિ કહે છે, કોઈ મહોદ્દામિત્વ કહે છે અને કોઈ મહાસ્પંદ કહે છે. બ્રહ્મા વગેરે તત્ત્વજ્ઞાનીઓ જગતના માણસને સમજાવવા માટે બ્રહ્મ, સ્થિતિ અને સર્ગ એ ત્રણ ભેદ જ છે એમ કહે છે. વાયુ માં જેમ સ્પંદનપણું અમ્યા કરે છે તેમ સ્થિતિ ને લઈને કલ્પ-પર્યંત દેવતા, દેવતાઓ, માણસો તથા પદાર્થ વગેરેની સ્થિતિ હોય છે. ચૂલેલો માણસ જેમ સ્વપ્નમાં કેટલાય માં જન્મ-મરણ કરીને પુનઃ તે જ માણસ-જન્મવાળા બ્રહ્મમાં રહેલા હોય

Lakeer

બ્રહ્મા દ્વારે નિયતિરૂપ સૃષ્ટિ દીકરી. જેમ કુંભ-પગ વગેરે અંગ દેહધારી નાં અંગ તરીકે હોય છે, તેમ બ્રહ્મા દ્વારે નિયતિ વગેરે સૃષ્ટિ પોતાનું અંગ છે એમ જોયું. આ નિયતિને જ દૈવ કહે છે, તે દૈવ અર્થ કેટલાંક સર્વ કાલમાં તથા સર્વ પદાર્થોમાં જોવાની જોવાયા રૂપે રહેલું છે. અમુક પદાર્થ જોવા રૂપે રહેવું અને અમુકે જોવા રૂપે રહેવું અને અમુકે અમુક પદાર્થ અમુક વખત ભોગવવો, એ બધું દૈવ-વ્યાપાર છે. ભૂત, ભુક્ત, ભવિષ્યત, ભાવ કાળ, અને ક્રિયા વગેરે અર્થ પુરુષકૃત છે. જે નિયતિ જે કારને પ્રેરે છે તે જોવા છે અને પોતે રહીને નિયતિના જોવા છે આ પ્રમાણે જ્યાં ભુક્ત જોવાય છે ત્યાં ભુક્ત એ જોવકર્મના જોવા માં છે. વાસ્તવમાં પૌરુષ અને નિયતિ એ બંને જોવક જ છે. નિયતિ અને પૌરુષ એ બંને પ્રકારના વ્યવહારને વ્યાપક હોવાથી પૌરુષ નિયતિમાં અને નિયતિ પૌરુષમાં રહેલા છે.

દા.ત. તમે શિરોવ્યાપારને મને પૂછ્યા કરો તથા હું ઉપદેશ કરું અને પછી તે પ્રમાણે બંને વર્તો એ નિયતિને લઈને જ બને છે. 'આજ મને કેવા ભોજન જોવાશે તો જ હું જમીશ' આ પ્રમાણે કેવા પ્રકારના ચોક્કસ પગલાં કરવાં વગર મુંઝાયા રહેવું એ પણ નિયતિનો નિયમ છે. જો પુરુષ કોઈ પણ કાર્ય ન કરે તો તેમાં બુદ્ધિ, કર્મ, વિકાર, આકૃતિ, કોઈપણ આવી જાય. આ પ્રમાણે પૂર્વના જોવા ભુક્ત અર્થ પદાર્થના જોવાયા છે. 'અમુક આ પ્રકારે જોવાયા આવા' એવો નિયતિ નિયતિ કહેવાય અને જોવાતા નિયતિનું બ્રહ્મા-રુદ્ર વગેરે પણ ઉલ્લંઘન કરી શકતા નથી. જોકણ બુદ્ધિમાન માણસે આ નિયતિ નાં જોવાયે પુરુષાર્થ નો ત્યાગ કરવો નહીં. કારણ કે પુરુષાર્થ વિના નિયતિ કોઈ ફળ જોવાતા નથી.

~~જોવાય~~ જોવાતા જે નિયતિ પણ દુઃખરૂપ જોવાય. દુઃખ રહિત નિયતિને બ્રહ્મસત્તા કહે છે. અને તે બ્રહ્મસત્તાપ્રાપ્તિ ની પ્રાપ્તિ માં જોવાતા નિયતિ જોવા તો પરમગતિરૂપ પરમ સુખ-પદ જ પ્રાપ્ત જોવાય છે. પૂર્વના પદ માં જેટલું જોવા તેમ ભૂયસ્ત્વ જોવાયો, ઝાડ વગેરે પદાર્થરૂપે જોવામાં જોવાતે છે તેમ બ્રહ્મના જોવા નિયતિ નાં તંતુવિલાસરૂપ સર્વ કેકાડો જોવામાં જોવાતે છે.

શક્તિ અને શક્તિમાન તો અભેદ -

Lakeer

વિશારદ બોલ્યા : આ બ્રહ્માવર્ત અર્થાત્ આમાં આપણે અર્થ દેવા માં, અર્થ ગ્રહણ કરવામાં સમર્થ છે. તે અર્થ વ્યવહારરૂપ છે, ઇચ્છિત ક્રિયાના તે અર્થને નિશ્ચય માં રાખવા સમર્થ છે. તે અર્થ કેવાઈ રહેલ છે. તેમજ અર્થરૂપ છે. તે જ્ઞાનમય છે. આપણે તેમાંના અર્થ પ્રકાર ના શક્તિ છે. તેના જે કોઈ સમયે તે પ્રયોગકરણરૂપ ક્રિયાદિમાં જીવભાવના પ્રતાપ કરીને ચિત્તશક્તિ પ્રકટ કરે છે. કોઈ સમયે શોભિત થાય છે. કોઈ સમયે જે શક્તિ ક્રિયાશીલ કરે છે, કોઈ સમયે રાગ-લોભ ના પ્રવૃત્તિ ના ઉત્પાદ્ય ઉત્પન્ન થાય છે. આપણે કોઈ સમયે કોઈ પણ પ્રકટ કરવું નથી.

તે જે સમયે જે કેવાઈ જે ભાવ પદાર્થના આવશ્યક કરે છે, તે કેવાઈ તે સમયે તે તેવા પદાર્થ ને જોઈ શકે છે. તેમ અર્થ પ્રકાર ના શક્તિ ક્રિયાના તે જેમ કલ્પના કરે છે તેમ થાય છે. આ પ્રમાણે જ્ઞાનમય ના શક્તિ ના જુદા જુદા રૂપ છે આપણે તે શક્તિ રૂપે જ્ઞાનમય છે. શક્તિ અને શક્તિમાન નો વિકલ્પ વ્યવહાર માટે વિદ્વાનો એ કલ્પ્યો છે, પણ વસ્તુતઃ જ્ઞાનમય તો કોઈ ભેદ નથી. શક્તિ અને શક્તિ-માન એ બંને એક જ છે. જેમ આપણે મોજું કે આ બધું ભેગામય જ્ઞાતા છે તો અભિન્નરૂપ બ્રહ્મરૂપ છે.

જે આ છે તે બધું સત્ય કોઈ અપેક્ષા અનુસાર કોઈ પણ ચૈતન્ય પોતે જ સંકલ્પ કરે છે, તથા જે અભિનિવેશ કરે છે, તે તે જોઈ શકે છે અને જે કે તે ચિત્ત, ~~ચિત્ત~~ સત્ય અને બ્રહ્મરૂપ જ કહ્યા છે.

મોક્ષના ઉપાયો :

વિશારદ બોલ્યા : પરમાત્મા સર્વજ્ઞાતા છે, મહેશ્વર છે અને સ્વયંભૂ છે. અનુભવ અને જ્ઞાનાદ્વૈત તેનું સ્વરૂપ છે તથા તે અજન્મા છે. તે પુરુષ ચૈતન્યસ્વરૂપ પરમાનંદ માંના ઉપદેષ્ટાઓ થાય છે, તેમને ઉપાધિ ના પ્રધાનપણાના ચિત્ત કહે છે. અમને એ ચિત્તના જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયેલું છે.

રામ બોલ્યા : જેનું અનુભવરૂપ પ્રમાણ છે અને જે બે અને અવિકલ્પ પ્રકાશ છે તે પરપુરુષ ના બળ જુદા અને કેમ છે તે કહો.

વિશારદ બોલ્યા : પરપુરુષ માં પ્રેક્ષા ની પ્રબળતા બોધ જણાય છે. વસ્તુતઃ તે પ્રજ્ઞેશ્વરરૂપ, સ્વયંજ્ઞ, આનંદ અને સ્વયંભૂ છે. તેનું સ્વરૂપ યોગને પણ અગોચર છે. તેનું શોધ પરમપદ

સમાજ, સંપૂર્ણ, શુદ્ધ અને સત્ય છે તેમજ શિવકુરીકુલ છે. જ્યાંદાનાં સમાવેશ મોક્ષ પર્યંત ઉત્પન્ન થતું તેનું જે સ્પંદન છે, તેને ભવ કહે છે. તે ચિદાકાશરૂપ મકાન અંદરના ભાગમાં સ્વયંભૂરૂપ અને દશમાદ્વ જેવા સંબંધ જગત-ભવના પ્રેરણાનું પ્રતિબિંબ પડે છે. કેમકે પ્રાણ ના શેષ તે સ્થળે સ્થૂળ અને દિવાના જેવાનું તેમ કંઈક ફેરફાર થયા કરે છે, તેવા જ રીતે બૃહમ નું જે કાંઈ ફેરફાર છે તે ભવ છે. શિવ શેવાયેલું નહીં થયા પહેલા સ્વરૂપ જેવાકારા નું જે સંવેદનરૂપ સ્થાના-વિક ફેરફારો છે તે ભવનું સ્વરૂપ છે. જેમ લાકડા માં સત્તા પડ્યું અને સ્થિતિમાં રહેવાય છે તેના રૂપે ભવમાં ભવાયેલું મોક્ષ થતાં સુધા સ્થાપનાના જ રહે છે. શૈલપરાના સ્થાપત્યનું સ્થાપનાને પાછે સંવેદનના જે ફેરફાર થાય છે તેને ભવ કહે છે.

ભવ વ્યવસ્થાપકના સંકુચિતપણાને પામે છે, આકાશ માં દૃષ્ટિ પડોંચે ત્યાં સુધા વસ્તુ જોવામાં આવે છે. પડદા જ્યારે દૃષ્ટિ ન પડોંચે ત્યારે આકાશમાં સ્થાપત્ય ન જોવા કલા જોવામાં આવે છે. તેજ પ્રમાણે ભવ ને જોકે સંકુચિત બાહ્ય દાદરો, તોપણ સ્થાપના તે વિષે તેનું સ્વરૂપ જોવાકાર જ સંકુચિત થાય છે. આકાશ જેમ સ્થાપત્ય દ્વારા કરે છે તેના રૂપે સંકલ્પોકાર ના ફલ્પના રૂપ વૃક્ષિ પામેલ પોતાના વાસના ને લઈ ભવ સંકુચિત જ દ્વારા કરે છે. સંકલ્પોકાર ને પામેલો તે સંકુચિત. ચિત્ત, ભવ, મન, માયા અને પ્રકૃતિ સંજ્ઞા નામ રૂપ રહે છે. તો સંકલ્પાત્મક ચિત્ત ભૂતલગમાયાના ફેલાવા કરે છે, તેના સંકલ્પો કરીને તે જેડ પંચમકાંચુકીને પડળાને પામે છે.

વાદળું જેમ જેમ પોતાનાં ફેરફારના સંકુચિતભાવ ને પામે છે, તેમ ચિત્ત તત્ત્વમાયાના ફેલાવાના તેજ નાં કડારૂપ થાય છે અને તેજ નો કડા બૃહમાંડ ના ફેલાવાના બૃહમાંડરૂપ થાય છે અને તેમાં બૃહમા રહે છે. તેમાં કોઈ દેહ ના ફેલાવાના પુરુષ કરનાર દેવતાનો દેહ પામે કે કોઈ સ્થાવર કે જેમ થાય છે.

સ્થાવરોને સંકુચિત જગતમાં સંકલ્પ ને લઈ વિશિષ્ટ સૃષ્ટિ થાય છે. પ્રલય થયા પછી સૃષ્ટિનાં સ્થાંદમાં સંકલ્પોના જે દેહ થાય છે તેને બૃહમા કહે છે. તે બૃહમા પોતાનાં સંકલ્પોના જગત ને ઉત્પન્ન કરે છે. તે બૃહમા સ્થાવરના ઉપાસના ને લઈ સત્ત્વસંકલ્પ છે, એટલે તે પોતાના મનના જેવો સંકલ્પ કરે છે તેવાં પદાર્થો થાય છે કોણ એમ તે દેખે છે. શૈલપરાનાં સ્થાપત્ય

આ બ્રહ્મ સ્વરૂપ જગતનું મુખ્ય કારણ છે. ત્યારપછી જીવ-ઈશ્વર થયાં કર્મ જ કારણરૂપે રહે છે. જેના જ્ઞાનના માધ્યમ જ ચૈતન્યનો સ્વભાવ એ ચિત્ત ઉત્પન્ન થાય છે. હોય તો જ્ઞાન બંધાઈ જાય છે અને જેના આત્મા જાય તેમ દેહને બંધનરૂપ કર્મરૂપ ચિત્તનું બંધન થાય છે. પણ ચિદાત્માનું બંધન થતું નથી. પદાર્થ ઉત્પન્ન થયા પછી જે પ્રમાણે કર્મ કરે છે તે પ્રમાણે તેને બંધન થાય છે. જીવિત ધારણ કરનાર જીવ ઉત્પન્ન થાય પછી કર્મને લઈને વિશિષ્ટતાને પામે છે. એને એમ ઈશ્વર જેવો પણ વ્યવસ્થારૂપે રહેલા દેહ વગેરે ઉપાધિઓને તે પામે છે. એ જીવોમાંનો તો જેમાંથી સંકલ્પ પડેલાંના બ્રહ્મમાંથી પણ દેહ વગેરે પામે છે. ચિત્તસંજ્ઞને લઈને કર્મ થાય છે તેમાં થાય છે અને ત્યારપછી તે જાણે ઉંઘ્યા અથવા જાગ્યા જોડને પ્રાપ્ત થાય છે. આમ ચૈતન્યના રૂકરણના કર્મ થાય છે; કર્મ એ જ દૈવ છે. અને દૈવ એ જ ચિત્ત છે. ચિત્ત વડે આ સંસાર માં શુભ તથા અશુભ કર્મ થાય છે. વાસિષ્ઠકારણ બ્રહ્મ માંથી ચૈતન્યના રૂકરણ થયા પછી શુભ-અશુભ કર્મને લઈને અનેક પ્રકારનાં જગત તથા અનેક પ્રકારનાં જીવન ઉત્પન્ન થયા કરે છે. મન વડે ઉત્પન્ન થતું ક્ષેત્ર અને બોધ વડે મન જોવાય.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! વાસિષ્ઠકારણ બ્રહ્મ માંથી પ્રથમ મન ઉત્પન્ન થયું. તે મનોમય છે, અતિ ભોગ ભોગવનારું છે. તે બ્રહ્મ માં રહીને સ્થિતિ પામેલું છે. અમુક પદાર્થ જોયા છે અને અમુક વાતોમાંથી જાગેલ સંકલ્પ-વિકલ્પ મનને લઈને થયા કરે છે.

જેમ કોઈ વાતે ગંધનો અનુભવ થયા પછી ગંધના જોયેલા પૂર્વના વાસનાને લઈને ત્યાં ગંધનો અનુભવ થાય છે, તે જેમ પ્રમાણે આ વસ્તુને વાસના લઈને ચિત્ત અને અવયવ આકારરૂપ જણાય છે. મનને લઈને ભેદ જણાય છે, પણ વસ્તુનો એ ભેદ નથી; તથા બ્રહ્મ, જીવ, મન, માયા, કર્મ અને કર્મ ભોગે જે જણાય છે તે જગત દીર્ઘરૂપ છે. પણ બ્રહ્મરૂપે તેવું કંઈ જ નથી. ચિત્તરૂપ આકૃતિ માં સંવેદન ને લઈને આત્મા પોતે જગતરૂપે જણાય છે પણ તે અવયવ કે તથા શિરથી પણ અધિષ્ઠાનના સત્ય જણાય છે.

આ જગત ચિત્ત ને લઈને સત્ય તથા અવયવરૂપે જણાય છે પણ વસ્તુતઃ તે છે જ નહીં. જગત સત્ય નથી, અસત્ય નથી અને ઉત્પન્ન થયું રહ્યું નથી, પણ ચિત્તમાં ભ્રમ થી

Lakeer

જગત જોડાયેલ છે. બંનેનો જગત સાથે જોડાયેલ છે. બાળક જે સંસારમાં મૂલની કલ્પના થાય છે ત્યારે કલ્પિતમાંથી તે તેમાં કારણનો વિચાર કરતો નથી. તેમ જીવ જગતમાં વિષે જોવાનું દૃષ્ટિ દુઃખનું કારણરૂપ જોવા ચિત્તભાવનો વિચાર કરતો નથી.

આત્માનું સ્વરૂપ પરિવર્તિતશીલ છે, તે ચૈતન્યરૂપ છે. જેમ ફરફરાટ ચિત્ત ઉત્પન્ન થયું. ચિત્તના જવાકારની કલ્પના થઈ તેના સંકુચિતભાવ થયો. સંકુચિતભાવ ફરી ચિત્તના ફરફરાટ થઈ તેના દૃષ્ટિરૂપે ઉત્પન્ન થઈ, તેના દેહનો મોટું (સંકુચિત-મમત્વ) થયો. આ દેહના મોટુ પણ સ્વર્ગ, નરક, મોક્ષ સમજે બંધાણ છે. ચૈતન્ય તથા જીવમાં કેમ ભેદ નથી. તેમ જીવ અને ચિત્તમાં ભેદ નથી, તેમ દેહ અને કર્મમાં ભેદ નથી. કર્મ એ જ દેહ છે, દેહ જ ચિત્ત છે, ચિત્ત જ સંકુચિતભાવ છે અને સંકુચિતભાવ એ જ જીવ છે. જીવ એ જ ઈશ્વર છે, ઈશ્વર એ જ ચૈતન્ય છે, અને ચૈતન્ય એ જ આત્મા છે. આ પ્રમાણે એ બ્રહ્મપદમાં જ સર્વનો સમાવેશ થયો છે અને સર્વ બ્રહ્મરૂપ જ છે.

-> ઈચ્છાત્યાગ પર અને બોધપર પ્રશ્નાનુકૂલ મનનો ત્યાગ થાય છે.

વશિષ્ઠબોલ્યા: હે રામ! આ જગતમાં જે અનેકપણું જોવાય છે તે વસ્તુતઃ બ્રહ્મસ્વરૂપ છે. એક જ દેવા માંથી થયેલાં અસંખ્ય દેવા ના પેઠે એક જ ચિત્તને લીધે એક બ્રહ્મસ્વરૂપમાંથી આ જગતમાં અનેકપણું જોવાય છે. પણ જે મા આ પ્રપંચરૂપ જગત રહેલું છે તે આત્મા ને જોવામાં આવે તથા આત્મતત્વનો વિચાર કરવામાં આવે તો ચિત્ત પડ્યા નો ભાસ થઈ જાય છે ચિત્તમાત્ર પુરુષ છે એ ચિત્ત ની શાંતિ થાય છે તો આખું જગત શાંત થાય છે.

જેમ પગમાં જોડા પહેરનાર માણસને આખી પૃથ્વી ચામડાથી મઢેલી લાગે છે. કે કેમ માં પોતાનાં સિવાય કાંઈ પડ્યા નથી, તેમ આ જગત મનમ વિના બીજું કાંઈ નથી. જગત, બાલ્યાવસ્થા, યુવાવસ્થા, વૃદ્ધાવસ્થા, મરણ, સ્વર્ગ અને નરક જે જે થાય છે તે માત્ર મનને લીધે ચિત્તને થાય છે. આ ચિત્તને લીધે સંસારમાં અનેકપણું જોવામાં આવે છે. પડ્યા વસ્તુતઃ બ્રહ્મ વિના કાંઈ પડ્યા નથી.

Lakeer

કેવૈલ્યપદ્મ મારા મનમાં વિચારરૂપ છે તથા હરિહરનો ત્યાગ કરવારૂપ અને બોધ પ્રાપ્તરૂપ જ્ઞાનાત્મક મનનો ત્યાગ થાય છે તે કૈવલ્યપદ્મ છે તે મારા ચિત્તને ગમે છે. જ્યારે ચિત્ત જ્યારે કૈવલ્ય નો વિચાર કરે ત્યારે કૈવલ્યપદ્મ જણાય છે અને તે જ્ઞેય અને અજ્ઞેય નો વિચાર કરે છે, ત્યારે અજ્ઞેયપદ્મ જણાય છે. આ જે કાંઈ જોવામાં આવે છે, તે ચિત્ત વિના બીજું કાંઈ નથી. અને શાંત પ્રાપ્ત ચિત્તનું જ્ઞેયત્વ શાંત પામે છે. ત્યારે પુરુષ જ્ઞેયાવસ્થાને ~~અને~~ સાથે જ્ઞેયના પ્રમાણ નિશ્ચય થઈને રહે છે, ત્યારે તે સમાધિમય ચરમ કોશ અથવા વ્યવહાર કરવો કોશ બોધપણા તે શાંત (જીવન્મુક્ત) કહેવાય છે.

પુરુષ જ્ઞેયત્વ વિચિત્ર પદાર્થનો અનુભવ કરે છે. તથા સ્વ જ્ઞેયત્વ નિર્વિકારરૂપ રહે છે. પુરુષ ના પરમપદ પર રહે પ્રકારના જ્ઞેયત્વદ્વય ના પ્રપાક ને કોઈ જ્ઞેયાવસ્થા કહે છે. કોઈ શૂન્ય કહે છે, કોઈ બોધ કહે છે.

ચિત્તના જ્ઞેયત્વમાં જ રૂપરંગાદિ જ્ઞાનમાં અનેક પ્રકારનાં ભ્રમ જણાયા છે; તેથી જ જગત થયું. ઈ જગું છું. બહિર્મુખ તથા મારા જેવા જગત જણાય છે. જગતે વિકાર અસત્ય છતાં પોતાને સાચા જણાય છે. જેવા રીતે સ્વપ્નના વાયુ જુદો નથી, તેમ ચિત્તથી જ્ઞેયત્વ જુદું નથી.

ચિત્તને ગમે છે કાંઈ જોવામાં આવે છે. તે મારા ભ્રમરૂપ છે. અને તે ભ્રમ અવિદ્યાને ગમે છે. સંસારરૂપ વ્યાધિ મારા ચિત્તના રૂપરંગાદિ થયો છે. અને તેનો જ્ઞાનરૂપ ઉપદેશદ્વારા નાશ થાય છે. અમે ~~તેનો જ્ઞાનરૂપ~~ તેમાં કાંઈ ભ્રમ છે નથી. જ્યારે માણસનું મન જ્યારે પદાર્થોનો ત્યાગ કરીને વાસના થી મુક્ત થાય છે. ત્યારે જ્યારે જગામાં તે મુક્ત થાય છે. જોવા કાંઈ પડ્યા રહ્યા નથી. જ્ઞાનદ્વારા જગતના ભ્રાંતિ નો નાશ થાય છે. માણસમાત્રના પુસ્તકમાં અનેક પ્રકારના અવિદ્યાઓ ~~જોવા~~ જોવા કરીને તે ચિત્ત રહે છે. ત્યારે તેનો મોક્ષ થાય છે.

Lakeer

મહાત્મા પુરુષ પોતાના પ્રાણ જો પણ વૃક્ષની પેઠે ત્યાગ કરે છે, ત્યારે અભિમાનનો ત્યાગ કરવામાં ~~કેમ~~ કેમ મુશ્કેલ શા માટે કરે? માટે તમે પણ અભિમાનનો ત્યાગ કરી સંગમાત્રને દૂર કરીને રહો. ઈર્ષા કરીને જે પદાર્થ મળે તેનું ગ્રહણ કરવું તથા જે ન્યાયે પામે તેનો શોક ન કરવો. જે પુરુષ વ્યવહારે રહે છે તે સમજે છે શ્રેષ્ઠ માં રહેલું બાહ્ય નું ફળ તથા પાત્રે રહેલો પર્યંત જેમ પૃથક્ જોવાય છે, તેમ તેને જન્મ-મરણાદિ, આધિ વિકારો રહિત એવું બ્રહ્મમયનું પણ પૃથક્ જોવાય છે. જ્ઞાનમાર્ગ પ્રવાહ મોક્ષપ્રદ વિસ્તરિત થાય છે.

જીવનું ક્રિયાસ્વરૂપ નું વર્ણન:-

રામ બોલ્યા: જીવ કે ~~જ~~ મનપ્રાણને જોયા છે, તે જીવ શું પરમાત્મા નો અંશ છે? જેવા કાર્ય છે કે તે જોતે જ છે? પરમાત્મા માં તે કેવા રીતે ઉત્પન્ન થયો તે જોયા છે તે કૃપા કરી કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! બ્રહ્મ માં સામર્થ્ય શક્તિ રહેલી છે જેનાં તે સર્વ કરવાને સમર્થ છે. જે શક્તિએ કરીને તે જેવા ચેષ્ટાઓ કરે છે તેને તે પ્રાપ્ત થયેલો જુએ છે. સર્વત્ર માં ઈચ્છા નો અભાવિકપણે ચૈતન્યરૂપ ચેષ્ટાઓ થાય છે, તેને જીવ કહે છે. જ્યારે માં સ્વાભાવિક પ્રકૃતિપણા નો સ્વભાવ એ જ સંસાર નો મુખ્ય પ્રવૃત્તિ નું કારણ છે. ત્યારપછી પૂર્વ સંકલ્પિત વાસના ને લઈ જન્મ-મરણ માં કારણ ઉત્પન્ન થાય છે.

રામ બોલ્યા: ત્યારે કેવા સ્વરૂપે શું જન્મ એવા રૂપે શું તથા કારણ સ્વરૂપે શું તે કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જ્યારે આકાશમાં વાયુ ના જેમ ચેષ્ટાઓ થવા કે ન થવા તે ચૈતન્યનો સ્વભાવ છે. જ્યારે ચેષ્ટાઓ થાય ત્યારે ઉત્પાત થાય એમ જ્યારે ચેષ્ટાઓ ન થાય ત્યારે તે શાંત રહે છે. શુદ્ધ ચૈતન્ય માં સ્વાભાવિક સ્પંદનયુક્ત ચેષ્ટાઓ થાય છે ત્યારે તેને સ્પંદ કહે છે, એમ જ્ઞાનીઓ કહ્યા છે. પછી જ્યારે જગત ના દૃશ્યપદાર્થ પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે તેને જીવ કહે છે. શુદ્ધ ચૈતન્ય માં સ્પંદન ના સૂક્ષ્મ ની ચેષ્ટાઓ થાય છે એમ સ્પંદન ના શાશ્વત બ્રહ્મની ચેષ્ટાઓ થાય છે. ચૈતન્ય માં સ્પંદ જીવ = કારણ (અનર્થ) પ્રાણ નું ઉત્પન્ન થવાને જીવ કહે છે જ્યારે પોતાના સ્પંદ રહેલો કાર્ય ઉત્પન્ન થાય છે તેને કારણ કહે છે. જ્યારે કારણ બનેલો માં ઉત્પન્ન થવા કર્મ કહે છે. ચૈતન્યનું દૃશ્યમાન

Lakeer

જે અનુભવરૂપ આત્મા છે તેજ ચૈતન્યનું સ્પંદન છે અને તેમાંજ વિકલ્પ રચને કર્મ બંધના નામ છે અને સંસારનું બીજ છે. આ પ્રમાણે ક્રિયત્વ થયેલાં ચૈતન્યમાં આત્મામાંથી કર્મ અનુસાર પરિણામમાં સંકલ્પને લઈને જે પ્રકારના વાસના થાય તેવો સૃષ્ટિમાં ઈંડ ઉત્પન્ન થાય છે અને વિવિધ પ્રકારનાં ભોગવવાનાં પદાર્થ ઉત્પન્ન થાય છે. કોઈને જન્મ અને મરણ નાં કારણને પામેલો જીવ દરરોજ જન્મ થયા પછી મોક્ષ પામે છે, ત્યારે જ્યાં જેટલું જેનામાં મોક્ષ પામે છે. ચૈતન્ય માં સ્વભાવમાં જેટલા ઉપાધિ નો સબંધ છે તેવા કારણોને લીધે બંધાય છે.

ઉપર માં જન્મમરણ વગેરે વિકાર જોવે છે બધા જીવોને નથી, જો પરિણામને લઈને જન્મ થયો, મૃત્યુ થયું, સ્થિતિ થઈ એવાં વિકારોનો અનુભવ થાય છે. આવાગમન પરિવારો થયેલું ચિત્ત પોતાના પરમાર્થ જ્ઞાન વિચારવાને લીધે જ હું, મારું વગેરે અવસ્થા અનુભવે છે.

વિદ્વાનોએ બુદ્ધિ જીવ, સંકલ્પ ને મન કહેવાય છે. વળી તેના બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર તથા માયા એવા નામ પડે છે. મન તાર્કિકોના કલ્પનાપૂર્વક આ જગતનો વિસ્તાર કરે છે.

આત્મા શુદ્ધ, નિત્ય, મુક્ત અને શાંત છે. તે ચિત્ત આ સ્વપ્નનાં વિભ્રમ ને જોતો હોય છે. જાગ્રત અવસ્થા એને જ સંજ્ઞાંત છે. અહંકાર સ્વપ્ન છે ચિત્ત સુષુપ્તિ છે તથા ચૈતન્ય એને તુર્ય (શાંત) અવસ્થા છે.

જ્યાં પૃથ્વીતત્વ (જીવ) અત્યંત શુદ્ધ ચૈતન્ય માત્રને આ પોંડરીકમાં પામે, એટલે તે તુર્યાતીત પદ કહેવાય એ પદમાં રહેનારો ફરી શોકવાળા થતો નથી. તે બ્રહ્મસત્તામાં જ આ જગત તથા ઉત્પન્ન થઈને લય પામે છે. પક્ષી ભરી જેવો કોઈ નેત્રહીનજન આ આકાશમાં મુક્તાવલિ દેખાય છે, તે મિથ્યા છે, તેમ આ જગત ની ઉત્પત્તિ નથી અને લય પણ નથી. જેમ આકાશ ઝાડ ને ઉંચું પણું શોકતું નથી તેવા રીતે આત્મા માથામાં કરેલા કર્મને શોકતો નથી એવા તેને કર્તાનો આરોપ છે. વાસ્તવમાં આકાશ જેમ ધુમાડાનો ઉત્પાદકર્તા નથી તેમ આત્મા જગતકર્તા નથી. જેમ શુદ્ધ આકાશમાં પાત્રે રહેલો પદાર્થ નું પૃથક્કરણ પડે છે તેમ આત્મા માં સંવેદન ને લીધે જગત પૃથક્કરણ રૂપે જણાય છે. ચૈતન્યરૂપ બ્રહ્મ માંથી જે ચિત્ત

Lakeer

જવા તથા મનના કલ્પનાના ખ્યાલ ઉત્પન્ન થાય છે. આજ માં વૃક્ષ અને આજ બંને રહેલાં છે. તેનો બોધ કોણ કરાવવા જ કોણ, બોધગ્ય વૃક્ષ ઉત્પન્ન થાય છે તેવા વૃક્ષ અને આજ માં જેવો ભેદ છે. તેનો ચિત્તરૂપે થયેલ જ્ઞાનમાં તથા પ્રકૃતિ માં ભેદ નથી, કારણ કે આજ અને વૃક્ષ માં બોધમાત્રપણું જ તેનાં વસ્તુગત રૂપ નું ભાન થતું નથી પરંતુ પ્રકૃતિ માં બોધમાત્રપણ જ જેમ હિવે ફિરવાળા પદાર્થનાં રૂપ વગેરે નું સંપૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે. તેમ આખંડ સ્વરૂપ નું જ્ઞાન થાય છે. પૃથ્વીમાં જેમ જેમ બોધવામાં આવે છે તેમ તેમ બોધેલાં ભાગ માં વસ્તુરૂપ થતું જાય છે પરંતુ રીતે અવિદ્યા જેવો જેવો વિચાર કરે છે તેવો તેવો તેને અધિષ્ઠાનના અસ્તિત્વ અનુભવ થાય છે.

પ્રકૃતિ મુજબ સૃષ્ટિક્રમાંડ જેવું છે. અને જ્ઞાન સૃષ્ટિક્રમાંડ માં પૃથિવિવિગેરે ક્ષિતિ, પોણી, તેવા જેવું છે. રામ બોલ્યાં એવો વ્યાવહારિક છે કે આ જ્ઞાન અખંડ જ્ઞાન જેવાય છે પરંતુ બોલ્યાં: પ્રકૃતિ વિચારરૂપ અવિદ્યા વસ્તુરૂપે થાય છે. તેના રીતે મનનાં ધર્મ પર તેવા મનરૂપે થાય છે. ત્યારબાદ ચિત્ત શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ અનેગંધરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે અને અવિદ્યિક્ત ઈશ્વર એ જીવ અતિ સૂક્ષ્મરૂપે આકાશ માં રહે છે. એ જ્ઞાન સંવેદનરૂપ, જ્ઞાનને લઈ પંચતન્માત્રા ક્યારા ઉત્પન્ન થયેલાં અને સ્પર્શ અમન પ્રકાશિત તથા અપરિક્ષિન્ન ચિદ્ દ્રષ્ટિ થી જ્ઞાન માં કરણ જેવા પ્રકૃમાંડરૂપને તથા મનુષ્યાદિ દેહ તે પોતાને વિષે અનુભવે છે. ત્યારે તેને શબ્દ તથા સ્પર્શ માં વિભાગ ના સ્ફૂર્તિ ન હોવાથી કુ કોણ હું ? તેના પરિ ખબર પડતાં તથા અને પદ્ધ પુરુષાર્થ નાં વિચાર સહિત પૂર્વ માં કરેલ કર્મ નું સ્મરણ થવાથી તેને ગર્ભને મા શબ્દ અને સ્પર્શ ના ખબર પડે છે પિંડ માં સૂક્ષ્મ અહંભાવ નું બોધન થવાથી તેને મુખમાં અનેક ભાગ માં કુવે પદ્ધ ઉત્પન્ન થનારા જિહ્વાઇન્દ્રિયક્ષ્ય ક્યારા રસનો અનુભવ થાય છે. તેજ નાં સૂક્ષ્મરૂપ થી નેત્ર, ગોલકો સૂક્ષ્મરૂપ થી ત્વચા વગેરે નો અનુભવ થાય છે.

ક્રમ ! ધર્મિષ્ઠ અને ચિત્તરૂપ જીવનો પૃથિભાસરૂપ વ્યાવહારિક દેહ ઉત્પન્ન થાય છે. પ્રકૃમના સત્ત્વ નું કોઈનાથી વર્ણન થાય તેમ નથી. તે સત્ત્વ અંધારા જેવા કાળા કોલ તેમ જેવાય છે એ સત્ત્વ જ વ્યાવહારિક જીવને ફાટ્યા

Lakeer

પ્રશ્ન કોણ તેમ જણાય છે- તે આધિભૌતિક દૃષ્ટિએ જ્યારે જોવામાં આવે છે ત્યારે તેને કરીને ત્યારે પામે છે.

પ્રમાતા, પ્રમેય, પ્રમાણ એ બધું જ ભેદમૂલક જ છે એવું જ્યાં જ્યારે થાય છે ત્યાં પછી આધિભૌતિક ક્ષિતે જોવાની શું જરૂર? એટલે જ આદિ કક્ષાના ભેદાભેદમાત્ર ત્યાં છે. આધિભૌતિક જે જ્ઞાનમાં જ્યાં છે એવું સંવેદન થયા જ તે મિથ્યા છે. અને ભેદમૂલક છે એવું સંવેદન થવા છતાં તે જે પણ ભેદમૂલક છે તેમ જ મિથ્યાનું તથા ત્યજવાનું સંવેદન થવું તે સંવેદન પણ ભેદ ન મિથ્યા નથી.

શ્રમ બોલ્યા: પરભેદમાં જ્ઞાનાજ્ઞાન નથી અને જ્ઞાનને જ્ઞાનાજ્ઞાન વિના બીજા એવો ભેદ નથી તો ભેદમાં બૂરું શું છે? મોક્ષનો વિચાર કરવાનું શું કારણ?

વિશારદ બોલ્યા:- હે શ્રમ! તમારા વિના કારણ કરેલા પુણ્ય ના માળા ચારે કોર તો પણ ચોમેર નથી. તે જે પ્રમાણે માણસને પાંખાડ દૂર ન જવાને કોર ત્યાં સુધી મોક્ષ શું છે તથા તે માટે વિચાર કરવાનું શું કારણ? એનો વિચાર અનાવશ્યક છે. પદાર્થ માત્રને જોડનાર જ્ઞાને મુક્ત કરનાર કાળ છે માટે કાળે કરીને સર્વ ફળ મળે છે. તે જ્ઞાનના કાળે કરીને સ્વપ્નસમાધિરૂપ ક્રિયાજન્ય (ભેદમા) પણ તે પામે છે. તે ભેદમા પ્રભાવ ના ઉચ્ચારણ અર્થજ્ઞાન થવાથી સર્વ પદાર્થોને જોઈ શકે છે અને મનોરાજ્ય કરે છે. તથા ચમત્કારપણું પામે છે. જે જ્ઞા જેમ પ્રત્યક્ષ જોવામાં આવે છે તે અપરોક્ષ તથા ચમત્કારરૂપ છે. પર્વત વગેરે ઉચ્ચ આકાર છે તે પણ જોવાર ચમત્કારરૂપ છે, ત્યારે અલ્પ પદાર્થ ચમત્કારરૂપ કોઈ લેખાં શું ચમત્કાર? માટે જે કોઈ જોવાયા છે તેની ઉત્પત્તિ પણ નથી તેમ બાધ પણ નથી.

જે પ્રમાણે ભેદમા વગેરે જગતની અપરા અપરોક્ષરૂપ છે. તે પ્રમાણે પૂરતામાં રહેલા પદાર્થના તથા સ્વર્ગમાં રહેવાનાર અને પણ સત્ય તથા અપરોક્ષરૂપ છે. ભેદમાના કીડા પર્વતના ઉત્પત્તિ સંવેદનનાં સંભવમાન થયેલા છે અને તે મિથ્યા છે કારણ કે બારી રૂપે જ્ઞાન થવાથી તેનો ક્ષય થાય છે. જે પ્રમાણે ભેદમા ઉત્પન્ન થાય તેજ પ્રમાણે કીડા પણ ઉત્પન્ન થાય છે, પણ કીડામાં ભૌતિકમિથ્યાપણું આદિક ~~ઉત્પન્ન~~ કોવાથી તે ભૂરક્ક કર્મ કરે છે. એટલો ભેદ છે. Gyaniilakeer

ઉપાધ્યે અનુસાર જીવાયેલું રહેલું છે. તેના અનુસાર ~~તો રહેલ~~ પૌરુષ રહેલું છે. અને તેના અનુસાર કર્મો છે. અત્યંત સારા ફળ ના અવાંદિ થાય ત્યારે બ્રહ્મા નું પદ મળે છે અને ખરાબ કર્મના પાપફળના અવાંદિ થાય ત્યારે કીડાપણું મળે છે.

પહેલી વાત તો ઉદ્દય પ્રલાપ બ્રહ્મા પદ અને કીડાપણું એ બંનેનો ક્રમ થયા છે. પ્રમાણ, પ્રમાતા, પ્રમેય શૌલવ્યના જુદા જુદા. પક્ષ મત ના આવા ના અમા જગતમાં માણસો સિવાય બીજાનો અનુભવ કરે છે. બ્રહ્મા એ પોતાનાં મને કારણે જેવું જેવું તેવા ઉત્પન્ન કરી અને જેવા ઉત્પન્ન કરી તેવા મનુષ્યો જુએ છે. એ બ્રહ્મ શુદ્ધ છે. અર્ત કેવાડ્યો છે, અનંત છે એમ કહેવાયું છે. સંક્ષિપ્ત પ્રકાર થયેલું માણસો તેને અશુદ્ધ, અસત્ અને જેવું કેવાડ્યે રહેનાર જોઈ તેમ જાણે છે. ભેદ અને અભેદશક્તિ એ બે તે પરસ્પર વિરોધ છે અને તે બંને બ્રહ્મ મા રહેલા છે. અમારા પોતે પોતાના જુદો હોય તેમ જણાય છે. તે ફરકાવાનો વિસ્તાર પ્રલાપ મન થાય છે અને તે મન વડે અહંભાવ થાય છે.

આ પ્રમાણે અનિર્વચનીય પ્રત્યક્ષરૂપે જોવાનું આ જગત પ્રથમ મનરૂપે થયું. પછી અહંકારના ભાવના થી અહંકાર ઉત્પન્ન થયો. ત્યારપછી મન અને અહંકાર એ બંને થી સ્મૃતિ ઉત્પન્ન થઈ. પછી મન, અહંકાર અને સ્મૃતિ થી અનુભવ પ્રમાણે તન્માત્રા ઉત્પન્ન થઈ. શબ્દતન્માત્રાને લીધે જગ ઉત્પન્ન થયા. અને તેમાં વિસ્તાર થયા. આ પ્રમાણે ઉપાદાન કારણ બ્રહ્મમાંથી આ જગતનો સર્જનક્રમ કહ્યો છે. આ પ્રમાણે મન જેવા કલ્પના કરે છે તેવા પદાર્થો જોઈ શકે છે. આ જગત સાચું હોય અથવા ખોટું હોય પણ ચિત્ત જેવા કલ્પના કરે છે તેવું તે જોઈ શકે છે અને તે જોયેલું બદલ અથવા હોય તેમ જાણીને તે તેમાં વ્યવહાર કરે છે.

Lakeer

DATE : 16-1-25

PAGE : 108

કઈક રાક્ષસ નું કામકાજ - પેલું નામ વિધુરિકા પડ્યા કરતું તે રસ્તામાં કરનાર ને પાડ્યા કરનાર કરતા. તેમજ રમણે વડવાનલ રમણિ જેવા પુલ્લા જરૂરિયાતો રમણે ક્યારેય પૂરત ના રમનાર કરતા. તેના તેણે અર્ધે મનુષ્યો નું મિકાજ કરવા વિચાર કરેલું પરંતુ માગ્યા તો મંત્રો, રસોયા, તપ, દાન તથા ઇચ્છામૃત્યુ ના શક્તિ કરતાં. રમેશને રમેકલ્પ મારા કેમ કરે, વિચારને વિશ્વામિત્ર પ્રેમ લગ્ન પરમ તપ કરવાનું વિચાર્યું. કારણ કે મકાણ તપ કરવામાં દુર્લભ પદાર્થ પડ્યા ખુલ્લા થાય છે. આમ ૬ વર્ષમાં ૧૨ વર્ષમાં પૂર્ણ થઈને બ્રહ્મા તેને વરદાન રમ્યા રમાડ્યા. કારણ તપ કરવામાં મનોરથ સિદ્ધ થાય છે.

બ્રહ્મા નાં દર્શન કરી મનોમન પ્રણામ કરી તે વિચારવા લાગ્યો કે રમેલું કયું વરદાન માંગુ જેનાથી મારી મુખ શોભા પામે? તેમ સાંભળ્યું? કા! કું રોગરહિત પોતાના બળવાન રમણિ (પોતા) જેવા રમુંદર રમેલ થાઉં કું બે પ્રકાર ના રમેલ થઈશ. જે રમુંદર ના જેમ પ્રાણીમાત્ર ના હૃદય માં રમવા પ્રવેશ કરીશ. બ્રહ્મા તેને રમારાજ ક્રિયા કે તેવું રામણ ગણ્યા કર્યા તે કૃત્ય રમાપ્ત તપ તે ત્યારે બહુ કોપાયમાન બોલ્યા પુત્ર વર માંગ. ત્યારે કઈક બોલ્યો

કે ભગવાન! કું રમણાસ્ત્ર, જય માટે રોગરહિત રમેં પોતાના જેવું રમણે રમણસ (પોતાના) જેવા રમુંદર રમેલ થાઉં રમેવું વરદાન રમાપો.

બ્રહ્મા રમે તેને વરમાંગ્યું કઈક. કું વિ ઉપસર્ગ રહિત રમુંદર થઈશ. વિધુરિકા પેદા થશે. રમુક્રમ માણસ જે કું પોતાના ક્રિયા કરીશ.

'દુષ્ટ ભોજન કરનાર, દુષ્ટ રમારંભ કરનાર, (બ્રહ્મ નું રમર્પણ કરનાર, રમસ્ત માર્ગ પર વિદ્યુદ્દા રમાપનાર રમણે દુષ્ટ દેશ માં નિવાસ કરનાર દુષ્ટ પોતે માં કૃદયમાં કું પાપ કર્મ રમાપણ પર તે કૃદયમાં પ્રવેશ પ્રવેશીશ. રમણે ~~તેમને~~ તેમને પ્રવાહ માં પાપ કરી તેમનો નાશ કરીશ. કું પાપ પોષણ વિધુરિકા વ્યાપક પણ રમણે કું રમુક્ત પણ વિનષ્ટિ માગ્યા તો નાશ ~~કરીશ~~ કરીશ.

રાક્ષસ રમણે રમેલ રમાચાર માં નિરાશ

Lakeer

-વાળા રૂકુગવાન માગાસ્ય ભારદ્વા કરવા માટે સ્વર્ગમાંથી વિષ્ણુશિકા રોગ મટાડવા માટે કું મંત્ર કહું છું.

ત્રિકુમા બોલ્યા: ત્રિમાવલ્ય પર્વત ના ઉત્તર બાજુ કઈટ' નામનો રાક્ષસ છે. તેનું વિષ્ણુશિકા સ્વપ્નું નામ છે, સ્વપ્ને તે સ્ત્રીઓ કરનાર માગાસ્ય ને દુઃખ દેનાર છે. તેના રોગિણી ઓ મંત્ર વડે પ્રમાણે છે.

ૐ ક્રૂં ક્રૂં રૌં રં વિષ્ણુશક્તિયૈ નમઃ। ૐ નમો ભગવતિ વિષ્ણુશક્તિમોમાસ ! ૐ કર કર નય નય પચ પચ મથ મથ ઉત્સાદય ક્રૂં કુરુ સ્વાહા। ત્રિમાર્ગસ્થ ગરાહિ ગાવ સ: સ: સ: ચંદ્રમંડલગતોસ્મિ સ્વાહા !

મંત્ર જપનાર માણસે સ્વા મંત્ર બોલ્યો સ્વને તેને ગાવા ઘરમાં રાખ્ય વિષ્ણુશિકા ગ્રહોના રોગને જોઈએ ઘર ના માણસ કરવું પછી 'કઈટ' નામ વિષ્ણુશક્તિ રાક્ષસ મંત્રોના પ્રભાવ થી ત્યાં આવી ત્રિમાવલ્ય પર્વત માં ગાવા ગઈ સ્વપ્ન બોલવા કરવા. પછી રોગ ચંદ્રમંડળ માં સર્વ વ્યાધિ ઓ પ્રવિષ્ટ થયો છે એમ મનમાં ધ્યાન કરવું. સ્વા પ્રમાણે પવિત્રપણે સ્નાનાદિ કરી ચિત્તમાં ધ્યાવતા રાખવા વિના મંત્ર ધારણ કરનાર માણસ વિષ્ણુશિકા રોગ ને ભારા કરી શકે છે.

સ્વા બાદ વરદાન પામેલ રાક્ષસ સ્વયંપ્રભ પર્વત ને રૂકુમ સ્થંભ (સ્વાવરી) સ્વને જય સ્થંભ (શ્યામાવરી) પર્વત ને હોમ માં વાસ કરવા ગયા. જેમાં બોલા નું નામ પડ્યા નથી. (સ્વા સંસાર માના ભાંતિ માં રહેલા સ્વા સ્થંભ એ પડ્યા સ્વપ્ન મનના ભાંતિ જ છે.) તે સંસાર માં બાલસૂર્ય પર્વત દુઃખ ભુલિયા પેદા કરી સ્વપ્ન માણસો ના શરીરો માં રહી ને કરી ભૂખ થયો. ~~પુષ્પ~~ પુષ્પાવાળો ઓ તેને મંત્ર, ઔષધિ તથા તપના પ્રભાવ થી ત્યાં પડ્યા મૂકવા ગયા. સ્વા પ્રમાણે તે ઇંદ્રના સ્વાકાશ સ્વપ્ન પૃથ્વી માં ભમતાં તેમાં સ્વપ્ન ત્યાં આવ્યા ગયા.

તે રાક્ષસ પાસ સ્વપ્ન સ્વધાન વારુ દ્વારા ઇંદ્રિય કમળ ના સંદર્ભ કર્યું છે. સ્વપ્ને તેમાં દુઃખ ઉત્પન્ન કરવાના મહાદોષ શક્તિ રહેલ છે. સ્વમાનવાસુ ના

Lakeer

વિશ્વામિત્રપણાથી તે સમાજવાદ માં ગમન કરે છે. ઉદારવાદ માં વિશ્વામિત્રપણા તે ઉદારવાદમાં ગમન કરે છે. વ્યાજવાદ ના રથને રહીને તે વ્યાજિક ઉત્પન્ન કરે છે. તે અર્થ રંગના માં રહેમાં કૂદે છે. કોઈ સમયે તે મૂલરોગદુખ વાદમાં, કૃદયમાં તથા કંઠ માં પ્રવેશ કરે છે. રથને વિદાર્ણતા તથા ઉન્માદ પામે છે. પગમાં પોતાનું સ્થિરપાણ કરી રથસ્વાર્થ સહિત રથાનંદ માણે છે. તે રથને સ્થિરના બિંદુ થી તેના મૂદ્દા શાંત કરે છે; ક્યારે કે મૂર્ખ ના રથંદ્ર તે વધારે શું સમાશ?

કાળે કરીને તેને વિચાર રથાવ્યો કે હાય! મને કેવું મૂર્ખપણું પ્રાપ્ત થયું છે? હું મુકુમ થઈ ગઈ મારું વદ્ધ બકાડા કરતાં રાક્ષિત બાર પામ રથશે! મારા પેટમાં રથકે કોળીયો પડ્યા રહેલો બધી. મારા પ્રાણ નું વિશાળ કારણ કર્યું થયું? રથામ પ્રાણ નો હવે નિરવધા પૂર્ણ: બાપ રથાદરું' એવો વિચાર કર્યો. બાળા ને રંગમ માં રાખ તે સ્થિરપણા ના તેના તેણે નિશ્ચય કર્યો. રથને ઉમાળવા માં પ્રયાણ કર્યું.

તે રાક્ષસ રથે પોતાનાં રથાત્માને વિષે મનથી કલ્પેલ મૂર્ખપણું જોયું પછી પ્રાણવાયુના તે ગવમૂર્ખ થે પ્રાણ રથાને પ્રવેશ કર્યો. ઉમરો વર્ષ ના બાદ પછી તે રાક્ષસ ના રંગચારના ઉદ્ધરણાર્થ નિવૃત્ત થઈ. તેના પરમાત્માનો વિચાર કરતાં તેનું મન નિર્મળ થયું રથને તેણે રાખ નો ઉદય થયો. ફરી તેને કાર્યકારણના ભાવ પડવા માંડ્યો રથને પછી તેણે પરમપાવન પદ્ધ પ્રાપ્ત થયું, બાપ કરવાયોગ્ય પ્રાપ્ત બાકી રહ્યો, રથને તેના તેને બલવાન થયું. રથને રથાત્મબુદ્ધિના બહુમાન થઈ. રથામ તેણે રાખ ઉમર વર્ષ બાદ કર્યું. તેમાંથી જગત બધા પાણ્યું ત્યારે ઈન્દ્રે ને રથાર્થ થયું તેણે બારમુનિ ને કારણ પુછ્યું.

બારમુનિ રથે તે રાક્ષસના દોષ બધા બાદ કરી કહ્યું કે રથાવા રાખ ઉમર વર્ષના બાદ પ્રમાણ થી તે રાક્ષસ નો દેહ વિશાળરૂપ થયો છે. રથને તેણે ત્યારે રથા જગત ત્યે છે. રથારે વિશ્વામિત્રપણાને પામેલા રથા બાવસ્થિને પ્રથમ કાળા પોતાના રોગનો રથાશ્રય કરો તેણે ત્યાગ કરીને રથાકારના બાહુરૂપ રથ ઘોરા પ્રાણવાયુના માર્ગથી રથને કંઠ માં પ્રવેશી ત્યાં તે રથાયુ, મેદ, પ્રથા

DATE :

PAGE : 111

કેટલાક રમાંતરણ વર્ગોને બાં છિદ્રોમાં પેસવા બે મોટા રમંત:કરણ વાળા પાંચ માણસોનાં રમંતર મેં કુમાર. માણસનાં શરીર બે જે બાકીમાં રોગનાં રમાક્રમણરૂપ રમવો બહાર બો વાયુ પ્રવેશ કરે છે તે બાકીમાં પેસવા શુદ્ધરોગના ઉત્પત્તિ કરવા માટે પ્રાણરૂપોનાં મોરચા તથા પ્રાણ બાં વાળા તમામ બોગે બોગવવા માટે.

કુદરતે તે રાક્ષસને રમે 'કું પાંચમા થાકું' રમવા રંકલ્પના ક્રિયારૂપપૂર્વક લાગ કરીને પાંચમા રમને પાંચરંકિત થઈ છે.

> જગતમાં રમવો કોઈ પદાર્થ નથી કે જે રમર્થિક-વ્યક્તિ મન તથા પાંચમુખ ઇન્દ્રિયોના રાક્ષસને બોગવ્યા બ કુરે. પ્રત્યેક જીવ પોતાના વારસા રમનુસાર રમાક્રમણ શોધે છે. રમા રાક્ષસ જગતનાં શરીરમાં પ્રવેશ તેના તે સજીવોને રાક્ષસના ઇચ્છા પ્રમાણે જરવાનું મન થયું તે પોતાની તેમાં રાખેલાં પર્વત પર બદલાશે. તે રમય પછી જગતનાં શરીરમાંના ઉદ્દેશ્યોને બદલે બહાર પડી તેના તે જગત વ્યાધિમુક્ત થશે.

> રમાહાર વિના કોઈ ક્રિયાળ રંચાલિત ચાલી નથી રમે મારીને રમાહારનાં રમેકત્રિયકપડાનો રમાક્રમણ કરીને તે રાક્ષસને નાશ કરવા માંડ્યું. જેમ યોગ પોતાના પ્રેરિતાળ પ્રેરિતાળ પૂર્તિ તે રર્વ રંકલ્પના રહિત રમાજકમાં રમેક રમયે રમાંચલ કરે છે તેમ.

કુદરતે તેને વરદાન મટે તેવો પ્રબંધ કરો નકામો ઉદ્ભવ કાળ પર નિયંત્રણ કરેલું તેનું નાશ રર્વબોકોને બોલાવી બોલાવવા રમર્થ છે. રમાયણ ઈન્દ્રે વાયુદેવ ને તે રાક્ષસના શ્વાસ કાઢવા પ્રેરણા કરી. જેમ પ્રકૃતિજોતિ નિર્ણાયકપણે રર્વ રમયે કુરી રહે છે તેમ વાયુદેવે તમામ શરૂ કર્યું રમંતે તેને પર્વતબાંધાયો શ્વાસ કાઢી રમને જેટલે ઈન્દ્રને પૂર્વાંત રંમળાવ્યું રમને કહ્યું કે રાક્ષસ ઉમરાયો તે રાક્ષસને વરદાન રમાપવા માટે રમાપણે ~~બહુમત~~ બહુમાનના પાત્રે જેટલે કરૂણા કે તેનાં નાશના ઉપેક્ષા કરવાથી મહાન રમર્થ થશે. રમાપ રર્વ દેવો રમે પ્રસ્તાવ ને રમ્મત કરી જેમ કે તેમણે કહ્યું કે

તે રાક્ષસને વરદાન આપવા કે ઈશ્વર વિમાસણમાં પડી ગયા. કારણ કે રાક્ષસ! જેમ ગંગા, યમુના અને વરુણા રૂપે ગંગાનો મહિમા કરેલો કારણકે પવિત્ર છે. આ ગંગા સૂર્ય છાયાસૂર્ય જેવા સૂર્ય અને પોતૃસૂર્ય રૂપે ત્રિકોણાકાર તે રચના બાબરો પવિત્ર થયું. જેમ સરસ્વતી રમણીય છે. તેમ જ્યારૂપ સ્વરૂપ છે. જેમ યમુના કાળા છે તેમ છાયાસૂર્ય શ્યામ અને જેમ ગંગા ઘોળા છે તેમજ પોતૃસૂર્ય. એટલે ગંગા સૂર્યપુત્રના ત્રિકોણ જે ત્રિકોણ સંગમ છે તેમાં વડે બાહુ અને રજકણો પડ્યા મુક્તિ પામ્યા, સ્વર્ગીત નિર્દોષ થયા..

આ પ્રમાણે તે રાક્ષસોએ પોતાનુંના સંવિત્ત તો પોતાના માટે વિચાર કર્યો તેના તેને પરમકારક બ્રહ્મ નું સંપૂર્ણ જ્ઞાન થયું પ્રત્યેક માણસ પોતાના માટે મુક્તિ ના વિચાર કરે છે જ તેનો પરમગુરુ છે.

બ્રહ્મા એ કહ્યું! તું વરદાન માગ. ત્યારે તે વિચારવા લાગ્યા કે ' હું મૂર્ખ છું ભલા સંદેહરહિત છું તો વરદાન નું શું કરું? હવે હું શોચાયકો સુખના રહેલા છું. મેં માગવાના વસ્તુમાત્ર તો બાકી નાદાર છે. મારા સંદેહ નો સમૂહ શાંત થયો છે વિવેક નો વિકાસ થયો છે હવે વિચાર કરવાના સંપર્કોક પોતાના માટે શાંત થયો છે, માટે મને જેના ઈશ્વરાંશના રૂપેલ વસ્તુ મળવાના શો લાભ? એમને મોક્ષ.

બ્રહ્મા એ ફરી કહ્યું તું મિત્રતા ને કેટલા એક કાળ સુધી માંગ માંગવા પછી પરમપદ ને પામશે એવો નિર્ણય તો લીધો છે તેમે નિર્ણય ને મહાકાવ્ય રૂપે પણ સમર્થ થયો. હવે તને બારું પૂર્ણ પ્રકાર પાકું મળશે. પણ માગવાના વસ્તુનું તને જ્ઞાન થયું છે અને તારું અંતઃકરણ શુદ્ધ છે. જ્ઞાનનું ચોકોને પાણી કરશે નહીં. જિંદગીભર જ્ઞાન માં બારો પૂર્ણિમા રહેશે. એકે જ્ઞાન અને ઉપાસના માંથી બારો સંસાર માં બુદ્ધિ થશે, લોકોના ચરિત્ર અને સ્વાભાવિકતા જોઈ રહેશે. તું ઉપકાર દૃષ્ટિ ના ઉપાસના અને જ્ઞાનનાં પ્રમાણભૂત રહીને બાકી નાં સ્વભાવ ના પ્રકારને જોયા પુરુષ કરશે. તું જાતિસ્વભાવ વિનુક્ષ્ય સ્વપ્રકારોથી

કુંતિમાતા વિદાયલેવા પહેલા શ્રીકૃષ્ણ ના શાંત માટે વ્યાસ ને વિનંતી કરી. બોકમાં તું વ્યાસજીને સમજાવ અને બોલાવ અને ભવ્યમુકાબલાનો વિરોધ તું પાલન કરીશ'. એમ પ્રકાર સમાન પ્રક્રમાણ કરવામાં આવ્યા.

શ્યામ સ્મરણ કૃષ્ણને કર્ણની રાહબરી બની તેને સ્વાત્મમાટે પ્રક્રમાણ નું જ્ઞાન કરાવવા ના સમાંદ પણ. શ્યામ તે ત્યાં જ પદ્માસન વાળી પરાક્રમનું જ્ઞાન કરવા લાગી. અને કૃષ્ણ નિરાકારમાં સમાધિમાં. છેવટે તે સમાધિ માંથી બહાર આવ્યા. જ્યાં સુધી દેહ છે ત્યાં સુધી દેહનો ભાવ શાંત થતો નથી. એમ કહે તેને ક્રોધ ઉત્પન્ન થઈ,

તેણે વિચાર કર્યો કૃષ્ણ મારે શાનો સ્વીકાર કરવો? સમજાવવા બદલ કરી મારે સ્વીકાર કરવો પડશે. અને ભોજન કરીને બલ બતાવવામાં કોઈ કસર નથી. તેમ મારું મરણ થવામાં કોઈ સંશય નથી. કહું કે મનોમાંથી હું દૂર કરીશ મારા ભાગ્યમાં મૃત્યુલખ્યું છે. અને તે મૃત્યુ શાનાથી આવી પામે છે. મારે બલ-મરણ છે જ બાકી. એમ તે રાજાને કોણાદિત્યા રાજકારણ સ્વીકારનો ત્યાગ કરી મૌન રહી એમાં વાસુદેવે પ્રક્રમણ મહાને તેને કહ્યું કે કર્ણ! તું મા સ્વરાજ્યોને તું શાનનો ઉપદેશ કર; મરણ કે સ્વરાજ્યને બોલ્યા સ્વીકારો એ જ મહાત્માનો સ્વભાવ છે. ત્યારે ઉપદેશ સાંભળવા ઇન્દ્રાપુત્ર જેને શાન નો ઉદય થાય, તેનો ત્યારે ત્યાગ કરવો; અંધકાર ત્યારે કૃષ્ણ શોક થશે. અને સ્વજ્ઞાન પડ્યા રહ્યાનો બાકી. મરણ કે બોલ્યા સ્વીકારો કેવાં પડ્યા જેને બોલ્યા થવાનું? તેમનો પોતાના મિત્રે જ્ઞાન થાય છે. તેમનાં વરણ સ્વીકારો તમે મારા પર મોહે સ્વભાવ કર્યો એમ કહી કર્ણ એ ત્યાંથી પ્રયાણ કર્યું.

બાજુ એક રાજ એને તેનો મંત્રી દાદા માં રાજ્ય વ્યવસ્થા માટે નીકળી એક રથને બાજુએ ઊભો. ત્યાં સમાવ રાજકારણ એ વિચાર્યું કે કેટલાક પ્રશ્નો ને એ બંનેના પરીક્ષા કરીએ કે તેમનું કેટલું જ્ઞાન છે.

પ્રથમ ગુરુભાવ કે ગુરુબંધિત છે તેનો પ્રથમ વિચાર કરવો. પછી પ્રેમાબંધન સ્વાર્થિક ગુરુભાવનો વિચાર કરવો. સ્વાર્થિક ગુરુભાવને વિકાસ કરવા એને ગુરુ

વાતને જોવા ફરવા. બધાને લાગે નકકી બાવા પુરુષ લાગે છે? પરમહંસના વચારને પૂર્ણબુદ્ધિવાળા કે તેમને ફોવાને દુર્બુદ્ધિવાળા? તો તમે મારો ફોનોલો વાંચો.

રામ જેમ તેને કહ્યું જેમ બધા, બાવાને ફરવાં બધી તેને શું જોઈએ તે કહે તો તે બધાશે. મન બોલ્યો: ઈશ્વરને પ્રસન્ન કરવા માટે ફોઈનું કારણ શું? કુલકો માણસ પોતા રામમાં પડવા ફોઈ કરે છે. કોઈ કારણો ફોઈનો ત્યાગ કરે છે અને સામાન્ય તથા ઉચ્ચકક્ષ બુદ્ધિવાન તેમજ વિચારવાન જોવા બુદ્ધિવાન પોતાનું કાર્ય કરે છે. બુદ્ધિમાન તો બધાશે તેનાં વચન, મુખ તથા નેત્રની ચેષ્ટામાં પામે છે.

બધાને રાકરને જેમ તેને જાનવર માણસ જેમ તેને થયું કે મનુષ્ય વિદ્વાન માણસને મારવા કરતાં તેને પોતાનો સંદેહ વિષે પૂછવો બધા, તેને જલદ્દ સમજવો.

ત્રિમૂર્તિ વિશ્વવાળા માણસનાં દર્શન કરવાને જે તેમને સાથે મોકલ્યા હતા. જાગવા મંદિર જેમ તેને કહ્યું જોવા ક્રિયાવાદીમાં રાજ જેમ તે કોમનો મંદિર રાજમાર્ગ રાજ દુષ્ટો તો બારા કરવા તત્પર રહેજે.

રાકરને જેમ તેને કહ્યું બારા મંદિરે રામને વિવેક માં જોડવો. કોમાંથી ત્રૈરાકપડ્યાને પમાડ્યા છે. જેમ તેમને તો જોવા રામ તેના પૂજ્ય, રામરત્ન ગુરુના સમકક્ષમાં જોવાત્મજ્ઞાન જેમ તે ઉત્તમ કક્ષના છે. જોવાત્મોવાદાન પૂર્ણપડ્યું તથા રામ-દર્શિતપડ્યું મટે છે. તો તમને તેને જોવાત્મવિદ્યાનું જ્ઞાન જોઈએ તો તમારું કલ્યાણ છે જેમ તે કોમન જોઈએ તો તમારું અકલ્યાણ કરીશે. કું તમને તેને કેટલાક પૂજ્યો પુછું છું તેનો તમે મને બુદ્ધિવાન વિચાર કરી ઉત્તર જોવાશો તો મારા ~~પ્રશ્નો~~ પ્રશ્નોનો પામશે. જોવા ~~+~~ જોવાત્મજ્ઞાન તે લાગ્યાં જે મારા ૭૨ પ્રશ્નો છે. તેના શાંતિ પામવા માટે તમે ઉત્તર જોવાશો. જોવાત્મ-કારવૃત્તિને જોવાવરણરૂપે રહેલાં જોવા મારા સંશયોને તમે દૂર કરો. કે માણસના પાસેથી મૂલ્ય સહિત સંશય તથા મરતો તે માણસ પંડિતના રાજાવરેમાં જોવાતો નથી. જે મારા જોવા જોવા સંશયો મટાડશો નહી તો મારો ફોનિરથો બિના જોશો તમારો બારા કરી જે તમારા રાજાને બાળી જોશે. જે મહાંકર ફોઈ છતાં જોવાંતઃકરણના શુદ્ધિ જોવા રાંત કુલી.

Lakeer

1 (49) એવો કયો શબ્દ છે કે જેમાં બધા જ વૃક્ષ રહે છતાં તેને અનંત જગ્યા રહેલાં છે.?
ઉત્તરી :- પ્રથમ ના પૃષ્ઠના દ્વિતીયપદ પૃષ્ઠોમાં એવું વાક્ય આવેલું છે, જેનો અર્થ એવો છે કે, જેનું કોઈપણ વર્ણન થતું નથી, જે અનાદિ છે તથા પાંચ ઇન્દ્રિય અને છઠ્ઠા મન થી જે અગોચર છે. તે પૌદ્ગલિક એવું આકારોથી પણ મુક્ત છે. બધા માં જેટલાને ઝાડ કહ્યા છે. તથા એક બીજા માં જેમ ઝુમરો ઝાડ રહેલાં છે તેમ તે પરમ પૌદ્ગલિક એવું માં ઝુમરો રૂપ તથા અસંખ્ય બ્રહ્માંડ રહેલાં છે.

2 (50) એવું કયું છે કે જેમાં બધા વગેરે ઉત્પન્ન થયા બધી થયા તો પણ રહ્યું હોવાનું છે?
(પ્રશ્ન-50) ઉત્તર - જગત પૌદ્ગલિક પરમાણુ માં રહ્યું છે અને તેથી જ જગતમાં પૂર્વમાત્રાથી પ્રવર્તે છે. જે પદાર્થ જેમાં હોય તે પદાર્થ તેમાંથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. જેમ કે પૂર્વકાળે વગેરે આકાર સ્થાનમાં રહેલાં છે, તો તેમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, પણ ઉત્પત્તિ, આકારમાંથી તે આકાર ઉત્પન્ન થવાથી બધા માં જેમ બ્રહ્મ રહેલું છે, તે મુજબ, ભવિષ્યકાળ અને વર્તમાન માં થવાં પણ માત્ર પૌદ્ગલિક માં રહેલાં છે.

3. (16) ઉત્તર: એક વસ્તુના થવા અનુભવ ની સત્તા-ને અસત્ય છે, માટે તે મુજબ સત્યાસત્ય બધાને અસત્યપણું માનવાથી અનવસ્થા થાય; માટે સત્ય: સિદ્ધ સત્તા માં અનુભવ થી જ સર્વે ભાવને સત્તા મળે છે.
(16)
પ્રશ્ન:- સત્યાને સત્તા કોણ આપનાર કોણ છે?

4) (2) પ્રશ્ન. કઈ એક વસ્તુમાં આકાર તથા અનાકાર એ બંને છે?
ઉત્તર. પરમાત્મા આકાર થી શૂન્ય છે માટે તે આકારરૂપ છે અને આકાર જડ છે. તથા પરમાત્મા પૌદ્ગલિક છે. માટે અનાકાર પણ પરમાત્મા છે.

5 (1) પૃથ્વી માં જેટલાને બધો બુદ્ધબુદ્ધ થાય છે અને લય પામે છે, તેવા રૂપે જેમ અંદર બધો બ્રહ્માંડો નો લય થાય છે તેવો અનેક સંબંધવાળો કોણ છે?
ઉત્તર. જેનું કોઈપણ વર્ણન થતું નથી. જે અગોચર છે કેવળ પાંચ ઇન્દ્રિયો અને છઠ્ઠા મનથી જે અગોચર છે, તે પૌદ્ગલિક અસંખ્ય આકારોથી પણ રહ્યું છે. તે પરમ પૌદ્ગલ

Lakeer

૩૫ રૂપક્રમ માં ઉભરો અલ્પ રૂપને રૂપસત્ય બૃહમાંડો રહેલાં છે.

6 - (3) પ્ર. કિંચિત છે તે નાકિંચિત કેમ થાય? (ઉ) કાંઈ પડ્યા નથી રૂપને કાંઈ પડ્યા નથી રૂપને કાંઈક છે, રૂપેલ કઈ વસ્તુ છે?

ઉત્તર (ઉ) રૂપાત્મભાવ થાય ત્યારે કિંચિત પડ્યા નાકિંચિત થાય, રૂપેટલે કે બૃહમ કે જે સર્વાત્મા છે તથા પોતાના મોટે જગત નો સાક્ષાત્કાર કરે છે તે બૃહમ જ્યારે જગતને પોતાના માં લય કરે છે, ત્યારે પ્રથમ કિંચિતરૂપે રહેલું જગત નાકિંચિત થાય છે. (ઉ) પરમાત્મા રૂપતાંદ્રિય. ઇંદ્રિયોથી ન જણાય રૂપેવા છે, માટે તે કાંઇ નથી રૂપને તે જ પરમાત્મા રૂપનંત રૂપકુરૂપ છે, માટે કંઈક છે.

7 (56) પ્ર. રૂપુવર્ણ ના કડાં વગેરે પ્રકટ થાય છે, તેમ કોના વિકોપ-શક્તિ થી દ્રષ્ટા, દર્શન રૂપને દૃશ્ય રૂપે જગ પ્રકટ થાય છે?

ઉત્તર. પહેલાં પૃષ્ઠમાં રૂપેક રૂપક્રમ તે રૂપનેક સંબંધોપક્રમ કહેલું છે, પક્રમ તે વૈતવ્યરૂપ રૂપક્રમ તે રૂપનેકના ઇષાવભાસ છે, વસ્તુતાથી રૂપનેકતા નથી. રૂપુવર્ણમાંથી જેમ રીતે કડાં વગેરે જુદાં જુદાં ઘરેણાં થાય છે, તેમ રીતે વૈતવ્યરૂપ રૂપક્રમમાંથી દ્રષ્ટા, દર્શન રૂપને દૃશ્યરૂપ વિવિધ જગત નો વિસ્તાર થયો છે.

૨ાત્ર. ૪. રૂપુવર્ણથી કડાં વગેરે ઉત્પન્ન થાય છે તેમ દ્રષ્ટા, દર્શન રૂપને દૃશ્ય રૂપે વૈતવ્યના શક્તિથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. પક્રમ તે રૂપસત્ય રૂપ છે.

8 (19) પ્ર. રૂપેવો કયો રૂપક્રમ છે કે જે રૂપંધકારનો પ્રકાશ કરે છે.

ઉત્તર. રૂપોગવાસ્તમા રૂપને બીજા પૃષ્ઠમાં પક્રમ વારંવાર રૂપક્રમ રાખ્યો છે, તેનો રૂપાશય રૂપેવો છે કે તે વૈતવ્યરૂપ રૂપક્રમ પરમરૂપાકાશરૂપ છે તથા તે બૃહમ છે, માટે જોડવામાં રૂપાવે તેમ નથી, રૂપને તે સર્વાત્મક છે, તો પક્રમ મન તથા ઇંદ્રિયો તેને પકડી શકતાં નથી.

9 (20) પ્ર. કે રૂપને નથી રૂપેવો રૂપક્રમ કયો છે?

ઉત્તર. બીજા પૃષ્ઠમાં 'કે રૂપને નથી' રૂપેવો રૂપક્રમ કર્યો છે તથા રૂપેમ કહેલું છે તેમાં 'નથી' રૂપેમ બોલવું તે રૂપયોગ્ય છે; કારણ કે વૈતવ્યરૂપ રૂપક્રમ સર્વાત્મક છે. માટે તેને શૂન્ય પક્રમ કહ્યું નથી, કારણ કે 'કે રૂપને નથી' રૂપેવા રીતે બોલનાર તથા માનનાર જે પુરૂષ છે, તે રૂપાત્મારૂપ જ છે. બીજા કોઇ પક્રમ યુક્તિ થી રૂપત્ય પદાર્થને

DATE : 17-1-25
PAGE : 117

અસત્ય પડ્યું દેખાતું નથી. કદાચ એમાં શંકા થાય કે જ્યારે તે છે ત્યારે દેખાતા કેમ નથી? તો કહેવાનું કે કપૂર ગુલાબ રાખ્યું હોય તેમાંથી તે પોતાના સુગંધના કર્તા કેટલો જણાય છે; તેવા રીતે ચૈતન્યરૂપ અવ્યય સર્વત્રમાં છે. તેના કર્તા કેટલો ગુલાબ રહીને કર્તાપણાના પોતે પ્રગટ જણાય છે.

10. (29) પ્ર. એવું શું છે કે જે કર્તારૂપ દેખાતું નથી?

મારા. જ. ચૈતન્યરૂપ અવ્યય મન-ઇન્દ્રિયો વગેરે વ્યાપે કરે અનેક પ્રકારે જણાય છે તેના તે કર્તારૂપ છે અને મન-ઇન્દ્રિયો વગેરેના તેનું રૂપ જણાતું નથી માટે તે કાંઈ નથી અને તે જ ચૈતન્યરૂપ અવ્યય એક તથા અનેક છે. પહેલાં પ્રશ્નમાં પૂછેલું અનેક સંબંધવાળું એક કયું છે? તેનો ઉત્તર પડ્યા અમાં આવી ગયો છે.

11 (63) પ્ર. ઝાડમાં વૃક્ષ રહે તેવા રીતે કોના અંદર જગત રહેલું છે?

મારા. જ. ચૈતન્યરૂપ અવ્યયના અંદર જગત રહેલું છે.

ગુજ. જ. ઝાડમાં વૃક્ષ રહે તેવા રીતે પરમાત્મા ના અંદર જગત-જીવ ના સ્થિતિ છે, ફક્ત અને પાત્રમાં સહિત વૃક્ષ નો વિચાર જેમ ઝાડમાં છે, તેમ ચિત્ત-અવ્યયનાં ઉદરમાં જગત રહેલું છે અને તે યોગના દ્રષ્ટિએ દેખાય છે. ઝાડમાં જેવા રીતે પોતાના ગુણમાં, ફક્ત અને પુષ્પ નો ત્યાગ કરનાર ઝાડ રહેલ છે તેવા રીતે ચિત્ત-અવ્યયમાં વિકાર પામતું જગત રહેલું છે.

12 (17) પ્ર. એવો કયો આધાર છે કે જેમાં જગતરૂપ રત્ન છે?

મારા જ. ચૈતન્યરૂપ=અવ્યય જગતરૂપ રત્ન ને ધારણ કરે છે.

13 57,58 પ્ર. જેમ જળ પર તરંગ જુદા નથી, તેમ કયા પદાર્થોથી કોઈ પણ પદાર્થ જુદો નથી?

(58) જેવા રીતે જળમાં મોજા જુદાં જણાય છે, તેવા રીતે કોના દ્રષ્ટાપણા જગતમાં જુદાપણું જણાય છે?

મારા. જ. 57.58 આ પણ જગતનો સમૂહ ચૈતન્યરૂપ મોટા સમૂહ માં રહેલો છે, તે ચૈતન્યરૂપ છે, અને બીજાથી જુદો નથી. પણ જેમ જળમાં ફીણપણાથી ઘુમરા પડે છે તે જુદા દેખાય છે, તેમ ચિત્તમાં વિકલ્પ થી જુદાપણું જણાય છે.

ગુજ. જ. જળ અને પુષ્પના જેમ કોઈ પણ ભૌતિક

પદાર્થ જુદો નથી, તેમ કોઈ પણ પદાર્થ ચૈતન્યરૂપ સ્વરૂપ થી જુદો નથી. ચૈતન્ય-રૂપ સ્વરૂપ તો સ્વસંવેદન સદા કરાવે છે તથા તે સદા સ્વસંવેદનરૂપ છે, આમ સ્વસંવેદનમાં સ્વસંવેદન થી બીજા સ્વસંવેદ્ય પૃથક્ નથી. (57)

જેવા કિમ તરંગ પૃથક્ નથી તેમ ચૈતન્યના પ્રકારોના જ્ઞાન પૃથક્ નથી; કારણ કે પ્રકાશ તે સ્વરૂપ સાથે જ્ઞાનસંપર્કિત કોઈપણ પ્રકાશ સાથે કર્યોમાં પદાર્થોના સ્વસંવેદ્ય જ રહેલા છે.

14 (4,5) પૃ ત્વં પદમાં અહં પદ કેમ થાય?
અહં પદમાં ત્વં પદ કેમ થાય?

મંગ. ગ (4-5) અધ્યેત્મોપનિષદના ત્વંપદમાં અહં પદનો સમાવેશ થાય છે. તથા અહં પદમાં ત્વં પદનો સમાવેશ થાય છે એ પ્રમાણે ત્વંપદમાં અહં પદ પણ તથા અહં પદમાં ત્વં પદ પણ રહ્યું એ પણ વ્યવહાર દૃષ્ટિએ છે. પણ પરમાર્થ દૃષ્ટિના સ્વરૂપમાં સર્વના સ્વસંવેદ્ય છે તથા તેમાં ત્વં પણ પણ તથા તેમ અહં પણ પણ નથી.

15 (6) પૃ મંગ. ગ આત્મા કેટલા કોણ આત્મા નથી?
ચૈતન્યરૂપ સ્વરૂપ કોણ કોણ હોવા છે. આકાશ ની પેઠે કોણ કોણ માં વ્યાપ્ત રહેલ છે. ઘોડા તે સ્વરૂપ ગમન નો કર્તા નથી. કોઈના એ કરીને તે ઘોડેસવારરૂપ એ સ્વરૂપના સ્વંદર જ રહેલો છે.

16 (7) પૃ મંગ ગ સ્થિર ઉભો રહેલો નથી તે કયાં કોણ સ્થિર ઉભો રહે છે?
ચૈતન્યરૂપ પુરુષ સર્વ કેકાણે જાય છે. (સ્થિર નથી) તો પણ જેવો નથી. (સ્થિર ઉભો રહે છે) કેમ કે બંને કાળ માં ચૈતન્યપુરુષ પોતાના આત્મા સ્વરૂપ આકાશરૂપ જોમ માં રહેલા છે, તેમ તે પ્રાપ્ત થયા ઘોડા પ્રાપ્ત થતાં થકી. ગાળવાસ્ત્ર (બેસવાનું ઘોડેસવાસ્ત્ર) જેમાં કોણમાં રહેલ છે, તે પોતે ક્યારે ફરતા જાય? માલાએ પોતાના પુરાને ખોરામાં ખોડ્યો હોય તે પછી પુરાને શોધવા તે ક્યારે કયાં જાય? તેવા રીતે પરમાત્મા ના સ્વરૂપ રહે ત્યાં સ્વકુદરત સ્વરૂપ રહે છે સ્વરૂપ ગમન મકાનોમાં પરમાત્મા ના સ્વંદર રહેલો છે, તે પરમાત્મા જેવો પુરાને શોધવા જાય કયાં જાય? કોણ ને કોણ એક કોણમાં થી

બનવા દેવામાં આવે છે, તો દરેક અણુ છે. પણ આકાર જેવું નથી. ત્યારે દરેકના અપેક્ષાએ દરેકાર જેવું રહેવા પ્રતિત થાય છે. પણ દરેકનું મુખ બંધ કરવાથી દરેકારનું પણ જેવું-આવવું રહેતું નથી. તે જ પ્રમાણે આત્મા અર્ધ કેકડાએ બાલ છે તથા જેવો નથી.

17 (ઙ) પ્ર. શૈલવ્યરૂપ આકારમાં વિશિષ્ટતા કરનાર કોણ છે?

ઉત્તર આદિ તથા અંતરહિત રહેલો પરમ આકાશમાં શૈલવ્યરૂપ પરમાત્માએ વિશિષ્ટ રાગ જગતરૂપ ચિત્ર રચેલ છે.

18 (ઇ) પ્ર. શૈલવ્ય તથા ઘડ એ બંને વિરુદ્ધ ધર્મ કયા એક પદાર્થમાં છે? (અ) શૈલવ્ય દેવતા પાષાણ જેવો દ્રવ્યરૂપ કયો પદાર્થ છે?

ઉત્તર આત્મામાં તટસ્થપણાનો અધ્યાસ થવાથી જ્યારે જડરૂપ દેહ શૈલવ્યપણાનો તથા જડપણાનો અંતઃકરણમાં અનુભવ કરે છે ત્યારે તે અનુભવ કરનારામાં શૈલવ્યપણું તથા જડપણું એ બંને વિરુદ્ધ ધર્મ રહેલાં છે.
(અ) પારમાર્થિક આત્માનું જે સ્વરૂપ છે, તે જ શૈલવ્યદેવ છે.

19 (10) પ્ર. અગ્નિપણાનો ત્યાગ ન કરે અને દાહ ન કરે એવો અગ્નિ કયો છે?

ઉત્તર. આત્માના આધારે અગ્નિમાં આત્મા રહી છે અને તે આત્માના આત્મા જે અર્ધ કેકડાએ રહી છે. અગ્નિના પોતે અર્ધ કેકડાએ તેનો પ્રકાશ છે, તો પણ તે દાહ કરે તેમાંથી.

20 (11) પ્ર. અગ્નિના કોણ તેમાંથી અગ્નિ કેમ ઉત્પન્ન થાય?

ઉત્તર શૈલવ્યરૂપી આત્માનો આકાર ઝરકુળવા અગ્નિમાં જેવો છે અને તે આકારાદિના પણ નિર્મિત છે. એ પ્રકાશ જ અગ્નિના ઉત્પત્તિ છે.

21 (12) પ્ર. ચંદ્ર, સૂર્ય, અગ્નિ અને તારા વિના અંધિયારો પ્રકાશ કોનો છે?

ઉત્તર આત્મા નો પ્રકાશ ચંદ્ર, સૂર્ય તથા અગ્નિનો પણ પ્રકાશ કરનાર છે. અને તે મકાનમાં જ્યાં પણ તારા પામતો નથી.

22 (13) પ્ર. અંધિયારું કહેવાનું છે કે જે જોવાય ન દેખાય અને

ઈર્ષ પ્રકારો ને ઉત્પન્ન કરે ?

મંત્રી :- અનુભવરૂપ આત્મા હૃદયરૂપ મંદિર માં દીપકરૂપ છે. ઈર્ષ રહિત આચમનાર છે અને અનંત છે, તે પરમપ્રકાશક કહેવાયો છે અને તે તેનાથી ઉપાધિ તેમનથી. તે આત્મા સ્વયંપ્રકાશ છે અને માયાને માત્ર જે અવિદ્યા નો પ્રકાશ પણ આત્મા થી જ થાય છે. કોઈ માણસ અંધારા માં ઊભો હોય તેને તું કહ્યાં છે એમ પૂછવાથી તે અંધકાર પ્રકાશ નથી, તો પણ અંતર માં પ્રકાશ હોવાથી 'હું અહીં છું' એમ તે ઉત્તર આપે છે. એ પ્રમાણે પોતાના ઇન્દ્રિયો ના વિષયો માં દરેક અભિવૃત્તિ પણ ઈર્ષ ના અનુભવ થી જ સિદ્ધ છે.

23 (14) પ્ર :- એવો કયો ઉત્તમ પ્રકાશ છે કે જે ચન્દ્ર, સૂર્ય, અગ્નિ તથા તેના જ હોય તેવા બધાંનો પણ પ્રકાશ કરે છે ?

મંત્રી :- અનુભવરૂપ આત્માનો જે પ્રકાશ તે ચન્દ્ર, સૂર્ય, અગ્નિ તથા તેના વિનાનાં પદાર્થોને પોષણ કરનાર છે તથા તેનો આધાર છે.

24 (15) પ્ર :- આકાશ વગેરે પંચમહાભૂતો ને ઉત્પન્ન કરનાર કોણ છે ?

મંત્રી :- વ્યવહારદૃષ્ટિ થી વિચાર કરતાં કાળ, આકાશ, ક્રિયા અને તથા જગત એ બધું ચિત્ત-અવયવ માં રહેલ જ છે, તથા તેના આધાર, કર્તા તથા ભોક્તા પણ તે જ છે. પરમાર્થ-દૃષ્ટિ થી વિચાર કરતાં તે કર્તા પણ નથી. તેમ ભોક્તા પણ નથી.

25 (17) પ્ર :- એવો કયો નિર્ણય છે કે જેમાં જગતરૂપ રત્ન છે ?

મંત્રી :- અવયવરૂપ નો ત્યાગ ન કરનાર તે ચિત્ત-અવયવ તથા જગતરૂપ રત્ન નો સંપૂર્ણ ઉત્પન્ન કરે છે.

26 (18) પ્ર :- એવો કયો નિર્ણય છે કે જેમાં જગતરૂપ કોણ રહેલો છે ?

મંત્રી :- એ કેવળ પરમાત્મા માં પ્રમાણ, પ્રમેય, અને પ્રમાતા રૂપ જગત નથી. તે જ પરમાત્મા જ્યારે અહં જગત માં અહંતા રહે છે, ત્યારે એ જગતરૂપ સંપુટ માં પરમાત્મા જ પરમનિર્ણય છે.

27 (19) પ્ર :- એવો કયો અવયવ છે કે જે અંધકાર નો પ્રકાશ

Lakeer

કરે છે ?

મંત્રી ઃ ચિત્ત-રૂપકનો દુઃખે કરીને પગ ઊંચો થયો નથી માટે તે ભય-રૂપ છે અને ચૌત્યરૂપ છે તેથી પુકારારૂપી પગ છે.

28 (20) પૃ. છે અને નથી એવો કયો રૂપકનો છે ?

મંત્રી ઃ ચિત્ત-રૂપક સંવેદન-રૂપ છે માટે તે છે. અને ઇન્દ્રિયો તેને પકડી શકતી ન નથી માટે તે 'નથી'.

29 (21) પૃ દૂર કયાં દૂર નથર એવો કયો રૂપકનો છે ?

મંત્રી ઃ ચિત્ત-રૂપકના ઇન્દ્રિયો વડે પ્રાપ્ત થતા નથી, માટે તે દૂર છે અને ચૌત્યરૂપ છે, તેવા તે ભયરૂપ પગ છે.

30 (22) પૃ એવું શું છે કે જે રૂપકનું કયાં પર્વત-રૂપ છે ?

મંત્રી ઃ ચિત્ત-રૂપકનું પોતે રૂપકરૂપ છે. અને તે પર્વત એ સંવેદનરૂપ છે. માટે રૂપકનું કયાં પર્વતરૂપ છે. જે ભય જગત જોવામાં આવે છે, તે બધા સંવેદનરૂપ છે પણ થતા નથી; તેમજ પર્વત વગેરે પગ થતા નથી, તેવા સંવેદન તે બધે રૂપકનું માં પગ મેરુપર્વતું થાય છે.

ઉ॰ 23 પૃ એક નિમેષનો કાળ, એક કલ્પનો કેમ ગણાય ?

24 પૃ એક કલ્પ, નિમેષ કેમ ગણાય ?

મંત્રી ઃ જે કાળમાં એક નિમેષ (પલકારો) નો અનુભવ થાય છે. તેને નિમેષ માનવો તથા જેમાં કલ્પનો અનુભવ થાય છે તેને કલ્પ માનવો. અનેક યોજન માં પથરાયેલું મકાનગર પગ કેમ માગશે ના મન માં રહે છે, તેવા રાજે કલ્પાંકિયાનો વિચાર પગ નિમેષ -રૂપ છે. જે પ્રમાણે મોટાં રાક્ષસો નાં સમગ્ર-રચના એક બાળા ~~ક~~ દર્પણમાં જોવામાં આવે છે, તે પ્રમાણે એક નિમેષમાં પગ કલ્પનો અનુભવ થવા લાગ્યો છે. આમ જ્યારે એક રૂપકમાં પગ મુખ્ય નિમેષ, કલ્પ, પર્વત પગ નું પૂર તથા કરોડો યોજન રહેલા છે, ત્યારે તેમાં એક પગ તથા કોટિ પગ કેમ થશે ? રૂપકમાં જેવા રાજે એક પગ માં રહ્યા તથા રૂપકત્વ નો અનુભવ થાય છે. તેવા રાજે 'મેં પ્રથમ વાચન રાજે કરેલું છે.' એવો બુદ્ધિ નો ઉદય થાય છે. માણસને દુઃખના વાચન માં ઘેરો

ચાલે છે. હરિશ્ચંદ્ર રાજા ને દુઃખ નાં વમળમાં એક રાત્રિ માં બાર વર્ષનો અનુભવ થયો હતો. ચુવર્ગમાંથી કડી તથા ફુદડા થાય છે. તેમ માણસ નાં અંતઃકરણ માં આવો અનુભવ હોય - એવો નિશ્ચય થાય છે, તેનો સૌન્દર્ય માં પ્રકાશ પામે છે. પગ ભર, જેનાં બિમ પગ નથી, કટિ પગ નથી, ઉર પગ નથી, તેમ અદૂર પગ નથી, માત્ર અન્ય વસ્તુ ના પેકે ચિત્ર-અંકન ના પૃષ્ઠમા રહેલા છે. પ્રકાશ તથા અંધકાર, દૂર તથા અદૂર અને જાગ તથા કટિ એ અર્ધ રૌદ્રાત્મક છે; માટે તેમા કોઈ પગ ભેદ નથી.

32 (25) પૃ. પૃથક્ક્ષ કોનાં અવલોકન અંતે શું છે?

ઉત્તર :- રૌદ્રાત્મક અંકન હરિશ્ચંદ્રો નાં પ્રારૂપ છે, માટે તે પૃથક્ક્ષ છે અને હરિશ્ચંદ્રો તેને પકડી શકતા નથી, માટે તે અપૃથક્ક્ષ છે; તેમ જ પૃથક્ક્ષ, અનુમાન, ઉપમાન તથા શબ્દ એ ચાર પ્રમાણથી ચિત્ર-અંકન માં દર્શાવેલ નો ઉદ્દેશ થાય છે, માટે તે પૃથક્ક્ષ છે. જયાં સુધા તેમાં ચુવર્ગપક્ષ નથી; તેમ જ જયાં સુધા ચુવર્ગ માં કડા તથા ફુદડાનું સંવેદન છે, ત્યાં સુધા તેમાં ચુવર્ગ-પક્ષ નથી; તેમ જ જયાં સુધા દૂરત્વપક્ષ છે. ત્યાં સુધા વાસ્તવિક રૂપે રૌદ્રાત્મક-પક્ષ નથી. જેમ કડા તથા ફુદડાપક્ષ ના બુદ્ધિ મટી જાય છે. ત્યારે તે કેવળ ચુવર્ગ છે, તેમ જ જયારે દૂરત્વપક્ષ ની બુદ્ધિ મટી જાય છે, ત્યારે પછી કેવળ નિર્મળ તથા સુધા પ્રકાશ જ રહેવાય છે. વળી રૌદ્રાત્મક અંકન અર્ધરૂપ છે, માટે તે અદૃષ્ટ છે તથા દુર્લક્ષ્ય હોવાથી તે અવલોક રૂપ પક્ષ છે.

33 26. પૃ ચેતન કોનાં અવલોકન છે અંતે શું છે?

ઉત્તર :- ચિત્ર-અંકન માં ચેતનાર્થે કોષાકર તે ચેતનરૂપ છે, તથા ચૈત્યપક્ષ નાં અભાવકર તે અચેતનરૂપ પક્ષ છે. જેનો અર્થાત્ ચિત્રનો અભાવ માત્ર છે. જે ચિત્રણ પ્રતિભારૂપ છે અને જે પ્રજ્ઞાના કોષમાં ચૂકા જેવું (અર્થાત્ અવલોક) છે, તે અર્થ જગતમાં ચિત્ર અને ચૈત્યરૂપ માં (પ્રેક્ષક જગત) ના કલ્પના જ કારણ હોય? જે પ્રમાણે ઘણા બધા ચૂકાઓ ના બનેલું એક ભોંયરું હોય છે,

Lakeer

ન્યૂટનના ક્રિયાના સિદ્ધાંતમાં ચુંબકીય પદાર્થ જોવામાં આવે છે. તેમાં 'અક્રિયતા' તથા 'ન્યૂનક્રિયતા' એ બંને રહેલાં છે, તથા ફેરેડેના સિદ્ધાંતના પ્રયોગમાં 'અક્રિયતા' તથા 'ન્યૂનક્રિયતા' છે. જેમ માધ્યમને લઈને ન્યૂટનના ક્રિયાકાળના સિદ્ધાંતમાં ચુંબકત્વ જોવામાં આવે છે. જેમ માધ્યમને લઈને જેમ જોવામાં આવે તો જેમ તેમાં બેની, ક્રિયા અને પ્રેરણા ના ફેરફાર જેમ જ થાય છે. દાખલામાં બરાબર તો તથા ચુંબકમાં ગોલ્ડનગર ને પ્રયોગ બરાબર. તે છતાં તેનો પ્રયોગ કેમ પણ માં આવે છે. તે સત્ય પડ્યા બરાબર તેમ પ્રયોગ પડ્યા બરાબર. તે ન્યૂટનના ત્રીજા નિયમને લઈને જ બધા જોવામાં આવ્યા છે, એમ જોઈએ.

આ પ્રમાણે ખાસ પ્રયોગથી તથા નિર્ણય પ્રયોગથી ચાલવામાં માધ્યમને પ્રયોગમાં જેમ-જેમ પ્રયોગ થયાં નથી. ખોટા, પ્રયોગો, તથા પ્રયોગમાત્ર પ્રયોગો માં દેખાવમાત્ર ભેદ છે, પણ વસ્તુતઃ ભેદ નથી; માટે પણ ના ચૂંબકીયા માંડવાને ચુંબકમોક ચુંબક જે પ્રયોગવસ્તુ સત્ય છે, તે જ સત્ય છે. [પ્રયોગમાં પ્રતિબિમ્બસ્થાન ભેદ જોવામાં આવે છે અને પ્રમાણ પિંડના પેઠે તેના આંતરિયાળ પ્રમાણ છે.

દાખ. ૧૧ જ્યારે જોવાના પ્રયોગને તો જોવામાં આવ્યા છે, ત્યારે જ પ્રયોગપ્રયોગ થાય છે અને જ્યારે સર્વ પ્રયોગના ભાગ થાય છે ત્યારે જ [ક્રિયા વડે પ્રયોગનો પ્રયોગકાર થાય છે. પ્રયોગપ્રયોગમાં પ્રયોગ નો વિકાસ થાય છે. પ્રયોગે જોવામાં ચુંબિક જોવામાં આવે છે; અને પ્રયોગપ્રયોગ માં પ્રયોગ નો પ્રયોગ થાય છે, પ્રયોગે જોવામાં પ્રયોગ જેવા માં આવે છે; માટે વેદાંત ના વાક્યોના ત્રિપદા વાક્ય પર પડ્યા પ્રયોગકાર છે. જેમ પ્રયોગ તથા પ્રયોગ જોવામાં પ્રયોગ કરાય છે. તે જોવામાં છે અને બધા પ્રયોગ રીતે બે ફોટા (પડ્યા) રહે છે. તેમજ બે ફોટાના વચ્ચે રહેલું છે. [સત્ય તથા પ્રયોગ' અને ભાગ તથા પ્રમાણ રહે બે ફોટા ના વચ્ચે રહેલ છે, પ્રયોગ કે પ્રયોગવસ્તુ છે. [પ્રમાણમાં, વિજ્ઞાનમાં ભિન્ન-ભિન્ન રૂપે છે, તોપણ તેનું પ્રયોગવસ્તુ ખંડિત નથી.

પ્રયોગ, ચુંબક કે જે સત્ય માત્ર જ છે.

Lakeer

૩૪ (૨૭) પ્ર ચાલુ ક્રિયા વાચ્યરૂપ નથી એવું શું છે?

ઉ.૩ બ્રહ્મરૂપ થયું છે, તે આત્માને વિષે વાચ્યપણા નાં સંબંધ થી રહિત થઈને વાચ્યરૂપ જણાય છે, પણ ખરેખર જોતાં તે વાચ્યરૂપ નથી; કારણ કે તે ફક્ત શુદ્ધ ચિત્માત્ર છે.

૩૫ (૨૮) પ્ર શબ્દ ક્રિયા શબ્દરૂપ નથી?

ઉ.૩ બ્રહ્મરૂપ થયું ~~છે, તે આત્મા ને~~ માં શબ્દનું સંબંધ પદાર્થ તે શબ્દરૂપ છે, પણ શબ્દપણું તેમાં ભાસિમાત્ર છે માટે તે શબ્દરૂપ નથી; તથા બ્રહ્મ ને વિષે શબ્દ તથા અશબ્દ એ બંનેનો અત્યંત નિષેધ કર્યો છે.

૩૬ (૩૦) પ્ર જેનામાં અહંતા ક્રિયા અહંતા નથી એવું શું છે?

ઉ.૩ પરમાત્મા ના પદાર્થ અહંકાર ને બાદ જવને અહંતા થાય છે, તથા અહંકાર નો બાધ પદાર્થ અહંતા માટે નથી. સર્વશક્તિમાન પરમાત્મા ના પ્રતિબિંબ તેમાં કારણરૂપ છે.

૩૭ (૩૧) પ્ર ઘડાનો જનારો શુદ્ધ પ્રકાશ કરવાને માટે એવું કહ્યું છે?

ઉ.૩ આત્મા ઘડાના જેમ શુદ્ધ પ્રકાશ કરવાને પ્રેરક થાય છે.

૩૮ (૩૨) પ્ર પ્રેરક થાય તે ક્રિયા કોઈપણ પ્રેરક થયું નથી એવું શું છે? ~~કે~~ સંપૂર્ણ પ્રેરક થયું નથી એવું શું છે?

ઉ.૩ આત્માના પ્રેરક પદાર્થને કોઈપણ પ્રેરક થયું નથી; કારણ કે પોતે જ આત્મારૂપ છે તેને બીજા પ્રેરક નથી તથા આત્માનો પ્રેરક થવા બીજું (મેળવવાનું) રહેતું નથી. તેને અર્થ એવો. મૂર્ખ ને ઠપકા આપનાર ઉપદેશરૂપ પણ જો થયું શુદ્ધ ઉપદેશ થયો નથી, ત્યાં શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ વસ્તુના જેવામાં જ્ઞાન-પ્રકાશરૂપ ભેળ ના વૃત્તિઓ થયા કરે છે. સારાંશ કે ત્યાં શુદ્ધ સંસાર નો મૂળરૂપ અજ્ઞાનનો નાશ થયો નથી. ત્યાં શુદ્ધ આત્મવસ્તુના જે પ્રેરક થઈ બીજા તેના સંપૂર્ણ પ્રેરક થઈ નથી; પણ અજ્ઞાન નો નાશ થાય ત્યારે જ સંપૂર્ણ પ્રેરક થઈ શકાય છે.

Lakeer

39 (33) પ્ર. સ્વયંપ્રકાશ જ્યારે કોણ પોતાનો પ્રકાશ ફેલાવે છે?

ઉ. સૂર્યના વૈજ્ઞાનિક પ્રકાશ અને ચંદ્રપ્રકાશ જેવા સ્વયંપ્રકાશ નો વ્યવહાર કરે છે તેમ પરમેશ્વર પોતે સ્વયંપ્રકાશ છે અને ઈશ્વરપ્રકાશ ને પ્રાપ્ત જે સ્વયંપ્રકાશ માં જ પોતાનો પ્રકાશ ફેલાવે છે.

40 (34) પ્ર. સ્વર્ગ કોણ બનાવે છે કે જે પોતાને વિષે મેરૂ પર્વત ને ઉત્પન્ન કરે છે? કોણ નિર્માણ ને ટકાવે છે?

ઉ. જેમ પરમેશ્વરનો પરમ મેરૂપર્વત છે તેમ નિર્માણ ટકાવે છે. જેમ કોઈ કહે કે આ સુંદર છે, તો બીજો કેમ જાણ્યું છે? તો કહેવાનું કે) સુંદર નું પણ એમ પ્રકાશ માં બીજો દેખાય છે તેમ માણસે તો સુંદર કોણ બીજો જાણ્યો છે. જેમ વિષય પુરુષ ને સ્વપ્ન માં સ્ત્રી નું પરિણય થાય તો તેને પુત્રાદિ જણાય છે તેવા રીતે પરમેશ્વરના સુંદર જે વસ્તુ રહેલા છે તે બીજો જણાય છે. સૃષ્ટિ ના પ્રારંભ માં પરમેશ્વરે જેવા શક્તિનો પ્રકટ કરવાનો ઉદ્દેશ થયો છે, તેવા શક્તિ સંકલ્પ માં જોવામાં આવે છે. જેમ બાળક નું મન જે પદાર્થમાં લાગે છે તેવું તેને જોવામાં આવે છે, તેમ આ જગત માં સંચિત નાં પ્રારબ્ધ માં જેવું સંબંધ રહે છે તેવું (જગત) જોવામાં આવે છે.

41 (35) પ્ર. કયા પ્રકાશ એ કોણ ને જોવાની પૂર્ણ કરી છે?

ઉ. આમ પ્રકાશપુરુષ પરમેશ્વર માં આપણ વિશ્વ પુરાઈ રહ્યું છે.

42 (36) પ્ર. પ્રકાશ કયાં કોણ કોણ જોવામાં આવે છે?

ઉ. ચિત્ત-પ્રકાશ એ જોવામાં છે, જોવાય તે સંપૂર્ણ આપણ નથી; કારણ કે તે પ્રકાશ કોણ રહેલા છે, પ્રભાવિત છે, પ્રકૃતિ છે તથા પ્રાકૃતિક છે.

43 (37) પ્ર. કઈ કોણ પ્રકાશ જોવામાં બતાવે છે?

ઉ. જેમ કોઈ દૂરબીન માં આમ જોવાને બદલે માણસ ને પૂર્ણ રૂપ ને બદલે માં ઉદ્દેશ રમાડે છે, તેમ પુરુષ ચિદ્ ચોક (પરમાત્મા) પણ પ્રકાશ કરીને પર્વત અને ટકાવ જોવાનો પ્રકાશ બતાવે છે.

Lakeer

44 (38) પ્ર એવો કયો અવકાશ છે કે જેમાં ઉદ્ગમ પર્વતોના સમૂહો રહેલાં છે?

ઉત્તર: પૃથ્વીમાં મેરુપર્વત નું ચિત્ર કોઈ પણ પૃથ્વીના ચંદ્ર વિના જેમ બહાર જોવાય છે તેમ બૌદ્ધગ્રંથમાં અવકાશ છે કે જે અનંતમાં રહેલ છે; તેના ચંદ્ર ચિત્રમાં રહેલા પર્વતનો બહાર જોવાય છે.

45 (39) પ્ર એવો કયો અવકાશ છે કે જે પોતાના અવકાશ પગલાં લેવા કરતાં વિના પગ મેરુ પર્વતના ફરતાં પગ ચૂકવ્યા વાળો કોણ?

ઉત્તર:

(40) પ્ર એવો કયો અવકાશ છે કે જે મોટાભાગનાં સ્થળ માં સોમા ભાગનો કોણ તોપણ પર્વતના પગ કોણે કોણ?

ઉત્તર: (39-40) ચિત્ર - અવકાશ / દિશા - કાળ વગેરે સર્વ પદાર્થ માં વિમાન કોણના પર્વતના પગ મોટું છે. તે બાજુ ચક્રવાળ માં પગ રેખા માં બતાવેલ છે, તેથી તે ચક્રમાલિકાકાર છે. ચારેયના કાળના સાથે જેમ મેરુપર્વતના ચરમાનકના દાટના બધી તેમ અવકાશના સાથે ચક્રવૈલાસના ચરમાનકના દાટના બધા. પરમાત્મામાં બાજુના ચક્રાંદને ત્યારે અવકાશ પડ્યું ફરેલું છે. તેના ચક્રવર્ત માં કડાકુંડાના ગોળ ચક્રવૃત્તિ માં અવકાશના સાથે ચક્રવૈલાસના ચરમાનકના ફરવામાં આવતા છે. પગ ચાર, જોવાં તેમ બધા જ.

46 (41) પ્ર એવો કયો અવકાશ છે કે જે પ્રકાશ તથા અંધકાર એ બંનેને પ્રકટ કરવાનું વિષયરૂપે કોણ?

ઉત્તર: આ અનુભવસ્વરૂપ આત્મ પૃથ્વીના પર ચૂર્ણ આદિ પ્રકાશ પામેલ છે, અંધના માટે આત્માથી જુદી તે પ્રકાશ ના સ્થિતિ બધા. જો તેને જુદી સ્થિતિ માનો તો અંધના ને ત્યારે ચૂર્ણ વગેરે પ્રકાશ પામવા સર્વ પદાર્થો માંથી કોઈને પણ પ્રકાશવાનું થતું બધી: અંધપ્રકાશરૂપ થી પ્રાપ્ત થયા છે. આ હોય ચિત્ત-અવકાશ માં સંભવતો બધી. કારણ કે તે પ્રમાણના અંધપ્રકાશ સિદ્ધ થયા છે, માટે તે ચિત્ત-અવકાશ પોતામાં કલ્પેલા તમ:પ્રકાશને પોતાના મેળે જ પ્રકાશે છે. ચૂર્ણ વગેરેને તો

Lakeer

સ્વપ્રકાશપણું સંભવતું નથી; કારણ કે તે બધ ગ્રહોએ પોતાનો સ્વતંત્ર પ્રકાશ કરી રાકતા નથી. ચિત્ત-અબ્ધુ માં તથા સૂર્ય વગેરેમાં સમાનતા જ ભેદ છે કે, તેનો વર્ગ ઉષ્ણતાવાળા અને રશ્મિ-વાળા રૂપથી સંબંધ રાખે છે. સૂર્યનો વર્ગ જે રશ્મિવાળા રૂપથી સંબંધ કહેવાનું કારણ એ છે કે તેના પ્રકાશ સિવાય સંબંધકર્તા કોઈ પદાર્થ નથી. વળી સંબંધકર્તા તથા પ્રકાશ કે જે બધ છે, તેના સમકાલમાં પૌલ્યરૂપ કારણનો સમકાલ પણ કેટલું છે. આ જગપૃષ્ઠિસ્થ સૂર્ય જો પ્રકાશ સિવાય હોત છે તોપણ રાત્રિસમે કોલો નથી. તેમ જે વિકારના વસ્તુનો પ્રકાશ કરે છે અને રાત્રિના અંદર રહેલા પદાર્થનો પ્રકાશ કરતો નથી. ત્યારે પૌલ્યરૂપ સૂર્ય જો રાત્રિ અને દિવસે, બંગર અને અંદર સર્વ ઠેકાણે સમસ્ત અને ઉદયાદિ જ રહિત પ્રકાશના રહેલો છે. આ ચિત્પ્રકાશથી જ પ્રકાશેલા અને અનેક પદાર્થોથી મરેલા, બ્રહ્મમંડપના જેવું પડદા માં બાલમા પોતાને જોઈતા પદાર્થને જોઈ રાકે છે. જગત માં તેજને અને તમ(અંધકાર) જો પરસ્પર વિરોધ છે, માટે ચિત્પ્રકાશ તેમનો પ્રકાશ કરે છે. એમ કહેવું ઘટતું નથી, તોપણ આ ઠેકાણે તમ શબ્દ વડે દેહાદિ જડ વર્ગનું ગ્રહણ કરેલું છે. માટે તેના પ્રકાશના ચિત્પ્રકાશ માં વિરુદ્ધતા નથી. જેમ સૂર્ય પોતાના જ પ્રકાશથી તથા ચંદ્ર-મંડળ માં પ્રતિફલિત પ્રકાશથી દિવસમાં વિકાસ પામનાર તથા રાત્રિમાં વિકાસ પામનાર બંને કમલોનો વિકાસ કરે છે, તેમ ચિત્પ્રકાશ સ્વતંત્રપણાથી તથા વેદાંતવાક્યમાં મનરૂપે સર્વનો પ્રકાશ કરે છે. સૂર્ય જેમ રાત્રે પરસ્પર વિરુદ્ધ સ્વભાવવાળા રાત્રિ તથા દિવસરૂપે પોતાના સ્વાત્માને પ્રકાશે છે, તેના રૂપે ચિત્પ્રકાશ સત્ય તથા અસત્ય (જગરૂપે તથા દેહરૂપે) પોતાના સ્વરૂપને પ્રકાશે છે.

47 (૫૨) પ્ર. એવો કયો અવયવ છે કે જેના અંદર સર્વ અનુભવરૂપ અવયવ રહેલાં છે?

રાજા ઉ. વૃક્ષના પુષ્પ, પત્ર, ફળ, વગેરે અવયવમાંથી બીજરૂપ ગ્રહણ કરેલા અવયવ રસ જેમ મદ્યમાં રહેલા છે, તેમ ચિત્ત અવયવના ઉદરમાં સર્વાવયવ અનુભવના અવયવ રહેલાં છે. વટવૃક્ષના પ્રભાવ રૂપ જેમ સર્વ બીજમાં વૃક્ષમાં અંકુર વગેરે અવયવો સ્વભાવરૂપ ઉત્પન્ન થાય

છે, તેમ સ્થિર અનુભવનો સ્પર્શ થાય છે. આ ચિત્ર-અક્ષુ છે.

48 (43) પ્ર એવો કયો અક્ષુ છે કે જે પોતે સ્વાદરહિત હોવા છતાં અન્યને સ્વાદિષ્ટ બનાવે છે.?

ઉ.૪૩ ચતુર્થ મુકામપડાવને લીધે ઇન્દ્રિયો પર આક્રમણ કરી રાકાશ એવો ચિત્ર અક્ષુ સ્થિર સ્વાદિષ્ટ પદાર્થમાં સ્વાદને સત્તા ધરાવે છે. જેમ અરણ્ય વિના પૃથ્વિભ્રમણ સત્તા ધરાવે છે નથી, તેમ ~~ક્ષ~~ સમરસ ચિત્ર-અક્ષુ ના સ્પર્શ વિના ગાડ આદિ પદાર્થમાં રહેલા સ્વાદમાં સત્તા નથી.

49 (44) પ્ર એવો કયો અક્ષુ છે કે જે ~~પોતાને~~ અર્થનો ત્યાગ કરવા છતાં અર્થનો આશ્રય કરે છે?

ઉ.૪૪ ત્રિવર્ત્તકારણત્વ ને લીધે પોતાનો આશ્રય કરનાર અર્થ જગતનો સ્વરૂપથી ત્યાગ કરનાર એવે ચિત્ત-અક્ષુએ પોતાનાં અદૃશ્ય-રૂપ અર્થનો ત્યાગ કર્યો છે. અને સ્કૂરણા થી અર્થનો આશ્રય કર્યો છે.

50 (45) પ્ર એવો કયો અક્ષુ છે કે જે પોતાને ઓઢવાને સમર્થ ન હોવા છતાં આખા જગતને ઓઢે છે.

ઉ.૪૫ પોતાનું સ્વારુઢત્વ કરવાને સ્વરૂપ ચિત્ત-પરમાણુ રૂપે પોતાના અવયવોને ઓઢવાના પેટે વિસ્તારી ને આખા જગતને સ્વારુઢત્વ કર્યું છે. કારણ કે સ્વ-~~ઉદ~~ પડ માં વસ્ત્રમાં પોતાને ઓઢી રાકતો નથી, તેમ સ્વાકાશ ની ઉપમાવાળો સ્વાત્મા સ્વને કાંઈ પણ પોતાને ઓઢવા સમર્થ નથી.

આમ છતાં તે સ્વાત્મા જગતને ઓઢે છે અને તે ઓઢવામાં સ્વાદે તો ઓઢનારને ચમત્કારણ થી રંજિત કરે છે. બાળક જેમ જગત અવસ્થામાં પોતાના રૂપનું રક્ષણ કરે છે, તેમ સુષુપ્તિ અવસ્થામાં કરી રાકતું નથી. સ્વાત્મામાં રહ્યા પુમાંકે બાળક જેવા ચેષ્ટા વિનાનું રક્ષણ મળ્યામાત્ર છે.

51 (46) પ્ર એવો કયો અક્ષુ છે કે જેના સત્તા વડે વૃક્ષ કરીને બારા પામેલા જગતના પાછા ઉત્પન્ન થાય છે.

ઉ.૪૬ જેમ વૃક્ષમાં વિશેષ પ્રકારના બીજમાં રહેલાં નવા અંકુર પાછા વસંત માં દેખાય છે, તેમ પૂર્વકાલમાં બારા

Lakeer

પામેલું (વિશેષ રચાકાર પર) જગત સૌંદર્યનો સ્વાશ્રય કરીને પાછું વિશેષ રચાકાર ને પામે છે. જેકે સૌંદર્યનો સ્વાશ્રયનો જગત ને પૃથ્વીકાળ અને સૃષ્ટિકાળ માં પડ્યા છે. જ્યાં વસંત ઋતુ માં વનસમૂહ ના વિશિષ્ટવૃક્ષો ના પેકે જગતનો વિશિષ્ટ રચાકાર સૃષ્ટિકાળ માં હોય છે; જેમ પત્ર, પુષ્પ, ફળ આદિ વૃક્ષમાં જે વિશેષ રચાકાર રૂપ હોય છે, તે જેમ વસંતઋતુ નો જ રચ્યો છે તેમ જગત ના વિશિષ્ટવૃક્ષ પણ પૃથ્વીકાળ નું જ પરિણામ છે તેથી જગત અને પૃથ્વી એ તો વસ્તુતઃ યુગ્મરૂપે.

52 (47) પૃ — એવો કયો ઘટક છે કે જે અવયવરહિત છે તો પણ ક્રમશઃ ક્ષય અને નેરાવાળો છે?

ઉત્તર — આત્માને જે કે વસ્તુતઃ એકપણ અવયવ નથી, તોપણ જગતમાં જેટલાં અવયવવાળા પદાર્થ હોય છે, તે સર્વમાં વ્યાપકપણાને લીધે આત્મા ક્રમશઃ અવયવવાળો છે એમ કહેવામાં આવે છે.

53 (48) પૃ — એવો કયો નિમેષ છે જેમાં કરોડો કલ્પ રહેલાં છે?

ઉત્તર — સ્વપ્નમાં એક જ પુરુષ ને પોતાના શરીરમાં વૃદ્ધાવસ્થાનો તથા બાલ્યાવસ્થા નો સ્વીકાર થાય છે તેમ જ્યારે નિમેષ નું જ્ઞાન થાય છે, ત્યારે અખંડરૂપે સૌંદર્યને એક નિમેષ માં ક્રમશઃ કલ્પ રહ્યા છે; પણ એ તો સર્વ કાલનો વિભાગ કરીને સૌંદર્યના પ્રતિમા જ રહ્યા રહ્યો હોય છે, જેમ કોઈ માણસે ભોજન ન કર્યું હોય, તો પણ તેને ભોજન કર્યાનું સ્વપ્નમાં ભાન થાય છે, તેમ એક નિમેષ માં કલ્પ નું ભાન થાય છે. વળી મરણ ન થયું હોય, તે છતાં સ્વપ્નમાં જેમ પોતાનું મરણ નું થયું હોય તેવું ભાન થાય છે, તે જ પ્રમાણે ભોજન ન કર્યું છતાં ભોજન કર્યાનું ભાન થાય છે.

54 (51) પૃ — એવો કયો નિમેષ છે કે જેના અંદર બાર થી અંદર રહેલાં વૃક્ષના પેકે કલ્પ તથા પ્રલય રહેલાં છે?

ઉત્તર — જેમ અન્ન નો કણ કોતરાંચા ચોંટાયેલો છે, તેમ નિમેષ અને કલ્પ સૌંદર્યના ચોંટાયેલો છે. તે જ પ્રમાણે અંદર ની કલ્પનાવાળો આત્માથી અખંડ નિમેષ તથા કલ્પના ચોંટાયો છે.

55 (52) પૃ — એવો કોણ છે કે જે સર્વનું પ્રયોજન તથા સર્વનો

કર્તાપણા નો સ્વાધ્યાસ કર્યા વિના કાર્ય કરે છે.?

ઉત્તર :- સ્વાત્મા સર્વ જગતનો કર્તા તથા ભોક્તા છે તો પણ સ્વરૂપ પર ઉદાસીનપણે રહેલો છે. શુદ્ધ ચિત્ત પરમાણું પર જગત ની ઉત્પત્તિ થાય છે. માટે તેમાં કર્તા તથા ભોક્તાપણા નો સ્વાધ્યાસ કરેલો છે. પણ ખરું જોતાં જગત થયું નથી; તેને કોઈએ પેદા કર્યું નથી, તેમ તેનો લય પણ નથી; માત્ર ચિદાકાર પર જ તેના પ્રતીતિ થાય છે. 'જગત' શબ્દ થી સ્થાવરો જેને સ્થોલસ્વરૂપે કહીએ તે સ્થાકારા ના પેઠે સમરસ, સ્વનાદિ અને બ્રહ્મસ્વરૂપ જ છે.

56 (53) પ્ર. સ્વેચ્છો કથી ~~પ્રાપ્ત~~ છે દશ્ય છે કે જે પોતાને જોતા નથી તે કિંતાં ભોગ્ય પદાર્થ ની સિદ્ધિ માટે પોતાનાં સ્વાત્મા ને દશ્ય-પણા ને પમાડે છે; તથા બહારના દશ્ય પદાર્થ જેવાં કિંતાં પોતાના સ્વાત્મા ને જુએ છે?

ઉત્તર :- ચિત્ત-સ્વરૂપ જેવા દશ્યપદાર્થ ની સિદ્ધિ માટે સંકલ્પ માં રહેલા ચિત્ત સમષ્ટિ તે બાહ્યપણા ના ઘારણા કરે છે. એ પ્રમાણે ચિત્ત-સત્તા ના સંકલ્પ તથા બાહ્ય જગત રહેલું છે, એમ કહેવું તે માત્ર ચિદાકાર માં પ્રાણ ને ઉપદેશ કરવા માટે જ કહેવાનું છે; પણ વસ્તુતા એ નહીં. સ્વાત્મા સંકલ્પ; કરણરૂપ ઉપાધિ ને લઈ દ્રષ્ટાપણા-ને પામે છે. પછી દેહ વગેરે વિષયના ઉપાધિ ના તે વિષયપણા ને પ્રાપ્ત થાય છે. અને બીજો જોનારા દ્રષ્ટા કોઈ તેમ સ્વતંત્ર પોતે પોતામાં ઘટાદિ ના પેઠે પોતાના સ્વરૂપ ને દેખે છે. પણ ખરું જોતા તો દ્રષ્ટાપણું તેમ દશ્યપણું પણ નથી. દશ્ય વસ્તુતા-એ પદાર્થ અસત્ અને સ્વપ્નવત્ છે. દ્રષ્ટા તેને પામ્યો નથી, કારણ કે દ્રષ્ટામાં દશ્યપણું નથી. જે વસ્તુ પોતામાં નથી, તે વસ્તુપણા ને કેમ પામે? સ્વસ્વરૂપ ના સર્વ નો પ્રકાશ કરનારા ચિત્ત-શક્તિ સર્વ વાસનાનાં સંકલ્પ માં પ્રકાશ પામનારા પોતાનાં સ્વરૂપ ને બાહ્યપણું પામ્યા છે. અને જેમાં ઉપજેલી દશ્યતા ને લઈ પોતે દ્રષ્ટાપણા ને પ્રાપ્ત થયા છે. પણ ખરું જોતાં દ્રષ્ટાપણું પણ હોતાં નથી. મુદ્રા વિના જેમ પિતા અનતો નથી તથા તથા રૂપે કલાર છે. (રૂપેરૂપ વિના કુંભ) કુંભ નથી, તેમ જ દ્રષ્ટા વિના દશ્ય ની સત્તા દેખતી

બધા જે દ્રવ્યો છે તેમાં દ્રશ્યપણું રહેલું છે, જેમાંથી કિરણ પુદ્ગલ બધા તથા ઓકિયા વિના જોઈશકાતું બધા, તેમ દ્રશ્ય વિના દ્રવ્ય -પડ્યું બધી. કર્મ વર્ગણા દ્રશ્યના ઉત્પન્ન કરવાના જેમ રોગોમાં શક્તિ રહેલા છે, તેમ દ્રવ્ય અને દ્રશ્યના નિર્માણમાં વૈવિધ્ય-પણા પર શક્તિ રહેલા છે. ચુંબકમાં કર્મ વર્ગણા ઉત્પન્ન કરવા પર શક્તિ છે. પણ કર્મમાં ચુંબક ઉત્પન્ન કરવાના શક્તિ બધી, તેમ દ્રવ્ય દ્રશ્ય પદાર્થને ઉત્પન્ન કરે છે, પણ દ્રશ્ય પદાર્થ કર્મ ફોટોગ્રાફર તે દ્રવ્યો ને ઉત્પન્ન કરી શકતો બધા. ચુંબકમાં જેમ કર્મ વર્ગણા રોગોપણ ના મોડુ ને ઉત્પન્ન કરે છે, તેમ રોગના તથા વૈવિધ્યનો પ્રકાર કરવાને સમર્થ રોગનું વૈવિધ્ય તે દ્રશ્યનું નિર્માણ તથા મોડુ માં ફેરફાર રોગના ને ઉત્પન્ન કરે છે. ચુંબકમાં જ્યાં સુધી કર્મના બુદ્ધિ હોય, ત્યાં સુધી તેમાં ચુંબકમાં બધી; રોગ ચુંબકમાં ના બુદ્ધિ થયા પછી જેમ તે કર્મ બધા. તેમ દ્રશ્યપણા ના બુદ્ધિ હોય ત્યાં સુધી દ્રવ્યો બધા તથા દ્રવ્યો ના બુદ્ધિ થયા પછી દ્રશ્યપણું બધી. એક જ પદાર્થમાં એક જ સમયે બે ભાવ ના રહ્યા રહેલા બધી. દૂર રહેલા પદાર્થમાં 'તે પુરુષ છે કે પશુ છે' એવો સંશય હોય ત્યારે જ્યાં સુધી પશુબુદ્ધિ હોય ત્યાં સુધી તેમાં પુરુષબુદ્ધિ થતા બધી તથા પુરુષબુદ્ધિ હોય ત્યાં સુધી પશુબુદ્ધિ થતા બધી.

તે જ પ્રમાણે એક રોગમાં દ્રવ્ય અને દ્રશ્ય રૂપે બંનેના રહ્યા એક જ સમયે રહેલા બધા. દ્રવ્ય-પદાર્થ તે જોનાર દ્રવ્ય પોતાના સ્વભાવને જોતો બધી. એને દ્રશ્યના માં સમયમાં દ્રવ્ય ના રહ્યા સ્વરૂપ જોતા રહેલા છે.

57 (5મા) પ્ર. જેમાં સ્વભાવ ઘટિત છે, એવા સ્વભાવને દ્રશ્યનાં સ્વભાવ માટે જોનાર-કોણ સ્વભાવ દોષવાળા દ્રવ્ય તે દોષતો બધી?

ઉત્તર. જેને કર્મ વર્ગણા રોગના નું જ્ઞાન બધી તે માણસના દૃષ્ટિ રોગ એ ચર્મ ચક્ષુરૂપ ચુંબકમાં છે, પણ કર્મપણું બધા. તે જ પ્રમાણે કે માણસને જ્ઞાન પ્રાપ્ત દ્રશ્ય પદાર્થનો વિષય થયો છે [દ્રશ્ય પદાર્થનો સ્વભાવ છે એમ જે જાણે છે] તે માણસ ને ચર્મ ચક્ષુરૂપ દ્રવ્યના રોગના જે જોવામાં આવે છે, એટલે કે તે સ્વભાવ દોષવાળા દ્રવ્યને દોષતો બધા. જ્યાં સુધી

દ્રવ્ય કોય છે ત્યાં ગુણ હોય છે અને દ્રવ્ય પદાર્થ હોય તેને વિષે જણાય છે. જેના રૂપે એનો સ્વીકાર થઈ શકતું હોય પણ જે નાં સ્વભાવરૂપ થઈ શકતું પણ રહેતું નથી, જેના રૂપે દ્રવ્ય વિના દ્રવ્યનો સ્વીકાર નથી, સંપૂર્ણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિના મુખ્ય અને સ્વરૂપ જોવામાં બાધા રૂપ છે. અને તેનું બાધા પણ વર્જન કરી શકતા નથી.

58 (55) પ્ર. કયું દ્રવ્ય પદાર્થનો પ્રકાશ કરે, જેના પોતે સ્વાત્મા દર્શન અને દ્રવ્ય એ બંનેને સ્વપરોક્ષપણાના કોણ પ્રકાશ કરે છે?

ઉ. ઉ પ્રકાર જેમ સર્વ પદાર્થ જોવામાં સ્વાવે છે, તેમ આત્મા દર્શન અને દ્રવ્ય એ બંને પદાર્થ જોવામાં પરમાણુના પરમાણુ ના કુલ્પના થયા છે, તે જ પરમાણુ તેમને પ્રકટ કરે છે અને બોધ પ્રકાશના પ્રમાણ, પ્રમેય અને પ્રમાતા એ ત્રિપુટી નો પણ લય થાય છે.

59 (59) પ્ર. એવો કયો પદાર્થ છે કે જે દેશ, કાળ, અને વસ્તુના પરિચ્છેદના રહિત સત્ય તથા અસત્ય રૂપે હોય?

ઉ. ઉ પરમાત્મા જ દેશ-કાળ અને વસ્તુના પરિચ્છેદના રહિત છે, અને તે સર્વના સ્વાત્મા તથા સર્વના સ્વનુભવરૂપ છે. તે પરમાત્મા સૌંદર્યરૂપ છે માટે સત્ય-રૂપ છે; અને બાકી બધે જગ્યાએ દૃષ્ટિદોષના તેનો બોધ થતો નથી, માટે તે અસત્યરૂપ છે. એ સર્વરૂપ પરમાત્માને વિષે ફ્રેમપણું નથી તેમ રેખકપણું પણ નથી. જગતે કોઈ પણ પદાર્થ હોય ત્યારે જ રેખકના રેખકત્વ દાવે છે. જેમ લકડા વિના કાંઠો નથી તથા કાંઠા વિના લકડો નથી, તેમ રેખક વિના ફ્રેમ નથી તથા ફ્રેમ વિના રેખક નથી. એ બાબત ન હોય, તો રેખકના રેખકત્વ કેમ દાવે! માટે રેખકત્વના સ્વરૂપાદિક હોવાથી ફ્રેમ અને રેખકત્વ એ બંને નથી.

60 (60) પ્ર. જેમ રેખકના દૃષ્ટિપણું જુદું નથી, તેમ કયા પદાર્થની ફ્રેમપણું પણ જુદું નથી?

ઉ. ઉ રેખ પ્રમાણે રેખક તથા ફ્રેમપણાના સ્વરૂપાદિક માં જે પદાર્થ રહે છે, તેનાથી, જેના રેખ ફ્રેમપણું જુદું નથી તેમ કોઈ પણ પદાર્થ જુદો નથી.

61 (61) પ્ર. બાધ વૃક્ષ ને દાખલા કરે છે તેના પોતે કોણ દ્રવ્ય, દર્શન અને દ્રવ્ય એ બંનેને તથા સત્ય-અસત્યરૂપ બોધ

Lakeer

DATE : 20.1.25
PAGE : 133

જગતને સદ્ભૂત અવસ્થામાં તથા તિરોહિત અવસ્થામાં પોતાને વિષે શાનો નિરંતર રહે છે?

પ્રશ્ન ૬ જ્ઞ જેમ બીજ પોતાનું સંકલ્પ ભૂતોને ઉત્પન્ન કરીને રહે છે, તેમ પરમાત્મા અનેક પ્રકારના આરંભના પ્રપંચ પામવું તથા જગત પોતાના સંકલ્પ નિરંતર ઉત્પન્ન કરી રહેલાં છે. મુક્તપણા કર્મ વગેરે જેમ જુદાં નથી, તેમ જીવાત્મા પરમાત્મા થી જુદું નથી અને જે જીવાત્મા જોવામાં આવે છે, તે માત્ર ભ્રમણા થી છે. જેવા થી જેમ દ્રષ્ટાપણું જુદું નથી, પવન થી જેમ સ્પંદન પણું જુદું નથી તથા આકાશ થી જેમ શૂન્યપણું જુદું નથી તેમ ઈશ્વર થી જીવાત્મપણું જુદું નથી. જીવ તથા સર્વજીવાત્મપણું પ્રવૃત્તિ ના નિમિત્ત માટે કરેલું છે, તે દુઃખ માટે જ છે, પણ નિવૃત્તિ માટે નથી.

62 (૬૨) પ્ર મૂળ, ભવિષ્ય અને વર્તમાન માં ભ્રમરૂપ મોટું જગત કોને વિષે રહેલું છે?

ઉત્તર ૬ પ્રમાણ, પ્રમેય અને પ્રમાતા તથા દૃશ્ય, દર્શન અને દ્રષ્ટા-પણે રહેલું જગત ચિત્ત સ્વરૂપમાં જ રહેલું છે. પવન માં થી સ્પંદ ઉત્પન્ન થઈ જાય છે તેમાં જ લય પામે છે તેવા રીતે જગતરૂપ સ્વરૂપ પરમાત્મામાં થી ઉત્પન્ન થઈને તેમાં જ લય પામે છે. રઘુરૂ! પરમાત્મા ના માયા મોહ કરનારમાં ઉત્તમ મોહ કરનારી છે; માયા થી રહે પરમાત્મા માં જોવામાત્રથી પ્રપંચરૂપ નો ભ્રમ થાય છે; પણ ખરું જોતાં ચિદાત્મા પરમાણુ પણ થી જ જગત નો ઉત્પત્તિ થઈ છે, સ્થિતિ રહેલ છે, તેમ લય થાય છે.

63 (૬૩) પ્ર જેમ આકાશમાં ઉદય પામે છે તથા ત્યાં જ આકાશ થી ઉદય પામે છે, તેવા રીતે ચિત્તમાં ભ્રમો ઉત્પન્ન કર્યા વિના કોણ ઉદય વિના પણ ઉદય થાય છે?

ઉત્તર ૬ જગતનાં કોશમાં બૃહદ રહેલું છે, તેવા રીતે ઉર્ણનાભ તથા સ્વર્ણચેલ રૂપે રહેલું જગત ચૈતન્યરૂપ પરમાણુ માં રહેલું છે, બંને જેમ જે જુવે છે તે જ જુવે છે. બંને જોવાં ઉર્ણનાભ પણ થી અને સ્વર્ણચેલ પણ નથી, બીજ પણ નથી, અંકુર પણ નથી. મુકુલ નથી તેમ સ્થૂળ પણ નથી, ઉત્પન્ન થયું નથી અને ઉત્પન્ન થયું નથી પણ એમ પણ નથી. બંને જોવાં પણ નથી તેમ કહેવાયું પણ નથી. ચૈતન્યરૂપ સ્વરૂપ નું જ સ્વપ્ન

Lakeer

રહેલું જગત રચાકારનાર તેમ ~~[illegible]~~ બાધુ પડ્યા બધી જે જગત બનાવ્યા તેમ રચાકારનાર પડ્યા બનાવી. મારા દૌલતસિંહે શુભ ઇચ્છા વ્યક્ત કરી છે. અમે તે ઇચ્છા સ્વીકારીએ કેમકે ઇશ્વરે જેવો ઉદ્દેશ તેનો પાળ્યો છે, તે કેવાકારણે તેવા તેનાં રચ્યા છે. પરમાત્માકૃત રચાયું સમગ્રમાં રચાયેલા પદાર્થ ઉદ્દેશ બરાબર પામેલ ~~[illegible]~~ તો પડ્યા ઉદ્દેશ પામેલ છે. બાજ જે ઉત્પન્ન કરનાર વૃક્ષ, વૃક્ષનાં સ્વભાવ તો ત્યાગ કર્યા વિના, બનુ ચકિત પૂરવામાં ઉદ્દેશ પામેલ છે; તેવા રીતે પરમાત્મા જગતરૂપે ઉત્પન્ન થયા છે તથા જગતસ્વરૂપ જ રહ્યા પામે છે. વૃક્ષ બાજરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે તથા વૃક્ષપડ્યા જ ઉત્પન્ન થાય છે, એ પ્રમાણે બંને રીતે તેમાં વિકાર છે, ત્યારે ઈશ્વર -રચ્યું નિરવયવ નિર્વિકાર છે.

64 (65) પ્ર. શ્વેતું શું છે કે જેના રચયેતા એ કેમકરવાંનું પડ્યા મેરુ નાં, જેવો દેહ ધરાવે છે?

ઉત્તર : પરમાત્મા જ રચયેતાએ કેમકરવાંનું પડ્યા મેરુ જેવો દેહ છે; કારણ કે પરમાત્મા એ કેમકરવાંનું રચ્યું જ છે.

65 (66) પ્ર. શ્વેતાં કહ્યા તેનું છે દેહ કે કે જેના રચંદર કરોડો મેરુ, તથા મંદર પર્વતો રહેલાં છે.?

ઉત્તર : એ પ્રમાણે શ્વેતકેતુમાટેના પરમાત્મા કે જેની રચયેતાએ કેમકરવાંનું પડ્યા મેરુરૂપ છે, તેના રચંદર કોટાનુકોટ-દેવ કરોડો મેરુ તથા મંદર પર્વત રહેલાં છે.

66 (67) પ્ર. રચા રચયેક કોટાનોકા મેરુનું જગત કેવાકારણ કેવાયેલું છે?

ઉત્તર : રચેક કોટાનુકોટ પરમાણુ ~~[illegible]~~ એ જ રચા જગત રચાયા રહેલ છે. અમે તેમાંથી જ તે વિચાર પામ્યું છે. એ કોટાનુકોટ પરમાણુએ જ રચેલું છે તેણે જ દેવતા, મનુષ્ય વગેરે નાં મેદના ભેદ કરેલું છે અમે તેણે જ દેવતા, મનુષ્ય વગેરે નાં ભિન્ન ભિન્નવર્ણના વિભાગો નાં ભેદ કરેલ છે. રચાકાશ માં ગંધર્વનગર દેખાયછે તે જેમ સ્વપ્નદ્રષ્ટા રચયે રચ્યા રચાકારરૂપ છે, તેવા રીતે પરબ્રહ્મમાં પૃથ્વાદિ દેખાતો પૃથંચ પડ્યા પરબ્રહ્મરૂપ છે.

67 68 પ્ર. કોણ રચાકાર ના ~~[illegible]~~ જગત માં વ્યવહાર કરે છે?

68 પ્ર. કોણ રચાકાર ના નામ જેનો વદા કરવો જોઇએ

તેનો વધ કરો છો ?

(70) કોમાં રથાદાર પર તમે જગતનું પાલન કરો છો ?

રામ. ઃ રથારૂં ચિત્ત બ્રહ્મસ્વરૂપ છે અને રથને પણ ચિત્તમાં જ કોરાણ તેના સત્યાણ વારંવાર કરીને દોરે. વધ કરવા યોગ્ય નો વધ કરીને દોરે તથા જગતનું પાલન કરીને દોરે.

68 71 પ્ર રથેનું શું છે કે જેના દર્શનથી તમે રદા તટ્ટુ રાવ છો ?

72 પ્ર રથેનું શું છે કે જેના દર્શનથી તમારો રથભાવ છે ?

રામ. ઃ રથાત્મસ્વરૂપનો ત્યાગ ન કરનાર અને રથવિદ્યા થી ભરપૂર હોવાને લઈ તથા બોધનું રથાનક હોવાને લઈ સુષુપ્તિસદૃશ રહેલ ચૈત્ય સાથે રહેલા રામણારૂં તથા જગદવસ્થા માં પણ જગતના પદાર્થોને સત્ય રથાયવાથી પોતાના રથુંસ્વરૂપનો ત્યાગ ન કરનારું અને કૈવલ્ય, રિથમિ તથા વિકારરહિત એવું તત્ત્વ જણાવવામાં રથાવે, ત્યારે રથા બ્રહ્મ જગત બ્રહ્મથી અભિન્ન જ હોઈ રથમ લાગે છે, એટલે કે જગતના દર્શનથી જે કે મારો રથભાવ જણાય છે, તોપણ બ્રહ્મદર્શનથી મારો રથભાવ જ છે.

~~બૃહદારણ્યક~~ બૃહદારણ્યકના સંન્યાસવિદ્યાની બુદ્ધિના રથમત્કાર ના બુદ્ધિ ને બૃહદારણ્યક જણાવ્યો છે, પણ વાસ્તવમાં ~~બૃહદારણ્યક~~ ~~પ્રશ્ન જણાવ્યો છે~~ બૃહદારણ્યક બારમું રથાત્મપ્રકાશ રહેલ રથર્વણક છે અને વૃક્ષમાં જેમ બીજ છે, તેમ તે છે.

બીજ તથા તેમાં રથંદર રહેલું વૃક્ષારણ્યક જેમ જુદું છે તથા બીજ અને જેમ બીજમાં વૃક્ષ રહેલું છે, તેમ બ્રહ્મમાં રથાકાશકોષના પેઠે નિરંતર જગત રહેલું છે. જેવા રીતે બીજમાં વૃક્ષારણ્યક છે અને તે રથાકારરૂપ છે, તેવા રીતે બ્રહ્મમાં જગત રહેલું છે. અને તે રથાકારપણા થી જોવાયરૂપ છે.

રથેટલાકો રથર્વ કેકારો બ્રહ્મના માત્ર કહે છે. બીજા કોઈ પણ કારણથી તે બ્રહ્મસ્વરૂપ શાંત, રથજ અને રથેક છે. તે રથાદિ મધ્ય તથા રથંતરણ રહિત છે. મુમુક્ષુ પુરુષો તે બ્રહ્મને માત્રાનો નિશ્ચય કરીને જોઈ છે. ત રથેવા રૂપે કરીને પણ રહ્યા છે. તે માત્રાસંબંધ થી રહિત છે, જોયરૂપ છે, સર્વત્ર વ્યાપક છે અને રથવડે રહે છે.

Lakeer

S.SH વશિષ્ઠજી બોલ્યા: હે રામ! જે પુરુષ સમ છે, જેણે ત્યાગ કરવું બાકી રહ્યું નથી એવો જેની ઇચ્છા તથા સ્થિતિ નિવૃત્ત છે, તે પુરુષ જ્યાં જ્યાંજે પ્રકારનું જગત રહે છે. જેમ ઘડામાં પુષ્કળ જળ સમાયેલ પુષ્કળ જણાય છે એવું જગત ઉત્પન્ન થયું કહ્યું ઉત્પન્ન થયું છે એવું ભાન થયેલ રહ્યા જગત જોવામાં આવે છે. ચૈતન્યમાં રહેલું જગત સ્વભાવ (સ્વભિન્ન) કોયલાનાં સ્વભાવપે જણાય છે. પણ એવું સત્યનું જેવું જ થયેલ ફળ તથા બાજ, ચિત્ત તથા જેવું થયું તથા ઉર્મિ, તેમાં વસ્તુતઃ કોઈ પણ ભેદ નથી. વિચાર જ કરવાથી તેમાં ભેદ જોવામાં આવે છે. પણ વિચાર કરવાથી જ બુદ્ધિનો બાધ થાય છે. કારણવિના જેમ ભ્રાંતિ થયેલ છે તેમ ભય માટે તેનો ત્યાગ કરો. બોધ થયેથી બ્રહ્મજ્ઞાન થશે. પણ તમે પ્રયત્ન ભ્રાંતિમાત્ર નો ત્યાગ કરો. જ્યારે મારા વચન નું પૃથક્કરણ વિચાર ભ્રાંતિ રૂપ ગાંઠ ભેદાઈ જશે ત્યારે જ્ઞાન, જ્ઞેય તથા જ્ઞાતૃભેદથી વસ્તુ નું પોતાનાં જેવું જ્ઞાન થશે.

ભ્રાંતિરૂપ જગત જ્યાં સુધી સત્યમાંથી ઉત્પન્ન થયું છે અને મારા વચન નું પૃથક્કરણ તે જગત જેને સંબંધ ના રહિત થશે. બ્રહ્મમાંથી જ સર્જન ઉત્પન્ન છે. બ્રહ્મ માં જ સર્જનો લય છે અને ભેદ નથી, એવે મારાવચન થી બોધ થયા પછી તમને સંપૂર્ણ જ્ઞાન થશે.

રામ બોલ્યા: હે બ્રહ્મન આપે કહ્યું કે બ્રહ્મ થી ઉત્પન્ન થયેલું જગત બ્રહ્મથી જુદું નથી એવું જાણી માં આવ્યું કે પરમાત્મામાંથી જેવાકારણ વગરે જે ઉત્પત્તિ થઈ છે એનું શું કારણ?

વશિષ્ઠજી બોલ્યા: શાસ્ત્રો માં દરેકનું જુદું જુદું કહ્યું છે તે જેવાકારણવગેરે તે ઉપદેશ માટે છે તથા લોકવ્યવહાર પણ છે એવું તે ભેદબોધક જ માનો. બાળક ને કાર્ય માટે જેમ મૂલની કલ્પના જેવું છે. લોકવ્યવહાર માટે ભેદ કલ્પેલ છે વાસ્તવમાં તેમ નથી.

એટલાથી જ્ઞાન થયું નથી ત્યાં સુધી ક્લેશ જોવામાં આવે જ્ઞાન થવાથી જેવાક્લેશ થઈ જશે, તથા જેવું કોયલપણું અનુભવાય છે. માટે મુક્તાવસ્થા માં

Lakeer

જેવું માં નિરહંકારી બને તમે ખૂબજ મનન કરો. ચિત્ત જે આ વિશ્વ ની માયાનો વિસ્તાર કરે છે તમને એક દ્રષ્ટાંત કહું છું તે સાંભળવા પર એ જગત પૂર્વજન્મ હોવાનું કહ્યું સ્પષ્ટમાત્ર છે એટલે નિઃશ્વાસ તમને થશે, એને તમે વિચારવા જ દૂર ત્યાગ દેશો. મનનાં મનન માટા ઘર એવા રાગ જગત નું નિર્માણ થયું છે માટે અર્ક નો ત્યાગ કરીને તમે સાંખ્યયોગના સ્વાત્મપદ માં સ્થિર થશો. માટા વાડલા નો અર્થ માં તમે સાવધ રહો. મનરૂપ રોગ ની ચિકિત્સા કરવામાં વિવેક બોધરૂપ નો વિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરો. એમ કરવાથી જગત નું રૂપ ચિત્તમાયા થી જ છે. એવો જેમ ફેલ માં લોચ નથી તેમ ચરાચર જગતરૂપ કોઈ છે જ નહીં એમ નિશ્ચય થશે.

રાગદ્વેષ જગતરૂપ, કલેશરૂપ દુઃખિત થયેલું ચિત્ત જ સંસાર છે. ચિત્તમાંથી જ્યારે રાગદ્વેષ વિરામ પામે છે, ત્યારે સંસાર નો નાશ થાય છે. એમ સ્વાનંદપૂર્ણ ચિત્ત એજ સ્વાનંદ છે. (સ્વાનંદને સ્વાનંદ કરવા યોગ્ય) એવો ચિત્ત એજ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય તેમ વિચાર યોગ્ય છે. ચિત્ત વિના કોઈ પદાર્થ નથી; ચિત્ત જ જગતરૂપ સ્વાકારને ધારણ કરીને રહ્યું છે. અને તે સ્વરૂપ માં પ્રત્યક્ષ જેમ કાચે કરી પ્રકાશ પામે છે. ચિત્ત માં જોતજોતામાં એક સ્વપ્ન બે ભાગ રહેલો છે. તે અર્ક અર્ધ નો ભાગરૂપ છે અને જે બીજો ભાગ છે તેનાથી મિથ્યારૂપ જગત થયું છે. પ્રથમ જોયે અર્ક ભૂમિકા ની દૃષ્ટિએ જોવામાં આવ્યું તેમાંથી સૂક્ષ્મ ઉત્પન્ન થયા. તેથી સાથેથી સૂક્ષ્મ ભૂમિકા માં જોવામાં આવ્યા, જેટલાં થી અર્ક જગત જોયા માં આવ્યા, જુદુમ થાનથી સૂક્ષ્મ પદાર્થો જોવામાં આવ્યા પણ પરમાત્મા માં કોઈ જગત અર્ક રહ્યું જ છે. સ્વપ્નમાં તજ્ઞ જેમ જોતા છે તેમ અર્કજ્ઞાન આત્મા થી મળ જગત રહેલું પ્રાપ્ત છે.

ચિત્તરૂપ બાલક જગતરૂપ રાજા ને જુએ છે. પણ બોધ થતાં તે પોતાનું નિરામય સ્વરૂપ જુએ છે. જેમ માં લોચ નું રૂપ આપણને તે લોચ જેમ માં ફેલાઈ જાય છે, તેમ જેમ સંસારનાં કુદરતમાં ફેલાઈ જાય છે એને સંસાર મટી જાય છે. શરીરમાં દુઃખ રડવા થી નિષ્ફળ જાય તેમ કર્મ જોવાનાં કુદરતમાં ચરાચર કર્મથી નિષ્ફળ જાય છે.

Lakeer

૬.૪૬ વ્યક્તિ વિશે. વિશ્વાસુ બોલ્યાં : હે રાજન! આ પ્રત્યક્ષ જોઈએનું જગત મનોમાયા છે આ વિષે કે પ્રથમ બ્રહ્મમાંથી પુરુષ હતું કે કે બ્રહ્મા? આ સૃષ્ટિનાં સમુદ્ર કેવા રીતે ઉત્પન્ન થયા તે કહો.

બ્રહ્મા બોલ્યાં : 'જેવા શાસ્ત્ર માં જેવા માં વિસ્તારથી જેમ અનેક લોકો તથા ચૌદ, દૂસરાઓ બોલામાં થાકે છે તે પ્રમાણે આ સર્વ જગત મનથી જ ઉત્પન્ન થયું છે અને મનથી બોલો વિસ્તાર થાય છે. ઉત્પન્ન થયાંદમાં જાગૃત થયા પછી મને સૃષ્ટિ કરવાની ઇચ્છા થઈ તેથી વિસ્તાર વાળા આકાશ ને જોઈ તે આકાશ માં મારી દૃષ્ટિ માંડી. તેથી રજોગુણ અને તથા તથા તેના લોજથી રહિત એવું શૂન્ય આકાશ મારા જોવામાં આવ્યું ત્યારે સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરું' એવો સંકલ્પ કરી સર્ગ ઉત્પન્ન કરવાના કામગી માટે બ્રહ્મ ચિત્ત થી જોવા માંડ્યું ત્યારે વિસ્તારવાળા આકાશમાં મોટા આરંભવાળા તથા પૃથિવીઆદિક એવાં દશ જુદાં જુદાં બ્રહ્માંડ મારા જોવામાં આવ્યા. તે દરેકમાં આકાશે મારું પૃથિવીએ કોશ તેમ જુદાં જુદાં ઠેકાણાંમાં રહેલાં તથા રાજકુશ પર બેઠેલા દશ બ્રહ્મા મારા જોવામાં આવ્યા દરેક બ્રહ્માંડ માં ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારમાત્રમાં સમુદ્રો રહેલાં દેખાં. જેમાં અનંતચિદ્ આત્મઓ સાક્ષીરૂપ હતાં.

આ પ્રમાણે મેં (બ્રહ્માએ) જોવામાં મુક્ત ચિત્ત વડે દશ બ્રહ્માંડો જોયા વિસ્મય પામી એ વિચાર કર્યો કે મારાથી બીજા બ્રહ્મા ક્યાં જોયા જોવામાં નથી આવતાં તથા મુક્તચિત્ત થી અંતઃકરણમાં દેખાયા છે તેનું કારણ શું? બહુ વિચાર પછી મેં બ્રહ્માંડ માળા એક સૂર્યને બોલાવ્યો. તે કહ્યું કે ભાસ્કર! તમે કોણ છો અને આ જગત કેવી રીતે ઉત્પન્ન થયું? તમને જે આ ભ્રમર કોણ તો જેવા.

સૂર્યદેવ બોલ્યા : હે ઇશ્વર તમે જ આ દશ-બ્રહ્માંડનું નિત્ય કારણ છે. અહીં કેમ બધા જોવાય અને કેમ પુરુષો છે? કે સર્વે અમારે રહેનારા, બ્રહ્મા જો તમને મારું વચન સાંભળવાનું કુતૂહલ હોય તો સાંભળો! આ જે સત્-અસત્ રૂપ વડે વિસ્તાર પામેલું અનંત સત્-અસત્ નાં બોધ જે મોટા અજ્ઞાનથી અવિદ્યારૂપ અસાધારણ વડે વિલાસે છે તે માત્ર મનોવિલાસ જ છે એમ સમજો.

Lakeer

5.66 પૂર્વદિવ્યાપોલ્યા કેલ્યાં સર્વે લોકો દિવસ ચઢ્યા પછી ત્યારે ઋષ્યશૃંગનાં કૈલાશના બલોમાં ઋષ્યકર્ણિકા દેશમાં મરીચિ વગેરે લોકો પુત્રો સર્વે પ્રજાનિવાસ માટે સુખકારી એક મંડપ ની કલ્પના કરી. તે દેશમાં સર્વત્ર દર્ભોમાં, કુશમાં બેઠનાર, શાંત સ્વભાવવાળો, કશ્યપકુળનો હોઈ હજુ બ્રહ્મચર્ય કુળ. તેના પત્ની ને કોઈ સંતાન ન થયું તેના કેવાર સર્વે ગોત્ર બે ઘણા સુધા દોર લાંબા કર્યું. તેના ભગવાન શીવ પ્રસન્ન થયાં અને તેમને તેમના ઇચ્છા મુજબ દસ પુત્રો નું વરદાન આપ્યું. આ દસ મહાબલવાન પુત્રોએ સાતવર્ષ માં જ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરી નાખ્યો. કાળે કરીને હજુ બ્રહ્મચર્ય અને તેના પત્ની નું અવસાન થયું તેમની અંત્યેષ્ટિ પતાવી ને તેઓ કૈલાસ માં શિવજી પાસે વિચાર કરવા લાગ્યા.

મોટાભાઈ એ કહ્યું કે સર્વ શ્રેષ્ઠ બ્રહ્મ એ જ કાયમ સુધા જાવા થતો નથી એવું બ્રહ્મચર્યપણું મને પ્રિય છે. બીજા ભાઈઓએ પુછ્યું કે તે કેવા રીતે મળે? બાંભરી ને મોટાભાઈએ કહ્યું 'જ્યાં સુધા બ્રહ્મચર્યપણું મળે ત્યાં સુધા કું કમળ ના આસન પર બેસનાર બ્રહ્મા હું એને હું વડે જગત ઉત્પન્ન કરું છું, સંકુચાર કરું છું એવું ધ્યાન કરો.' બધાએ એવું ધ્યાન કરવા લાગ્યા. બાંભરમુનિ ધ્યાન કરવા લાગ્યા. 'પૃથ્વિમાં પણ કમળ એમાં આસન છે; એમાં જગત ને ચર્મચાર બ્રહ્મા છીએ, કર્તા, ભોક્તા એને મહેશ્વર પણ એમ છીએ. એમારી ત્રણમૂર્તિ છે તથા ત્રિગુણ વગેરે રંગ અને પુરાણ છું. વગેરે ઉપાંગ સહિત ચાર ઋગ્વેદ મહર્ષિઓ તથા ઋચવત્ત એને ગાયત્રીથી યુક્ત મૂર્તિમાન વેદ એ એમારી પાસે છે એને એમે તેમને ઉત્પન્ન કરેલાં છે. એ રીતે એમે ઉત્પન્ન કરીએ છીએ સંકુચારીએ પણ છીએ એને પારમાર્થિક સ્વરૂપમાં રહી એમે શાંતિ પામીએ છીએ. પુરુષ એમાત્માવાળા એને એમાત્મા માં રહેલાં છીએ. આમ બોલ્યો ચિત્ત થઈ ગયો. તેમના વૃત્તિ બ્રહ્માકાર થઈ ગઈ એને તેઓ બ્રહ્મચર્યપણાં માં આવી રીતે જોવા લાગ્યા. તેઓ તો કંઈ પડી ગયા ત્યાં સુધા પણ તેમની વૃત્તિ બ્રહ્માકાર જ રહેતી. આમ ઘણા વર્ષો સુધી એને

કૃત્યનો કારણ થશે. તમે તમારી શક્તિ સમજો યોગનિદ્રામાં રહ્યા કર્યું ત્યા સુધી રચા દરમે પુરો બ્રહ્મમાયાના ભાવનાથી તેમ જ રહ્યાં. શક્તિ બાં બંને બાજુ પણ તમને રચાજે સૃષ્ટિ કરવા ની ઇચ્છા થઇ છે, પરંતુ તે બ્રહ્મસર્ગો તો બ્રહ્મભાવના ઉચ્ચ ભાવનામાં જ રહેલાં છે. તેથી રચા દરેક બ્રહ્મા છે બંને મનકૃપા રચાકારમાં રહેલાં રચા દરેક સંસાર છે. તે દરેક બ્રહ્મસંડ માંથી એક માં હું સૂર્ય છું. રચને કરાવવે કર્મમાં જોડાયેલો છું. રચા દરેક બ્રહ્મસંડો પરંતુ મનોમાત્ર છે. માટે તમારા બળ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવા માં વિરોધ નથી. હવે તમારી ઇચ્છા જેવા તે કરો.'

વિવિધ કલ્પનાઓ વડે રચાકારમાં રચાયેલું રચ્યું એ ઉત્તમ જગત ઉત્પન્ન થયું છે. તેમાં બ્રહ્મ તથા રચંતરના દિક્પાલોના બળના પોષ બંધાયેલા છે. રચને પોતાનાં ચિત્ત માં ભ્રમરૂપ છે.

5.44 ખુબ વિચાર પછી બ્રહ્મા રચ કરીયું: હે ભાનુ! જ્યારે રચા દરેક બ્રહ્મસંડ રહેલાં છે ત્યારે બાકું શું ઉત્પન્ન કરું? કેવાં હું બળ સૃષ્ટિ કરું તેમાં ફળ શું?

સૂર્યબોલ્યા: હે પ્રભુ તમે ઇચ્છારહિત, ઇચ્છારહિત છો. તમારે સૃષ્ટિ રચ શું પ્રયોજન? રચા સૃષ્ટિ તો તમારો વિનોદ છે. હે પ્રભુ! સૂર્યના જળમાં સૂર્યકિરણ પ્રતિબિંબ પડે છે તેમ નિરાકાર રહેવા તમારામાં સૃષ્ટિના ઉત્પત્તિ પણ પ્રતિબિંબ રૂપે જ થાય છે. તમે તેમાં રાગ કલેશ કરવા નથી. તમે જ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરો છો તે રચાસક્તિ રાખ્યા વિના માત્ર વિનોદને માટે જ કરો છો. તમે રચે કર્તવ્ય છે રચેમ રામજીને કરો છો. તેમાં રચાર્થ આસક્તિના ઇચ્છા તમે કરતા નથી.

સૃષ્ટિ કરતા રચે તમારું નિત્યકર્મ છે તેનો ત્યાગ કરવા થી તમને બાકું શું ફળ પ્રાપ્ત થશે? નિર્મળ રચકારો જેમ પ્રતિબિંબ સ્વભાવ થી જ કરે છે તેમ સત્પુરુષો પોતાનું કર્તવ્ય કર્મ તેમાં રચાસક્ત થયા વિના કરવું જોઇએ.

વળી રચા દરેક બ્રહ્મસંડોના સૃષ્ટિ થી જ તમે સંતોષ પામશો તો પછી તેમો કેવા કારણ પોતાના સૃષ્ટિ થી જ તમને સંતોષ પમાડશે. રચા ઉત્તમ વિચાર દરેક સૃષ્ટિ તમે ચિત્તરૂપ નેત્રથી જોઇ રહ્યા છો પરંતુ સાક્ષાત ચક્ષુઇન્દ્રિયથી જોઇ શકતા નથી. માટે તમે સૃષ્ટિ કરો. જે માફકે પોતાના મનથી

Lakeer

સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી શકે તેમ માણસ તે સૃષ્ટિને પોતાનાં નેત્રોથી જોઈ શકે છે પણ બીજો જોઈ શકતો નથી. માટે બ્રહ્મર્ષિએ આ કરેલા સૃષ્ટિને તમે તમારા નેત્રથી જોઈ શકશો નહીં તેમ બ્રહ્મર્ષિઓના સૃષ્ટિનો કોઈપણ બાજા પણ ચાલ તેમ નથી. કારણ કે તેમણે પોતાના ચિત્તના દૃઢપણાથી સૃષ્ટિ કરેલ છે. હે બ્રહ્મન્! ઇન્દ્રિયો વડે કરેલાં પદાર્થોનો બાજા પક્ષ વિકલ્પરહિત રહે છે પણ મનઃકલ્પિતનો બાજા કોઈપણ પક્ષ રહેતો નથી. જે માણસનાં મનમાં કોઈ બળનો દૃઢ નિશ્ચય બેસેલ છે. તે નિશ્ચય પોતાને ફેરવવો કોલ તો તે ફેરવી શકે; પણ બીજા માણસથી તેનાં મનનો નિશ્ચય કંઈ ફેરવાઈ શકતું નથી.

દૃઢ નો બાજા ચલ પક્ષ પણ દરેક કાર્યમાં સફળતા મેળવવા માટે જે દૃઢ નિશ્ચય થવો જોઈએ તેનો બાજા થતો નથી, તેમ રાગ નો પણ બાજા પક્ષ રહેતો જ નથી. જે માણસનાં મનમાં કેવો દૃઢ નિશ્ચય બેસેલ છે તે નિશ્ચય-રૂપ જ તે પુરુષ છે. માટે તેનો નિશ્ચય ફેરવવા સારુ, એક માત્ર જ્ઞાન જ ઉપાય છે.

ક્ર.૧૫ મન નો દૃઢ નિશ્ચય :-

પૂર્વકાળના જોઈએ: મન જ જગતનો કર્તા છે. એમ મન જ પરમપુરુષ (હિરણ્યગર્ભ) છે. જોઈએ મન ના જે કંઈ કોઈ તે જ કંઈ ગણાય છે. પણ શરીર નું કરેલું એ કર્મ ગણાતું નથી. દૃષ્ટિ બ્રહ્મર્ષિઓ એવા પુરુષો સામાન્ય બ્રહ્મર્ષિઓ કરતાં. તેમણે મન ની ભાવનાથી બ્રહ્મા ના પદને પામ્યા. જુઓ એ મન ની શક્તિ! મન ની ભાવના પામેલા દૃઢ દૃઢપણાને પામે છે. પણ દૃઢ ની ભાવનાથી તે જોડાયેલ નથી, તેથી જન્મ, મરણ વગેરે દૃઢ નાં દાર્શ તેને બાધ કરતાં નથી. બાકીદર્શિવાળા માણસને સુખ-દુઃખ વગેરે થાય છે, પણ સંકલ્પમુક્ત વૃત્તિવાળા યોગી ને તે પ્રિય-અપ્રિય તથા સુખ-દુઃખ કરાવતું નથી. માટે મન એ જ આ જગતરૂપ વિવિધ વિશ્વમનું મુખ્ય કારણ છે.

ક્ર.૧૬ દૃઢ નો બાજા પક્ષ પણ માનસિક ભાવના નો બાજા પક્ષ બનાવી

રાજસિંહ રામ એ તેમની નજીક રહેતાં પ્રેમમાં પડેલો Lakeer

ભરતને ભરતમુનિને કહ્યું કે 'આમણે મેં ફરેલાં પાપકૃત્યને લીધે શાપ આપ્યો.' આથી મુનિએ શાપ આપ્યો કે 'હે દુર્બુદ્ધિપાળા! તમારા પતિને જ તમે યાદ કરશો' ત્યારે તે સુગાએ કહ્યું 'હે રામ! તમે આવે ભરતમુનિ દુર્મતિએ કરાળા, તમે શાપ આપ્યો તેથી તમારા વચને કરી ઘણો છે. તમારા શાપના કેટલ થશે અહીં કદાચિ આમારા દુઃખ તો જારા પણ પડ્યા મનોદુઃખ તો જારા થશે જાણી.'

મન દુઃખમ છે, પ્રીતભરૂપ છે. તથા શ્વેતવર્ણ છે; માટે તેનો જારા કરવાને કોણ પડ્યા માગવા સમર્થ જથી. ત્યારથી તેણે શાપ જે તેણે પૃથ્વી પર પડી ગયાં પરંતુ વિમળ માં દુઃ આસક્તિ કોલાહ બંને મૃગયોનિ, પક્ષાયોનિ વગેરે માં જન્મ લીધાં

ક્રિયા પૂર્વે કોઈ મન તો વિચાર છે.

પૂર્વદેવ બોલ્યા: હે બૃહમન! જેમ ભરતમુનિનો શાપ અનુસરીને દુષ્યન્ત-શકુંતલા પૃથ્વી પર મનનો નિર્ણય કરવા સમર્થ ન થયો તેમ કહું છું કે શાપથી પડ્યા મનનો નિર્ણય કે જારા થયો નથી. દુષ્યન્તમાંથી પુત્રોના મનોમય પૂર્વજોનો તમારાથી જારા થયા તેમ નથી એમ કરવું તમને શોભે પડ્યા નહીં. આ વિવિધ પ્રકારના જગતમાં મનુષ્યને 'મારો કરેલો સ્વર્ગ પૂરા છે એમ કોઈનો પડ્યા થતો નથી.

મન છે તે જ જગતનો કર્તા છે. મન છે તે જ પુરુષ છે, અને મનરૂપ જેનો નિશ્ચય થયો કોણ તેનો દૃઢ શ્રદ્ધા તથા દેહના પડ્યા જારા થતો નથી. માટે આ સર્ગ અને રહ્યાં પડ્યા તમે પડ્યા બનાવ પૂર્વજ ઉત્પન્ન કરો. બુદ્ધિરૂપ આકારો અનંત છે. ચિત્તાકારો, ચિદાકારો તથા મનાકારો એ ત્રણ અનંત આકારો છે. તેમાં ચિદાકારો સર્ગ ની પ્રકારો કરનાર છે. તમે તેવરૂપોની આત્મામાં જ રહો. અને કર્તવ્ય પાલન કરવા દ્વારા મુક્ત થઈ કરો. બ્રહ્મા બૃહમાણ એ કહ્યું માટે જે સર્ગના ઉત્પત્તિ કરતા છે તેમાં તમે પ્રથમ આકારમૂલ મનુ થાઓ. આમાં પૂર્વદેવ(પુમાકરે) તેમની તમારા તો સ્વરૂપાર કરી પોતાનાં દેહનાં બે વિભાગ કર્યા. તેમાં એક શરીરે તે પૂર્વદેવરૂપે દક્ષ બૃહમાનમાં તો પૃથ્વીઓમાં જેટલાં પોતાનાં બૃહમાંડ માં પુકારા કરવા લાગ્યા. અને બીજા શરીરથી સ્વયંભૂવ મનુરૂપે, થઈને તે બૃહમા

Lakeer

DATE : 26-1-25

PAGE : 143

ઇચ્છા રૂપિયા કરવા લાગ્યા. સ્વપ્નમાંથી મનનું સ્વરૂપ તથા સર્જ કરવાનું રહસ્ય મેં કઈ રીતે સમજ્યો.

મનુષ્યના મનમાં જેવા જેવા પ્રતિભાસ થાય છે તેવા તેવા પડાર પ્રત્યક્ષ જોવામાં થાય છે. ઈન્દ્રિયોગ્રાહ્ય પુરુષો સામાન્ય ઈન્દ્રિયગ્રાહ્ય જ કૃત્યો, પરંતુ તેમનાં મનના પ્રતિભાસ ના બૃહમાના પટલ પામવા માટે મનમાં કેટલા શક્તિ રહેલા છે તે વાંચો. જેમ - જેવા રીતે ઈન્દ્રિયોગ્રાહ્ય પુરુષો બૃહમાના પટલનું ચિંતન કરવાથી બૃહમાના પટલ પામવા, તેવા રીતે અમે જોવાલ્યું બાવરણ ચિત્તપડ્યા ને પામ ક્રિરણ્યગર્ભપડ્યા, જે પામેલા હોય છે. ચિત્ત જે તે પ્રતિભાસરૂપ છે, અમે મન પડ્યા તે જ છે તથા દેવ વગેરેના જે પ્રકારનો થાય છે, તે ચિત્ત ના ભિન્ન ભિન્ન. ચિત્ત સ્વભાવથી જ પોતાનાં સિવે સ્વપ્નકાર ઉત્પન્ન કરે છે. ચિત્તમાં જ્યારે જોવાલ્યાવ્ય ફોરવા છે ત્યારે તેનું 'સ્વાભિવાદ્ય' જેવું નામ પડે છે. ચિત્તને જ્યારે ગાઢ ભ્રમ થાય છે ત્યારે તેનું 'દેહ' જેવું નામ પડે છે. ચિત્તને જ્યારે શુદ્ધ ભાવના થાય છે, ત્યારે તેનું 'જીવ' જેવું નામ પડે છે. અમે જેમાં ગઈકાલે દેહના સ્વપ્નકાર રૂપે ચાલ્યા છે તે પરબ્રહ્મ નું સ્વરૂપ છે. ઈન્દ્રિયગ્રાહ્ય જેટલા જે કૃત્ય બૃહમાના કૃત્યના જ છે. અમે કૃત્ય બૃહમાના કૃત્યનું મારો સર્જ પડ્યા કરવાના જ છે. અમે કૃત્ય બૃહમાના કૃત્યનું સ્વપ્ન માનવું અને પડ્યા ચિત્તનો વિલાસ છે.

પ્રશ્ન જોતાં, પરમાત્મા પોતે જ શુદ્ધ સ્વપ્નકાર માટે દેહ વગેરે ભાવને તદ્દન જ ભિન્ન જણાય છે. શુદ્ધ ચૈતન્ય પરમાર્થરૂપ છે, જેના ભાવનાથી જીવ કૃતકાર મનરૂપે થાય છે. બૃહમાના ચિત્તને તદ્દન સર્વાંગત જગત જોવામાં થાય છે. અર્જુનનું રૂપ ચિત્ત નથી તેમ વસિષ્ઠ પડ્યા નથી. સ્વપ્ન ચિત્ત તથા સ્વપ્નના પડ્યા તેનું જ રૂપ છે. ઉપલંભનપડ્યાન (પ્રાપ્તિ) તે સત્ય રૂપ છે, તથા જોના વિશેષાન (સ્વપ્નાપ્તિ) તે અસત્ય રૂપ છે. જેમ મનના પડ્યા જડ તથા સ્વયંજડ બે રૂપ છે અમે તે સંકલ્પરૂપ તથા બૃહત છે. મન બૃહમાના છે માટે સ્વયંજડ છે, અમે તે જડરૂપ પામે ત્યારે જડ છે. કઈ માં જ્યાં સુધી સુવર્ણનું ભાન હોય ત્યાં સુધી તે કઈ નથી. તથા કઈનું ભાન ટોળ ત્યારે તે સુવર્ણકાર કોઈ નથી. અર્થાત જે વસ્તુમાં કોઈ તેનું દર્શન-ભાન ઊભું છે. Lakeer

જ્યારે જેવાં શુદ્ધ મન દ્વારા પદાર્થોનો અનુભવ કરે છે ત્યાં શુદ્ધ તે જડ છે અને જ્યારે તે સત્ પદાર્થનો અનુભવ કરે છે તે વખતે તે ચૈતન્યરૂપ છે. ચૈતન્ય સર્વ સ્થળે વ્યાપક છે તેથી સર્વ ચૈતન્યરૂપ તથા જડરૂપ છે. પરંતુ જેવાં તે માયાના રાગ દ્વારા પર્વત શુદ્ધ કોઈ પડ્યા જડ તેમજ ચૈતન્યરૂપ પડ્યા નથી. પૃથ્વીમાં જે જે પદાર્થમાં ચૈતન્ય દ્રોહ્યા છે, તેનો ચૈતન્યરૂપે અનુભવ થાય છે અને જડ દ્રોહ્યા તેનો જડરૂપે અનુભવ થાય છે. ટૂંકડામાં ~~ચૈતન્યરૂપ~~ ચૈતન્ય તથા માયે તેમજ માયાના રાગે પોતાનું રૂપ નથી; પરંતુ જે જે સ્થળે જે જે પદાર્થનો પ્રતિબિંબ થયો છે.

હવે પ્રતિબિંબ પછી ચૈતન્ય જે માયા તો ત્રિગુણમાં વ્યાપકપણાના ધર્મ ચૈતન્યરૂપ જ છે. ટૂંકડામાં જેમ કે સ્થળ પદાર્થના પ્રતિબિંબ થયા છે. પરંતુ ત્રિગુણમાં અનિર્દેશ્ય પદમાં જડ-ચૈતન્યભાવ તથા કાર્ય-કારણ ધર્મ વગેરે નથી. ચિત્ત માયા ચૈતન્યના ફળ જે મન કહે છે. અને તેમાં ચિદ્ભાગ અને જડભાગ એ બંને રહેલાં છે. તેમાં ચૈતન્યાંશ છે તે જડ નો ભાગ છે તથા અવભાસક (જ્ઞાન) છે તે ચિદ્ભાગ છે. જેના રાજે ભિન્ન જગતના ભાંતિને જોઈ શકાય છે તે માયે છે. ચિત્તમાં રહેલું શુદ્ધ સત્વગુણ જ પ્રકાશાંશ ને માયે છે. ચૈતન્ય પોતે અવભાસાંશના પોતાનું રૂપ જુએ છે. દૃશ્યાંશના ત્રિભાગ ને જોવા કિંવા ત્રિભાગ કે જેવા ત્રિગુણ ના અવાંતર ભેદને ભ્રાંતિમાં ભમે છે. હવે ત્રણ ભેદ ભ્રાંતિ તથા ભ્રાંતિને ભોગવનાર પુરુષ નથી પડ્યા ચૈતન્ય જ ભ્રાંતિ રૂપે જોવાય છે. અને તેમાં તે ચૈતન્યનું જે જડરૂપ જોવાય છે તે પડ્યા ચૈતન્યરૂપ જ છે. ટૂંકડામાં! જડપડ્યામાં અવભાસ નો વ્યાપકપણા ના ચૈતન્ય રહેલું છે. પદાર્થમાં જ્ઞાનભાગ છે તે ચૈતન્ય છે અને તેમાં અવભાસના જડપડ્યા નો ઉદય થાય છે; પડ્યા જડમાં અંશ વગેરે જેમ જુદા નથી. તેમ ચૈતન્ય પ્રકાશત્વમાં અવભાસ વગેરે કાંઈ કે નથી. આદિ અનેક અંશ માં અવભાસ રહેલા નથી. માત્ર તે વસ્તુ જોવામાં આવે છે. માટે અંશવાળાં જેટલા પોતે તે છે અનેક નથી.

વાસ્તવ જડ અનુભવ થવાનું ચૈતન્યનું સ્વરૂપ જ અવભાસનું જણાય છે. અનુભવમાં પોતાનું સ્વરૂપ અનુભવાય Lakeer

જેટલા જો - મૃત્યુનો અનુભવ થાય છે તેમ કોમળ પ્રાણીને જ જેવા કે ઘોડા કે બીજા પ્રાણીનો અનુભવ કરે છે. પદાર્થ ના અવાજ પડઘા માં પણ પડઘા પાડે છે. અવાજ ના તરંગો વિજ્ઞાન દ્વારા સાબિત થયા છે.

(2) ઉપરોક્ત અને જૈન ની પૃથ્વિભાનો ત્યાગ કરનાર અધિકારી પુરુષ પ્રાણનાં વિનાશ વિના છે પણ તે પૃથ્વિભાસરૂપ છે એમ વિચારે છે. પ્રાણનું જોડાણ કરવાથી જેમ તેમાંથી જોતું બને છે એમ જ્યારે વિનાશ પ્રાણનું જોડાણ કરવાથી પરમાર્થરૂપ સુવર્ણ પડવું પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યારે અધૂરિયમ અવાજ થાય છે. તો એવો અવાજ પહેલા પછી જૈનોના પ્રકારનાં કેટલા નું શું કામ?

જે માણસ પ્રાણનાં મનથી જેવા ભાવના કરે છે, તેવો તેને દેહ મિલ્યા થાય છે. અને પૃથ્વિભાસરૂપ વિનાશ જેનો જેવો જે પ્રકારે અંકિત કરે છે તેને દેહ અર્થાત પદાર્થ તેને તે પ્રકારે જોવાય છે; બસ, જેવા દેહ પડવાથી તથા પૃથ્વિનું જોવાનો અધૂરિયમ પડવા લાગે. જે તે અનેક વિજ્ઞાનસ્વરૂપ જે છે. અવાજ માણસને તમે દરેકનો ત્યાગ કરો.

અવાજમાં પ્રાણના કલાવાના અનુભવને અવાજ જે અવાજ તથા અવાજ ને બોલવા જોગ પૃથ્વિ છે, અવાજ અનુભવ કરે છે. અને તેથી અવાજ પ્રકારનાં સુખ-દુઃખ તેને થાય છે, પડવા દેહપડવાનો બારો થયા પછી અર્થ નો બારો થાય છે.

S.G.

મનના અનેરાંત્વ સિદ્ધિ:-

મનના સાંકિત વિનાકૃત્વ તથા તથા પુરુષ ના અવાજની ના દેહ પડવાને મનના સાંકિત દ્વારા અવાજ્ય અવાજને અમર્થ થાય છે.

પ્રકરણ-બોલવું: અવાજ જેવાજ માં અવાજ જોઈ અનુભવ નથી કે જૂના કર્મ ને અનુસરનારા પુરુષ પોતાના જ ના મળે. પ્રકરણ ના માંથી બધા ના લક્ષણનાં જૂના અર્થ ને તો બરાબર જોઈ છે. તેમાનું અવાજ મનથી બરાબર જોવાય છે કે અનુભવ કરવાને તથા બોલવા જોવાય છે. બીજું માણસોમાંથી બરાબર જે જોવાય છે તે તો માણસ માણસના બરાબર તો થાય, અંતિમવાર તથા કોઈના તેનો અનુભવ પણ થાય છે. તે મુકપણું (મૂંગા જેવું) અવાજ, દોષ, કોઈના માં બારો

Lakeer

27-1-25
Date:- 146

પામે એવું રંગાટર તથા વૈવ વગેરેના પરવશ હોય છે. ગર્ભ મુજબ મા દેવુદારો એ મનુષ્ય બનું રાજ્ય હોય છે. તે સ્વાધીન કિંવા સ્વતંત્રાધીન છે, પરાધીન છે. જો કોઈ માણસ પોતાનાં મનોરથને રાખવા પુરુષાર્થ કરે છે, તો તે સ્વાર્જિત પુરુષાર્થો દુઃખથી પરાભવ પામે નથી. દેવુદારો માણસને પોતાનાં મનોરથ દેવુ ના જે પુરુષાર્થ કરે છે, તે પુરુષાર્થો તેને ફળવંચિત્ત થાય છે. માટેરૂપ જે દેવુ ને કોઈ પણ પુરુષાર્થ નિષ્ફળ થયો નથી પણ મનોરથ દેવુનું ફળ યોગ્યતા ફળદાયક થાય છે. મન ફળનું ચિંતન સંધાનનું માણસ કરે છે તો પણ વગેરે ફળ ક્રિયાયો તેને પાછો ફળદાયક થાય છે. મન જેનું સંધાન કરે તે તેને સર્વેક્ષ માં પ્રાપ્ત થાય છે. ફળ દેવુ સ્વાર્જિતમાં મનોરથ નથી, તો પણ મનવડે કરેલો પુરુષાર્થ નિષ્ફળ ફળ થાય છે, કારણ કે પુરુષાર્થ પણ મનનો ભેદ છે.

જે માણસનું ચિત્ત દેવાના માં સંકલ્પ ભાગેલું છે, તેને સ્વાર્જિત, લાર્જિત, પ્રાપ્ત તથા રાજ્ય, પિશાચ વગેરે પણ પરાભવ કરી રાકતાં નથી. જે માણસ ઈશ્વર પર મન વડે પુરુષાર્થ કરી રાકતો નથી તથા તે જાણ માં સંકલ્પ છે. તેનો જ પ્રાપ્ત તથા કામ, ક્રોધાદિ પણ પરાભવ પામે છે. ઈશ્વરાધીન મનવાળા માણસને બધા સંકલ્પ માંથી જીવાત્મ અર્પણ -માં લીન જ સંકલ્પાવસ્થા માં પણ દોષના જરાપણ પરાભવ પામતો નથી. એટલા માટે દરેક માણસે પુરુષાર્થ પર પોતાનાં મન વડે પોતાનાં મનને પોતાના માર્ગે જોડવું. જેમ માટીનાં પિંડ માંથી દરેક વ્યવહાર કૌશલ્ય પૂર્વેના માટીના વિષયોનો ત્યાગ થાય છે તેવા રીતે માણસે કોઈ વાત તો પોતાના મન ના દરેક સંકલ્પરૂપ ફળવાન તેના પ્રયત્ન ના વિષયોનો (સંકલ્પોનો) ત્યાગ થાય છે. માણસ પોતાનાં મનના જેવું જુએ છે, તેવું તેને ફળપ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ કર્મ ફળને પોતે ઉપાર્જન તેવું ફળ ભોગવે છે. પૃથ્વીમાં ને ઉત્પન્નરૂપ વિષય જો રોકેટ્રિયાં માં સ્થિત છે તેમ મન માં વિચાર કરવાના રોકેટ્રિયોમાં ફળને ઉત્પન્ન વિષય દેખે છે, તેવા તેને દોષ પણ થાય છે. તેજ પ્રમાણે માણસ પોતાનાં મનવડે જેવા દૃઢ જેવા ફળના કરે છે, તેવું તત્ત્વરૂપ જેવામાં રહે છે. રજ જેવાત્ત રોગ પણ થાય તેમ રજતત્ત્વ પણ થાય તેમ જ્ઞાનીને વિવિધ પ્રકારના ભેદદૃષ્ટિ નો ત્યાગ કરે.

વિશ્વ ઉત્પત્તિનો ક્રમ.

બાઇબલનું બોલવું : ઈશ્વર! પરમેશ્વરનું સ્વરૂપ અનંતવિશાળ છે. અને તેમાંથી અનંતકોટિબ્રહ્માંડ પદાર્થનો ઉત્પત્તિ થયા છે. તે પોતે જ દેવોના દેવ મહાદેવ થયા છે, તે મળ તત્ત્વોના ફેરબદલીથી સ્વર્ગના શરીરનો મોટું વિસ્તારમય પુરુષાકાર થયા છે; તેમાંથી તેજસ્પુંજ થાય છે, તેને બ્રહ્મા કહે છે. તેથી ઈશ્વર! જે બ્રહ્મા છે તે મન છે એમ તમે સમજો.

મનતત્ત્વનાં વિચારતત્ત્વો અને અર્થક્રિયા કરવાને સમર્થ એવાં બ્રહ્મા સંકલ્પમય છે; તેથી તે જેવો સંકલ્પ કરે છે તેવું જ તે જુએ છે. તેઓ અનાત્મામાં વિચારનાં અભિમાનતત્ત્વો (વિચારોના) વિચારદેહના ફેરબદલા કરે; પણ પર્વત, નૂડા અને સમુદ્રમય વિષયું જગત, જેમ કરીને રચ્યું. તે પ્રમાણે ક્રમ વડે બ્રહ્મતત્ત્વમાંથી વિચારેલા વિશ્વ સૃષ્ટિરૂપ અનંત વિચારના વિચારતત્ત્વ કોણ તેમ જોઈએ છે.

જેમ વિશ્વની ઉત્પત્તિ અનુક્રમમાંથી છે તેમ જીવોકૃતિ ના અંતર રહેનાર અને પદાર્થોના ઉત્પત્તિ બ્રહ્મ માંથી છે. એવો વિવર્તવિદ્ વિજ્ઞાન ઉત્પન્ન કર્યું છે, "પણ પરમાર્થિક ઉત્પન્ન થયું નથી તેના અંતર બ્રહ્માનું મનોમય સૌમ્ય અંકુરારૂપ ઉત્પત્તિ~~ક્ષ~~માં પ્રવેશ વિજ્ઞાન તે પરમેશ્વરી પ્રજા તે પામે છે. જીવિત અંકુરરૂપમાં રહેલ ચિદાભાસ અને અક્રિય ના અભિન્ન છે. જ્યારે જગતનો વિસ્તાર થાય છે ત્યારે તે શક્તિ ચિદાભાસરૂપે અનંતવિશ્વ મહાભાવમય પ્રથમ ઉત્પન્ન પામે છે. અમે તેમ સમજ્યાં તે ક્રમસર વર્ણવેલ છે. તે જગ પ્રથમ અવકાશમાં ઉત્પન્ન થયા છે. પછી તે આકાશમાં બ્રહ્માંડમાળા ના ગોઠવાયા છે. અવકાશમાંના પદાર્થના અંતર જોઈ ~~મા~~માં કર્મના વિચારવાયુ જે જાગ્રત રહ્યાં છે તેના પરિણામસ્વરૂપ તે અંતર અને જીવાત્મા રૂપરેખામાં પ્રવેશ કરે છે, અને જીવ અને શરીરરૂપે (વાર્ષ અને ગોળી) બંધ પડ્યાં તે પામે છે. ત્યારબાદ તે જગ ઘોળ ઘનરૂપ માં જન્મે છે, અને ફેરફારસ્વરૂપમાં ઉંચકે ઉત્પન્ન પદાર્થમાં વારસા માં પ્રવેશે ઘોળ અંતર કર્મફળ ભોગવે છે. પછી ચારો - ખરાબ, પુણ્ય-પાપ રૂપ દોરી પર બંધાયેલું ચિંતારૂપ ભમતાં ભમતાં કોઈવાર ઉંચા તો કોઈવાર નીચા ~~ચોક~~માં પડે છે.

પુણ્યકર્મોનો ઉદય હોય છે તેમનાં કૌટુંબિક જીવન પ્રસન્ન રહે છે. પરંતુ પાપકર્મોનો ઉદય હોય છે તેમના કૌટુંબિક જીવનમાં કલેશ-ક્લહ થતા રહે છે. પરસ્પરના મોહ પાપકર્મનો કૌટુંબિક જીવનને દુઃખી કરવામાં મુખ્ય ભાગ ભજવે છે. કૌટુંબિક જીવનો પરસ્પરના મોહવશાત્ ક્યારેક ક્યારેક ક્લેશ કરીને પરિવાર તૂટે છે. પરમ કલ્યાણકારી પ્રભુએ કૌટુંબિક જીવનો ઘણો વિસ્તાર કર્યો છે. આ રીતે કૌટુંબિક જીવને ત્રિરોદ્વિતીયાદિ પુણ્ય યોગ પ્રાપ્ત થયેલા છે. તે કૌટુંબિક વાત્સલ્યપૂર્ણ ત્રિવિધમાં તેમજ્ઞ પ્રકારે દાનધર્મ કરવાનો છે. અને સ્વજીવન રક્ષણ, સ્વજીવન કરવાનો છે. તે અનેક પ્રકારના દિશા દેશ તથા કાળમાં તેમજ પર્વદિવસ, મેદાન માં કર્મક્ષય માં મોટા ધારુ રક્ષણ કરે છે. તેમાં ઉત્તમ ત્રિરોત્રાદિ રહ્યો' રહ્યાયેલા છે તેના ઘરે બાકુ બ્રમ રહેલો છે. આ જગત તો મોટા ના રક્ષણકાર જીવન માં ઉત્પાત થયેલા રહેલ કુળ વેરથી રહેલ કિકેમ-બાળુ મન તેનું રહેશે છે તેના વિચાર લઈ સાવચેત કુટુંબના તેમાં મુખ્ય ને કેટલા બાબતો રોજ તો કુરી ઉત્પાત બધી.

5-9m

બાર ભાવિ ના ગયો નું વર્ણન :-

વજ્રસ્વામી બોલ્યા : હે રાજન્! ઉત્તમ, મધ્યમ તથા મધ્યમ પાત્રોના ઉત્પત્તિ નો વિસ્તાર હું સંભળાવું. પૂર્વકૃત્યમાં કોઈક જીવ પુણ્ય યોગ પામ્યા પામ-દામ વગેરે સામગ્રી સંપત્તિ કોઈ ઠેકાણે પડ્યા કોઈ પુણ્યવંતને ત્યાંથી કોઈને પ્રાપ્ત ન થયું કોઈ, તેનો આ કૃત્યમાં જીવન પામ્યા પછી તેને પહેલાં જે જીવન માં પામ-દામ વગેરે સામગ્રી પ્રાપ્ત થયા હોય. તો તેને દઈ પ્રમાણ કહે છે. જે જીવાત્મા તે જીવન જે જીવનમાં મોજ પામ્યા છે પુણ્યયોગ માં સંપત્તિવાળો તથા પુણ્યકાર્ય જે સંપાદન કરાયા તો દઈ પ્રમાણ જાતિ તે વિશિષ્ટ સંસારના વ્યવહાર નો ત્યાગ થયા પછી જ્યારે તેને મોક્ષ પામ્યા છે, ત્યારે તેને ક્ષુદ્રભવાત્મા કહે છે. પૂર્વકૃત્યમાં કરેલા પુણ્ય-પાપનું સંપાદન કરનાર સુખ-દુઃખ ના કૃત્યમાં ભોગવ્યા બાદ જેણે જે જીવન પછી મોક્ષ પામ્યા છે, તેને ચરમાત્મા કહે છે. પૂર્વકૃત્ય માં કરેલા દુષ્ટ દુરાચારી ને લઈને કોઈમાં ચરમાત્મ મિશ્રિતપણું હોય છે તથા તેમાંના વિશિષ્ટ સંસારના વ્યવહાર હોય છે. તેમજ તે કૃત્યમાં કરેલા ધર્મ તથા સંપત્તિનું સંપાદન કરનારને સુખદુઃખ ભોગવ્યા પછી ક્રમશઃ જ્યારે મોક્ષ પામ્યા છે.

Lakeer

તેને અધમસત્ત્વ કહેવાય છે. અધમસત્ત્વોને જ્યારે અનેકવાર જન્મ-મરણ કર્યા પછી પણ મોક્ષ મળતો નથી ત્યારે તેને અલ્પસત્ત્વતામસ કહેવાય છે. પૂર્વ કલ્પના વાસના અને અનુસરીને ચરિત્ર કરનાર એ રીતના જન્મ થયા પછી જ્યારે મનુષ્ય જન્મ થાય છે ત્યારે તે સ્વર્ગ અથવા નરકની પ્રાપ્તિ થાય અને મોક્ષમાં સંદેહ રહે તેવા કર્મો કરે છે, તો તેને રાજસ કહેવાય છે. રાજસ દુઃખનો અનુભવ થયા પછી વૈરાગ્ય થવાને લીધે જેને જ્ઞાન થાય છે તથા મરણ સમયે જ મોક્ષને યોગ્ય થાય છે, તેને તેવા કારણોમાં અનુમાનના રાજસસાત્ત્વિક કહે છે.

રાજસસાત્ત્વિક એ મનુષ્યના ચરિત્રવિકલ્પ એવા છે તથા ગંધર્વનો જન્મ મળે છે અને ક્રમે કરીને તે જ્ઞાનપ્રાપ્તિથી પછી મોક્ષનો અધિકાર પામે છે ત્યારે તેને રાજસરાજસ કહેવાય છે. રાજસરાજસ એ સેંકડો જન્મ થયા પછી મોક્ષનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. તથા રાજસ અને તામસ કર્મનાં ફળ ભોગવવા પડે છે, એવો જે પ્રારંભ કરે છે તેને રાજસતામસ કહેવાય છે.

રાજસતામસ એવા કારણોનો પ્રારંભ કરે કે જેથી ક્રમશઃ જન્મો સુધી મોક્ષમાં સંદેહ જ રહે ત્યારે તેને રાજસ-અલ્પસત્ત્વતામસ કહેવાય છે. એક કલ્પમાં ક્રમશઃ જન્મ ભોગવ્યા પછી કલ્પાંતરમાં જેનો મોક્ષ થાય તેવી પ્રકૃતિને તામસ કહેવાય છે. આવા તામસ એવા કારણોનો પ્રારંભ કરે છે કે જેથી તેનો એક જ જન્મમાં મોક્ષ થાય ત્યારે તેને તામસસત્ત્વ કહેવાય છે. રજોગુણ તથા તમોગુણના ફળરૂપ જુદા જુદા જન્મ થયા પછી મોક્ષ થાય છે તેને તમોતામસ કહેવાય છે.

પ્રથમ ક્રમશઃ જન્મો પ્રાપ્ત કરીને તોપણ જે જીવને રજોગુણાદિ જન્મ થયા પછી મોક્ષની યોગ્યતા થાય તેવીને તો તામસ-તામસ કહેવાય છે. પ્રથમ બાબો જન્મ થયા કરીને તે પછી બાબો જન્મ થતાં સુધી પડ્યા જેને મોક્ષમાં સંદેહ રહે તે જીવને અલ્પસત્ત્વતામસ કહેવાય છે.

આ પ્રમાણે અનંત જીવ મુક્ત થતાં થતાં જ ઉત્પન્ન થાય છે. આમાં મોક્ષની મુક્ત અનંત જીવરાશિ મુક્ત માંથી ઉત્પન્ન થયેલ છે. તે પરમાત્મા અક્ષરમાં છે અને અનંત મુક્તસમુદાયની ક્રિયા તે પરમાત્માની જ કહેવાય છે. ઘરાકાશ તથા ઘટાકાશ-ઘટાકાશ પાત્રમાં પડેલાં છિદ્રમાં રહેલ આકાશ એ જેમ આકાશનો ભાગ છે, તેવી રીતે અનંત મુક્તની ક્રિયા અક્ષરમાં પરમાત્મા છે.

ઋગ્વેદમાં વિવિધ દેવોને ઉદ્દેશીને, મુખ્ય, ગૌણ અને બીજું ઘણું બધું બ્રહ્મ બ્રહ્મણમાં ઋષિ દ્વારા રચાયેલ છે. વિવિધ પ્રકારની મૂળ પ્રક્રિયાઓ અને જાતિ જેમાંથી ઉત્પન્ન થઈ છે તેમાંથી પાછી વહેતી થાય છે. કોઈ જાતિ કુશળ બોલાવવાથી બ્રહ્મ માં વહેતી થાય છે, તો કોઈ ગોળ જવાથી. જેમ પ્રમાણે રચિતમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા તત્ત્વજ્ઞાન પોતે વિવિધ પ્રકારનાં જગતમાં પરમાત્માના ઈચ્છા ના દ્રષ્ટા માં બોલવાવાળા મંત્રદ્રષ્ટાઓ ના જાતિ રચાયેલ છે, ગયેલ છે, પડે છે અને ઉંચે રહે છે.

5.45 ઈશ્વરાના ને રાજા થવા માટે કર્મ રચને કર્તાના રથો ઉત્પત્તિ નું વર્ણન:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કૈરામ! કર્મ રચને કર્તા રચે બંનેનું કુલ રચનિયમ છે. સૃષ્ટિ ના રચનામાં કર્મ રચને કર્તા રચે બંને પોતા ના રચમાલયના રચેક જ રામને પરમાત્મામાં પદ્ધતિ પૂર્વક થયેલા છે. રચર્ક રંગકર્મના મુકત તથા નિર્મળ રચેલા પરબ્રહ્મ માંથી જ રહ્યું છે. કૈરામ! જે રચને ઈશ્વરાના નો રચાધાર છે તે રચને તેમને રામજાવવા માટે 'બ્રહ્મ માંથી જ ઉત્પન્ન થયું છે. રચેવું કહેવાય છે પરંતુ, ~~રામજાવવા~~ રામજાવવા ના રચાધાર માં 'બ્રહ્મમાંથી રચા થયું છે રચવા તથા થયું રચેમ કહેવું શોભતું નથી. પડ્યો તે પડ્યા નો કહેવાય છે.

પરબ્રહ્મ તો રચસંગ રચેમ રચનિકલતાથી છે. તેમાંથી જ જગત ઉત્પન્ન થયું છે અને તે તેનું જ છે. રચેવા રચેમ ઉત્પન્ન થઈ વિકાર કરવામાં રચાત્માનું વિશ્વરૂપ જ રચેક મુખ્ય કારણ છે.

રામ બોલ્યા:- રચા બોધ રચને વેદમાં રચેલા કૃતિ છે કે કર્મ રચને કર્તા રચે બંને કર્મ કરને રચેલ રહેનાર છે. રચેવું છે કે કર્મ કરવા-કર્તા થયા છે. તથા કર્તા કર્મને ઉત્પન્ન કરે છે. જેમ કર્મમાંથી જગ ઉત્પન્ન થયા છે અને જગમાંથી પાછા કર્મ ઉત્પન્ન થયા છે. તો પહેલા કર્મ કરવું કોણ તે કરાવવા થયા છે કે બધું તે તમે કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કૈરામ! ક્રિયામાં કુશળતાપૂર્વક રચનુંરંજન પર આધાર નો મત જો કે ક્રિયા છે તો પ કર્મનું ચોક્કસ છે રચને તેમને કરવા થયા છે. સૃષ્ટિ ના રચાંદમાં પરમાત્મામાં પદ્ધતિ થી જગ ઉત્પન્ન થયું રચને જગ પૂર્વના વાસના રચનુસાર દેખાવે રહ્યો. પુરાણ રચને રચુંગ્વ

Lakeer

31-1-25

Date:- 151

માં જેમ ભેદ નથી, તેમ કર્મ રૂપને મન માં ભેદ નથી. આ જગતમાં ક્રિયાના રૂપરંગ પરત તેને કર્મ કહે છે. પુણ્ય મળકુપ દેહ છે. તેમાં કર્મના દાર્મ છે માટે મન છે તેજ કર્મ છે.

જેવો કોઇ પર્વત નથી, આકાશ નથી, સમુદ્ર નથી કે બીજું કોઇપણ સ્થાન નથી કે જેમાં કર્મફળ નથી. આ જગતમાં અથવા પુનર્જન્મમાં કરેલ કૃત્યરૂપ થાય છે કારણકે ભોક્તુમન (ઇચ્છા) કરી ભોગફળ જન્મો નથી. જેમ કાજળ માંથી કાળાશ ને કાઢ્યા કાજળ ને કાઢ્યા વગર રહે છે તેમ શરીરમાંથી કર્મ ને કાઢ્યા મન ને કાઢ્યા વગર રહે છે. કર્મને ત્યાગ્યા વગર મનને પણ ત્યાગ્યા વગર રહે છે. મન ને ત્યાગ્યા એ જ રૂપકર્મ છે. આ પ્રમાણે રૂપકર્મ પણ મુક્તને થાય છે, પણ રૂપમુક્તને રાગ નથી. જ્યારે રૂપને ક્રિયાના એ બંને જેમ સાથે જ રહે છે તેમ ચિત્ત રૂપને કર્મ સાથે જ રહે છે, એ બે સાથ એકને ત્યાગ્યા થાય છે, તો બે બંનેને ત્યાગ્યા થાય છે.

ચિત્ત રૂપ કૃત્ય વિચારને પામને વિકૃતિ તથા નિષિદ્ધ કર્મ નું સેવન કરે, પુણ્ય-પાપરૂપ દાર્મ તથા રૂપદાર્મરૂપ પરિણામ પામે છે. ત્યારપછી, ચિત્ત પર શુભ તથા રૂપશુભ કૃત્યનાં સંસ્કાર ને રૂપમુક્ત રૂપેવાં કૃત્યને પામને ચિત્તરૂપ પરિણામ પામે છે. આમ ચિત્ત રૂપને કર્મ એ બે દાર્મ રૂપને કર્મ રૂપેવા બીજના બોકસમાં રહેલા છે.

5-96 મન નાં રૂપરૂપ નું વર્ણન -

વાશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! મન ભાવનામાત્ર છે. આરબ્ધ કૃત્યકર્મ વાસના છે, કૃત્ય ક્રિયારૂપ છે. રૂપને તે ક્રિયા નાં કૃત્યના રૂપને ફળ મળે છે. રૂપનંત રૂપને રૂપર્યાપ્ત-ભાવ ભરપૂરપણ રૂપમત્વનું રૂપંકલ્પશક્તિ વડે રૂપેલું જે રૂપ છે તેને જ મન કહે છે. 'રૂપમુક્ત પરમ રૂપામ કરો કે રૂપમાં રૂપેલા રીતે માગવા નાં ચિત્ત માં રૂપંકલ્પ-વિકલ્પ કર જે બે પક્ષ રૂપાલે છે તે જ મન નું રૂપ છે. રૂપમાં સૌભાગ્યપણા વર રૂપદા પ્રકાશ પામે છે, સોપણ તેને કું નથી બોગવો તથા કર્યા નથી. તે કલાં 'કું કરું કું.' રૂપેવો જે વિકલ્પ થાય છે તે મન નું રૂપ છે. ચુકવા ક્રિયા જેવા રીતે રૂપકરવા નો રૂપંભવ થયો તેવા રીતે રૂપંકલ્પ-વિકલ્પરૂપ કર્મશક્તિ ક્રિયા મન નો રૂપંભવ નથી. જેમ રૂપબિ રૂપને ક્રિયાના જર રૂપના વિજ્ઞાન નથી તેમ

1-2-25

Date:- 152

કર્મ અને મન એટલે કે જડ અને મનની ક્રિયા વિશ્વ બધી, એ મન ચિત્તરૂપ ક્રિયાત્મક કર્મરૂપ છે. એનું શરીર રહેલા-મય છે. અને એ વિવિધ વિસ્તાર ધરાવે છે. આ આખુંય જગત એ મન વડે વ્યાપ્ત છે અને એ જગત ક્લેદરૂપ છે, માયામય છે, વિચારરૂપ છે, ક્ષણિક વિનાનું છે અને વાસનાથી થતા ક્રિયા થી વ્યાકુલ છે. જે માણસ વાસનાનું જેટલા રૂપે રૂપાંતરણ કરે છે, તે વાસના તેટલા રૂપે તેને ફળ રૂપે છે. વાસનારૂપ ~~કર્મને~~ પૂરક તે કર્મરૂપ બીજ છે અને મનમાં સૂક્ષ્મરૂપમાં શરીર છે. એમાં અનેક પ્રકારના ક્રિયા એ થયા છે, તથા તેમાં વિચિત્ર ફળ રહેલું છે. મન જેનું સંચાલન કરે છે તેના રૂપે કર્મેન્દ્રિય પ્રવૃત્તિ કરે છે. અને તે પ્રમાણે તે સંપાદન કરે છે. માટે કર્મ એ જ મન છે. મન, બુદ્ધિ, અહંકાર, ચિત્ત, કર્મ, ક્રિયા, સંસૃતિ, વાસના, વિશ્વ પ્રપંચ, સૃષ્ટિ, ઇન્દ્રિય, પ્રકૃતિ, માયા, અને ક્રિયા.. આ પ્રમાણે શબ્દના વિચિત્ર ઉક્તિ પ્રયોગ મા સંસારનાં ભ્રમ માં ફસાયું છે. કાર્યકારણસંબંધ (અવસ્થા) જોવામાં તે જ્યારે બાકીના ક્રિયાપદનું પાલન થાય છે ત્યારે પદાર્થના તેમાં મન, બુદ્ધિ વગેરે નામ પડે છે.

પરસંવિત જ્યારે સંવિદા એ ફરી ક્રિયાપ્રણાલીને પામ સંકલ્પ-વિકલ્પરૂપે અનેક પ્રકારે થાય છે ત્યારે તેને મન કહે છે. સંકલ્પ-વિકલ્પ થયા પછી જાણેલાં એક જ વસ્તુનો નિશ્ચય કરી પરસંવિત જ્યારે સ્થિરપણે રહે છે ત્યારે તેને બુદ્ધિ કહે છે. દેહ વગેરે મિથ્યા પદાર્થ માં અભિમાન કરી જ્યારે તે પોતાના જ સ્વરૂપનો કલ્પના કરે છે ત્યારે તેને અહંકાર કહે છે. એને તેના સંસારમાં બંધાવું થાય છે.

જ્યારે એક વિષયનો ત્યાગ કરી બીજા વિષયનું સ્મરણ કરે છે તથા પૂર્વાપર વિચાર નો ત્યાગ કરે છે ત્યારે તે સંવિદા ને ચિત્ત કહે છે. સંકલ્પ થવું તે સંવિદા નો ધર્મ છે. તે સંકલ્પ સંકલ્પ પર જ્યારે કર્મનાં શરીર ને તથા અવયવો ને દેશાંતર નો સંકલ્પ સંપાદન કરે ત્યારે તે સંવિદા ને કર્મ કહે છે. એક વિષય પરમાણુ સંકલ્પમાં નિશ્ચય નો અધ્યવસાય ત્યાગ કરીને જ્યારે સંવિદા દ્રષ્ટા પ્રમાણે અવયવસ્તુની કલ્પના કરે ત્યારે તેને કલ્પના કહે છે. અનુક પદાર્થ પ્રત્યક્ષ જોયેલા છે અથવા બીજા જોયેલા અનેક રીતે સ્મરણના નિશ્ચય કરી જ્યારે રોપણ કરે છે ત્યારે તેને સંસૃતિ કહે છે. પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરેલ પદાર્થના શક્તિ જ્યારે અવકાશ

ના જેમ શુભ્ર પદાર્થમાં કોઈપણ રંગના કણ ભળવાથી તે કણરૂપે રહે છે ત્યારે તેને વાસના કહે છે. રજોગુણવાળી છે તેમજ ક્રિયાત્મક છે અને પ્રાણના પ્રતિબિંબ રૂપ કાળમાં પડ્યા બદલી. રજોગુણ બતાવવામાં આવે તેને ક્રિયા કહે છે. તે આત્માના સ્વદર્શન ને માટે ફેરફારો કરે છે, તેથી તેને પ્રયત્ન કહે છે. તે વિવિધ પ્રકારના પદાર્થનું રૂપાંતર કરાવે છે તેથી તેને સૃષ્ટિ કહે છે. તે શ્રવણ, સ્પર્શ, દર્શન, ભોજન અને મૈથુનનું ગૂંથણ કરી અને વિસ્તાર કરી બાહ્યજગતે રહેલા કર્મેન્દ્રિયોના સ્વામીને સ્વાધીન બનાવે છે, માટે તેને ઇન્દ્રિય કહે છે. પરમાત્મા સ્વદર્શન કિંવા સ્વ-પર દેહરચનારૂપ ઉપાદાન કારણ રૂપ કોષણ તેને પ્રકૃતિ કહે છે. તે સત્વપદાર્થમાં સ્વસત્વપણું તથા રજોસત્વપદાર્થમાં રજપણું કરે છે. સ્વેમ તેને સત્ત્વ તથા રજસત્વના વિકલ્પને તજી માયા કહે છે. દર્શન, શ્રવણ, સ્પર્શ રસન તથા ઘ્રાણ ઇત્યાદિ કર્મ કરવા તેને ક્રિયા કહે છે. તે ક્રિયા રંગસૃષ્ટિનાં બતાવ રૂપ છે. રજોગુણ પ્રોટોપ્લાઝમ રૌપ્ય ના જેવું રૂપ રહે છે, એવા તેના પદાર્થોદર બાહ્ય પડે છે.

ચિત્તના રંગાકારમાં સ્વાધીન પોતાના જે કુમારો રંગસૃષ્ટિ રૂપ મન બુદ્ધિ વગેરે બાહ્ય સૃષ્ટિમાં રચાયેલા છે. ચિત્ત વિષયવાસનારૂપ થઈ પ્રેતવાસનારૂપ કણ પર પોતાની પૂર્વ રચાયેલી વિકૃતિઓ પર રચાકૃતિ કોણ તેમ રંગે દેહ રચાદિના જેવા ના ચક્રમાં પડે છે. માટે રંગે જે ચિત્તના મન તથા બુદ્ધિ રચાદિ વિભાગ બન્ને કૃત્યના છે. રંગે જે ચિત્ત લોક માં જીવ કહેવાય, મન ~~પક્ષ~~, ચિત્ત અને બુદ્ધિ કહેવાય છે. આ રીતે પરમાત્મામાં પડ માંહેના બુદ્ધિ રહેલા રંગે રંગાનરૂપ કણ પરના ચિત્તમાં ભિન્ન ભિન્ન નામ પડે છે.

રામ બોલ્યા! કે લક્ષ્મણ! બુદ્ધિમાં મન એટલે કે સંકલ્પ ? મારા મનમાં તેનો નિશ્ચય થયો નથી.

લક્ષ્મણ બોલ્યા! મન એ પક્ષ બદલે તેમ સંકલ્પ રૂપ પક્ષ બદલે. પ્રકાશ સૌત્વગુણ રહેલ રંગાકૃતિ રંગસૃષ્ટિના રૌપ્યાદિને તજે ત્યારે મલિન રંગ ધરે ત્યારે તેને મન કહે છે. તે મન રાજ-રંગસત્વ પર વિલયકરણ છે. પાકારમાત્રમાં ભિન્ન ભિન્ન રહેલ છે જે ચિત્તના કારણરૂપ છે રંગને ચિત્તપક્ષ તેને જ કહે છે. નિશ્ચયાત્મકપણા પરમાત્મા નું રૌપ્યત્વ રંગે રૂપ કહે છે કે વિના ચિત્તના સ્થિતિ બદલે રંગને તે ચિત્તરૂપે જે ~~ચિત્ત~~ રંગાત્ત થયેલ છે. જડ તથા રંગજ દેહમાં ક્રિયાકાળ પેઠે તે ગતિ કરે છે.

Lakeer

Date:- 2-1-25

હે રામ! રામાયણમાં તો દરેક જગ્યાએ રામ ઉપરાંત બીજા પણ મહિમા થયેલું જોવા મળ્યું કે ઉપાધિકૃત્ય થયા છે, તેમાં પણ 'મન' ફિલોસોફી વધારે છે. તો જેટલા પણ લોક ગ્રંથો પણ. એમાં મન ની વધુ કાર, મન, બુદ્ધિ જાદા જાદા ફિલોસોફી વિચારો આમ કરેલા છે. કેમ બધે જુદા જુદા જોવા તો છે કે તે પ્રમાણે મન જુદા જુદા કર્મ કરે છે. અને એના તો જુદા જુદા આમ દાખલા કરે છે.

હવે અર્થ કરવાના બધે પારમાર્થિક પદ તો પહોંચવું એ જ અર્થનો ઉદ્દેશ છે, અને તો પરમપદમાં જ અર્થ ના જોઈએ. પણ પરમાર્થના વ્યવહારના અને વિચારબોધ તો બધે મારા તેમણે વિવાદ કરે છે. મારા પોતાના માર્ગમાં જ વિવાદ કરે છે. પણ હે રામ! તે અર્થનો ક્રમ સિદ્ધાંત છે. બીજા જોવા અર્થ મન તો વિવાદ છે. જે અનુભવ થાય છે તે માત્ર વિચાર જ છે. અને વિચાર વિનાનો માણસ જુએ છે. બધા જોવા બધા શુભ-અશુભ સંસ્કારવાળા, અર્થનું જોઈએ કરવાના અંતઃકરણ માં કર્મ કે ભેદ અને મનવાળા માણસને જ થાય છે. પૂર્વકાર્ય કહેવું કરણ છે, તેમ મન એ પદાર્થનું કારણ છે. જે માણસનું મન બંધાયેલું (વાસનાવાળું) છે તેને બંધન થાય છે. અને જેનું મન મુક્ત (વાસનારહિત) છે તેના મુક્તિ થાય છે. જે બુદ્ધિવાળો માણસ મન ને પણ જુએ માને છે. અને સૌંદર્યવાળા માણસ મનને સૌંદર્યસ્વરૂપ જોવે છે. પણ વસ્તુતઃ મન જે પણ બધા લોક જોવા પણ બધી અને વિચારો સુખ-દુઃખના સંસ્કારવાળું ઉદ્ભવેલું જગત પણ મનમાંથી જ ઉદ્ભવેલું છે. એકડામ મન માં જોવા સંસ્કાર ને લઈ લઈ આવે છે. અજ્ઞાન વડે વિચારવાર મિલન થાય છે. ત્યારે બંધિત વડે સંસ્કાર ને કારણરૂપ મન વડે જગત ઉત્પન્ન થયું છે.

વિચાર વિના જગતના કારણ કે વિચારનો લોપ થવાથી અર્થ જગતનો લય થાય છે. કારણ એક જ છે પણ જેટલું ભેદ વડે બધા જુદા જુદા નામ પડે છે તેમ પ્રમાણે મનના કર્મ ને લઈને જુદા જુદા નામ પડે છે. અનેક વડે-વિવર્ત થયા છે પણ મનના સંસ્કારોમાં શક્તિ છે. વિચાર પુરુષ પરમપુરુષ માંથી પુરુષના ઉત્પત્તિ થઈ છે. જેમ વિશ્વના પરમાણુઓ ના જ વિચારના બાહ્યાકારો વિસ્તરવાને આમ છે. તેમ બાહ્યોમાં મનમાં મનના જે નામભેદ, રૂપભેદ છે તે કોણ વડે કલ્પિત

Lakeer

Date:-

છે. માનવ વિચારના મત, મન, બુદ્ધિ તથા અહંકાર એમ ચાર અંશોએ પકડ્યા છે. અને તે જ રીતે જગતમાં જોવા વિચાર, મત અને જીવ એમ રીતે ફરેલા છે. અંતે બધું એક જ છે.

S.G.7 રામ બોલ્યા: હે બૃહમન! આ જગતરૂપ અર્થ અપાર્થ મનરૂપ જ ઉત્પન્ન થયેલો છે, માટે જગત એ મનનું કર્મ છે. એમ સમજાય છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જીવમાત્રના જોવામાં આવેલું મન અપાર માં અપારરૂપ અંશ જ વડે આ જગત અંગત રીતે છે. બૃહમરૂપ જગતને વિષે તો મન એક અપરિચ્છિન્ન એ પામે છે. કોઈ સમયે તે મનુષ્યભાવને પામે છે અને કોઈ સમયે તે દેહને ઉત્પન્ન પામ્યા છે. કોઈ સમયે તો દેહાભાવને પણ ઉલ્લંઘ પામે છે. અથવા ક્ષણ, સંદર્ભ, કિંમત કે અપકાશ અપાર્થ બનારૂપ થાય છે. એ પ્રમાણે વિચારવાળા અપરિચ્છિન્ન મન જ અર્થ અર્થને બુદ્ધિ પામે છે. શરીર તો એમનું બુદ્ધ, કાલ અને ક્રિયા છે, માટે શરીરનો વિચાર કરવાથી કોઈ ફળ નથી. મારા મત કે તેનું વિચાર કરવા યોગ્ય છે. મન વડે અપરિચ્છિન્ન થયેલું અપ જેવું વિસ્તાર પામેલું છે. અને તે વિના પરમાત્મા અને જ અપવાદ રહે છે. અપાર્થમાં પોતે અર્થાદિક્ષ અપાર્થ છે, અર્થ અપાર્થ ગમન કરવાનું અર્થમાં અપાર્થરૂપ છે અને તેનાં પ્રમાણે ફરીને સંસારમાં મન દોડે છે, આવે છે. મન નું કર્મ છે તે જ શરીર માં ફરજ્ઞાનુભવ છે. અને જેમ મરણ પછી તેનાં જ અપાર્થ છે.

(2) અપાર્થમાં માં તેનાં અનુભવ તથા વિચાર કરવાથી મન વધ પામે છે. અને મન નાં વિકારમાત્રનો મોક્ષ છે મનનો ક્ષય. થવાથી પ્રાણનાં બુદ્ધિ થાય છે અને અપ પ્રમાણે બુદ્ધિ થવાથી ફરીવાર જન્મ થતો નથી.

રામ બોલ્યા: તમે પ્રથમ (12) ગાળા અગિયાર માણસો કહ્યા છે અને તે પ્રકારનું મન છે તે જ તેમાં પ્રથમ ફરજ્ઞા છે. માટે બુદ્ધિ પર વર્ણિત અંતે બુદ્ધિ જોવામાં જગતરૂપ વિચારવા કરવાનું મન કેવા રીતે ઉત્પન્ન થયું તથા બુદ્ધિ પામ્યું?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! 1) વિચારણા 2) વિકારણા અને 3) મૂર્ખતારણા એમ ત્રણ રીતે વિસ્તારથી ફરવાનું ત્રણ જન નાં અપારણા છે. એ ત્રણ અપારણા અર્થસમાપ્ત છે તથા અર્થમાં તેના ભાવરૂપ છે. બુદ્ધિ જોવામાં

Date:-

ના રચનાર, શક્તિ એમને રચના મળેલ છે. રચનાના પ્રાગભાવ ના અન્યોન્ય (રહિતના) વસ્તુ તથા બાકીની વસ્તુની રચના અને રચનામાં જે બાધક તથા વ્યાપક છે તેને ચિદાકાશ કહે છે. પ્રાગભાવમાં અર્થ વ્યવહારમાં કેવું પડ્યા રહે જે ક્રિયારૂપ છે, જે અર્થ કાર્ય-કારણમાં નિયંત્રાયકપણાને પ્રેરક છે અને જેને બોલાવ કલ્પનાને વિસ્તાર કર્યો છે તેને ચિદાકાશ કહે છે. દરિયામાં મંડરા માં મોજા પડે જેનું અધિષ્ઠાન જળ રાગર છે તથા મોજા વગેરેમાં જે અનુગામી છે તેને ભૂતાકાશ કહે છે. ભૂતાકાશ તથા ચિત્તાકાશ એ બંને ચિદાકાશમાં બળ ના કલ્પના પ્રયોજે છે અને ચિત્ત જેમ અર્થ કાર્યસમૂહ નું કારણ છે તેમ શૈતન્ય અર્થ નું કારણ છે. 'હું જડ છું' 'હું જડ નથી' એવો મિશ્રિત ચિત્તને નિશ્ચય થાય છે, તે જ મન છે, જેમ ગડ્યો. અને તે મને જ ચેતનારૂપ કલ્પના કરી છે. ચેતનાને રાજા ચેતનારૂપ ની કલ્પના કરવા. એ પડ્યા રહ્યાં કુદરત વિષય (ચેતના) નું જ્ઞાન થયું નથી, ત્યાં કુદરત ચેતનાને બોધ કરવા માટે છે. તે કલ્પના જ્ઞાનને માટે કરવામાં આવતા નથી. જ્ઞાનને તો નિશ્ચય થાય છે કે જેવું પદાર્થમય જ છે અને તે અર્થરૂપ છે. અર્થને પૂર્ણ પૂરક છે, નિત્ય છે અને અર્થે કલ્પનાથી વાર્તિત છે.

પ્રેત અને જ્ઞાનેત્ર માં ભેદવાળા વાક્ય થી ગર્ભિત અંતર્ગત જ્ઞાનને ઉપદેશ આપવામાં આવે છે. પડ્યા જ્ઞાનને ઉપદેશના જ્ઞાનરહિત્વ નથી. કેમ કે! જ્યાં કુદરત તમને જ્ઞાન થયું નથી ત્યાં કુદરત જ્ઞાન થવા માટે રાજા ચેતનારૂપ ની કલ્પના થી કું તમને ઉપદેશ કરું છું.

ચિદાકાશમાંથી ભૂતાકાશ તથા ચિત્તાકાશ કલ્પના થાય છે. ચિત્તપડ્યાને પામેલું મન મલિનપડ્યાને પામેલું તેથી તે ચમકુરપડ્યાથી રાજા ચૈતન્યરૂપ ઈક્ષણને કલ્પના કરે છે. ચેતનાને મલિનપડ્યા ને લઈ ચેતન ચિત્તમાં કાર્ય રૂપે જોવામાં આવે છે. પડ્યા જ્ઞાન ના દરિયાને તે જોવામાં આવતું નથી. એવું છે કે મૂર્ખપડ્યાથી બંધન થાય છે અને જ્ઞાન થી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે.

5-98 'ચિત્તાકાશ-વળનું વર્ણન :-

વશિષ્ઠ બોલ્યા : કે રઘુનંદન! ચિત્ત ને જેમ કલ્પના થયું છે તે પણ તેને નિરંતર મોક્ષ માટે જ્ઞાનમાં જોડવું. રાજા પરમાત્મામાં જેમ કોઈનું ચિત્ત કુદરત અને વાસના રહિત થાય છે,

Date:- 4-2-25

અને વ્યાકુળ છે કે ચિત્ત કલ્પના પર કુણ્ઠ પ્રભાવ અમારા -પણ્યા તે પામે છે. કે રામ! રાવણ અને જંગમકુમ રમા જેવા ચિત્ત તે ઘણાઓ છે. અને બંદર તથા મોટા પશુ ચિત્ત જેવા ઘણાઓ છે.

S 98 એક કુળ, રાત અને મહાંકુર વન કુળ તેમાં એ રોગના એક કક્ષા સમાન કુળ. તેમાં કુમાર કાચ અને તેનો વાળો એક પુરુષ કેમ બુદ્ધિ વ્યાકુળ થઈ કુળ તે બહકવો કુળો જેના એક કાચ માં પરિણ (એક કિંમતવાર) કુળ તેનાથી તે પોતાનાં જ ઘર, શરીર પર અનેક પુકાર કરતો ભાસમાત્ર કરતો કુળો તેને પુરુષાર્થે લુંકાઈ? અમારું કેમ કરે છે? તેણે કહ્યું કું કોઈ નથી કોઈ કરતો નથી તમે મારા રામમાં વિક્ષેપરાય ભાગ્યો છે તો તમે મારા શત્રુ છો. મારા તમારા રુધિર માટે તમે મને દુઃખ જોયો છે તેથી મારો નાશ થયો છે, પકડ તે રડવા અને પકડી કુરવા માંડ્યો અને કમે કરીને પોતાનાં એક પકડી એક અંગનો નાશ કર્યો પકડતે બાકી ઉપકરી ગયો. ત્યાં એવા અનેક પુરુષો કુળ.

રામ બોલ્યા: આ શું કુળ? શું મે તે જોયું છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કે રામ! અમાર પોતાળવાળા, કુળ અને વિકારો થી કુળ આ સંસાર તે જંગલ છે. ત્યારે તે એક કુમકાલીય વસ્તુ પર પુકાર્યા છે એવો વિવેકના નિશ્ચય થાય તે ત્યારે જોયા છે. પુરુષો તે મનકુમ પુરુષો છે. તે દુઃખ માં કુબોલ્યા છે. મારા બોધ તે સંસારકાર કરીને, મારા પ્રસાદ થી કેટલાક શાંતિ પામ્યા પરમપદ તે પામ્યા. મોટા વડે જે મને અભિનંદન કરવાં નથી અને તિરસ્કાર કરે છે તેઓ સંસારના કુવામાં (અજ્ઞાન) પડે છે. જે કેટલાંક વન માં ગયાં તે ચંદ્રમાં રહ્યવાળા છે. જે કંઈક વન માં ગયાં તે મનુષ્યલોક માં મનવાળા છે. જે એક પક્ષી બાજ યોનિ માં જાય ગમન કરાં કરે છે. આ રીત કેટલું તે સંસાર રુધિર નાં ત્યાગ કરવા માટે આ રીત કેટલું એમ સમજવું. જેને અજ્ઞાન વિવેક પ્રાપ્ત અને નિર્મળ પદ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી સંસાર રુધિર નો ત્યાગ કરવા અમારે ચિત્તને અનેકવાર પરિત્યાગ પામ્યા છે. કેટલાક પુકાર કરી વાત કરી તે બારણાનાં પુકારો છે. તેમાં બાળક અર્ધ મન રોકાણ એ પોતાનાં પદને પામવા પ્રયાસ કરે છે. જે બલવાન પર પરિવાર અહં અમારા તે પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે તેને કેટલું સુખ ઉપજે છે.

S-100 કે રામ! આ ચિત્ત બ્રહ્મ નાં પરમપદમાંથી પ્રાપ્ત થયેલું છે. તે

Date:-

શિવ બ્રહ્મમય છે અને બ્રહ્મમય નથી. અમારે બ્રહ્મ થી કોઈ પણ વસ્તુ ભિન્ન નથી. બ્રહ્મ સર્વશક્તિમાન છે, પર છે, તથા નિત્ય, મુક્ત અને અવ્યય છે; તથા અનેક કોઈ વસ્તુ નથી જે બ્રહ્મ માં ન હોય. પરમાત્મા સર્વશક્તિમાન છે, જે રચવે જેને જેવા કારણ રાખ્યા તે રચવે તે તેવા શક્તિ પ્રકાશ કરે છે. તેનો પ્રકાશ કરે છે. કેમ કે! શક્તિ ને વિષે બ્રહ્મ નો જે બ્રહ્મશક્તિ જેવા માં રહ્યા છે. વાયુ માં સ્પંદશક્તિ રહેલા છે, પથ્થર માં જડ શક્તિ અને જળ માં જળ શક્તિ પ્રવાહશક્તિ, અગ્નિ માં તેજશક્તિ આકાશ માં શૂન્યશક્તિ રહેલા છે. રંગબેરંગી પુષ્પ માં અનિર્વચ્ય (કુશળકારીગર) ની શક્તિ, વિચાર માં બારાશક્તિ, ક્રોધ માં ક્રોધશક્તિ આનંદ પામેલા માં આનંદશક્તિ, ઝરણાં માં પરાક્રમશક્તિ અને આ કાર્ય ના અંત માં સર્વશક્તિ છે. આ પ્રમાણે બ્રહ્મ ની સર્વશક્તિ દરેક ક્રિયા માં દેખાય છે. બ્રહ્મના લાક્ષ માં જેવા રાખે ફળ, પુષ્પ, પત્ર, રચના તથા મરવાનું બુદ્ધ રહેલું છે તેવા રાખે બ્રહ્મ માં આ જ્ઞાન રહેલું છે. બ્રહ્મ માં પ્રતિમાસ ના વિકાસ ના જેવા તથા જેડ ના મરણ માં રહેલું બળ નામનું ક્રિયા દેખાય છે. જ્યાં સુધી બળ ગણવા માં આવે ત્યાં સુધી આ જગત ની રચના છે. કેમકે. આપણે પ્રત્યક્ષ ના અનુમાન થયું આ જગત બ્રહ્મમય જ છે. આપણે સર્વ રચવે રહેલા છે તથા તેનું નિત્ય પ્રકાશરૂપ મકાન કરવા છે. આપણા ના મળ કરવા ની શક્તિ ને મન કહે છે. આપણા માં જીવ રૂપે મન પ્રતિમાસ ના કારણ માટે છે. મનાનક મન રૂપ નો જે ક્રિયા થયો છે તેના બ્રહ્મ ના જ શક્તિ છે. તેના તે બ્રહ્મમય જ છે. આ જે દરેકવિભાગ જેવા માં આવે છે તે પ્રતિબાધિક છે વસ્તુ: વિભાગ નથી. બ્રહ્મ ના અવકાશ પર ક્રોમ, કર્મ, વાસના રહ્યાં જે કોઈ ભોક્તા માં જીવનું કારણ રહેલું છે તે સર્વ મન વિષે જ પ્રકાશાત્મક છે અને તે મનરૂપ બ્રહ્મ ના શક્તિ જ જીવ નું કારણ છે.

પ્રત્યેક માણસ મન માં જેવા કલ્પના કરે છે. તેવું તે ઉત્પન્ન કરી રાકે છે. અવકાશ પર વાંદરાઓ ચિત્રને જીવ કરે છે. તેમ ચિત્રને અવકાશમાં જ રાખું કોણ ત્યાં સુધી તેના જીવ રંગ રહેવાય છે. કેમકે આપણે અને અવકાશ પડે પોતાનાં રંગકલ્પન જીવમાનું પૂરું કરેલું છે. આપણા ને સત્યપણું કોઈ પણ તેને બંધન અથવા મિક્ષ કેમ જ કોણ? બંધ કે તેનો નિત્ય અસંભવ છે તેનો સંભવ માત્ર 'કું બંધાયો

Date:- 7-2-25

હું એમ માનતો કે પડ્યા કુકર્મના છે. એમજ મોક્ષ પડ્યા કર્મના માટે છે. વાસ્તવિક રીતે બધા જ્ઞાન પછી બંધ કર્મના બધા નથી. જ્ઞાન જ બંધ-મોક્ષનો મોટો ભેદ નથી. કે રામ! પ્રથમ મન ઉત્પન્ન થયું. ત્યારપછી બંધ અને મોક્ષના ભેદ થઈને ત્યારપછી ત્રિભુવનરૂપ પૃથિવીના રચના થઈ. જેમ બાળક ને કહેવામાં આવ્યાનું જ્ઞાન કરે મુજબ આ સ્થિતિ બોધ માં પ્રતિપક્ષ પામતો છે.

5-101 કે રામજી! ચિત્તમાં રહેતું જ બંધ-મોક્ષ જ કર્મના વડે પ્રતિભાસરૂપ આ જગત જોવામાં આવે છે. સંકલ્પ વિના કોઈ પદાર્થ વસ્તુ નથી. જે કોઈ આ જોવામાં આવે છે, તે સંકલ્પ થી જ છે. સ્વર્ગ, પૃથ્વી, વાયુ, આકાશ, પર્વત, નદી અને દિશાઓ એ સઘળું સંકલ્પના જોરે સંકલ્પથી રચાયેલું છે. માટે કે રામ! સંકલ્પમાત્રનો ત્યાગ કરીને તથા નિર્વાસનિક પદાર્થ થઈ નિર્વિકલ્પ પદ નો સ્વરૂપ કરીને શાંતિ પામો.

કુદરતી રચના વિચારણા

5-102 વશિષ્ઠ બોલ્યા: કે રામ! મહા મોહરૂપ બોધના સંકલ્પનો વિસ્તાર થી મોટો ભ્રમ છે. વાસ્તવિક રીતે સચ્ચિદાત્મ પરમાત્મા માં અવિદ્યા છે નહિ, છતાં એ તત્વ વસ્તુમાં મૂર્ખાઓ દેખાય છે જેમ આકાશ માં તે ઉભો થાય છે. માટે મોહ રૂપને સંકલ્પનો ત્યાગ કરી સત્ય વસ્તુનો વિચાર કરો અને અસત્ય નો ત્યાગ કરો. બંધન નથી તે છતાં બંધન છે એવો રૂપે કોણ રાગ માટે દૂર થાય છે? આત્મતત્વ અખંડ છે. માટે કોનું કેવા રીતે બંધન થાય? મનુષ્યને ક્રોધ છે જ નહિ અને એ અર્થ બુદ્ધિમત્વ છે તેના તેને બંધ અને મોક્ષ ક્યાંથી? કે પણ મન સંબંધ કે તો કેવા થાય તેમાં આત્મા ને શું હાનિ છે.

કે રામ! મન છે તે જ સકળ જગતનું કારણ છે અને મન તે જ અવિદ્યાશક્તિ છે. ચિદાત્મામાં તો મન પણ નથી તેના તેનો નાશ થતો નથી. કે પ્રભુ! આત્માનો કોઈ દિવસ નાશ નથી, તેમ તે કદાચ કેવો પણ નથી માટે તમે શા માટે દુઃખ ભોગવો છો? આ સંસાર માં વિચાર કરતાં મનનો પણ સ્વાભાવિક અવિદ્ય વિના નાશ પતો નથી.

કે મન થઈ ગયા ત્યારે (આત્મા) જગત વાસના રૂપે આકાશ માં રહે છે. કેવી આત્મા તો નિરામય જ રહે છે.

Date:-

વિચારોનો ભારો ઘટે કે વધુ તેવું કોઈપણ પ્રમાણિત રૂપથી કહેવું શક્ય નથી. મન જે પણ ભાવભાવનાઓ કરતું કર્તાપણું જોવાયું છે

કેવળ! રૂપકેન્દ્રિત પોતાનાં વાયદા પ્રમાણે તે વિચારોનો ભારો ઘટે તેનો પ્રયત્ન કરે. જે ક્ષણમાં ઉદ્દેશથી કિંમતો ભારો ન થાય તો તેનાં ઉદ્દેશમાં દૃષ્ટાંતિકતા પ્રાપ્ત નથી, તેવા રીતે સદ્વિચારના મન જો ભારો ન થાય તો દૃષ્ટાંતિકતા પ્રાપ્ત નથી. જેવાં રૂપકેન્દ્રિત વસ્તુ મેળવવામાં ન રમાય ત્યાં સુધી વિચારો અનર્થનો વિસ્તાર કરે છે. જે વિવેકી પોતાના મનમાં ભારો જોઈ રહ્યો છે, તેને કંઈપણ મન જે તેનો ઉપાય બતાવે છે. વિવેક જો સંસ્કારવાળું મન પોતાનાં સંકલ્પ-વિકલ્પનાં સંસારનો ત્યાગ કરીને રમાત્મસ્વરૂપ જે ઉપલબ્ધ કરે છે. મનનો ભારો પ્રયાસ વગર પરમ પુરુષાર્થનો લાભ થતાં દુઃખનો ભારો થાય છે, માટે મનનાં વિકૃતિવિચારનો પુરુષાર્થપૂર્વક ત્યાગ કરીને મનનો ભારો ઘટાડવામાં પ્રયત્નશીલ રહેવું વિવેકીનું સમર્થ મન જ મહાન રમાપ્રાપ્તિનાં કારણરૂપ છે.

S-103 વશિષ્ઠજી બોલ્યા: કેવળ! સમુદ્ર મારા તરંગો મારું પરમાત્મા મારા ચિત્ત ઉપલબ્ધ થયું છે, જે વૃત્તિઓ પ્રમાણ રમા જગત વિચારોનો વિચાર કરે છે. જે વસ્તુ પૃથ્વી વગેરે પંચભૂતો તથા રૂપાંતરો જે પદાર્થ કરવાથી જે પ્રમાણ થાય છે) મારા કોણ તેને પોતાના અનુભવથી તે મારા પર્વતમાં કેવળ પ્રકાશમાત્ર કરે છે. પરમાત્મા મારા ઉપલબ્ધ થયેલું મન તે પરમાત્માના જ સત્તાના રશ્મિને પોતાના વિવિધમાર્ગ મારા રૂપાંતર કરે છે તે પ્રમાણે વ્યવહાર કરે છે. રૂપાવર-જંગમ જે જેવા મારા રૂપાયે છે તે સર્વ ચિત્તમારા જ થયેલું છે. દેશ, કાલ, ક્રિયા રૂપે ફુરણરશ્મિના રૂપાકુલ થયેલું મન-ચિત્ત રૂપાયાડ્યાના રૂપે વસ્તુ માં રૂપાકારમારા ભાગ વસ્તુ માં રૂપાકારને પામે છે. મન સત્ વસ્તુ ને રૂપસત્ કરે છે અસત્યને રૂપસત્યાભાસ કરે છે તથા સુખ-દુઃખને ઉત્પન્ન કરે છે. મન પોતાનાં વિકલ્પ પર વિચિત્ર જગતને રચે છે.

મન પર કલ્પિત જગત ટકેલા છે. મન કોઈ રમણે રૂપને કલ્પના કેવો કરે છે તથા રૂપે કલ્પનાને કલ્પ કેવો કરે છે. તથા દેશ રૂપે કાલ નો ક્રમ પણ મનને રૂપાધીન છે. લઘુપણું મોટાપણું, નાનુપણું તથા રૂપાપણું રૂપાદિ. જોટલા મનના સર્વશક્તિ નો ત્યાગ કરવાને કોઈ સમર્થ નથી. પરંતુ વિવેકી માણસ સર્વ કોઈ વિચારવાન જ છે, તેમ જાણે છે.

S-110 મન નો વૈભવ રૂપે તેની રીતિ:-

Date:-

વિરાટનું વ્યક્તિત્વ :- કૃષ્ણ! પરમ કારુણ્યરૂપ રવ-રવરૂપ નો અસ્વાદ જે ભક્તો ચિત્ત વિસ્તરણ કરે છે. તેમ તે કલ્પના કલ્પનાનો નાશ કરે છે. તે અનેક વિવિધ નામરૂપ માં જેવાકાર કલ્પનિકતાનું પાત્ર છે. કુટે શૈલજા અસરત, અસત્ય માં રંગ ઘટાકાર રચવા ચિત્રરૂપ પ્રકાશ જ કોટા કિવા પાકેલા વૃક્ષિદા પાત્રવત પદાર્થોનો જુદા જુદા રંગરૂપ મોકમાં સંકલ્પ-વિકલ્પાત્મક મનરૂપ તુરક પક્ષાએ પાત્ર તે મુંઝાય છે. મનોવૃત્તિ અસત્ય તથા મિથ્યા છે. તે બોરડ જેમ જુલનાં કર જે વિચાર કરે તેમ તે કુમારો દોષ રહ દુઃખનો વિચાર કરે છે કંડકવાટા અસત્ય મનોવૃત્તિ દુઃખનો વિચાર કરે છે તો વાસનારૂપ અને પક્ષ ત્રિપદિક પ્રકોટ મનોવૃત્તિ રૂપ જે પ્રકાશ જેમ અંધકાર નો નાશ કરે છે તેમ મનોદુઃખનો નાશ કરે છે તે દુઃખનાં પદાર્થને પાસે આવે છે તથા પાસેના પદાર્થને દૂર લઈ જાય છે. તેમ મન જીવ-પ્રાણીમાત્ર માં વાસે છે. વાસનાયુક્ત અસત્યને સત્યરૂપ માં પકડ્યા બદલ લાગે છે. કલંક રહ મલિન થયેલું મન ચિત્ત માં પકડ્યા રાખે ના છોડ્યા કરે છે. વાસના રૂપે જ જેનું મન જેમાં પકડ્યા રાખે ના છોડ્યા કરે છે. મારે તેણે મૂળથી કાઢવી જોઈએ.

જે માણસને વિચાર કરતો વાસનાનો ત્યાગ કર્યો હોય છે તે માણસ માં સત્યના પ્રકાશે છે. સ્વેટર કે કોટ જેવી પડ્યા મળ છે તે જ જણ છે તેમ સમજે. કાઢ્યા કોટ જેવું છે અને મન જેમ તેમ પડ્યા રાખી. મન વડે જે કલ્પ્યું તે જ કલ્પ્યું અને મન વડે જેનો ત્યાગ કર્યો તેનો જ ત્યાગ થાય છે. સત્ય સમજ્યા જેવું તથા અનુભવ મનોમાત્ર છે. મન છે તે જ આકાશ, પૃથ્વી, વાયુ છે. અગ્નિ માં તેજ તથા સૂર્ય માં પ્રકાશ વગેરે જે જે દેખાય છે તે મન ના કલ્પિત છે. સ્વેટર કે સૂર્ય માં પ્રકાશ આદિ ભર્યા નથી. અને મન માં ભાવના થાય છે તો તે પ્રકાશ મટી જાય છે. જેનું મન મોક્ષ પામે છે તે મુક્ત કહેવાય. મન જ્યારે જુએ છે ત્યારે જેવા થાય છે એમાંજ ત્યારે જાળ થઈ જાય છે. મન બદ્ધ ને દોષ કરે અને સ્વપ્નાવસ્થા અસત્યરૂપ કલ્પના માં મદ્યપાન અને ચિત્ર માં રાચવા કરે છે. માણસને ચિત્તવૃત્તિમાં જેવો પૂર્વાભ્યાસ થાય, તેવો તેને પ્રત્યક્ષ અનુભવ થાય

ચંચળ મન સત્યસ્વરૂપ ના વિચાર જેવું પૂર્ણ પ્રાપ્ત થયેલ નથી તેવા માણસનું મન પોતાના કલ્પનાથી પોતાને રાજા કે ઈશ્વર તથા કુબેર ઉત્પન્ન કરે છે. પણ તત્ત્વ વિચારથી મન જેમ પ્રમાણે કરતું નથી. વૈરાગ્યશતકમાં

Date:-

દુઃખના પ્રસંગનું મન રંજન માં વાદ્યપક્ષને લાગે છે, પ્રકાશ માં પ્રકાશપક્ષ રમે ધ્વનિ પદાર્થ માં ધ્વનિપક્ષને, પૃથ્વી માં ગંધિનપક્ષને રમે શબ્દાદિગુણ માં શબ્દાદિ લાગે છે- રમા પ્રમાણે ચિત્ત-શક્તિ ના ઘરેણા પ્રમાણે મનના વિષયો થાય છે- દેશ-કાળ ચિત્તાદિ મન શુદ્ધને દુઃખ રમે દુઃખને શુદ્ધ કરે છે. મારે રમા મનની શક્તિ જુદી. રમા બ્રહ્મમાંs મન ના મનાય માત્ર છે. મન માં જેવું જેવું રંગદેહન થાય છે, તેવા તેવા રમનુભવ થાય છે- માટે જેમ ઘરેણામાં રમાને તેમ કરો.

જે મનુષ્યે પોતાના મનને વિષયોમાં રમાડ્યા જ માં જેટલા પડ્યા રમવકાશ રમાપ્યો નથી, તેનું મન સ્થિર થાય છે. જે માણસનું મન રાગાદિમાં ચલું નથી તેને ઘરેઘર પુરુષ સમજીને રમને બારીના કાણા માં કીડા છે રમેમ રમજે. કેમ! જે માણસનું મન ચપળ ન ચલાં રમેક સ્થિર રહે છે તે ઠેકાણે પર ઉત્તમ પદાર્થને પામે છે. મન નિયમ માં રાખવા ના (બ્રહ્મમાંs) રંગમાર્ગ માં વિઘ્નમ રાખે થાય છે- જોગ નથી રંગમાર્ગ માં વિઘ્નમ પર જેટલા કેટલા મનના વૃત્તિરૂપો છે, તે સર્વ રંગમાર્ગના વિઘ્નવૃંદના ઉપાસ્તિસ્થાન છે. મદ રમને મોટે પર મદ થયેલા પુરુષો રંગમાર્ગ- બ્રહ્મમાર્ગમાં ચડ્યાનું ચિત્ત ન ગમે ત્યારે ચિંતાપર ગમાર્ગ જેવા ધ્રુજા કરે છે.

ક્ર-111 ચિત્તને બ્રહ્મચર્યનો ઉપાય રમને શૌચાદિ રમાપે રમકાળતા' ન વશિષ્ઠ બોલ્યા: કેમ! રમા વિચારથી મોક્ષાર્થિ ના ચિકિત્સાનું રમાચરણ તથા રમાશિષ્ટ રમોપદેશ કહું છું. 'બાકી વસ્તુ નો ત્યાગ કરીને (નિયમના માર્ગાકાર વૃત્તિ ના ઘારકરૂપ) પોતાના પુરુષાર્થના પ્રયત્ન વડે ચિત્તરૂપ ઝેરી જાય છે. જે માણસ મનપસંદ વસ્તુ નો ત્યાગ કરીને રાગદ્વેષ વગેરે ચિત્તના રોગના ઘરણ પદાર્થ રહે છે, તે મનને જીતી શકે છે. રાગના તથાસંગના ના ઘરણપ્રાણ રમને શોક ચિત્ત વડે ચિંતાપર તપ ગયેલા ચિત્ત જે રમા જાય છે. સંસારમાં રમાસક્ત રમેલા મનને પોતાના પુરુષાર્થ ના ઘરણ ઉદ્યમને રમાત્મારૂપ સત્કર્મમાં ચિંતામાં રાખે જોડવું. મનને જીતવા બ્રહ્મચર્યના ગુણનો કેમ કરવો. ચિત્ત જીતાય પછી પુરુષાર્થ ચિંતા બ્રહ્મપ્રાપ્તિ થાય છે. રમાત્મસંતોષરૂપ મોક્ષ ના ઘરણ રમાદર રાખવો રહ્યો છે.

મોક્ષના રાધનરૂપ મનના શાંતિ રમાપવાના ગુરુ જો ઉપદેશ, શાસ્ત્રનો અર્થ, મંત્ર રમને રમાત્મજ્ઞાન ન્યૂનાધિક છે.

દૈવનો સ્વભાવ કરો. (આવતા ફરો તેમ ફરો બેસ્યું વિચારવું
જોઈએ નહીં.) દૈવ તો મૂકો રહે કરવા કહેતા કર્યા કરે. તમે પુરુષાર્થ
કરીને સંકલ્પના કલ્પિત ચિત્તને અધિષ્ઠાનમાં પમાડો. સ્વામી
પરમહંસના કોઈપણ મહાપુરુષ કે પોતાને તથા ચિત્તને જોવાનું
માં લક્ષ કરીને તમે ચિત્તના પર રહીને રહો.

પુરુષ જોવાનું નક્કી કરે અને તેની ક્રિયા
માટે પરમ-ચૈતન્યમાંથી બુદ્ધિના શુક્લ થાય. સ્વામી ચિત્ત
જો લક્ષ રાખીને તમે સ્વસ્વરૂપમાંથી સ્વભાવનું સ્મરણ કરો.
મનના રોકવા કરતાં, ઉલટાનું બુદ્ધિને
સ્વભાવના મનનું લક્ષ મારા કિલ્પિત ઉત્પન્ન થાય છે એટલે
વિચારવાળા કુટુંબકારમાં જોવાનું શુક્લ દ્વારા
મનનું મારણ કરો, તો તમને રખાડીરખો બાદ કરવો પડે.
સ્વામી તથા સ્વ મારું જેવા બુદ્ધિ ચાલે રહે જ મન છે.
જેવું મન સંકલ્પ પર ઈંટ ગાંઠો. સ્વકુટુંબ મમત્વનાં
સ્વભાવ પર મન રૂઢ થાય છે. ઘરમાં મન તો સંકલ્પપૂર્તિ
માં બધા માટે થયો. બાર રૂઢ થયે તમે બોલશો મન વિના શરીરથી
મન બીજાનાં સંકલ્પ પર કામ કરે, તો બધું
સ્વરૂપ માં પગ ચાલો બ્રેકમાંડ ઉત્પન્ન કરી શકે. મન સંકલ્પ
માટેનાં દૈવિપદ પર સ્વભાવ કરે છે. તેમ સ્વ-વિષય સ્વામી
ત્યાગને સ્વકુંકાર ના રહિત બનતે પરમપિતા પદ્યાનો
વિશ્વાસ બોલ્યા કે રામ, બોલ બોલવાનું મન જે
S-112 જે પદાર્થ માં જેવા જેવા કામના કરે છે તે તે પદાર્થ માં તેવા
તેવા કામના પરમાણુ તે તે જોઈ રહે છે. ક્રિયાના જેમ સ્વભાવ
જો ધર્મ છે તેમ સ્વભાવના જે મન જો ધર્મ છે. જગતનાં કારણ
રૂપ જેવા માયાના શુક્લ ચૈતન્યમાં જે સંકલ્પ રૂપ-કામશક્તિ
રહેલા છે તે જગતનાં સ્વાકારરૂપ માયાના શક્તિ છે. સ્વાંદ
તથા સ્વરૂપ વિના વસ્તુનો સત્તાભાવ, તેમ સંકલ્પના
રૂપ રૂપ વિના ચિત્તના સત્તાભાવ. સંકલ્પના વિનાનું
મન મરેલું કહેવાય, તેને જ તપ તથા શાસ્ત્રનાં સિદ્ધાંત
રૂપ માંજા કહે છે. મનનો લક્ષ સ્વભાવ દુઃખના કારણ થાય
અને મનનું મનવા સ્વભાવ દુઃખના નાશક થાય.
જે જે વાસના નો રૂઢ થાય તેનો ત્યાગ કરવો. તેથી સ્વાંદ
નો ક્ષય થશે. પુરુષ સ્વસુખના વાસનાનો ત્યાગ પછી
મોટા વાસનાનો ત્યાગ કરો. પછી મારા-અમારા નોંધાસના

Date:-

ને ત્યાગ કરો તેને અભિવિધિ શુભ પ્રેમાદર કરો. બીજાના ન ગમતા દોષ પ્રત્યે ધ્યાન આપવું જોઈએ. દ્રષ્ટાન્ત કરતાં જ પોતાનો સ્વભાવ કરી ખૂબ ધારવો.

S-113 ત્યાગ બોધ નું વર્ણન.

હે રામ! તમે જ્ઞાનવાન જ ધારવો, જાણી ધારો અને સારી રીતે વિચાર કરો. પ્રમાદવત્ત વિના વસ્તુ તથા અવસ્તુ કોઈ પદાર્થ નથી. જગત અને સ્વપ્નવત્ વિકલ્પ વિના બીજા નથી એવું તે અસત્ય થયું છે, માટે ભ્રમ તથા દુઃખ સ્વપ્નમાં પિશાચ તેનો આરોપ કરો બરાબર. તમે કર્તા નથી તે કેવા પ્રકારમાં સમજવા કેમ રાખ્યો છે. જેવું જ વસ્તુ સત્ય છે, માટે કોઈ વસ્તુને કેવી રીતે કરે છે? અર્થ મિથ્યા છે, માટે કોઈ પદાર્થ કેવું કરવું નથી. કે પ્રકાર તમે સ્વપ્નમાં અભિમાન ધારવો નથી. તમને કર્તા માં આસક્તિ નથી; જાણો તમે અકર્તા છો. કર્તા નથી. બીજા તમારામાં સ્વપ્નનું અભિમાન નથી, તેમજ તમને સ્વપ્ન-પદાર્થમાં પદાર્થ આસક્તિ નથી. કુલે સારા વસ્તુ ગ્રહણ નું ગ્રહણ કરવું તથા મિથ્યા વસ્તુ નો ત્યાગ કરવો.

કુલે કર્તા નું જે કૃત્ય છે તેનો સત્ય છે એમ માણ તેમાં મનુષ્યને ગ્રહણ કરવાના આસક્તિ થાય છે. ખરું જોતાં આ આસક્તિ દૃષ્ટાન્ત (દૃષ્ટાન્ત ઉત્તરોત્તર) માત્રમાત્ર સ્વપ્ને મિથ્યા જ છે. જો પક્ષ તેમાં આસક્ત, ગ્રહણ ગ્રહણના ત્યાગ કરવાનો કે ગ્રહણ કરવાનો ઇચ્છા જ રાખવો? તે અવિદ્યા છે. એ વાસનાથી અવિદ્યા બ્રહ્મા પર્યંત સાર વિનાના છે. અને સંસાર નાં આરંભ નાં રાક્ષસ છે. તે આપણને મોહ પમાડનારો છે. અવિદ્યા અંદર ના ખાલી કોચલાનો સાર વાળો જીવાત્મા ચિત્ત ને લિંપે છે. જેવું પોતા કરી ચિત્તને મલિન કરે છે. જેવું વૈરાગ્યનો કરવા પ્રયત્ન કિનાળ કરવા જો કરવા પાત્ર છે તેમ અવિદ્યા માં પડ્યા જેવું વૈરાગ્ય ના રાખવાથી તેનો કરવા પાત્ર છે. વાસના ના જેવું પ્રયત્ન બાર પડ્યા તે પકડાતા નથી અને તે પકડવા ના દાઢ કરે છે. જગત માં ક્રિયાના પ્રકાશ પામે છે. આવી અવિદ્યા પોતાના પૂર્વાભ્યાસમાત્રના જ જગત માત્રમાં ગાઢ જાણને ક્રિયાના કરે છે, ધારણા કરે છે તથા ભય કરે છે. અવિદ્યા મનોરાજ્ય વ્યવહારવાળું જ્ઞાન જેવું સત્ય છે. તે ભ્રમ જ્ઞાનવાળો છે જેવું પરમાર્થ માં જરાપણ ક્રિયાશીલ નથી. તેમ જરાય ચેતવંત નથી.

Lakeer

Date:- 10.2.25

અવિદ્યાકાર્ય ઉપાય.

પ્ર.114 રામ બોલ્યા: હે પ્રભુજી! અવિદ્યા દૂર થાય અંતકાર કેવા રીતે થાય પાય?

(A) વશિષ્ઠ બોલ્યા: જ્ઞાનમાં અજ્ઞાનોકત અવિદ્યા નો નાશ થાય છે. જ્યાં સુધી અવિદ્યા નો નાશ કરવાને માટે અવિદ્યા ઉત્પન્ન થઈ ત્યાં સુધી અવિદ્યા દૃશ્યમિથ્યાના ભેદને સંસારમાં જોવા પડતા હોય. અવિદ્યા બોધથી થાય છે ત્યારે અવિદ્યા નો લય થાય છે. હે રઘુવંશ! જ્ઞાનથી અવિદ્યા છે. જ્ઞાનથી નાશ છે તેમ મોક્ષ છે. અજ્ઞાન રીતે અસંકલ્પમાત્ર થી સિદ્ધ થવાય છે. વિવેક માં દૃશ્ય ના અવિદ્યા નાશ પામે.

રામ બોલ્યા:- આ અવિદ્યા અનેક અવિદ્યા જ્ઞાન-વિદ્યા ના નાશ પામે છે તો તે અવિદ્યા નું સ્વરૂપ કેવું છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જેને વિષય વાસનાઓ જ નથી, જે સમાધિ રાજ્યે સદા રહેનાર છે, જે અવિદ્યા થી રહિત છે. એવું જોઈ ના વર્ણન થઈ શકે નથી, તે અવિદ્યા તથા પરમેશ્વર કેવું છે. બ્રહ્મા ના અંશમાંથી અનંત સૃષ્ટિ ઓ જોવામાં જે જે પદાર્થ છે તે સર્વ નિરંતર અવિદ્યામય છે પણ અવિદ્યા થી નથી. આ સર્વ જ્ઞાન બ્રહ્મમય જ છે, નિત્ય છે, જ્ઞાનસ્વરૂપ છે અને અવિકાર છે. તેમાં કલ્પના ઉદ્ભવ નથી. અને કોઈમાં જોવામાં આવતી. તેમ મરણ પણ નથી, તેમજ બાલ્ય તથા વિકાર ના કોઈ અવસ્થા પણ નથી. મારા પરમાત્મામાં અનાદિ સ્વયંભૂ અવિકાર તથા અવિદ્યા માં અવાસ્તવ થી રહિત જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. આ પ્રમાણે નિત્યમુક્ત, જ્ઞાનસ્વરૂપ, નિરાકાર, શાંત, સમાન તથા નિર્વિકાર પરમાત્માને વિષે અજ્ઞાનથી અવિદ્યા, સંકલ્પ કરીને જોઈ છે અને તેના વિકલ્પોથી જે ઉત્પન્ન થાય છે તેને માયા કહે છે. અવિદ્યાવિકલ્પો તે મનુષ્યમાં નો મનમાં ના અનેક પ્રકાર ના વિષયો ના કલ્પના કરવામાં ઉત્પન્ન થાય છે.

પરમાત્મા અનેક છે. શાંત છે અને સર્વ સ્થળે વિસ્તાર પામેલા છે. તેમને આ સંસૃતિ (જન્મ-મરણ) છે જ નહીં. એ સંસૃતિ નો સંકલ્પમાત્રના સિદ્ધિ થાય છે. એવા આ સંસાર સંકલ્પના સિદ્ધિ છે તથા સંકલ્પના તેનો નાશ છે. અવિદ્યા વાસના ના ઉત્પન્ન થાય છે અને વાસના ને જાણ પામે છે. બોધ તથા જ્ઞાનના બાંધવાને પામેલા તે અવિદ્યા પુરુષ ના ઉદ્યોગના સિદ્ધિ થયેલા અસંકલ્પ માત્ર (કોઈ પણ કલ્પના ન કરવા પડવા) થી નાશ પામે છે. "હે પ્રભુ જી' જોયા હતા

Date:-

સંકલ્પથી વિચાર થયું કે અને સર્વ પ્રકૃતિરૂપ જ છે' એવા દૃઢ સંકલ્પ થી મુક્તિ થવાની છે આમ સંકલ્પ થી જ બંધન અને અસંકલ્પ થી જ મુક્તિ છે. માટે સંકલ્પને મનને જેમ ઇચ્છામાં આવે તેમ કરો.

અર્જુનઃ જો વિકલ્પ ના ત્યાગ માટે છે. તો અસત્ય કોવા ઇચ્છા અજ્ઞાન તે સત્ય કોણ તેના કલ્પના કરે છે. અને તેને દૃઢ રીતે વળગી રહે છે. તમે સર્વ કાર્યમાં રહેવા છતાં રાગ થી વિરક્ત રહો. અવ્યક્ત અનંતરૂપ પ્રકૃતિસ્વરૂપને અગોચર તત્ત્વજ્ઞાન માં સમાધિ માં જશો. ત્યાં વારંવાર વિચાર કરીને પ્રકૃતિ ભાવનો દૃઢ નિશ્ચય કરો અને તેના પ્રકારો પામનારી તથા નિરંતર પ્રકૃતિમાં રમણકરવાવાળી ઉત્તમ બુદ્ધિ થી જ તમે વ્યવહાર કરશો તેના પાછળ જતાં-મરણરૂપ વિપત્તિ નો વિરામ પામશો અને સત્યાનંદ પદ પામશો. પ્રથમ તો મનમાં 'કંઈ દેખું છું' એવા નિશ્ચયનો કમેરા ત્યાગ કરો.

S-116 ભગવાનશ્રીઃ-

મન છે તે જ વિચારણા ક્રિયાઓનો કરનાર તથા ભોગવનાર છે. મનરૂપ થવાને કારણે જ જીવ ભોગ્યરૂપ જગત ની ભોગવવા ની ઇચ્છા કરી વિવેક વડે નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં પણ કરી કલ્યાણ પામશે. ચિત્ત છે તે જ સકળ જગતનો રચનાર કરનાર અવિદ્યા છે. તે અવિદ્યા વિશ્વ દૃષ્ટાપણા ના કેમ રહેવા વાસનાના પરવશપણા ના રસ્તા જગતને ઉત્પન્ન કરે છે. અવિદ્યા, ચિત્ત, મન અને બુદ્ધિ એ શબ્દ માં કંઈ ભેદ નથી એમ અજ્ઞાને તમે ચિત્તને કલ્પના-

(X) રહિત કરો. ચિત્ત ના ત્રિગુણાત્મક રજોગુણ (પૂર્વ) વિભાગો ઉદય પામવાથી, કર્તાપણાદિ વિકલ્પના ઉત્પન્ન થવામાં દોષરૂપ અંધકાર નો નાશ થશે. તે અંધકાર નો નાશ થતા પહેલા જેવું કંઈ પડ્યા જણાય કે કેમ દેખાય, જેવું કંઈ પડ્યા જણાય કે જે પોતાનું ન થાય, જેવું કંઈ પડ્યા જણાય કે જેનો ત્યાગ ન થાય, કારણ? સર્વ પોતાનું છે અને સર્વ પાવકું છે. સર્વ વસ્તુ સર્વદા સર્વરૂપ થાય છે, એ જ પરમાર્થ છે. જેમ માટી માં કાચા પાત્ર ને પડ્યા માં રાખવાથી તે જેવું રૂપરૂપ થાય તેમ સર્વ દૃશ્યપદાર્થ તથા તેનો ભોક્તા એ પદાર્થ જેવું પ્રકૃતિરૂપ પડ્યા ને પામ્યા જાય છે.

રામ બોલ્યા: હે મહાત્મા! મન નો ક્યા પ્રકાર નો સંકલ્પ દુઃખનો આપે છે. પડ્યા રાખવાથી વિનાશ મન ની અવસ્થા કેવા રીતે થાય?

Lakeer

Date:-

વિશારદ ચોરસા : મનને રોજ ફરવાની તમને ટેવ હોય છે તે અક્ષરોના પરમાણુમાં મનોવૃત્તિનો વધ થશે. અર્થ પ્રકાશે ત્યારે રોમાંચિત, રાજસ રેખા સમસ્ત રેખા ગરુડ પ્રકાર ના બિંદુ છે. તેમાં પ્રથમ મનના ફરવાના વર્તુળ છે. કું સાત્ત્વિક વ્યક્તિત્વ છે, એ પ્રમાણે ફરવાના વ્યક્તિને થઈ. એ વ્યક્તિ સ્વભાવસંકલ્પ કોલ્પના કે સંકલ્પ કરેલ તે તે જુએ છે. તેમાં ૧૭ એના મુખાકૃતિના ફરવાના થયેલા છે. તેમાં જેમ, મરણ, સુખ, દુઃખ તથા મોટું વગેરે ના ફરવાના થયેલા છે. એ પ્રમાણે વ્યક્તિનાં રેખાકિત્વ કુદરતે એ અર્થ રવાના રહે છે- પણ તે રેખાગણિત વિજ્ઞાનમાં વધ થઈ ગયો છે ફરીથી રૂપિત તો સમજ થતાં વિજ્ઞાનનાં ગણિતમાં થી ઉત્પન્ન થયેલા વ્યક્તિ પોતાનાં સંકલ્પના પ્રથમનાં જેવા રવાના ઉત્પન્ન કરે છે પાછો તેનો વધ થાય છે. ફરી પોતાના તિર્યક ઉત્પત્તિ થાય છે. આમ વારંવાર ઉત્પન્ન થઈ પોતાના મનને રોજ થાય છે.

એવો રહે એ વ્યક્તિઓમાં તેમજ બીજા વ્યક્તિઓ માં રવાનો જેવા વ્યક્તિકોટી રહેલા છે. એવા રવાના રેખામાંથી થઈ ગયેલા છે, તેને એમ ત્રણ ગરુડાની પ્રકાશ થતા જાય. આ રીતે ફરવામાં ઈશ્વર ના પરમેશ્વર રવાયેલો જીવ કેવા રીતે બને છે તથા મુક્ત થાય છે, એ જોઈએ.

પ્રથમ ઉત્પન્ન થયેલા વ્યક્તિના મનોવૃત્તિ પાસે રહેલાં રવાકારોના રાશિઓ રવાકાર બે છે, રવાકારો માં રહેલાં પ્રકાશને રવાનુસરે છે, અને જોઈએ રવાકારો પ્રકાશ. -પડ્યા ને પામે છે. ત્યાર બાદ એ રાગ, રવાર, રૂપ, રસ અને ગંધ એ તન્માત્રા સહિત પૃથ્વી, જેલ, તેજ, વાયુ અને આકાશ એ પાંચ મહાભૂતપણા ને પામે છે. પછી એ મન, બુદ્ધિ, અહંકાર અને ચિત્ત ઈત્યાદિ આંતર ચતુષ્પાદિત્ય ચતુષ્ટય પૃથ્વી રૂપ થાય અને રવાકારો પ્રકાશ થયા તેજનાં રૂપનાં સંકલ્પો ક્રમપૂર્વક ઉમટે થાય છે. ત્યાર પછી તે રાગ વગેરે રસો થી માં પૃથ્વી કરતાં પાંચગણા ગુણપણા ને પામે છે. ત્યાર બાદ જન્મ થાય છે. અર્થ તે પુરુષ રવાય છે. પોતાનો જન્મ થાય ત્યારપછી રહેવાને કે આત્મસ્વરૂપમાંથી જ એ પુરુષે વિકાસક્રમ કર્યું અને ગરુડ ને અનુસરીને રહેવું રવાન વિવેક, વૈરાગ્ય વગેરે રાધનસંપત્તિ ક્રમપૂર્વક પ્રાપ્ત થયા છે. તેના પ્રારબ્ધ દગ્ધ પ્રાપ્ત થયાં સંસાર નો અનર્થ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તથા

Lakeer

Date:-

માણસનો ઉપાય શોધવા પ્રયત્ન કરવા યોગ્ય છે એવો વિચાર ક્રિયાજન્ય થાય છે. પક્ષી વિકેડાયો તથા બિલ્લર અત્યાધુનિક રૂપ કે ઉચ્ચ બુદ્ધિમત્તા ધરાવે છે એ સંદર્ભમાં કહું એવા સંશોધનકાર્યો પુરુષને સમપૂર્વક ચિત્ત તે પ્રકાશ કરનારી એવી ચાલ યોગ્યતાઓ ઉત્પન્ન થાય છે.

5-117 ચાલ અસ્તાચલમિમાંસા :-

વ્યુત્પત્તિબોધક રામ! અસ્તાચલમિમાંસા ચાલ છે એમ શાબ્દ મુમિમાંસા પણ ચાલ છે. અને બંને પરસ્પર વિરોધી એવો મતભેદ પ્રવર્તમાન છે. પૂર્વપક્ષ પૂર્વાચલ તથા વિધાનયોગ્ય દ્રષ્ટાંત રજૂ કરવો - એ બંને અસ્તાચલમિમાંસા નો પ્રસાદ-રૂપ કારણ છે. અને શાસ્ત્રમાં કહેલા. ચાલ્યા અસ્તાચલ સંબંધિત પૂર્વાચલ તથા મુખ્યપ્રયોજન દ્રષ્ટાંત રજૂ કરવો એ શાબ્દમિમાંસા નું પ્રસાદકારણ કારણ છે. એ બંને પ્રમિતિપ્રાપ્તિ પ્રમાણે પોતાને યોગ્ય. સંસારમુક્ત પ્રવાસ્તવમુક્ત કે બ્રહ્મસમુક્ત કરવા બે ઉપમાવે છે. હવે ચાલ અસ્તાચલ-મિમાંસા કહે છું. રામ

સ્વરૂપાવસ્થિતિ અને મુક્તિ એ કંઈ નિ જ્ઞાન નું ફળ છે, તથા સ્વરૂપ પછી મૃત્યુ અને પ્રવૃત્તિરૂપ એ કંઈ નિ અસ્તાચલ નું ફળ છે. મુક્ત અજ્ઞાન નું જ્ઞાન પ્રવાહ કે માણસ પોતાનાં સ્વરૂપ ના વિચાર-મન થતો અને તેને રાગ-દ્વેષ તો ઉદ્ભવ ન પ્રવાહ પ્રવૃત્તિ પ્રવાહો સંભવ નથી.

સ્વરૂપના મૃત્યુ પ્રવાહ તાકે અસ્તાચલપદાર્થ નિ અસ્તાચલ નું કે વાસ્તવ્ય પ્રાપ્ત છે એવા જેવો મનમાં મોટું પદ્ય નથી અને ઘરે પક્ષ બંધી. પૃથ્વી પરોક્ષ વિષય નો સંકલ્પ અસ્તાચલ પક્ષ પક્ષ જેવા સ્થૂલ ભૌતિક વિષય નો સંકલ્પ પદ્ય નથી ત્યાં સ્થૂલ પદાર્થો જે સ્થિતિ રહે છે, તેને સ્વરૂપાવસ્થિતિ કહે છે. કારણ કે ત્યાં સ્થૂલના તે સ્થિતિમાં મનન કે પૃથ્વી રહેતાં નથી. જેમાં સર્વ સંકલ્પ શેષ પ્રાપ્ત છે, કે પક્ષ નો મહાભાગ્ય જેવા દેવ છે અને કે જેવા તથા બિલ્લર સ્થિતિ છે તે સ્થિતિને પક્ષ સ્વરૂપાવસ્થિતિ કહે છે. અહંતા નો સંબંધ નો ભાવ પદ્ય પક્ષ, બેદ શેષ પદ્ય પક્ષ અને નિસંકલ્પપક્ષ ને પામ્યા પક્ષ કે અનંત (મોક્ષ) રહે છે તેને પક્ષ સ્વરૂપાવસ્થિતિ કહે છે. એ સ્વરૂપાવસ્થિતિમાં અસ્તાચલ નો સંબંધ કહેવાય છે તે અસ્તાચલ ના સાતમુમિકામાં સમાવો

Lakeer

Date:-

1) બાલ્ય અવસ્થા. 2) બાલ્ય 3) મહાબાલ્ય 4) બાલ્યસ્વપ્ન 5) સ્વપ્ન 6) સ્વપ્નબાલ્ય 7) સુષુપ્ત. એ સાતનાં પરસ્પર સંબંધોને ચર્ચા બીજા દર્શનોમાં પ્રકાશેલ થયેલ છે. પરંતુ મુખ્ય સાતભેદનાં લક્ષણો આમિલો. કોઈપણ વર્ણન ન થાય એવું તથા અતિપ્રકાર માં ચિત્ત-જીવ બંનેને બાલ્યનાં શબ્દ તથા અર્થને ભોગવવાનું બોજ રૂપે રહેલું તથા બાલ્ય જે નિર્મિત થવાનું પ્રથમ સ્તરણ છે તેને બાલ્યબાલ્ય કહે છે. આ પ્રમાણે શક્તિ ના (જ્ઞાન) ના ભાવ બદલાય છે. બાલ્ય બાલ્ય અવસ્થામાં કે માં બાલ્યબાલ્ય થયા પછી 'આ કે' 'આ મારું' એવા મનમાં જે પ્રતીતિ થાય છે તેને બાલ્ય કહે છે. જેમ થયા પછી અવયવ પૂર્વજન્મમાં સંસ્કાર રૂપ બાલ્ય થયેલાં દૃઢ વિચારને મહાબાલ્ય કહે છે. અભ્યાસથી દૃઢ થયેલું અવયવ દૃઢ ન થયેલ બાલ્યવર્ધાનું જે મનોરાજ્ય છે તેને બાલ્ય-સ્વપ્ન કહે છે.

અવસ્થામાં બે ચંદ્ર કે લક્ષણમાં મૂળભૂત બંને ભેદ ના બાલ્યદશામાં અનેક પ્રકારનાં સ્વપ્ન થાય છે. થોડીક વાર ઊંઘ માં આવ્યા પ્રમાણે જોયું પડ્યા તે ખરું નથી.' એ પ્રમાણે ઊંઘમાં આવ્યા અનુભવ કરેલા અર્થનો, ઊંઘ માંથી પછી કે વિચાર કરવો તેને સ્વપ્ન કહે છે અને તે સ્વપ્ન મહાબાલ્ય માં મૂળ રૂપમાં કોઈ રીતે ઊંઘ અવસ્થાના બાકીનાં ભાગમાં થાય છે. સ્વપ્ન વિસ્તાર અવસ્થા જોવામાં આવતું નથી, તો તેથી તેનું કારણ બરાબર ખૂલતું નથી. સ્વપ્નદૃષ્ટિમાં આવતા અનુભવદૃષ્ટિમાં જ્યારે બાલ્યદશા ના કોઈ સ્વપ્ન માં દૃઢ વિચાર થાય ત્યારે તેને સ્વપ્નબાલ્ય કહે છે.

ઉપરના જે અવસ્થાનો ત્યાગ થયા પછી બાધ ઊંઘમાં બોજરૂપ સુક્ષ્મ જગતની જે અવસ્થિતિ છે તેને સુષુપ્તિ કહે છે. આવી અવસ્થા માં ઘાસ, કેરૂં તથા પથરા વગેરે અર્ધ પદાર્થો પરમાણું જેવા રહે છે. આ અવસ્થાના આપણે ઓમકાર ધ્વનિ કરી તેમાંના દરેક ઓમકારને અનેક પ્રકાર માં ભેળવવાળા અનેક ઓમકારો રહી છે. મહાબાલ્યદશા માં પણ આગળ અનેક ભેળમાં મોટામોટા બરફ મોટામાં ભળતા જાય છે. મારે વિચાર કરી અનેક નિર્મિત થતા આવું આપણા મનમાં બે અવસ્થા-ઓમકારો તે બરી જશે.

Date:- 10-2-25

S-118 વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રઘુનંદન! કુળે રાજા ના રાજ્ય ગુમિકા રાજાઓને એ રાજ્ય ગુમિકાનું રાજ્ય પાછા પહેરી તમે કૃષ્ણ ના કિકુકુળ કુટુંબમાં કુળશો નહીં. રઘવંશોએ રાજા કહે છે. જેને તે રાજ્ય રાજ્ય ગુમિકાનું છે. જેણે ગુમિક કહે છે જેને તે રાજ્ય ગુમિકાના પાત્ર છે. રાજ્યાવંશોએ અને બોધ એ બે શબ્દ ના અર્થ એક જ છે એને જે બધાને રાજ્યાવંશોએ પણ છે તેને કૃષ્ણ ના જેમ-મરણ થતાં નથી. પહેલા રાજાગુમિકાને 1) શુભેચ્છા 2) વિચારણા 3) તનુમાનસા 4) રાજ્યાપત્તિ 5) અસંસક્તિ 6) પદાર્થભાવિની અને 7) તુર્યગા એવાં નામ વપાયેલા છે. એને એ રાજ્ય ગુમિકા ના એવાં ગુમિક કહેલા છે. જેમાં તેમાં કૃષ્ણ ના રાજ્યાગમન થતું નથી. કુળે રાજા ના રાજ્ય ગુમિકાનું વર્ણન કરીએ.

'હું મૂઢ કેમ બેસી રહું? શાસ્ત્ર તથા સજ્જન ના સમાગમે કરી હું વિચાર કરું' એવે પ્રમાણે વૈરાગ્યપૂર્વક ઇચ્છા થતા તેને શુભેચ્છા કહે છે. શાસ્ત્ર તથા સજ્જન ના સમાગમ વડે વૈરાગ્ય તથા રાજ્યાચારપૂર્વક સદાચાર માં જે પ્રવૃત્તિ કરવા તેને વિચારણા કહે છે. વિચારણા રાજ્ય શુભેચ્છા રાજ્ય કરવે શુભમયનું થાય રાજ્ય તેના દ્રષ્ટિઓ ના રાજ્યમાં રાજ્યાપત્તિ થાય તેને તનુમાનસા કહે છે.

ઉપર ના ત્રણ ગુમિકા ના રાજ્યાભ્યાસ થી બહાર ના વિષય માં ચિત્તને વૈરાગ્ય થાય રાજ્ય તેના શુદ્ધ સત્ત્વાસત્ત્વ રાજ્યમાં જે ચિત્તાંશ થાય તે રાજ્યાપત્તિ કહે છે. ઉપર ના રાજ્ય ત્રણ રાજ્યાંગોમાં (રાજ્યાંગ તેને કહે જે વિષયને રાજ્યંદરણ તથા બહાર નો રાજ્યાર નું જ્ઞાન ન રહે તેના જેવું કૃષ્ણ થતું તેને રાજ્યંદરણ કહે છે) કૃષ્ણ થાય છે. રાજ્યે તેને ચિત્ત માં પરમાનંદ તથા નિત્ય રાજ્યોજ્ઞ રાજ્ય રાજ્ય કૃષ્ણમાત્ર બાકી રાજ્યાકારરૂપ રાજ્યકાર થાય છે તેને રાજ્યાંસક્તિ કહે છે. ઉપર ના પાંચ ગુમિકા ના રાજ્યાભ્યાસ થી રાજ્યાત્મારામ થતા એ કારણે બહાર નો રાજ્યંદર ના પદાર્થના જે રાજ્યાપના થાય છે તેને પદાર્થભાવિની કહે છે. આ છ ભૂમિકા માં પદાર્થ ભાવના રાજ્ય માત્રાય પ્રેરણા કરે ત્યારે પાંચ પૃથ્વીતત્ત્વ ની બહાર પડે છે.

આ છ ભૂમિકા ના અભ્યાસથી જીવન્મુક્ત નું

Lakeer

જેવાયલે ત્યારે રાજ્ય સ્વભાવ માં જ જે સ્થિરતા રહેલા છે. તેને

~~176~~
171

Date:-

તુલસી કહે છે. આવા તુલસીવરથા મલબાકુલ માં રહેતો છે. જ્યાં આત્મભૂમિકારૂપ પર સિદ્ધમૂર્તિ છે જેને તુલસીવનપદ કહે છે. હે રામચંદ્રજી! જે મોટા ભાગ્યવાળા માણસો આત્મા ભૂમિકા માં રમ્યા કરે છે. તે આત્મારામ મહાત્માઓ મહાપદને પામેલા છે. જેઓ મલબાકુલ રૂપ ને પામેલા છે, તેઓ દુઃખરૂપ માં આસક્ત થતાં નથી. કોઈ સમયે તેઓ આવા પડેલા કાર્યો વિચાર કરે છે અને કોઈ સમયે નથી પણ કરતાં. મલબાકુલ જ્યારે તેના પાસે રહેનાર ને બોધ કરે છે. ત્યારે તે પોતાનાં આત્મામાં આચાર ના ક્રમ વડે પ્રાપ્ત થયેલા સદાચાર નું પ્રત્યુત્તર માણસની જેમ આચરણ કરે છે. આ પ્રમાણે આત્મ ભૂમિકા નું રાજ વિદ્યાધર માણસ ને જે થાય છે. જ્ઞાનદેવનાં વિષય તથા આચરણીય બાબત ની નિવૃત્તિ માટે વિવેકી માણસ બુદ્ધિમાન પૂર્વક વડે બોધ માં ઊતરતા આત્મ ભૂમિકાઓમાં સ્થિર કરે છે. પરંતુ જે દરરોજ પુરુષ આત્મલાભ પામ્યા પ્રવૃત્તિપરાયણ જ રહે છે તે મહાત્મા વંદન કરવા યોગ્ય છે. તે ભૂમિકામાં સ્થિરતાને પણ તથા બુદ્ધિમાન માણસ તુલસીરૂપ હોય છે કારણ તેને ઉત્તમ સ્થળ સિદ્ધિક્ષેત્રરૂપ આવા આત્મમાં જ મળે છે.

5.પદ્ય

વશિષ્ઠજી બોલ્યા. હે રામ! જેવા રીતે તુલસી ગણ ફળ માં તુલસી જ છે, તે જેવા તેનું આત્મ સ્વભાવ તે તુલસી પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ જાળવી જઈને 'હું તુલસી નથી' એવો ભેદ કરે છે, તેવા રીતે આત્મા સ્વરૂપ ને પરથી પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ ભૂલી જઈને ભેદ કરે છે. આમ સ્વરૂપ અને પરથી એ બંને વસ્તુ ભિન્ન જ છે.

હે રામ! જે વસ્તુ ભોગ્ય છે તેનું ઉપભોગ માટે કુશળતા વસ્તુનું જે નિરાકરણ થતું હોય તો બાળકના નાં દોરા નો આકાર તથા રૂકાવ તમે કહો. આ પ્રશ્નોત્તર માલા નું સ્વરૂપ છે. અર્થ ~~વસ્તુ~~ આત્મનું પારમાર્થિક રૂપ અવિદ્યાકલ્પના આચરણ નિરંતર રહેતા છે, અભ્યાસ છે, રહેવાપૂરતા છે. તે ભ્રમરૂપિત અને કારણ-રહિત છે. ઉત્પત્તિ તથા નાશ નાં વિકાર થી રહિત છે, મહાન તથા અંતર થી રહિત છે. અર્વરૂપ બધું જ્યાં અર્વરૂપ છે. મળ અને વસ્તુ ના ગંધ થી રહિત જે થાય તેવું છે. શુભાશુભ થી રહિત છે અને સુખ થી પણ રહિત છે. અવિદ્યા તથા રાગ પરમાત્મા માં રહેલા જો સ્વભાવ છે પરમાત્મા વિના કોઈ સ્વભાવપણું નથી.

Lakeer

Date:-

પરમતત્વ શાંત પરમપદમાં રહેલું છે. જેમાં સ્વર્ગ કે સ્વર્ગનું નામ પડ્યા કાંઈ નથી. જેમાં કેવળપણું કૈવલ્ય જેમાં સ્વસ્વરૂપ છે, ત્યાં પરમાત્મા નું પદ સ્વયંસ્ફુરિત છે. જ્યાં સુધી પરિચ્છિન્ન સ્થાન પણું ન ફોડ્યું ત્યાં સુધી સ્વર્ગ જોવામાં આવે છે અને તે જ સ્વર્ગ સંપૂર્ણ જ્ઞાન થયા પછી શાશ્વત બ્રહ્મમયપણું જણાયા છે. સ્વર્ગ નો ભ્રમ પરમાત્મામાં પરમ શાંત પદમાં ભાસે છે.

S.121 દ્રષ્ટા, દર્શન અને દૃશ્ય રૂપે ત્રિપુટીરૂપ ચિત્તમાં પડ્યા વૈતત્વ અને જડ, રૂપે જે સમાજ ને ફોડ્યા નથી. અને સર્વ વૈતત્વમયછે, માટે વૈતત્વનો જે અનુભવ થાય છે એમ માનવું તો વૈતત્વ માં અનુભવમાં 'હું જડ્યું છું' એમ અનુભવ થયો જોઈએ નહીં, કારણ કે વૈતત્વપણું અનેક જે ફોડ્યા છે વૈતત્વનો અનુભવ કેમ જે થાય છે અને વિશ્વ બ્રહ્મમયછે, એમ તમે જાણો. અને જગત મિથ્યા છે એમ માનવું એ જે વૈતત્વ નો અહંકાર છે. વર્તમાન વ્યવહારમાં મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિરાખો અને સત્યસ્વરૂપ બ્રહ્મમયપણે પોતે પદને ચિત્તવૃત્તિ માં રહો નહિ. જેના રૂપે દેખાવરૂપ રહેલો માયાસ પાસે જ ફોડ્યા કાર્યમાં ઉપયોગ નથી, જેમ જે કાપડ અને પાવડા વગરે પાસે ફોડ્યા તો પડ્યા તે અનેકત્વ ફોડ્યા કાર્યમાં ઉપયોગી નથી. જેવી જે

(1) રીતે ચિત્તને પડ્યા તમે જુઓ. કારણ કે અવસ્થાત્રયના વડે અનેકત્વપણું અને જે વિશ્વના નો અનુભવ થાય છે. પોતાના દેહમાં પડ્યા ચિત્ત નથી તો પરમાત્મા માં ચિત્ત કેમ જે હોય?

(2) માટે ચિત્ત રૂપ પર પદમાં રહેવું. અને નિશ્ચલ ચિત્તવૃત્તિ રહિતપણું અનુભવ કરો. સ્વરૂપ તથા કોઈરહિત પદમાં રહો. ચિત્ત છે જે નથી થયેલું છે તો મૂળરૂપ છે એવો નિશ્ચય કરીને નિશ્ચલ પદમાં રહો. વિચાર કરવાથી ચિત્ત છે નથી માટે તમે અવસ્થા ચિત્તરહિત થો. મિથ્યા ચિત્તવડે ખેદ ન પામો. જે કોઈ તમે છો તે રૂપે તમે સ્થિર થાવો.

S.122 રામભદ્રમુનિ ના ઉદ્ગારો ક્રમ:-

વશિષ્ઠમુનિ બોલ્યા: હે રામ! જગતમાં પ્રથમ જન્મ થયા પુરુષે અવયંગાદરાયણ રહેલું. ગાઢ જે અને અનેકત્વના સમાગમ વડે વિવેક ને લઈ ને અમુક વસ્તુનો ત્યાગ અને અમુક વસ્તુ ગ્રહણ કરવા જોઈએ એવા વિચાર પુરુષને ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી તે પુરુષ મુનિરક્ષા નામના પહેલા જ્ઞાનભૂમિકા ને પામ્યા થાય છે. ત્યારપછી વિવેક જે લઈ

Lakeer

Date:-

વિશ્વરૂપા નામની બીજી ભૂમિકાનો અધિકાર થાય છે. ત્યારપછી સારા સ્થાને જઈને વાસનાનો સારી રીતે ત્યાગ કરવાથી તે મહાત્મનું મન સંસારની બાબતો માંથી ખોવું થાય છે. આથી તનુમાનસા નામની ત્રીજી યોગભૂમિકા માં રમવાય છે. જ્યારે યોગીને સારી રીતે જ્ઞાનનો ઉદય થાય છે ત્યારે સત્ત્વાપત્તિ નામની ભૂમિકાને પમાય છે. એ ભૂમિકા માં રમણતા પછી જ્યારે વાસનામાં બહુલતા થાય છે ત્યારે તે અસંસક્ત કહેવાય છે. અને તેથી કર્મફળ વડે તેને બંધન થતું નથી. જેમ વાસના બહુલ પ્રવાહ અસંસક્તને જોઈને અસત્ય વસ્તુમાં જ્ઞાનના રંગો ખોવા થાય છે. તેમ મનુષ્યો સમાધિ માં જોઈ, વ્યવહાર કરતો જોઈ, શાસ્ત્રોને વિષે મન રંગોવું પ્રવાહ તે નિરંતર નાં અભ્યાસ તે તરફે જ્ઞાન, ભોજન કરવાં પડ્યા તેમાં તેમને વાસના જોઈ નથી. મુક્ત ને જેવાં બાહ્યકર્મ પોતે કર્તવ્યકર્મ કરે છે. તેનું ચિત્ત જ્ઞાનાંતરમુક્ત ભૂમિકા માં જોવાથી પદાર્થભાવના નામની છઠ્ઠી યોગભૂમિકા માં તે રમણ કરે છે. પરબ્રહ્મ માં ચિત્ત લીન થવાથી તે પરમતત્ત્વ જ્ઞાન-ભોજન વગેરે બહારની ક્રિયા કરે છે. બીજાને કુમળુંક સર્વથા જેમ બાળકો તે ત્યાગ કરે છે, તેમ તુર્યગા નામની સાતમી યોગભૂમિકા માં રમણ કરે છે, અને તે જીવન્મુક્ત કહેવાય છે. જીવન્મુક્ત જે રમણ કરવા પછી પ્રાપ્ત થયેલા વસ્તુને માટે રમણ કરવું નથી તથા રમણીય વસ્તુને માટે રોકાવું નથી. કિંકરરાંકા માટે જો વિચાર કરીને, કે રમણે જેના પ્રાપ્ત થવા તેને તે રમણીય તે રહે છે. કે રામચંદ્રજી! તમે જાણવાને વસ્તુ જાણી લીધી છે તથા સર્વ જીવમાંથી વાસના પૂરી રોકાઈ થયેલી છે. તમે શરીરના બહાર (સમાધિમાં) રહો, રમણતા શરીરમાં રહો. (લોક માં વ્યવહાર કરો), પરંતુ કર્મ રોકાઈ જાઓ બની. તમારું કે તમારું નિર્મળ ચિત્તનું સ્વરૂપ છે. તમે ચિત્તરૂપ સ્વયં પૂરાવા, નિર્મળ, સર્વ રમણે રહેનારા તથા સર્વદા ઉદયવાળા છો. દોષકારને જોઈ મારા કે પરમાણું નો સમૂહ જોવાય રમવે છે. રમણતા ઉદય પરમાણું નથી તથા પરમ પરમાણું નથી. તમે રમવિનાશ છો.

મનના રોકાઈ રમણ પછી વાસનાનો ક્ષય થાય છે, ત્યારપછી ક્રિયાશક્તિનો નિવારણ માંથી જાય છે. કે રામચંદ્ર! રમણરૂપ તથા રમેલ ઉદ્ધ્વ સ્વભાવ છે.

Date:-

તેમાં દોષને દૂર કરવા માટે વિચારધારા હોરવી છે, તમે તે હોરવી તે પ્રકારના કાર્ય બાકી. જે વિચારો જ્યાં સુધી મજબૂત થવા જોઈએ, ત્યાં સુધી મક્કમતાથી ઊભા છે. જ્યારે જે મજબૂત હોવા જોઈએ તે જ્યારે બુદ્ધિમુક્ત થયા છે. જે વિચારો બુદ્ધિમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા છે જ્યારે તેવા માત્ર ના સંસ્કાર નું સુખ ભોગવવા પડે છે તે બુદ્ધિનું સમરણ કરીને બુદ્ધિમાં જ લય પામે છે. જડ જીવન બુદ્ધિમુક્ત જ છે જે બુદ્ધિ છે, તે જ ચર્મ પાંડળ માત્રનો સંસ્કાર છે. બુદ્ધિ નું સ્થાન ચૈતન્ય જ્યાં નું સ્થાન હૃદય છે, જ્યારે તે જ જડ જીવનનો સંસ્કાર (જીવનાર) છે. પરંતુ સંસ્કાર માં ભિન્નતા માટે જ્યારે બુદ્ધિનો જ વિચાર, બુદ્ધિ જ્યારે સંસ્કાર વગેરે બાબતો વિદ્વાનો એ કહેલા છે. તમે પોતે જ્ઞાનવાન છો. તમને ઈશ્વર બાકાત જ છે. જેને જ્યાં નું યથાર્થ જ્ઞાન થયું નથી જેવા જ્ઞાનીનો પણ જ્યારે બાકી રહ્યો નથી, તો પછી જ્ઞાની પુરુષ નો બાકી કેમ રહ્યો.

સૃષ્ટિનો વ્યવહાર ટકાવવા માટે માં પણ જે વિચારો જેવા-જોવાનો સંસ્કાર થયો છે જે વિચાર છે તે જ પુરુષ છે પણ શરીર જે પુરુષ નથી. શરીર કોણ જોવા ના કોણ. બે પણ ઈશ્વર નો બાકી રહ્યો પછી વિચારક પુરુષ જાણ કોણ કે જ્ઞાનની બે પણ બાકી રહ્યો નથી જ્યાં જે સંસ્કાર નો જે વિચિત્ર દુઃખ જગતે જોવામાં આવે છે, તે બદલ ઈશ્વર ને કે પણ જગત કર્તા વિચારમાં જોવા નથી. કોલ્ય તો માત્ર નો માર્ગ નું વ્યવસ્થાપન કરીને મૂક્યા જ પોતે રહેલું છે. તે સુખાંકુશ માં ક્યાંક કેમ થાય?

જ્યાં ઈશ્વર-વિજ્ઞેશ નો બાકી રહ્યો પછી ઈશ્વરમાંથી ઈશ્વરો જ્યાં સંસ્થાપન નો ત્યાગ કરીને પોતાના મૂળ જ્ઞાનસ્વરૂપ પરમાત્મા માં જ લય પામે છે. પણ વિજ્ઞાન નો અભ્યાસ કોઈપણ તેનો મુક્તિ પત્ર નથી. માટે તમે સત્ય જેવા બુદ્ધિ નું જ ચિંતન કરો. પોકેટમાં લિખિત જેવા અસત્ય ઈશ્વર વગેરે ની ચિંતા કરો નહીં. ઈશ્વરરહિત લય નિર્ણય જ્ઞાનવિજ્ઞાન જ્યાં તેને કોઈ પણ ઈશ્વર થતા નથી. જ્યારે માં પૃથ્વીતત્વ પડે તેવા રૂપે

(૪) જ્યાં સુખ, જ્યાં, જ્યાં અને નિર્ણયક્ષમ વિચારો માં જ્યાં જ્યાં નું પૃથ્વીતત્વ પડે છે. નિર્ણયક્ષમ વિચારમાં જ્યાં જ્યાં જોવા છે. ઈશ્વરને લય પૃથ્વીતત્વ જે ઈશ્વર ન કોણ કહ્યું પણ તેમને પરસ્પર સંબંધ કેમ થાય છે, તેમ જ્યાં લય જ્ઞાનનો જ્યાં જ્ઞાન માં ઈશ્વરાકાર જ સંબંધ થાય છે, તેને તારે ભેદ-અભેદનો

Lakeer

Date:- 12.2.25

વ્યવહાર કરવામાં આવે છે. રૂપેરીહરણ જેમ જગતના ક્રિયાનો આરંભ થાય છે, તેમ ચેતનરૂપ સત્યમાંથી જ સર્વ જગતના ઉત્પત્તિ થાય છે. તમારા ચિત્તમાં જગત સ્થાનરૂપ (શૂન્ય) કોઈપણ સમજવા માં આવ્યું હશે. જગતની સ્થિતિ એ ચૈતન્ય તત્વનો સ્વભાવ છે.

(૪) પ્રથમ પરમાત્મતત્વ માંથી ક્રિયા પામેલું મન પોતાનાં અનેક પ્રકારનાં વિકલ્પસમૂહના રૂપ જગતને ઉત્પન્ન કરે છે. સંકલ્પ-વિકલ્પનો ક્રમ થયા પછી ચિત્ત ગાઢ બને છે, અને તેના સંસાર નો મોહ મટી જાય છે. મોહ મટવાથી જન્મરહિત એવું ચૈતન્યસ્વરૂપ જ રહે છે. પ્રથમ કમનીય મન નો ક્રિયા થાય છે પછી તે મન સંકલ્પ ને ધારે છે, મનુ વગેરે રૂપવાળાં શરીરરૂપ થાય છે. પછી મનુષ્ય બાળક મૂર્ખ ના ક્રિયા કરે છે તેમ તે અનેક પ્રકારનાં જગત નો વિચાર કરે છે. મકાનમાં માં જેમ તેના જ રચનાર કેરના તરંગ ની પંક્તિ હોય છે, તેમ અનંતરૂપ મન પોતે પોતાના અધિષ્ઠાનરૂપ ચૈતન્ય માં ચૈતન્યના સત્યસ્વરૂપ જગતરૂપ મકાન શરીર ઘારણ કરીને રહ્યું છે. અનંત બ્રહ્માંડ, ક્રોડ તેમ હોય છે અને બારમાં ઉત્પન્ન થઈ પાછું લય પામે છે.

Lakeer

Date:-

૫ - સ્થિતિ પ્રકરણ.

૬-૧ વિરાગ્ય બોલ્યા:- હે રામચંદ્રજી! હવે હું તમને મોક્ષપદ્ધતિ જે પ્રમાણે સ્થિતિ પ્રકરણ કહું છું. આ જગત દશ્ય 'દર્શન' દૃશ્ય પ્રકાર વિનાનું, ભ્રાંતિમાત્ર તથા અસત્ય છે. બાકી તે કર્તા વિનાનું, જગતમાં પદાર્થરહિત, આકારમાત્ર ઉત્પન્ન થયેલા ચિત્ર જેવું, દરિયાવિનાનું મૃગજળરૂપ, નિદ્રાવિનાનું સ્વપ્ન સ્વરૂપ જેવું છે. તે ભવિષ્યમાં પણ નગર જેવું છે, ચિત્ત માં રહીને ઉદય પામેલું છે. સ્વપ્ને બાકરે ટાઢ મટાડવા માટે કપેલાં મિથ્યા સ્વજન (ચકોડી કે ગોટ જેવાં રાતા પદાર્થોનાં જગત જેવું) જો પોતે સ્વયં સાદાનારું છે તે બ્રહ્મરૂપ સ્વભિન્ન તથા ઉદય તો કુણ ના પોતે રહ્યું છે.

તે પરમાત્મા નો સ્વલ્પ વિચાર કરીએ તોપણ આ જગત સ્વપ્ન જેવું અસત્ય છે, જડ છે, મિથ્યા પોતા મહાભૂતો વડે રચેલું છે. પરમાત્મા પોતા ઇચ્છા મન પર પડ્યા અસત્ય છે, અસ્વરૂપ છે, અને અવસ્તુ છે. આકાશ પર પડ્યા સુક્ષ્મ, પરમ પડ્યા પર અને કોઈપણ બાબત પર અપ્રાપ્ત જેવા પરમાત્મા માં જગત નું બીજ કેમ ફોઈ રાકે? પરમાત્મા નું સ્વરૂપ વસ્તુત: સત્ય છે તો પણ અવિદ્યારૂપ ફોટાના અસત્ય ના દ્રષ્ટિએ અસત્ય રૂપ જેવાય છે. જેમ વિષે બીજ પડ્યું પણ બીજ તો અંકુરાયેલું કેમ ફોઈ? માટે દુર્બુદ્ધિવાળાને જોયેલા કાર્યકારણભાવ તે દૂર રાખો અને અપાર, અંત, મધ્યાદિ રહિત જે બ્રહ્મ છે તે જ આ જગતરૂપે રહ્યું છે એમ તમે જાણો.

૬-૨ અનુકારે કારણ વિના ઉત્પત્તિ ન હોય, માટે અનુકારે કારણરહિત જગત પૂર્વાપરકાળ માં પરમપદમાં શાંત થાય છે, અને ચિત્ત માંથી પણ તેનો વિસ્તાર થયા છે, એમ બાકરે જોયું કહેવું છે, વિશ્વાસ નું નથી. માટે હે રામચંદ્રજી! આ જગત પૂર્વમાં કંઈ નથી, વર્તમાન માં છે નથી અને ભવિષ્યમાં પણ રાશે નથી. માત્ર ચોલ્લાકાશ આ પ્રમાણે પરમાત્મા માં પ્રકાશ પામે છે. જ્યારે આ જગતનો અત્યંત અભાવ છે ત્યારે અખિલ જગત બ્રહ્મ નું જ સ્વરૂપ છે, અને તેમાં કોઈપણ નથી.

પૂર્વમાં જગતરૂપે રહેલું આ જગત મનોવિલાસ પરમાકાશ માં પ્રકાશ પામે છે. જેવી રીતે બાકરે ચિત્તના અભાવ માત્ર નું જે કંઈ જુએ છે તે જ અર્થરૂપે દેખાયા છે. પણ તે ચિદ્રહિત અને નિરાકાર છે પરંતુ જેવું આ જગત નો ઉદય નથી થયો ત્યારબાદ તેમને જાણ્યું નથી અને તે આવવાનું પણ નથી. નિર્મળ

Date:-

જ્યારે મા પોતાના મિત્રો જ્યા ચર્ચા કરે છે. જ્યા જ્ઞાન જ્યેક વિષાલ દાન, રાત, પ્રકૃતિઓ જ વિચાર પામેલું છે. તે જ્યારે પ્રકૃતિઓ જ્યાંદિકાર પર વિચાર જે પ્રકૃતિનું પોતાને ભાન છે. તે જ જ્યાંપ્રાપ્તિ કરે છે જ્યારે પ્રકૃતિ પોતે જે જ્યુલ, પ્રકૃતિ ભાવનાં, જ્યારેપણાં ક્રમ વડે જ્યારે જ્યાં છે. વાત, વાદળો, જ્યાકાશ, દેશ, કાલ, ક્રિયા જ્યને વિચાર તથા રાશિ માં ક્રમજ્ઞ જ્યુકત જ્યા જ્ઞાન પરમાણુ મા જ્યાં છે. જે પરમાણુના જ્યંદર પડ્યા બાજો પરમાણુ વિચાર પામને જ્યેલ છે. જ્યને તેના જ્યંદર પડ્યા પ્રકારા પામેલા પર્વતો માં સમુદ્રો જ્યેલે છે. તેના જ્યંદર પડ્યા તેવું જ્યેલનું તથા દરજ્ઞ જ્યાલ જ્ય જ્યેલવું બાજો પરમાણુ જ્યેલાય છે. પડ્યા જે પારમાણિક રૂપે વિચરે છે. જે વિજ્ઞાન! જે પ્રમાણે જ્યેલ રીતે વ્યવસાયને જ્યનુસાર દરિદ્રો જ્યંત જ્યતી. જ્ઞાની ના દરિદ્ર જે જ્યા દરજ્ઞ જ્ઞાન જ્યેલ રોજ જ્યને જ્યલોક પ્રકૃતિમાં જ છે.

જે વિજ્ઞાનાત્મા છે, જ્યને જે વિજ્ઞાનો પ્રકાશ નું જ્ઞાનત્વ કરનાર છે તે બંને પરમાર્થ દરિદ્ર જ્ય વિચાર કરવા, જ્યંપૂર્ણ વિદ્યાકારરૂપ પ્રકૃતિનું જ જ્યવરૂપ છે. જે જ્યેમાન ઉત્પન્ન થયું છે તે તે રૂપ જ છે જ્યેમ જ્યમણ્યું વસ્ત્ર જ્ઞાન પ્રથા પડ્યા જ્યર્ક જ્યેકાયા જ્યાવરણ રૂપરૂપ જ્યેલ્યમાં જ છે

5.4 મન:- હે રામ! મન છે તે જ જ્યંકુચન પ્રકાશનો જ્યંકુર છે, માટે તેનું જ્યેકત્વ જ્યરવાથ જ્યંકુચન પ્રકારવાના જ્ઞાનરૂપ પ્રકાશનું જ્યેકત્વ થાય છે, જ્યને જ્યર્ક જ્ઞાન મનરૂપ છે. માટે મનના વિચિત્ર જ્યેકાર જ્યકર જ્ઞાનજ્ઞાનરૂપ જ્યેવાના વિચિત્ર થાય છે, મન નું જ્યેકાકાર મનન છે. મનરૂપ જ્યોધિના વિચિત્ર જ્યેકાર મા જ્યા દરજ્ઞ જ્ઞાનનો જ્યત્યંત જ્યસંભવ જ્યેવે જે ઉત્તમ જ્યૌષધ છે. મન છે તે જ મોટ ઉત્પાત કરે છે. મનને લાઈ જે જ્યેમ-મરણ છે. જ્યને તે જ પોતાના જ્યિત્તના પ્રકાશ જ બંધન પામે છે, તથા મુક્ત થાય છે. મન નો વિનંત્ર માટે જ્યારે જ્ઞય થાય છે ત્યારે જ્ઞગત નો જ્ઞય થાય છે; પડ્યા જ્ઞગત નો જ્ઞય થાય છે ત્યારે મન નો જ્ઞય થયો જ્યથી.

5.10 કાલે જ્યર્પેલો જ્યાત્મવિચાર.

કાલે મૃગુ ને કહ્યું કે જ્યવભુદ્ધ! મને જ્યાપ જ્યેવાને તમે તમારા તપ નો ભાગ જ્યપશો જ્યહી. હું જ્યજ્ઞાની છું. મે બ્રહ્માંડ ના કેટલાક પાંડિત્યનો ભાગ કર્યો છે, કોઈ રહ્યું જ્યે હું જ્ઞાની જ્ઞાની છું જ્યને જ્યસંખ્ય વિચારણ નું પડ્યા મે જ્યહીં મનન્યા

Lakeer

કર્યું છે. જેમ ભોજન ભોક્તા પાસે જાય તેમ સૃષ્ટિરચંતા ઈશ્વર જીવ પાસે સર્વ કોઈ પોતાજી મળે આવ્યા છે. આ સમગ્ર જગત મારા નિજસ્વરૂપે જ રચેલું છે; કારણ કે પરમાત્મા પોતે જગતરૂપે પડ્યા પામે છે અને પોતે જ તેનો સંહાર કરે છે. બાહ્યિક દ્રષ્ટિના વિચારના કોઈ કર્તાધર્મી, તેમ ભોક્તાધર્મ. જેને લક્ષ્યનો સ્વીકાર થયો નથી; તેઓએ જ મારા કર્તાનું કર્તાપણું તથા ભોક્તાપણું રચેલું છે. પણ જેને લક્ષ્યજ્ઞાન છે તેને કર્તા તથા ભોક્તાપણું નથી.

ઈશ્વરના મનુષ્યજન્મને બે પ્રકારનું શરીર છે. એક પૃથિવીનું દેહરૂપ શરીર છે અને બીજું મનરૂપ શરીર છે. તેમાં દેહ જડ છે. અને તેનો પોતાનો ત્રિગુણાત્મક પંચ ભૂતો થયો છે અને મન ચૈતન્ય પોતે સૂક્ષ્મ દેહનારું છે. તે ક્રોધ, લોભ વગેરે ના પાડા પામે છે. મન અનેકના દેહરૂપ રચનું વરણ કરે છે. મન દેહાંતર વિષયો ને સંકલ્પ કરે છે, તથા પૂર્વાભિમુખ દેહ બોલાવે છે. ચિત્ત એ તો જ પુરુષ છે; માટે ચિત્તે કરેલું તે જ કરેલું કહેવાય. જેવા ના સંકલ્પના કર્યાના ચિત્તને ભેદાય થાય છે. તથા કર્યાના જો ત્યાગ કરવાના ચિત્ત મુક્ત થયા છે. અને દેહ છે, અને રંગ છે, અને મરણ છે, એવા રૂપે અમે વિકાર ચાલ્યું મન જ કલ્પના કરે છે. મન પોતે ત્રિગુણાત્મક અનેક જાતમાંથી બનેલ જડપંચાંને પામે છે. તેમ પ્રકૃતિ ના મન પોતે અનેકપણાને પામે છે. બોમાં પાર્થિવ શરીર છે નહીં બોપણ મન દેહ ના વાસના રૂપે કરીને, પોતાના ઈચ્છાના બોમાં પાર્થિવ શરીરો ને કુદરતે છે. આ પ્રમાણે કલ્પના કરવાનું મન જ્યારે સત્ય પરમાત્માનો વિચાર કરે છે. ત્યારે શરીર ની ભાવના બોલવા કરીને પરમનિવૃત્તિ પામે છે.

જ્યારે શુદ્ધ મુક્તિ એ પોતાનું પૂરાનું સ્વરૂપ જ્ઞાનદૃષ્ટિ ના જોયું તે સમયે પૃથિવીરૂપ દર્શનાના પૃથિવીભંગરૂપ રહેલું પોતાનું પૂરાનું સ્વાભાવિક વૃત્તાંત એક મુહૂર્ત માં તેમનાં ભેટામાં આવ્યું. તેમણે કાન તે કહ્યું: કે જગતગુરુ! આમુક કાર્ય આચરણ કરવું જોઈએ તથા આમુક કાર્ય ન કરવું જોઈએ એવો પણ મુક્ત નિશ્ચય છે. ત્યાં મુક્ત જ જગતનો ગુરુ છે. આ જગતમાં મન છે તે જ નૈતિક શરીર ની કલ્પના કરે છે માટે નૈતિક શરીર એવું બોલું મનરૂપ શરીર એમ બે શરીરો છે. એ મનરૂપ શરીરવડે આ જગત ભોગવવા થાય છે.

Lakeer

Date:-

કાલ બોલ્યો:- હે બ્રહ્મણ! તમે સારું કહ્યું, મન છે તે જ સારરૂપ છે. મન સંકલ્પ થકી જે ઉત્પન્ન કરે છે. મન મોહ થકી સંકલ્પ કરીને જેવો કરેલો વ્યવહારને કરે છે, તથા કરેલાં વ્યવહાર તો ભોગવે છે. સંકલ્પમયું સ્વરૂપ ચલું, સ્થિર સ્વરૂપ ચલું, જેવાકાર વ્યવહાર જગતે વ્યાપવા વગે તથા રહિત મન માં રહેલા છે. આ રીતે જગતનું મન માં મનનમાત્ર જ સ્વરૂપ થયેલું છે. અને તે સત્ય પદાર્થ નથી એમ વિચારી પદાર્થ તેના તે સંબંધરહિત છે. બોધના વારંવાર તાપે કરીને વિચારણા થયેલાં જગત જેમ આ જગતનું અભાવરૂપ થયેલું છે. જેવા વિચારણા વડે પદાર્થનાં સમુહને જોયું મન, ઘટ-પટ વગેરે સર્વ પદાર્થો તે મિથ્યારૂપ જુએ છે. 'કું કું રાક્ષ, કું કું દુષ્ટ કું કું મૂઢ' એવા બાદો ના ભાવના કરનારું મન પોતાનાં વિકલ્પના થકીનાં સંસારપણાને પામે છે. મનના થયેલું આ દૃશ્યરૂપ માટે જ્યારે કારણ કે તે દૃશ્યરૂપ નો ત્યાગ કરે ત્યારે મન શાંત અને અભાવ બ્રહ્મનું જ સ્વરૂપ થઈ રહે છે.

બ્રહ્મ વિના જગત બીજા કોઈ નથી થઈ રહ્યું અને એવો પક્કો નિશ્ચય, જોયા બ્રહ્મ અને જગત માં કોઈપણ ભેદ નથી માટે આ જગત, સંપૂર્ણ જગત બ્રહ્મરૂપ જ છે. એમ જાણીને નિશ્ચય કરો, અને અનાત્મ સર્વ પદાર્થો નો ત્યાગ કરો. અનેક પ્રકારનાં કલ્પેલાં મિથ્યા પદાર્થનો સત્તા પદાર્થ માં રહેલા છે. જે પદાર્થ માં તે જડરૂપે તથા ચૈતન્ય પદાર્થમાં ચૈતન્યરૂપ સત્તા રહેલા છે. આ જગતરૂપ કલ્પના પરમાત્માથી જુદી નથી. આત્મા પોતાના સ્વરૂપના વિસ્મૃતિ ના ભાવના કરીને જીવિત બંધાય કરે છે. આત્મા પોતાની ઇચ્છા થી પોતાના સ્વરૂપનો સાક્ષાત્ અનુભવ કરીને સંસાર નાં બંધનથી મુક્ત થાય છે. આત્મા પોતે જેવા ઇચ્છા કરે છે, તેવારૂપે તરત જ અને મનોમય પોતાના શક્તિ વડે પરિપૂર્ણ થાય છે. કોઈ આત્માને મોક્ષ પડ્યા નથી અને બંધન પડ્યા નથી. આશય કે બંધ અને મોક્ષના કલ્પના અસત્ જ્ઞાનરૂપ જ છે, પણ જ્ઞાનરૂપ નથી.

5.12 કાલ બોલ્યો. હે મુનિ, દેવતા, દૈત્ય અને મનુષ્ય નો આકાર જે જગત છે તે બ્રહ્મરૂપ સમુદ્ર ના વર્ણિત છે. જેને પોતાનાં વિકલ્પના કલ્પેલ થયા છે, તેને મિથ્યા ભાવના કરી 'અને બ્રહ્મ નથી' એમ નિશ્ચય થવારૂપ અવિદ્યાગતિ પામી ગયા છે. બ્રહ્મરૂપ સમુદ્ર માં ગયા કોણ છે અને બ્રહ્મ ના જુદા પડ્યા

Lakeer

Date:- 13-2-25

હું આજરોજના અહેવાલ માં મોટુ ના સમાચાર કરું છે. ઈડરમાર્ગ નું વારંવાર રજૂરંધાણ કરવાના વૃક્ષ સવંદન થાય ત્યારે કલોકિત થાય છે, ત્યારે તે પૂજ્યશ્રીને પાપ ના પ્રતિનિધિ બનવું પડે છે. તે કોઈ અધિકારી વૃક્ષમિત્ર જ છે. સંપદા માં જેમ પવન રહેતો છે તેમ વૃક્ષમંડોર ના માટે ખૂમડા રહિત જગ્યા માં વિહાર થાય છે. વસ્ત્ર પાય છે, ઉપાહાર થાય છે, તથા પડાવ પાય છે. તેમાના કેટલાક કૂવિ તથા કૂવ વગેરે સ્થાન સ્થળે સ્વૈચ્છાર્થમાં ઉદ્ઘાટનકાર્યના સ્થાનસ્થાન કોય છે. ઉદ્યાનકાર્ય, મનુષ્ય તથા દેવતા વગેરે કેટલાક સ્થાન મોટુ માં રહેલાં કોય છે, વૃક્ષ, વૃક્ષ વગેરે કેટલાક સ્થાનાંતર મોટુ માં રહેલાં કોય છે, કેટલાક સ્થાન માં મૂકે પાત્રના કૃષિ તથા કૃષિ પડાવ ને પામેલાં છે. કેટલાક પોતે સ્વીકાર્ય કે વૃક્ષ વગેરે કોઈપણ ભૂમિ ને પ્રાપ્ત કરેલાં છે. તે પ્રમાણે સંસારરૂપ માં કૃષિ ના મનુષ્ય વગેરે ભાવને પામવા પહેલાં તેવો સંસાર ના વિકૃતિમાં કરણભૂત રહેલ સ્વાભાવિક ને ઉપેક્ષા, વારંવાર ધારણ કરવા પૂજ્યશ્રી કરે છે. કોઈપણ જેમ જેમ જતા રાખે છે, તેમ તેમ કાલક્રમના વૃદ્ધિ ઉદ્ધર તેને પ્રાપ્તકર્તા જ કરે છે. કૂવિ, વૃક્ષમા તથા કૂવ વગેરે કેટલાક વૃક્ષિમત્વરૂપ મોટા સમુદ્ર ના વચ્ચે સ્થાનને પોતાના કેવૃત્તિના ભાવમુક્તિ પામ્યા છે.

કેટલાક સ્થાન મોટુપણા વૃક્ષમૂલ સમુદ્ર ના પાર ના પામવાના સમાધિનું જ સ્થાનાંતર કરી રહેલાં છે. જેમણે કરોડો જન્મ ભોગવ્યા છે અને જેમને કરોડો જન્મ ભોગવવાના છે, તે જીવાત્મા ઉદ્ધર કેવૃત્તિ ના પ્રતિનિધિ કરી ને પૂકારમાત્ર છે, કોઈ કામોદાના બે લાકો નામસંજ્ઞા અને ભિન્નતા છે. કેટલાક ઉદ્ધરપણાનો નાશપણાને પામે છે. કેટલાક ઉદ્ધર ના ઉદ્ધર થાય છે તો કેટલાક નાશ ના નાશ થાય છે. તે પ્રમાણે કિંમતો સુખ તથા દુઃખના સ્વરૂપ ભાવરૂપ કર્મ ના ભવપરંપરાનું પરમપદ નું વિસ્મરણ સ્વભાવ પ્રાપ્ત થાય છે. ગારુડ નું સ્મરણ કરવાના જેવા રીતે વિષયોમાં ભાવિત થાય છે, તેવા રીતે પરમપદ નું સ્મરણ કરવાના તે ભવપરંપરાના ભાવિત થાય છે.

5-13 તેના સર્વજ્ઞત્વમાંથી પરમાત્મા માંના કેટલા પામ્યા છે. તેમાંના જેમણે મોટુ ને જાણ્યું છે તેમજ જેમણે પર તથા સ્વપર નું જ્ઞાન કર્યું છે, તે જ્ઞાનીઓ જ કૃતાર્થ થાય છે. જેમનું સંપ્રાપ્ત થયું છે તેના માણસો પોતાના કુટુંબીનો ભાર કરવા માટે જે કારણ

Lakeer

Date:-

જો વિચાર કરે તો સામની બુદ્ધિદ્વ નિર્મિત થાય છે. જ્યાં સુધી મન જો કાર્ય રચ્યો ત્યાં સુધી જ મોક્ષ થાય છે અને ઈન્દ્રિયોનાથી કારણ જ રાગોનું મન આકર્ષાય જેમ રમણતા કરે છે અને સુખની જેમ ભૂલ્ય કરે છે. સર્વ દેહધારીઓ મનુષ્યમાત્ર જે મળ છે, તે જ સુખ-દુઃખમાં જ્યારે બોગવે છે, પણ સાક્ષાત્ રાગ સુખ-દુઃખનાં સ્વરૂપને ભોગવવું બધા. આ પાંચભૂતો જે સાક્ષ-કાકળો સમુદ્ર દેખાય છે તે મનનો વિકલ્પમાત્ર છે, પણ પરમાર્થ જ વિચાર કરવા કોઈ જ નથી. જોક ભોગાળ વાસનાને લઈને જે જે કાર્ય કરે છે તે બધા જ રોગે તેને પ્રાપ્ત થયા છે; તેમાં બનમને કર્તા પણું બધી. મનુષ્ય પોતાના મનોવાસના વડે અનુસંધાન જ જે નિશ્ચય કરે છે, તે પદાર્થનો તે નિશ્ચય બીજા પુરુષનો રાજ કોઈ બોધ પણ કરવાને સમર્થ થતો બધી.

જે જે સ્વર્ગ અને નરક નાં ભોગ છે અને જે જે જન્મ-મરણના રોગ (દુઃખ) છે તે સઘળું મનનાં મનનમાત્ર જ જ છે. માટે મન નું જેવું સ્વરૂપ રચ્યું અને પણ દુઃખરૂપ છે.

૬.15 પૂર્વકલ્પનાં છેલ્લાં જેમ સુદર રાજ રાજાના રાજ-દરબારે સાક્ષાત્કારિત કોઈ ત્યાં પણ કોઈ પૃથિવીતલે ગયો કોને રાજા ન થયું કોય, તેના રચ કલ્પમાં જેમ થયા પછી જ્યારે પડેલા જ જેમાં રાજ-દરબારે સાક્ષાત જ રાજાનો જોગવતા રાજા. તેનું 'ઈદંપ્રથમતા' રોગનું નામ કહે છે. જેણે મોક્ષ નાં કર્મ નો ત્યાગ કરેલો છે, રોગનો રાજા વ્યવહાર માં રચાણ પણું બનાવે છે. જેના કર્મેન્દ્રિયો વ્યવહાર માં બંધાઈ છે, બોધ જે બુદ્ધિઓ જ મુક્ત છે. તે મુક્ત જ છે. અને જે કર્મેન્દ્રિયો મુક્ત થયેલો છે, પણ બુદ્ધિઓ જ બંધાયેલો છે તે બંધાયેલો જ છે. જેમ પ્રકાશમાં તેજ કારણભૂત છે, તેમ સુખ-દુઃખ રચને બંધ-મોક્ષ માં બુદ્ધિઓ જ મૂળ કારણ છે. માટે હે રામ! તમે સકળ ઈચ્છા જ રોગ કરીને બુદ્ધિ જ મોક્ષ ને ઉપાય કોઈ રોગનો વિચાર કરો. તથા રાંત કરણ થી રોગનો ત્યાગ કરીને રમાણપણે રહો. તમે કર્મફળ નાં રંગથી મુક્ત રહો. પરમાત્મ માં વિશ્રાંતિ થાઓ અને મન વડે કર્મ કરો. કારણ કે કર્મ કરવાં રોગ દેહનો સ્વભાવ છે. જ્ઞા સંસાર માં માર્ગમાં મનોરથ કરો વ્યાપારક કુળો રહેલાં છે. રચને જેમ -મરણરૂપ મોટા ખાડારોગ છે, મમતારૂપ ઊંડો રોગધારો કુવો છે. તે રોગરૂપ રચાનારો છે. તમે તેમાં પડશો નહી.

Lakeer

Date:-

બધા તેમ વ્યક્ત થતું નથી. અહંતું નિમિત્તમાત્ર છે. વ્યાપકમાં જે વિસ્તાર નો પૃથ્વિભાગ થયા છે. તેમ બીજા કુમારો બધાજોને પડ્યા બીજા કુમારો સંસારનો પૃથ્વિભાગો થયા કરે છે. જેમ બીજા વ્યક્તિમાં બધા સંકલ્પમાં થયેલા બધા નાં બિંદુઓ વ્યક્ત નાં જોવામાં આવતા નથી, તેમ પરમાણુ નાં સંસારોમાં બીજા પડ્યા પરમાણુ નાં જોવામાં આવતા નથી. પ્રત્યેક જીવ નાં ભિન્ન સંકલ્પો માં પ્રત્યેક બધાજો નાં ભિન્ન સમુદ્રો રહેલાં છે. પડ્યા તેમાં બધા જીવો વિના જોવામાં આવતા નથી. પિશાચો, રાક્ષસો પડ્યા પ્રેત જ રહે સંકલ્પમાત્ર સરજાયા છે અને તેમનો સંકલ્પ-માત્ર સુખ-દુઃખોના જ દોરાયેલા છે, કેમ! જ્યા વ્યક્તિ પડ્યા સૃષ્ટિ નાં પૃથ્વિભાગ ના ભોક્તા જ હોવા જોઈએ. તેમનો સંકલ્પ માત્ર વ્યાકારવાળા જ હોવા જોઈએ, અને તે જીવો પ્રાણોને દેહ વ્યાદિનું સ્વરૂપ માત્ર બદલવા જોઈએ. સ્વપ્નાદિમાં કહેવાતા કિરણો ના ગર્ભમાં પડ્યા વ્યાપકો જે બીજા સંસારોનો સમુદ્ર પોતાનો સ્વભાવ બદલે પડ્યા વ્યષ્ટિવ્યક્તિગત બ્રહ્મ નો સ્વભાવ જ રહેલો છે. માટે જે વ્યષ્ટિવ્યક્તિ છે તે જ સત્ય છે.

વ્યષ્ટિવ્યક્તિ જીવ જ બ્રહ્મ પ્રત્યેક જીવમાં જુદા જુદા સ્વભાવે ભિન્ન જ ઉદ્ભવ પામેલું છે. બીજાનો જે સંકલ્પ છે તે જ જગતરૂપે વિસ્તાર પામેલો છે. જગત નો સત્ય પૃથ્વિભાગ (4) માં સમષ્ટિમાં જ છે, પડ્યા વ્યષ્ટિવ્યક્તિ જોવામાં સમષ્ટિ માં મળે, જગત કદાપિ ગયા તો ચિત્ત જુદો ગયા વિના રહેતું નથી. જે ચિત્ત છે તે જ જગત છે અને જે જગત છે તે જ ચિત્ત છે. માટે જીવે બોમોરા જીવોનો બાકી બાકી જગતો બોલે બોલાવે બાકી બાકી જગત છે, પડ્યા જે બાકી વ્યષ્ટિવ્યક્તિમાં વિચારવા જેવા છે. જુદા જુદા બીજા ચિત્તોનો સંકલ્પ જાણવો પડે છે. તે ઉપરથી નિશ્ચય થાય છે કે ચિત્ત નો સ્વભાવ જ જગત નો સ્વભાવ છે.

ચિત્તને વ્યષ્ટિવ્યક્તિમાં દૃઢાવવું જીવોએ જ્યારે જોવામાં આવે તો તેમના ચિત્તનો જુદો થાય છે. ચિત્ત માંના સંકલ્પોનું દૃઢાવવું મટી જાય તો ચિત્ત માં વ્યષ્ટિવ્યક્તિનો ઉદ્ભવ થાય છે. જેમ નિદ્રા દૃઢાવવામાં આવે છે ત્યારે બીજાનો જોવા, તેમ નિદ્રા ચિત્ત માં જીવોમાંથી ચિત્તો બીજા પામતા જોવા.

બધા જગતમાં જે વાસનાઓ બંધાયેલી હોય છે અને તે વાસના પ્રમાણે જ સ્વપ્ન માં જુએ છે. તે વાસના પ્રમાણે જ ચિત્ત

Lakeer

Date:-

હે રામ! તમે સંસારના માલમાં બધી રીતે ખૂબ તમારામાં સંસારનો ભાવ બધો. પણ તમે ખૂબ-ખૂબ સંસારવાળા સંસારમાં છો, માટે તમે સંસાર કરતાં રહો. તમે નિર્મળ, ખૂબ, દૃઢમૂલ સંસારમાં તથા સંસિદ્ધ છો; માટે જેમ સંસારિક વિષય રોગ થાય છે, એમ વિચારપૂર્વક અનુભવ કરીને તમે મુક્ત થાવો.

હે મહાત્મા! તમારા માટે અધિકાર નહીં કંઈ તમે નિર્મળ પૂર્ણાનંદ પદને જે ક્રિયાને રોગ કરવામાં સમર્થ થયો તો સંપરિમિત બુદ્ધિવાળા, પરિપૂર્ણ તથા પરમાર્થ સૂત્ર બૃહમયૂત્ર જેવા તમને સંસાર જેવા પદ્ય બંધકાર કરશે.

5.16 વશિષ્ઠ બોલ્યાં: જેમાં સુખના હેતુ નો ભાવભાવ છે ત્યાં સુખના જ તેમાં પ્રોત્સાહનું રહે છે.

5.17 શુકદેવજી બોલ્યા પ્રથમ કહેલા જે અહલ્યા દોષો કૃત્ય, તેઓ તે કલ્પમાં કૈલ્પના જન્મ કરવામાં સંચાલેલા કર્મોના તથા ઉપરના સંસારના કારણ પામ્યા ગયાં કૃત્યો. માટે સંસારમાં સુકૃતનું જે પ્રથમ સારરૂપ ઉત્પન્ન થયું તેમાં પૂર્વકલ્પનાં દોષો જો સંબંધ કૃત્યાકૃતી તે સારરૂપ અધિકાર ભોગવવા માટે બૃહમાત્રાં જે સંકલ્પરૂપ ઉત્પન્ન થયેલું કૃત્યું. તેના તેમાં સુકૃતમાં સંકલ્પનો કોઈપણ દોષ કૃત્યો નહીં. પરંતુ તેમાં બીજું તથા ગાર્ભ સંસારનો પણ કોઈ દોષ કૃત્યો નહીં. સંસારના સુકૃતમાં સંકલ્પો સત્ય થયા, બાકીનું જે પ્રમાણે કોનું બધી રહેવા માટે તેમને સત્ય સંકલ્પપણાનો પૂર્ણિમા થતો બધી.

સર્વ પ્રકારના બુદ્ધિમાનો રોગ થતા ખૂબ થયેલા ક્રિયાને જે સ્થિતિ થયા છે. તે જ પરમ સત્ય છે. બૃહમ છે અને તે જ નિર્મળ જેવા કહેવાય છે. નિર્મળ થયેલું ચિત્ત જેના ભાવના કરે છે તે ક્રિયા બુદ્ધિ જે તેવા પ્રકારનું જે થઈ જાય છે.

સંસારના ક્રિયાવાળાઓને પણ મરણ બાદ સમયમાં જે કર્મ સંસ્કાર જે વાસનાઓ ઉદય પામે છે, તે કર્મ પ્રમાણે સંસારે તે વાસનાઓ પ્રમાણે તેમને બીજા જન્મ માં જગતનો પરિણામ થાય છે.

સંસારના જગત પદાર્થ થવાં ક્રિયાઓ જુદાં જુદાં ઉદય પામેલાં છે અને તેથી ક્રિયા જે ઉદય પામ્યાં છે. અમે સંસાર પામે છે. પદાર્થ થવાં જુદાં જુદાં જગત કોવાય જેટલાં જાય છે તેટલાં જગત છે. વાસ્તવિક રીતે જોતાં તો કોઈ જગત ઉદય પામતું

Lakeer

Date:- 14.2.25

ના સંબંધ જુદાં છે. આ જગત એક પ્રકારનું ભૌતિક સ્વરૂપ જ છે. હે રામ! જેમ શૈલરાજમાં રહેલો પત્થર મારામ શૈલના વાચક થી ભિન્નાભેદો કહેવાતો નથી, તાત્ત્વિક સ્વરૂપમાં ભેદાભેદાત્મક વાચકોથી કહેવાયેલું જુદું જુદું શૈલ્ય જુદાં છે, અને તે શૈલ્યો તે એકનું એકનું માને છે. તેમ બધાં પદાર્થ વાચકોથી ભિન્નાભેદો કહેવાતો પત્થર પ્રત્યેક જગ જુદાં જુદાં જોવામાં જુદાં છે અને તે જગતો એક માનતો નથી.

રામ બોલ્યાં: પ્રત્યેક જગમાં સંસ્કારો જુદાં જુદાં છે એમ આપે કહ્યું. તો તે વિષયમાં મને વિચાર થાય છે કે એ જુદાં જુદાં સંસ્કારમાં કોઈ સંસ્કાર પરસ્પર મળે છે કે બધાં જગમાં વ્યતિરાક્ત બોલ્યાં: મનિન મન રામપર્યંત જગત જોવા છતાં તે જુદાં જુદાં જોવામાં મળતાં રહેતાં નથી. પણ જેમ ભમાવેલું ઘોડું ભમાવેલાં ઘોડા સાથે એકરૂપ થઈ જાય છે, એક પદાર્થ છે. રામ કે એકમાં માટે જુદાં જુદાં ભાવવાચકોનાં સંસ્કારો પરસ્પર મળે છે અને એ જુદાં જુદાં ભાવવાચકોનાં સંસ્કારો પરસ્પર મળતાં જાય. જો ચિત્ત જુદાં કોઈ તો એક રૂપ વાળા જોવાનાર જેમ તે પરસ્પર મળી જાય છે. અને જે ચિત્ત જુદાં હોય તો મળતાં જુદાં જ પોતે પરસ્પર મળી જોવાં જાય. ચિત્તના સંસ્કારો હોય તો જુદાં જુદાં એ જુદાં વાત છે. પણ પરમ જુદાં તો જગતાંત રોતે વાચકોથી ભિન્નાભેદ રહિતપણું જોવાતો કે કોઈ પણ સંસ્કાર નું ન રહેવા પણું અને પરંતુ જુદાં જુદાં પણું જોવું છે. આ રીતે સૌમ્યત્વ માટેજ ચિત્તરૂપ જોવા ચિત્તના જુદાં થાય છે, જોવાતો તુરત જ પરમબોધવાળો થાય છે અને જોવાનાં જ ભાગ થી તે મોક્ષને પ્રાપ્ત થાય છે.

5.18 મનિનાર્યાત્ત અને મનિન ચિત્તનો યોગ અને ચિત્તજુદાં નો મોક્ષ:-

વ્યતિરાક્ત બોલ્યાં: હે રામ! આપના તો જોવા જુદાં બધા જુદાં જુદાં જ્ઞાનોનો અનુસરનારા સ્વભાવવાળો છે અને સૌમ્યોભેદ છે. તેમાં જુદાં જુદાં પ્રકારોના જ્ઞાનો તો પ્રત્યેક જગને જુદાં જુદાં સંસ્કાર છે. કારણ કે જોવાતા જગો તે જુદાં જુદાં સ્વભાવથી પણ તુરત જ વિવેકરૂપ તે માટે જે કોઈ પદાર્થ જોવાતો થાય છે તે જોવાતા જોવાનાં જોવાતો જોવાતો થાય છે. વિવેકરૂપ કરનારા જોવાતાં જગો તે પદાર્થનું જે કોઈ દર્શન થાય છે, તે જોવાતું જોવાતાંનાં પ્રકાશ રૂપ જ થાય છે. તેમાં જે જે જગતાં જોવાતાં જોવાનાર ચિત્તોથી મળી જાય છે તો તે જગો પરસ્પરનાં જોવામાં

Date:-

સંસારોને જુએ છે. વિશિષ્ટ સંસારોરૂપ જુદા જુદા ગ્રહોના ઉપાદિઓ તેને ઘેરી વળ્યા છે અને એકબીજાં પર રચાયે મરે છે. અને તેમ મરવાથી પરિવર્તનના ભાંતિ ઇષ્ટ થતાં દાદાપડ્યાં તે પ્રાપ્ત થાય છે. કેટલાક સંસારો જુદા જ રહેલા છે, કેટલાક સંસારો જુદા જ વસ્યા પામે છે. અને કેટલાક સંસારો પરસ્પર પર મરેલા પડ્યા છે. આવા રીતનાં અનેક સંસારોરૂપ ગ્રહગોલોમાં બનરૂપ બૃહદ્ અને જ અને સંસારોરૂપ છે. જેમાં એક એક પરમાણુ જેટલાં બૃહદ્ સંસારોરૂપ અસંખ્ય ગ્રહગોલો રહેલા છે અને તે બધા પરસ્પરના સાથે સંબંધ વગર વગર રહેલા છે.

અથવા પદાર્થ જેવામાં આવે છે એમ નથી, પણ જે જે પદાર્થ પ્રારબ્ધમાંના જે અનુકૂળ પદાર્થ જેવા રહ્યા હોય ત્યાં તેવા પદાર્થ જ જોવામાં આવે છે. બીજા પદાર્થ જોવામાં આવતા નથી. બીજા મનમાં વાસના મનોરાજ્યને જોવા (૫) તથા માંગવવા આદિમાં જેને જે મન જે રસમર્યાદા છે તે રસમર્યાદાના જ મન જુદાં જુદાં માનવામાં આવે છે. અને એ મન જુદાઈ રૂપ જ બધાના જુદાઈ છે. આવા રીતે જુદાં જુદાં મનોરાજ્યરૂપ સંસારોમાં કેટલાક મનોરાજ્યો પરસ્પર પર મરી ગાઢ થયા છે એટલે દેહાભિમાન ઇષ્ટ પદ્ધ જાય છે અને એ મનોરાજ્ય જું વિસ્મરણ થતા જો સ્વાભાવિક રીતે દેહ જો અભાવ જ રહે છે. કોઈપણ દેહરૂપ વિકલ્પ રાજ્યનું અભિમાન (૬) દોરડા કરવાને બદલે પોતાના સ્વરૂપને ભૂલીને વિકલ્પ રીતે જ ફિલ્મ માંહ્ય દેહાકારપડ્યાં જોર અનુભવ કરે છે. કોઈ જોરનાં કર્મોના તથા વાસના આદિના સમાજના દ્વારા તેઓ (કર્મો તથા વાસનાઓ આદિ) જ્યારે એક કાળમાં ફળ આપવાને ઉન્મુખ થાય છે, ત્યારે અનુદ્દા વિશ્વો જુદા પણ પરસ્પર સંસારો રૂપે મરવું થાય છે.

(૭) જેમ કેટલાંક સાધારણ બૃહદ્ થયેલાં દેહાગારોનો પોતાપોતાનું પ્રારબ્ધ દેહ માં પ્રવેશ કરીને તે દેહના વૈશ્વ થયેલા પોતાપોતાના મનોરાજ્યને જોવાને તેઓએ જોવાવાળાં જોવાપોતાના મનોરાજ્યને જોવે છે, તેમ બૃહદ્ થયેલું મન પણ પ્રારબ્ધ (૮) મનોરાજ્યને જોવા રાખે છે. જાગ્રત અવસ્થા અને સુષુપ્તિ એ જોવા અવસ્થારૂપો અનુભવ દેહ જોવા જો જ થયા છે અને એમ સમજવું જોઈએ. કારણકે એ જોવા અવસ્થારૂપો મૂળ જોવાપડ્યું જ છે. એવા પ્રમાણે જાગ્રત જોવા અવસ્થારૂપ છે, એમ વિચાર કરતા

Date:-

જવાબ આપવું કોઈનું સ્વરૂપ કોઈપણ રીતે બદલાતું રહેતું નથી.

બધાજ જીવ રમા રીતે દુનિયામાં રહેતાં બ્રહ્મભાવને સાથે રાખી પ્રેમ પૂર્વક જીવાડવાનો પ્રયત્ન થાય છે. અને રમણા જીવ પોતાના કર્મોના ફળ ભોગવવા દેહધાર થઈને વારંવાર સંસાર માં પુનર્જન્મ છે. જો કે શાસ્ત્ર જીવમાં અને રમણા જીવ બંને વાસ્તવિક રીતે બ્રહ્મરૂપ હોવાથી બંનેને મુક્તિપદનું સરખું જ છે, પરંતુ રમણા જીવ કર્મોમાં બંધાયેલો હોવાથી તે પોતાનાં સ્વરૂપ ને ભૂલી જઈને જન્મ-મરણ પામ્યા કરે છે. જ્યારે કર્મોનો ક્ષય થવાથી જીવ ફરીથી સંસારમાં પાછા પ્રવેશ કરે છે. એક એક સંસારમાં જુદા જુદા ઉપાધિવાળા બ્રહ્મ રમણ પણ છે, જાડો કેરીનાં ગોટલામાં પોપડાની અંદર પોપડાની અંદર ગોટલો હોય છે તેમ તે સંસારોની અંદર પણ સંસાર નાં સમૂહો રહેલાં છે. અનેક સંસારો હોવાં બ્રહ્મ અનેકરૂપે છે. વિસ્તાર પામેલો કેરી ના ઝાડ બ્રહ્મ સ્વભાવની રાખવા છે. જ્યારે કેરી હોવા છતાં પણ બ્રહ્મ માં ભિન્નભાવ નથી. બ્રહ્મ પણ વાસના રાખીને સંસારીક મનરૂપ થઈને પાછો જ્ઞાનનો ઉદય થતાં બ્રહ્મ રૂપે સ્વાભાવિક પામે છે. બ્રહ્મના બનેલો જીવ જેવી રીતે સ્વાભાવિક પામે છે.

બ્રહ્મનું કારણ શું હશે? એ પુરાવું રહસ્યમય છે. બ્રહ્મ એ એક જાતનો જ્ઞાનનો સ્વભાવ જ છે, એમ કહેવું યોગ્ય નથી. કારણ કે સ્વભાવ કાર્યની સાથે ઉત્પન્ન થાય છે અને બ્રહ્મ જગત ની સાથે ઉત્પન્ન થતું નથી. બ્રહ્મ નિર્વિકાર, અવિકારી છે, અને રહસ્ય હોવાથી વાસ્તવિક રીતે કોઈનું કારણ નથી. એમ છે એટલે બ્રહ્મ નો જ વિસ્તાર કરવો યોગ્ય છે. સાર વગરનાં બીજમાં વિસ્તારો કરવાથી કોઈ પુરુષાર્થ થતો એમ નથી. કે જીવ હોય છે તે પોતાનાં સ્વભાવને ઓળખે અંદર રહેલું બ્રહ્મ પોતામાં રહ્યું છે. પણ બ્રહ્મ તો પોતાનાં સ્વરૂપ (બ્રહ્મપણું) ને ન ઓળખે પણ જગત રૂપે થયેલું છે. જગત તો બ્રહ્મમાં જ રહેલું છે. એટલે બ્રહ્મ માં પૃથ્વીતત્વ જેવા પણ રહસ્ય પૃથ્વી માં જોવાયેલું નથી.

બ્રહ્મને કોઈપણ પણ ઉપમા બરાબર પડે એમ નથી

જે બ્રહ્મ છે તે જ જગતરૂપે પ્રગટ થયું છે, પણ વાસ્તવિક રીતે

Date:-

જગતરૂપે થયું જ નથી. જેમ રજજુ સર્પરૂપે ભાસે છે અને તે સર્પરૂપ પદાર્થ નથી, તેમ બ્રહ્મ જગતરૂપે થયેલું છે એવું નથી. પોતે દ્રષ્ટા હોવા પોતાને દૃશ્યરૂપ માને છે એટલે જ ભરાવરૂપ નું ભાન થતું નથી. જ્યાં સુધી પોતાનું સ્વરૂપ દૃશ્યરૂપ ભાસતું હોય, ત્યાં સુધી પોતાનાં સ્વરૂપ ના સાચા સ્થિતિનો કોને અનુભવ થાય? જ્યાં સુધી આંખવાળાં પડળ માં ભેદની ભ્રાંતિ હોય ત્યાં સુધી કશું સમજાતું નથી.

આત્મા નિર્મળ, સ્વયંપ્રકાશ અને વ્યાપક છે તો પડળ જેવામાં આવતો નથી; માટે બંધનરૂપ બોકળા ભ્રાંતિ ભારે પ્રબળ છે. જેમ જેટલા બધા પદાર્થોને જુએ છે પણ પોતાનાં દૃશ્ય-રૂપ સ્વરૂપને જોતું નથી, તેમ બંધનરૂપ બોકો દૃશ્યને જુએ છે. પડળ પોતાનાં સ્વરૂપને જોતાં નથી. એ કે દૃશ્ય નિર્મળ, સ્વયં-પ્રકાશ, વ્યાપક અને પોતાનું સ્વરૂપ જ છે, તો પડળ જેમ ~~સ્વચ્છ~~ સ્ફટિકની ભ્રાંતિવશાત્ ઉદ્ભવેલા અવાસ્તવિક પુરુષ દૃશ્યને જોતો નથી, તેમ બંધનરૂપ બોકો દૃશ્યને જોતાં નથી.

એ કે બ્રહ્મ સ્વયંપ્રકાશ ને એ વ્યાપક છે તો પણ દૃશ્ય ભાસવા છતાં પડળ ભાગ્યે જ ભાસે છે; પરંતુ જે દૃશ્ય છે એને જે દૃશ્યરૂપે જ જોવામાં આવેલો બ્રહ્મના પૂર્ણ જ્ઞાન દૂર છે. દૃશ્ય જગતમાં દૃશ્યપડળ નું મારણ કરીને, જો બ્રહ્મબુદ્ધિ કરવામાં આવે તો જ બ્રહ્મ પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યાં સુધી જગતને બ્રહ્મરૂપે અને પડળ જગતરૂપે જોવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી અજ્ઞાન અને બ્રહ્મ એવા બ્રહ્મનું જ્ઞાન થવું દુર્લભ છે.

બંધનરૂપ બોકો દૃશ્યને જુએ છે પણ દૃશ્યને જોતાં જ નથી. પરંતુ કુશળ! દૃશ્ય શું કહ્યું છે જ તેનું જેવા દૃશ્ય જ છે. જેમ સર્પદોષવાળા રજજુ જ્ઞાનને બોધ અનુભવ કરે છે પરંતુ નિર્દોષ આત્મા જ તેને દૃશ્યપદાર્થરૂપે દૃશ્ય પામે છે. જેમ આત્મામાં બોકોક જેવું દૃશ્યપડળ કે દૃશ્યપડળ કંઈ જ નથી. જે દૃશ્ય છે તે જ સર્વવ્યાપક જેવા દૃશ્યરૂપ છે, એટલે તેમાં બોકોક જેવું દૃશ્યપડળ કે દૃશ્યપડળ જેવું જ નથી. દૃશ્ય તો બ્રહ્મ જ જગતરૂપ થયેલ છે, અને દૃશ્યરૂપ પડળ થયેલ છે. જેટલાં પોતાનાં જેટલાં પડળ તે બધી બોકળા જ દૃશ્યરૂપ અને દૃશ્યરૂપ થાય છે. અજ્ઞાનરૂપ જે આત્મા છે તે પોતાના અંદર જ જગતરૂપ સ્વપ્નને જુએ છે. આત્મામાં જે ચિત્તપડળ, અહંકારપડળ તથા પંચભૂતપડળ બધાં થાય છે.

Date:-

આત્મા જ પોતાનાં સ્વભિન્ન સ્વને કે પૈતમંડોરૂપે ઉદ્ભવ પામે છે. જેવાત ચિત્સંસારની છે. જ્યાં ચિત્ત ચિત્તમાં જ ચિદાકારરૂપ ચિત્ત, જે કંઈ જ્યાં કંઈ દેખાય રૂપ રેખાઓ રાખવાને રંગ સંપન્ન છે. અને જેમનો જ્યાં જ્યાં ચિત્ત રંગ જોવામાં આવતો નથી. બુદ્ધ પુરુષો બુદ્ધમંડરૂપ પદને પોતપોતાનાં જુદાં જુદાં ભાગોનો સ્વીકાર કરાવે છે,

જે જે ભવનો જે જે સંસ્કાર જેને જેવો ઉદ્ભવ પામે છે, તે તે ભવનાં તેવો સંસ્કાર તે તેવો રીતે સંસાર રૂપ પદને પૈતજ્ય (બુદ્ધમ) અનુસરે છે. જેવાં અનેક સંસારો માં કેટલાયેક ભવો નો સંચાર પરસ્પર મળે છે, અને તેમનાં પોતાનો મેળ વિકાર કરીને, દરેક ઠેકાણે રાંત પદ જાય છે. કે રામ! તમે પરમ બુદ્ધમ ચિદાકાર રામરાજુઓ વડે જુવો. તો પરમાણું માં મહત્માં પડ્યા કુમારો સંસારોનાં સમુદ્રો રહે છે. જેમ જળમાં તેજ રહ્યું છે તેમ ચિત્તમાં જ્યાકારૂપ, પદાર્થમાં, જ્યોતમાં, વાયુમાં અને જેટમાં ત્યમો સંસારો રહ્યા છે. જ્યા પદાર્થનાં ચિત્તનાં વિકારો છે. જેવાય માટે જ્યારે ચિત્ત જુદા થાય છે ત્યારે જેવાદ્ભુતરૂપ થાય છે. અને શુદ્ધ જૈવાદ્ય અદ્વૈતાત્મક છે, જેટલે જેમ કોઈ સમયે જ્યાકાશ અને પરાણાં રહ્યાં મળી જાય છે, તેમ સંસારો પડ્યા પરસ્પર મળી જાય છે. બુદ્ધમ જ્યાદિ પુરુષોને પડ્યા પોતાનાં જ્યાકારમાં ચિત્તને તારો જ્યા બુદ્ધમંડ રૂપ ત્યાંનું અને મોટું રહ્યમ પોતાનાં જ્યંદર જ દેખેલું છે. કેટલાક ભવો જેવા સંસાર રહ્યમાંથી બીજો સંસાર રહ્યમમાં અને ત્યાંથી જ્યાગળ ત્રીજા સંસાર રહ્યમમાં જેમ જ્યાવ્યા કરે છે, જેટલે જેમ જેનાં ચારત્યારેક દેહ ધારણ ચિત્તમાં કલ્પાયેલો ત્રીજા જ્યાદિ પદાર્થો જે બહારનો ત્રીજા જ્યાદિ પદાર્થોરૂપે અત્યંત દેહ પૂતળા થાય છે. જૈવાદ્ય જ્યાં જે જ્યાકારનો ભાવના કરે છે ત્યાં ત્યારજ તે રૂપ જે થઈ જાય છે. ચારમાં માં કેટલા પુરુષો ચિત્તે પોતાનું જૈવાદ્યમાં સામર્થ્ય જે છે. અને સામર્થ્ય તે જ્યારે જ્યાત્મામાં જે ભેગામાં જ્યાવે છે તે પડ્યા જ્યાત્મા નાં સમસ્ત માં સાચું જે પૂતળા થાય છે.

જગતનાં જ્યંદર જીવરૂપ પરમાણુઓ પૂતળા થાય છે અને જ્યાશ્ચર્ય ભર્યું; કારણ કે જીવ અને જગત એ બંને બુદ્ધમરૂપ કેવાદ્ય જ્યાકારમાં જ્યાકારાયેલ છે. આમ આમ સમજો જે તમે જગતોના અને જીવો ના

પરસ્પર માં સ્થાપિત કેમ રાખવો? એ બાબતે ઘોડી છે. જૈનધર્મમાં જ બોલવામાં જ અંશરૂપ દેશ, કાળ, ક્રિયાઓ અને દ્રવ્યોના જ્ઞાનને જોડવા તે જ્ઞાન બરાબર કોઈ એમ માનવું છે. પછી તે જ્ઞાન કોઈ રાજે બધાના સિમ્બલ્સ રાખવા બધી. જૈનમાં ના માંડવે જૂના પદ્ધતિમાં બધાને ઇન્ટરનલ પેઢી બોલવાની અંદર બોલવાની મળે દેખાવું રહ્યા જૈનધર્મમાં અંશરૂપ રાજરે બાબતના રમૂજ રાજર કુપ માનવા લિસ્ટમાં રાખવું છે. જે કોઈ રહ્યા જ્ઞાન ઇન્ફેક્ટ છે તેનું બિનુપક્ષ કરવા વાસ્તવિક રાજે તેમાં કોઈ પક્ષ રાખવા બૃહદ ના જુદો પડવો બધી. જૈનધર્મ માં રમૂજ અંશરૂપ જાણે બોલવામાં જ્ઞાનને બાબતે જે પાછો જુદું માનવે તેમાં રહ્યાં કરે છે.

દરેકમાં બાબતે જૈનધર્મ અનિવાર્ય છે એમ રહ્યાવિચાર છે તેના રમણના બૃહમાંડને જોવા માટે અમારાનો જ બોલવાના બહાર જુએ છે, અમે સાત જ બોલવાનો અંદર જુએ છે. બૃહમાંડરૂપ ઇન્ટેલને જોવાને પક્ષ જ્ઞાન જો અમૂલ્યરૂપ પ્રયાસે પાછો જ બોલે બૃહમાંડમાં બોલવાના રમણોગતિ અને ઉર્ધ્વગતિ રમણનું બાબતના માનવું છે.

એક રમણ પક્ષ જોવા પક્ષે ત્રણ રમણો જે જોવા જૈનો માણસ સિમ્બલ પરના પ્રકાર પોલિટિ શિષ્ય જ જૈન બોલે બાબતોમાં રમણવાદ કરે છે. તેમ એક અંશના પક્ષ જોવા અંશવાદે બાબતના અંશવાદો જે જૈનો કરવો રમણવાદ જ્ઞાન જૈન-મહાવીરના બોલે બાબતોમાં રમણવાદ કરે છે. વાસ્તવિક રીતે રમણવિજ્ઞાનના જુદા જાદો પડવા અને જુદાજુદા પ્રકારો કુપ ઇન્ફેક્ટ બાબતમાં કેવળજ્ઞાન જ્ઞાન બાબતો બાબતોગતિ પોલિટિના રમણમાં રહ્યાં છે અને કેવળજ્ઞાન રમણવાદ બાબતો ઇન્ડાઇટ પર મળવા ગયેલાં છે. જૈનમાં એક જ્ઞાનરમણ બૃહમાંડને તથા બાબતોને પોલિટિ અંદર ઇન્ફેક્ટ બાબતોમાં જ રમણે છે અને તેમનો તો રમણ જોવામાં વિચારવા જ્ઞાન ને રમણ જેવું બિનુપક્ષ જ માને છે. જૈનધર્મ ફિલોસોફિકલ અને રમણોત્પાદક છે. તેના બૃહમાંડનું બિહાર જોડાવું પક્ષ જૈનધર્મ રમણવાદ છે અને અંદર જોડાવું તે પક્ષ જૈનધર્મ રમણવાદ છે.

જેમાં જૈનધર્મ કોણ કયા તેમાં વિષયો જો ઇન્ટરપક્ષ કોણ જ એ સ્વાભાવિક છે. રહસ્યવાદ બાબતો ફિલોસોફિકલ

Date:-

પ્ર.19 . વશિષ્ઠ બોલ્યાં : હે રામ! સઘળાં જગોમાં અજરૂપ પરબ્રહ્મ આકારના જેમ વ્યાપક છે, તેવા તે જગોના અંદર પડ્યા રહેલાં છે. આવા જગોના અંદરના ભાગમાં જે જગા છે, તેમાં પડ્યા અનેક જગો રહેલાં છે. ચૌદભૂવનરૂપ પરબ્રહ્મ વગેરે પડ્યા પૃથ્વી આદિ બધા.

જે જગો પરબ્રહ્મના અંદર રહેનારા જગોમાં રહે છે, તેઓ પડ્યા પરબ્રહ્મમાં જ રહે છે. પૃથ્વી ચૌદભૂવન પરબ્રહ્મ જેવાં જેવાં દ્રશ્યપદાર્થે રહેલું છે, ત્યાં ત્યાં તે તે દ્રશ્યના અંદર તેનાં જોડ્યા જગો પડ્યા રહેલાં છે. એ જગો પોતપોતાનાં કલ્પાણ માટે વિવિધા પ્રકારના ક્રિયાવ્યવહારોમાં કર્મોદ્વારે જે જે શ્રેષ્ઠ કરે છે, તે તે શ્રેષ્ઠને અનુસરતાં ફળોને તરત પ્રાપ્ત થાય છે. જેવાં દેવતાઓનું ધ્યાન કરનારા જગો દેવતાઓને પ્રાપ્ત થાય છે, ઋષિનું ધ્યાન કરનારા જગો ઋષિને પ્રાપ્ત થાય છે. હિરણ્યગર્ભનું ધ્યાન કરનારા જગો હિરણ્યગર્ભને પ્રાપ્ત થાય છે અને પરબ્રહ્મનું ધ્યાન કરનારા જગો પરબ્રહ્મને પ્રાપ્ત થાય છે. આમ જે જેવા (4) માટે ધ્યાન નો ત્યાગ કરીને અનુભવ પરબ્રહ્મનો જ અભ્યાસ કરવો જોઈએ છે.

જગતમાં બાલકના જ્ઞાનશક્તિ પ્રથમ કારણ અને કુશળ હોય છે. જ્યાં સુધી તેને સંસારસંબંધના વિષયો જ્ઞાન ન થાય ત્યાં સુધી હોય, ત્યાં સુધી તેને જેવું બોલાવ્યા પ્રમાણે તેવું અનુભવ થાય છે. પડ્યા સંસારસંબંધના વિષયનો જ્ઞાન થયો ત્યારપછી જ્ઞાનશક્તિ કલ્પિત પદાર્થ થયા પછી તેને બીજા ઉત્પત્તિ અનુભવ થાય તથા માટે જ્ઞાનશક્તિ કુશળ હોવાપણે જે તેને બ્રહ્મજ્ઞાનના ઉત્પત્તિ અનુભવ પડ્યા બોલવામાં અમુક બોધ જ્ઞાનના ઉત્પત્તિ અનુભવ નથી.

રામ બોલ્યાં : જગત અને સ્વપ્ન એ બેઉ જેવું છે! બંનેમાં અનુભવ અપરોક્ષ આવે છે અને જગત અમારા અનુભવ અને સ્વપ્ન માં બ્રહ્મ કેમ ?

વશિષ્ઠ બોલ્યાં : જેમ પદાર્થ માં ચિત્રલાની ~~પૃથિવી~~ પૃથ્વી પૃથ્વી પ્રતીતિ થાય છે તે જગત કહે છે જેમાં પદાર્થોના અંશિચારના પ્રતીતિ થાય છે. તે સ્વપ્ન કહેવાય છે સ્વપ્ન પડ્યા જે કાળાંતર માં રહે તો જગત કહેવાય છે. અને જગત પડ્યા જે કાળાંતર માં ન રહે તો તે સ્વપ્ન કહેવાય છે. બાકીનો બંને અવસ્થાઓમાં અનુભવ સરખો જ રહે છે. જ્યાં સુધી અનુભવ માં

Date:- 17.2.25

પૈસાની અંદર પૂર્ણવિરામ છે. પૈસાની અંદર જે અક્ષર બહાર ડોકિયું કરે છે અને તેમના પડખે અંદર વાળું જે અક્ષર બહાર ડોકિયું કરે છે, તે અક્ષરોનો પડખે પૈસાની ઓળખાણ આપવાને બદલે પૈસાના અંદર જ પૂર્ણવિરામ છે. બહાર અંદર બંધ થાય છે અને વાર તેના અંદર બંધ થાય છે.

અર્થ અક્ષરનો બહાર પડખે એકબીજા અંદર ભાગ, બિંદુ અંદર ગણો, બાજુમાં રહેલા અનેક અંદર અંદર અનેક બિંદુ છે. જેમ બગીચામાં અનેક વૃક્ષ વચ્ચે ઘાસમાં પૂર્ણવિરામ થઈને જેવું તેવું ઘાસ ઘઈ ગયું છે, તેમ કુદરત બગીચામાં અનેક, ત્યારે અક્ષરનું અને અંદર નું અક્ષરનું ટોળું બરાબર ઘઈ ગયું છે. (4)

જે પુરુષને કૂંડા કહ્યું અને અમ બોલ્યું છે અનેનો પ્રોઢ વિચાર ઉદ્ભવ્યા કરતો થયો, તેનાં મનમોહન અમ અજાણ્યાદિકાર તો બાવડાં નાં દુઃખ નો ત્રિમ કરી કૂદતો નથી. દૈનંદિનચર્યાપૂર્વક કરવામાં આવેલો વિચાર જે બદલાર થાય છે, પડખા રાજવાળાએ ફરેલો વિચાર સહજ થતો નથી. જે કુટુંબવિદાયના પુરુષને દિવસે દિવસે અંધારા નાં ઘુમોના બોબડા પાળતા પાળતા ટેવ ટોળ છે, તે પુરુષ નો વિચાર ફરબદલાય છે.

જેમ રસોઈઘરનો અણબારત રાખવામાં આવે તો અણગમતાં પૂર્ણવિરામ થાય છે, તેમ શબ્દોને બગાડવાનો અપરાધ રાખવામાં આવે, તો વિવેક ફરબદલ થાય છે. જે પુરુષ જે બાબતમાં જે વિવેક કોળ છે પડખા મનમાં વિવેક કોળો નથી તેડ્યો અવિવેકીપડખું બકુડો ઈકોસ્ટ્રુ કોબાદ્ય ટોળે તે અવિવેકીપડખું બકું દુઃખ અપાવે છે. ઉદાહરણ બાબતમાં કરવામાં જે રાખેલો વિવેક ફરું કામ કરવો બધો. બોલાના દુરુપયોગ બાબતમાં પડખાદ્ય જે વિવેક પહોંચ્યા બાકીનાં છે.

પ્રથમ વિવેકદ્ય રાગ અને પ્રવેશ અપાયો થાય છે તથા તેનું મુખ્ય અપરાધ થયું થાય છે. અને તે પછી દ્વારા વિષયો તે મેળવવાના અને અનિષ્ટ વિષયોને દૂર કરવાના પ્રવૃત્તિ ઊભી બદલાય છે. આ પ્રમાણે બધું કોળ ત્યારે વિવેક પૂર્ણવિરામ પહોંચ્યો અમ થયો. જેને વિવેક પૂર્ણવિરામ થયો કોય, તે પુરુષ પંચિતપાવન છે અને જીવનમુક્તિનું પાત્ર છે.

દાવાંગ્નિ કૂદતી હરણી.

Lakeer

Date:-

સ્થિરતા જેવાય ત્યાં સુધી તે અગાત જ છે. પણ તે પણ ક્યારેક સમજાય તો તે સ્વપ્નરૂપ થઈ જાય છે. આ કેમ થાય છે તે સમજીએ.

શરીર માં જેમ, બાર રહેલ અવયવ જુદાં જુદાં કામોથી કરેલાં બનેલાં છે. એને તે બનાવટવાળા ગણાય છે. જ્યારે પ્રાણવાયુનો પ્રેરણાથી બનાવટવાળ કુદરતમાંથી શરીર માં પ્રવેશે છે, ત્યારે શરીર મનથી એને પ્રાણવાયુ વ્યવહાર કરે છે. એ બનાવટવાળ જ્યારે એંદરના બાકોરાંઓમાં પ્રવેશે છે ત્યારે સ્વપ્નાવસ્થા પ્રાપ્ત થાય છે. એટલે અગાતમાં દેખાયેલો બનાવટવાળ ભ્રમ જેમાં નિમ્ન થઈ રહ્યો હોય છે એવા ચિત્તમાં અગાતનાં સારાં ખરાબ સંસ્કાર ઉદ્ભવ પામે છે. એ બનાવટવાળ જ્યારે નેત્ર જેવાંઈ છિદ્રોમાં પ્રવેશે છે, ત્યારે અનેક પ્રકારનાં રંગ આકારો વગેરે તથા વિકારો વડે ભરપૂર એવા સ્વપ્ન પોતામાં જે રહેલા અગાતને તે બહાર ખુલ્લે છે. એટલે અગાતવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ કહેવાય છે. એમ કે અગાત એને સ્વપ્ન એ બંને જાગૃતાવસ્થાનાં અનુભવમાં સંસ્કારોપયોગી સારું જ છે. બાહ્ય જેનાં અનુભવમાં ચિત્ત પડ્યાની કલ્પના કરી લેવામાં આવે છે તેને અગાત માની લેવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે અગાત અને સ્વપ્ન બે ભેદ છે.

ઉંઘે સુષુપ્તિ અવાંઈ ના પ્રદેશમાં કરું કું, માંસિક, વાચિક અને માનસિક એ ચારેય જાતનાં વિક્ષેપ શેષ રહ્યે, ત્યારે અગાત કહેવાય કાયિક તથા વાચિક વિક્ષેપ મટી જઈને કેવળ માનસિક વિક્ષેપ પૂર્વક્ત ત્યારે સ્વપ્ન કહેવાય અને માનસિક વિક્ષેપ મટી જેનાં બનાવટવાળ સંસ્કાર પણ સમાપ્ત થઈ રહે, ત્યારે સુષુપ્તિ કહેવાય છે.

સુષુપ્તિમાં ઇંદ્રિયદ્વારા માં રહેલું બનાવટવાળ સમજાને પ્રાપ્ત થયેલાં પ્રાણવાયુના પ્રેરણા ના કામનાં વિક્ષેપ રહિત રહીને મારા પ્રકાશ જ કરે છે. આ સ્થિતિમાં રહેલું બનાવટવાળ બાકોરાંઓમાં પ્રસરતું નથી. તથા તે સમષ્ટિ સ્વપ્ન પણ નથી. અને તે નેત્ર આદિ છિદ્રોમાં પ્રસરતું નથી તથા અગાત દશા પણ ફોલ્ટ નથી. સુષુપ્તિ દશામાં બનાવટવાળ નો એને પુરુષનો અનેક પ્રકાશ ઢંકાઈ જવાથી પડ્યા રહે 'બનાવટવાળ' નામનો પુરુષ નો અંદરના ઇંદ્રિયાકાર છિદ્રોનો પણ બંધ થવાને લીધે બાહ્ય જગતના પ્રદેશમાં રહેલા ઇંદ્રિયાર્થ જેમ મારા પ્રકાશ કરવારૂપ સ્થિતિને પ્રાપ્ત થાય છે. ચિત્તમાંથી સઘળાં વ્યવહારોનો

Date:-

ઉપરાંત પણ, ગાંધીજી દ્વારા સર્જેલાં પૌરાણિક સંદર્ભો ગાંધીજી, વિચાર તથા સંઘર્ષગાથા આદિ પૃથક્કરણથી, જ્યારે સ્પષ્ટ રૂપે સાક્ષાત્કાર પ્રાપ્ત થાય ત્યારે ભૂતકાળમાં, સ્મૃતિમાં તથા સુષુપ્તિમાં વિલીન કરતાં કરતાં પણ તુરીયાવસ્થા પ્રાપ્ત થયેલા કહેવાય છે.

જ્યારે જ્યારે રચનારનાં પરિપાક આદિ ક્રિયાઓ વિષયવસ્તુ પામને જીવનલક્ષી રૂપે સાધારણીકરણ કરે છે, ત્યારે તે જીવનલક્ષી તે તે ભોગોને સ્વીકારવા પૂર્વ સંસ્કારો જાગૃત થવાથી ચિત્તમુખ ઉદ્ભવ પામે છે. સાધક ઉદ્ભવ પામને તે પોતાના સ્વંદર રહેલાં વિસર્જન જીવનના ખટકાને જાગૃત થવા જેવાં ઉત્પત્તિ તથા ભારણ આદિ ક્રમોમાં જુદાં જુદાં સ્વરૂપે ગુંથી જુએ છે. આ સ્વરૂપ કહેવાય છે. જેમ દાદાના ઘરમાં રહેલાં બાળ તે ભોગ-~~સ્વરૂપમાં~~ સાધિકરણ સંપૂર્ણ વિસ્તારવાળું જુએ છે, તેમ સ્વરૂપમાં જીવનલક્ષી પોતાનાં જ રહેલાં જીવન તે જાગૃત થવા જેવા સંપૂર્ણ વિસ્તારવાળું જુએ છે. પ્રાણવાયુઓ જ્યારે જીવનવસ્તુને જેવાં સાધારણીકરણ કરે છે, ત્યારે અનુભવું કે જીવનવસ્તુ મારું ~~કુ~~ હું' એવું જણાવા લાગે છે. એવો પ્રાણવાયુઓ જ્યારે જીવંત સાધારણીકરણ કરે છે, ત્યારે તે જીવન પોતાની સાધારણમાં ગતિ કરતો હોય છે. અનુભવ એ જીવન જ્યારે બાહ્યવિશ્વના સ્વંદર રહેલાં કંઈ પણ પૂર્વના નિમિત્ત જોતાં હોય છે, ત્યારે તે પોતાના સ્વંદર જ વારસાઈ સ્વરૂપના વિચારાદિ આદિ ના સંસ્કૃમ ને અનુભવે કરે છે. જેમ પુષ્પને પોતાના સ્વંદર જ પોતાનાં સુગંધ ની અનુભવ પાય છે, તેમ જીવને પોતાનાં વિષે સ્વંદર માં વારસાઈ આદિનો અનુભવ પાય છે. જ્યારે એ અનુભવો જીવ બાહ્યવિશ્વના સ્વંદર રહેલાં વિષય પર થાય ત્યારે તેને ગમતાં જેવો સાધકને બહાર પડ્યો કોય તેમ અનુભવે છે. જ્યારે તે અનુભવો જીવ બાહ્યવિશ્વ માં રહેલાં કુદરતના નિમિત્ત બને છે, ત્યારે પોતાના સ્વંદર જ રહ્યા પણ જાગૃતાવસ્થા દેશકાળો ને બધો બહાર જોવાય કોય તેમ જુએ છે અને કુદરત માં જુડાવા જાય છે. પોતે અનુભવરૂપ કોયાને લાગે તે રમણે એવા અનુભવો કરે છે. પ્રાણવાયુઓએ સાધારણીકરણ કરેલો અને ભિન્ન ભાગોનો એ જીવ જોતે કે જે ~~જાગૃત~~ વારસાનું જોવાણ કરવો કોય છે, તે તે વારસાને બાહ્ય દૃષ્ટિએ સ્વંદર ની બહાર જોવો કોય તેમ સ્વંદર જ જુએ છે. સ્વંદર જોવાનાં કારણે આ સ્વરૂપને બહાર છે.' એવાં પ્રતીતિ થાય છે. આવ સ્વરૂપને લાગે જાણે

Date:-

રાગાદિમાં જ પડોરાતાં પોતે રંજક જ ભોગ પામે છે; રખે લોભપ્રિય પોતાના રાગરાક્ષિયના પોતાના રંજક જ તુરત રંજનુમત કરે છે, તેથી તેમાં રહે રંજનિ રંજન કરેલ છે. રંજ ગત જન્મે પૂજા-ભાવુના ભોગ પામવે ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં પ્રસરતાં અટકાવ રાખે રંજાદિ વિષયોનો રંજનુમત કરે છે, ત્યારે તે જાગ્રતવસ્થા વાળો કહેવાય છે.

હે રામ! રંજે તમે રંજાવાળ રંજમાં સુકાયા છો. તમારા મનમાં રંજદિવાર પામા રહ્યા છો. માટે હુંયેથી તમારે કઈ પડ્યું નિરાકુળ જીવનને સારું માનવું નહીં. જગત જે સારું માનવાથી રંજાધ્યાત્મિક, રંજાધિભૌતિક તથા રંજાધિદૈવિક ત્રિતાપોને લહે, પોતામાંનો મરણ, રંજને દોષો પ્રાપ્ત રંજાનો નિરાકુળ રંજમાળા થાય છે.

5.20 જાગ્રત મનના ભંજિત છે.

વાશિષ્ઠ બોલ્યાં: હે રામ! મનો રંજાભાવ રંજમાવવા માટે તમને જાગ્રત રંજાદિ રંજવસ્થાનો વિષે કહ્યું. જેમ લોભપ્રિય જો ગોળો રંજાર્જન રંજાધિપત્યાનો પ્રાપ્ત થાય છે તેમ દઢ નિશ્ચયવાળું ચિત્ત જે જે પદાર્થનું ભાવના કરે છે તે તે પદાર્થરૂપપણાને પ્રાપ્ત થાય છે. રંજક રંજાધિપત્યમાં રાગ પદાર્થો, દ્વેષ પદાર્થો, હોડવું રંજ ગાડવા જેવું રંજાદિ રંજભાવનો મન વડે જ કરેલ છે. રંજેવા માટે મનના રંજવા રૂપ પદાર્થના જે રંજના રંજભાવનો રંજાધિપત્યાનથી રંજને રંજાધિદૈવ પડ્યાનથી. તે બો રંજાનર્જિતાય છે. મનિત મન જ માંડું ઉત્પન્ન કરનાર છે. રંજને તે જ જગતના રંજાર્જનું કારણ છે. મન જે જગતરૂપ હોવાથી જગતને બનાવે છે. જે મન છે તે જ જગ છે. રંજેવા માટે મનને જો દ્રઢ માર્ગ જોડવામાં રંજાવે તો જગતમાં જે જે રંજાદિવાર્યો છે તે રંજાનો પ્રાપ્ત થાય છે. કારણ કે રંજાનો રંજાદિવાર્યો મનનો જ થઈ રંજાધીન જ મટે છે.

રંજૂર રાગદ્વેષ તો મનને લહે જ જોવાનાં પામે તેવું છે. રંજ મન દઢ વાસનાના જેવા રંજાકારની સાધના કરે છે તેવા રંજાકારને પ્રાપ્ત થાય છે. મન દઢ ભાવનાથી જેવું રંજાકારને પામવા ઇચ્છા રંજમર્થ છે. રંજેવા માટે રંજનુકૂળ પરિજ્ઞામરહિત, ઉપાધિ વગરનું રંજને ભ્રમવગરનું જે દ્રઢપણે છે તેનું જ બાળપૂર્વક રંજનુસંધાન કરવાં રહો, જેથી તમે

Date:- 18-2-95

બુદ્ધપણાને પ્રાપ્ત થશે. શરીર મનના દોરેલા પ્રદેશમાં બદ્ધ છે. પણ જ્યાં શરીર કોઈ ત્યાં મનને જ્યાંનો નિશ્ચયથી. જેવું માને કે રામરાજ્ય, તમારું મન સત્યાસત્યનો પ્રાપ્તિને માટે જ થાય કરે. અને કેવું કાલ્પનિક જ્યાંકરીય મિથ્યા ક્લેશ કોણ છે.

S.21 મન જો નિગ્રહ :-

રામ બોલ્યા :- કે ભગવન્! બુદ્ધિ, દેશ, કાળ તથા વસ્તુ માં પરિચ્છેદ કરી રહિત છે, વ્યાપક છે, નિત્ય છે અને નિરાકાર છે, તેમાં જ્યાં મન આમની મર્યાદા કરીને જાણે કેમ? બુદ્ધિમાં કોણ ત્યારે પદાર્થ છે નહીં. કલ્પો નહીં અને જોશે પણ નહીં; તેમાં જ્યા મનરૂપ કલંક કલ્પાંત જ્યારે કેવા પ્રકારે શું જ્યાંનું?

વશિષ્ઠ બોલ્યા : કે રામ! તમારા બુદ્ધિ મોહના વિષયમાં કોઈ જોતરે છે. તમારા બુદ્ધિ જ્ઞાનાભ્યાસ-પાકવા જેવાંને જો વિચાર કરવા તત્પર થઈ છે. જ્યારે જે કેવળ પદ સદ્ભાવ આદિ મહાત્માઓને મળ્યું છે, તો તમને જ્યા બુદ્ધિના પ્રભાવ થી પ્રાપ્ત થશે. પરંતુ કોમળા જ્યા પ્રકાર માટે તો તમારો જ્યાય નથી. 'બુદ્ધિ જ્ઞાનમાં મનરૂપ કલંક બહુ નથી.' જ્યે પુરુષ તે બુદ્ધિ જ્ઞાનનો જ્યનુભવ કર્યા પહેલાં રહે છે. પણ જેને બુદ્ધિ જ્ઞાનનો જ્યનુભવ થઈ ચૂક્યો હોય, તેના પાસે જ્યે મન જ નિરુપણ જ કરવા નથી, કે જેના તે જ્યમને પૂછે. પોતાને બુદ્ધિ જ્ઞાનનો જ્યનુભવ નહીં હોવા છતાં વિદ્વાન હોવાનો ડોળ કરતો જે કોઈ પુરુષ જ્ઞાનવાન હોય તેને તો 'જ્ઞાનમાં બુદ્ધિપણું જ કેમ રહે?' જેવા ઢંગ કરતા જોઈને પણ જ્ઞાનનું બુદ્ધિપણું જ્ઞાનકારને 'બુદ્ધિમાં મલિનતા કેમ રહે? જેવા ઢંગ કરતા જોઈએ નહીં.

તમારા જેવા: કરણમાં જ્ઞાનનો જ્યનુભવ આવે થશે ત્યારે તમારા જ્યનુભવના જ્યારે મારા જ્યનુભવને મેળવવા માટે કું ત્યારે બોલવા ચાલશે ત્યારે તમારા જ્યા પ્રશ્નનું જ્યમાધાન થશે. (બ્રહ્મણ કહેવાનું જ્યમારે વિચારીને પૂછશો) તમે જ્યા પ્રશ્ન ફરીવાર પૂછજો. કેમ બુદ્ધ જ્ઞાનના ભ્રમમાં જ્યે જ્ઞાનવાનનો બોધ થયો નથી. જ્યારે બુદ્ધિરૂપ મોહમાં માણસનો જ્યંત કેમ રહે? જ્યે વિષયને પાછળ રાખને કોણ જાણે તો કું બુદ્ધિ મોહમાં માણસનો જ્યંત જ્ઞાનકારને જેવો જ્યભવ્યું છું. કે રામ! બુદ્ધિ જ્યારે જ્યહંકાર જ્યાદિરૂપે વિકાર

Lakeer

Date:-

પામે છે, ત્યારે પૃથ્વિરૂપ થાય છે; અને મળ કરે છે ત્યારે મળરૂપ થાય છે; જુએ છે ત્યારે ચક્ષુરૂપ થાય છે, સાંભળે ત્યારે શ્રોત્રરૂપ અને બોલવા ઇચ્છે ત્યારે વાણીરૂપ થાય છે, ત્યારે વાણી અને કર્મેન્દ્રિયોરૂપ થાય છે.

મન જે વાસના માંરફે તે વાસના ને વાસના નો વ્યવહાર તે ગૂંથણ કરે છે. પોતાના વાસનાના કર્મોના વિષયો ને ~~કર્મો~~ જુદિયવોકર નિર્ણય કરીને તે 'આ વિષયો તો મારો પોતાનો' એમ અભિમાન ધરે છે. તે અભિમાનને પૂર્ણ કરવા માટે પોતે રચેલારચેલા તે વિષયોનું જે તે માધ્યમ દ્વારા કરે છે. મન નો એવો સ્વભાવ છે. મને જે વિષય પકડવો હોય, તેમાં જે તેને રાગ રાખે છે અને તે રાગ રાખવા થકી શરીર તથા ઇન્દ્રિયો પણ તન્મય થઈ જાય છે. કેમ! મન વાસના માં રાખીને રાખે કે વૃક્ષ, તેના પાંદડા તોડે રહેનારો કેવું પણ તે વાસના જે સ્વભાવમાં જ પ્રાપ્ત થાય છે. ગોદડાવાળા પદાર્થ માં પિંજેલો પવન કેમ ગોદડામય થાય છે તેમ વાસનાને અધીન રહેનારો કેવું વાસનામય જ થઈ જાય છે. વાસનાને સ્વભાવ જે પ્રાપ્ત થયેલાં કેવું માં રાખીને પકડ થાય છે અને પોત-પોતાના વિષયો પર દોડવા તે તે વિષયો ના પ્રાપ્તિને સ્વભાવિક ક્રિયાઓ કરવા માટે કર્મેન્દ્રિયો નો સમુદાય પણ પોતાની મેળે જ પકડ થાય છે. જેમ પવન રાખેલાં પાત્રો પૂર્ણ ના રૂપ પણ રાખેલ થાય છે તેમ રાખેલિંદ્રિયો વિષયરાખેલ થતાં કર્મેન્દ્રિયો પણ પોતપોતાના ક્રિયાઓ માં તેવા થાય છે. કોઈ પાસેના કર્મેન્દ્રિયો પોતપોતાના ક્રિયાશક્તિ જે પકડ કરવા લાયુ માં રહે ના સમુદાયો ના જેમ દાણા દાણા કર્મો ઉત્પન્ન થાય છે. આ પ્રમાણે મન નું બળ જેમ અને કર્મનું બળ મન છે. જેમ પુરુષ અને સ્ત્રી ના સંગ થકી સંતાન ઉત્પન્ન થાય છે તેમ મન ના અને કર્મ ના સંગ થકી સંસાર છે.

મન ને વિશ્વાસ તે કહે છે જે જે ભાવના નું ગૂંથણ કરે છે, તે તે ભાવના ને અનુસરતા ઇન્દ્રિયો નો સમૂહ રૂપ ક્રિયાકર્મ શરીરનો તેમાંથી ખિસકે છે. મન જે જે વિષય નું ગૂંથણ કરે છે, તે વિષયને સાચો માની લે છે. અને તેમ થતાં પકડેલો વિષય જ સત્યસ્વરૂપ છે. એ સિવાય બીજું કોઈ કલ્પના જ નથી. એવો મન તે નિશ્ચય પર જઈ ગયા છે. પોતપોતાના નિશ્ચયો પ્રમાણે જુદા જુદા વલણો પામેલા બોકડા માં મન, કર્મ

Date:-

રૂપર્ટ, કામ રૂપને મોક્ષ ના પ્રાપ્તિ માટે પોતપોતાના વૃક્ષ પ્રમાણે વર્ણ જુદા જુદા રાખ્યો કરેલ છે. તેમાં રોબર્ટ, લેક્ષોલ, બોલ્ટ, જૈન વગેરે ફરમાવેલા જ છે. જેમ અદારા મંડિરોનું મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય રૂપ રહ્યું છે. તેમ રામાના રોમના અદારા સંપ્રદાયો નું મુખ્ય ઉદ્દેશ્યરૂપ મત છે- સંપ્રદાયો વિવાહ પણ અદારા પ્રકારના વિશિષ્ટાચારોનું મૂળ, ઉપાસકના વ્યવહારથી નિર્ણય પરોક્ષ મત ના રૂપમાં વિના કાંઈ નથી. વાસ્તવિક રીતે જોઈએ તો ધર્મમાં કડવો નથી, ઝેરડો મહી નથી, રંજ્ય રોમાન્ય નથી અને ધર્મિક ભારમ નથી તે વિના કે વસ્તુ ઉપર જેના રૂપમાં ઓપચારો વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે, તે વસ્તુ તેના પ્રકાર ના અનુભવમાં આવે છે.

મોક્ષ તો અનુભવ રૂપાંતર છે. આવરણ મનુષ્યોએ તેને માટે પોતાનો મત તે વ્યવહાર કરી લેવું જોઈએ. જૈન તે મોક્ષને પ્રાપ્ત થાય છે. મન તુરક્ષ દરેકને ઘોડાનો જેમ ઉદ્દેશ્ય રાખે છે. તે જો રૂપે દરેક તે ઘોડો છે તો દરેક નો સંસર્ગ થયા સુખ-દુઃખોથી તે જોવાનું જ નથી. કે નિર્દોષ રામ! દરેકનું વિશ્લેષણ જોવા રૂપ છે, ખોટું છે, મોટું ઉપજાવવાનું છે રૂપને પ્રમાણિકતા છે, તેના બાબતમાં જ કરવું નહિ. જે દરેક છે તે જ માટા છે રૂપને તે જ રૂપવિદ્યા છે. માટે તેના બાબતમાં ચર્ચા અટકાવ થાય છે. રામકૃષ્ણ નું કે દરેકમાં રહે છે તે જ જોવા કરવાનું કર્મ છે.

મતનું દરેકમાં જે ઉદ્દેશ્યાપણું રહે છે, તેને મતમાં મોટું ઉપજાવવાની રોકેટ છે, રૂપેન રૂપમાં. મત માં જે રૂપાંતરિક રીતે દરેકમાં જોવામાં આવે છે, રૂપે જ સંસારરૂપ મિથ્યા છે, રૂપને તે જ રૂપવિદ્યા છે. જે રૂપવિદ્યા રૂપકારો માં વૃક્ષ ના પેઠે સંસ્કૃતિ ના પોતાના નિજે જ ઉદ્ભવ થાય છે, તે બાબતો તો બારા કરવાનું સાધન કેવળ સંકલ્પ નો ત્યાગ જ છે. પ્રેમ ના બાબતો કરાયા થાય છે, તો સદ્વિચારરૂપ કોઈપણ પદાર્થોમાં રૂપાર્પણ રહેલા જાય. રૂપસ્વરૂપવિચાર માટા માને રૂપને રૂપવિચાર પ્રાપ્ત થાય, તો નિર્વિકલ્પ જોવાલ રૂપને નિર્મળરૂપમુખ તે મુક્તિ ના પ્રાપ્તિ થાય છે. રૂપાત્માના રૂપંકર જ્ઞાન, માયા, વિક્ષેપરૂપ રૂપ્ય કે ઈ-૫ કોઈ પણ જોવામાં રૂપાવવું જાય, પણ માટા કેવળપણું જ રૂપનુભવમાં રૂપાવે છે. જેમ રૂપાકાશ વાદળાંની પંક્તિથી નિર્મળ છે, જેમ રૂપાત્મા પોતાની રૂપાર્પણ રૂપેણ નિર્મળ જાય છે રૂપ્ય

રૂપાંકિત રૂપે તેમ જ રૂપાંત વાસનાઓથી નિઃસંગ છે. તે રૂપાત્મા

Lakeer

Date:-

અમર્યાદ-રૂપ હેતુદિક ના સ્વરૂપમાત્રના તે બધો પ્રકાશમાં આવતો નથી. બંધારણિત સૈદ્ધાન્તિક પ્રયોગશાળા, સંશોધનાત્મક સંસ્થાઓમાં જેમ અર્થક્રિયા થાય છે. તેમ પોતાનામાં જે તે જ્ઞેયો બિંદુ સ્વરૂપ બધો છે.

પ્રત્યક્ષ પોતાનામાંથી પ્રત્યે તે તે વસ્તુઓના ક્ષણોને બધો, પ્રત્યેક વસ્તુના બધો જુદા જુદા પુદ્ગલો હોય એમ માને છે, ક્ષણોનો વ્યાપ કે પ્રમાણ પ્રત્યક્ષ તો જે પદ વસ્તુરૂપ છે, પરિણામન રહિત છે, ઉત્પત્તિ રહિત છે, નિત્ય રહિત છે. અને તે તે ક્ષણોમાં સંબંધ વગર નું છે, તે પદ્ધતિ સ્પષ્ટ થયે. જેમ બાળ કોકના અંદર રિબંધુ કેળાનો બધા મિશ્ર છે, તેમ અમે ક્રિયાત્મક પ્રકારના અંદર બંધાત્મક જ્ઞેયોનો બધા પડ્યા મિશ્રાયા છે. ૨૦૧૨ના ૨૦૨૨ માં ૨૦૨૨ના બંધાત્મક પ્રમાણો પણ પડ્યા મળ્યો બધા. જેમ બાળકો તે અંદરકારમાં મિલનાર કોયાની ભાંતિ કેળાના બધા તેમ જગતમાં 'અમે જગત છે અને અમે કંઈ' એ ભ્રાંતિ કેળાના પ્રયોગ છે. જોમાત્ર અને કારિકૃત્યા ગુમ પ્રમાણ અસ્તુત્વ પદાર્થો પ્રત્યક્ષના જ્ઞેયાકાર માં જ્યાં રહે છે અને પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન જ્ઞેયાકારમાં પાછા પ્રાપ્ત થાય છે. આવે પદાર્થોમાં જે કાર્ય ક્રિયાના રહેલ છે, તે પ્રત્યક્ષને જે અનુકરણારૂપ છે. અહીંયા પદાર્થો પ્રત્યક્ષ પ્રમાણને જે ફળ આપનારા છે એમ વિચારને અમારું પુરુષો કોઈ પદાર્થમાં અમે સ્થિતિ માનતા નથી. વિજ્ઞાન કહે વાસ્તવમાં જે ક્ષણો કાળ ક્રમ થી પદાર્થના જે પ્રકારે અવસ્થાઓ આવતા જાય છે, તે પદાર્થમાં જોવા કાળ ક્રમ તેવા પ્રકારનું તે જે તે ફળ જોવામાં આવે છે.

ચાલો બધા અમે પડ્યા કોઈ પદાર્થમાંથી અમે જોઈ બધા અમે પડ્યા જોઈ પદાર્થ બધા પરંતુ વાસ્તવિક રીતે તે એમ છે કે આપણને જે પદાર્થને જે પ્રકારનો દ્વારે છે, તે આપણે તે પદાર્થને તે પ્રકારનો જુએ છે.

જેમ કે! આપણા અનુભવમાં જે અમે જગત પ્રતિભાસિત-ભિન્ન થાય છે તે મિશ્રણ છે અમારો ઉત્પત્તિ કરીને તમે જગતથી ઉગારવો જઈએ. અથવા જે જગત છે તે જ બુદ્ધ છે એમ માનો તે અથવા જે જગત છે તે બુદ્ધના અધિષ્ઠાન જ છે, એમ માનો પોતાનાના પોતાના અંદર અવિદ્યાના બધા અંધત્વના રહિત પોતાના અનુભવ ના આવતા કરો. જેમ! તમારા ચિત્ત માં જે જે પદાર્થો પ્રતિભાસિત થાય છે, તે જ પદાર્થો જે તમે બુદ્ધની આવતા કરશો તો તમને ઉગારવો જઈએ. જેમ પ્રતિભાસિત પદાર્થોથી ~~અર્થ~~

Lakeer

Date:- 19-2-25

રહ્યો છે અને થઈ રહ્યો છે તેમ તેમ નવી રેખાઓ. તમારામાં પડ્યા પ્રારબ્ધના બોજને ઉતારવા જેવા સંબંધના વ્યવહારોની ઇચ્છાઓ પૂર્ણ રાતે ઘણું પડે તોપણ તેમ વ્યવહારો તો થઈ જ રહ્યા છે અને ઇચ્છાઓનું વારંવાર અનુસંધાન કરવું પડે. જેમ કરવાથી તમે જે ઇચ્છાઓના રેખાઓ નવી, માટે તેમના અનુસંધાનના રહિત ન રહેશો.

S.22 વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જે અધિકારી પુરુષો છે તેઓ તો વિચાર કરનાર હોય, તેમના ચિત્તના વૃત્તિઓ ગળી ગઈ હોય તે સમજે અભ્યાસપૂર્વક વ્યવહારો માં અનુસંધાનો જે ઉંડા જેવાં હોય છે, તેઓ કોઈક આત્મવિચાર પડ્યા થી કરેલાં મનવાળા હોય છે તેઓ વ્યાજ કરવા યોગ્ય ઇચ્છા જે અનુકૂળ રહેવા જેવાં હોય છે, અનંત વૃત્તિઓમાં પડવાં જેવા હોય ઇચ્છા ઇચ્છાને વિચારવા જોઈ કરવા હોય અને કોઈ પદાર્થને જોવાની જુદો જોવા ન હોય, તેમાં જેમાં ગંભીર ગણ કરવું જોઈએ તેવા પરમતત્વમાં વૃત્તિને ભળ્યા જેવાં હોય અને ગાઢ સાંકળ સંસાર ના માર્ગમાં વૃત્તિ ન રાખવાં હોય, તેઓ જોવાવાળામાં રમણમાં જ રમણતા પડ્યા પરિણામે બનવા રહેવા રમા બોકમાં તથા પરબોક માં ઉચ્ચ-બનવ બોગોમાં પુરુષ જોવાની ઇચ્છા જાવા ન રાખવાં હોય તથા પ્રારબ્ધના પ્રાપ્ત કરેલા બોગો માં પડ્યા રેખાર્પિત ન રાખવાં હોય.

અધિકારી પુરુષ-ના લક્ષણોવાળા અને ઉદાહરણ સહિત વૃત્તાન્તનો રોચક થઈ ગયો છે. જે પુરુષનું મન વિષય પામને રમવાને થઈ ગયો છે, જેને કામના વગરનું વિષયોમાં જુદાંપણું અનુસંધાન વગરનું, રૂની રેખાવિનાં રેખાંકિતવાળું અને બંધનવાળા રહિત થયેલું મન સાંકળવાળા નિકળી ગયો છે. આમ જ્યારે સંસારી ના ઝંડાઈ રોચક થઈ છે, ત્યારે મનવાળાં રોચકા વિષયોના રહિત થયો છે. ઉદાહ પ્રકાર ના રમણમાં ઉદાહ પ્રાપ્ત છે.

બોધનો ઉદાહ રમાં મુખ્યતાના ઉપદેશોના રમણમાં મહા અને જેમાં સર્ગ ૨૧૨-૨ નો વ્યવહાર થયો નથી એવો રંજાડવાના વાવવા કારણ થઈ ગયો છે. પરમાત્મામાંથી વૃત્તિ નું ઉઠીને ઘણાં પ્રવાસ રમણમાં રમણમાંથી પદાર્થોના અને નિર્મળ પ્રકારવાળા વિવેકપૂર્વ રમણ પૂર્ણવિલય થયો છે.

Lakeer

Date:-

જેવા વસ્તુને જાડા ચૂકેલો અને મકાનુંદિયાળો પુરુષ ઉદ્દા પામતો નથી, અને સ્વસ્થ પડ્યા પામતો નથી. જેનો વિચાર જ્યાં-ત્યાં જાડા લટકે છે, તે મકાન પુરુષને સૃષ્ટિ કરવા જાણે કલેશોમાં પડેલાં વૃક્ષ, વિરાટ, ઈશ્વર અને કોકર પડ્યા રોક અને દયામાં જાણે છે. ઈશ્વરના ઈલાં પડ્યા મિશ્રણથી વિસ્તારના સાધારણ પુરુષને વિકૃતો પ્રાપ્ત થયા નથી.

સ્વર્ગ વોકો પોતાપોતામાં વિસ્તર વસ્તુને લઈ જે તરંગોના પોકે ઉત્પન્ન થાય છે અને નથી થાય છે. જેવા માટે ① જેમ અને મરણ માટે વાસ્તવિકતાને બાધ પડે છે; પડ્યા વાસ્તવિકોના રોકિત થયેલાં જ્ઞાનને બાધ પડ્યા જે નથી. ઉપાધિ અને ગાઢ રંગોએ વિચારોને બાધ પડ્યા જે નથી. બુદ્ધિવેત્તા પુરુષ જે જેમને તથા મરણને જેવું જાણવા જેવાં ગણે છે.

જેમ ઘડામાં રહેલું દારૂકાર જેમનું પડ્યા નથી અને મરનું પડ્યા નથી જેમ ઈશ્વરમાં રહેલો જ્ઞાનદોષ જેમનો પડ્યા નથી અને મરનો પડ્યા નથી. ઈશ્વરે કોઈ રચનાકારે જાણે કે બનાવેલ એવા પડ્યા જ્ઞાનદોષને કૃષ્ણ-કોક થયો નથી.

જ્યાં સુધી 'કું કોણ છું' અને 'આ જગત શું છે' જેવા વસ્તુનો વિચાર જ કરવામાં જાણે. ત્યાં સુધી જ્ઞાન જ્ઞાનારા જેવો સંસારનો જ્ઞાનોદય વિચાર રહે છે. જ્યારથી મિથ્યા અહમાં ચમત્કૃતિ ઉત્પન્ન થયેલું છે અને જ્યાંસુધી જે જગત જ્ઞાનોદયને કૃષ્ણ-કોક થયો નથી.

જે પુરુષ તેને વાસ્તવિકતામાં સમજવા માટે મિથ્યા પુરુષ તેમને જોવાનો પ્રયત્ન કરે. જેવા અને જાણ તે કહે છે કે જે સુખદુઃખ પાપ છે, તેના માટે મારે કરવો સંબંધ નથી. જેમ કે પુરુષ મનસ્વિતાપણાના મરણ છે, તે પુરુષ તે જાણવાનો પ્રયત્ન જે. જેનો જ્ઞાન કે પાપ નથી જેવાં જ્ઞાનારા, દિશા, તથા જાત જ્યાંથી અને તેમાં રહેલા કે કોઈ ક્રિયાવાળા પદાર્થો છે તે જાણવામાં કું છું' જેમ કે મરણ છે તેને જ વિચારણા જાણવો, પ્રયત્ન.

કેટલાં જ્ઞાનાં બાબતો બાબતમાં કરોડો દિશા કરવાં. તેઓમાંના જેમ કરતાં તે પુરુષના પાપ, તે કરવાંપણા માટે પુરુષના જ્યાંથી છે અને જેના પુરુષના ક્યાં પડ્યા કું પ્રાપ્ત કું. જેમ કે વિચારે છે, તેને જ વિચારવાળો પ્રયત્ન જે. જ્ઞા અને જ્ઞાન જેને જ્યાં પુરુષ જે છે, જેમ કે પુરુષ વિસ્તર જ્ઞાનોદયથી જુએ છે તેને જ જ્યાં જેમનો પ્રયત્ન જે. જ્યાંથી જ્ઞાન, જ્ઞાનપુરુષ

Date:- 20.2.25

પ્રેમ એ અધિકારનો વિષય છે કે અનુભવ કે જે અર્થ પદાર્થોમાં રહેલા છે, જેમ કે પુરુષ પોતાની સત્તા ગુમાવે છે ત્યારે જ પ્રેમ જન્મે છે.

સ્ત્રીઓ અને પુરુષોમાં મહત્વ ઉદ્ભવે છે. પ્રેમ એ ત્યારે જ થાય, જ્યારે બધા અધિકારો જતા રહે છે ત્યારે, જેમ કે વિવેક ના ગુણો છે ત્યારે જ વિચારણા આવે છે. મારો વિચાર એવો છે, કે તે બરાબર નથી. પ્રેમ એ મારા માટે ખોટ છે જ્યારે પ્રેમ એ ગુણો છે ત્યારે જ વિચારણા આવે છે. જેમ ક

Date:-

પૃથ્વિરાજ કરતાં કિંમતી પદાર્થ કોઈ પૃથ્વિ પર જોવા મળતા નથી, તે મહાત્મા આકાશ પ્રકૃતિ જ છે. જે પુરુષ જાગ્રત, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ ત્રણ દૃષ્ટાઓ કોણ છે. મૃત્યુ પાંચ પ્રાણોમાં જે પ્રાણ કોણ છે, ઇન્દ્રિયોમાં જે ત્વચા કોણ છે, તે પુરુષ ઉત્તમોત્તમ પુરુષોમાં જે પરમ કોણ છે. તે પુરુષ ઉત્તમોત્તમ પુરુષો કહેવાય છે. તેવા પુરુષને હું નમસ્કાર કરું છું. અકળ જગત વિષે જેણે પ્રકાશ જે છે જેના જેને બુદ્ધિ રહી છે, અને વિશ્વના જીવોમાં જાગ્રત ના ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા પ્રલયરૂપ વિશ્વના દશાઓમાં પડ્યા જેને અહૈત્વ અધિષ્ઠિત્વ બ્રહ્મસાકાર વૃત્તિ રહી કોણ છે તે મહાત્મા અદ્વિતીયરૂપ જીવન્મુક્ત પુરુષને હું નમસ્કાર કરું છું.

5-23 પ્રશ્નોત્તર જગત :- હે પ્રભુ! જેમ કુંભાર જો ઘડતો કુંભાર ફેરવતો કોણ દોરા પકડી પડ્યા જ્યાં સુધી જોવા જો સંસ્કાર ભાગ્યે કોણ, ત્યાં સુધી ફરતો રહે છે, તેમ જો જીવન્મુક્ત જો કંઈ પ્રારબ્ધનો સંસ્કાર જો ભોગ કોણ ટકી કોણ છે. જ્યાં સુધી જો પ્રારબ્ધનું અનુસંધાન રાખ્યા કરતો રહે જો જીવન્મુક્ત પુરુષ શરીર નું ચોરાયેલા જો વિસ્મરણ જ કોણ ત્યાં સુધી જો શરીર જોવા મળે. આ પ્રકાર જીવન્મુક્ત જો ભોગ રહ્યો પ્રકૃતિ બંને જ્યારે છે તેથી તેમ કોઈ રહે શરીર જોવા સુખ કે દુઃખ રહ્યા નથી.

જ્ઞાનપુરુષ પ્રારબ્ધના પ્રાપ્ત થયેલા વિષયો કંઈ પડ્યા ત્યાગ કરતો નથી અને પ્રાપ્ત નહીં થયેલા વિષયો જો કામના જ્ઞાનપૂર્વક વિચારતો નથી તે તો સ્વકર્તવ્ય જોમ જાણે ગયા છે. અર્જુન, સ્વધર્મ રહ્યો જ્ઞાનવાન પુરુષ પોતે પોતાનો સ્વાર્થ સાધ્યો નથી તેવો પોતાનો સ્વરૂપમાં જ વિહાર કરે છે. જેને મનુષ્ય મહાત્મા કહ્યું, ત્રિગુણના સ્વરૂપને નિર્ગુણ પદને ઉપરાંત પહોંચે કોણ છે તે મહાત્મારૂપ જ્ઞાને સ્વરૂપને નમસ્કાર કરવાયોગ્ય તે હું પ્રણામ કરું છું.

5-27 અર્જુ જ્ઞાનનો માં જ્ઞાનસ્થિત જાગ્રત જો બુદ્ધિવાળા જે ઉત્તમ પુરુષો, વાસનાઓ તુટી જેમના સુખના પૃથ્વિરૂપ રાજ્ય પોતાનરૂપ જ્ઞાને જ્ઞાનસુખના પૃથ્વિરૂપ કરાયેલા નથી. તે મહાત્મા કોણ ઉત્તમ જોવામાં નથી.

5 29 જેમ દૂર કાઢેલા પદાર્થનું દર્પણમાં પ્રતિબિંબ પડતું નથી, તેમ પદાર્થોનું ~~[illegible]~~ જો જ્ઞાનરૂપ દીવી જોમાં જ્યારે જો તે પદાર્થોની વાસના થતી નથી. જ્યારે જેવાનો જ્ઞાનમાત્રના જોવું માં વાસના થઈ ત્યારે જ્ઞે જેવાનો જ્ઞાને જોવારે

Date:-

તો કીક, અમને દાળ મટે તો કીક એટલા રૂપારા કિંમતપણું પામ્યા. પ્રથમ તેમને સારા ઘરના કર્મમાં પ્રવૃત્તિ ની વાસનાએ પકડ્યાં. પછી અમારો દેહ ચર્કરા રોગરહિત અને ભોગમાં સમર્થ થાય તો કીક એટલી વાસના એ પકડ્યા અને એમ કરતાં તેઓ રૂપારાકુળ પાસે આંદાજ ને કિંમતી થઈ ગયાં. પાછળ આ દાળ રૂપાંદમાં મમત્વ કર્યા કરતું. એટલીએ પૂર્વજન્મના કિંમતી થયેલા રત્ન તોકે દીધા પડ્યું પાછા. તેમનો દરજ્જો ઘટી રહ્યો. વાસના વધારવાને બદલે તેમનું બળ ઘટી ગયું. તેમનાં પુકાર કરવાની જે રૂપેકાગ્રતા કુળ તે ભૂંસાઈ ગયાં કેટલા થઈ ગઈ. તેઓ ભવવાળા ગારૂપવાળા થયા. રાખેને એમ મરી જવાય, રાખેને મરી જવાય એટલા વિચારો તેમનાં ચિત્ત પરવારી ગયાં.

S. 31 રૂપાંકિંગ રાખે રૂપાનર્થ પૃષ્ટિ રૂપકુંકાર પર જ પારો છે.

કેટલા, રૂપાત પૃથ્વી કરીને રૂપદરપર રૂપકુંકારને જ દાબી જાય છે. રૂપને જે કોઈ કેંકાંક્ષિક છે તે કુ મરી રૂપેલી બાબતો કરીને રૂપુમ પાત્ર.

પત્ર્યવિચાર નો રૂપસ્વીકાર કર્યા વિના કુંવારી ના સંસ્કારોનાં રૂપનુભવ નો નિષેધ મનમાં કેળવે જ નહીં. રૂપા જેવામાં કોઈ પણ માણસને મનમાં જે ઇષ્ટ નિશ્ચય થઈ ગયો હોય, તે નિશ્ચય પત્ર્યવિચાર નાં રૂપસ્વીકાર વિના કુંવારી બાબતો પાકે નહીં. 'રૂપા જગત ખોટું છે રૂપને બ્રુમ જ સાચું છે' એમ જે માણસ પોતે તેને બાબતે મૂઢ માણસ હોવા જેવો ગણાતો કુંવારી કાઢે છે. બાકી તો હોવો તે પોતે જ છે. જેને રૂપશ્વાસ ના વાયુ જવા માટે નહીં તેમજ જવાનાર વાયુ રૂપશ્વાસી માટે નહીં તો પણ જવા રૂપને રૂપશ્વાસ ચલાવા રંભાયે નહીં જેમ મત રૂપને રૂપમત ચલાવા ગણાયા નહીં. રૂપંકાર રૂપને પ્રમાણ ચલાવા ગણાયા નહીં.

મૂર્ખ માણસને મોટાં પૃથ્વીના પર રૂપનુભવ્યા વિનાકે તો પણ જેમ રાખ પોતાનાં પગે ચાલ્યા કરતું નથી, તેમ મૂર્ખ માણસ પૃથ્વીના રૂપનુભવ માં રૂપવાવાં જગત ને મિથ્યા માની રહેતો જ નથી. મૂર્ખ ને 'રૂપા રૂપવાવું જગત બ્રુમ છે જ' એમ કહેવું બંધારૂપેલું નથી કારણ કે તત્ત્વ રૂપને વિદ્યા નો રૂપંકાર જ કોઈપણ રૂપજ્ઞાનના રૂપે બ્રુમ નો નહીં પણ જગત નો જ રૂપનુભવ કર્યા કરે છે.

Lakeer

Date:-

ફે રામ! જે અત્યંત અસરાળ પડ્યા જ્યોં તેમ ગાતો પડ્યા જ્યોં તેનર પાસે જે જેગલનાં અસત્યપડ્યાના અને પૃથ્વી પર અમિજ્ઞપડ્યાના વાત કરવા રોમે છે. આનપુરુષ તો પોતાનાં અપૂર્ણ વિના બનું કોઇ મિત્ર જ નથી. તેથી તેને જેગલનાં નિર્જન વિસ્તારમાં કરેલું હોવાનથી. જ્યાં તો અમ કે અસત્ય છે તે કેવળ ગોલ પરિપૂર્ણ જે છે અનેનો અર્થહીન અનુભવ કરી કરે છે માટે તેના પાસે જેગલ નો નિર્જન કરવો કેમ સંભવે? આના તો 'મારામાં મારા અપૂર્ણ વિના બનું કોઇ છે જ નહી જોગામાં અત્યકાર જ કેમ મારામાં કોઇ બનીને અંધકાર ચલો નથી.' એ રીતે અત્યંત આનપુરુષ અંધકાર પોતે અનુભવે છે.

બનાવ્યું, અત્યંત અસરાળ પોતાનામાં પોતાનીતિકપડ્યા વિના બનું કોઇ બનાવો જ નથી તેથી તેના દૃષ્ટિમાં પૂર્ણ કોઈ જ નથી. મૂછ ખોટા અહંકારમય જ કોઇ છે. અત્યંતેના મગજમાં આવા અંધકારમય જ કોઇ છે ~~જ~~ અમ કોઈનાથી અસરાળ કે આનને જેગલ નો નિર્જન કરીને પૂર્ણ નું અપાયન કરવાના વાત કરવા દાદે નથી.

અહંકાર નિરંજન અને આનસ્વરૂપ જે પૂર્ણ છે તે જ અત્ય છે અને અત્ય પૂર્ણ અર્થપ્રાપક છે, ગોલ છે, તથા તેના ઉદ્દેશ કે અસત્ય કોઇ પડ્યા નથી. અહંકાર જ્યાં ગોલ પૂર્ણ જ છે અને તેમ કોઈને બાદે અજ્ઞાનરૂપ પડ્યા પુરુષપડ્યા થી રહેલું છે. ફે રામ! અને પુરુષપૂર્ણ માં અપ્ય અત્યંતર રહસ્યરૂપે કેવળ તેના વિવર્તરૂપ (અપ્રકાશે પ્રતિત અપ્રકાશ) છે. જેગલ જે અપેક્ષામાન છે તે પડ્યા કોલ્પનાના દૃષ્ટિરૂપ કેવળમાં વિદ્યમાન જેવું અદ્ય ભાસ છે. જેગલમાં કોઇપડ્યા પદાર્થ અત્ય નથી અને કોઇપડ્યા પદાર્થ અસત્ય નથી. પરંતુ અપ્ય વાત નિશ્ચયરૂપ છે કે કોલ્પના પોતાનાં રૂપને જેવું ધારે છે, જેવા પ્રકારનું જે તે રૂપ ઉદ્દેશ પામે છે. તે રીતે જ અસત્યને ઉદ્દેશ પામવા દોડે.

અપ્ય મહાકોલ્પના અંતર વિચાર નું છે, અર્થપ્રાપક છે અને નિરાકાર છે. તેના અંદર જે ભાવ જેવા આકાર નું મનન કરે છે તે ભાવ તેવા આકાર ને ઉદ્દેશ પામે છે. મહાકોલ્પનાનાં અમુક ભાગનું 'જગત' એવું નામ પાડવામાં આવ્યું છે. અપ્ય મહાકોલ્પના પોતાનાં જે અંશમાં મનન કરે છે તે ~~જ~~ અંશમાં તે 'અસત્ય' કહેવાય છે. અને જે અંશમાં તે મનન વિચાર નું હોય છે.

Date:- 21.2.25

તે સ્થાનમાં તે મોજા ઉઠે છે. વાસ્તવિક રીતે જોતા એ મોજા ~~મોજાનો~~ મોજાનો સ્થાનનો વિભાગો વગરનું છે બધા તે મળ વગરનું કઈ બધા એને મળવાનું પણ કઈ નથી, કિંતુ આ દેખાવમાં આપણું જે જગત છે તે વૃક્ષ જ છે. એમ સમજાવવા માટે તમારા પાસે આ વિભાગોની કલ્પના કરી છે. જે વૃક્ષ છે તે જે જગત છે એને જે જગત છે તે જ વૃક્ષ છે. રામાનુજ પ્રમાણે વાદનું ઐક્યત્વ બીજામાં સ્વરૂપ તે જ 'જગત છે' એમ માનવું છે. બીજાનું મોજાનું ઉદ્ભવનું એ જોઈ જગત, પણ દ્રષ્ટિએ જે બીજાનો ~~મોજાનો~~ મોજાનો પ્રતીત થાય છે, એમ આ દેખાવમાં સમજવું જોઈએ કોઈ જગત પણ વૃક્ષ જ જગતરૂપે પ્રતીત થાય છે. ત્રિદંડીશ્રી એ સમજાવે છે. સ્વરોપના દ્રષ્ટિએ જ જોતા બ્રહ્મ ~~મોજાનો~~ મોજાનો સંબંધમાં સર્વત્ર સ્વરોપનો સંબંધ છે, તથા સ્વરૂપનો સ્વભાવમાં રહેવું છે તે સર્વ સર્વત્ર છે. સ્વરૂપાદિ ની દ્રષ્ટિએ જોતા તેમાં કશાય ફેર પણ નથી એને સ્વભાવમાં ફેર સમજવું નથી. સ્થાન જે જગત છે તે જીવ, ઈશ્વર, બ્રહ્મ એક એને પૂર્ણ જ છે, તો એવો સંબંધ રાખીને તમે જોઈ બધા એને ભેદનો ત્યાગ કરીને પૂર્ણરૂપે જ રહો. મોજાનું ~~મોજાનો~~ મોજાનું રૂપ સ્વરૂપ જીવ એને સ્વરૂપ છે.

5.32 વિવેકદ્રષ્ટિએ વિચારતાં સંબંધની સૃષ્ટિ તથા વિચારસૃષ્ટિ સ્થાને ~~મોજાનો~~ મોજાનો સ્વરૂપ, જે એને તમ જે ~~મોજાનો~~ મોજાનો જુદા પડી જાય છે. જેમાં મનમાં વિલય થાય એવા વિચારનો ક્રોધ છે તે પુરુષને ઉપકારક થવાને બદલે બાધક બનીને પુરુષને જે ~~મોજાનો~~ મોજાનો થઈ જાય છે. માટે ગમે તેવા સ્વભાવ વિચારો જોઈ, બાધક ક્રમાંક ન જે થવું જોઈએ. જેમને સદ્ગુરુનો મેળવવામાં સમર્થ થયો, વેદાંત શાસ્ત્રો સાંભળવામાં રસ જોઈ એને જેને સત્ય સમજવા જે તથા બ્રહ્મનું સ્વરૂપ સમજાવું જોઈએ તેમણે જે મનુષ્ય છે. એમના ચારેય માં પ્રમાણમાં પ્રત્યક્ષ રીતે રહેલું છે એમ સમજવું

હે શ્રોતાઓ! તમે સમાધિકારના પ્રયોગ અનેક સ્થળોમાં જે કાંઈ માંગવાનું છે તે બધાં માંગી ચૂક્યા છો. એને જે કાંઈ જોવાનું છે તે બધાં જોઈ ચૂક્યા છો. તો કૃપે જગત-મરણ માં પ્રવાહો માં ગોથાં ખાવા સારુ, ભોગોમાં ભોગ થવા માટે રહ્યા છો? કૃપે તો તમે પોતાપોતાના અધિકાર

Date:-

પ્રમાણે, શ્રેષ્ઠ ના પરિણામ પ્રમાણે, મહાત્મારૂપે પ્રાપ્તવેલા સંપૂર્ણ પ્રમાણે લોક ના રાજા ની સ્થિતિમાં, કોઈ પ્રમાણે વર્તે એને એને અનુસરવા માટે બોગભરના વારસા ને છોડી દે, પરમ પુરુષાર્થ પર દ્રઢ રાખ્યા કરવા રાખી પ્રાપ્તપૂર્વક શ્રેષ્ઠ પ્રમાણે આચરણ કરનારા કેવા પુરુષને સિદ્ધિ ન થાય? શ્રેષ્ઠ પ્રમાણે આચરનાર પુરુષે કરેલા સિદ્ધિનો ઉપાયો કરવા જોઈએ નહીં. જે કંઈ બોલે કાંઈ પાડે તે કંઈ બહુ પૂરતું થાય છે. માટે શોક, નાશ, પરિશ્રમ, ગર્વ અને ઉપાયો તો છોડી દઈને તમે શ્રેષ્ઠ પ્રમાણે વ્યવહાર કરો. તમે ઘણા દુઃખ સંકોચમાં પડ્યા છો. કોઈપણ કારણ કે મરવા જેવો તમારો વિચાર થયો છે, તો તે કુળે સંસારરૂપ જુના ઉંડા ખાડામાં ઉભા ન થાવ એમ કરો. કુળે પછી કરવાનું એક અવ્યક્ત યોનિમાંથી બીજા અવ્યક્ત યોનિમાં જેવું પડે એમ કરવું નહીં. અર્ધ પદાર્થોમાં 'આ પુરુષ છે, આ પુરુષ છે' એવો ભાવના કરીને પુરુષ નો જ વિચાર કરો. બીજા લોકોના પ્રેરણાનાર રાખો નહીં. અર્થાત્ (દ્રષ્ટા) ના સ્વભાવ એવા યોગોમાં સમુદ્ર ના સંસારરૂપી રોગ ઉત્પન્ન થયા છે. અજ્ઞાન સંબંધિત્વો એક જાતના વિપત્તિઓ છે. માટે સંસાર માં અર્ધ પદાર્થોમાં અભાવ રહ્યો એ જ ઉત્તમ છે.

ક.33 એકરૂપ ના બંધન એને તેના ત્યાગની પ્રાપ્તિ.-

વશિષ્ઠ બોલ્યા:- રઘુરામ! જો કોઈક અવસ્થા એકાંત એકાગ્રપૂર્વક સારા રીતે કરવામાં આવે તો તેનો એકદમ પણ વિલય થઈ જાય છે.

શ્રેષ્ઠ માં કહેલા શુભ ઉદ્યોગ માંનો એક પણ ઉદ્યોગ એવો નથી. કે જેનું ફળ ન મળે. એટલા માટે તમારે અંતઃકરણ માં વિચાર કરીને ઉદ્યોગના અર્થોનુસાર મુક્તિપદ નિરવલું જોઈએ. સુખદુઃખ ભય રોગ આદિ દરાવસ્થારૂપ અધમ્ય નિંદિતોનું મૂળ કારણ આજે એવું તો એક અજ્ઞાનમાત્ર જ છે. માટે તેના સારૂ જ પૂર્વક પ્રયત્ન કરો. અધ્યાત્મો માં બતાવેલ ઉપાયોના ત્યાગ કરવા માટે વિષયોમાં દોષદર્શિત કરવાના ગોષ્ઠિઓ જ શોધવા જોઈએ.

એકે બ્રહ્મ નિર્વિકલ્પક જ છે. તેના તેના પૂર્વિત આદિ રામ આદિ અવસ્થાનો અભાવના જેવું નથી. બોધરૂપ બ્રહ્મનું નિર્વિકલ્પકરૂપ અજ્ઞાનમાં આવ્યું નથી.

Date:-

ત્યાં સુધી જ્યાં જ્યાં સાધનો પરમ પુરુષાર્થરૂપ છે, એવું જ્ઞાનીઓ કહે છે અને પ્રથમ બ્રહ્મજ્ઞાનીઓ સુધી જ પહોંચ કરનારા છે એમ અમે જોયું દિવસે દિવસે સોમ, મોટું, ત્યાં સુધી બોલાયું ત્યાં સુધી અને જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોતાનાં કાર્યક્રમો કોણ, તેને અનુભવ આવ્યો. પછીનાં અનુભવમાં અંગારા કોણ દિવસે બ્રહ્મ-વેત્તા પુરુષોનો અંગ પણ અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. અને ત્યારે

(A) જ્યાં દ્રષ્ટાપણ પદાર્થ નો અભાવ પણ જણાય છે. દ્રશ્ય નો

(B) અભાવ થાય તો પણ પરબ્રહ્મ જ અવશેષ રહે છે, કારણ કે દ્રશ્ય નો અભાવ થતાં જડ પણ બ્રહ્મ માં લય પામે છે.

જ્યાં દ્રશ્ય (દેખવામાં આવતું) જગત ઉત્પન્ન જ થયું નથી. કેવું બન્યું. ઉત્પન્ન ક્યારે બન્યું. અને વર્તમાન કાળ માં પણ જગત જ, પણ જે છે તે કેવળ ત્રિગુણાત્મક બ્રહ્મ જ છે, બ્રહ્માંડ માં રહેલ અણુમાત્રનું અધિષ્ઠાન 'પરબ્રહ્મ' નામનું મહાશૈલ્ય છે. તે નિર્મળ છે. અને શાંત છે. માટે તેમાં આકાશાદિ કયારે ઉત્પન્ન થયા છે ? અથવા શું ઉત્પન્ન થયા છે કે માયા શું ઉત્પન્ન થયા છે. જો તે માયા ઉત્પન્ન થયા છે એમ માનશો, તો માયા જે ઉત્પન્ન થયા તે મિથ્યા જ કોણ, માટે ઉત્પત્તિ પદાર્થ જ નથી એમ સિદ્ધ થયા છે. બ્રહ્મ માં આકાશ આદિ નું ઉત્પન્ન થવું સંભવતું નથી. બ્રહ્મ નિર્દોષ રહિત છે, કુટસ્થ છે અને નિત્ય છે. તેમાં કોઈએ કોઈકાળે પણ ત્રિગુણ આકાશ ઉત્પન્ન કરવું અશક્ય છે. જેના બળે આ ઉત્પત્તિ માટે આ જ પ્રમાણે સમજવું. અર્વાચીન મહા-શૈલ્યમાં માયા-ઉપાધિ અંશના કલ્પના અર્વાચીન શૈલ્યમાં મોટું થયા છે એમ સમજવું. જુદી જુદી જેટલા જેટલા બ્રહ્માંડમાં અણુઓ છે, તે અધિષ્ઠાન મહાશૈલ્યરૂપ સૂક્ષ્મ નિર્દોષ જ છે એમ કહેવું જોઈએ છે, વિકાર કરનાર એ મહાશૈલ્ય જો જે આકાર થયા છે, તે જગતરૂપ અણુમાત્ર જો અવિદ્યા છે. અને જે આકાર નો અભાવ છે તે જગતરૂપ અણુમાત્ર નો દ્રષ્ટા છે. જે અહંકાર છે એનું બીજું સ્વરૂપ જ્યાં સુધી જગતમાં જ રહ્યું કોણ ત્યાં સુધી ત્યાં અહંકાર પરમાત્મામાં ~~લય~~ છે, પણ જે

મિલન.

અહંકાર નું બીજું સ્વરૂપ જગતમાં આવે, તો અહંકાર પરમાત્મા

Date:-

૩૫૪ - મિશ્રણ જ રાહ જાલદે. રૂપાકુમાર જગાવામાં રચાયેલો
૨૫ રચકુંકાર રચકુંકારરૂપ બધા રહેમાં, પડ્યા જેમ પડળ પડળોમાંથી
રચેક રાહ જાય છે, તેમ પરમાત્મામાં રાચે રચેક રાહ જાલ છે.
રચકુંકાર રચે રહું છે રચેલો વિચાર કરવો રચકુંકાર રચાદિ રાહ્યકું કરવું
જેહાને રચાવશ્ય રચેક રોલ્યત્વ જ રચવોમ રહે છે. રચકુંકાર થી રહેલ
રાહોવાચોને પૃથ્વમાં રહોલા જેગાત્મા મંતિ કરવો જાલ છે.
પડ્યા રચકુંકારવાચોને રચા જાત બધા પડ્યા પૃથ્વમ છે રચેમ
રોકડોવાર કહેવા કિવા પડ્યા રચંશરૂપ જ રહે છે. જેવા રૂપના રચંકર રહેલા
રોલ્યત્વરૂપ રાંકના રચકુંકારરૂપ વાકવ્યોના કેકારોલા કોય, ત્યાં
રૂપના જે બોકારૂપ કુમ્પુકિના જે પૃથ્વિલાત કરવા બધા. કું પડવું
કોવાકર જેલ જો પકર કું પડ્યાને ચારકે કલ્યાણેલા બાકર, રચાર્ય
રચને મોક્ષ રચાદિ કુલ્યારણ જ રહે? રચમંત્રિ મોક્ષ રચાદિના તૂપણા
રહેલા જ બધી.

રચા રચકુંકાર રૂપૂલ્ત કે જડ રચને જાવે પોતે જ
તેને મિશ્રણ કરવા ચારકેલો છે. મિશ્રણ જ કલ્યાણેલા રચકુંકાર પણ
કરવા બુદ્ધિવાદા પુરુષ જે રચંત જેમ-મરણ રચાપનારો મોક્ષ
પાલ છે. 'રચા કેક કું છું' રચેવા બાકે મોક્ષ પણ રચધિક બધુ કોક
રચનર્થમૂલ રચસાગ રચંશરમાં પડવું બધા રચને ચારો પડ્યા બની.
રચંશરમાં જે કોક રચા રૂપુમ રચને કું:ખ રચત્યંત રચાવ્યા કરે છે,
તે રચવું રચકુંકારરૂપ રાકવા મોટો પરિણામરૂપ છે. રચકુંકારરૂપ
રચંકુર ને વિચારવાવા મત પણ કુબેકરીને બાધા રેવામાં રચાવે જો
રચંશરનો ચારો કરનારું રચત્ય રૂપ ધાલ્ય કોક પડ્યા રાખે કેવાતું
બધી, પરંતુ તેવો કુમારે રાગાકારોના વૃદ્ધિ પામને કુલ્યાણની
રાલ છે. રચા રચકુંકાર જ કાંટો છે. જેને રચંત જેમોરૂપ
વૃક્ષ પોકા કરે છે તેમાં 'રચા મારું' 'રચા મારું' રચેવા મમતારૂપ
કુમારે રાગાકારનો કેલાલ છે.

રામ બોલ્યા: કે પ્રભુ! રચે રચકુંકાર કેવા
કેપાલ્યા જ બધે? તે કેવો રચેલે મને રચંશરરૂપ મલ જાણેવિ
રાખ?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: - રચમાનું કે પારમાર્થિક
દૃષ્ટિએ મેં કહ્યું છે તો રચેવું રચવિદ્યા રમરણ રાખવામાંરાખે
રચને રચાત્મા જેવાત્મમલ રૂપરેખા કેવો ચિંતિત રહે તો રચકુંકાર
બધો બધી. રચા રચંશરરૂપ કિલ્ષ્ટમલ મિશ્રણ જ છે. માટે તેમાં
રાગ-કેષ રાખવાના માટે શું બાકી રહેમ છે! રચંશરનું મન મિ

Date:- 22-2-25

જે અનુસંધાન રાખવામાં આવે તો અહંકાર વધતો નથી. અહંકાર પડતા નથી. અને દરેકના વિચારો પડતા નથી. એવા વિચારણીને જેમાં મનમાં સ્થાન રહે છે, એ પુરુષ તો ક્યારેક કોઈ પણ અહંકાર વહેતો નથી. 'આ કુંવ છું અને આ જગત છે.' એવો જે વિચારો રાગ-દ્વેષ ટાળીને કૈવલ્ય કરનારા છે. તેમનો જીવ પાપ અને પુણ્ય બંનેથર સમતા પૂર્વક પાર થાય તો અહંકાર વહેતો નથી.

રામ બોલ્યા: હે પ્રભુ! જગતમાં, લોકમાં અને મનોરાજ્યમાં જે અહંકાર થાય છે તેનો આકાર કેવો છે? તેનો ત્યાગ કઈ રીતે થાય? અને ત્યાગ કઈ રીતે થાય? અને ત્યાગ કરવા કઈ શું થાય?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! આ જગતમાં અહંકાર ત્રણ પ્રકારનો છે. તેઓમાં જે જેવું છે અને જેનો ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તેનું વિવેચન કરીએ.

'આ જે અહંકાર જગત છે તે હું છું અને જે ચિદાકાશી પરમાત્મા છે તે પણ હું છું. જગતમાં મારાથી જુદું કોઈ જ નથી. આવા રીતનો જે અહંકાર થાય તેને ઉત્તમ સમજવો. આ અહંકાર મોક્ષ માટે છે. પણ બંધન માટે નથી અને તે ઉચ્ચ ભૂમિકામાં રહેલા જીવન્મુક્તને હોય છે. જીવન્મુક્ત ભૂમિકામાં રહેલા જીવન્મુક્તને 'અહંકાર છે' એવો જે કલ્પના કરીને તો તે નામમાત્રનો જ રહેલો છે. ~~કાર~~ પણ

કાર્ય-પણ તરીકે અવસ્થાવાળો જે 'આ દેહ છે તે હું છું' એવો ત્રીજા પ્રકારનો જે અહંકાર છે તે ત્યાજ્ય છે અને તુચ્છ જ છે. એ ત્રણે દૃશ્યના અહંકાર એક ભ્રાંતિનો મોહો રૂપ જ છે, એટલા માટે તેનો ત્યાગ જ કરવો જોઈએ. અને

Date:-

પ્રકારના મનોવૈજ્ઞાનિક પરિણામો કરવાનો રસ્તો જ્યારે અહંકાર ઓગળવાનો છે, જે જીવને પ્રભાવિત કરી જાય છે, તે જગ્યા પાછળ કેવા પ્રકારનો ભય. સ્વાભાવિક રીતે સ્વભાવિક કારણ રહેલું છે એ જ્ઞાન દ્વારા અહંકારે જેમના બુદ્ધિને સમાધાન આપ્યું છે તે ઘોડો શંકરોમાં જે કુટિલતા કરે છે.

પહેલાં જેમાંના ગામે તે અહંકાર વાદનો જીવ મહાત્મા કહેવાય છે અને મુક્તિ પામે છે. પણ જીવ લૌકિક અહંકાર વાદને જીવ તો દુઃખ રીતે સંસારમાં જે ગોથાં ખાયા કરે છે.

પહેલાં જે અહંકારનો અંગીકાર કરી 'કું દેહ નથી' એવો નિર્ણય કરીને જીવ લૌકિક અહંકારનો ત્યાગ કરવા.

રામ બોલ્યા: કે પૂર્ણબ્રહ્મ! ચિત્તમાંથી એ જીવ લૌકિક અહંકાર નો ત્યાગ કરીને પુરુષ કેવા રીતે વર્તે તો તે પોતાનાં કુટિલ ને પાપ્ત થાય?

વશિષ્ઠજી બોલ્યાં: લૌકિક અહંકાર ત્યાગ કર્યા હોવાથી અને દુઃખદાયક છે તેનો ત્યાગ કરીને પુરુષ જેમ જેમ વસ્તુ-વૈભવ અહંકાર આદિ દુઃખ આદાનોમાં વિચાર કરે છે, તેમ તેમ તેને પરમ-પદ સ્વરૂપમાં સ્થાપવું જાય છે. પુરુષ જો પહેલાં અહંકાર ના અને બીજા અહંકાર ના ત્યાગ કરીને રહે છે તો કેવા પદ ને પ્રાપ્ત થાય છે. અને તેમને પણ કેવા દશા ને અહંકારો ના ત્યાગ કરે છે. તો તે પુરુષ પરમપદને પામે છે

દુષ્ટ અહંકાર તો સંસારમાં રહેલો એક જાત નો રોગ છે. તેનો ત્યાગ કરવો એ જ મોટું કલ્યાણ છે. એને પરમપદ પામવાનું સાધન છે. વિચાર વિચારણા એ લૌકિક ક્ષુદ્ર અહંકાર નો ત્યાગ કરીને માણસ જેવા રહે અથવા વ્યવહાર કરે, બોલવા ચાલવું અહંપણા વિનાની સ્થિતિમાં પડવું) એવું જાય.

જે પુરુષ 'જે અહંત્વ છે તે હું જ છું અને એમ કોઈપણ અહંત્વ મારું જ છે.' એવા વિચારણા કું દેહ નથી. અને 'દેહ અથવા તો અહંકાર માં જે કોઈ છે તે મારું નથી.' એવો નિશ્ચય રાખે છે તથા ઉપર કહેલા અહંત્વનાં ઉત્તમ બોધને મન માં દૃઢ રીતે ~~ધારણ~~ ધારણ કરે છે, તે મહાત્મા પુરુષ અજ્ઞાનમય પર અજ્ઞાનમય ભૂમિકા માં સ્થિતિ પામે છે, અને અંતે વિદેહકૈવલ્ય ને પામે છે.

અમારામાં રહ્યા બોલ્યા વિના બીજું કાંઈ કરે છે ગાડી.

Lakeer

Date:- 23.2.25

જેનો જે રીતે સ્વીકાર થયો છે તે રીતમાં ફેરફાર કરી શકાય નહીં. કાર્યો કરતા કર્તાઓનાં વ્યક્તિત્વનો પ્રભાવ. તેમજ ક્રિયાનો દ્રષ્ટિકોણ બદલો પડ્યો 'ત્યાગ' નું કાર્ય રોચકતાને અનુરૂપ કરવું તથા રાગ-દ્વેષ રહિત થઈને ઈશ્વરનું સમર્પિત રહેવું.

બુદ્ધપુરુષોએ જે તો મરણ પામ્યા પછી પણ રહેવાનું થાય છે માટે તેમના ગયેલ કાર્યોનું જોડાવામાં આવે જ નથી. કૃષ્ણ! મન જે વારંવાર કોઈનો વિચાર કરે છે અને વારંવાર કોઈ તો મુક્ત જ છે. જેટલે તમે દિવસે રાત્રિના -રક્ષિતાનું ચિંતન કરો. સારા વિચાર-ચેતનાનું સારા જેવું ચિંતન-અનુકૂલન કરવાનો પ્રયત્ન થાય છે. અને વારંવાર તો સારા વર્તન ક્રિયા બોલવા પડે છે. પરંતુ જે વારંવાર સારા અને ખોટો ચેતનામાં આવે દ્રષ્ટા તો વિચાર કરે છે, તે દ્રષ્ટા કોઈ પણ રીતે, અને વિચાર નથી, અને વિચાર કેવા કરવા કરે! જે વિચાર કરે છે, તે મુક્ત છે અને નથી. અને જે વિચારનું તે ખોટા અનુકૂલન છે. વારંવાર, વારંવાર તો અને, ક્રિયા અને ક્રિયા તો અને અને અનુકૂલન કેમ કરવા પડે છે, તે પરમ પદ છે.

વારંવારનો ઉપયોગ ક્રિયા અંતરમાં રહેલું છે, અને તે જે વારંવાર રહિત થયા છે તો મુક્ત -ત્વ કહેવાય છે. ક્રિયા ખોટા બહારના પોતે ઉદ્ધવ પામ્યો દૃષ્ટ-પર અમારે અમારા ગુણોના કાર્ય કરે છે. માટે તેને ત્યાગ કરવું જોઈએ. કૃષ્ણ! તમારું ક્રિયા દેહાભિમાટે પરિણામ આપે. તમારું ક્રિયા અધિકાર બુદ્ધિમાટે જે પરિણામ પામે.

S.35 વારંવાર:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કૃષ્ણ! કૃષ્ણ અને અર્જુનને કહું છું. તે સાંભળીને મન ને દૂર રાખો. બોલો જી ઈશ્વર અને જે બંધ છે તેનો ત્યાગ અને જોઈ છે. બીજું વારંવાર જી ઈશ્વરોએ બોલવું કાંઈ પ્રયોજન નથી. તમે માત્ર અનુભવ જ કરો કે અમ અંતરમાં જે જે કાંઈ મારું લાગે છે તેને જોઈ જોવું અને અંતિમ જેવું અમને. જો પણ વારંવાર વિચાર કરીને પ્રયત્ન તો તેમનો ત્યાગ જ કરો. ત્યાગ કરીને અનુભવાયેલ તો અભ્યાસ કાર્ય પછી અનુકૂલ તેમનું ગ્રહણ કરીએ તો પણ પરિણામ બગાડવું નથી. મૂર્ખ તો

Date:-

જેમ જેમ જ્યારે હૃદયમાં પવિત્ર વિવેક ફેલાયા હોય ત્યારે મન મોટા સુખ દુઃખ તથા કામ ક્રોધ વગેરે વિકારો દૂર જતા હોય, વાસના ઓછી થતી હોય, ઉપકરણો બાજુ પડતા હોય. અને ચારેતરફ, અંતર્ગત શોક, મોહ તથા બહારના રોગો શાંત થઈ જતા હોય. ત્યારે શાસ્ત્રો માં ઘણું સંભળાતા સંકેતો ક્રમશ થઈ જતા હોય. વિષયો ભોગવવાની ઇચ્છાનો ઉત્કર્ષકાળ ઓસરી જતો હોય, કલ્પનાઓના ભોગ દૂર થઈ જતા હોય, મોહ ભાગી જતો હોય અને ધ્યેય ભસ્મ થતા હોય. ત્યારે પૃથ્વીતત્વ માં ઉર્ધ્વીકરણ દૂર જતા હોય. ત્રિદોષ, ત્રિગુણ, રોગ શાંત થઈ જતા હોય. આત્મદેવ - અંતરાત્મા ના ગાઢ ઘૂંટી જતા હોય.

મન પ્રથમ પોતાને પૂર્ણ રીતે ઓળખતું થાય છે. અને પછી 'જેમ રહે વિકલ્પોને ઉત્પન્ન કરવા કે અમર્યાદ છું તો પછી તેમનો નિરોધ કરવામાં પણ સમર્થ છું' એમ વિચારી તે પોતામાં ઇશ્વરાકારપણા ને પણ વટાવી જતું હોય છે. મન નો ઉદય તે જ જગત નો પ્રલય કહ્યો છે. જગત નું મન બાજુ પડે છે અને અંતરાત્મા નું મન વધતા જાય છે. અર્વાચીન કેળવણી પામ્યા છે તે મન જ છે. જોતજોતામાં પોતામાં અનંતપણું વિસ્તરતું જાય છે ત્યારે વિકલ્પોના ભોગ અને સંસાર માં બાજુ પડતાં જે વાસના થાય છે, તે જ મનનું સ્વરૂપ છે. કોઈક વિકલ્પ ના વાસનાઓ પર નિયંત્રણ થતું જાય છે, ત્યારે જ મન વધુ ફેલાયા છે.

શરીર જડ જ છે. જે જડ છે તે જ મન છે; અને તે મન જ્યારે ફેલાતા અનંત પામે છે, ત્યારે માણસ ફેલાયા છે. જડ મનમાં પોતાનાં જ વિકલ્પો ને બહુ જ ફેલાવાને પોતાનાં બંધન માટે જ શરીર જે રહ્યા તે છે. જેમ સંકુચિત જગત પૃથ્વી માં અને બ્રહ્મ ફાટ માં માણસ ગોકુળિયું ગોકુળિયા કરે છે, તેમ જડ થયા દેહ ને છોડીને બ્રહ્મ પૃથ્વી માં અને બ્રહ્મ ફાટ માં બ્રહ્મ શરીર ગોકુળિયા કરે છે. માટે જડ દેહરૂપ થયા. મનમાં જેવા વાસના રૂપ છોડ છે તેવા વાસનાઓ પ્રમાણે મન બ્રહ્મ શરીરો ગોકુળિયા કરે છે. મન જગતમાં જે વાસનામય પદાર્થ ને જુવે છે તે વાસનામય રૂપને તે રૂપ થઈને તે રૂપમાં ભટકું પામે છે. ચિત્ત માંથી વાસનાઓ મોટું પામે અને કુદરત વાસનાઓ કુદરત પામે છે. મન માં જે અત્યંત નિર્મળતા જોઈએ તો તેમાં પ્રવેશ ચિંતન પામવું નથી. ઉત્તમપુરુષ દ્રષ્ટિના વર્ણન પર ફેરવણ

Date:-

પગ ઉપર પગ ચઢાવી ઉદ્યોગ રહિતે ચિત્તને નિર્મળ રાખવા
વાની પદ્ધતિને છોડતો નથી. બદ્ધબોધ તે પામતો કેમકે
ઉપદેશો પગ ઉપર પગ વિદ્વાન નું મન સંસારની વાસનાઓ
થી મલિન થતું નથી. વાસ્તવિક રીતે જોતાં બંધન નથી;
મોક્ષ નથી, તે બંધાયેલો નથી અને મુક્ત પણ નથી. જેમ
જે અજ્ઞાની જગતની સત્તા દેખાય છે તે બ્રહ્મની જ સત્તા છે.
અને તેમાં બેપણું કે એકપણું રહેવું કાંઈ જ નથી, દ્વૈત જ
વાસ્તવિક છે. જેમ સંસાર નિઃસાર છે, તે ખોટો જ છે, તે
ઉપર તે રહેલો છે.' કે વ્યાપક નથી પણ કહ્યું 'રહેવા રૂપ
નિશ્ચયથી તે ઉઠેલો છે.

(૪) 'કે વ્યાપક છું અને ઈશ્વર છું' રહેવા
નિશ્ચયથી સંસારે વહ્યા પામે છે. જેમાં અવિદ્યાપક છે અને
(૫) રહસ્ય છે. તેમાં 'જેમ દેહ હું છું' રહેવા જે આવ્યા છે, તે જ બંધાય
છે. અને તે બંધાય પોતાનાં વિકલ્પોથી જ રચાયેલું છે. જેમ
અજ્ઞાની બ્રહ્મની જ સત્તા છે. તેમ બંધ કે મોક્ષનો કશો જ નથી.
મન જે નિર્મળપણાને લઈ બાહ્ય પામવામાં કુતુહલ થયેલું હોય
અને અજ્ઞાની દશામાં બાહ્યાર્થવિચારનું પદ, બહુ જે વ્યાપકપણું
પામેલું હોય તે જ બ્રહ્મ જોવામાં આવે છે. તેમ પણ વિના
બ્રહ્મ જોવામાં જ આવતું નથી. સમાધિના અભ્યાસ વડે નિર્મળ
થયેલું મન અંતમાં બ્રહ્મદર્શિને ગૂંડાઈ જાય છે.

(૬) 'કેમ ! કે અજ્ઞાનું દશા છે તે મારું જ
સ્વરૂપ છે.' રહેવા બાબતમાં 'જેમ રહેવા યોગ્ય છે અને જેમ
છોડવા યોગ્ય છે' રહેવા વાસનાનાં બળ તે ઊંડા ઉતરી જાય છે.
(૭) અને જેમ બંધન પડ્યા છોડી દે અને મોક્ષ જે પડ્યા છોડી દે.
જોવા દેખાય કે બધાજ બંધાય પ્રાપ્ત થયા છે અને બધાજ
દર્શિત થયા છે કે બધા જ મોક્ષને પ્રાપ્ત થયા છે.

(૮) કલ્પિત પદાર્થોના સાથે મળી જઈને મન
માં જે વ્યાપકપણું થયા છે, તે જ ખોટી અમનસ્કરૂપ કેવલદશિ
છે. બોધ થતાં તે જેવાવારમાં ટકી જાય એવી છે. બહાર
ની તથા અંદરની અજ્ઞાની કેવલદશિને છોડી દઈને મન
જ્યારે બોધમાં લીન રહે, ત્યારે બ્રહ્મપદ પ્રાપ્ત થઈ ચૂકયું
એમ સમજવું. આ પ્રત્યક્ષ જોવામાં આવતા કેવલદશિ
અવસ્થા ખોટી જ છે, તેવા મનનું જે દેહાધ્યાસપણું છે,
તે જ જગતનું રહેવું છે. જગત આદિમાં પણ નથી અને

Lakeer

Date:-

અને રંક માં પડ્યા બધી, માટે મહત્વમાં પડ્યા બોલું જ છે. રમા જગત છે તે રમાત્મા જ છે. જેમ જે જડ્યું જ ફોટા, તો જગત ની ભાવના દુઃખદાયક થાય છે અને જડ્યું જોવા તો તે ભોગ્ય ભોગ અને મોક્ષસુખોને રમાડે છે. શાસ્ત્રો મિથ્યા જડભોગ પદાર્થો દુઃખદાયક બતાવ્યા. માટે ભોગમાં ઉપયોગ છે તેમનો ત્યાગ કરવાનો નહિ પણ ઉપયોગ છે.

જેમ જીવ રમ્ય છે અને ભંગ રમ્ય છે જેમ ભેદબુદ્ધિના ભેમના ત્રિગુણાત્મા રમણતા રંગે મુગ્ધતા છે અને જે જગત છે તે જ ભંગ છે' રમેમ જાણવું એ રમણ્યાપણું છે કે રામ છે. તેમ 'બ્રહ્મ રમ્ય છે અને જગત રમ્ય છે' રમેમ ભેદબુદ્ધિના ભેમના ત્રિગુણાત્મા રમણતા રંગે મુગ્ધતા છે, રમણ છે. અને જે બ્રહ્મ છે તે જ જગત છે રમેમ જાણવું એ રમણ્યાપણું છે. અર્થાત્ એ પ્રકારનું રમણીયપણું રંગે જ જગત છે. રમા જગત મુખ્ય બોલું જ છે. તેમાં રમ્યપણા ના ત્રિગુણના રમા ભેળા થયા છે. અને રમા છોડવા યોગ્ય છે' રમેમ રમજવામાં રમાવે તો દુઃખ રમાવા કરે છે, જે જગતને બોલું રમજી જે તેમાં 'રમા ભેળા થયા છે અને રમા છોડવા યોગ્ય છે' રમેવો ભ્રમ ન રહે, તો તે જગત બ્રહ્મરૂપે જ રમવરોધ રહે છે.

હે રામ! રમા જગત રંસ્થાપના કલ્પનાનું રોલથી મનરૂપ જ છે અને બોટું છે માટે મિથ્યા છે, તો તેનો વિનાશ રમાધન રોડ શો કરવો? જેમ રમાધડો જેમ વગરના કોઈ રંબંધને રાગ-ભેમ વગર ના દૃષ્ટિથી જોઈશકે દેખે, તેમ તમે પરમકારણ મહા તમારા રારીરને પણ રાગ-ભેમ વગર ના દૃષ્ટિથી જુઓ. રમાધર રાતે મિથ્યા જગતના રમા પરમાણુમય રારીરના પણ રમાધડાને સુખ-દુઃખ નો ભેમ વળગે નહિ. રમનાદિ, મધ્ય અને પરમાનંદરૂપ બ્રહ્મ દેખા તથા દરેકમાં મહત્વમાં છે, રમેવો અનુભવરૂપ રમધ્યા રાનરૂપ છે. તેમાં જ મનના રાંતિ થાય છે. તેમ મન રાંત થતાં દેહ રાંત થાય છે. હે રામ! વાસના જીર્ણ થાય અને રવરૂપસ્થિતિ વિલાસ કરવા લાગે ત્યારે રંસાર મોહ બંધો જ નથી.

S.36 શ્રીભગવદ્રૂપનું વર્ણન:

રામ બોલ્યા: હે બ્રહ્મન! પરમાત્મા રર્વ દેશે ધરાવિત છે. તેમાં રમા જગત જે પ્રકાર રહ્યું છે તે કહો જેમ મને

Date:-

ઉપનિષદ પ્રવેશ ભાગ ૧.

પરિચય ભોટવા: જેમ જેમ માનવ-સમાજ વધુ સંસ્કૃત થતો ગયો, તેમ તેમ જુદા જુદા સમાજ વચ્ચે વિચારોની આપ-લે થવા લાગી. તેમ પ્રાચીનકાળમાં પણ જુદા જુદા વિચારકો વચ્ચે વિચારોની આપ-લે થતી હશે. જેમ જેમ આપણે વધુ ને વધુ ઊંડા ઊતરતા જઈએ તેમ તેમ આપણને વધુ ને વધુ સૂક્ષ્મ વિચારો જોવા મળે છે. આવા વિચારોની આપ-લે માટે ચર્ચા, વાદ-વિવાદ, સંવાદ, પરિસંવાદ વગેરે માધ્યમો વપરાતાં હોય છે. આવી ચર્ચાઓ કે વાદ-વિવાદોમાં ભાગ લેનાર વ્યક્તિ પોતાના વિચારોને સ્પષ્ટ રીતે રજૂ કરી શકે તે માટે તેણે તર્કશાસ્ત્ર, ન્યાયશાસ્ત્ર, વ્યાકરણ વગેરેનો અભ્યાસ કરવો પડે છે. આ બધા વિષયોનો અભ્યાસ કરવાથી વ્યક્તિની વિચારશક્તિ વિકસે છે. તેનામાં સૂક્ષ્મ વિચારો કરવાની શક્તિ આવે છે. આવી શક્તિ કેળવવા માટે જ પ્રાચીનકાળમાં ગુરુકુળોમાં વિદ્યાર્થીઓને આ બધા વિષયોનું શિક્ષણ આપવામાં આવતું હતું. આ બધા વિષયોનો અભ્યાસ કરવાથી વિદ્યાર્થીઓની વિચારશક્તિ ખીલે છે. તેમનામાં સૂક્ષ્મ વિચારો કરવાની શક્તિ આવે છે. આવી શક્તિ કેળવવા માટે જ પ્રાચીનકાળમાં ગુરુકુળોમાં વિદ્યાર્થીઓને આ બધા વિષયોનું શિક્ષણ આપવામાં આવતું હતું. આ બધા વિષયોનો અભ્યાસ કરવાથી વિદ્યાર્થીઓની વિચારશક્તિ ખીલે છે. તેમનામાં સૂક્ષ્મ વિચારો કરવાની શક્તિ આવે છે. આવી શક્તિ કેળવવા માટે જ પ્રાચીનકાળમાં ગુરુકુળોમાં વિદ્યાર્થીઓને આ બધા વિષયોનું શિક્ષણ આપવામાં આવતું હતું.

આવા, ચર્ચા તથા વિવાદો વખતે તેમને જે મુશ્કેલીઓ પડે છે: પ્રથમતો વિષયની સંપૂર્ણ જાણકારી હોવી જોઈએ અને તેમાં તર્કની સંગતિ બેસાડવી પડે છે. બીજું એ કે પ્રતિપક્ષીના વિચારોનું ખંડન કરવું પડે છે. તેમ જ પોતાના વિચારોનું સમર્થન કરવું પડે છે. આ બધું કરવા માટે વિદ્યાર્થીઓને ઘણી મુશ્કેલીઓ પડે છે. આ બધી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવા માટે જ પ્રાચીનકાળમાં ગુરુકુળોમાં વિદ્યાર્થીઓને આ બધા વિષયોનું શિક્ષણ આપવામાં આવતું હતું.

'દૈવત્વ જગતને ઉત્પન્ન કરે છે' એમ માનવા કરતાં (ક) તે માનવું કદાચને એમ જ માને છે દૈવત્વ દૈવત્વને જ ઉત્પન્ન કરે છે, અંદરને બાજુ દૈવત્વ જ જુદું નથી. આમ માનવા પર એમ જ સિદ્ધ થાય છે કે 'દૈવત્વના દૈવત્વને ઉચિત (ખ) સ્વરૂપમાં માટે દૈવત્વ પોતાના સ્વરૂપમાં જ રહે છે, પણ કાંઈ ને ઉત્પન્ન કરતું જ નથી. આ વાત આગળ આપણે સમજે છે. પણ આપણે તો એમ જ કહેવા કરે છે કે દૈવત્વમાં સૂક્ષ્મ ના સમૂહમાં કાંઈક કાંઈક જુદું આવી પડે છે. અને તેમ કરીને દૈવત્વ જગત દૈવત્વથી જુદું છે પણ એ આપણે છે. પણ જે દૈવત્વ વિચારો કરે છે અને એમાંથી જે જુદું જુદું પડે છે તેમાં આપણે તો કંઈ જ આગળ વધારવા ગયા, તેમાંથી ખાલી પ્રતિપક્ષ (ક) થાય છે. અને આપણે તો કેવળ પુરાવા સ્વરૂપ જ પ્રસ્તુત થાય છે.

Date:- 24-2-25

(૪) સૌંદર્ય અનુભવાત્મક છે. તેથી તે મૂર્ત વસ્તુને પણ પ્રકારો અપનાવે છે, અર્થ પ્રાકૃતિકોને વિષયો માં વ્યાપ્ત પણ જોવામાં આવે છે, અને સ્થળો માં જેમ વસ્તુને વધારવા પણ જોવામાં આવે છે. તે કદી અટક્યું નથી, કદી અટક્યું નથી, કદી ઝુક્યું નથી, કદી નમ્યું નથી, કદી વળ્યું નથી અને કોઈ પણ બાબતની દરકાર કરવું નથી. કેમ કે! જ્યારે સ્વાકારવાનું અને પોતે પોતાના માં જે રહેવું અંતે એ સૌંદર્ય અને 'જગત' નામે પરિવર્તનને પ્રતીત થાય છે. જેમ તેમ પોતાનાં અનુકૂળ અને ફેર પોતાનાં અનુકૂળ વાળવું, અટક્યા વગર કોઈ તેમ રહેવાય છે, તેમ સૌંદર્ય પણ પોતાનાં અભિજ્ઞ દૃષ્ટિ માં વિષયોમાં જે અટક્યા વગર કોઈ તેમ રહેવાય છે. એ સૌંદર્ય નામનો અનુભવ અર્થવ્યાપક છે, અને અર્થદા વાસ્તવિક રીતે પ્રકારરૂપ છે, પણ અવસ્થાને લીધે પ્રકારતો નથી. તે અંશોમાં રહિત છે, કયાં પણ ક્યાંથી તે અંશો ને ધારણ કરે છે. તે પોતે સિદ્ધ જ છે.

અવિદ્યા માં પૂર્વનિર્ધારણ કૃત્રિમ વેરાવાસ્થા કરીને પોતાનાં અપરિચ્છિન્ન સ્વરૂપને ભૂલ્યા જાય છે અને 'હું હું' કેવળ ભ્રાન્તિમાં ઠેર ઠેર ભટકવું પામે છે. અમ ભટકવું પ્રયાસને લીધે અનેકપણું સ્વાકૃતિ થઈ ગયા છે. પણ અનેક જેમ-તેમ ભટકતો પ્રયાસ 'અહીં અમાપ' 'અમાપ તેવું અને અમાપ છોડવું' અંતે વગેરે વ્યવહારો માં ઈચ્છાકૃત્રિમ દેહાત્મભાવ દૃઢ થઈ ગયા છે. અને જ્યારે સૌંદર્ય દેહ માં રહેંકડો સ્થળોમાં સમાન્તર કામે કરવા લાગ્યા તે કે પણ વાસ્તવ માં ભેળવવું જ નથી. પૃથ્વીરૂપ સૌંદર્ય ના ક્ષિતિ માં રહેવું અંકુરોનાં અનુકૂળ રૂપ અને સૌંદર્ય અંકુર થઈ ખડાર નીકળવા લાગે છે, ત્યારે અંદરના અસ્તિત્વે અપાર પદાર્થરૂપ સૌંદર્યો ને અનાદરે કરવું અપારરૂપ સૌંદર્ય તેને અવકાશ આપે છે. વાતરૂપ દાર્શનિક વાયુરૂપ સૌંદર્ય તેનું અભિવર્ધન કરે છે. જલરૂપ સૌંદર્ય પોતાનાં રસથી તેનું પોષણ કરે છે. પૃથ્વીરૂપ સૌંદર્ય દૃઢતા અનાજને તેનાં પર અનુગ્રહ કરે છે. અને તેજ રૂપ સૌંદર્ય પોતાનું રૂપ અપાવને તેને પુષ્ટ કરે છે. અમ રીતે ક્ષારણાત્મકપદાર્થરૂપ સૌંદર્યો ને ક્ષારપદાર્થરૂપ સૌંદર્યો પર અનુગ્રહ પ્રયોગ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે. ક્ષારરૂપ સૌંદર્ય અમુક વિશેષ પદાર્થરૂપ સૌંદર્યોના ઉત્પત્તિને રોકીને અમુક પદાર્થરૂપ સૌંદર્યો ને ઉત્પન્ન પ્રયોગ અપાવે

Lakeer

Date:-

થાય છે, અને તેમના ઉપર અવલંબિત કરે છે.

અર્થ પદાર્થોમાં ગૌણત્વોમાં ફેરફાર કર્યા કરવો, એ જ કારણ ગૌણત્વો નો સ્વભાવ છે. મુખ્યોમાં ગૌણત્વો કેટલાકના ગૌણત્વોનો દરેક દરે અભાવ થતાં ગંધ નામનું ગૌણત્વ પૃથ્વી થાય છે. માટીમાં ગૌણત્વોની અંદર રહેલું રસમાં ગૌણત્વ પૃથ્વીમાં ગૌણત્વનો અભાવ થાય ત્યારે તે પૃથ્વીનાં મૂળિયા પડ્યાં તે પ્રાપ્ત થાય છે. મૂળિયામાં ગૌણત્વમાં રહેલું રસમાં પાત્વું ગૌણત્વ ફેરપડ્યાને પ્રાપ્ત થાય છે, અને તે જ રસમાં ગૌણત્વ નાના નાના વિભાગોમાં થઈને પાંદડા આદિ ના રસાયને પ્રાપ્ત કરે છે.

S-36 ગૌણત્વનાં વિભર્દમાં રહ્યા પૃથ્વીના અંદર પ્રાપ્તાર આદિ ગોદ ગોઠવામાં અનેક પ્રકારનાં અથાડાર-વિથાડો કરનારાં અને અનેક પ્રકારના રસાયણોવાળા પૃથ્વીઓ વારંવાર મરે છે અને વારંવાર જન્મે છે, તે પણ ગૌણત્વનો જ વિલાસ છે. રસાયણ નો અભ્યાસ થાય છે, તો જન્મ-મરણ નાં પૃથ્વાડો મટી જાય છે. જેમને પૂર્વપુર્વ જન્મોના વાસના ને લઈને અમાયણે ઉત્પન્ન થતા કરે છે. અને મૃત્યુ ને લઈને રાગમૂલના વિચારના વાયલે પડ્યા જેમણે મરનારાં જાણે, તે કારણ પ્રકારો થયેલાં તુરંત ગોઠવા ઉત્પન્નોના પોકે અથ ગોઠવામાં આવે છે, પ્રગોઠવામાં જાય છે, આવર થયા કોઈ તેમ ઉભા જ રહે છે. બીજો ભોગવવાના કૈવલ્ય ને લઈને અર્થ આદિ રૂપાર્થોને અત્યંત મિત્રા કરે છે.

S-37 ગોદા, અકામત્વ તથા કર્મરહિતત્વના સ્વભાવની સ્વરૂપાર્થતિ:

અસ્થાન વિર્યાલમાં સંસાર ઉડે છે પરંતુ પોતાના સ્વરૂપમૂલ વૃક્ષમાં જ રહે છે, અને પછી અસ્થ પામે છે, આ અસ્થ જેમાં વાસ્તવિક રીતે પોતાના અધિષ્ઠાન ગૌણત્વમાંથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. અને પોતાના અધિષ્ઠાન ગૌણત્વમાં જ લય પામે છે, તેમાંથી અસ્થાર વસ્તુઓ અનેક અનેક ના ઉત્પન્ન થાય છે અને અનેક અનેક ના નાશ પામે છે. સર્વવ્યાપક મહાગૌણત્વમાં જે જગતનો અકાર થવા રૂપ જે અલગ ભોગમાં આવે છે તે પણ વાસ્તવિક રીતે અસ્થાનત્વ જ છે. કારણરૂપ કે કાર્યરૂપ જે કોઈ જગત ભોગમાં આવે છે તે મહાગૌણત્વ જ ભોગમાં આવે છે. મહાગૌણત્વનો અભાવ તે લઈને આ અસ્થાર સૃષ્ટિઓ ભોગમાં આવે છે આ જગત વૃક્ષમાં જ ફેરફાર થયું છે માટે અસ્થાનત્વ નથી અને તે બાધિત થઈ જાય છે માટે સત્ય પણ નથી. અસ્થાનું જગત વૃક્ષમાંથી ભિન્ન નથી કોઈ ને

Date:- 25-2-25

ભગવે બ્રહ્મચર્ય જ છે, પણ કોઈવાર ધ્યાન-રચનાં બોલવે બોલે બ્રહ્મચર્ય ના ભિન્ન જેવું જણાય છે. કૃષ્ણ! જેમ રથ જ્યારે બ્રહ્મ છે, તેમ તમે જુઓ રાધાને, રથને, રથને તથા ઘોડાને જોઈ રહ્યા છો, તે તમારો આત્મા (Soul) પણ બ્રહ્મ જ છે. રથને તે સર્વમાં વ્યાપેલો ~~જોઈ~~ રહેલો છે. ~~બિલકુલ~~ રથને તે સર્વમાં વ્યાપેલો રહેલા છે. બિલકુલ રથને તે સર્વમાં વ્યાપેલો રહેલો છે. બિલકુલ રથને સર્વ વ્યાપક પ્રકાશમાં ભેદ્યપણું કે અંધકારપણું કોઈ છે જ નહીં, માટે તેમાં કશાય કોઈ પ્રકારે બાધ કલ્પનાનો અવકાશ જ નથી. કૃષ્ણ! રથનું વસ્તુ જુ કોઈનું, નહીં કોઈનું રથને રથારૂ-નરસ્થ રહીનારનો રથે રહેલું વ્યાપનારૂ જ કલ્પાયેલ છે, માટે તે રહેલું માયામાં છે. રથરૂપ આત્મા જ બિલકુલ જ કોઈપણ રથાત્મામાં જ છે. રથાત્મારૂપી જ્યારે કોઈવસ્તુ જોવે રહેલ હોય તો તેને ઉત્પન્ન કરવાના રથાત્માને કારણ પડ્યે રહેવું; પણ રથાત્મારૂપી જ્યારે વસ્તુ છે જ નહીં, રથેરને રથાત્મા કરે વસ્તુને કારણને રથવા કરે વસ્તુનું રમરણ કરીને રહીનારે કરવાને માટે કોણે?

'રથ રહીનારે રથાત્માના કારણ રૂપ રહેલ છે' રથેમ કહેવું રંભવતું જ નથી. 'રથાત્માને રથમુક વસ્તુ જોઈએ છે રથને રથમુક વસ્તુ જોઈતી નથી.' રથેવા રીતનો કોઈ પણ વિકલ્પો રથાત્મામાં બાધ પડતાં નથી. માટે રથાત્મા કારણ રહિત જ છે, રથેમ રિદ્ધ થાય છે. કારણ કરવામાં રાધનો રથને કરવામાં કાર્યને રથે રહેલું રથેક જ છે; માટે રથાત્માને કોઈ પણ કરવું રંભવતું નથી. વળી રથાધાર, રથાધેય રથને રથાધાન રથેક કોઈપણ રથાધાર તથા રથાધાર માં રહેનાર પણ બૂદાં નથી માટે રથાત્માને કારણ રહેવું પણ રંભવતું નથી.

રથાત્મા કારણ વગર જો છે, તેને 'મોક્ષ જોઈએ છે' રથેમ પણ નથી; કારણકે રથાત્મામાં બંધાવા કે મોક્ષની કલ્પના જ રંભવતી નથી. કૃષ્ણ! બ્રહ્મના રિયતિ રથા પ્રકારે જ છે; બીજા કોઈ પ્રકાર જ નથી; કેમ રથારા ~~જ~~ રમરણમાં બ્રહ્મના કોઈ બીજા રિયતિ કોઈ, તો અહે તમે રથુના કેવા દુઃખ પ્રારબ્ધે રથને રામ, કોઈ રથાદિ રહેલું કર્તૃત્વ રહિત કોઈ કેમ કેમ પણ કરી શકશે. કુંવે કરીને કરાવેલી મૂર્ખતા જ દુઃખી થશે તેમાં મારો કોઈ કેવાલ નથી. કૃષ્ણ! બીજું પણ કહું છું તે તમે રાંભળો. તમે પોતાના માં કલ્પિલા ના રથાત્મિનંદેશો પર બાંધવાર દયા પ્રકારના કર્મો કરશો, તો પણ વિષયોના કેવું ના પોતાપણાને પુષ્ટ કરવા રિવાય તમને

Date:-

બધું કશું સ્વપ્નોપરિત્ત કુટુંબાશ્ર સંબંધ ફરી મજબૂત કરવાનું છે? તમે કારણ-રૂપ બધે સદ્ગુરુનાં સંબંધવાળા છો, તો તમને સંપૂર્ણપણે ખાતરી છે કે વિશ્વાસ બેસે તો બહુ રહ્યું. તમે પોતાનાં સંપૂર્ણપણે જો વિશ્વાસ રાખ્યા બાદ બધાં કારણોમાં સમૂહ પોતે 'નિશ્ચલ પાત્રો' સ્વરૂપ પાત્રો બને અને સ્વસ્થ થાય. તમે તમારા સ્વજન ના કે વિશ્વાસે કરો. તમે દેખાડ્યા નથી. કારણ કે તમે રાખ્યા નથી. પણ બાકીનું રીતે ચિદાનંદ સ્વરૂપ જ છો.

S.38 પ્રાણને કર્યાપણું, ભોક્તાપણું, બંધન કે મોક્ષ નથી!

વાંચકઃ ભોક્તા: કે રામ! રામ છે માટે સુખદુઃખ સ્વપ્નાવસ્થા કર્મોમાં સ્વપ્ન સમાધિમાં જેનિયસ માં બધાંય પુરુષોનું જે કર્યાપણું જોવામાં આવે છે, તે મુદ્દલ છે નથી અને મૂર્ખ લોકોનું કર્મ માં જે કર્યાપણું જોવામાં આવે છે તે છે જ; કારણ કે 'અમુક પદાર્થ જેવા હોવા છે' એવા દૃઢ્યરૂપ 'વાસના' બાધના સંબંધ રહિત પુરુષો જે નિશ્ચલ છે તે જ 'કર્યાપણું' કહેવાય છે. આવા જેવા પ્રકારના નિશ્ચલરૂપ જોવાને બદલે જે જેવા પ્રકારનું ફળ ભોગવવું પડે છે. પુરુષ પોતાના વાસના પ્રમાણે ક્રિયા કરે છે, અને ક્રિયા કર્યા પ્રમાણે ફળ ભોગવે છે. માટે જો વાસનારૂપ ક્રિયા કરવામાં આવે તો જ કર્યાપણું આવ્યું છે, અને કર્યાપણું હોય તો જ ભોક્તા-પણું આવ્યું છે; એવો સિદ્ધાંત છે. કહ્યું છે કે 'પુરુષ શરીર થી ક્રિયા કરતો હોય કે ન કરતો હોય, પોતાના મનમાં જે વાસના હોય તે પ્રમાણે તેને (ફળ-ચક્ર) સ્વર્ગમાં કે નરકમાં ફળ ભોગવવું પડે છે.

રામ કોઈથી કેમકે સમાધિવત્ત જોયું નથી એવા પુરુષો ક્રિયા કરતાં હોય કે ન કરતાં હોય તો પણ તેમને વાસનાવાળા જીવોને બદલે તેમને કર્યાપણું છે; પણ બધ્યવેત્તાઓ તો વાસના વગરનાં જ હોય છે; તેથી તેમને કર્યાપણું નથી. જેણે બધ્ય જોયું હોય એવા પુરુષની વાસના વિશેષ પણ ગયેલા હોય છે એટલા માટે તે પુરુષ ક્રિયા કરતો હોય પોતાના તે ક્રિયાનાં ફળનું સમતુલસંધાન કરતો નથી. બધ્યવેત્તા પુરુષ તો સમાધિવત્ત વગરના બુદ્ધિવાળા જીવોને બદલે જેવા પ્રકારનું વર્તન સાધ્ય કરે છે. અને તેમ કરવા છતાં વર્તનરૂપ કર્મનું ફળ પામે, તોપણ 'એ બધું કર્મફળ આત્મા જ છે,' એમ સમજી તે તેનો અનુભવ કરે છે. માટે એવા

Date:- 26.2.25

પુરુષ ક્રિયા કરતો હોય ઈતો પડ્યા રહેવું પડે છે. જ્યારે અધ્યક્ષિત્વવાળો અધ્યાત્મ પુરુષ તો ક્રિયા ન કરતો હોય તોપણ મનમાં વાસનાવાળો હોવાને લઈને કર્તા જ છે. મન જે કામ કરે તે જ મને કર્તૃ કહેવાય છે, અને મન જે ક્રિયા કરે તે કામ ના કર્તૃ કહેવાય છે. રમેશના માટે મન જ કર્તા છે. દેહ કર્તા નથી. રંજનાર ચિત્તમય જ બોલે છે, ચિત્તમય જ છે. ચિત્તમાત્ર જ છે. અને ચિત્તમાં જ રહેલો છે. રમેશ રાજન વલ્લભ પુરુષ ને વિષયો તથા વાસના એ બધાનું ઉપરાંત પણું જ હોય છે. રમેશના માટે વલ્લભ પુરુષ પોતે રમેશનો જ છે.

રમાનંદસ્વામીનું મન પરમ શાંતિ પામતાં બ્રહ્મમાં લીન થઈ ગયું છે અને બ્રહ્મમય જ રહે છે. રાજપુરુષનું ચિત્ત પણું મન વિષયોમાં રમાનંદવાળું હોવું નથી, સ્વરૂપના આનંદ માં રહેલ હોવું નથી, રંજનાર હોવું નથી, પાપાત્મા આદિ ના ભોક્તા જેવું પડ્યા હોવું નથી. 'હું' રમેશ પડ્યા જેવું નથી 'નથી' રમેશ પડ્યા જેવું નથી અને 'રમેશ ચિત્તસ્વરૂપમાં ના કોઈ ચિત્તવિકલ્પના રંજનમાં છે.' રમેશ પડ્યા કર્તા રહેવાનું નથી. જેમ કારણ બાબા ભાવોરાજા માં કુબેરાનાથ, તેમ રાજનું મન રમા વાસનામય નુરજ રંજનમાં ભૂંસાઈ જવું નથી. મૂર્ખ નું મન તો વિષયોના રસાળ જ હોય છે, પડ્યા રમાનંદને દેખાવું જ નથી.

કેવામ! તમે કોઈ ક્રિયા કરો કે ન કરો, તોપણ તેમાં તમારા મનને અહંતા અધ્યાસિત્વરહિત જ રાખજો. આત્મ-વલ્લભ નું એવું કોઈ કાર્ય છે જ નહીં કે તેમાં અધ્યાસિત રાખવો રંજનો. તમે તમારા ચિત્તના પૃષ્ઠિકા માં પૂર્ણાવતાર રમેશ જ રમજો કે 'જે કાંઈ રમા જેવાત અવંતર છે, તે રહેવું રમાભાસમાત્ર જ છે. વલ્લભ પુરુષ ને વિકલ્પ પાલ કે 'આત્મા ને સુખદુઃખ લાગ્યું જ પડવાનાં.

(*) 'હું રહેવા પદાર્થ કર્તા નથી, મોટાના ના દેહ ના કુબેરમાં બીજા જેટલો રૂકુમ છું, રમકર્તા છું તથા રમભોક્તા છું; રમમાં જે કાંઈ રમા કરવા છે, તે રહેવું છું જ છું. રમમાં રમર્ત જગતનો પુકારક તથા રમર્તવ્યાપક છું જ છું.' ત્યારે તેને દેહના પરિચ્છેદ રમે રમાંતરના બીજા ચિંતારૂપી જેવા રમા થઈ છે. તે વલ્લભના ચિત્તના વૃત્તિ પ્રવાહમાં ચિત્ત જે માટે કેવળ તાદાત્મ્ય જ વ્યવહારમાં રહે છે. તે ચિત્તનો વૃત્તિ

Date:-

બ્રાહ્મણત્વનો જ્ઞાનને ઘડાયો છે. જ્ઞાની પુરુષ માનમાં વધઘટમાં રાગ દ્વેષને વશ થઈને ક્રિયાઓ કરતો હોય તો પણ અકર્તા જ છે, કારણકે કર્મો તો ઉદય કરતો એ મનના વ્યાપારોનું જ કામ છે. જ્ઞાની પુરુષ પુદ્ગલ રૂપે કર્મો કરતો હોય તોપણ 'આ અહંનું સ્વરૂપમાં સ્થિત છે' એવો ભૂતિ જે રહે તે કર્મોનાં ફળ ના ભોગવે નહીં.

જગત સ્થળના અહંનાં પદાર્થોમાં જ્યાં કેફવાળા વ્યાજોનાં તેમજ ગુણોનાં વલણમાં જોવામાં આવે છે, પણ તેઓમાં દુઃખનું કારણ કોઈ નથી, કારણકે કોઈપણ પદાર્થ અવિનાશી અને સ્વાત્માથી જુદો સંભવતો નથી. માટે તેઓને ત્યાગ્યા કે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય નથી. જ્ઞાન કોનાથી આ જ્ઞાનમાં અકર્તા છે તથા અભોક્તા છે અને તે જ્ઞાનમાં આ જે કર્તાપણું જોવામાં આવે છે, તે ખરેખર રીતે કેવળ આરોપિત જ છે, કેટલાકને અહંનાં કર્મનો ત્યાગ બળ રાકે જ નહીં. એ ત્યાગ પુરુષાર્થે જ્ઞાની પુરુષને પણ ભોજન વસ્ત્રાદિ આવશ્યક ક્રિયા-ઓનો ત્યાગ બળ રાકે નહીં. પણ જ્ઞાનદશાના આ પ્રભાવને લઈને 'આ ક્રિયાઓ વાસ્તવિક રીતે છે જ નહીં.' એમ જ્ઞાની-પુરુષ સમજે છે. માટે જ્ઞાનને કર્તાપણું કે ભોક્તાપણું પારમાર્થિક નથી. જ્ઞાનસ્વરૂપનો યથાર્થ વિચાર કરતાં કોઈ ક્રિયાઓ જ નથી, એમ જોવાથી કર્તાપણું કે ભોક્તાપણું પણ છે જ નહીં. જેનું મન સંસારમાં આસક્ત નથી, તેમાં બંધ જ નથી અને બંધ જ જોવાથી મોક્ષ પણ નથી.

(૪) જ્ઞાન! જ્ઞાનમાં મોક્ષ પણ કલ્પિત જોવાને બોધે સિદ્ધ છે. અર્થાત બંધ અને મોક્ષ સિદ્ધ કરેલા છે. માટે તમે અર્ધ કલ્પનાઓનો ત્યાગ કરો, અહંકારના રક્ષિત ઘરને ઉખેડી નાખો, વ્યવહાર કરવા જતાં પણ બુદ્ધિના આત્મામાં જ નિરંતર જ્ઞાનને રહો.

S-30 જ્ઞાનને વકીલનો પ્રશ્નોત્તર:-

જ્ઞાન બોલ્યા: હે ભગવન જ્ઞાન છે તો જેને અનુભવ થયો નિર્વિકાર જેવો પુરુષ માં ભોગવવાનાં ચિત્ત જેવી આ સૃષ્ટિ પર ઉદાસીન કેમ થાય?

વકીલ બોલ્યા: હે જ્ઞાન! જે પુરુષત્વ છે, તે જ આ જગતરૂપે દેખાવ થયો છે. જે પુરુષ અર્ધનારીનટેશ્વર છે. એટલા માટે કર્તાપણું, ભોક્તાપણું, જોનારપણું, અજોનારપણું

Date:-

રૂપાદિપદાર્થ તથા રસાદિપદાર્થ ઈત્યાદિ અનંતશક્તિઓ પુદ્ગલમાં રહેલ છે. જે શક્તિઓ છે તેઓને પણ પુદ્ગલ જ કહે છે. આપણે કોઈ જગ્યાએ પરમાત્મા પણ પોતાના જ્ઞાનબળથી તથા મનોબળ અનંતશક્તિઓને જોઈ શકે છે, દેખાડે છે, સાક્ષાત્કાર કરે છે, ઉત્પન્ન કરે છે અને પછી વિશેષિત કરી દે છે. અનંતા જીવોનું, અનંતા દેખાવોનું અને અનંતા પદાર્થોની ઉત્પત્તિ અનંતકાળ પુદ્ગલ પરથી જ થતા કરે છે. એવા અનંતા પદાર્થો અનંતકાળ પુદ્ગલમય જ હોય, પુદ્ગલમાંથી જ ઉત્પન્ન થયા છે અને પાછા પુદ્ગલમાં જ સમાઈ જવાના છે.

રામ બોલ્યા: જેને કહો કાર્બન પદાર્થ તથા જેવું જૈવિકપદાર્થ પુદ્ગલ કહ્યા અને જડ રૂપ પુંજમાંથી રચના કહ્યા? જૈવિકમાંથી જડ ઉત્પન્ન થાય છે એમ કહેવું જ સંભવતું નથી. કહો તો રૂપ પુંજમાં પુદ્ગલ પરથી ઉત્પન્ન થયો હોય, તો પુદ્ગલ જેવો જ હોવો જોઈએ. કારણ કે 'જે જેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું હોય, તે તેવું જ હોવું જોઈએ' એવો નિયમ દેખાય છે. એના જે નિર્વિકાર પુદ્ગલ પરમાણુ પુંજ ઉત્પન્ન થયો હોય તો પણ નિર્વિકાર જ હોવો જોઈએ પણ જડ ન હોવા જોઈએ. જડતો જગત પુદ્ગલમાં ઉત્પન્ન થયું છે, એટલે પુંજ તો જડ જ છે, રૂપ વગરનો તે જડ છે, ત્યારે તો પરમાત્મામાં જુદો છે. રૂપાદિ નિરપેક્ષ પરમાત્મામાં જડ પદાર્થની ઉત્પત્તિ રૂપ કલંક પ્રાપ્ત થાય છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જે કોઈ રૂપ જગત દેખાય છે તે પુદ્ગલ જ છે. પુદ્ગલમાં કોઈ પ્રકારનો ભેદ છે જ નહીં. સમુદ્રમાં તરંગોના સમુદાયોએ જળ જ કહેવાય છે, તેમ પુદ્ગલમાં પુંજવાદો જૈવિક જ કહેવાય છે, પણ જડ કહેવાતું નથી. જેમ સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થયેલા જ કહેવાય છે પણ તેમ પુદ્ગલમાં પુંજવાદો જૈવિક જ કહેવાય છે, પણ જડ કહેવાતું નથી. જેમ સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થયેલા તરંગો જળ જ કહેવાય છે પણ તેમ પુદ્ગલમાં પુંજવાદો જૈવિક જ કહેવાય છે, પણ જડ કહેવાતું નથી.

રામ બોલ્યા: હે પ્રભુ! પુદ્ગલ તો દુઃખસ્વરૂપ છે, ત્યારે પુદ્ગલ પરથી ઉત્પન્ન થયેલું જગત દુઃખમય જ છે માટે પુદ્ગલનો સંગ તજવાનો સંકલ્પ જ જો કોઈ જોઈએ. રામ કહ્યા પ્રમાણે સંકલ્પ કરો છો માટે રામાયણ તારણનો અર્થ સારી રીતે સમજાતો નથી.

રામચંદ્રજીના આવા પ્રશ્નો પરથી વશિષ્ઠજીને એમ લાગ્યું કે રામચંદ્રમાં વિચાર કરવાની કે કશું તેમનું બુદ્ધિ પૂર્વકત્વ થયું નથી. જે પુદ્ગલ પુદ્ગલવિચાર માં પ્રકરણ રચ્યું

Date:- 27-2-25

હોય, બોલવાનું બંધ થઈ ગયું હોય અને જે પુરુષ વિવેક ના બળથી મોહ ના ઉંમરવાળા પડળ ને પાર કરી ગયો હોય, તે પુરુષ ના દૃષ્ટિ માં બ્રહ્મ માં કોઈ પડળ હોતા નથી. કારણ, કેવલાદ્વૈત પરબ્રહ્મ માં કલ્પેલ પદાર્થ કેવળ ભ્રમ છે જ નહીં.

રામકૃષ્ણ પૂર્ણ બોધસ્વરૂપ જ દરેક ની સાથે રહે છે, રમે છે. તેમનો બોધ માં પૂર્વગ્રહ રાખતા નથી. જેને બ્રહ્મદૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઈ હોય તેને બોધના દરવાજા બાંધવા જ નહીં જ્યારે બોધના દરવાજા ખુલ્લા રહે ત્યારે જ 'સર્વત્ર બ્રહ્મ છે. એવો વિશ્વાસ કરવો જોઈએ. પૂરામાં જે ગુરુ એમ રામ રામાદિ ગુરુઓના શિષ્યને બ્રહ્મ દરવો જોઈએ અને પણ 'સર્વત્ર બ્રહ્મ છે' અને 'હું પણ પૂર્ણ બ્રહ્મ છે' એવો બોધ કરવો જોઈએ જે શિષ્ય પોતે જોવા અને પોતાનું અમર્યાદિત જોવા તેને જે ગુરુ 'સર્વત્ર બ્રહ્મ છે.' એવો બોધ આપે છે. તે ગુરુ શિષ્યના મોટા અજ્ઞાનો સમુદ્ર માં જ નાખે છે. જેને બોધના દરવા દ્વારા ગાઢ જોવા, અમાપ્ય દરવાજા જોવા અને જેના બુદ્ધિમાં પ્રત્યક્ષ થઈ જોવા, તેવા મહાત્મા શિષ્યને જ 'બ્રહ્મ માં પ્રવેશવાનું મિત્ર છે જ નહીં.' એમ ઉપદેશ કરવો જોઈએ છે. શિષ્યના બુદ્ધિના પરાક્રમ કરતાં વિદ્યા જે ગુરુ તેને બોધ આપે છે તો મૂઢ બુદ્ધિવાળો ગુરુ જે જગત નો પ્રવેશ થવા પૂર્વના અરજ માં પડવો રહે છે.

ત્યારે વશિષ્ઠજી એ વિચાર કરીને બોલ્યા: હે નિષ્પાપ રામ! બ્રહ્મ માં પ્રવેશ ની પ્રક્રિયારૂપ ક્રમ જે નથી, એ વાત તમે પોતાના મનમાં જ સમજશો. બાકી તો તે નિર્વાણ પ્રકરણ માં કહેવામાં આવશે. ટૂંકમાં તો તમે એટલું જ સમજો કે 'બ્રહ્મ સર્વત્ર વિદ્યમાન થઈ રહ્યું છે, સર્વવ્યાપક છે, સર્વાધિષ્ઠાન છે એવું જે સર્વ છે તે હું જ છું' કારણ તો એમને કે સમસ્ત પદાર્થ માયારહિત છે કેવા પદાર્થ માયાના છે. જેવો છે. આમાં વિચાર વગર જ પોતાના માં જેવા બ્રહ્મભાવો ના દરવા કરે છે અને ક્રિયા ના ઉપદેશ દ્વારાથી દરવાજો ખોલી નથી. બોધ આપવા ની પદ્ધતિ ને વિચાર કરવો નથી. પોતે જે પ્રકારના પ્રશ્નો ને વિચાર માં રમાડે છે. વાસ્તવિક રીતે જોવું જ્ઞાન તરંગો ના જેવું જ નથી. માટે જ્ઞાનમાં કોઈ ફેરફાર પદાર્થથી, બોધના પદાર્થ નથી અને કોઈપણ વિચારો પદાર્થ નથી. કેવળ જ્ઞાનસ્વરૂપ સાક્ષાત્ છે, નિષ્કલંક છે અને સમતા ને ભજે

Date:-

પૂર્વદેહ પોતાનાં સ્વરૂપ માં જ રહેલું છે. જે આત્મતત્વની સત્તા થી જ આ સઘળો પ્રપંચ ચાલે છે. જેમ સૂર્યની સત્તાથી જ પોતાના તેજે જ થાય છે. તેમ આત્માની સત્તાથી જગત પોતાના તેજે જ થયું છે.

આ જગત આત્માશ્રય માત્ર જ છે અને ભાસ્યા કરે છે એટલું જ છે, પણ તે બ્રહ્મના સ્વરૂપને કુંઈ સ્પર્શતું નથી. જેમ વાદળું સૂર્યના કિરણ સાથે ભિન્ન પડતું નથી. અને અભિન્ન પણ નથી તેમ આ જગત બ્રહ્મથી ભિન્ન પણ નથી અને અભિન્ન પણ નથી, પરંતુ અનિર્વચનીય-ત્રિરૂપ કહી શકાય એવું છે જગત આત્મામાં આભાસરૂપમાત્ર જ પ્રકટ થાય છે. અને તેનાં દોષો આત્માને લાગવાથી કંઈ પણ લેપ નથી. જે કિયાં આત્મા તેણે જગતનો કર્તા ભોક્તા અને આપણાં અજ્ઞાન ને લઈ જણાય છે. આત્મામાં આ બ્રહ્માંડો અજ્ઞાન ના સમયમાં પ્રકટ થાય છે. જ્ઞાન જ ઉપસ્થિતિ માં અજ્ઞાન માં પોતાં પ્રકટ થયા છે અને જ્ઞાન ની પાછ દશા માં પ્રકટ થતાં જ નથી.

માટે જો જગત ને ઉત્પન્ન થયેલું માનીએ, તો આત્મામાં જ ઉત્પન્ન થયેલું અને આત્મા જ સત્ય પામેલું માનવું જોઈએ. જગત બાજ કોઈ આમળાના નાનાપણ લાગવાથી અત્યંત અસત્યરૂપ માં બાદ કર જ અર્ધ પદાર્થોનો ભોગવ થાય છે. ભોગવ થતાં જ આત્માને બેવે પદાર્થમાં અભિમાન નો ભોગવ - ઉદય થાય છે. જે અભિમાન કાળે કરી દૂર થઈ જાય છે. અને બેવું દેહપણું પણ તરત જ પોતાને ત્યજી જાય, વિશ્વના બ્રહ્માંડમાં ફળો માં રહેલું અને દરેક દરેક જીવોમાં રહેલું સંસાર-રૂપ વૃક્ષ દેહ વિનાનું બને દેવાનું ઉત્પન્ન થાય છે. તેમ વિવેકરૂપ પરમાત્માજ્ઞાને તમે ભવમુક્ત થાય.

5-40 જગત અને ઉત્પત્તિનું બ્રહ્મપણું :-

રામ બોલ્યા' હે પ્રભુ! બ્રહ્મ માં સ્વરૂપમાં આ જગતો ની ઉત્પત્તિ કેમ થઈ છે? તેનો વિવે કરીને

વશિષ્ઠ બોલ્યા; નિર્મલ પરબ્રહ્મ અવાંડ ચૈતન્ય કેવલ પોતાના માં રહેલ વાસનારૂપોના અનિર્વચનીય ભાગ રૂપ અજ્ઞાનના કલ્પના કરવા લાગતાં પોતે અવિદ્યમાન જેવાને બરફે પ્રથમ અવિદ્યારૂપ અજ્ઞાનો માં બ્રહ્મ ચૈતન્યરૂપે ભોક્તા થાય છે. પછે ચૈતન્ય-ચૈતન્ય જીવાત્મારૂપિત થઈ પ્રથમ જીવ જે પાછળ ના કોઈક વધારે કલ્પના કરવા લાગે છે.

Date:- 1-3-25.

દ્વારે મનુષ્યે ગોઠવાયા છે. અને તે મનુષ્યના ઉપાધિરૂપ કહેવાયા છે. એ મનુષ્ય પોતાના બૃહસ્પતિ ઇન્દ્રાદિકને બદલે કોઈ બીજું કોણ એવું પ્રશ્ને પોતાના સંકલ્પમાત્રથી રાજારામાં રથ ગંધર્વનગર જેવા મિથ્યા દૃશ્યને બનાવે છે. આ બનાવનાં આરંભમાં જે કેવલ સ્વપ્નપુરુષ કોલાહલ પડ્યા કરતા જેવું પ્રતીત થાય છે અને તેના પ્રમાણપણાને જ રહીને અનુભવમાં આવતાં જે એ જ પ્રકારના કહેવાયા છે. મનુષ્ય કેવલ પોતાની સંકલ્પ પોતે જ બનાવેલા એ પ્રકારમાં બૃહસ્પતિનો સંકલ્પ કરીને પોતાને જ બૃહસ્પતિ પદવીને જુએ છે. અને તે બૃહસ્પતિ દક્ષ આદિ પ્રજાપતિઓને સંકલ્પ કરાયેલા કહ્યા કરે છે.

હે રામ! સૌદામિનીમાં રહેનારા અનેક પ્રાણીઓ કિલકિલાટ થતા દૂરથી જ્યારે એ રીતે મનન જે બોલાતી હોય. મનુષ્ય જે છે, પોતાના સ્વપ્નપુર સંકલ્પ છે, સંકલ્પનગર જે છે, બ્રાહ્મણ માત્ર છે. અને સ્વાભિમાનના જ કોઈ પણ જુદો પડે એમ નથી. એ પ્રકારમાં પ્રાણીઓના કેટલાક જીવો માં મોટા મોટા જે પર્વતો છે, કેટલાક પ્રાણીઓને ચાલ પણ પ્રાપ્ત થયું છે અને કેટલાક પ્રાણીઓ મોક્ષનો માટે ઘણા કરતા હતા પોતાના જ કહેલા જ કોલાહલ વારંવાર વચનમાં જ મુખ રહ્યા મટ્યા છે.

પૂર્વના પદ્ય તો પ્રાણીઓમાં રહેનારા જીવોમાં જે મનુષ્યાકારવાળા છે તે બૃહસ્પતિઓના ઉપદેશને પામ્યા છે. કારણ કે એ જીવો પણ વિનાશવાળા, દુઃખોથી ભરાયેલા, મોટું, ક્ષોભ એવા મરણ સ્વભાવ છે. આવા તેને દૌરાત્મ્ય ઉત્પન્ન થયો હોય છે. એ મનુષ્યોમાં બ્રાહ્મણના મનુષ્યોના ઉપદેશ જે પામ્યા જ નથી. માત્ર ક્ષત્રિયના અને વૈશ્યના મનુષ્યો માટે આચાર જેવા વારો.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! પરમાત્મા અખંડ છે અને પૂર્ણ છે, તો તેમાં પૃથ્વીનું કોલાહલ કેમ સંભવે? એ પરમાત્મા માં વિકાર જો સંભવ અને બીજા પૃથ્વીનું સંકલ્પ હોય જ કેમ?

વસિષ્ઠ બોલ્યા: જગત અને બૃહસ્પતિ એવા બાલબુદ્ધિવાળા છે તે બાલકને વિનોદના બુદ્ધિ ને દેવતાના કરવા એવા એવો પૃથ્વી માં અનેક પ્રકારે દેવતાઓ વગેરે કલ્પવૃક્ષ આદિ માં કલ્પિત છે. જ્યાં બૃહસ્પતિ નિમિત્ત ના અને કોલાહલ વગે.

Date:- 7-3-25

પદાર્થ છે. જેમ વૈશેષિક દર્શનમાં દ્રવ્યદ્રવ્ય માટે જે છે, પૃથ્વી પરમાણુરૂપ તથા વિભાગોપજ્ય, સંયોગોપજ્ય, ક્રિયાવંત તથા એક પૃથ્વી દ્રવ્યાદિ પૃથ્વીઓ જે પૃથ્વીલક્ષ્ય પ્રમાણમાં રહ્યાં છે, તોપણ તેઓ સ્વાત્મસ્વરૂપ માં સંભવતા નથી. પરમાત્મા માં જૈનોએ માં પૃથ્વી વિના બીજા કોઈ કલ્પના કે નથી, અને એવો પક્ષ નથી જે કલ્પના, જે જે રૂપે, જે જે સ્વરૂપે સ્વને જે જે વાક્યો છે તે સ્વરૂપો પરમાણુઓ પ્રયોજ્યા છે, સ્વને પૃથ્વીમાત્ર જે છે માટે પૃથ્વી જ નિત્ય છે જ નથી, એમ સમજવું

જેમ પ્રત્યેક ઉત્પન્ન પદાર્થ અનિત્ય જ છે, તેમ જે પદાર્થ જેટલા ઉત્પન્ન થયો હોય તે તે જ હોય છે. આ ઉત્પન્ન કરનાર જ્યારે આ ઉત્પન્ન થયો છે' આ બધો ભેદ કલ્પના કરીને જ કહેવામાં આવે છે જ્યારે જે વ્યવહાર થાય છે તે તો પદાર્થ માં પોતાના સ્વરૂપક્રમે ભાવવાળી જે ક્રિયાશક્તિ છે તેનો જ એક ભાગ જો પ્રકાર છે. પરમાત્મા અભેદ છે. જે પરમાત્મા માં ભેદ કોઈ પણ પરમાત્મા નું સ્વભાવપણું નહીં જાય છે. આ ક્રિયાશક્તિ પર ઉત્પન્ન થયું છે અને એ બધાના પ્રાકૃતપર તમો ભાવવ્યવહાર થાય છે અને તમો માં વ્યવહાર માં દરેક સ્વભાવમાં પદાર્થ જે બીજો ભેદનો વ્યવહાર નિષ્પન્ન થાય છે.

'પરમાત્મા પર અમુક ઉત્પન્ન થયું અને પરમાત્મા એ અમુક જે ઉત્પન્ન કર્યું,' ઇત્યાદિ જે કહેવામાં આવે છે, તે એક ભ્રાન્ત બોધવાળા જ વિપરિણામ છે પણ તેના સ્વરૂપ માં કોઈ પણ પણ સ્વરૂપ નથી. પરમાત્મા એક જ છે. અને પૂર્ણ જ છે માટે કયા પદાર્થને ઉત્પન્ન કરે અને કેમ ઉત્પન્ન કરે?' જે કોઈ આ જગત છે, તે સ્વરૂપ પૃથ્વી જ છે.' એમ સમજવું એ જ વાસ્તવિકતા છે. જ્યારે આ વિષયાંતર તમારી બુદ્ધિમાં પડ્યું થશે, ત્યારે જ તમારા પાસે વિષયાંતર સંબંધ અને રહેશે કહેવામાં આવશે. જગતમાં માણસ આદિ કોઈ પણ પદાર્થ પૃથ્વીરૂપે નિત્ય ઉત્પન્ન થયા નથી. બીજા જ્યારે તમને તે તે વિષયનું સ્વજ્ઞાન મટશે, ત્યારે સ્વજ્ઞાન રહેશે સંપૂર્ણ રીતે તમારા અજ્ઞાનમાં આવશે. જેટલા પદાર્થો બાદ થાય ત્યારે પૃથ્વીત્વ સ્વરૂપે રીતે અજ્ઞાનમાં આવે છે. કેમ જ્યારે સ્વજ્ઞાન ની દૃષ્ટિમ પ્રયોગ દૃષ્ટિ વડે આ જે સ્વરૂપ જ્ઞાન સ્વરૂપે વિસ્તારમાં વિસ્તાર પ્રયોગ જોવામાં આવે છે. તેમાં

? અને સ્વજ્ઞાન નો ભાગ (સંપૂર્ણ બાદ થશે) ત્યારે નિર્મળ

Date:-

દર્પણ જેવા અને વાસ્તવિક સત્યતાવાળા નિર્મળ પરમપદમાં તમને જોવાંક નિર્મળતા જ જણાશે, જે વાતમાં કશો સંશય નથી.

S.H. જ્ઞાનીપુરુષની માયા જ્ઞાનીસ્વરૂપીજી જેમને ટાળવા યોગ્ય છે.

રામ બોલ્યા :- જ્યાંનાં વચનો તે કેવાક સમજુ કે જ્યારે પૂર્વાપરવાળો ઘટ જાય કે જેમને વચનોમાં વિરોધાભાસ આવવાને બદલે સંશય માં પડી જાય છે.

પરમાત્મા અનંત છે, કોઈ પ્રમાણોમાં માપમાં આવે તેમ નથી, પૂર્ણ છે, એક છે, સર્વદા સ્વયંપ્રકાશ છે. અને તેનો પરમાર્થ પ્રકાશ કહી પણ બંધ પડે નહીં તેવો છે. તેમાં માયામાં આવે તેવા આ જગતના કલ્પનારૂપ વિકાર કેમ આવ્યો?

વશિષ્ઠ બોલ્યા :- કુરામ તમે જે માયામોહ આવ્યો છે તેમાં મારા વાક્યો માં કોમ નથી પરંતુ તેનું તાત્પર્ય ના સમજવાથી આ તમને ભાસ છે. તમે ઉપરછલ્લા મારા વાક્યો અને વિશ્વામિત્રોને વાક્યમાં વાક્યો અને વિદ્યાઓ પર કેટલાં પ્રશ્નો છે તે સંપૂર્ણ જાણશો. ત્યારે બોધ તો ઉદય થયો કહેવાશે.

જ્યારે તમે સત્ય તથા અત્યંત નિર્મળ પરબ્રહ્મ ને જાણશો ત્યારે તમને માયાના તથા જગતના કોઈ ગરબડ ધ્યાનમાં રહેશે નહીં. માયા અને જગત અવિદ્યામાણ છતાં પણ કેમ સુધ્ધા તમારા મનમાં દૃઢતા કરે છે, તો તે ટાળવા માટે માયાનું અને જગતનું સ્વરૂપ કહેવાની જરૂર છે.

જ્યાં સુધી કેવળનો અભ્યાસ ને સમજણ કોઈ, ત્યાં સુધી તેનો ઉપયોગ નથી. અરે! સંસાર ના બંધનરૂપ આ માયા મોટી કોણ છતાં આપણે કોણ તેમ ધારો કે અત્યંત સામે જે તોડી નાખે છે. તે આત્મ-સ્વરૂપ માં જાગવું અને કેવું અભિમાને વિચારવું છે.

(✓) છેવટે તેને ગયો જ આત્મા પુરુષાર્થ કહેવાયો છે. જેમકે ફરી પુરુષ અને જડરૂપ અજ્ઞાન પુરુષ ના ટાળવા પછી આત્મામાં પુરુષાર્થ જ કેમ કહેવાય? માટે આ માયાવાક્ય

(✓) માં કે જ્યારે અજ્ઞાન આવ્યા કહે કરો. ત્યારે તમે તત્ત્વોના ઘટકે સ્વરૂપ જે પ્રાપ્ત કરશો. અને ત્યારે માયા કેવાયા, અજ્ઞાન તમારા ભાગવામાં આવશે. જ્યાં સુધી તમને પાકો બોધ થયો નથી, ત્યાં સુધી તમે મારા વચન પર વિશ્વાસ

Date:-8.3.25

રાવણ માટા છે જ નથી પંચો માટે અભિશાપ વિશ્વામિત્રમાં કોઈ વિચારધારા જે મોટી કલ્પના નહિ પ્રભાવ છે તે સમજાવે છે, અને તે કેવળ મનના વિચારમાં છે. જે કોઈ છે તે બુદ્ધિમાં છે, તે બુદ્ધિમાં જ છે. પંચો જેના મનમાં પરોક્ષ સિદ્ધાંત કોણ તેને પક્ષ પુષ્કળ પ્રાપ્ત થાય છે. 'આ કેટલું પ્રમાણ બાકીનું પ્રમાણ છે અને કેટલું બિંદાસ્ત છે' પંચો જે ભાવના છે તે જ અર્થ જગતમાં અર્થ જીવોને બિંદાસ્તની જરૂરત છે. આ જગત બુદ્ધિગમ્ય જ છે. અથવા આ જગત મિથ્યા જ છે. એ બે સિદ્ધાંતોમાંથી એક સિદ્ધાંતને કરી રાવણે અસંખ્યરહિત પ્રયોગો જે પુરુષ જગતને ઉપકાર જેવું અને મૃત્યુમાર્ગ જ બગડ્યો છે, તે દુઃખમાં ફેરવ જાય છે. તે વિચારોમાં બધા પુરુષો વાસ્તવિક રીતે બોલે પરબુદ્ધિમ કોવા કિંવા પક્ષ અભિવ્યક્તિમાં ગોથા ખાતા કરે છે.

વિષયક પરમાત્મામાં વિકારી પક્ષ જેવા દોષો છે જ નથી. આત્મા અવતારણ વિના અનુભવમાં આવતો નથી. અને તે ઉપદેશાત્મક રાવ્ય વિના મળતું નથી. કે રામ! આત્મ-વચન ની પ્રાપ્તિ વિના અભિવ્યક્તિ બહારનો પાર આવતો નથી. અભિવ્યક્તિ એ જ અવકાશ પદને સાંકડી કરવું છે. માટે કે રામ! તમે આ અભિવ્યક્તિ કલ્યાણ પક્ષ છે? એવો વિચાર ન રાખવો 'એ અભિવ્યક્તિને કે કેવા પ્રકાર થી કરવું?' એ જ વિચાર રાખો. કે રામ! આ અભિવ્યક્તિ કારણ પદને અવશ્ય પામશે જ, ત્યારે એ ક્યાંય પક્ષ. કા રહે કે કાર અને રહે રહે મધ્ય પક્ષ એ અવકાશ કે પૂર્ણ કરે એ અવકાશ આવશે.

આ અભિવ્યક્તિ વાસ્તવમાં છે જ નથી અને અવકાશો અનુભવ દ્વિપ્ત થઈ ગયા નથી. ત્યાં અનુભવ જ તે પ્રગટ પામ્યા છે. કુમળા જો એ અભિવ્યક્તિ ઉત્પન્ન પક્ષ છે વિકારો પામી છે અને બહુ અવકાશ કરે છે એવા જ વિચારો કરી જે વિકારોમાં ઘર જેવો ભાગ કરો.

S.M.2 વાસ્તવમાં પુરુષોત્તમ જ જગતનો કિંવા જો કે રામ! -

કે રામ! મનમાં બધા જો વિકાર કરાવવા માટે જે પ્રબળ મનુષ્યોના રાજસ બધા અભિવ્યક્ત મંતવ્યો કહેવાનું પક્ષ કરાવ્યું છે. પ્રબળ અનુભવરૂપ જે બુદ્ધિમાં છે તે અર્થપ્રધાન છે, કલ્પનાથી રહિત છે. અવકાર છે, ભ્રમ રહિત છે, પક્ષપાત વૈચારિકરૂપ અને મૃત્યુરહિત છે. અભિવ્યક્તિ અનુભવાય જેવા

Date:- 4.3.25.

મહાદેવભાઈ તો એક પ્રદેશ વાચનારૂપ ઉપાધિઓના બદલે ઉપનામોને પામે છે. મહાદેવભાઈમાં કંઈક ક્રોમ પામેલો બદલે બાળા મહાદેવભાઈમાં જ છે, રહેશે છે અને મહાદેવભાઈમાં જ રહેવું છે.

જેમ રત્નોનાં બાકીમાં રહેલાંનો રહેવાને પકડવા માટે બિયાંડ પકડાવેલ રહેલાંના ઉપાધિ તે બીજે બિયાં જેવો પદાર્થ રહે છે, તેમ રહેલાંમાં ઉપાધિ માં રહેલાંનો મહાદેવભાઈ તો એક બાકીરૂપ બળ મહાદેવભાઈના રહેલાંના ઉપાધિ જેવો પદાર્થ રહે છે. એ મહાદેવભાઈ રહેલાંકિતરૂપે બાકી ટકાવે બાદે ક્રોધાવસ્થામાં બદલાઈજવે રહે છે. પદમાંથી કેટલા પામેલા એ બદલાય દેવાઈકિત પોતાની રત્નના જેવી દેશાકિત-રાકિત કાળરાકિત, અને ક્રિયારાકિતને પણ પોતાની રહેવે રોકે છે પદના તે બદલાકિત (બાદ) તે ખરા રત્નરૂપ તે બાકી, તો, 'હું રહાદિ-રંગ રહિત મહાદેવભાઈમાં જ રહેલો છું એમ કહેવે પરંતુ તે પોતાના ખરા રત્નરૂપને મૂળ કલિયુગ રહેવાવ નું ગાડીયા કરીને 'હું રહાદ્ય પરિમિત પૃથ્વીમાં રહું છું એમ બુદ્ધિ કરું એમ માનવા કરે છે, તથા જ તેને બાકીરૂપ, જેવું રહાદિત રહાદિ રહેલાંના કલિયુગને ખિસ્સા બિયાં બાળ રહે. વાસ્તવમાં તો મહાદેવભાઈમાં જે કંઈ કલાયું છે તે રહેલાંને મહાદેવભાઈરૂપ છે. કારણ કે મહાદેવભાઈના કોઈ જુદા પદાર્થના કલિયુગ કરતાં એ ખોટું છે.

હે મહાત્મા! દેશ કાળ રહેલાં ક્રિયાઓના દેખાયેલું એને કલિયુગોને લઈને પોતાનાં પરિચ્છિન્ન (બિનાના) પદાર્થને માનવું જે ચૌદમું છે તેને ક્રોધ કહેવાય છે. જેમાં એ પ્રકારનું જ્ઞાન છે એને તે પ્રકારને બોલ વ્યવહાર માં તથા પુસ્તક માં પદાર્થ રહિત બોલે છે. તે ચૌદમું બાકી છે એમને તે ક્રોધ કહેવાય છે. એ ક્રોધ (ભાવ) જે 'હું હું' એવા રૂપે કલાયુગ કર્તાકિત રહેલાંને રહેવું પડાવે છે. એ રહેવું નિશ્ચયાત્મક કલિયુગોના કર્તાકિત રહેલાંને નિર્ણય કરવાવાળો છે એને બુદ્ધિ કહેવાય છે. બુદ્ધિ નિશ્ચય-વિકલ્પો ના કર્તાકિત રહેલાંને મનકહેવાય છે. મન નાના વિકલ્પોવાળું રહેલાંને દરેક દરેક ઇન્દ્રિયોને પ્રેરક થાય છે. એને ઇન્દ્રિયો વિકલ્પોના રૂપ બાબતો ના કર્તાકિત રહેલાંને કુશ-પ્રવાહના સ્થૂલ રૂપોને પ્રેરક થાય છે. સ્થૂલરૂપ જગત માં જન્મે છે, બને છે,

Date:-

રહ્યો જોવામાં આવે છે. આ રીતે વાસ્તવિકતા કરતાં વિચારોથી વ્યવહારોનો જટિલ દુઃખના અનુકૂળના કારણને અનુકૂળે સ્થૂળદૃષ્ટિ પણ જોવા પ્રયત્ન થઈ રહ્યો છે. જેમ અનુકૂળ પાકતાં પાકતાં ફળની આવશ્યક પ્રક્રિયા થતી હોય છતાં બહારના વાતાવરણ, તેમ વાસના-રંગોને ખરીદે, અનુકૂળ સ્થિતિઓ પ્રાપ્ત થવા છતાં પણ જીવનમાં મોટી દુઃખ પ્રક્રિયા થતી હોય, પરંતુ બેઘર નિર્વિકાર, વૈરાગ્યપણું પ્રક્રિયા જન્મ નથી. આ રીતે જીવ અનુકૂળતાઓ પ્રાપ્તો, અનુકૂળ પ્રવૃત્તિઓ પણ પ્રાપ્તો અને પ્રવૃત્તિ સંકલ્પોના અનુકૂળના ગૂંથાયેલા મનપણાને પામી સંકલ્પમય અવસ્થાવાળા એ મન સારા-ખોટા મનોરથોની તુચ્છ વિશ્વોમાં અવાસક્ત રહ્યો છે. અને સંસ્કારરૂપે ચિત્ત-પ્રકૃત્ત અવાંતિના અવાંતરોનું ગૂંથણ કરતું રહે છે. જરૂરના અવાંતિ સ્થિતિઓ મનને પ્રારબ્ધ ફરવા માટે મિલન કરવા માટે જ મનના પ્રારબ્ધ જોડે છે. આ રીતે રાગ-દ્વેષ અવાંતિ અનેકવિધ સ્થિતિઓના ઘોષણ થયેલું મન જીવંતતાને દ્વારા અનુભવ પ્રવૃત્તિપણાને દ્વારણ કરતાં કોષોના જીવંતપણા કે મન દ્વારે કરતાં બંધન માં અવાય છે.

ચિત્તના સંકલ્પોનું વારંવાર અમરણ કરવાથી મન પણ ઊંડે ઊંડે આ સંસારમાં બંધાયેલું પામે છે. ઈશ્વરપર બંધાતું એવું મન, એ મિથ્યા બંધન ને સત્ય માની કરતું અને ફરી ફરીને પોતાના વ્યક્તિપણાને જોડતું એ મન પોતાના સંસારના ભ્રામક જગતમાં અનેક પ્રકારના બંધિત ઉપાધિઓને ઉત્પન્ન કરીને પ્રવર્તાવામાં પડે છે. વાસનાઓ જે ખરીદે છે પોતાના ચિત્તિના કારણમાં કલ્પિતપણાનું સંધાન કરે છે અને પોતાના જીવનમાત્રના અવરોધના અનેક ક્ષણોમાં પડવા કરે છે.

અને પ્રકારે વાસનાના જોડ અવસ્થામાં મન, બુદ્ધિ, પ્રાણ કહેવાય છે, જોડ અવસ્થામાં ચિત્ત જોડ માટે અહંકાર અને જોડ અવસ્થા ચિત્તાકાર કહેવાય છે. તેને જ પુદ્ગલ, માયા, મન, કર્મ, બંધ, ઈશ્વર, અવિદ્યા કે જીવન જેવાં વિભિન્ન નામોથી કહેવાય છે.

કે રામ! તે મન જ આ રીતે સંસારમાં બંધાયેલું છે અને રાગ-દ્વેષ વિકલ્પોથી ભરેલું, મરણમાં ભયથી મોહમાં ફસાયા કરે છે. સંકલ્પ-વિકલ્પો થી ભ્રાન્ત છે અને

Date:-

અવસ્થામાં રંગાઈ રંગાવવું છે. ઇચ્છાઓને વહે ફોળવામ છે. તે સર્જિકલ વૃક્ષોના ઝાડનાં અંકુરરૂપ છે. પોતાના જીવ-અસ્તિત્વ ભૂલી ગયું છે. સ્વાર્થના કર્મફળોમાં જુદા જુદા રંગો પડવાના મેલું થઈ ગયું છે અને બિનજરૂરી સ્વાર્થમાં રચાયેલ ઝેરના ઘુંચાડાને મુક્તિ થઈ ગયું છે. સ્વામીજીનાં પડ્યો જેમ તેમ ઉદ્ધાર કરવાના વિચાર થયા તેને જગતમાં મનુષ્યોમાં સેવાકાર્યનો રાષ્ટ્રપ્રેમ જાગ્યો.

5.43 સેવાકાર્યની સમજૂતીઓની પૂર્તિ અને વિવેકના મુક્તિ:-

વિરાટ બોલ્યા:- હે રામ! સેવા પુણ્યમાંથી સેવાની ઉપાધિ તો વહે સેવક જનોમાં સેવાભિમાનરૂપ બની ગયા અને તેમનામાં પૂર્વના વાસનાઓને વહે જીવિત સેવાકારો ઉભા થયા. સેવા રૂપે મનુષ્યોત્પત્તિમાંથી ધાર્મો-કરોડો બધા ઉત્પન્ન થયા છે. જેમ મોટા ઘોઘમાંથી સેવાસંસ્થાના વટવૃક્ષો પૂર્વે ઉત્પન્ન થઈ ગયાં છે. કેમકે ઉત્પન્ન થાય છે અને કોક નવી પડ્યા ઉત્પન્ન થશે, તેમ મનુષ્યોત્પત્તિમાંથી સેવાસંસ્થાના જાલો પૂર્વે ઉત્પન્ન થઈ ગયા છે, કેમકે થાય છે અને ભવિષ્યમાં થશે. સેવે જાલો વાસનાઓના દ્રષ્ટાઓનાં સેવાકર્મો તે વહે સેવકોએ વશ કરવાં છે. અને તેમનાં સેવાસંસ્થાઓ સેવિત વિશ્વના દ્રષ્ટાઓમાં પોતાના મોટે જાહેર થઈ ગયા છે. સેવે જાલો પરોપકારોના જેમ વિશ્વના પ્રત્યેક દિશાઓમાં, દેશમાં, જિલ્લામાં, તાલુકામાં જીવ-માત્રના પોષણ કરે છે. સેવા કર્મમાં કેટલાક જાલો તો પડેલો જીવ થઈ ગયાં છે કેટલાક નાં રોપણ વટવારે અને કેટલાકનાં સંસ્થાના જેમો થઈ ગયા છે. કેટલાકનાં તો-ત્રણ જેમો પડ્યા છે તો કેટલાક જાલો કુમળાં જ ઉખડ્યા છે. કેટલાક સેવા કર્મમાં કુળ વૃદ્ધ થઈને તો કેટલાક વિનાશકાર પડ્યા છે કેટલાક વિનાશમુક્ત પડ્યા થઈ ગયાં છે. કેટલાક જાલો કેવળ સેવામાં વારસાગત જીવમાત્ર ઉત્પન્ન થયા પોતાના સંસ્થાનમાં રહ્યા છે, કેટલાક બીજા સંસ્થાનમાં પડ્યા ગયા છે. કેટલાક જાલો મોટા ઘોષો તોડવા કરે છે. તો કેટલાક થોડા ઘુમ્મટવાળા છે કેટલાક સેવાકાર્ય સમાંતર ભોગવે છે. કેટલાક સ્વતંત્રતામાં રહ્યા છે, તો કેટલાક જાલો, ઈંટ, કિનાર, ગોદડી, પિલાદાર, રૂપે, વૃક્ષ થઈ ગયા છે કેટલાક ઉત્પન્ન, વિનાશ અને વૃક્ષમાં થઈ ગયા છે કેટલાંક કુમળાં વેલાવા, વૃક્ષ, રાષ્ટ્રપ્રેમ, પિરામિડ, બ્રહ્મમંડળ, ઉર્જાસ્રોત, વેરણ અને

Date:-

રૂપ્યું થયા છે. કેટલાક રંગબેરંગી વાંદરા, નાના રંગના રમાર થયા છે તો કેટલાક ખડ, રંગોમાંથી, ફળો, મંદિરના, પર્વતોમાં, વિશિષ્ટ વૃક્ષોમાં, પાંદડાં, ફૂલો, રમકડાં, મંગાવેલા, પ્રાણીઓ તો કેટલાંક મુનિઓ થયા છે. કેટલાક જાનવર, ચાર રંગબેરંગી, કીડા, કરોળિયા રંગના કીડાઓ થયા છે.

રમકડાં પોતાના વાસ્તવિકતાના આવેશમાં પ્રદર્શન થયેલા જોવે તેને વાસ્તવિકતામાં જ બંધન માં રંગાતો તેને વિચિત્રતામાં પડયા છે. જેમ કાંઈ પડઘડેલા દડાઓ, માટીના કેટલાક રમકડાં માં તે રૂપે છે કેટલાક જાનવર પડે છે તો કેટલાક રૂંવે ઉડતાં છે. રંગના લાકડાંઓ બનેલા રૂપે છે.

રંગબેરંગી વિષયોમાં રંગબેરંગી કિલ્લાના કિલ્લાના તે કેટલાક કલાકારી રંગોવાળા તે કારણે રંગ બેરંગી મકાન કિલ્લાના માં તે રૂપે છે તો જાનવર તે રંગ જાનવર છે જાનવર પોતાના નિર્દોષ રંગમાં જ જોવા મળે છે. જ્યાં રંગીન પોતાના પોતાના રંગોવાળા તે રંગોવાળા ઘરોમાં રહેતા રંગબેરંગી રંગોવાળા તે રૂપે છે.

કેટલાક પોતાના રંગોમાં જોઈ મિત્રો પદાર્થો તે, દોડતા રૂપે છે રંગોમાં રંગબેરંગી તે પોતાનો રંગબેરંગી રંગોવાળા ઘરોમાં રહે છે તેઓ રૂપે બાજુ રંગોવાળા રંગોવાળા તે કેટલાક રંગોવાળા રંગોવાળા રંગોવાળા

Date:-

S.H.H

સૃષ્ટિ અને પુરુષનું અંતર તથા બ્રહ્માનો શરીરત્યાગ, ક્રમ:-

રામ: જે જીવને પુરુષમાં પરબ્રહ્મની પ્રતિષ્ઠા છે, તેને સૃષ્ટિમાં માયો અક્ષરાધિપરબ્રહ્મ કેમ દેખે? પરમ-પદમાં પહોંચેલાને પણ જે જેમ-મરણ પામવા થાય તો પછી મુક્ત પણેલાંને પણ પાછો જેમ મરણનો અનુભવ થવા જેવો મનનું અંતર માં પુનરાગમન થતું નથી એ વિશ્વાસ માં શો વિશ્વાસ?

વિશ્વાસ બોલ્યા અને ઘરાર આદિ જે કોઈ અપાર-જ્ઞાન જગત છે, તે જેવા પુરતું જ છે. અને સ્વપ્નના જેમ તે મિથ્યા જ પુરુષ થયેલું છે. આ જગત એક જાતનું ચિત્ર સ્વપ્ન છે, મિથ્યા જે જેવામાં આવે છે વિભ્રમ જ છે. કેમ! જ્યાં સુધી મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ જ પામે, ત્યાં સુધી અજ્ઞાનવશ કલ્પાયેલો સંસાર જીવોનાં મન ના અંદર અધિષ્ઠાન રહે છે. જીવનાં મનના અંદર દેહ રહે જ છે. મન દેહનાશવાનું હોવાને લઈને મનમાં કલ્પનાશ્રય દેહ રહેવા નો સંભવ છે જ. જેને મનમાં વાસનારૂપે દેહો રહે છે, તો પણ કર્મનાં પરિપાકનાં યોગ્ય જે સમયે જે દેહ પ્રાપ્ત થવા નો હોય તે સમયે તે દેહનો જ પ્રતિભાસ પામે છે. પણ અન્ય દેહનો પ્રતિભાસ થતો નથી. મન જ તે દેહરૂપ પામે છે તથા તેવો દેહ પામે છે.

સૃષ્ટિના આરંભમાં અનેક જીવને ચિત્તકર્મ નો પરિપાક પામ્યા ચિત્ત દેહનો પ્રતિભાસ પામે છે તે જીવ બ્રહ્મા કહેવાય છે અને તેને તેવો દેહ કોઈ કલ્પમાં વિરાટ્ નાં બાહ્ય કંકાલરૂપ ઘરમાં રહેલો પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ એક મોટા માયામાંથી બીજા માયા પુરુષ થાય છે, તેમ બ્રહ્મા નાં મોટા અંકલ્પમાં ક્રમશ આ રચાયા દ્વિજ પુરુષ થયેલા છે.

બ્રહ્મા એ કિલ્લારાને ઘરાર નું ગાડુ કર્યું તે પ્રમાણે. દિશા તથા કાળ આદિનાં માપ વગરનું બ્રહ્મતત્વ પોતાના શક્તિને લઈને ચરાચરાત્મક જે દિશા તથા કાળમાં માપવાળા જે આકાર ને ગાડુ કરે છે, તે જીવ કહેવાય છે. વાસનાઓનાં અનુસારે દેખાયેલો એ જીવ જે માયાનો ઉપાધિને લઈને કારણોને અંકલ્પો ના કલ્પનામાં તત્પર રહેનારું અને રચનારા વાળું પણ થાય છે. કલ્પનારૂપે કરવા લાગવું એ મન પ્રધાન કાર્યમાત્ર માં પોતાની આકારરૂપ થવાની ભાવના કરે છે અને તે ભાવના દ્વારા મનમાં તથા બહારનાં રૂપને

Date:- 11-3-2025

પણ બાજુ પડે છે. આકાશના બાલ્ય પામને દાઢું પથેલું મન દારા સ્વભાવ ના ક્રમશ પોતાનાં વાયુરૂપ પવાનો ભાવના કરે છે તે ભાવના દ્વારા સ્વને સ્વપ્નમાં રૂપને પણ બાજુ પડે છે. શબ્દ રૂપ વાયુ આકાશ અને સ્પર્શરૂપવાળો વાયુ એ બંને ગુણ નો વિનાશ થવાથી જાય. તેમના બાલ્યાને પામ્ય પ્રકાશ દાઢું પથેલું મન એમને એકત્વમાં ક્રોધ પકાડીને અગ્નિ ની ભાવના કરે છે. અને તે ભાવનાથી તથા અણુ નાં રૂપરૂપને પકાવવાનું પડે છે. મન અગ્નિ ની ભાવનાથી દાઢું પ્રકાશ ક્રમશ પૂર્ણ નિર્મળ પકાશના ભાવના કરે છે, એનાથી પ્રકાશ વૃદ્ધિ પામે છે. પછી આકાશ, વાયુ અને અગ્નિ (તેજ) એ ગુણોથી દારા-પકાવાને પામેલું મન જેલ નાં શીતળપકાશની ભાવના કરે છે અને તેના બરફ અવસ્થામાં તે રૂપ ને તથા જિહ્વાને પણ પકાવ જેલ ની પૃથ્વીત્વ થાય છે. પછી આકાશ, વાયુ, તેજ અને જેલ નાં ગુણોને પામને બાદ દાઢું પથેલું મન પૃથ્વી નાં દારા રૂપરૂપની ભાવના કરે છે અને તેના બરફ અવસ્થામાં તે રૂપ ને તથા જિહ્વાને પણ પકાવ જેલ ની પૃથ્વીત્વ થાય છે. પછી આકાશ, વાયુ, તેજ, જેલ અને પૃથ્વી ના ગંધ ને તથા પાંચને બાદ પકાવ પૃથ્વી બની જાય છે. પછી શબ્દ, રૂપ, રસ, સ્પર્શ અને ગંધરૂપ ગુણોવાળું મન પોતાનાં બાવના-પકાવને છોડી દેતાં અગ્નિ નાં ક્રમ જેવા સ્વને આકાશ માં રૂપેલાં જે રૂપને દેખે છે, તે રૂપ વિજાતીયરૂપ અવયવ પુરીષાત્મક કહેવાય છે.

તેમાં કર્મેન્દ્રિયો, જ્ઞાનેન્દ્રિયો, પ્રાણ મુખ્ય, મન, અવિદ્યા, કામના તથા કર્મ રહેલાં છે. તેમાં અંતઃકરણ તથા બુદ્ધિરૂપ પડ્યા સમાવેશ પામ્યા છે. તે વિજાતીય પોતાનાં અંગોના અર્ક પાકાવસ્થામાં ક્રોધ્યકર્મ માં બીજ ના રૂપે રહેલું ભાગમાં આવે છે. એ વિજાતીય માં મન તરત ઉત્પત્તિના પ્રત્યક્ષ જોવામાં આવે તેવા સ્થૂલ દેહના ભાવના કરવા લાગે છે, એનાથી તે પાકમાં આવેલાં અન્નના ક્રમ મોટું પણ બની જાય છે. આમ મનુ પોતાના અવયવો સંયુક્ત એવું બાળક નાં જોવામાં પડે છે. અને વાસનાઓના સંસ્કારોના એ પિતાનાં ગર્ભમાં તે બાળકે છે. પછી તે બુદ્ધિરૂપ, ચૈત્ય, અહં, ઉચ્ચારણ, ચિત્તના અને જોવાની વાળો થાય છે. અને તે અર્ક પોતાનો પિતામહ મહાત્મા બુદ્ધિ કહેવાય છે. તે બુદ્ધિ બુદ્ધિના સ્થાનમાં જ રહીને બુદ્ધિમાંડો અને તેની અંદરનાં અર્ક જોઈ ચિંતાના પણ પ્રકાશે છે. કેમ! આ જગતમાં બુદ્ધિમાનું કામ કરનારું એ મન જ છે. વળી

Date:- 12-3-25

એ મનને જ કલ્પના માત્રથી જે કોઈ પ્રકારના રૂપમાત્રોવાળા કિયાઓમાં વિષયને ક્રિયમાણ કરીને પૂર્વચિત્ત જોગમાર્ગે વિવક્ષક્ષ્ય સ્થિતિ થાય છે.

5.45 જેવાત કલ્પનાથી નથી, પણ પ્રત્યક્ષના સત્તાથી છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા:- કેરામ! આ જેવાત થયું પણ છે અને કોઈ પણ થયું નથી કહેવાય છે તે પ્રસ્તુત છે. દેખાવમાત્ર છે અને મારા મનમાં વિચારરૂપ જ છે. આ બ્રહ્માંડ મોટા કદવાળું છે, ઇત્યાં પણ આકારના જેવું તે પ્રસ્તુત છે. આથી તેણે કોઈ પ્રદેશને કે કોઈ કાળને કોઈ પણ જોયું નથી. આ બ્રહ્માંડ માત્ર અંકલ્પ માં અવસ્થિત છે. જે દેશમાં અને જે કાળ માં તે જોવામાં આવે છે, તે દેશમાં અને તે કાળ માં, બ્રહ્માંડ વગર નું કેવળ બ્રહ્મ જ છે, આકાશમાં અનેક વાર અને રંગ વગર કલ્પાયેલા વિવિધ ચિત્ર જેવું આ જેવાત છે. તે જોવામાં આવે છે, ઇત્યાં પણ તે ખોટું છે અને જોઈએ તે બાબતમાં ઇત્યાં બંધિત જ બનેલું છે. જેમ આકૃ જોવામાં માત્ર કારણરૂપ છે તેમ મન સંસરણ માત્રમાં કારણરૂપ છે. તેમને દેહ આદિ અવયવો બ્રહ્માંડ ને સંસરણમાત્ર પર જ પૂર્વચિત્ત થયું કલ્પના બનેલું છે.

મને; પોતે જ, પોતાનાં બંધિત ને માટે આ રીતે કલ્પના બનેલું છે. ચિત્ત જેને મિથ્યા સંકલ્પરૂપે ન કરી શકે અથવા ચિત્ત ~~જેને મિથ્યા સંકલ્પરૂપે ન કરી શકે અથવા ચિત્ત~~ જેમાં મિથ્યા સંકલ્પરૂપે ગતિ ન કરી શકે તેવો કોઈ દૃષ્ટિકર્ણ કે અનાદિ પદાર્થ જ નથી. મન અને ઇન્દ્રિયોના અંદર ન બહાર જેવા કોઈ શક્તિઓ અને શક્તિઓવાળા જગદીશ્વર માં ન સંભવે? કોઈને કે અનેક કોઈ શક્તિઓને જે મન માં કોણ તે જગદીશ્વર માં ન સંભવે? અને શક્તિઓવાળું મહાચૈતન્ય અનંત વિદ્યમાન છે, તેને તો અને અને પદાર્થોમાં અનંત અનાદિ પણ સંભવે છે અને અનંત બ્રહ્માંડ પણ સંભવે છે. અને પદાર્થો મહા-ચૈતન્યમાં કલ્પિત કોઈ મહાચૈતન્યના અનંત અવયવ થયા છે અને બ્રહ્માંડના અનંત બ્રહ્મ છે.

કેરામ! મન અનંત અનેકાવસ્થામાં વાસના વડે જે જેમ શરીરને ગોકુળ કરી તે છે તેમ જ આ શરીરને પણ તેણે જ ગોકુળ કરેલું છે એમ વિચારો. મન અનંત શક્તિઓવાળું હોવાને તો અનંત જગતની કલ્પના તેણે જ કરી છે. જેમ, અસુર, નર આદિ અનંત પદાર્થો સંકલ્પ થી

Date:-

જે અનેકતા છે, અને સંકલ્પ રોજ પાસે, તો તેઓ તેવા વિચારો કાં દીવાલોના પેકે રોજ વહ્ય મરે છે. આ અધાનું જગત આકાશ જેવું શૂન્ય છે, કલ્પનામાત્રના ઉદ્ભવ પામેલું છે અને એક મતનું બીજું ઊંચું કલ્પન જે પૂર્વનો વાદ્ય છે. પરિણામે આ જગતમાં કોઈ પદાર્થ કદી જન્મયો નથી અને કદી પણ મરવો નથી. જન્મ-મરણ આદિ અધાનું મિથ્યા જ છે. જગત બ્રહ્મરૂપ છે, તેથી તે કદી કોઈ પણ વસ્તુનું બન્યું અને કદી કોઈ પણ રીતે જીવ નથી.

કેશવ! સૂક્ષ્મ વિચારના અભાવે કલ્પિત જગતથી અત્યંત બાળકો જેવી સમજવાળા તેમને કેટલુંક સમજાવ્યા પછી પણ આ માટે મુંઝાયા કરતો હોય? પૂર્વના વાયુથી ઝાંખરાં ઊંચાં કોચા ઉપર પણ ઊભાં રહ્યાં છે, તેમ મન જ કલ્પનાથી આ અધાનું બ્રહ્મા આદિ પદાર્થો મિથ્યા હોવા છતાં પણ ભાસે છે. આ જગત એક મનની ઉદ્ભાવના છે. માણસે રચેલાં પોતડાંમાં છે, મનની કલ્પના પર જ અનેકતા, ભોક્તા હોવા છતાં રાજા જેવું પદાર્થ ભાસે છે. આ અધાનું જગત બ્રહ્મરૂપ છે, માટે તેમાં ભેદનો સંભવ કદાપિ હોય?

કેશવ! આ જગત વિચાર વગરનાં મૂઢ તે અનેક જનોમાં અભાવે છે એવું છે માટે જ્ઞાનના અધિકૃત, દૃષ્ટિના અધિકૃત અને કલ્પના અધિકૃત એ જગતના ભાવના તે જોકે દરેક (✱) વિચારશીલ અભાવરૂપ જ જે ભાવના કરે. મડાબૌદ્ધોમાં આ જગત માં પ્રવાહના કલ્પના મન વડે જ કલ્પાયેલ છે. આ સંસાર પણ ભ્રમ ભોગો છે, માટે તેનો વ્યવહાર કરતા ક્ષણિ માત્ર નથી. માટે તેમાં કોઈ પણ પદાર્થ માટે કુર્બદ્ધિ રોષ કરવો ઘટતો નથી. ત્યારે દુઃખ આવવાનો પણ રહે પ્રસંગ છે?

આવા સંસાર માં ગૂંચવાઈ જવાનો ભોગવી રહેલ રાજા લાગ્યું છે કે આમ પુરુષને તેમ દેખાતા હશે? તેમજ બ્રહ્મમાં કલ્પિત કોઈને તમે કેવળ બ્રહ્મમાત્ર જ કોઈપણ સંસાર અસંગ રહ્યા પણ છે. કલ્પિત જગત પોતાનાં અધિષ્ઠાન પરબ્રહ્મરૂપે રહેલું રહ્યા જ છે. તેવા તમે મિથ્યાભૂત જગતનાં પદાર્થોમાં રોચક પામવામાં બાકી રહેવાનું લાગે, પણ અધિષ્ઠાન પૂર્ણ તે જોઈને નિત્ય તથા નિર્મળ બ્રહ્મનો જ આશ્રય કરો. મારું (✓) કહું કહ્યું આ જગતનું જગત વાસ્તવિક રીતે કેમ જાણે તેમણે નિશ્ચયાત્મક જ્ઞાનને તમે કહ્યું આદિનાં વિચારો માટે કરવો શોક ન જોઈ.

Date:- 14.3.25

ગઈ, તેમજ મારા હૃદયમાં રહેલા આ સદ્ગુરુનું જ્ઞાન યથાર્થરૂપે
(ક) પૃથ્વીના કોઈપણ ખૂણે પહોંચાડવું અને તેમને જે પ્રશ્નો હોય તેનું જ્યાં
રહેતાં હોય ત્યાંને ત્યાં ફરીવાર જન્મ-મરણના ભવ ચિંતા પડી રહેવી
ગઈ.

S.46 ભવમુક્તિનાં રહસ્યો નું વર્ણન:-

હે રામ! તમે તત્વ સમજાને સંસ્કાર સંબંધી
વિચારો કે જે બધાં પાપ તેમજ ઉપેક્ષા કરો, અને જે જે
પુણ્ય પાપ તેનો સ્વીકાર ન કરવાને ઉપયોગ કરો, અંતરે પુણ્ય
પાપોના સંયોગના સંસ્કારોમાં હરખ કરવા નહીં. જ્યાં સુધી
(ખ) રુચિ અને અરુચિ એ બંનેને એકરૂપ દૃષ્ટિએ જોવા બુદ્ધિ 'કે અને
(ગ) આ સદ્ગુરુનું જ્ઞાન સત્ય છે.' એવા વિચારમાં રહે છે, ત્યાંસુધી
મોક્ષના સમુદ્રમાં ડૂબવું નથી. કારણોમાં તથા કારણોમાં ક્યાંય
(ઘ) પણ રહેવું કે સ્વીકાર માત્ર પણ છે, તે કુંઠું છે' એમ બુદ્ધિપૂર્વક
નિરપરાધપૂર્વક સમજને તમે બહારના તથા સંસારના સદ્ગુરુ
દ્રષ્ટા બની પડ્યા રહી અંતરંગ પક્ષ ઘડિ કરો નહીં.
આકાશની જેમ નિર્લેપ રહો. હે રામ! તમે જ્ઞાનસાર
સંપાદન કરીને સ્વસ્વરૂપમાં સ્થિત થઈ જાઓ. પછી તમારો
પોતાનો બહાર રહેલો મન અને ઇન્દ્રિયો ભલે પોતાની ક્રિયા-
ઓ કરે અથવા ન કરે તેના કોઈ ચિંતા નથી. 'આ મારું છે'
'આ મારું છે,' એમ કરીને વિષયોમાં દોડતાં તમારા ઈચ્છારૂપ
મનને તમે મુક્ત થઈને વિષયોમાં કુદાકો નહીં. પછી એ મન
ભલે દર્શન આદિ ક્રિયાઓ કરે કે ન કરે. તમારા વિષયો પ્રત્યે
(ચ) થતી રુચિ પડી જશે એટલે તમે સમાધિ કરો કે ન કરો, તોપણ
તમને જ્ઞાનાવસ્થા મુક્તિ પૂર્વે થઈ રહેશે નહીં.

ભવમુક્તિ શું છે તે જાણવા માટે તમારા
વિવેકી મનને ઉત્તમ વિચારો રોકીને બાકીના બધાં સંસ્કારોમાંથી
કુદકો મારો. ઇચ્છાચારી બુદ્ધિપૂર્વક તમે જ્ઞાનમાંનાં તત્વનો
(છ) આશ્રય લઈને વિચાર કરો અને પછી પોતાનાં સ્વરૂપમાં પ્રવેશ
કરો.

બીજા મોક્ષપ્રાપ્તના ઉપદેશ આપનારા બધાં
પાત્રોનાં વચનોને અનુસરવું જોઈએ નહીં. જ્ઞાનનાં અને
જ્ઞાનનાં તત્વને જાણનારા મહાત્મા પુરુષો જ્ઞાનનાં સંસ્કારો
વ્યવહારો કરે છે, તેમ કરવાં કરવું છોડવાં તથા અને કરવું ઇચ્છવું
પડ્યા નથી. મહાત્મા પુરુષો કંઈ ઉપાધિ પડ્યા પરાક્રમ કર્યા વિના

Date:-

ઉત્કર્ષ માટે, રાત્રિભોજન માટે, રૂકડાંઓને રમવા, બકરાંને ચરવા કેળાવૃક્ષનું કરતાં બધી. મકાનમાં પુરુષો રમવા જવા પહેલાં રાજા માં પડ્યા મુંઝાતાં બધી અને પોતાના મહાદિલને પડ્યાકરી છોડતાં બધી. ઘરકામોમાં રહિત થયેલાં, આવા પડોશી બિચારાં ને રક્ષણ કરનારા, શારીરિક વૈરાગ્ય થયાં ચાહનારાં ના રાંધનારાં અને રવાડે ચડનારા મકાનમાંથી રમા કેરીવૃક્ષ રાજમાં બેસનારને રમાનંદ આ વિચારે છે.

હે વિધાતા! અહલ્યા બૃહસ્પતિમાંથી ત્યાગ કરીને વિમલનું કૈતુક જોવાના ઇરાદાને પડ્યા દૂર કરીને મનમાં પરમ રમણીયતાનું રૂકડું કરીને તમે રમણપતિને રહીને વિચાર કરો.

5 47 રાંધણપતિના કમાવનાં નૈકાલિક કરોડો બૃહમાંડોનું પડ્યું વર્ણન,

રામ બોલ્યા! ભગવન! રમા રમાપતિના પરિપત્ર વચનો સાંભળવા કેટલાક ઇતર મરવા જેવું પહેલું છે. રમાકમલનો પુકારો કરવા માટે ઉદ્દેશ પામેલા રમાપતિ વચનો સાંભળવા કુતૂહલ થયો બધી. હવે રમાપ ઉપાખ્યાન વિષે વર્ણન કરો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કૈલાસ! આપો બૃહમાંડો, આપો શંકરો આપો ઇન્દ્રો અને આપો બ્રાહ્મણો પહ ગયા છે. રમા બૃહમાંડમાં વધા બધાં વિષયો બૃહમાંડોમાં પડ્યા જુદાં જુદાં વિકારોવાળા, બૃહમાંડો, શંકરો, ઇન્દ્રો, બ્રાહ્મણો અને બધાં પડ્યા દેવો વગેરે મનુષ્યો. રમાદિ પુરુષોથી રમાંકિત છે. ભૂતકાળમાં થઈ ગયેલાં, વર્તમાનમાં રહેલાં અને હવે પછી પેદા થનારાં રમાંક બૃહમાંડોમાં અલગ અલગ ઇન્દ્રો વગેરે થઈ ગયા છે, પહ રહ્યા છે અને થશે. કોઈ રમાંક બૃહમાંડમાં રૂષિઓ રમ્યા છે તો કોઈ રમાંકમાં રાજપદ, વિચાર્યું કે બધાં જ વિષયોમાં પડ્યા રૂષિઓ થયા છે. બૃહમાં કોઈ રમાંકમાં રમણમાં પડ્યા માંથી, ઇંડકમાંથી અને રમણમાંથી થયા છે. કોઈ બૃહમાંડમાં શિવ, બ્રહ્મ, ઇન્દ્ર કે વિષ્ણુનું જ અર્ચના રમાધિપતિ છે.

કોઈ રૂષિમાં પ્રથમ મનુષ્યો, તો કોઈમાં પક્ષીઓ પણ થઈ ગયા. કોઈ રૂષિમાં પૂર્વના માદરમલ, પદ્મરમલ અને કોઈકમાં રૂષકર્દમલ, ગોબરમલ, થઈ ગયા. રમા બૃહમાંડમાં પડ્યા ઇતર વિષયો પડાયેલાં છે. કેટલાક બૃહમાંડો પ્રકાશમય તો કેટલાક પુકારો વગરનાં પડ્યા છે. રમા બ્રહ્મમાલાઓમાં મોટા રમાકાશમાં રમાંક બૃહમાંડો પ્રકટ થયા છે અને રમાંક બૃહમાંડો વિનાશકાલે થઈ ગયા છે. બૃહમાલામાં જે રમાપ રમાકાશવાળાં બૃહમાંડો છે તેમાં રમણમાં બૃહમાંડો પ્રકટ થયા છે, તેમાંના કોઈ કોઈ પડ્ય ગંડરાળ થઈ રહે

Date:- 24·3·25

જેમ વર્ષો પ્રકૃતિમાં મહત્વનો સમૂહો ઉત્પન્ન થઈને વધુ વિકાસ પામે છે તેમ પરિવૃદ્ધિમાં સ્થાયી-ક્ષણિક વૃક્ષમંડોળનાં સમૂહો વારંવાર ઉત્પન્ન થઈને પાછા નષ્ટ થઈ જાય છે. જેમાં સ્થાનિમાય સ્તરે વિશેષાય વિસ્તાર પામ્યા કરે છે તેવા સમૃદ્ધિ-વનો જ પ્રદેશના કુદરતી પરિબળોના સ્થાયીભાવોના છે, એમ જોઈ-શકાય છે.

વધુ ઝીણવટથી વૃક્ષવ્યુત્પત્તિના વિચાર કરીએ તો વન સમૃદ્ધ કોઈ જ નથી એમ પણ કહેવામાં ન આવે તો-પણ પરિવૃદ્ધિમાં મોટા સ્થાનિકોલાસ તથા મોટા વિકાસો વારંવાર વૃક્ષમંડો પણ કરે. આ સમૃદ્ધના વૃક્ષિકાઓને સ્થાનાંતરો એ કહેવા કાજી છે. તે સારી પડ્યા નથી તેમજ મોટી પડ્યા નથી પરંતુ સ્થાનિકોલાસ છે. સમૃદ્ધનાં વૃક્ષમંડો ના સમૃદ્ધના વૃક્ષિકાઓ સ્થાનિકોલાસ પર જુદી નથી. જેને વાલ-વેરાયટીનો સિદ્ધાંત છે. પરિસ્થિતિઓ ના જેવામાં સ્થાનિકોલાસ સમૃદ્ધ વૃક્ષિકાઓ પડ્યા વારંવાર રીતે જોવા સ્થાનિકોલાસ પર નિર્ભર નથી.

કોઈ વૃક્ષિકામાં પ્રથમ સ્થાનિકોલાસ સ્થૂળ થાય છે તેમાંના વૃક્ષમંડો ઉત્પન્ન થાય છે તેને વૃક્ષમંડો સ્થાનિકોલાસમાંથી મળેલાં કહેવાય છે. કોઈ વૃક્ષિકામાં પ્રથમ વાયુ સ્થૂળ થાય છે, અને તેમાંના વૃક્ષમંડો ઉત્પન્ન થાય છે તેને વૃક્ષમંડો વાયુમાંથી મળેલાં કહેવાય છે. એમ તો જે, જેને અને પૂર્વે સ્થૂળ પ્રથમ મળે ત્યારે વૃક્ષમંડો જોઈ, સ્થાનિકોલાસ જોઈ, સ્થાનિકોલાસ પૂર્વકાળના મળેલાં કહેવાય છે. એમ પોપડાઓમાં જોવા પડતી જાય તો ઉત્પત્તિને સ્થૂળ મળે ત્યારે વૃક્ષમંડો તે વસ્તુઓ મિશ્ર માંથી ઉત્પન્ન થઈને જોવામાં સ્થાનિકોલાસ કરે છે.

આ ઉદાહરણ જે તે વૃક્ષમંડો પોતાનાં જોઈ પડ્યા સ્થાનિકોલાસ માંથી વૃક્ષિકાઓ પર સ્થાનિકોલાસ કરી રાખે છે. બધા પૂર્વ કરતાં તો સ્થૂળ કે વધુ ઝડપ સ્થાનિકોલાસ માં વૃક્ષમંડો પણ રાખે છે. આ સમૃદ્ધ વિશિષ્ટસ્થાનિકોલાસનું આ સમૃદ્ધ છે. બાકી પરમાર્થિત તો આ બિંદુ જ સ્થાનિકોલાસ છે કારણ મળતો વિકાસ માત્ર છે. આ સમૃદ્ધ જોવામાં તો વિકાસ જ છે. બધા જોઈ વૃક્ષિકા વૃક્ષમંડો પર જુદી નથી. પૂર્વ શરૂઆતવાળા પરિવૃદ્ધિમાં જોવા જેવું બનવાનું સ્થાનિકોલાસ છે. આ પૃથ્વીઓ છે, જોવામાં માટે સ્થાનિ-પૃથ્વીમાં જોવામાં સ્થાનિકોલાસ જોવા પર જ પૃથ્વીઓ આ સમૃદ્ધ જોવા સ્થાનિકોલાસ જોવા તેનું અધિપતિત્વ ન ભોગવી જોવા વૃક્ષો તેનું અધિપતિત્વ ન ભોગવી જોવા વૃક્ષો અને

Date:- 26.3.25

અધિકરણના જેઓએ ત્યારે બાકી રહે એમ જેઓ બાકીનો ચાલ્યા ના કરિયરને તો આ અધિકરણ પ્રકૃતિ જ છે. માટે જે છે તે અખંડ પ્રકૃતિ જ છે.

S.48 ત્રિગુણાત્મક કોઈપણ તેઓનો જગતના મહાન તુરંત ગયેલ તો પરમાત્માને કારણભૂત-વાદ કુહાડે છે. કેમ! અમુક ભાગે બીજાનો તમે દઈને આસક્તિના રહિત થયેલો જગ બાકી કાળ અનેક વિવાદોમાં રહે એમ તે પુનઃજન્મ પામતો નથી. આ રીતે અધિકરણો અને વ્યભિચારોના ઉલ્લેખવું રહે છે અને અમારા કાળ અનેક રહે ત્યારે પગ તેમાં જવાનો વિચારથી ઉદ્ભવ અમારા બોડો અને રીતે જ ક્રિયા કરવાનો વાળ કરે છે પરંતુ અમારાનું ક્રિયા કરવાનો વાળ કરવા નથી.

S.53 સંસાર જે રહે અમારાગરના અમારાના જ ઉત્પન્ન થયેલું છે. અને તેના મિશ્રણ કોના ઉદ્ભવ પણ બહુ વિસ્તૃતિ થયું છે. આ ત્રિગુણ પરમેશ્વરમાંથી ઉદ્ભવ્યું છે. એ આ પોતાના મૂળે જ પ્રકટ અને લાગ થાય છે. અમારાત્મ મનના જ અધિકાર છે. તેના આ પ્રકટ અમે ગાળ પ્રકટે છે અને આ લાગ થાય તો ગાળ પણ લાગ થાય છે. તેમાં પ્રકૃતિ, વિદ્યુત તથા રહે અમારિ ઉદ્ભવ આ જ અધિકરણ છે. તેનો આ પ્રકારના અમારા પ્રમાણે જ રાખે છે અને તેમાંથી આ ના કારણે જેવું કાંઈ પણ કાર્ય બનાવી રાકવું નથી. એ આ ના અધિકરણ રંગો, રાજસ રંગો તથા તામસ રંગો એ ત્રણ રંગ છે. અને તેનો અધિકાર ક્રમમાં વિસ્તાર રહ્યા છે. એ આ પોતાના અધિકરણ પરમેશ્વરના અમારા માં જ ઉત્પન્ન થયું છે એમ જ રહે છે કહે છે.

કારણ પદાર્થના ઉત્પત્તિ અમારિ અધિકરણ પર જુદાં કોના નથી એ મને પરમેશ્વરના અધિકાર અમારાનાં પોતાનાથી ના અનુસંધાન/પ્રભાવ પ્રકૃતિમાંથી પામતો એ આ પ્રકૃતિના ભાગ બનાવ્યું છે. તેમાં પ્રાણીઓ અમારિ જીવોદોડ રૂપ મોટા રાજમાર્ગ છે જે રજસ, તમસ અને સત્વ ત્રિગુણો માં વહેંચાયેલા છે. કેટલા દિવો તે રાહ અને ઉત્પો દિવો અનુકૂળ છે. ઉદાહરણ જાણે જીવોના પ્રકારના રૂપ તૈયાર થાય છે. તેમાં પુણ્યરૂપ ફળ પ્રકૃતિ અનુસાર જેવા ઉંચા જોડમાં અને પાપરૂપ ફળ પ્રકૃતિ અનુસાર નરક અમારિ જાનવર જોડમાં જેવાનું નિર્માણ

Date:- 28-3-25

છે. કેવો, મનુષ્યો કે પ્રકાશ દોષિતપણે આ સંસારમાં પુરુષ-પ્રાપ્તિના પરિણામમાં રમાય છે. જેમ મનુષ્ય રાજાઓ ઈંડા માટે મોટામોટા માણસો વિશિષ્ટ મોટા પ્રાણીઓ પોષ્યા છે, રમ્યમાં કેવળજ્ઞાનીઓ તે ઉત્તમ ભોગ - સ્વર્ગમાં રાખેલા છે. મરણોને જે મહત્ - પુરુષ ભોગમાં રાખ્યા છે. આવા અનંતાનંત રાજાઓ પોતાના આદિ ઉત્તમ પાલુકાંગનો પ્રયાગ કરી રહ્યા છે. મોટામોટા મહારાજાઓ થયેલા છે. અને અફાટ ફાડફાડીને ખાનારા છે. પ્રાણીઓનાં ભેજાંઓ તથા રાક્ષસો અને ભગવાનો પોતાના આદિ ઉત્તમ પ્રાણીઓનું ભક્ષણ કરી ગયા છે. નિરંતર આવતા પ્રાણીઓનું ઈંડા ખાય છે.

હે પુત્ર! તું મને આવા ખરાબ પદાર્થોમાંથી પાછું વાળ કે જેથી હું નિર્મળ કરી શકું, જે રીતે તારી બુદ્ધિ તારા સ્વાભાવમાં વિશ્રાંતિ લે તેમ તું કર. આ મળ સાંકડા, રાક્ષસ અને બાહ્ય રાક્ષસોનાં ઉત્તમ, મહાન અને અધમ એવા ગણ દેહો જે જગતના વિશ્રાંતિનાં કારણરૂપ છે

હે મહામતિ! જો તને ગમે તે ઠોકરે છે તો પોતે ઈંડા આપે પરમપદને પામે છે. માટે તું તારા વડે આવા ઇન્દ્રિયોને બાહ્ય વિષયોમાં ફરતા રોકીને તથા મન વડે જ મનને વિશ્રામ કરીને બહારનાં તથા અંદરનાં વિષયો રહિત રાક્ષસ જો બારા કર. રાક્ષસોનો બારા કેવળ વિના તારે સંસારનું તરવાનો બીજો કોઈ ઉપાય નથી. માટે હે પુત્ર! રાક્ષસો જો કાર્ય કે જે બાહ્યરહિત છે, વિશ્રાંતિકાર છે, સુખમય છે અને પરમ પાવન છે તેને વિષે આદરબહુમાનથી મનવાળો તું કરવાનો જે પરમ ઉદ્યોગ તેને તત્પર કર. સંસાર સંબંધના આવા પદાર્થો રાક્ષસોના વસ્તુમાત્ર પરોવાયેલાં છે. અને રે વસ્તુ કોઈ જોઈ જો રે પદાર્થો બોબાદ જઈને જે કોણ પાલ છે તેનો પણ પણ મરણ થયું.

આવા વિકલ્પો રાક્ષસોમાત્રના જે આમના કેવળ પાલ છે માટે તે રાક્ષસોને પર કાળ રાખવા નથી. જે જે પદાર્થ જે જે પ્રકારે રાક્ષસિત કરવામાં આવે છે, તે તે પદાર્થ કાષ્ઠમાત્ર માં તે તે પ્રકાર નો રાક્ષ થયા છે, એવા માટે તું કદી કોઈ પણ પદાર્થનો રાક્ષસ કરીશ નહીં. તું રાક્ષસોથી રહિત થઈને વેકિયા મહાત્માના જેમ કેવળ આત્મા પોતાનું કેવળપણું કર. રાક્ષસોનો ક્ષય થાય તો પરમ શ્રેયસ્ય મનરૂપ થયું

Date:-

જે નથી. તું સ્વાર્થી પરમુખ જ છે, પણ પોતાના સ્વાર્થને ખાતર, તો તે બીજાઓના તો તે પણ સ્વાર્થને ઉપરાંત પણ ઘણી જ જાતજાતના દુઃખોનો અનુભવ તારે કરવો પડે છે. તે દોષ્ય નથી જ. જેટલા માટે શાંત પાસ્યા પિતા મરવું એ બીજાઓમાં મોટું અંકુર ભોગવવાને માટે જ થયા છે. તે તારે પોતે થયા તો દોષ્ય નથી. માટે તું બદલાવ્યા વિના જે પોતપોતાનાં સ્વભાવ ને અધિકારોને અનુસાર જીવન કરી જાય. વિશ્વના વૃત્તિને અનુસાર ચાલ કરી છે. અને સ્વીકૃત પદ તે સંપાદન કર.

3.5M સ્વીકારના ઉપયોગનું ત્રિરૂપણ.

પુત્ર બોલ્યો: હું સમર્થ પિતા! સંકલ્પ કેવો હોય છે, તે કેમ ઉપજી આવે છે, કેમ વધે છે અને કેમ નષ્ટ થાય છે?

ઇશ્વર બોલ્યા: અનંત અને સામાન્ય સત્તારૂપ ચૈતન્યવસ્તુમાં મનુષ્યોનો જે પ્રાકૃતિક ધારણ છે, તે જ સંકલ્પરૂપ વૃક્ષનો પહેલો અંકુર છે. જેમ બાદર પૃથ્વી નાનું કોલ છે પણ પોતાના ઘર ઘરેઘરે આવું પૃથ્વી સ્વામી ના વ્યાપારને માટે કરી ઉપજી કરે છે, તેમ સંકલ્પ તો મનુષ્યનો પહેલો અંકુર પૃથ્વી જેવામાત્ર કોલ છે, પણ પોતાના ઘરેઘરે દેહો વહન સ્વાર્થિકરૂપમાં ફેલાઈ જાય છે. અને સ્વાર્થિકરૂપને જે પ્રકારના બનાવ્યું છે જે ચૈતન્યવસ્તુના કોલ્પ અંકુર અંશ ના માણસને તારો પોતાના કોઈ જેવા પ્રકારને ઘણા બધાનો (મનુષ્ય વર્ગ) જેમ બીજ અંકુરપણાને પામે છે, તેમ સંકલ્પ પણાને પામે છે. જે સંકલ્પ પર બીજે સંકલ્પ પોતાના મોટે જ્યારે જાય છે તે બધા જ વહેંચે તેના દુઃખ જ થાય છે સુખ થતું નથી. જેમ સમુદ્ર જેટલામાં જ છે તેમ જેટલા સંકલ્પ-માત્ર જ છે. તારે સંકલ્પ વિના બીજું કોઈ પણ સંસારરૂપ દુઃખ નથી. જે સંકલ્પ છે તે જ સંસાર છે. તારે તારા સ્વરૂપ માં બીજો સંકલ્પ પોતાના મોટે જ ઉદ્ભવ પામ્યો છે. તારો જેમ વૃક્ષો છે જે પણ બીજું ~~બીજું~~ તારું દેહરૂપ વર્ષમાળ-પણ પણ બીજું છે.

જો મારો ઉપદેશ યથાર્થ રીતે કરવા માટે તારું સ્વરૂપ તારા પોતાના મનમાં. જે સ્વરૂપને તારે 'હું' અને આ સુખદુઃખ મારા જેમ થાય છે તે કંઈ જ હું' અને આ સુખદુઃખ મારા જેમ થાય છે

Date:-

મારો વિશ્વાસ જ છે 'રમેશ વિશ્વાસ તને ક્યારે નહીં, તે જ રમેશને બોલે તું પરિચય પામે છે. તને જ્યાં સુધી તો સંબંધ બરફ ઢોળાયેલા પડ્યા તું બંધિયાર જેવો છે. પૂર્વાગ્રહ તો જીવન કેમ ચાલશે?

(૩) તું પોતાના પિતે રમેશને બોલે જ વિશ્વાસ કરે છે પરંતુ રમેશ જ નથી. અને આ સ્થિતિમાં પૂર્વના સુખ-દુઃખ સ્મરણો તું રમણ જ બની રહે છે. તેવું વિચારવાજ પૂર્વગ્રહ પોતાના દોષોને ઢાંકવાનો રમત છે. રમેશ તો કોણ ક્યારે સંસારસંબંધ મહા પ્રેમ થયો નથી, રમણે તે રમેશનાં પૂર્વના સુખ-દુઃખ સ્મરણો તું રમણ બરફ વિચારણ તે રમેશના પોતાના પિતે જ બાકી પામે છે. રમેશનો બાકી તો રમણ દોષો ઢાંકી વિચારણ જ થયો છે, તેમાં તેવું પ્રેમને વિચારણ પડ્યા જરૂર નથી.

(૪) જેને રમેશનો બાકી વિચારણ ઇચ્છા ફોરે, તેણે પૂર્વના સુખ-દુઃખ સ્મરણો તું રમણ કરવું જોઈ, એટલે વિચારમાટે આ રમણ જિંદગી જ રમેશ કુંડાળા બની છે.

(૫) પોતામાં પૂર્વગ્રહોને પડ્યા નાં વિશ્વાસમાત્રણ પોતાનું અવાજ બોલવું રમણ ક્રિયાવિચાર થાય છે.

જે વસ્તુ જરૂરવાદ્યા ફોરે તેને પડ્યા પ્રેમને આ પામે ફરી લેવા માં રમાડે છે. તેથી તારું વિચાર ક્રિયાશીલ ફરી લેવું જે બહુ મોટી વાત બની. જે વિચાર ફોરનું બંધ બોલું બાકી રમણે જે ફોરે બોલના વિકૃતિ પામવું બની.

(૬) રમેશનો તો કોણ જેવા રમેશ જ રમેશને રમણે વિચારમાં મનમાં મન તે કારણે તું પોતાનાં વિચારમાં જ રહે.

જે રમેશ છે તે જ મન છે, તે જ જગત છે, તે જ ચિત્ત છે, તે જ બુદ્ધિ છે અને તે જ વાસના છે. મન, જગત, ચિત્ત, બુદ્ધિ અને વાસના જેમાં નામ જ જુદાં છે, અર્થ જોકે જ છે. અહીં રમેશે કિંમત પોતું કલ્યાણ ફોરણ બની.

(૭) રમણ માટે ઇદમાં જ રમેશને જ ચિત્ત બાકી.

આ અવાજ કાળ પોતે ખોટું છે અને મોટા રમેશ જ ફરવું છે. માટે બોટું જીવાણ પદ્ધતિ તેમાં પ્રવૃત્તિ રહેવા ના અવકાશ જ નથી. 'વિચાર આવું છે' અર્થ વાસના ના રહે તો પદ્ધતિ વિચારમાં પ્રવૃત્તિ કેમ જ રહે? વાસના તો જીવાણ જ મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. જે પ્રાપ્ત થવા પછી બોટું

Date:-

કોઈ પણ પ્રાણીનું અસ્તિત્વ રહેતું નથી. માટે જેમ જેમ જ્ઞાન પર અજ્ઞાનનું આવરણ વધતું જાય તેમ તેમ જીવ પોતાને ભોક્તા જ માનવું. એવો અજ્ઞાની જીવ તો પછી 'હું દુઃખી છું' એવું અનુસંધાન દુઃખી જીવ અને દુઃખનાં સુખ-દુઃખરૂપ પોતાને ભેદ પાડતાંજ. એમ દુઃખનાં સંસ્પંદનોના સ્વ-પૂરાંદિક પણ મિટતા હોય 'એટલે ત્રિગુણિત પદાર્થ તેમનાપર કર્તૃત્વ પૂર્વક્ત પણ થતો. એમ અજ્ઞાનીનાં ભોક્તા ભેદ, કર્તા, જ્ઞાન, મરણ પણ જ નથી. મન જ પોતે સૌંદર્યમાં પૂર્વસંસ્કાર પર જીવ થઈને આ સદાના ભોક્તા માર્ગસ્થ જગત જેવા મૂલ, અંતરાલ તથા વર્તમાન જગતને સુખદુઃખ આદિના ઉદ્ભવમાં પરિવર્તન પમાડે છે.

ત્રિગુણનાં સમરણનો ત્યાગ કરવામાં આવતાં તે પોતાનાં પરિવારો સહિત દુઃખ પણ જાય છે. જેમ અગ્નિનાં તણખામાં અગ્નિ પૂરતો તેમ સંકલ્પ જ્યારથી ત્રિગુણ વારવાં પૂરતો છે. સંકલ્પો પણ જેવામાં સ્વપ્નાદ અહંકાર વાળા, પૂરીત અને ક્રિયાશીલ છે. ભોક્તા પદાર્થ કદી સાચો હોતો નથી.

જે કે સંસારરૂપ મૂલ અજ્ઞાનિ કાળનો છે તો પણ જ્ઞાન પૂરુષ અજ્ઞાનાવરણ જ તેને ટકાવી રહે છે. જેમ રોગ્યા કુંવારું અને રોગીના ઉપચાર ચિકિત્સા તરીકે થાય છે તેમ જગતનો સંસારરૂપ મૂલ જ્ઞાન તરીકે થઈ જાય છે, એમાં કોઈ જાતનો સંદેહ નથી. માટે તું જ્ઞાનમાં અભિલાષ મા ઉદ્ભવાવતો થા. બોલા વિકલ્પોના ઉકેલો આ સંસારને તે અજ્ઞાનિ કાળ સુધી જીવંત તરીકે રહે એવું મૂલ કરી છે.

એ તો પોતા પૂરાવલ્પ જ અને પોતીકાર મા જ તરીકે થઈ જાય તેમ છે. આ સંસાર ત્યારે નથી અને તું સંસારનો નથી. માટે ભાંતિ ત્યજ કે આપણો બાળકો સંસાર બોલો જ છે તેથી તેનું સમરણ કરવું જોઈએ નથી જે કોઈ દશ્ય છે તે અજ્ઞાનું અજ્ઞાનત્વ જ છે કોઈ પણ અજ્ઞાનત્વથી જુદો અજ્ઞાનાવરણ નથી. એમ જાણી તે તું મુક્ત થા.

—x—

Date:- 19.A.25

S.55 હે રામ! હું ઇચ્છું છું કે તમે (દાસ) કેટલાં દિવસોમાં ઉપર દર્શિત રાજ્યને જય કરવા પ્રસ્થાન કરો. હે રામ! પ્રસ્થાન કરતાં પહેલાં હે દેવ. સેનાનો માટે સંકટોને, સંકટો કરનારા મનને જય મારાં કૃપાથી જયશાળ તો તોડી નાખજો, તમે નિર્ભીક થઈને જ, રાજમાર્ગ જ ગમન કરો. એટલે પછી તમે થોડા કાળમાં જ અયોધ્યાપુરીને પામશો, જયને પ્રાપ્ત થશો, રામને પ્રસન્ન કરશો.

S.56 હે રામ! જય જ પ્રાપ્ત થાય છે જે બધી જયોને નિર્ભીક કરીને જીતીને રાજાઓ જયને પામતા હોય. જય જેનું ધ્યાન કરે છે. તમે તો જયોના જયકારા છો. તો હવે તમે જયકુંજ - જયમાં રામ માટે બોલો કેમ જય જ છે. જયને તમે જયાંગ જેવા છો, માટે તમારે જયનો જયાંક જયો જરૂરી નથી.

જે તમે જયને જે પકડી રાખ્યું જયને બધાં પકડ્યું જેમ માણસ કૂવો પકડી રાખે કૂવાનું કૂવાપણું તથા જ કૂવાપણું પરસ્પર વિરુદ્ધ જયમાં જયાંક જોવાય છે. તેમાં જયો જયકુંજ - જયમાં રામને જોવા કેવાય! હે રામ! જેમ જય જ છે જે નથી, તો પછી તમારે બંધન કે જયથી જયવું તમે કેવાં, જયરહિત જયને જીવાય જયાંક જ છે. માટે તમારે તમારાં પ્રસ્થાનમાં જયકુંજ - જયમાંને જયકારા જે રહેવો નથી.

જય જગત કોઈપણ કરવું હોય જયપણ કોઈપણ જ કરવું હોય જયપણ જયાંકમાં જ જયાંકમાં તો તેવું જેમ જયપણ પણ હોય તો પછી તમારે તેમાં જયકુંજ - જયમાં જયકારા જોવા નથી. પરમાર્થિક રીતે જોતાં જય જગત કોઈ કર્તા જય કરવું છે, જેમ નથી, તેમ કર્તા વગર થવું છે, જેમ નથી, તેમ કર્તાવગર થવું છે જેમ પડ્યા નથી. પરંતુ જેમ છે કે જયકર્તા કેમાં પડ્યા માણસો તો કર્તા જેવો છે. તેમ જયમાં પણ છે.

જયમાં કર્તા દ્રષ્ટિકોણ રહિત છે, તેમાં કર્તા પડ્યું થવું નથી. કેમાં તો તેમાં કર્તાપડ્યું માનવ જે તો જયમાં તો કેવિલ કર્તાપડ્યું પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પરમાર્થ માં જય જગત કર્તા વગરનું છે. જયમાં જયાર્કિમીસ રીતે થવું જયનદિયાનલ જ છે જેમ મરી ગયા તો જય તેમાં જયકુંજ.

Date:-

મમતા કરે છે પણ જે સમજુ હોય તો એમ કરે નહીં. કેટલાંક જેવાં વ્યક્તિઓ હોય છે જેમ પણ બને, ગરજ કે જે ત્રિરંગા કેળવવા કરે છે એમ બને ત્યાં સુધી પણ બને. ગરજ કે બને ત્યાં સુધી પણ બને. ગરજ કે બને ત્યાં સુધી પણ બને. ગરજ કે

Date:-

પાત્રને પ્રેમ કરવા માટે કર્તા પડ્યા છે. તો કૃષ્ણ જેવા જે ઈશ્વરમાંથી જે ઈશ્વરીય કલ્યાણ ધારવા હો તે ઈશ્વરને ત્રિપદ ધારણે. 'કૃષ્ણ મા રહેવા હું અને ઈશ્વર હું' એવા જે દંભ આવવા રાખવા માં આવે તો સંસાર માં ઈશ્વર પકડવા કાઢવો ને કરવા કરતાં પડ્યા તેમના માં ઈશ્વર-મમત્વ પણ નથી. કારણ કે અંતઃકરણ પૂર્વક પ્રવૃત્તિ બહુ કરવાથી મારણમાં જે ઈશ્વર ઉત્પન્ન થાય છે. જે પુરુષ જે 'કૃ કોઈ પડ્યા કરતો નથી.' એવો નિશ્ચય કૃષ્ણ તે પુરુષ બોલાવ્યા અમુક કામનાથી કોઈ કરે કે કોઈ ન્યાય છે એવો સંભવ જ નથી. ઈશ્વર 'કૃ સર્વદા અકર્તા જ હું.' એવા ભાવમાં દંભ પડ્યાથી 'પરમપુરુષ' નામના અમલ જ અવરોધ રહે છે.

બીજા બાજુ 'સર્વનો કર્તા કૃ જ હું.' એવો નિશ્ચય રાખવા માં આવે તો પડ્યા કોઈના પર રાગ કે દ્વેષ થવાનો સંભવ નથી. કેમકે બધા શરીરને કોઈ રામ છે કે ખાડ કરાવે તો તેમાં મેં જ રામ દીધો અને મેં જ ખાડ કરાવ્યું એવો પાકો નિશ્ચય કોણ એવો પક્કો કોઈના પર રાગ કે દ્વેષ કેમ થાય?

કૃષ્ણ! તમે સર્વના કર્તાપણાને પડ્યા છોડી દો, અકર્તાપડ્યાને પડ્યા છોડી દો. મન તે જ નથી કરી નાખે એને કેવા કે એવા અખંડ પુરુષાર્થ બ્રહ્મરૂપ જ રહું. કર્તાપડ્યાનો નિશ્ચય કર રહેવા કરતા પડ્યા કૃ તમે મનનો ભાર કરી (ક) અખંડ પુરુષાર્થ, બ્રહ્મરૂપે રહેવાના વિરામ સ્વભાવમાં રહું કૃ તેનું કારણ એ છે કે 'કૃ સર્વનો કર્તા કૃ અને સર્વનો કર્તા કેવાથી સર્વરૂપ કૃ' એવો નિશ્ચય રાખવામાં કર્તાપડ્યાનો અમિમાનરૂપ તથા અહંતા બ્રહ્મમાંડ ના પોતાનાં સ્વરૂપ નું માપ પણ રૂપ કંઈક કલંક રહી જાય છે. જ્યારે 'કૃ કોઈનો (ક) કર્તા નથી અને કર્તા નથી કેવાથી કૃ કેવળ કૃ એવું સ્વરૂપ રહે છે' એવો નિશ્ચય રાખવામાં જગત નું સ્વરૂપ રહે છે. પડ્યા જે ગયા છે તે બ્રહ્મ છે એવા નિશ્ચયના પ્રાપ્તિ થતા નથી.

જે કે કારણ પ્રમાણે અને બંને નિશ્ચયો માં કલંક છે તો પણ તેમાંથી ગમે તે એક નિશ્ચય રાખવા નું પણ કૃ તમને કરી ગયો. તેનું કારણ એ છે કે તેમાંથી ગમે તે એક નિશ્ચયના પ્રદાનાં અનાદિનું મૂળ એવો દંભ બંનેનો અહંભાવ છૂટી જાય છે. દંભ નો અહંભાવ જવાથી 'કેવળ કૃ હું' એવા જે સ્થાતિ (અમિમાન) તે કાલસુગ નામના

Date:-

બાબતમાં તરફ જ પૂર્વાગ્રહ છે. તેથી સર્વ પ્રકારના દોષથી દૂર હું છું' એવી સ્થિતિને જીવન્મુક્તિ કહેવામાં આવે છે.

(૪) બૃહદ્ આરણ્યકોપનિષદમાં યાજ્ઞવલ્ક્ય ઋષિ મોટા પંડિત એવા 'દેહ હું છું' એવી સ્થિતિને ઓળંગી ગયા ત્યારે બૃહદ્ આત્મજ્ઞાન - દર્શન પ્રકાશિત થયું છે. 'હે રામ! તમે 'હું કર્તા-ભોક્તા એવું જે કારણોથી કર્મોપાધિ થાય છે એવો દેહ-દેહ પણ હું નથી.' એવો અચળ નિશ્ચય રાખો.

અથવા 'સર્વ બ્રહ્માંડ જો કર્તા હું દેહ એવું જે સર્વ બ્રહ્માંડ છે તે પણ હું છું' એવો અચળ નિશ્ચય રાખો. અથવા જે દૃશ્ય છે તે હું નથી પણ હું તો પૂર્ણાનંદ ચૈતન્યરૂપ બ્રહ્મ છું.' એવો નિર્ણય કરો અને એમ કરીને પોતાનાં આત્મસ્વરૂપ પદ - બ્રહ્મસ્વરૂપમાં રહો.

આવો જોડાનારા ઉત્તમ અને પુરુષો એ પદમાં જ રહે છે. પડેલો બે નિશ્ચયો પણ આ રીતે નિર્ણય પૂર્વક થવાને માટે જ છે એમ સમજવું.

S.57 વાસનાવલ્લભનો ક્રમ એને વાસનાશક્તિના પ્રશ્નો :-

રામ બોલ્યા : હે બ્રહ્મન્! આપે કહ્યું જે કહ્યું સર્વના અધિષ્ઠાનરૂપ આત્મા સર્વ ઉપાધિરહિત અકર્તા જ છે. મોક્ષના ઇચ્છા એમોક્ષના જ છે. તે સર્વનો દ્રષ્ટા, સર્વમાં વ્યાપક, ચૈતન્યમાત્ર છે એને નિર્વિકલ્પ છે. તો સર્વ આદિ પુરાણોમાં ~~મળ~~ ટાંક્યા છે તે પુરાણમાં જ છે એવું પુરાણે પુરાણમાત્રમાં જ એ અંદર પણ કહેવાયો છે. ક્રમણા એવો બ્રહ્મ નો મારા હૃદયમાં અનુભવ થયો. અનંતબ્રહ્મા બ્રહ્મ માં અનંતરૂપ માયા કોના સંબંધમાં નથી તે અમો એવું માયા પ્રમાણ અનંત નિર્મલ બ્રહ્મ માં કેવા જ ક્રમ?

વસિષ્ઠ બોલ્યા : આ પ્રશ્નનો ઉત્તર સિદ્ધાંત ના અમલમાં ત્રિગર્તના પ્રકરણના ઉત્તરાર્ધ માં પ્રાપ્તકર્મ અનાભ્યાસિકા અધ્યાયમાં કહેવામાં આવશે. હે રામ! મોક્ષના ઉપાય તો જે કેવળ જો સિદ્ધાંત છે તેને જાણ્યા વિના તમે આવા પ્રશ્નોનો ઉત્તરો ખુલ્લા ચર્ચે સાંભળવાને યોગ્ય નથી.

જ્યારે તે સિદ્ધાંત ને પ્રવેશશો ત્યારે આવા પ્રશ્નોનાં ઉત્તરો સાંભળવાને યોગ્ય થશો. આત્મજ્ઞાન માં પૂર્ણ નિષ્ઠા પામેલો પુરુષ જ આવા પ્રશ્નોનાં ગંભીર ઉત્તરો

Date:- 20.11.25

સંબોધવાનો થાય છે. ગૌરવ ! પ્રેમ કરવાવાળાં પુરુષોનો પાસે બેસીને સ્ત્રીઓના પ્રશ્ન કેવી રીતે હલ થાય છે.

કૃષ્ણ ! જે લોકો પોતાનાં સ્વજનોને મારશે તો આ પ્રશ્નનો ઉત્તર તો પોતાની મેળે જ આવી રીતે મારા વેશમાં સંભળાઈ જશે. કૃષ્ણ ! જ્યારે બધી પુરુષો પોતાને પૂરા થઈને રડશે, ત્યારે ઉત્તરોત્તરનાં સમાજ માં મારે તમારો પાસે વિચાર રૂપ આ પ્રશ્નનો ઉત્તર મેળવવો છે.

પોતાના મૃત્યુ ના સંસારી પહેલા સ્વજનો પોતાને સંસારમાં કહ્યું છે પણ તે મૃત્યુ જલ્દી હતો જાય છે. ત્યારે તે સ્વજનો નિર્ણય થઈને પોતાનાં પુરુષોને પૂરા થાય છે. કૃષ્ણ ! જો જે બધા સ્વજનોનાં કર્મોનાં ફળો, તથા કર્મફળોનો વિચાર કરીને તે પુરુષોને બધા સામે થઈ જાય છે. પરંતુ તમારા સમય માં કુળ પુરુષો ઘણા જ ઓછા થયા તેમ કૃષ્ણ તું કહ્યું કે તમારી વાસનાઓ કુળ ક્ષીણ થઈ ગયો. વાસનાઓનાં ક્ષયનો ક્રિયાનો અર્થ જ બંધ છે. અર્જુન વાસનાઓનો ક્ષય જ મોક્ષ છે. કુળ બધી વાસનાઓ જ્યારે ક્ષય થઈને ઈચ્છે પોતાના ઈચ્છાકૃત વાસના ના પડ્યા રહ્યા કરે.

પ્રથમ વિધવાઓ તમારા વાસનાઓ કોણે તો મેરી, કરુણા, મુદિતા અને ઉપેક્ષા બધાનો નિર્ણય વાસનાનું ગૃહણ કરે. તેમાં વડે વિચારણા થવાથી ઈચ્છે અંત: કરણ ના વાસનાને પડ્યા કોણે રહ્યા અંતરાત્મા રહિત થઈને બધુમાયાના વાસના રાખવા. ત્યારપછી મન અને બુદ્ધિ સંકુચિત થઈ વાસના ના પડ્યા કોણે રહ્યા પુરુષોમાં વિસ્તાર થઈને જે અહંકારથી (કે બધુમાં રહ્યા અહંકારથી) વાસનાઓનો ત્યાગ કરે તે અહંકાર પડ્યા કોણે છે.

ધર્મમાં અનુકંપા-મમત્વનો ત્યાગ કરે તે ધર્મનો ત્યાગ છે- કુળ પોતાના ગોત્રને જે રાખવું કુળના ધર્મ, પરંપરા, અંધશ્રદ્ધા, વાસના તથા વિધવા ઈચ્છાઓ તે બધા રહિત અહંકાર ને પડ્યા કોણે બધાને અંધકારમાં જેવા વિકારરહિત નિર્ણય બધુમાકાર બુદ્ધિ. વાળા થઈને જેવા છો તેવા જ પરબ્રહ્મમય થઈ. થઈને

Date:-

તમે પુરુષપુરુષોત્તમ, પુરુષપરમાત્મા પણ પુરુષ કહેશો. જે ઉત્તમ બુદ્ધિવાળા પુરુષ ઈશ્વરમાંથી પ્રકૃતિ બનાવે છે તે જ પુરુષ છે અને તે જ પરમેશ્વર છે. જે ઉત્તમ બુદ્ધિવાળા પુરુષ ઈશ્વરમાંથી સૃષ્ટિનો વિસ્તાર કરે છે તે પુરુષ સમાધિમાં કરે અને કર્મો ઉપર કરે તો પણ મુક્ત જ છે. જેનું મન વાસનારૂપી ધૂળ રેતીથી ભરાયું હોય તે પુરુષને કર્મ કરવાનું પણ પ્રયોજન નથી. અને ન કરવાનું પણ પ્રયોજન નથી.

મેં શ્લોકનો યથાર્થ વિચાર કરીને અને તે વિચારને લોકપ્રકાશ મુજબ મહાત્માઓનાં વિચારની સાથે મેળવીને એ જે નિર્ણય કર્યો છે કે 'બુદ્ધિપૂર્વક સૃષ્ટિ વાસનાઓને છોડવાથી મુક્તિપદ મળે છે પ્રકૃતિપદ નથી. આ વાત બધાને માન્યામાં ન પણ આવે. એ જે લૌકિક ક્રિયાઓ કે વૈદિક ક્રિયાઓ કરવામાં આવે છે, તે સૃષ્ટિના દુઃખને માટે જ કરવામાં આવે છે પણ આત્માને માટે તેમાંનું કાંઈ નથી.

જેમણે પુરુષનો યથાર્થ અનુભવ કર્યો હોય. એવા પ્રાચીન, પુરુષોત્તમ, ઈશ્વર કે પુરુષ નામ આપેલ મેં થોડા જ પુરુષો જોવામાં આવે છે. આત્માનાં અજ્ઞાન વગર કહેવાય, 'આ વ્યાપક છે અને આ વ્યાપક છે એવા બે નિશ્ચયો પણ જેના ગળતા નથી એવો જ્ઞાની પુરુષ અત્યંત દુર્લભ છે.

આત્મસ્વરૂપને અનુભવનારા કોઈ બે મહાત્માઓ ના જ મળતા હોય ત્યારે બારા કરવામાટે એવા કરતા જોઈએ બ્રહ્માંડમાં અને સૃષ્ટિમાં અનંત + પાર વગરનું છે એમ કહેવું કાંઈ નથી. અને આ પારમહાત્મિઓ પણ કિટલા છે કે જેઓ આત્મદેવતા પુરુષ ને આત્મામાંથી બનેલ કયા પદાર્થોમાં રહેલ ચાલે! આત્માનું અનુસંધાન રાખીને વ્યવહાર કરનાર જ્ઞાની પુરુષ તે સંસાર બાજુનું પણ બધું જાણે છે. જ્ઞાની પુરુષ પોતાને અદ્વૈતનો બ્રહ્માંડ નું રાજા પ્રાપ્ત આવા બે પણ તેમાં દાળ-ભાત ની વાસનાઓ રાખે જ નહીં.

પુરુષ નું પદ પણ એક કલ્પકાળ જેવું કહ્યું

Takeer

કેમ ની પેઠે વીખાઈ ગયું છે. માટે તત્ત્વવેત્તાઓ બ્રહ્માંડનાં પદ

Date:-

ના કૃષ્ણ પક્ષ રાખતાં નથી.

આ અવતાર ચરિત્રમાં કોઈપણ કામ કરવું નથી કે જે ઉદાહરણવાળા રાજા પુરુષને તે અવરોધ કરવું જ પડે. એ રાજાપુરુષ તો કૃતાર્થ જ હોય છે. ભાવાવેશ તો પુર્ણાનંદ માં મગ્ન હોવાને લઈને કૃષ્ણમાત્રના પક્ષ ચરિત્રને જોતો જ નથી તો તેને વળી ચરિત્રના કઈ અપેક્ષા આવી હોય?

એકવાને પાપ થયેલા, જીવનમાં બોધને લઈ આકાશના ઊંડે વ્યાપક થયેલા જીવપક્ષવાળા, એનાથી ભરેલા અને મળ રહિત થઈને સ્વરૂપમાં જ રહેનારા રાજા પુરુષને આ વૃક્ષમાંડો કાંઈ કામના કરવા જેવાં જ નથી.

કૃષ્ણ! રાજાપુરુષ તો સર્વોત્તમ પદમાં રહે છે. બ્રહ્મવિદ્યામાં પ્રાણાંદ માં મગ્ન રહેનારા રાજાપુરુષને તો સમજું કે આ પક્ષ ચરિત્રમાં ભાવવૃત્તમાં મગ્ન રહેનાર પ્રભુને પૂર્ણ બોધાની પોતે પોતાનાના રાજા, પ્રભુકૃપા તે પ્રેરણા કરવા બોધપાત્ર રહિત ઇચ્છાથી પક્ષ ચરિત્ર કરવા આવા મૂર્ણ કરવા બોધમાં રાખે છે. ચરિત્ર સંબંધ કોઈપક્ષ પદાર્થો ભાવાવેશ માં રૂદયને રાગ ઇચ્છા નથી. તેમને આ ચરિત્ર સંબંધ કોઈ રાગ કે દ્વેષ પણ જ નથી.

S.58 કરો ગાયેલા ગાયા:-

કૃષ્ણ! આ પ્રકારમાં બ્રહ્મવિદ્યામાં પુરા કરો ગાયેલા પંડિત ગાયાઓ સાંભળો.

કરુ કોઈ સમયે બ્રહ્મવિદ્યામાં પ્રભાવમાં માં પંડિતપદ ને લઈ આત્મા માં વિશ્રાંતિ પામ્યો. આત્મા વિના બીજું કાંઈ પક્ષ ન જોતાં કરુ પ્રભાવ પડી કૃષ્ણિત ગદ્ગદ વાણીના વડે ગાયા બોલ્યો.

"આ સ્વપ્નવત જગત કેમ પૂર્વના ચમત્કાર ભરપૂર થઈ ગયું છે તેમ મારા અનુભવમાં જ ભરપૂર છે. બોલો આ જગતમાં કૃ શું કરું? કયાં જઉં? શું લઉં? શું દેખાઉં? દુઃખ દુઃખને ભોગવનારો જગ પ્રભુ જ્યારે જાદે કરેલું સુખ - એ સ્વપ્નવત વિલાસવૈચિત્ર પક્ષ મોહ પ્રભાવમાત્ર થઈ ગયું છે. અરે! આ સ્વપ્નવત પ્રભાવમય છે એમ જાગવામાં આવ્યું એટલે મારા કરતો પોતાના મેળે જ દૂર ગયાં. કૃષ્ણના મારે કાંઈ દેખવાનું કે વિચારવું રહ્યું નથી. બ્રહ્મરંધ્ર તથા પ્રભાવના પદાર્થો સહિત દેહમાં ઉપજે, જાય અને વિલાસોમાં જ્યાં જેવું ત્યાં પ્રભાવ જ છે.

Date:-

રૈદાસમાંથી ત્યારે કંઈ જ નથી. મૂર્તિ માં રૈદાસમાં રહેલો છે અને આત્મા માં મૂર્તિ રહેલું છે; એટલું જ નહીં પણ કંઈ દેહ છે, તે આત્મા જ છે. હું પણ રૈદાસ માં જ રહેલો છું અને રૈદાસ જ હું અને કંઈ પ્રેમળ કે રમકડાં છે તે મૂર્તિ માં હું છું એમ તે કહ્યું હું છું. પ્રેમળવાસ્વરૂપ રૈદાસ હું રૈદાસ રમાડવાને પણ આવું કરી દઈને મૂર્તિમાં રહેલો છું. જેમ ચક્ર, રમકડું મકાનાદિ ના ઉપયોગ રમાડવામાં આવે છે તેવો હું પૂર્ણ રૂપે પરમાનંદ રૂપે રહ્યો છું.' આ પ્રમાણે કરી બોધ બોધને રૈદાસ જે આવ્યા કર્યા કરતો હતો. રમકડાં રમોકડાં નું દાંડા માં રાખે જેવું ઉદાહરણ કરતો અને રમોકડાં માં માટે રહેલા રમોકડાં ના પાછલા તુરીયપદને ફેંકાવનારી કોમળ રમકડાંઓને મુક્ત કરવામાં આવતો અને કરુ કારણોમાં કે સાર્થકમાં બની રહેલાં, તુરીયપદ - બ્રહ્મસ્વરૂપ માં જ રહ્યો હતો.

કૈરામ! કલ્પનાકરી કરેલ ઉતારવાને બદલે અને કરુ રમકડું બની ગયો હતો. રમકડાં પ્રાણવાનું નું રમણ નિરંતર કૃષ્ણમાં જ લીન રહેતું કૃષ્ણ.

5.55 **પરમાનંદ બોલ્યા:** મહાન ઋષિ કૃષ્ણદ્વૈપાયન કે જે વિષ્ણુ ભગવાન છે તેમણે જેલ-રમાડવામાં રૂપમાંવાળાં કોવારા રમાંડ્યા જ છે. ત્યારે પૂરુષને તો રમકડું રમાંડ્યા અને રમાડ્યા જ કરાવ્યા છે, તેના રમંભ રમાડવું બની. કૈરામ! મોટા બડી મોટાઓ કરતાંપણ મોટાંના તુરીયા રામવામાં રમાડે તો તે જેવા જ મૂર્ખ રમાડે છે. માટે મોટાના રમાડવાને કોડી કરતાં તારે રમકડાંની રમેકવાળા ત્યિરૂપને ભજે. ત્યિરૂપ ત્યારે કેવાંકિક રમણાત્મ પદાર્થોના આવવા માં આવ્યું. ત્યારે જ આ જગતરૂપી ત્યિરૂપાળ પૂર્ણ પદ્ધતિ થઈ ગઈ છે. જેમ મૂર્તિ નું તેજ મોટા પાર ઘણાને તેમે રમનુસરતો ત્યિરૂપનો રમાડવા કરે તે છે તેમ બ્રહ્મા બાં મને રમાડવા વાસનારમો ને રમનુસરી તે રંકલાદિ જ આ જગતરૂપ રાચેર કલ્પાયેલું છે.

રામ બોલ્યા: પૂર્વ કલ્પમાં કોઈ જગત નું મળ આ કલ્પમાં બ્રહ્મા ના પદના મેળવાને આ જગતને કેવા રીતે પાછું રચના રમવાંત થાય છે?

પરમાનંદ બોલ્યા: જગત માં કેટલા રમયો પહેલાં બાળક બ્રહ્મા એ જગતરૂપ રાવણમાંથી ઉઠી ને પ્રથમ 'બ્રહ્મ બ્રહ્મ' એવો રાબ્દ કર્યો તેમ તે બ્રહ્મા કેટલાય

Lakeer

Date:-

છે. રંગકર્મીઓનાં સમૂહકાર્ય અને માનવ જીવન જેવો સંબંધ કર્મકાંડો છે તેવાં બૃહદમાં રંગકર્મો પાછળના સૃષ્ટિ કરવાનો ઉદ્યમ કર્યો. તેમાં પ્રથમ તબક્કો રંગકર્મ થયો. તે માટે પ્રમાણભૂત પ્રકાર સંકટસ્થાનો ને ભરી દેવું કુંવું. પછી માનવ સમાજ બૃહદમાંથી રંગ કે પ્રકારના તબક્કામાં સમસ્યાનું પૃથક્કરણ થયાનાં સંબંધ જેવો સંબંધ કર્મકાંડ છે. અને તે પૂર્વ રંગ તેમાંના ઉદ્દેશ પામ્યો. રંગ સંબંધ જે જીવનારાઓ નાં મંડળ નાં મહત્વ માં રહેનારો રંગનાં સંકટસ્થાન કુંવરોવાળો, અમલદાર માટે જીવનારાઓવાળા સમસ્યાના ઉકેલાયો, વિશ્વાસ વિવરણકોવાળો અને સંબંધ માં મંડળને પ્રમાણસર ચોક્કસ કરી દેનારો સૂર્ય ફેંકવાર છે.

મહાપુરુષ માનવ બૃહદમાંથી તે તબક્કા નાં સમસ્યા રહેલાં બાળકો વિભાગો પાડીને ઉકેલવાના અને તેમાંથી બૃહદમાનાં જૈવિક જાતિસંબંધવાળા તેમજ સંકટ માનવ જેવાંકર્મો તે માનેલાં મંડળ અને પ્રમાણસર ઉત્પન્ન કર્યું. પછી તે સર્વ પ્રમાણસર્યો જે જે વસ્તુઓને જે જે રીતે સંકટમાં મળ્યા, તેવે વસ્તુઓને તેવે રીતે તેમણે પોતાના સંબંધ પકડી પાડેલા જોવા મળ્યા; અને પ્રમાણસર્યો એ જે જે ઘણા ઘણાં પ્રકાર નાં પ્રાણીઓનાં સંકટમાં કર્યું, તે તે પ્રાણીઓ બરાબર તેમનાં જોવામાં આવ્યા તથા તેમણે પ્રાપ્ત થયાં અને પ્રમાણસર્યોમાં સંબંધ જેવાં મિશ્રણ ના ઉકેલ મળ્યા; અંતરે સંકટમાંના બાળ, બાળમાંથી માનવ અને માનવમાંથી જોવા પ્રમાણે ઘણાં ઘણાં વિવિધ પ્રાણીઓ પકડ થયાં. પછી બૃહદમાં એ બધાનું સમરણ કરીને ઘણાં ઘણાં દેવોના પૂતળાં કલ્પ્યા અને દૈવિક બોલીના ઉચ્ચારણો કલ્પ્યા.

કેમ! આ રીતે માનવ જીવન માં મોટા શરીરવાળું બૃહદમાનું રૂપ લઈને, આ ગાઢા બુદ્ધિમાન સંબંધવાળો સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરે છે જે તમામ પ્રાણીઓ, સમુદ્રો, પર્વતો તથા વૃક્ષો થી ભરપૂર છે. વળી તે સુખ-દુઃખ, જરા, જન્મ, મરણ અને ઘણાં ઘણાં વિચારણાઓ સમજી માનવ ને બોલી સંબંધવાળી રાગ-દ્વેષ, ભય નાં ઉપદેશવાળો છે.

બૃહદમાંથી કલ્પ્યા સંબંધવાર જે તમામ ના કલ્પનાઓ પૂર્વે આવો પ્રકારનો સંબંધ છે. જેમાં બૃહદમાં સમાવિષ્ટ માનવ રહેલું છે એ માનવ સંબંધ પ્રાણીઓમાં રહીને સંબંધ જે કલ્પ્યા કર્યા કરે છે, અને કોઈક વિચાર

Lakeer

Date:- 21-M-25

પ્રાણીઓમાં રહેલું મન વૃક્ષોમાં આવતા પક્ષો કરે છે. અહીંયા મનો સંકલ્પમાત્રથી વસ્ત્ર જે કલા વસ્ત્રોનો જેવામાં મિશ્ર મન રસાયણોના દ્વારમાં વિસ્તરણથી પ્રાપ્ત થયો છે. જેમાં જે રહ્યાં વૃક્ષોમાં સંકલ્પથી કે ઉપયોગ થાય છે. અને વૃક્ષોમાં તો વિલાસને રસાયણોમાં દ્વારા કલાવસ્ત્રો પણ સંકલ્પથી કે પ્રકટ થાય છે.

પણ ઈન્દ્ર, વિશ્વામિત્ર અને રામમાં પરમાર્થ પામવા કરનારા ઉપયોગ આવશે વેદમાં ઋષિ-મહર્ષિમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે અથવા પ્રમાણોમાં વસ્ત્ર, વિજ્ઞાન, જોગ વધારે જેવાથી પ્રવાસ આવે પણ થાય છે. અને જોઈને કારણ પણ વેદના વિસ્તાર કરે છે કે' રામના મોટા વિશ્વામિત્રના વિદ્વાનોની વિદ્યાની સૃષ્ટિકરણ વિશિષ્ટ વિદ્યા ઉપયોગ થયું કેમ સંકલ્પોની મદદ થારેલાનું કેવાથી કે અને સંકલ્પને ઉદ્યોગપતિના કે કારણ થયા કે રામનો નિર્ણય કરીને કલ્યાણસ્વરૂપમાં રામપાર્ટમાં સંકટ, મોટા વિરામ પામ્યા કરવાને કે સંકલ્પ કરવાના વાંદા કરેલું તે પ્રકૃતિ પોતાના મનના પોતાના જેવા કરેલાપણાને રામાદિ રૂપનું પ્રકૃતિમનું રસાયણ કરવા લાગે છે. અમે રસાયણમાં પુનાવરણ પ્રકૃતિ રોગ થાય છે તેમનું મન ગભરાઈ જાય છે. તેવો ઉપયોગ પ્રકૃતિમાં કે પ્રકાશવાળા દ્વારા માં વિશ્લેષિત કરે છે. મમતા-અહંકારના રહિત થવાથી અને દ્વારા પરમ-શાંતિ તે પ્રાપ્ત કરવાથી તે પ્રકૃતિ પ્રવાસ વિલાસમાં રમણ કેમ પોતે પોતાના સ્વરૂપમાં જ રહે છે. કોઈ રામને ફરી દ્વારા કરવાનું કોઈ બ્રહ્માસ્ત્ર રૂપને પ્રકૃતિઓના કરવામાં વિશ્વને તેમને દ્વારા બનવે પ્રકૃતિઓનું કલ્યાણ કરવા રામને મુક્તિ તો માર્ગ દેખાડવા જોતાં રમણિયાળા, પ્રકૃતિમાંથી બનેલું રામને પ્રકાર માં રામને, વેદો, વેદાંતો તો સંકલ્પ કરે છે. પુરાણો પણ ઉપયોગ કરતે છે. રામ રસાયણોમાંથી તાકાતો ફરી દ્વારા વાદ કેરે છે.

કેમ! જે પ્રમાણે વિજ્ઞાનનો રમણ કરવાનું રામમાં પણ પ્રકૃતિ રંગકણોથી કોઈને મિત્ર રોગ જાણ્યું નથી. રોગ નું રમણિયામાં કરવાવાળા કોઈ અવતાર વિકૃતિ પામવાથી, વિશ્વમાં રમણ ના વાંદા રામમાં નથી. રમણિકારણ કોઈનું રક્ષણ પામવા કે બાદ કરતાં નથી.

Date:-

તે સર્વ પદાર્થોમાં રહેલ સર્વ વૃત્તિઓમાં સમાયેલ રહ્યો છે. સમુદ્ર જેમ પોતે ગંભીર રહીને બહારના તરંગોમાં રહેવું જોઈએ પુરુષવિદ્યાલયમાં રહે છે. ઉપરાંત સંસ્થાના વિકાસ માટે જરૂરી પ્રયાસ કરવા માટે જાગૃત રહેવું છે.

પુષ્પવિદ્યાલયો, ઇવર્ગ ની ૧૦ શાખાઓ કાર્યરત છે. પ્રત્યેક શાખાઓના સંચાલકો તેમના વિસ્તારમાં આવેલ વિદ્યાલયોમાં પ્રવૃત્તિઓ માટે જવાબદાર છે. સર્વ વૃત્તિઓ માં પ્રેરણા રૂપ પરિવર્તનમાં વૃદ્ધિ માટે પુષ્પ વિદ્યાલયો કાર્યરત છે. પુષ્પવિદ્યાલયોની મુલાકાત લેવા, પ્રેરણા-બળ આપવા માં કાર્યરત છે. સંસ્થાના માટે મુદ્દા સંબંધિત બાબતો કાર્યાલયના પુષ્પવિદ્યાલયો સાથે સંપર્ક કરવા અને તે પ્રાપ્ત કરી રહે છે. તેવા તેઓ ઇવર્ગમાં સોંપેલ સ્થાનો પણ વિદ્યાલયોની જવાબદારી પણ સંભાળે છે.

પુષ્પવિદ્યાલયોના વૃત્તિના વિકાસમાં ખાદ્ય વૃક્ષમાં મનન કરવા કાર્યરત છે. તે સંસ્થાના કાર્યોના પ્રચાર પ્રસાર અને વાર્ષિક કાર્યક્રમોને સંપર્કોમાં પહોંચાડવા છે. પણ સમય દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓ તથા પોલીસમાં પ્રવેશે છે. ત્યારે સંસ્થા માં ~~કાર્યરત~~ કાર્યરત છે. કે ~~સમુદ્ર~~ સમુદ્રમાં પરિવર્તન મનને પુષ્પવિદ્યાલયો માં સંપર્ક માં રહ્યા છે. આમ પુષ્પવિદ્યાલયોમાં વિદ્યાર્થી પણ કોઈ વિષયે, તો કોઈ વિષયે જન્મે છે. આ ઇવર્ગના પાયા રૂપે 'માં' ના કાર્યમાં કાર્યરત છે. ~~કોલેજમાં~~ તે ઇવર્ગમાં સોંપેલ કોઈ માહિતી સંસ્થા: કરવાના કોમાં તે પુષ્પવિદ્યાલયો કરવા સોંપેલ વિસ્તારે પ્રવાસનો ના સ્થાને પ્રાપ્ત થઈ રહ્યા છે; તેવા તેઓ સોંપેલ જવાબદારીનું પાલન કરે છે.

મનુષ્યોને પાપ-પુણ્યના ભિન્ન-ભિન્ન ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. માટે તેવા વિસ્તારે માહિતી સંસ્થા: કરવા જાય છે તેવા જે કોઈ પ્રવાસ કરે સત્સંગ, કાર્યક્રમોનો જોગ, તથા જીવન મનન કરવાં તે સ્થાનના પ્રાપ્તિ પર્યંત સંપર્કમાં કરી રહે છે તો કે સ્થાનો પ્રાપ્ત કરી રહ્યા છે. આમ તેઓ ભિન્ન ભિન્ન જવાબદારીનું પાલન છે. તેમાં પણ દુ:ખિયા સંસારરૂપી સમુદ્ર માં સંસારમાં રહે તો જ રહેવાનો પ્રાપ્ત કરે છે. સ્થાનો સ્થાપવા વૃત્તિના વિકાસ રહેલા છે, કે સ્થાનો પરિવર્તન માં વિદ્યાર્થીઓ ના વિકાસ ઉદ્ધારણ જ પ્રકટ થાય છે.

Date:- 22.4.25.

9.60 રાવરે ગાડીનો ક્રમ તથા લાલ પૃષ્ઠભૂમિ :

વિશારદ્ધ્યોલ્યાં : કેમ! સર્વ દોડોમાં પિત્તાશય મળાશય બૃહદ્ મોટા મનુષ્ય છે. જ્યારે સુધિરનો સ્વભાવ કેવા હોય ત્યારે સ્પષ્ટ મિ ક્રિમ તરંગો બહાર રહ્યાને રંગ રંગદ્ર પેસે તેમ રેખાદિના રંગ તથા રંગતરંગ કિલ્લ પદાર્થમાંથી રંગકણો ત્યારે ઉત્પન્ન થતાં જાય તેમાં બહાર રહ્યાને છે અને બાજુ રંગદ્ર પેસ્ત થાય છે.

બહાર રહ્યાવેલાં જાતો બૃહદ્ મિ કિલ્લ પદાર્થ આકાશ મિ પૃથ્વીરા કરતાં તેવાં જ યુક્ત પૂરવ, પેર, વાયુ તથા પૃષ્ઠવંશ રેખીય (વિંગારાશરો માં રહ્યાય) તે પામે છે. તેમાંથી કેટલાક જાતો મિશ્રણ કર્મો થાય છે. તેમનો રંગ પાર્થાદિક દ્રવ્યો મનુષ્યો માં રાવરો મિ પૃથ્વીરા કરતો બાહ્યમુખ થઈ તે રૂપે મળાશયો માં ગર્ભ મિ પૃથ્વીરા કરતો જન્મ મિ ક્રમ થાય છે. તેમને ઈવ આદિ માં કરવા પોડા રાગવાળા કરેલા છે. જેમાંથી પૂર્વજન્મ મિ મુખ્ય ત્વે કરતો રાસાદિક ક્રમો ક્ષ કરેલા કોય તે જાતો વિંગારાશરોમાં પેર કરેલા પૃષ્ઠવંશ રહ્યાય પામ્યા પછી રંદ્રના કિરણો થી કુરારાગર માં જેવા વાયવાં રંગકણો મિ પૃથમ રહે છે. પછી તે ફેર તથા રંગમાં પૃથ્વીરા પૃષ્ઠપતિરંગોના પેટ મિ જેટ બાજુ રૂપે મળાશયોમાં ગર્ભ મિ વિંગારા છે રંગને શરીર થાય છે. જે જાત પૂર્વજન્મમાં રંગવંશ વેરાગ્યવાળો કોય જેણે રંગોરંગ ના વિચારણ કરી કોય કે રંગના પેર રંગદ્ર રાકામ પૃષ્ઠપતિરંગો ન કરી કોય તે જાત તે કેવલમાં મિ રંગવંશરોને પણ રંગવંશ્ય રાસાદિક ક્ષ થાય છે. ત્યાં રાગ પામ્યને તે જાતપુરુષનાં ઉપકાર વાળો પદાર્થ તે જન્મ મિ ક્ષ વિદ્રોહમુક્તિ પામે છે. પણ જે જાત રંકામ ક્રમો કરવે મોક્ષ મોગવવા તે માટે ક્ષ કેવલમાં રંગવંશ કોય તે રંગવંશ્ય રાસાદિક ક્ષ રહેવા લમાણુરાવાળો રાસસાદિક રંગતરંગો રંગવા જાતે ત્યાંક યોનિરંગમાં પણ ફેરા કરવા પડે છે. બે કેટલાંક જાત મિત્રતાને રંગવંશ રંગદ્રવાવા કોય છે. કેમ!

કેવે રંગ રંગસારમાં જેનો કેટલો જન્મ ક્ષ કોય રંગવંશ્ય રાસાદિક મનુષ્યો વિષે કહું કું. રંગવા પુરુષો મુખ્યત્વે પૃથ્વીરંગો નાશ કરવાને માટે ક જન્મેલાં કોય છે. માટે તેમને કોઈ કરી પુનઃ જન્મ લેવો પડતો નથી. તેમનો તો રૂપંગ રંગાદિ કેવલોરંગ રંગાત્મવાદનો સાચો રીતે વિચાર કરી પૃથ્વીરંગો નાશ કરવા કેટલાક ક જન્મેલાં કોય છે. રંગવા રંગાદિ કુર્તિમ કોય છે.

Date:-

વૈરાગ્ય ચારિત્ર દુર્લભ છે. કુરચો, કુંડા આત્મવિચાર
ના પૂર્ણ બોધ્યના બે પાત્રો છે. બોધ્યા સંસ્કારમાં સંશય રહે-
વાનું નિમિત્ત કોઈને બને પૂર્ણ વૈરાગ્ય પૂર્વક નહીં બોધને,
કુંડા પુરોહિતપણું કર્યા કરું છું. કુરામ! તમે વૈરાગ્ય આદિ સાધનો
ના સંપન્ન છો તો પણ પરમાત્મા નો પહલો વિચાર કરવાથી.
તરત તમને આ સંસારની ભ્રાંતિ બહુ છે. માટે તમે કરવું.
(48) કુમડાંએ આત્મતત્વ નો વિચાર કરો. વિચાર કરશો તો કે
પરબ્રહ્મ છે તે તમે છો એમ પ્રત્યક્ષ અનુભવમાં આવશે.
વિચાર કરશો તો આ સંસાર કોઈ છે જ નહીં અને તમે પરબ્રહ્મ
છો એમ સહેજે જણાશે.

S. 61 ✓ સત્પુરુષો ની પ્રશંસા અને વિવેક તથા વૈરાગ્ય નાં ફળ

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કુરામ જે પુરુષો નિરહંમ
કર્મ કે ઉપાસના કરીને પૂજ્યપર જગ્યા કોણ તેવા મોટા
શહેનશાહ વગેરેનો સર્વદા આનંદયુક્ત જ રહે છે. તેનો શોક
નાં સ્થાનો વિના બીજું કશું કરવા નથી. આપત્તિકાળ માં પણ
સોગટાં જે તેટલાં નથી. એ ઉત્તમ મહાપુરુષો સર્વદા તમારી
પેઠે સમબુદ્ધિવાળા હોય છે, સંપૂર્ણ શાંતરસમય હોય છે
સ્થાન વાસનાઓને કરનારા એ બોધેળ પદ્ધતિ નો નિરંતર
અનુસરવું અને આપદાઓ નો સમુદ્ર જેના સંસાર ની ભરપૂર
માં પડવું જોઈએ નહીં. કે જે રીતે રસોયણ નો કુલ પાણ અને
પોતાનાં આનંદ આપનારા રાજપુરુષનો ઉદય વહે તેવી રીતે
શોક મનન કેળવવા નો વિચાર કરવો. મનુ કોકો કે જે વિષયનો
નું ચિંતન વારંવાર કરે છે તેને અંદર ત્યાગ વારંવાર શાંત
સ્વરૂપનો વિચાર કરવો. અને મન માં પુરી ખાતરી રાખવી કે કુંડા
કુંડા પ્રકાશક પદાર્થોનાં સંમિશ્રણપણા નો વિચાર કરવો. કેટલા
રોગમાં કુરરૂપ પાપ પુણ્ય, ધન, અપ્સરા આદિ પદાર્થો એક બીજા
સ્વાપદા જ છે, સંપત્તિરૂપ નથી, એમ સમજુ પુરુષે નિર્ણય કરી
કરવો. અસાર નાં વિસ્તારરૂપ મિથ્યા વિષયો માં વ્યર્થ ચિંતનને
છોડી દેવું અને અવિનાશ પદાર્થરૂપ બોધમાં સ્વરૂપનું સારી
રીતે અનુસંધાન કરી કરવું. પરંતુ, જો ઉપદેશક અને
સત્પુરુષો માં સમાગમ ન કુંડા હું અને આ સંસાર નો
ત્યાગ કરવા કેમ થયો છે? એ વિષે પ્રયત્નપૂર્વક વિચાર કરવો. જેમાં
માં કુવચું નહીં અને કુંડા જ સારો સદુવાસ કરવો નહીં. સંસાર
માં સ્થાવર જીવ પદાર્થોનો બારા પ્રકારનો છે એમ જોવા કરવું.

Date:-

રાવણરાજ, દેવ, પુરા રાજાદિ રંકરાજ ના વારસાઓ ત્યાગ દેવો. તમને રાજાધિરાજ રાજરત્ન ના વારસાઓ પદ્મા ત્યાગ દેવા જેમ દોરામાં મોંઘારત્નો નો સમુદ્ર પરોવાયેલો હોય છે તેમ નિત્ય, નિરંતરજી, અંદર માં રહેલા રાજા રાજેશ્વર ના રાજાધિરાજ ના મહામંગલ પરબ્રહ્મમાં રહ્યા રાજાનું બ્રહ્મમંડ પરોવાયેલું છે. વારંવાર રાજે જોયા રાજાઓ નો મહાકારાગૃહ કરો ભેદ નથી તેમ રાજરોમાં રહેલા જીવોનો પરમાત્મા રૂપ કરો ભેદ નથી. પુરાણકારો રાજાને કહે પદ્મ તેઓમાં ચૈતન્ય રાજાનું જ છે, રાજા જાત રાજામાત્ર જ કહે પણ રાજરાજ નથી. રાજરાજ પદ્મા નથી પરંતુ રાજાધિરાજાનાં ચિંતનપદ્મ કરવાને રાજાજી જ કે. રાજા જાત માંડ ના નિવૃત્તિ પદ્મા રહેવું નથી ત્યારે માંડમાં કેવાય કોય?

S.68 સત્સંગ ના પુરુષાર્થ ના ક્રિયમ સ્થિતિ પૂરેપૂરા થાય છે.

વાલ્મીકિ બોલ્યા: હે રામ! મોટા બુદ્ધિશાળા પુરુષે વિચાર કરવાળી રાજાઓ મંત્રીઓને તેમજ દુઃખોને સહન કરવાના ક્રમ પાડીને રાજા માં કહેલા પરસ્પરિત પ્રમાણે પુરુષાર્થ વાળા વિશ્વાસ ગુરુ ના રાજે પૂરેપૂરા રાજરત્ન નો વિચાર કરવા. રાજરત્ન માં રહેલા રાજાધિરાજ ના, પુરુષો માં રંગ માં સમવાયરૂપ રાજે બોરાળા રાજાદિ ના રાજાધિરાજ ના રંકરાજ પામેલો પુરુષ રાજાધિરાજ રાજાને પ્રાપ્ત થઈને તમારા જેમ શોભે છે. તમે ક્રિયમ રાજાધિરાજવાળા, ગાઢ રાજે રાજાધિરાજ ના, ગાંડાર કહો રાજે તમારા મંત્રીઓ ના રક્ષિત પ્રકાર દુઃખ ના પણ કહેલા પ્રકાર કહો. તમે જ રંકરાજ વાસનાના મુક્ત પ્રકારે રાજે ક્રિયમ રાજા ના પણ કહેલા પ્રકાર કહો. તમારા પ્રકારોને પૂછવું માં કહે કોમ પુરુષો પદ્મા રાજા-પ્રજામ વિચારના પૂર્વિત ના અનુસરણ,

જે પુરુષ તમારા જેવા બુદ્ધિશાળાઓ, રાજાધિરાજ રાજાઓ રાજે રાજાધિરાજાદિ કોય તે મારા કહેવા રાજા રંકરાજ વિચારોને રોગ્યા છે. તમે બહારના લોકો ના વાવટૂરણો રાજાઓ રાજે રંકરાજ ના રાજાદિ ગુણગાનો નો ત્યાગ કરીને કહેવા મનમાંહિત રાજાધિરાજ વાસના પૂર્વિત ના રહો રાજે પરમશાંતિ પામો. જે પુરુષ બુદ્ધિ, રાજાધિરાજ ગ્રંથોદ્વારા મનમુક્ત ના પ્રકારના રંકરાજાઓ ને રંકરાજ કરે છે તે મનનિવૃત્તિ પદ્મા પામે છે રાજે ફરીવાર જન્મ રાજાધિરાજ કરતો નથી. તેનું રાજા કારણ હોવું જ કે. પુરુષ પોતે બાજી બાંધ માં મોટે ક્રિયમ રાજે

Date:- 23.4.25

કોઈ પણ વ્યક્તિ કે જીવંત જીવોનું જે જીવન ટકે તે માટેનો જે પ્રયત્ન થાય છે. આજે તો રાજ્ય કે વ્યાપક સ્તરે વાતો કોઈ, પરંતુ વ્યક્તિક અધિકારોમાં જીવોનું જે વ્યક્તિ જીવન ટકે તેને વ્યક્તિક ધર્મ ગણ્યો છે.

જેમ કર્મને વશ રહેનારા મનુષ્યો પ્રકારના પૃથ્વીમાં ના ખંડકારોને જે પ્રયત્ન થાય છે તો પણ મોક્ષ પ્રાપ્તિનો પુરુષાર્થ કરવાનું મુકી દેવું નથી. વ્યાપકતા કે સ્વજીવન આ અધિકારો માં જગતના જીવ પ્રત્યે વૃત્તિ ને વિચારો ના પ્રકારમાંથી ઉત્તમ-પુરુષ પ્રકાર પ્રગટ્યો. સત્પુરુષો પોતાના વિવેક તે તેને વ્યક્તિક ધર્મ તે પ્રયત્ન પણ રાખે છે.

કેમ! વિજ્ઞાન ટેક્નોલોજીમાં જેવો જે વ્યવહારને તેવો જગ વ્યાપ્ત થયો છે, ત્યારે પુરુષાર્થ ઓછો થયો છે. પરંતુ ઉત્તમ જીવોનો ઉપયોગ કરનારા મુઠ્ઠીભર પુરુષો પુરુષાર્થ ના જ Dedicated થયા તે મેળવવા ને કેટલા પ્રયત્નો પણ છે પુરુષો, સંતોએ કે સ્વર્ગમાં એવું કોઈ નથી કે ના મળે.

કેમ! સત્યયુગ વ્યવહારના ઉપયોગમાં એકાગ્રતાપણાને વૃત્તિ લઈ તમે જગ ત્યાંથી ઉપરના ઉપર આત્મજ્ઞાન ને ઈશ્વર કરીને કોઈ પણ ઉપયોગ: તમને જગ કેવો કેમ પ્રાપ્ત થયો છે, માટે તેમાં પણ મનુષ્યના ની પ્રવૃત્તિમાં ઈશ્વર કરો.

ઈશ્વર-પુકારણ સમાપ્ત.

Lakeer

Date:-

6 ઉપરાંત પ્રકરણ :-

S.1 પરિચ્છેદ બોલ્યા : હે રામ! હવે ઉપરાંત પ્રકરણ રોમાંચકારી, રસપ્રદ મંડાવાની મુકિત રચાયેલું છે. આ પ્રકરણે વિચારના પ્રક્ષાર્થે તે મુખ્યત્વે રાજકારણ પોતાના ગાઢ ના સંબંધોને પર નજીકના સ્વજનોના સ્વભાવોને રાજ્ય ના વિષયોનો વિચાર કરવા કહ્યું.

S.2 રામકૃષ્ણ એ રાત્રિ ના ફરતો વિચાર :-

રાત્રિશયન પછીને રામ નો વાંચવાનો મુજબનો તે મધુર અને ઉદાર વચનોના પંક્તિનું નીચે પ્રમાણે વિચાર કરવા ને શયન માં બેસી રહ્યા.

આ રંજાડ નું બધા મિત્રો માં આવે છે તેનું? આ સ્વજનો કોણ કેમ થયા છે? વિંધ્યના પ્રાણીઓ જેમ-તેમ કેમ બોલ્યા કરે છે? મન નું રૂપ કેવું છે? મન ની રીતે રાજ્ય ચાલે? આ બધા પ્રાણ ક્રિયા છે? તથા તે કેમ બદલાય છે? મહારાજ વિદુષિ થાય તો તેના શો લાભ છે આપણા ની અવસ્થા છે? વાચક જ્ઞાનમાં મિ જેવા કુટુંબ કેમ રચાયો? મહાત્મા વાંચવાનું મુનિએ મન ના કાર્ય અને ઇન્દ્રિયો ને બાળવા વિશે અને જ્ઞાનમાં દિવે શું કહ્યું કહ્યું? જ્ઞાનમાં જ્ઞાન, વિજ્ઞાન, મન તથા બધા આદિ વિચારવાનો કયા આ બોધ રંજાડ ને બનાવે છે. કેવળ રંજાડકારક તાંત્રિકોના જે બોલાવેલા અને વિજ્ઞાન અને પ્રકાર્ય કરવા પણ તો જે ઇચ્છા ના રોકવા થાય, પણ તેનો રંજાડ કરવા અને શું કિંમત કરવો?

મારે પ્રકૃતિ ને પામવાનું છે. તે પ્રકૃતિ મન નો રંજાડ કરવા જે મને ગમે છે. પણ અને મન નો વિચારો મિ બોલાવાનું છે. મારી બુદ્ધિ રંજાડ નો રંજાડ ને કોણ અને પરમાત્મા ને પ્રાપ્ત કરશે, ત્યારે બધા કોઈનું પણ સમજી કરવા બનું. અધિકાર તેનો તથા વિષય રંજાડ અધિકાર કોનું કોણ ને કોણ અને મારું પિતા મન ~~નિર્દોષ~~ નિર્દોષ જ્ઞાન-પદ મિ કેવા વિશ્રાંતિ લેશે?

મારું મન પોતાનો કર્તવ્ય રૂપ ને કોણ અને જ્ઞાનમાં મિ બોલ પદને કેવા રાંત કરશે? કું કેવા રંજાડ રહિત પદશે? જ્ઞાનમાન મિ ~~વિજ્ઞ~~ વિચારવાનો પામને અને સર્વમિ બ્રહ્મદર્શિત રાખને, ઉપરાંત ના રૂદ્રાધ્યાય વાંચો? બનાવવા ના વિચારો મિ મને કેવા કોઈનું પણ રહેવાનું મિલ્યું,

Lakeer

Date:-

આ મિત્રમાં ગુજરાતીમાં કેવાને બોલાશે ? મારું મન વાદળોમાં ઘરની મિ રહેલાં જીવોનાં જીવોમાં જેમ વિજ્ઞાનમાં પુરાવા-માંથી પહેલાં કેવાને વિજ્ઞાનમાં બોલાશે ?

આ કેવું કે કહું, કે રહું કહું આપણે કે મુક કહું એવા પુરાવાનો આ બાબતે મન કેવાને બોલાશે ? જે આપણાં મનોવૈજ્ઞાનિક બુદ્ધિ આપી આપણાં બાળકોને ભણવા જવા મુશ્કેલ બોલે છે તે પહેલાં કે માંગણાં કરું છું. મને એ પણ કેવાને મનાશે ? કે મન ! આપણાં મોં બોલાતાં વૈજ્ઞાનિક આપી મુખ્યમાંથી જે વિજ્ઞાનિક આપણાં કુદરતી વિજ્ઞાનો બોલાશે મોં વિજ્ઞાનિક કરશે કે ? એ તું મને કહે. કે વિજ્ઞાન કે કુદરત વિજ્ઞાનો બોલ્યા ન બોલું તો ઠીક. કે બહેન બુદ્ધિ વિજ્ઞાન બોલે એવું આપણાં બોલ્યા પહેલાં કેવાં. (બહેન) તું વૈજ્ઞાનિક મુજબ મોં બોલાતાં નો કે વિજ્ઞાનિક કરે. તેમણે બુધ્ધ કેવાનાં બોલ્યા પછી મુખ્યમાં નો બોલાતાં, જીવોનાં વિજ્ઞાનો કે બોલે બુદ્ધિમાંથી વિજ્ઞાનિકો આપણાં બોલ્યા પણ આપણાં એવું કેવું બોલું તો વિજ્ઞાનિક બોલાતાં કરે.

S.4 કેમ ! કે વિજ્ઞાન મુખ્યમાંથી કેવાને મોં આપણાં તે વિજ્ઞાન બોલાતાં છે.

વૈજ્ઞાનિક બોલ્યા : કેમ ! મારાં કહેવાં બાબતો નો બોલીને તમે બહુમાન વિચાર કરો ? તે બદલ તમારો બોલાશે મોં છે તે ? મુખ્યમાં બોલાતાં જીવોનાં જે બદલ બોલાતાં વિજ્ઞાનો વિજ્ઞાનિકોએ કહે, તમોમાં વિજ્ઞાનોનું તમને બોલાશે છે તે ? બહુમાં જે બદલ જીવોનાં બોલ્યું તથા બદલ જીવોનાં બોલ્યું કે તમને કહેવું તે બોલાશે છે ? તમે તે બોલાશે બહુમાનપૂર્વક કેવાને બોલાશે છે કે ? તમે આ જીવોનાં બોલાતાં વિજ્ઞાનિકોનાં બોલાતાં બહુમાનપૂર્વક છે, તે તમારો બોલાશે મોં છે તે ?

આ જીવોનાં જે બોલાશે બદલ વૈજ્ઞાનિકોએ વિજ્ઞાનિકો મોંથી જીવોનાં બોલ્યું છે તે બોલાશે બોલ્યું મોં કહેવાં છે, તે બોલાશે છે તે ?

જીવ કોણ કોણ બોલે બોલાતાં બોલાતાં બોલાતાં કે વિજ્ઞાનિક છે તે જ જીવ છે. એ વિષય બહુમાન બોલાતાં વિજ્ઞાનિકો

Date:- 24-4-25.

પૂર્વભવનો કરેલો છે. તેનું તમને સારી રીતે સ્મરણ હોવું જોઈએ ને રામ! ગઈકાલના વિચાર તો અહીંનો વાતાવરણ તમે કેવો વિચારો છો અને કેટલો રાખ્યો છે તે?

ઉપદેશ તે બરોબર વિચારવામાં આવે અને કેટલો સારો પોતે રહેવામાં આવે તો જ કેટલો ફળ આપે છે. જે પુરુષ આખાદરના ઉપદેશમાં સ્વર્ગને મળ મોક્ષ આપવા કરે બદ્ધી તેને તે ઉપદેશ ફોદારકના કરે આપતો નથી.

રામ બોલ્યા: હે મહામુનિ! હું આપના વચનોનો અભિપ્રાય તે સમજ્યો, રત્ન આપનો જ પુત્રમાત્ર છે. આપ જે કહો છો તે સદાનું તે પુત્રમાંનો જ છે. મેં બિંદુનો ત્યાગ કરીને આપના વાક્યનો અભિપ્રાય તું કેટલો મોક્ષ મેળવવાનું છે. આપનું આદરનું પાલન બાબત મેં કેટલો બરાબર રાખ્યું છે. જિજ્ઞાસો પણ આપના ઉપદેશ તે મારો આદર કરાવે છે. આપના કૃપાના અનુગ્રહના પ્રભાવથી તો મોક્ષ બાબતમાં અમે નિર્મળ થયા હોઈએ. આપણે પોતાના ઉપદેશ કૃપાવડે ગુરુ મોક્ષ મહાન મહત્ત્વ આપનારાઓ છે. મહાકારમાં અમને આજ્ઞા તથા નિર્દેશનાના ગુરુ કરતાં પણ વધારે કૃપાને દાતારનારો છે અને અંતે પણ મોક્ષરૂપ ફળ તે આપનારો છે. તે કરી કૃતાર્થ બની જવું છે. કૃપા આપ આપના ઉપદેશવડે તો સંસાર.

5.5 મનોમલ જ્ઞાન તે વિષયને રોજ કરવાનો ક્રમ:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જેમ સારા ચોમાસાંમાં ઘણા મોસમો રહી રહે છે, તેમ સંજોગો અને ભોગવાતા જે આ સંસારરૂપી માયા ભોગવી રહી છે. આપણે જેમ વાવેલા અને ઉત્પન્નોમાંના સમૂહ અનેક ભોગવા તેમાંના જેવા ઉત્પન્ન પુરુષો તો અર્થે જેમ જુદા કારણવાળા હોઈ તેમ આ આપણાં કારણના ભાવાને ભિન્નભિન્ન મોક્ષ દે છે.

મુખ્ય વિષયક જ્ઞાનવાળા અનેક સંજોગોને લીધે મિશ્રિત અનેક વિષયક જ્ઞાનવાળા જે સમૂહ પુરુષો હોય છે તેઓને જ્ઞાનના કારણોના પ્રકારવાળા વિચાર જુદા છે. કારણો ના, સંજોગોના અને મુખ્ય કારણોમાં સંબંધના જે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવા ગયા હોય છે તે પુરુષો ના બુદ્ધિના અનુભવ પ્રકાર્યું અવલોકન કરવામાં દીવા જેવા પ્રાપ્ત છે. પોતાના જુદા જુદા

Date:-

જ્યારે પ્રારબ્ધના બુદ્ધિદાયક જ વિચાર કરીને જ્યાં સુધી જગતના જોગવટામાં જીવ છે, ત્યાં સુધી તે વસ્તુના પૃથ્વિ પણ થઈ.

ત્યારે આ જગતમાં જીવાત્મા સંસારમાં શું કરવું છે અને શું ખોટું છે તેનો વિચાર કરે અને વિચારી તે જે સારા કોણ તેમાં વિચાર થાય. જે જ્યાંથી પડ્યા અવિદ્યાના કોણ અને સંસારમાં પડ્યા અવિદ્યાના કોણ તેજ સારા ગણાય. આ સંસારમાં મળ કરતે છે મળ વધે છે અને બુદ્ધિવિકાસ્યા (૪) કેવળ વિચારના મળ જ નાશ પામે છે.

રામ બોલ્યા: હે ભુશુન્ડા! આ જગતમાં મળ જ સંસાર છે અને જરા-મરણનું પાત્ર પડ્યા રહે જ છે એ મારા જગતમાં જોવાયું છે. હવે એ મળનો વિકાર કરવાનો જે ઉપાય કોણ તે મને કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! પ્રથમ તો શાસ્ત્રનો, ઉત્તમ વૈરાગ્યનો અને સત્સંગનો આ સંસારમાં મળ તે પરિક્ષા કરે. મળ જ્યારે અવિદ્યાના રહિત પણે વૈરાગ્ય તે પૂર્ણ થાય છે, ત્યારે જ શાસ્ત્રના સંસર્ગના જ્ઞાનના તથા ભુશુન્ડાનું એનું અનુભવના પડ્યા સારા પેઠે સમજવામાં આવે ત્યારે જ્યારે તે પડ્યો જાય. જ્યારે બોધવેળા માર્ગના સાધુઓ સંગનું ધ્યાન તથા પૂજન આદિ કરીને પુરુષ અજ્ઞાનરૂપી પરમપાવન પદ તે પૂર્ણ થાય છે. મળ વડે નિર્મળ વિચાર કરવામાં આવે તોપણ જ્ઞાન અભ્યાસના જ મદદ મેળવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી ચિત્ત વિચાર પર વિશ્રાંતિ પામે ત્યાં સુધી પુરુષ સંસારમાં જ તરંગો થાય છે. જેમ કોઈ જીવ જોગવટા ભોગવવા પણ કોણ તેમ જ આ જોગવટામાં છે અને જ્યાં કોઈ જીવનું જ્ઞાન વિચારણા પુરુષને જ પૂર્ણ થાય છે. આ જગત કોઈ પરિચ્છેદવાળો જણાય છે તેનું પોતા જેવા વિચારથી વિચારણ કરીને મળમાં ભળે સમત્વમાં આવે તો જ જગત છે તે જ શોભન રૂપે પરબ્રહ્મ પદ રહે છે.

જ્યાં સુધી તત્વ સમત્વમાં જ આવ્યું કોણ ત્યાં સુધી જ દુઃખ છે અને તેને મોહ રહે છે. પડ્યા જ્યારે તત્વ સમત્વમાં આવે ત્યારે મોહ નિરામય પડ્યા રહેતો નથી. આત્મા જે જ જગતમાં કોણ ત્યાં સુધી જ દુઃખ છે અને તેને જગત પછીથી અખંડસુખ અને પરમશાંતિ જ છે. તમારો આત્મા આ

Date:-

કારણમાત્ર દેહના સાથે સંબંધ થયો છે તેને લઈ દેહ ના જૂદો પાડીને વિચાર થશે. વિચાર કરવો જરૂરી. જેમ સદ્વમાં રહેવું પડ્યું હોય તે રીતે પણ તેને સદ્વનો કોઈ સંબંધ નથી. તે પ્રમાણે સંબંધ રાખીને દેહમાં રહ્યો હોય તે રીતે પણ તેને દેહનો કંઈ પણ સંબંધ નથી.

કૂવે રેંટ ફરતે પોકારવું છું કે રાખીને વિચાર જે ભુલી ગયેલું મૂઢ મન જેમાં સુખ દુઃખ વારંવાર રહે સદ્વ ના બદલે બીજે ક્યાંક પોકે પડ્યું રહેશે અને કર્તૃત્વ ના ભોગવવાના વિષયોમાં વિચરતું રહેશે ત્યાં સુધી સંસારરૂપ રોગનું રોકૂ થશે, વધશે કે બાર રૂપે પણ પણ ત્રાસ મટાડવાનું નથી. મન ભગાડ્યા પછીને પોતાના ખરા સ્વરૂપનું વિવેચન કરવા લાગે તો દુઃખનું રોગનું રોકૂ થઈ જાય છે. દેહ ના વ્યવહારમાં રહેલા મનને ઉત્તમ બોધ માટે બિલકુલ ભગાડ કરવું જોઈએ જેથી સંસાર નું મૂળ જ નાશ. જેમ બીજી તરફ ઉડતા રહે તે રીતે રાખીને રાખવું નથી તેમ બીજી તરફ રહેલાં દેહમાં ને રાખવો નથી.

જ્યાં દેહ રાખીને રાખે સંબંધ રાખ્યા કર્યા પણ પડ્યા જૂદા જ રહે છે, અને રાખીને પરિણામ પામતો જ નથી. સુખ અને દુઃખ નો અનુભવ કરનાર રાખીને છે, જેમ સમજવું રહે તો મૂઢપણું જ છે. રાખીને માં સુખ-દુઃખ નો સંબંધ છે જ નહીં. સુખ-દુઃખ તો દેહ ને પડ્યા નથી અને રાખીને પણ પડ્યા નથી; પરંતુ રાખીને જ છે. જો રાખીને બાજુ પર મૂકો તો સુખ દુઃખ કોઈને છે જ નહીં. રાખવું રાખીને માં વિવર્તરૂપ જ છે અને અધિષ્ઠાનરૂપે રાખીને છે અને રાખીને છે જેમ જુઓ.

રજ્જુ વિવર્તરૂપે સર્પમાં દેખાતો ભયમાં રાખે છે તે પણ ના તરંગો તો પોકે રાખીને માં જ રહ્યા છે. રાખીને માં ત્રણેયમાં જ પૂરાયેલ રહ્યા છે. જેમ માંડ્યા પોતે સંકલ્પ વિકલ્પ ના કરતા પોતાના તેમાંથી સંકલ્પોને ફેલાવે છે તેમ રજ્જુ રાખીને સર્પ ના કરતાં સૃષ્ટિરૂપો ફેલાવે છે. જેમ રજ્જુ અને સર્પ બંને જરા પણ તેમ જૂદા નથી પરંતુ તેમાં થયેલો ભ્રમ ભાંગે જ છે તેમ રાખીને અને જગત બંને પણ જૂદા નથી તેમ જૂદા પણ નથી તેમાં થયેલો જગત નો ભ્રમ ~~ભાંગે~~ ભાંગે જ છે. રાખીને જગત કેવળ રાખીને માત્ર જ છે. તે ઉપરાંત રાખીને

Date:- 25-4-25

આ કાળમાં સ્વાર્થ સ્વાર્થપરાયણ જોવામાં આવે છે. સ્વાર્થ સહજ જોવામાં આવે છે પરંતુ નિઃસ્વાર્થ ક્યાંય જોવામાં આવતું નથી. (૪) દિવાળીના માટે કંઈ ને કંઈ લેવું જ પડે છે એવો નિર્ણય કરવામાં આવે છે. કોઈ પણ જગ્યાએ જાવ, ખરીદી માટે જાવ, ખાવા માટે જાવ, ફરવા માટે જાવ, ત્યાં તમને દેખાશે, કાળા વસ્ત્રોમાં નિઃસ્વાર્થ ભાવે કામ કરતા માણસો. જેમ જેમ આપણે મોટા થતા જઈએ છીએ તેમ તેમ આપણી સમજણ વધતી જાય છે. જ્યારે નાના હતા ત્યારે આપણે જે જોતા હતા તે અને આજે જે જોઈએ છીએ તેમાં ઘણો ફરક પડી ગયો છે. (૫) આપણે નાના હતા ત્યારે દિવાળીના દિવસે સવારે વહેલા ઊઠી જતા હતા. નવા કપડાં પહેરી ફટાકડા ફોડવા જતા હતા. ત્યારે આપણે ફટાકડા ફોડવામાં જ આનંદ માનતા હતા. પણ આજે આપણે ફટાકડા ફોડવાને બદલે ફટાકડા ખરીદવામાં આનંદ માનીએ છીએ.

હે રામ! આપણે ત્યાં ગરીબ વધી, ગરીબ વધી, ગરીબી વધી, ગરીબો વધ્યા, પણ ગરીબાઈ ક્યાંય જોવા મળતી નથી. ક્યાં જે કંઈ જોવા મળે છે તે બધું નિઃસ્વાર્થ ભાવે જ છે. માટે તમે સંતાપ કરવો છોડી દો. હે રામ! તમે ગરીબ-ઉદ્ધાર કાર્યક્રમોના રક્ષિત પાલક બનો. ગરીબી રેખાની નીચે રહેતા માનસિક વિકારો પર રક્ષિત બનો, (૬) ગરીબ ના ઉપહાસને વિરામ આપો. ઈશ્વર કરે, કોઈ ના ગરીબાઈના મુક્ત બનો. સ્વયં સંતાપના રક્ષિત બનો. હે રામ! તમે સમજુ ઉદ્ધારના બનો, ઉદ્ધારક બનો, ઈશ્વર ભક્ત બનો. ઈશ્વરીય માનવતા બનો, માનવ કરુણા બનો, માનવ ઉદ્ધારક બનો. ઉત્તમ સંસ્કાર ના દેવે સ્વસ્થ બનો અને સંતાપરક્ષિત બનો.

હે રામ! તમે કોઈ પણ માનવતાને, સંસ્કૃતિ રક્ષિત બનો. સંસ્કારો પર રક્ષિત બનો, કાર્ય ભૂમિકાના ઉપાસક બનો, ઉત્તમ ગુણોના ધારક બનો. સંસ્કારી બનો અને સંતાપરક્ષિત બનો. ધર્મપ્રેમના રક્ષિત બનો, માનવતા ના રક્ષિત બનો, સમાજ ઉદ્ધારક બનો અને સમાજ ઉદ્ધારના રક્ષિત બનો.

હે રામ! તમે ઘરઘરમાં તહેવાર મહીમાં રહો. પ્રેમના સંબંધ વધુને વધુ દૃઢ બનો. ભરપૂર સમૃદ્ધિના દેવે ઈશ્વરરક્ષિત બનો. તમે વિકટોમાં સમૃદ્ધિના દૂત બનો. માનવ ધન રક્ષિત બનો. પ્રેમાનંદ ના ખોળામાં લુપ્ત રહો અને સંતાપના રક્ષિત બનો. હે રામ! તમે ઘરઘર તથા સંતાપ

Lakeer

Date:-

રહિત સ્વરૂપવાળા પ્રાણ્યો, મનુષ્ય મનુષ્યના જેવા દેખાવવાળા પ્રાણ્યો રૂપને તમે સ્વાર્થીને રૂપાળામાં તે સુંદરીમાં રૂપનુભવ કરો, કોઈ વસ્તુના દર્શનમાં રસ્યો, રમાડ્યો કોડો.

ફેરામ! જગતના રૂપ સદાકાર રહ્યા નિશ્ચિત્ત છે. રૂપાળા પુરુષ નિશ્ચિત પદાર્થ ફિયર દોડ કરે નહિ. તમે સ્વાર્થવૃત્તિ છો, કેટલાકચોરવૃત્તિ, દ્રષ્ટવૃત્તિ છો. સદા સર્વદા પુરુષ મળ્યા છો. રૂપાળામોરાએ કર્મો જે ત્યાગ કરવો દોષરહિત રૂપને કર્મોમાં રૂપાસક્તિ રાખવા પડ્યા રોજ્યા નથી.

5.6 (ઝ) પ્રેમિકા જેમાંથી રૂપાળાને જીવનપુષ્ટિ માટે પુરુષાપેક્ષિત તૃપ્તિ પ્રેમિકાનું વિશેષ બોલ્યા 'ફેરામ! રૂપા રૂપદાના વિવાદમાં ફેરે ફેરવવાનું કરવા પડ્યા મારા રૂપમોહમાયા તે રાખવા ફરે છે. રૂપેરા રાજે કર્મોપાસ્યા જાં અભિમાનના રહિત પદાર્થ પુરુષ વિવાદમાં પુનર્વસે છે પુરુષ મુક્ત જ છે. રોમ મારો નિશ્ચિત્ત નિશ્ચિત છે.

જે પુરુષો રાગને દોષ્ય મનુષ્ય સ્વભાવને પાપ્ય પદાર્થ 'રૂપમાં કર્મ કરીએ' રૂપેરા રૂપાળા રાજરાને કર્મો કરે છે તેવો રૂપની માયા જાળ જાલમાં જાય છે. જેવો નિશ્ચિત્ત કર્મોમાં જે વર્તાવ રહે છે, તેવો રૂપેર જાલ માયા બંધનમાં જાય છે.

(ઝ) મળ્યા રૂપાળી જો વિવાદ કરવાવ કેદખાનું બંધશાળો રૂપાળામોરા પુરુષો દુઃખાકુળ બેડીને તોડી બંધનને પરમ કૈવલ્યરૂપ પદને પામ્યા રાખ્યા છે.

(ઝ) ફેરામ! પુરુષ કેદખાનું બંધ કર્મ રૂપાળાઓને જોવા જે જે પુરુષ રૂપની રમિયુક્તિમાં રાખેલ જીવનમોરા રાખ્યા છે તે રૂપરાંગ રૂપાદિમાં પુનર્વસુ દુઃખાકુળતાને પામ્યા રાખ્યા છે. રૂપને રૂપાળામાં જે મુક્ત રાખ્યા છે. રૂપમાંથી નિશ્ચિત્ત રાખેલ જીવનમોરા જેમ જે વિવાદ જે પુનર્વસુમાં રોજ ના પેઠે પુષ્ટિ પામે છે. તેમ રૂપા જગતમાં દેવરાજા રૂપાદિ રૂપાદાનોની રોપાયેલ વિવાદના મિટે જે પામ્યા રાખ્યા છે. જેમ ઉત્તમ વાડમાં મુક્તાફળો વસ્ત્ર જે પુરુષ રાખ્યા છે, તેમ રૂપે દેવરાજા પુરુષમાં રૂપુનર્વસુમાં વસ્ત્ર જે પુરુષ રાખ્યા છે. જેવાના, ચિંતવાના, કરવા રૂપે વિવાદ તે પુરુષનું રાખેલ રૂપાદિ રૂપાળા છે. જે પુરુષ વિવાદ રોપાયેલ રૂપાદાનો કાર્યો કરવા ઇચ્છા તે કાર્યોનું ફળ પામી રૂપે જે પાપ રૂપાદિ જાય પણ તોપણ રૂપનુષ્ઠિતવાળો રહે છે તેવો ઇર્ષ્ય છે રોકે જે પામે, તોપે

Date:-

પુરુષમાં પ્રેમ વિશેમાં સંશોધકોમાં ઘણા પ્રશ્નો જેમ કે શારીરિક સુખ-દુઃખ, અને સંબંધ ઘણા પ્રશ્નો છે.

સંશોધકો અને લોકો દ્વારા પ્રેમ સંબંધોમાં જે મહત્વ પુરુષને દરજ્જો છે. પ્રેમ બાબતમાં સિદ્ધાંતો તારણ કે અનુસરે છે, જેમ કે ત્યાં જેમાં જે પુરુષને ઉપર કહેલા ગુણોના સંબંધમાં તારણ કે અનુસરે છે. ગુણો પર પુરુષ પસંદગી એ પુરુષ પછી ગુણો જ કે અનુસરે છે, અને ગુણ જોતો વિવેકનો ઉપયોગ ઓ ઉપદેશ કરતો મનમાં જોડે છે. એ પુરુષ વિચારણા તથા જોરાવણના સંબંધ પસંદગી પોતાનાં સહયોગી (૪) વિચારણા નિર્ણયિત રીતે પરમાત્માને તથા પોતાને અનુકૂળ કરે છે.

એ પુરુષ વિચારણા સુંદર પસંદગી કોણ વિષય વડે અનુભવને અર્થે પૃથક મનના સંદર્ભ મનન કરે છે. કેટલા જેમાંના મહત્વમાં પુરુષો તૂટકણાંઓ રહિત પસંદગી મનુષ્ય દ્વારા પ્રેમ તે બાકાત મુજ કે રીતે નિર્ણય પ્રશ્ન-પર પરિસ્થિતિ તે રીતે સમજાવે છે. એ પુરુષો બાબતોમાં પ્રભાવ પડકારો વાળા સહયોગમાં જે પ્રત્યક્ષપૂર્વક સંબંધ કરે છે. નિર્ણયપૂર્વક વડે વિચારણા સંદર્ભ કરવા બે કે પુકારાતા બેલા કહેવાય સુખ પરીક્ષા કરે છે. તે "બધું સ્વયં સાક્ષાત્કાર પરિપૂર્ણ જ છે." એવો અપરોક્ષ અનુભવ કરે છે, અને પોતાના સ્વભાવમાં બોક્સ બોક્સ જે પ્રશ્ન પુરુષાર્થપૂર્ણ સર્વોત્તમ ગતિ તે પ્રાપ્ત થાય છે. સંબંધ ઉપાસક બોક્સ જેમ પરિપક્વ માં જેવું પડવું નથી

S.7 વ્યવસાય વિચારણાને સંબંધમાં જોવામાં આવે છે.

કોમિક માર્ક વિષે. વર્તમાનમાં કેટલા, બોલાવાતા સુખ પુરુષ જુવેલા કરીને તેમના પ્રશ્નોના મનમાં વિચારણા આ જેમ સર્વ મનુષ્યો જે વારંવાર આવતા છે. કેવે સંબંધ બનો વિશેષ જેમ

અર્થ વિષે. કે કેવું છે તે સમજો.

આ સંબંધ જે મોટો ગાળામાં કેટલા પ્રશ્નો પુરુષોમાં મોટા સ્વયં તેવા બે જ કેવા જેમ છે. વ્યવસાયમાં જોવામાં કરવામાં તથા આવવામાં દરરોજ જોડે જે જેમ માં આવતા દરેક વિશેષ સાથે પ્રેમ કે. બોલાવા જે વિચારણા કોઈક વ્યવસાય પ્રશ્નો વિચારવાળા સમાજમાં આકારમાંથી પડેલા કુટુંબના પ્રશ્નોના જેમ આવતા સાથે

Lakeer

Date:-

પૃથિવી પર જાય અને બાળકોમાં ક્રમ છે. જેમાં! છેલ્લા જન્મવાળા અને જેમાં પૂર્વકૃત પાપ-પુણ્યોનુસાર પૃથિવીઓ ઉત્પન્ન થાય જેવા માણસોની જોડી અંધકારમાં પડ્યા કરે છે. એવો ઉત્તમ વિવેકનો ક્રમ મેળવી લે છે.

5.8 **શિષ્યાગતિ** :-

આવિધિ અને અદ્ભુત કથા આમળે. જેમાં! એક બાજુ રાજા જનક સંપૂર્ણ વિશ્રાંતિ પામીને રાજ્યમાં એક સુંદર બગીચામાં જેમની પોતાની અનુચરોને દૂર કર્યા તથા તમામના મનુષ્યમાં ગયા. ત્યાં નિત્ય અંતર્યામીમાં જે રહેનારા અને પર્વતો ના ગુફાઓમાં ફરનારા કોઈ અદૃશ્ય શિષ્યા જોડો જનક ને સંભળાવવામાં ઉદ્દેશીને બારે પ્રમાણે પ્રવક્તા માટેના નો અહંકાર કરતા કે અંતર ગતાત્માને જોડ્યા તે બંનું સંભળાવામાં આવ્યું.

શિષ્યની જોડ્યા :- જે આત્મા દૃશ્યોના દૃશ્યોનાં અદ્ભુતને લઈ તુચ્છ વિષયોનાં આનંદને જે પુરુષાર્થ માની બહારને જોયા કરે છે તે જે આત્માને અને અવકાશિક ના પહેલા અંધકારવૃત્તિ વડે પરાક્રમ અમીને દૂરથે અને નિરંતર તેનું જે અનુસંધાન કર્યા કરવું જોઈએ

→ દૃશ્યોને, દર્શનોને, દૃશ્યોને અને તેમના વાસનાઓ ને પડ્યા છોડી દૃષ્ટાને અને એ પૂર્વના ઉત્પત્તિના આકારે એ અવિદ્યા પૂર્યમ જે શિષ્યા પડ્યા આત્માનું નિરંતર અનુસંધાન કર્યા કરવું જોઈએ

→ જે આત્મા જાગ્રત છે અને જાગ્રતથી એ બંને પક્ષો માં અધિષ્ઠાનરૂપ છે, અને સદાના ભાવોનો તથા અભાવો નો પ્રકાશક છે, તેનું જે અને નિરંતર અનુસંધાન કર્યા કરવું જોઈએ.

→ આ અદ્યતનું બ્રહ્માંડ જેમાં છે, જેનું છે, જેને અર્પેલું છે જેના થકી છે અને જે રૂપ છે, તે સત્ય આત્માનું જે અને નિરંતર અનુસંધાન કર્યા કરવું જોઈએ.

આપણો આત્મા અદ્યતનું બ્રહ્માંડરૂપે રહેલો હોવા છતાં પડ્યા ઉપાધિઓ તે પડ્યા અજ્ઞાન છે અને નિરંતર આપણે -રહ્યાપણ માં બહારના ચોકીદાર ચોકીદાર (તે પરમાત્મા જે હું, તે પરમાત્મા જે હું) રૂપનો ગાઢ બોધ કરે છે. અને તે આત્માનું જે નિરંતર અનુસંધાન કર્યા કરવું જોઈએ.

જે પુરુષો ઉદ્દાલક ઋષિના આત્મા અંતર્યામી રૂપ

Date:-

જે છોડી દઈને બીજા દેવના પગલે ચાલે છે, તેઓ પોતાનાં કાર્યમાં રહેલાં કૌશલ્યમાંથી જે છોડી દઈને બીજાં સ્વરૂપોની ઇચ્છા કરે છે.

ચંદ્રકાંત વ્યાપારીઓને છોડી દેવાથી શું ફળ મળે છે કે તે ફળના વિચારોથી જેમના વિચારો માં મળ્યા નથી પ્રાપ્ત થયા છે.

જે પુરુષ બીજા પદાર્થમાં રમતિયાળ ચિત્ત (રમકડું) પડ્યું ગમવા લાગ્યાં પડ્યા તે પદાર્થમાં પાછી લાગણી જોડે છે તે દુર્મતિવાળા પુરુષ તે માગ્યા નહીં પડ્યા ગદોડો સમજવો.

જેમ રમતિયાળ ઇન્દ્રિયો વડે રૂપ પર્વતે તોડી જાય છે, તેમ રસ ઇન્દ્રિયોના વિષયો જેમ જેમ ભોગવ્યા જાય તેમ તેમ તેનો વારંવાર વિવેકીના ભોગવવા તોડી નાખવા જોઈએ.

ઇન્દ્રિયોમાં ઘ્રાણેન્દ્રિય (નિવૃત્તિરૂપ) પાછી વળે જોવું જોઈએ. તે રૂપમાંથી ચિત્ત સ્વારસ્ય રીતે પૂર્ણાંત થાય છે. જેનું ચિત્ત પૂર્ણાંત થયું છે તે પુરુષને પરમપુરુષ રૂપ જેવા પોતાના સ્વરૂપમાં સ્વયંજ્ઞ અને ઉત્તમ સ્થિતિ પ્રાપ્ત થયા છે.

5-9 પોતાની સ્થિતિનો દુઃખ વિચાર:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: જેમ વરફના મોટા ગઠ્ઠા જોઈને ઘણાં માણસો ને ખબર પડે કે આ વરફ ઓગળી જશે ત્યારે તેમાંથી રહેલા પાણીને તરત પીવે છે તેમ જ્ઞાની પુરુષો જે જ્ઞાનીઓ પાસેથી સાંભળીને તરત જ પીવે છે તેમાંથી જ્ઞાન પામે છે. જેમ વરફ ઓગળી જાય છે ત્યારે તેમાંથી પાણી જ નીકળે છે તેમ જ્ઞાની પુરુષો જે જ્ઞાનીઓ પાસેથી સાંભળીને તરત જ પીવે છે તેમાંથી જ્ઞાન પામે છે. જેમ વરફ ઓગળી જાય છે ત્યારે તેમાંથી પાણી જ નીકળે છે તેમ જ્ઞાની પુરુષો જે જ્ઞાનીઓ પાસેથી સાંભળીને તરત જ પીવે છે તેમાંથી જ્ઞાન પામે છે.

જ્યાં સુધી જેમ પથ્થર પથ્થરને ઘસે ત્યાં સુધી તેમ કે જ્યાં સુધી મનુષ્યપદાર્થ વિષયો માં જોર થી ઘસાયા કરે છે. ત્યાં સુધી સંસારીત્વ ત્યાં સુધી મારું ચિત્ત જોયા મુજબ વર્તતું રાખું છું. મારે મનોનિગ્રહ છે.

જે વસ્તુઓ ~~તને~~ કે દૂર રહેલા માનું છું તે વસ્તુઓ પણ મારા મનમાં જ છે. જેવો નિગ્રહ રાખવો જોઈએ મારે વિચારમાં પદાર્થોનો ત્યાગ જોઈએ.

બોજો ઓગાળવાને ઘણા સમયે મેળવવાનો જે પુરુષાર્થ છે તે પાછળ માં વધારે જેમ ગોથાં ખવડાવનારો છે

Lakeer

Date:- 26-11-25

જેમને પરિસ્થિતિ દુઃખ ઉત્પન્ન કરનારા જ જોવામાં આવે છે, ક્યાં તેમાં વિકલ્પ રાખવો કેમ બેસે છે?

સુખ અને દુઃખ નિશ્ચિત પ્રકારે તો કોઈ રાખ્યો રહ્યો છે, પણ અમુક દુઃખો તો પ્રત્યેક વ્યક્તિ, માણસે વિવરે અને કુણો વ્યવહાર રહ્યો છે. રહ્યા રાગ પણ કયા કયા રૂપમાં જે ઈન્દ્રિય પણ કારણ બને.

કું પોતે કેવા પ્રકારે મમત્વના સંબંધો ને ઓળખ પણ કરું છું જેને આ સંસાર ખાં ભોગો જેવા માણસ વાતો જણાવ્યા કયા વ્યવસ્થા રૂપ બોલ્યું છું.

આ બોલ્યું રહે કે આવા પણ કું કેવા પ્રકારે સાગરૂ રાખ માટે રાખ્યું છું. આ બોલ્યું પરપોટા જ જેમ બોલ્યું જે ઉત્પન્ન થયું છે. વર્તમાન માં સુખ તો શો અનુભવ?

પૂર્વ રાગવશ ખાં દામ રહ્યા જેને કયા? પૂર્વના પુદ્ગલોમાં જુના પુદ્ગલ કો કયા ગયા? આખો ઈન્દ્રિય, પણ પણ ખાં પરપોટાની જેમ કાળ માં ગાયબ થયા તો કું કું. ભવના પર રહ્યા રાખ બેસો છું. જેના મકાનમાં કોણ કયાં કિયા કેમ રહ્યો?

કોઈને કરોડો પુદ્ગલો મળ્યા છે, કરોડો રૂપિયાનો બંગલો થઈ ગયો છે અને કરોડો રાખનો ધુળ માં મળી ગયા છે, તો મને રહ્યા જીવન પર શો વિશ્વાસ? કેટલા પૂર્વજન્મ પ્રાપ્તિના કારણ માં જે કું રહ્યા બોલ્યું તો રહે મારા અધિકારે જે વિકલ્પ છે.

આ દેહ કું છું રહેવા જે કયાંય થઈ છે એ બોલ્યો જે, તે કયાં કું અહંકારના વિસ્તાર માં બળવાન બોલ્યો પ્રકાશ પૂર્વજન્મ પોતે કેમ બેસો છું?

વિકલ્પ કયાં પણ બધું વિચારવાનો આકાર કાળ ના ગર્ભમાં મારું અમાપ્ય કાળો કાળો બધું જ રહે છે કોઈને રહ્યા કું જિંદ્ર છું કયાં પણ આ માટે વિચારવા મળે?

અહંકારો માં વિશ્વમાં જોવા જ રહ્યું છે, પણ રાગમિશ્રણો રહ્યા ગયા, કું રહ્યા પુદ્ગલ વિકલ્પ થયું, મારે કયાંય પણ રહ્યા કરતાં જે પાછા રહ્યો છું મને રહ્યામ મળવાનું જે વિકલ્પ કો. જે જે વસ્તુઓને રમકાવવા પણ જે તેમાં દેહ આવવા બોલ્યા તે તે રહ્યાની વસ્તુઓ ખાવા પણ ગઈ. મારે

Lakeer

આ સંસાર માં રાખું કું છે?

Date:-

મારા મત પ્રમાણે પદાર્થોમાં સ્વતંત્રતા હોવાને કારણે પદાર્થો વચ્ચે સ્વતંત્ર દૂરીઓ રહેલી છે. સંસારમાં અનિવાર્ય રીતે કિસ્સે કિસ્સે સ્વાર્થિક પરિવર્તન, ફેર વચ્ચે પ્રેમ સ્વાર્થભાવ હશે તો પૂર્વત થાય છે.

જ્યારે ફોનમાં ના બરાબર ચાર્જ છે અને બહારથી ના સ્વજનોમાં ટ્રાન્સ કિલોમીટર બરાબર ચાલે છે તો પછી વિચારો. કિંમત નું કોઈ મહત્વ કરવું ક્યારે બનશે?

દુનિયા પુરુષ સંસાર ને સ્વાર્થપરિવર્તન જોવાઈ છે. જોકે ૨૮૨૫ સ્વને સ્વજનોના હાથે કરાયેલ પડ્યા બ્રેકઅપના પ્રમાણ થાય પડ્યા બ્રેકઅપ તો મહાકાવ્ય ના રૂપે બાળ સ્વરૂપ માતામાં જ બારા પામે છે.

જેમના સ્વાર્થો નિસ્વાર્થ બ્રેકઅપ્સ તો પ્રત્યક્ષ થાય સ્વને સ્વાર્થ કિસ્સાવાર બ્રેકઅપોના કિસ્સા બારા છે, તેવા પુરુષો ~~પડ્યા~~ પડ્યા હાડ્યા પડ્યા છે ત્યાં મારા જેવાઓનું તો ગજવાવાર રાર કુણે?

પદાર્થો વચ્ચે જે પૂરવણ થવાનું છે તેને સ્વને કિંમત જ રહે છે. આમ કોઈપણ પદાર્થો ના ઇરાદા કરો, નિરાશને રાખ્યા વધુ ત્યાર જ છે. કેમ્પોન્ટ ઘણા કારણે બેકઅપ પર મદાર છે ત્યારે તેનું રક્ષણ કરવામાં પડ્યા બહુ કરવા છે. માટે સ્વાર્થિત્વમાં રહેવું ગમતા મોટી બાબતમાં જ છે.

આ જગત કેવળ મન નો વિશ્વાસરૂપ જ છે. તેમાં 'આ મારું છે' એ બાર વધુને વધુ સ્વજનો સાથે પૂર્વત થાય છે? આ જગત ના કિસ્સાને કોકળાવવા વ્યાપ્ત ના જેમ સ્વરૂપમાં બને રહે છે તેમાં મનુષ્ય જીવનમાં આ ત્યાગ્ય છે આ ગ્રહણ છે એવા ભાવના ત્યાર જ કરીનાથી છે.

જેમ પતંગનું અસ્તિત્વમાં પર સ્વાવલંબન થાય તેમ કે આ દોરીના વિચારવાળા, દાનાદાનાની વિષય-વસ્તુના જેવા સ્વાર્થમાં આસક્ત થયો હું. પડ્યા તેનું પરિણામ કેવું છે એ કે વિચારતો જ નથી?

કે મા પડ્યા કે ઉત્તમ કે સ્વાર્થપડ્યા ની ક્યાંય આ કેવી કરી કરું હું તેવા મુદ્દે જ ગાઉં છે.

મન જ રાગદ્વેષનું મૂળ છે. કું આવું કું કે સંકટો તો ઉપરાંત કરીને એ મનને જ સુકવા નાખું

Lakeer

Date:-

તો જ રવા રેખાચરૂપ વૃક્ષ પણ ખુશાલ થશે. તો ફરી પછી મળવાનો માં કું રમરા બડી. ફરે તો કું વિશ્રામ જ લઈશ.

રોડ કરવાનો કારજ જેનો રહ્યો છે ફરે કું ખેડ કરીશ બડી. ફરે તો કું જાગ્યો કું રબે પ્રભાત થયો છે ફરી કે રવા મકરચર રોજ મારા બારણે પડયો છે તેણે જ મને ચિંતા કારજ પર કોરાન કરે રાખ્યો કુતો. ફરે કું તે મળવો વહ્યો કરીશ. મકરચર મુક્તાફળ રબાદ્યાં કારજ પર વિશ્વાસ બડું પણ કમકાં જ વિશ્વાસ બાલું છે. માટે ફરે તેને રામદમ રેખાદિ ગો રંદેશ રબાપવો જ લોગ્ય છે.'

મારા મકરચર મિત્રકડો ને વિવેકચર મૂર્ખ માં પડકામાં રબોબાદા બાબરશ તે પછી કરી પણ જમશે જ બડી.

મહાત્મા વિદ્યાલંકારે મને ઉપદેશ રબાપ્યો તે બહુ સારું લાગ્યું. ફરે રબાનંદપ્રાપ્તિ માટે રબાત્માને રબુ-ખરોટે કું. મને કમકાં જ રબાત્મારચર મંડિળ પ્રાપ્ત થયો છે. માટે ફરે રર્વે પુરુષાર્થોનું ફલ જે રબકાંત માં બેસી જે રબુખ રચર રબાત્મા જે જ મેળવ કરીશ. મળ માં રહેલું રબકાંતને રબાત્મારબ માં બહાર થી અત્યંત દૂર કરી જે રબ મકરચર જે બિહારબળ રાખું જે મારી બાબરજે ફરે કું રોપિત પામું હતું કું વિવેક! રબા રબુખ મને તારા પ્રભાવથી જ મળ્યું છે, માટે કું તને પ્રણામ કરું કું.

5.10 રબકરાજ રબે કરેલો રબંતિમ નિબરાય:-

રાજા રબક રબા રીતે રંસારના વિષયો પ્રિયતમા કરતાં રહ્યા. બા રહાનું માણા માં રબાકરચર મિથ્યા જ છે. ફરે તો મારે તેને છોડી દઈને શાંત થઈ જે રબેકાંત જ રહેવું. રબા મારા ખોટા ભોગ રંસારના વિષયોથી ફરે તો બસ છે. રહાનું ત્યાગ કેવળ રબાત્મા માં જ રહું.

કું પ્રિયે! તું રબા ભોગો માં અવિશ્વાસરૂપ દૂરાટ રંસ્કામ ને છોડી જ કે રબેકાંતે જમ રબને જેવા રબાપનારું કેવળાકરચર કારણ નું જેવા શાંત થાય. ફરે તો ભોગો ભોગવવા માં બડી પણ ભોગો ના ત્યાગ કરવામાં જ તારે રાબકુરો રાખવો. વિષયો, રબાભિલાષાએ માં જે નું ઉત્સાહ ઘરનું

Lakeer

Date:-

કંઈ બોલ્યા જ કે ઊભા થયા કંઈ. તેમાં તું બોલાઈ ગઈ તને કંઈ કહ્યું પરંતુ કલાકેક વીતિ ગયા બાદ, તો કંઈ બોલ્યા વિના ચાલવા લાગ કરીને થાકીને જે તું ચાલવા કર. પછી તો શાંત ઊભી રહેજે.

જ્યાં ઊભવા જે કેટલાક વાહનો કે ઊભા રહ્યાં હોય તો પોલીસ માટે જ્યાં ઊભા રહ્યાં જ કે તો પકડી ભટે, કંઈ તો સર્વત્ર જોવું ફિરાવીને જુઓ છું. મને ક્રિયા કરવાથી કંઈ કરવા ભણિ જવાનું નથી. જ્યાં ઊભા રહ્યાં જ કરવાથી કંઈ તો ભાગ જવાનું નથી. કું કંઈક બદી મળેલ વસ્તુ ની ઇચ્છા બદી કંઈ જ્યાં મળેલ વસ્તુ નો ત્યાગ બદી કંઈ. કિંમત મારા જ ચારેય માં જ જવાબદાર રહ્યા.

મને જ્યાં કોઈ વસ્તુ ની ઇચ્છા નથી કે તે વસ્તુ જોવા કું પ્રયત્ન કરું. જ્યાં જ્યાં કંઈ મને જાવું માં કમર પ્રયત્ન પ્રયોગ જાવાનો ક્રિયા કરે. કોઈ પણ જ્યાં જ્યાં બદી મળવાથી કંઈ કંઈક જોવાનો સંભવ છે. જે મારે આવશ્યક નથી. જ્યારે પ્રાણીઓ કું ગિરફ્તાર મળ, વાસનાઓથી રહિત કરે, તો પ્રારબ્ધકર્મ વડે પ્રાપ્ત થયેલાં કંઈ માં સારા-ખરાબ જાણવા જ કે. કોઈ પણ જ્યાં પુરુષનો કે પાપનો ઉદય થાય તેમ નથી. કમંથિ થયેલાં કંઈ માં જે કર્તાપણું અને ભોક્તાપણું થાય છે તે મનના વિકાર જ છે. મારે મન જો કંઈ થયું કંઈ તો તે કરેલું પણ જ્યાં ન કર્યા બરાબર ભોગવેલું ન ભોગવ્યા બરાબર થાય છે.

જે પુરુષ ને મન માં કર્તા-ભોક્તાપણું નો અભિનિવેશ કોય, તો જ કર્મ કરતાં પુરુષ ને કર્તા-ભોક્તાપણું પ્રાપ્ત થાય છે. મારું મન તો કર્તા-ભોક્તાપણાનાં અંતિમ અહંકાર રૂપ રોગરહિત થયું છે. અને બુદ્ધિ પરમપદનાં કંઈ નિશ્ચય બાબર થઈ છે માટે કું પાપ-પુણ્યોમાં ફરી મરવાના સંસારથી ચલન બાબત અટકવાનો લાભ કંઈ રહ્યું.

S-11 જનકરાજાએ કેટલો ચિત્ત ને કહ્યું:-

તું ચારેય બોલવા કું રાખ! કંઈ રાજા જનકે પોતાને કોઈ રાખ્યો તે પૂછવા ફર.

'તે બધાનો રાજા જનકે 'રાખ મારું કંઈક છે અને રાખ મારે અવશ્યક છે.' એવા કથનોથી કરાવ્યાનો?

Lakeer

પરમાત્મામાં જે ચિત્ત માંથી લાગ કંઈ અને જગત વ્યવહાર માં

Date:- 28.4.25

પણ મુખ્યવિચારો જેવાં નિરાસક્ત ભાવ રહીને તટસ્થ પ્રેક્ષક બનીને ક્રિયાઓ કરી. પુત્ર મોટો રાજા બને ત્યારે તેને કેવી રીતે રાજ્ય ચલાવવું એવાં ક્રિયાઓ પરિણામ વગરનો રહે રાજાએ રાજા બનવું કે નહીં ? એવા ના વિચાર પોતે સ્વીકારવો રાખ્યો વિચારી. ત્યારે બોધકે ચિત્તને સમજાવ્યું.

હે રંગીલા ચિત્ત! આ સંસાર તારા સુખ માટે નથી પણ દુઃખને માટે જ છે. માટે તું સંસારી બાબત વ્યર્થ દોડને વિશ્રામ કર. તેથી વિકલ્પો વિલાનું તારું સુખ મળશે. જેમ તું ગમતા કરતાં કરતાં સંકલ્પોને ઉત્પન્ન કરે છે, તેમ તારી જ બાબત ને બોલે સંસાર મોહ થતો આવે છે. તું જેમ જેમ બીજાનો ઇચ્છાઓ કરતું જાય છે, તેમ તેમ અસંખ્ય વ્યથાઓ ઉત્પન્ન થતા જાય છે. ફરજો કે જન્મ-મરણ આવાં સંસાર ના ચક્રવ્યૂહ વાસનાઓના જાળ ના વિચારોને ઉત્પન્ન થાય છે. આથી તું વિરામ વિચારો વ્યર્થ દોડને વિશ્રામ આપ, તું વિવેક રાજા ને આ ચાલતા સંસારના ચક્રવ્યૂહને અંતે વિશ્રામનાં સુખને કાયમ માટે પામીને જોતો જે. પછી જો તને સંસારના ચક્રવ્યૂહમાં ફરી જવાનું થાય, તો તને જે ઠીકલાગે કરજે. સંસાર માં આવ્યા પછી જાણવા જેવું નિરધાર છે. સંકલ્પો માટે તો આપણને કોણે કીધું કે આ પુણ્ય છે' એમ સમજાવા કોઈ વસ્તુ તું ગોઠવ્યા કે 'આ અપુણ્ય છે' એમાંનો કોઈ વસ્તુનો વ્યાખ્યા કર નહીં; પણ કેવળ સાક્ષી ને પ્રમાણ દ્રષ્ટાપણ તું રાખવાનું મોજ કર.

હે ભલાં ચિત્ત! કોઈ પદાર્થ પુણ્ય ના કોઈ રૂપે પાછળ થી તને મળે એવા પુણ્ય મળેલું પાપકરણ જેવો રહે, તો એવા ગુણ-દોષોના તારે કોઈ જાતના દુર્ધ-શોકકરણ વિનાનો રહવો નથી. તારે દરેક વસ્તુ ના રહે એવો નિરાસા સંબંધ નથી; ચિત્ત કે દરેક વસ્તુ મુદ્દત કે જ નથી. જે વસ્તુ મુદ્દત ના જે કોઈ તેના એવો વળગી રહેવાનો કેવો કોણ ? તું પણ મિશ્રણ રૂપને દરેકવસ્તુ પણ મિશ્રણ છે માટે તારે એવો દરેક વસ્તુનો રાખવો છે જે નથી.

હે રૂડાં ચિત્ત! કદાચ દરેક વસ્તુ મિશ્રણ કોણ એવું કે સારું કોણ તો પણ તારે એવો દરેક વસ્તુનો રાખવો દ્રષ્ટા નથી. આપણે એવો મોહનો સંબંધ કેમ રહે ? મૂકેલા એવો જવાનો સંબંધ કેમ કોણ ? એ તું જે કરે, હે ચિત્ત! દરેક તું પણ સર્વદા કોણ એવો દરેક વસ્તુ પણ સર્વદા કોણ, તો પણ દરેક વસ્તુનો વિયોગ થવો જરૂરી નથી; માટે કુર્ય

Lakeer

Date:-

કેમ કોઈ ફરવાનો વ્યવસ્થા જ નથી? બધાને કે ચિંતા! તું ચિંતાનો ચિંતનકરવા મોટી બને ખોટી ચિંતાઓને છોડી દે અને મીત રહીને વધુમાં વધારે ફરવાનો પ્રયાસ કર.

કેમ ચિંતા! તું બિનજરૂરી ચિંતા કરે છે તેમ કરવું કેવી રીતે. તું મોટીવેશન મેળવું જ પડે. આ શબ્દોના સંસ્કાર માં રમવું કોઈ સર્વોત્તમ નથી. કે જે મનુષ્યને તું પૂર્ણતા અનુભવ. બધાને પોતાના વિચારોના ભારણ ઘણીવારે રામને અને પરશુરામને સમજાવ કરીને તું બારે સંચારમાં લાવે.

S.12 જેમકરાજ ના વિચાર, વિચાર તથા બુદ્ધિનું માર્ગદર્શન:-

પોરાણિક બોલ્યા! કેમ રામ! આ રીતે વિચાર કર? જેમકરાજ પોતાના રાજ્યમાં બધાને કારોબાર કરવા લાગ્યો. અને દરેકને ત્યાં બધાની ના માંગ પૂરી થવા લાગ્યો નથી. એનું મન વિચારોમાં બધાંદમાં ઉલ્લાસ ન પામવા લાગ્યું, પણ દુઃખમાં રહેવાનું કેમ વિકલ્પ પર સ્થિર જ રહેવા લાગ્યું. ત્યાર પર માંગને એ રામ દરેકનું ગાંડપણ ન કરવો. કે ન ત્યાગ કરો. ફરતા ત્રિશંકુપણાના વર્તમાન માં જે સંતોષ માનને રહેવા લાગ્યો.

તો બધા બધાત્મવિચાર માં જ રહેતો હતો. કેમ બધાએ તો ઘરગથ્થુ ઝઘડો લાગતું નથી, તેમ તેનાં મન તે બધાંકરવાની વાત બધાવેલ રહેતા. મમતાએ પૂરવાને લાગતા જ હતી. એ પૂર્વાગ્રહ પોતાના રહેવામાં વિવેક નું અનુસંધાન કરવાને ગયો તો રામ બધાંક બુદ્ધિમાન બધાને તેને યથાર્થ જ્ઞાન બધાવાને નિર્ણય કર્યું. તો રામ કૈકેયમાં વિકલ્પોના નવી ભેગાવેલા પૂરાવાવાળો અને બધાણ ના સંબંધ વિનાના પૂર્વાગ્રહ ને પૂર્ણ કરેલો. બુદ્ધિમાન મન પર રહેલે અને સર્વ પદાર્થોનું મૂળ તત્વને મેળવતો એ રામ બધાના પદાર્થોને બધાત્મમાં જ રહેતા અને બધાના પર બધાનિષ્ઠા જ બતાવા લાગ્યો. બધાનો વ્યવહાર માપ્યું જ રહેવા કે અને તેમ કૈકેયના બધાત્મને તેના પથે કરો સંબંધ ભાંગેલું બધાર બનેમ જ્ઞાનયજ્ઞના તેનું મન બધાત્મામાં જ રહેલું કુળ. તે કોઈ પણ પ્રસંગના પૂરાવા કે ખેદ બતાવો કરતો. સૌને મન કેળવો અને જ્ઞાનના પરમતત્વને બોધાતો એ જુનો રામ જેમકરાજ વિચારના ગતવમુકત બધો કે.

એ રામ બધાના વ્યવહારોને કરવા કેવા પણ કોઈ

Date:-

થાય કોઈ પગલાં લેવાં નથી, પરંતુ સર્વદા વિવેક જાગૃત રહે છે. જેમ સુષુપ્તિ અવસ્થામાં રહેલાં માણસને સઘળાં પદાર્થોમાંથી આત્મા સર્વથા નિર્લેપ થઈ ગયો છે તેમ જેમણે સઘળાં પદાર્થોમાંથી મમત્વ ભાવ ગળી ગયો છે. તે મનુષ્યના ચિત્તમાં ફેરફાર થતો નથી. ગઈ વાતનું સ્મરણ કરતો નથી. ફક્ત વર્તમાન ને પ્રસન્નતાથી ભોગવે છે.

આવો એ રાજા પોતાનાં વિચારોને બુદ્ધિદ્વારા સંપૂર્ણ પુષ્ટ થયો છે, પણ તે ગુરુનું સેવન આદિ બીજા પ્રકારનું નહિ.

જ્યાં સુધી વિચારોનો અંત (એટલે કે સંપૂર્ણ બુદ્ધિદ્વારા) પાકો થાય ત્યાં સુધી પોતાનાં મનોહર વિચાર કર્યા કરવો જોઈએ. સંસારનાં સમાગમને લઈને ઉદ્ભવ પામેલાં વિચાર વડે કલ્પેલાં ઉદ્ભવના જેવું ફળ તરત મળે છે કે તેવું તો પુણ્યોદય, ગુરુદ્વારા કે ગુરુના વચન દ્વારા મળવું બહુ.

બુદ્ધિદ્વારાનાં પ્રાપ્તિને માટે પ્રથમ શાસ્ત્રોનાં અને સજ્જનોનાં સંગદ્વારા બુદ્ધિને વધારવી જોઈએ. બુદ્ધિનું મંદપણું સદાનાં દુઃખોનાં પરાકાષ્ઠારૂપ છે.

હે રામ! સંસારરૂપી મહાંકર સમુદ્ર નિર્મળ બુદ્ધિદ્વારા જ પાર ઉતરાય છે. બુદ્ધિના બે પ્રકારનું જ્ઞાન બુદ્ધસ્વરૂપ કહેવામાં આવે છે. તેને વિચારણાથી, ને કે સંપત્તિઓથી કદાપિ પ્રાપ્ત થતો નથી જ. પ્રથમપ્રકારનું પ્રચંડ કારણ મોક્ષ પ્રાપ્તમાટેના સર્વને બોધી દેનારું છે જે સત્સમાગમનો સમન્વિત છે તેને બુદ્ધિદ્વારા બીજું ઉદ્ભવ થાય છે. સર્વપ્રથમ બુદ્ધપદને પામવાને ઇચ્છતા પુરુષે સૌથી પ્રથમ વિવેક રાખીને બુદ્ધિને જ નિર્મળ કરવા જોઈએ.

S.13 ચિત્ત ને શાંત કરવાનાં ઉપાયો :-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જેમ જનકરાજા પોતાના આત્માનો વિચાર કરીને નિર્વિઘ્ન રીતે બુદ્ધપદવીના પદને પામ્યા છે, તેમ બીજા જે પોતાપર પોતાનાં આત્માનો વિચાર કરશે, તો નિર્વિઘ્ન રીતે બુદ્ધપદવીને પદને પામશે. જેઓ જેવાં જનકરાજા રાજા-ધાર્મિક મંત્રીઓ સમજે પુરુષો હોય છે, તેઓ જનકરાજાની જેમ પોતાના મનને જ પરબ્રહ્મને પ્રાપ્ત થાય છે. જેવો કોઈ આ આત્મા પોતાના મનને જ પોતાનાં સ્વરૂપ

Date:-

ના નિર્મળ પ્રકાશે રહે. સર્વ ઇન્દ્રિયો નો વિલય અને સર્વવ્યાપક આત્મારૂપ નિર્મળ કેવા પોતાપણે જોવામાં આવે છે. રંગ-ભેદ-મમત્વ આદિ કુદરતીપણે મોક્ષરૂપ લાગે જ્યોરજ્યારૂપ છે. અને તેઓ વિવિધ પ્રકાર ની સાધકદશાઓ પ્રાપ્ત કરે છે. આત્મા નું દર્શન થતાં તેઓ તરત જ બધે જ થઈ ગયા છે. કેમ કે, તમે વિવેકવાળા બુદ્ધિધન જનકરાજાની જેમ પોતાનાં આત્મા ને, સર્વનાં અધિષ્ઠાનભૂત પુરુષ જાણે અને સાક્ષાત્ અનુભવ ને સર્વોત્તમ પરમ પુરુષાર્થરૂપ લક્ષમાંવાળા થાઓ. જે પુરુષ મનમાં વિલય આત્મવિચાર કર્યા કરતો હોય અને જગતને અવિદ્યા અને ભ્રમણ કરવાનાં સ્વભાવવાળું જોયા કરતો હોય, તેનું ચિત્ત જનકરાજાનાં ચિત્તની જેમ પોતાના મેળે જ સ્વચ્છ થઈ જાય છે.

કેમ! પરમ વિવેક નો આશ્રય લઈને, પોતાથી જ પોતાને જોઈ અને વૈરાગ્યથી સંપન્ન થયેલા બુદ્ધિ વડે સંસારરૂપ સમુદ્ર ને તરી જવો જોઈએ: કેમ! આત્મા ની પ્રાપ્તિ જ મુખ્યદ્વાર છે. વિચારથી જ રંગ-ભેદ-મમત્વ કુદરતી જોવા છે. અને વિવિધ પ્રકારના સંસારના કલ્પના ગાળા જેવા થઈ જાય છે.

'આ દેહ જ હું છું' એવા મોટા સમજણરૂપ રાત્રિ ઓ ગાઢ થાય છે, ત્યારે સર્વવ્યાપક અને મોટા વિચારવાળો રંગરૂપરૂપ સૂર્ય ના પ્રકાશ પોતાના મેળે જ પ્રવર્તે છે. 'આ દેહ તે હું છું' એવા ખોટા સમજણરૂપ અંધકાર આપોઆપ થઈ જાય છે, ત્યારે પોતાને સ્વભેલમુક્ત માં પોતે પોતાની મારે વિસ્તાર પામે છે.

જેમ જનકરાજાએ મનમાં વિચાર કરીને રંગ-ભેદ-કારના વાસનાને ત્યાગ દીધા, તેમ તમે પણ મનમાં વિચાર કરીને રંગ-ભેદ-કારના વાસનાને ત્યાગ દો. રંગ-ભેદરૂપ વાદળાં ઓ ગાઢ થાય છે, ત્યારે નિર્મળ થયેલા વિસ્તીર્ણ જ્યોતિરૂપ આકાશમાં રંગરૂપરહિતરૂપ સૂર્ય અત્યંત પ્રકાશે છે. 'જે દેહ છે, તે હું છું' એવા જે ભ્રાંતિ કરતા રંગે જે મોટું રંધાયું છે. તેને ટાળી કરવામાં આવે ત્યારે જ સ્વાત્મરૂપરૂપ નો પ્રકાશ થાય છે, 'અહીંનાં વિષયરૂપ દેહ આદિ પદાર્થ નથી' અને મમત્વનાં વિષયભૂત રંગપુત્રાદિક પદાર્થ નથી. પદાર્થ જેમનો જે ભાસતો છે તે નથી જેવું નથી.' એવી ભાવના

Lakeer

Date:-

ના જ્યારે મન પ્રશાંત થાય છે, ત્યાર પછી તે વિષયોમાં ગળકું ફેલાતું નથી. મનને ગમતા સમજાયેલા પદાર્થોમાં જે અત્યંત રાગ છે. અને ત્યાજ્ય સમજાયેલા પદાર્થોમાં જે અત્યંત દ્વેષ છે તે જ બંધન છે રાગ દ્વેષ. બાકી કોઈ જ બંધન નથી. તમે ત્યાજ્ય પદાર્થો પર દ્વેષ રાખો નહીં અને ગ્રાહ્ય પદાર્થો પર રાગ રાખો નહીં. 'આ ત્યાજ્ય છે અને આ ગ્રાહ્ય છે' એવાં બંનેને ચેતના વિચારો જે ક્ષણ દૂર કરે તમે આત્મામાં જ રહ્યા કરો; વિકલ્પરહિત મનના રહિત થાઓ. જેમને આ ગ્રાહ્ય છે અને આ ત્યાજ્ય છે.' એવા બુદ્ધિભેદ જ્યાં સુધી થઈ રહ્યા છે, ત્યાં સુધી કોઈ વસ્તુ તો હાથવગી પડવાની નથી. જ્યાં સુધી ચિત્તમાંથી 'આ ત્યાજ્ય છે અને આ ગ્રાહ્ય છે' એવા બે કલ્પનાઓ ઓગળી ગઈ નથી, ત્યાં સુધી જેમ વાદળાંવાળા આકાશમાં ચાંદના પ્રકાશતા નથી, તેમ તેમાં સાચા (બ્રહ્માત્મકપડ્યું) પ્રકાશતા નથી.

જેમાં બુદ્ધિભેદ છે, તે પુરુષમાં વૈરાગ્ય ના પ્રકાશ પામનારી સમતા અને સ્વસ્થતા ક્યાંથી હોય? આનંદ રૂપ બ્રહ્મતત્ત્વ અનુભવ છે, તેમાંથી કોઈ પદાર્થો મિશ્ર નથી.' એમ વિચારવામાં આવે, તો સઘળા પદાર્થો પોતાનું સ્વરૂપ જે કોઈપણ અનુકૂળ છે. એટલે કોઈ પડ્યા અયોગ્ય નથી. કુવે તે પદાર્થોને મિશ્ર વિચારવામાં આવે તો પડ્યા આખામાં અસંગ છે. તેમાં કોઈ પદાર્થનો તેને સ્પર્શ નથી. એટલે કોઈ પદાર્થ અનુકૂળ પડ્યા કરતો નથી. આમ ત્યાં યોગ્ય-અયોગ્યપડ્યું છે જ ક્યાં?

ચિત્તરૂપ ગગનમાં જ્યાં સુધી ઈચ્છા આકાશ રૂપ અને અનિષ્ટના આકારરૂપ બે સંપત્તા વાદળાંઓ કુદ્યા કરતા હોય ત્યાં સુધી તે ગગન કાયમમાન થયા વગર કેમ જ રહે? જે મનુષ્યના ત્યાજ્યપડ્યાના અને ગ્રાહ્યપડ્યાના ભેદ બુદ્ધિ દૂર કરે છે, તે વિવેકજ્ઞ મનુષ્યમાં આકારોથી રહિત પડ્યું, બધા રહિતપડ્યું, ચિંતારહિતપડ્યું, રાગપડ્યું અનાદિપડ્યું, મન ના સંપર્કના રહિતપડ્યું, સારાસારના વિચારોમાં તત્પરપડ્યાનાં અનિમિત્ત અભિનિવેશ નો અભાવ, ઉદાસ, સર્વના ત્યાગે મિત્રતા મનન કરનારપડ્યું, સંતોષ, ક્ષોભરહિતપડ્યું અને ક્ષોભરહિત ઔદાર્ય-પડ્યું એવાં ગુણો સ્વયંસ્ફુરિત રહે છે. આમ તે ગુણો તેમાં રહે છે, ત્યાં પછી તેના ચિત્તમાં રાગના બંધાદ્ય જેવા જાય. વિષયોમાં દોડતાં ચિત્તને પૂર્વાપરના વિષયોમાંથી

Lakeer

Date:-

ઇન્દ્રિયોનું પરાવર્તન કરીને) બહારકોર રોકી લેવું એ રીતે બાહ્ય વિષયોમાં પહેલાં અભિમાન નો ત્યાગ કરવો અને તે પછી ચિત્તની સ્વાભાવિક ચંચલ વૃત્તિ તે વિષયોની વાસનાઓને ત્યાગ દેવા. ઉભા રહેવું, બોલવું, ચાલવું અને જ્યાં બેસવું પડ્યું સર્વકાળમાં સહજ રીતે તે તે વિષયોનાં મિથ્યાપણાનો વિચાર કર્યા કરવો. એ ચિત્તની સ્વાભાવિક ચંચલ વૃત્તિ તે વિષયોની વાસનાઓને છોડી દેવાનો ઉપાય છે.

ઘણાં વિસ્તારવાળી બૃહસ્પતિ માં સમજાવ્યું પૂર્વોક્ત બોધેલ બુદ્ધિની વાસનાઓ કયાંથી થઈ છે. કેમ! જેમ સંસારરૂપ વૃક્ષનું સમજાવ્યું મૂળ કુમારો હોવાથી અંકુરો ને ઉત્પન્ન થવાનાં સ્થાનકરૂપ છે. તેને બૃહસ્પતિમાં સિદ્ધ રાખવારૂપ દોરવા સમર્થ થયેલ બુદ્ધિ વડે કાપી નાખો. (X) તેને મનથી ઉત્પન્ન થયેલાં વિવેક ના મૂળને કાપી નાખો અને તરત જ પાંદડાં ને પુષ્પ પહેલે તેમાં જ સ્થિર રહ્યા. મૂળ ના ઉત્પન્ન થયેલા વિવેક ના મૂળની મૂળકાળના વૃત્તિઓને, બીજાનું ચિંતન કરવાનો ત્યાગ ના મૂળના વર્તમાનકાળ ની વૃત્તિઓને અને વાસનાઓનાં ઉચ્છેદ ના મૂળની ભવિષ્ય કાળની વૃત્તિઓને કાપી નાખો. એટલે તમારો સંસાર જે કયાંય જશે. સંસારનું વિસ્મરણ કરવામાં આવે, તો પાછું ફરી વાર અંકુરિત થતો નથી. અને ચિત્તનું વિસ્મરણ કરવામાં આવે, તો સંસાર ફરીવાર અંકુરિત થતો નથી. માટે કેમ! ઉભા, રહેવું, બોલવું, ચાલવું, ખાવું પીવું રહેવું, ઉંઘે જતાં અને પડતાં પડ્યા તમે 'આ સંસાર અનિત્ય જ છે.' એવો નિશ્ચય કરીને જગતની સત્યતાનાં વિશ્વાસનો ત્યાગ કરો. તમે ઉપરોક્ત બોધેલાં કાર્યો ને કરો અને અપ્રાપ્ત કાર્યોની ચિંતા ન કરી કરતાં, આ સંસારમાં વિચરો.

સામાન્યભાવ રાખે જે મારા સહાયક કાર્યો કરો. તમે જે વાસનાવાડ સત્ય છે. અનંત છે, અપાર છે, અને મહેશ્વર છે, તમે પોતાનાં સ્વરૂપને બાહ્ય થયા વિના કેવળ પોતાની બુદ્ધિને આ સંસારમાં જોવા જગત ને વિસ્મરી રહેવું છે.

(X) જે બધાંયેલા પુરુષ કર્મ ઇચ્છામાં સ્વાતંત્र्यપણાનો ભાવ રાખે છે, અને કર્મફળનો ભાવ છોડી દે છે. તેને કર્મ, ફોલ, બંધાવાપણાને પામતાં વિકારો બાધતા નથી. જે રાગ દ્વેષરહિત હોય, પથ્થર જેવા કે સોનાને સમાન ગણતો હોય, અને

Lakeer

Date:- 24-11-25

સંસ્કાર ની દોરવણીથી ઘણા લોકો એવા હોય છે જે પુરુષ 'પુરુષ એવા' જોવે છે. એ પુરુષ કોઈ કરે, કોઈ બોલે, કોઈ બોલે અને કોઈને મારે બધે તો પણ તેના બુદ્ધિ તે તે પ્રસંગમાં અભિમાન વિનાનો હોય છે. એટલે તે પુરુષને દુઃખ:દુઃખ માં સમભાવ જ રહે છે. 'આ સારું છે અને આ ખરાબ છે.' 'આ પ્રિય છે અને આ અપ્રિય છે,' એવો ભાવભેદ તેમાં દેખાતો જે પુરુષ 'પ્રાપ્ત પ્રસંગનું કરવું' એવા જે સમત્વની પ્રસંગમાં પ્રવર્તે છે, તે પુરુષ કોઈ પણ અસફળ થતો જ નથી.

કૃષ્ણ! મન જે 'આ પ્રસંગનું સૌન્દર્ય જ સત્યમાત્ર જ છે.' એવો નિશ્ચય રાખવો જોઈએ તો વિષાદનો ત્યાગ કરે તો શાંતિ પામે છે. મન પોતાની રુચિ માટે તથા જગતના સિદ્ધિ અર્થે પોતાનો સાક્ષીભૂત સૌન્દર્યને અનુસરે છે. મન પોતે પણ સાક્ષી સૌન્દર્ય માં અનુરૂપ વિના સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવું નથી તથા તે જગતને પણ વિરુદ્ધ કરી રાખતું નથી.

સૌન્દર્યનાં અનુરૂપ જ સૌન્દર્યમાં જગતનો ભાવ કરીને, પોતે જગતરૂપ થયો છે. તેજ મન જે પોતાનું પોતાના સ્વરૂપ માં સ્થિરતાને પ્રાપ્ત થયો, તો મનપણાને છોડી દઈને, સૌન્દર્ય પણાને પણ પ્રાપ્ત થયો છે. મન સૌન્દર્યપણાને રહ્યા પૂરતા વિના અને સૌન્દર્યરૂપ બની વિના રહ્યા જેવું જગત જ છે. તે સૌન્દર્યનાં અનુરૂપ વિના ચાલે જ કેમ કરી શકે? સૌન્દર્યનાં સ્વભાવને લઈને જ સૌન્દર્યમાં સત્વ ચલાવા જે ખોટો કલ્પના થયો છે તે જ મન છે. અને તે મનરૂપ અર્પણ જે કૃષ્ણરૂપ છે તે જ જગત છે.

જે પ્રશ્ન છે તે જ કોઈક પોતાનાં સ્વરૂપને ભૂલી, જ્યારે અર્જુન 'અમુક પદાર્થ છે' એવી પૂર્વકલ્પના સત્ય જેવો કલ્પનારૂપ થઈને જીવનમાં વિહરવા લાગે છે, ત્યારે મન કહેવાય છે. ઉદાહરણ તરીકે જે કલ્પના જેવારે 'આ મન છે એમ સમજીને મન ગાઢ બનાવવા જે પોતાનાં સૌન્દર્યપણાને ભૂલી જઈને જગ જેવો થઈ ને રહ્યો. વ્યાપકપણાના નાશ થઈને મનપણાને પામેલા જે પહેલી કલ્પના સંકલ્પ-વિકલ્પોને અનુસરીને 'આ ત્યાજ્ય લાગ્યું છે અને આ ગ્રાહ્ય લાગ્યું છે' એવો ગરબડ કર્યા કરે છે. એ રીતે જગત જે સૌન્દર્ય છે તે જ પોતાના મહાશક્તિપણા માંથી થયું છે. એટલે એમ કે મન છે તે સૌન્દર્ય જ છે. તોપણ જ્યાં સુધી મનને શાસ્ત્રોક્ત ધ્યાન સમજવામાં આવે નહીં, ત્યાં સુધી તે પોતાનાં સૌન્દર્ય

Lakeer

પણાને સમજવું નથી. માટે શાસ્ત્રોના વિચારથી, ઉત્તમ સૌન્દર્યથી

Date:-

રમને દાખલ્યોમાં બિંદુરૂપ મનનું વલણ પોતાનાં સ્વરૂપ તરફ ફેરવાયું જોઈએ. જેને પુરુષાર્થોના રસે મનરૂપ ક્ષેત્રમાં જે વિસ્તાર તથા ઊંચાઈમાં પોતાનાં સ્વરૂપને રમવે તો બુદ્ધિપક્ષાને પ્રાપ્ત થાય છે રમને જ રમવે તો જગતનાં બધાં ફરીને જગતમાં જ ભટકાય કરે છે. મનરૂપ ક્ષેત્રમાં ઊંડાણમાં મંદિરરૂપ મન પ્રયોગ છે, વિષયોરૂપ પ્રાકારમાં પોલ્યા જ કરે છે. રમને પોતાનાં સ્વરૂપનાં રમણમાં જ જે કંઈ બહુ ગયેલ છે તેને રમમાવવા જોઈએ. રમે મનરૂપ ક્ષેત્રમાં કુદરતનાં રમંડળ દેખાયા કિંવા પક્ષ-સંકલ્પોમાં રમણોમાં પ્રમાદ જોઈ જ છે. તેને જ્યાં સુધી રમમાવવામાં રમાવે ત્યાં સુધી તે કોઈ રમમેળ નથી. રમે મનરૂપ ક્ષેત્રમાં બાહ્ય વિકૃત પદાર્થોને ભગ્ન છે તે પક્ષ પોતાનાં પ્રભાવમાં જે બહારના નથી પણ અંતરમાં ગંદા જે પોતાના રમંડળ રહેલા સાધનોત્તરણનાં પ્રભાવમાં જ ભગ્ન છે. મનરૂપ ક્ષેત્રમાં જેવું રમણ રમસ્વરૂપ રૂપે, તો પણ કારણરૂપ મહાવિદ્યા દશાને પામતે તે કુંડી પણ બદ્ધ છે રમને તેમાં તે જગતમાંના પણ પોતાનું જે ભગ્ન રાખે છે. રમકામોત્તરણ જે રમે પ્રયત્ન જેવા જે 'મન' નામના ક્ષેત્રમાંને જગતનાં પદાર્થો ભગવાનના રાખ્યા રમયે છે. રમકામોત્તરણ પર પ્રેરણા કિંવા રમેલા નથી ફિલ્મ પણ રમસંમિલન છે. મનનો પ્રયાસ જેવું ચક્ર છે.

રમમંડ રમાત્મતત્વ વિસ્તામાં છે તો જે રમા મન રમને ક્ષેત્રમાં ફરે છે. ફ રામ! પરમાત્મામાં જે રાત્રમરૂપ ક્ષેત્રમાં પણ તેને ઉજાગરાઓએ પરમાત્માને જિજ્ઞાસા 'મન' રમે નામ રમાત્મને ક્ષણ તો બાદ બનાવ્યા કરેલો છે. કુદરે મન નું પુરુષરૂપ ફરેલ જોયા, તેમાં જે કોલાહલો તો તે રમાત્મા જ છે, રમને બાકી ના જડાંરાકૃષ્ણ જે રાત્રમ છે તે પુરુષ નો જ ધર્મ છે. રમે પુરુષ રમેક મેલનો બાહ્ય છે રમને રમે રાત્રરૂપ માં પુરુષમાત્ર ફોરા ફરેલાય છે. આમ કુદરાને બાદ્યે ઉજાગરમોને પુરુષાર્થાયુ જો જિજ્ઞાસ રહ્યું પણ મનનો પુરુષ જિજ્ઞાસ ક્ષેત્રનો રહેતો નથી. જેમના રમાત્મરંજિત કુંદા કુંદા પુરુષનાં રમંકલ્પોમાં જિજ્ઞાસારૂપ ક્ષેત્રાસ્પદ્ધ ફોરા નથી ત્યારે મનને જેમાં કોઈ પણ વિષયોનાં રમાકારોનું ગ્રહણ થયું નથી રમેવા પરમાત્માના શુદ્ધ પુરુષ પ્રમાણ જ જુએ છે. 'રમાંકૃ કું કંઈ રમને રમ મારું છે.' રમેવાં રમકાંક્ષારૂપ મિત્ર પ્રાપ્તના જે મનરૂપ ક્ષેત્રના છે તેનું 'જગ' રમેવું નામ રમાત્મામાં રમાવ્યું છે. મન માં જે પુરુષ ભાગ છે તે પુરુષનો જ ધર્મ છે. તે ઉપરના રમેમ કુદી રાકાય છે

Lakeer

Date:- 30.4.25

મણ ↓
પેલણ ↓ → મન રૂપાત્મકતા અને પાણીનાં મિશ્રણરૂપ છે. કેવળ! બુદ્ધિ ચિત્ત અને જીવ એ ત્રણે ભોક્તા ભાવો છે અને ભોક્તા મનમાં જ રહેલા છે. વિજ્ઞાનોએ પૃથ્વીના માટે કલ્પેલાં છે પડ્યા વાસ્તવિક નથી. વાસ્તવિક દૃષ્ટિએ જોતા મન પડ્યાથી બુદ્ધિ પડ્યાથી કે જીવ પડ્યાથી તેમ શરીર પડ્યાથી પરેનું જે કાંઈ પડ્યા છે તે અખંડ રૂપાત્મા જ છે. જેને શરીરનું જોગાત્મા જ છે. જે કાંઈ છે તે પડ્યા રૂપાત્મા જ છે. તે નિર્મળ રૂપાત્મા રૂપાકારોના પડ્યા રૂપમ છે, અને જીવ બુદ્ધિ આદિના ભોગવામાં રૂપાવવાથી તેમાં તે રૂપાત્મ (મન કોણ) જેવો જોવાય છે, કિંતુ પડ્યા સ્વરૂપે સ્વપ્નાવસ્થામાં રૂપાદિપડ્યારૂપ જોવાય રહ્યા જ છે. સ્વપ્નમાં કલ્પિત પદાર્થોના જ્યારે રૂપંતો અને રૂપાત્મા બંને જોવા આદિના અનુભવમાં રૂપાય છે, પડ્યા પોતાનાં જ પ્રકાશના અનુભવમાં રૂપાય છે. મન જે રૂપાત્મા ને જોવાના પ્રયોજન કરે તો જોવાનાં રૂપમાં પોતે બારા બાહર આવ છે; જેમ કે રંધકાર પ્રકાશને જોવાના પ્રયોજન કરે તો જોવાનાં રૂપમાં તેનો (રંધકાર) પોતાનો બારા થવા વિચારે જે તરી મન રૂપાત્મા ને જોવામાં રૂપમર્થ થતું બારા પડ્યા રૂપરાત્મ રૂપાવ્યા અનુભવરૂપ રૂપાત્મામાંના રંકલ્પ તે બાદે ઉદેલા રૂપાત્મ પદાર્થને જોવામાં જે રૂપાત્મનું વિસ્મરણ કરીને પ્રકાર્યે છે.

રૂપાત્માનું જે સંકલ્પમયપણું છે તે જ મન કહેવાય છે. અને રૂપાત્માનું જે સંકલ્પોના રહિતપણું રૂપર્યંત મનરહિતપણું એ જ મોક્ષ કહેવાય છે. રૂપાત્મ જોવાના રૂપાત્મદર્શન મોક્ષ જે છે તેમાં મન કેમ પ્રકટી રહે? સંકલ્પોમાં ઉત્પન્ન થતા રૂપાત્માનો નિર્બીજ પડ્યામાં જે કોઈ કારણ રૂપાય છે તે જ મનનો જન્મ છે, અને તેથી સંસારની વૃદ્ધિ થાય છે. જોવાના બળ નિર્બીજપણામાંથી બૃહ પદને સંકલ્પ જ કલ્પિત થાય છે ત્યારે ઉદેલા રહે છે અને તે ઉદેલા મન કહેવાય છે.

કેવળ! જેમ પદાર્થ ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે પદાર્થની રૂપાવવા પડ્યા બંધ થાય છે, તેમ પડ્યાનો નિરોધ થાય છે ત્યારે મનનો નિરોધ પડ્યા પોતાના મેળે જ થઈ જાય છે. કારણ કે મન પડ્યારૂપ છે. રૂપાત્મ પડ્યાનો ધર્મ છે, રૂપેરવા માટે મન પડ્યારૂપ છે. દેશકાળના, પડ્યાશ્રયના રૂપાત્મરૂપથી, રૂપમાદિ પર, વિષયોમાં મનનાં જેવારૂપ દુઃખ રૂપાત્મરૂપનો બારા કરવાથી રૂપને રૂપાત્મરૂપ નાં રૂપાત્મથી પડ્યાનો નિરોધ કરી રહ્યા છે. મન માં જે રૂપાત્મ શક્તિ છે તે પડ્યા જ છે; અને જે રૂપાત્મશક્તિ છે તે જોવાની છે, એ

Date:-

શબ્દોમાં જોવા જોઈએ તો કદાચ ક્રિયા વાચક શબ્દ કે જડ્યા શબ્દ, પણ આમ તો કહી પડ્યા વાચક શબ્દ કે જડ્યા શબ્દ એમ નથી. જે વાચક છે તે વર્ણવિચ્છેદ છે તથા જડ છે. અર્થ જે વાચક છે તે વ્યાકરણનું સ્વરૂપ જે ક્રિયાપદ અર્થાત્ ક્રિયાવાચક છે, તથા અર્થવિચ્છેદક છે. આમ ક્રિયાપદ વાચકનું અર્થ અને રચનાનું મિશ્રણ થયું એ વાસ્તવિક રીતે સંભવવું જ નથી; પણ કવિઓ ક્યારેક જે પ્રયોગ કરવામાં આવ્યું છે તે આમ કરવામાં આવ્યું છે.

આ રીતે આમ મિશ્રણથી વિચલન થયું છે અને ખોટી સમજણ રૂપે છે. તેમજ અર્થવિચ્છેદ કરવામાં આવ્યો છે, તેમજ વિરોધાભાસિત કરવામાં આવ્યો છે અને વ્યાકરણ ના અર્થવિચ્છેદો નિર્દેશ કરવાથી ક્રિયાપદ તરીકે જ વ્યાકરણ પડ્યા કરે છે.

ભાષાશાસ્ત્ર અને શબ્દશાસ્ત્રમાં સંબંધને અર્થે મંજરીમાં કવિઓએ કરવામાં આવેલું છે તો આમ જ રહેવું જોઈએ એમ જ આમ રહેવું જોઈએ તો વ્યવહાર ના સંબંધવાચક શબ્દો બોલે જ ભાષા થઈ ગયા છે. આવી ઘણી જ શબ્દશાસ્ત્રીય વ્યાકરણ વૈજ્ઞાનિક કરે છે, ત્યારે જ વૈજ્ઞાનિક શબ્દશાસ્ત્રીયોનું ધ્યાન જઈને સંકલ્પ કરે છે અને તેમાં મળ્યાંકનો પ્રમાણ છે.

આ રીતે ઘણાં કવિઓ વાક્યના પોતે વૈજ્ઞાનિકમાં આમ મંજરીનું મારા કવિઓએ જ કરેલું થયું છે. અને તેમાં તે ક્રિયા જે છે. કારણ કે વાસ્તવિક રીતે શબ્દોમાં કોઈ પ્રકારનો વ્યાકરણ કે શબ્દ છે જ નથી. વૈજ્ઞાનિક તો સમાંતર પુરુષોત્તમદાસનું છે. અને તેમાં કોઈ કારણ પદાર્થના ખંડિતપણું કે અપૂર્ણ થયું થવાનો સંભવ જ નથી. એવાંક અને અર્થના સંબંધ કારણરૂપે જે શબ્દોનું જોડાણ થયું એવું સંભવે કે તેમાં તે ખંડિત થઈ ગયો વૈજ્ઞાનિક એવાંક અને પુરુષ ક્રિયાપદો પરથી 'શબ્દ' નામનો કોઈ ક્રિયા જ કોઈ સંભવતા નથી. અને તે જડ્યા કોઈના તરફે વૈજ્ઞાનિકમાં તેનો સંબંધ પડ્યા નથી જ.

ફરીથી વૈજ્ઞાનિકમાં પડ્યા 'આમ' નામનો દુષ્ટ પદાર્થ પુષ્ટ છે જ નહીં વ્યાકરણ રીતે વ્યાકરણ સમાજમાં 'આમ છે જ' નાંખે જોવો કે ખંડિતપણું વાસ્તવ તો જ આમનો બાકી થઈ રહ્યો. ફરીથી આમ જ કે વ્યાકરણ વાર્તા અને અર્થ વ્યવહારે ક્રિયાપદ તેમ કરો જડ્યા નહીં. કેમ કે આ આમ મિશ્રણ જ ક્રિયાપદ પામવું ક્રિયાપદ તરીકે વાસ્તવિક રીતે છે જ નહીં. સંકલ્પો ફરવાને આમ વ્યાકરણ વૈજ્ઞાનિકમાં ક્રિયાપદ થયો. જેટલાં માટે તમે તમારા અંદર

Lakeer

Date:-

કરાંહલ પક્ષ કોઈ કરોમાંથી ફરી જ ગયું. કે રમાત્મતત્વનું મનન કરી અજ્ઞાનનાશ કરીએ! તમારા કુટુંબમાં વિભક્ત કુટુંબમાં અંતરાયો કેટલી જગ્યાએ? રમાત્મા કરાંહલ પક્ષોના કુટુંબમાં અંતરાયો કેટલી જગ્યાએ? રમાત્મા સમાજના ઘટકોને રાખે છે, મન તોડે છે એવો રવૈયો વિકાસનું છે. તેમને તે કર્તવ્ય મુજબનું જ છે, તો મુજબના મનથી તોડો માટે જેવું રમાત્મા, રૂપે તો વિભાજન મુજબના જ પરંપરા છે. જેવું કરોડ પક્ષો કરે એવો કરે પક્ષો જાય, જેનો કોઈ અભાવ પૂરો જાય. અને જેના કોઈ અંત પક્ષો જાય. તે મન અર્ક તોડોને કુટુંબ કરે રમેન રમાત્મા રૂપે તો રમેકમાનના મુજબપક્ષોના જ ભાગ છે. મન તો રવૈયો જાય રાગ અાંકે રમાત્મા સમાજમાં વિભાજન છે મન જડ છે, મુજ છે રમાત્મા રમાકાત્મ છે. મન મુકુલ વિકાસમાં જ જાય તોડે વિભેકી તોડો તેનાથી રમાંકે મોટા પૂજાવાળોના કુટુંબો બાંધે છે. રમે વાત પક્ષો કેટલા મુજબિક જ બનેલા છે? મન મિથ્યા રંગલ્પ કરે જ ગોકવાયું છે, મિથ્યા સ્થાપિતો જ પામેલું છે અને પાકર કોઈ કરવાંતે કાંકાલ જેવામાં જ રમાવાનું જાય. વિચાર કરી મનને જ જોવા મન જ જેનાથી કરી રાકે રમેન જાય.

મુજબે કેટલા જ કોણ? રમાત્મા માણસ પોતાના મુજબિક જ રમા રમાપક્ષોમાંજ સુધિક તે બનાવી લે છે? પોતાના પોતા મનને કુમાર્ગમાં પૂજાવાનો તેને સુધિક્ષ વર્તવિલ કરે છે. રમા સુધિક રમાન મુજબિક જ બનેલા કોઈનો તોકે વિચાર-માંકાને કરી કાલ રમેલ બકું કુકમ છે. 'સુધિક કરે રમાત્માનો દુઃખ પાલ કે.' રમેન માનવું ભ્રાંતિ કે.

જેમના બુદ્ધિ બાકુક વિષયોમાં જ બાગેલા કોય કે વિષયો મરવાજ જ પૂજાપક્ષ માનતે કે. તે રમાત્મતત્વ માં વલક્ષ પામેલા કોલ જાય, અને તેના જ કુકમ વિચાર કરવામાં રમાકાત્ત કોય કે, માટે તેના બુદ્ધિવાચક કોઈના માં વરાળો કોવાઈ જાય. રમે બુદ્ધિ જેવાત કે તેના બોકાં રાખે જ પક્ષ મકક રમેલા કોય કે. અને કેટલા ગયેલા વિચારો જ કાંતિ જ પક્ષ મહ પામે રમેલા કોય કે. કોઈ રાગકું કેના રવરના બોકું જાય રમાં રમાંકે, તોપક્ષ તે મહ પાત્રને બારે રમેલા કોય કે.

પુરુષ પોતે રમે બુદ્ધિ તે વિષયોજુપ જ રાખે રાખવાનો નિરર્થક મોક રા માટે રાખે કે? (પોતાના બુદ્ધિ કુકમ વિચારમાં પકોંચના રાકતા જ કોય, તો પક્ષ જેમ કે વિષયોકુપમાંના તો કર જ રાખતા જોઈએ કે જેના કોઈ વિષય પક્ષ તે કુકમવિચાર

Lakeer

Date:-

તે પકડવાનો સમય થયો.

5.14 ઉપદેશ તે અયોગ્ય બોધના ઉદ્દેશ્ય તે શ્રોતા જનો માટે મનને રાખવાનું ઉદાહરણ -

મૂર્ખ તે વિષયાસક્ત કેમ થયો? મન પોતાનું ઇષ્ટ નથી કરતું છે. તે દુઃખ અને અપાયનું છે તેમ જાણ્યા છતાં કેમ તેવા દુર્બુદ્ધિને કોણ ઉપદેશ આપે?

કેમ! મન વિચારેલું જ છે એમ સમજી કરતા કે વાસ્તવ માં મન છે જ નથી. વિષયોનો પ્રકાર અનંત અપાયકર થાય છે. રાગના પ્રસંગવાળું ઘર થાય છે. અને વિષયો નું ગ્રહણ તે તે ઇન્દ્રિયોના થાય છે. તો પછી અપાયકાને મનની શા માટે પડે છે કે તેના 'મન છે' એમ સ્વીકારવું? કારણકર્તા પ્રકારવાળું તો છે, પ્રાપ્તકર્તા અપાયકાના છે. અને વિષયો નું ગ્રહણ કરવાના અર્થિત ઇન્દ્રિયોના છે' તો કુલે એમ સાધકના અર્થિતપણાવાળો 'મન' નામનો કોઈ પદાર્થ છે એમ માનવાના અપાયકાને શું જરૂર છે?

વ્યવહાર સંબંધ જે જે અર્થિતપણાઓ છે તે સાધકના પરમાત્મામાં જ ઠિકાણે છે; માટે મન તે તે અર્થિતપણાનું જુદાપણું અને તેને અર્થિતપણાના મન વગેરે જુદા જુદા નામો રૂપ માટે સ્વીકારે છે? મન એ કોઈ નામનો પદાર્થ તે એમાં અર્થિતપણું તેવું જ કોણ?

સંસારમાં અનંત અપવાદો કરવા પડ્યા તોકે મરવાને માટે અપવાદો કરવા પડ્યા તોકે મરવાને માટે જ અપવાદો કરે છે. જુઓ, પૃથ્વીકાય દેહમાં પૃથ્વીકાય જીવને મારીએ ના કારણ કેટલા પદાર્થો કપાય છે? અપકાય તેજ અસંખ્યાત પ્રકારનો જન્મ કરે છે અને મરણ પામે છે તો તેમને માટે કયાંય તોકો અને ચાલ્યા પડ્યા પછી તેમ જેવું પડ્યા જોગ્યા નથી. પડ્યા ઉપેક્ષા કરવા જ જોગ્ય છે. આ સંસાર ને ગારમાં માં રાખ્યા પછી કે ~~કરવાનું~~ કરવાનું પડ્યા જોગ્યા નથી.

વિષય-લંપટ રહેનારા માણસો અને પશુઓ વચ્ચે બે માં શું અંતર છે? વિષય લંપટ મન રાખે છે પોતાના મનરૂપ કારણ માં ભૂંસાઈ ગયેલા અને પોતાના ભાવો માટે કાર્યો કરતાં મૂર્ખ લોકોના વિચારોને જોઈને પધારજો અને પડ્યા રહેવું જોઈએ. જેમણે પોતાનાં મનને જાણ્યું ન કોણ તે લોકોને બારણાંની દુખદાયક દશાઓ જ પ્રાપ્ત થાય છે

Date:- 1.5.25

માટે કંઈક માગવા તે દેવતાઓને લાયક બનાવવાનું મારું તે જ નથી. કેમ! મને મુદ્દલ કે જ નથી તે કેટલાંયે કંઈકનું કર્યા નથી. તમે બે કલ્પિત મનહર દૃશ્ય રચ્યો હો. જેવા સુદર તમે કાલિદાસમાં વિરહ-હરણ તે પરદે મુકે કુબેર. ત્યાં સુદર મનુષ્ય કાર્ય પુષ્પ જેવા કરતો કુબેર. કેમ! કુબેરો તો તમે જેવું કે તે જોઈને લાગ્યું કે 'રંકોત્પાદન જ મનોવિજ્ઞા કરે છે' માટે તમે વિજ્ઞ રંકોને તો ત્યાં કેવો પેલો પકડ મનો ગારા ઘડવા જોઈ. તમે જે આ દૃશ્યો રચાવ્યા કરમાં કુ તો મનોવિજ્ઞા કે રચા બોલાવ્યું, કે તમે જે રચા દૃશ્યો કોણ કેવા કુબેરો તો મનોવિજ્ઞા કે રચા મુકવા કે. આ માટામોટા રંગોના ટૂકડા કરવા માં રચાવ્યા તો બોલવા માટે જ કે. કેમ તમારા હાથમાં કુબેર તમે ફેરો.

'આ મન કે કંઈ કાંઈ કે જ નથી' એવો ઉચ્ચાર કર્યા કરો. અને તમે પર્વતના પેઠે સ્થિર રહ્યું. તમે પરમાત્મા કેવા રચંદર રચનાર બ્રહ્મા સમાદ્ય કે. કેમ! રચા કંઈ કે અને રચા જોવા કે 'રંકોત્પાદન બોલવા ચાલવા કરવાનો કોઈ કે રચા અનંતકાળ પડ્યા રહેવા પોતાના સ્વભાવમાં જે રહીને તમે રંકોત્પાદન સ્થિર રાખ્યો. તમારા કુબેરપણાના સ્થાને અને જોવાના કૃત્રિમ પણાને રચા બોલાવ કૃત્રિમ સ્થિતિ રચે બોલવા મનમાં રચે બોલે સ્વભાવિક 'સ્વભુસ્થિત' કે સ્વભુભાવિક રાક્ષસનો સ્વભાવિક કે. તે સ્વભાવમાં જે તમારા રચાત્માનું સ્વર્ગ, સ્થિતિ કે રચા તમે બોલવા કર્યા કરો.

કેમ! સ્વભુભાવ કરવાનો પદાર્થ રચા સ્વભુભાવ કરનાર જોવામાત્રને રહિત રચા બોલે બોલે કે કેવળ નિરૂપાધિક સ્વભુભાવ કે. ત્યારે જે કુદરતમાં આકૃતિ કરીને સ્થિર રાખ્યો. કે રંગારાની બોલવાનાર રહિત કે રચા શબ્દ તમે બોલવા રંકોત્પાદન બોલવા કર્યા કરો. રચા સર્વદા તે સ્વભાવમાં રહ્યું.

કેમ! જ્યારે તમે પૃથ્વીને જોઈ તમારા મુદ્દલ જોવાજોગા પડ્યાને કોરી દો હો રચા તમારાથી કુદરા દૃશ્યો જે રંકોત્પાદન કરો હો ત્યારે તમે રચાત્માં કે! કેમ! રચા મનુષ્યો કુબેર રંકોત્પાદન જોઈને તમે રચાવેલાં રાક્ષસોના બોલવામાં કર્યા કરો.

Date:-

જ્યારે કૃષ્ણ રૈવતકપર્વત જોવા જાય છે, ત્યારે પર્વત પર અલંકાર ઉતરી પડે છે અને સંકલ્પ કરવા લાગે છે, ત્યારે જ તમે વિચારવા જોવા લાગો છો. 'મન સ્વતંત્ર છે' એવું સમજીને મન દુઃખ થઈ જાય છે. એવા સમયે જો કોઈ એવા આવે તો મન ક્યાંય થઈ જાય છે. જે 'એવા અહંકારનું જ્ઞાન સ્વતંત્ર જ છે' એવું જ્ઞાન કેટલા પામે તો દશ્ય, દ્રષ્ટા, દ્રષ્ટિ અને વિશ્વ પર દૃષ્ટિ જશે - એવામાં કોણ પડ્યા જ્યારે રહે ગઈ.

કૃષ્ણ! 'હું જાવ છું' એવો અભિપ્રાય એ જ મોહ છે. મન એ જ એવા રીતે કૈલાસ-માનસ વિનાના દુઃખનો વિસ્તાર થાય છે. 'હું કૃષ્ણ જ છું' એવો જાવ કેટલાક ભ્રમ અવતારો કહી પડ્યા. ચારેય બાજુ એમને પાડું અમજલ. તો એ જ મન તો કૈલાસ અને માનસ પણ પરમ સુખ છે, એમ કહેવાય છે. કૃષ્ણ! 'એવા અહંકારનું જ્ઞાન સ્વતંત્ર જ છે' એવો નિશ્ચય થાય તો મન તો સ્વર્ગનું જ બની જાય છે. એમાં સંશય નહીં. એવા રીતના આવા જ્ઞાનને 'એવા અહંકારનું સ્વતંત્ર જ છે' એવો દૃઢ નિશ્ચય થાય છે. ત્યાં જ જેમ મૂર્તિમાં પૂજારીના અંધકારનો ભાવ થાય છે એમ મનનો ભાવ બદલાઈ જાય છે.

જે પૂર્ણકામ કૃષ્ણને લાગે જગદ્ગુરુ જ છું અને બધાને જેવાને લાગે મારે કોઈ વસ્તુને સંપાદન કરવાનું રહ્યું નથી. એટલું જ સમજવામાં આવ્યું તો તમારું મન જે કંઈ રચ્યું છે, તમારા અહંકારે તૂટવાનો ઘાટ ઘડાઈ ગઈ છે. અને તમે દુઃખરહિત સચ્ચિદાનંદ પદ જે પામવા ઇચ્છતા હો, તો કંઈ જ પદમાં જે રહ્યું.

5.15 અર્જુન સમર્પણ કરી તૂટવા છે.

વિશ્વરૂપ જોવા: કૃષ્ણ! જ્યાં મન તો ત્યાં સંસાર તો કૃષ્ણ બનવાનો છે, જ્યાંત્યાં છે. અને જગતો બોલાવતા બનવું છે. તેમાં સમસ્ત જગતને પૂર્ણ થયો છે. તે મન કલ્પનામાં દેખે 'હું હું' એમ માને છે. અને અનેક વિષયોના કલ્પનાને પણ રાગ-દ્વેષાદિ રૂપ મેલ ઘારણ કરે છે. નિરંતર વહેતાં જેવાં મહામોહ જે ઉત્પન્ન કરનારી અને ત્યાં સમસ્ત જગતોરૂપ જેવી પણ રાગ-દ્વેષાદિ રૂપ મેલવાળા પુરુષ જે મૂર્છાવસ્થા જ કરી બાંધે છે. સમસ્ત જગતો અંધકારમાં અનેક વિકારો જે ઉત્પન્ન કરનારી તૂટવાનો ઘાટ?

રાંક જ્યારે જ્યારે ઉદય પામે છે, ત્યારે ત્યારે મહામોહ અમાવાસ્યા વિના રહેતો

Lakeer

Date:-

બધી. તૃષ્ણાઓના વિષય માણસના દુઃખને કારણ બને છે.

તૃષ્ણાઓના વાદળ પર્વતોથી પુરુષ ઘેરાઈ ગયો છે. બેભાન પડી ગયો છે. શક્તિ વિલાઈ ગઈ છે, તરવાની ને પૂર્વત્વ ચાલ્યું છે, ભાવ વિલાઈ ગયો છે. રડે છે અને પડી ગયો છે જેમાં કંઈક માં તૃષ્ણાના ફોટા તે પુરુષ ઉપર પથરાયેલું રહ્યું છે. આ અવાજ ચોતરફ તૃષ્ણાઓના જ રહ્યા કરે છે. તૃષ્ણા ના બંધનમાંથી કોઈ કુણો ચાલતું નથી. ચાલો હે રામ! તમે એ સંકલ્પોને ત્યજી દેવારૂપ ઉપાયથી તૃષ્ણાને ત્યજી દો. કારણ કે સંકલ્પો વિનાનું મન જેવું જ નથી અને મન વિના તૃષ્ણા ટકતી નથી.

હે રામ! તમે એ સંકલ્પોને ત્યજી દેવારૂપ ઉપાય થી તૃષ્ણાને ત્યજી દો: પૂર્વમાં જો તમે 'દેહ હું છું' એવા અભિમાન ને મનમાં સંકલ્પ કરો નહીં એ સંકલ્પ જ અવિદ્યા અજ્ઞાનરૂપ દુઃખ તૃષ્ણાઓનું મૂળ છે. દેહમાં 'હું છું' એ ભાવના અવિદ્યા દુઃખો ને ઉત્પન્ન કરનારી છે. તમે તે ભાવનાને કરો જ નહીં. જો તમે પણ તત્ત્વબોધરૂપ મા રહેશો.

હે રામ! દેહ માં 'હું છું' એવો જે અભિમાન ભાવના અવસ્થા છે. તમે તેને અહંકાર ના ત્યાગરૂપ કરી ને કારણ બોધ એજ સંસાર ના નિવૃત્તિ ના ઉપાયમાં અવિદ્યા રૂપે નિર્મળપણા ને રહો.

5.16 વાસના અવસ્થા દેહ-જેહ એ બે ભેદ વચ્ચે ગાઢબંધુત્વ ભાવ. વિદેહમુક્ત નું લક્ષણ: -

રામ બોલ્યા: હે ભગવન! આપ મને કહો છો કે 'તમે અહંકાર - તૃષ્ણાને ત્યજી દો.' તો આપનું એ વચન આપણ આપણાને રીતે બંધનકર્તા થાય છે. હું જો અભિમાનરૂપ અહંકાર ને ત્યજી દઉં, તો પછી મારે આ 'દેહ' નામનો બોધો સંપૂર્ણ રીતે ત્યજી જ દેવો પડે. અહંકાર જ દેહ છે તો બીજું કશું રહેવા જો સંભવ જ નથી. અહંકાર જ દેહ ને ધારણ કરી રાખે છે. તો અહંકાર જો બાકી રહ્યો તો દેહ પણ અવશ્ય વિનાશ પામે. તો અહંકાર ને મારે કેવી રીતે છોડવો? અમને છોડ્યા પછી હું કેવીરીતે જીવું? તે વિશે નિશ્ચયપૂર્વક નિરૂપણ કરો.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: વિદ્વાનો એ અર્થ શાસ્ત્રો માં દેહ અને જેહ' એમ બે પ્રકાર નો વિચારણાઓ ત્યજી દીધો છે. હે રામ! આ દેહ અજ્ઞાનિક જો છે અને અજ્ઞાનિક

Date:- 2-5-25

રમા દેવું જરૂરી છે. રમણભાઈ વિના રમાદેવ સાથે પડ્યા બોલે, અને રમા દેવું વિના રમણભાઈનો કશો ઉપયોગ પડ્યા બોલે રમેશ જિજ્ઞાસા કર્યા પછી, મનના મનમાં પોતાનાં વર્તનનો વિચાર કરવામાં 'જુ દેવુંવાદ'નો બધા રમેશે દેવાદિક મારા બોલે રમેશ દેવા દેવા બાબતમાં રમાદેવ રમેશ રમેશ રમેશ (રમેશભાઈ રમેશભાઈ) બુદ્ધિશાળ બોલમાત્રા જેનો ઉકેલ કરવામાં રમાદેવ 'દેવેશ' નામનો બોલવાનો ત્યાગ કરેલ છે.

પતિ જીવનમાં પુરુષની રમણીમાં રમાદેવ રમેશ ભાઈઓનાં કમળા MMનાં, રમકુબાનો બધા બોલવાનો પડ્યા બાદ કેવળ પરિવર્તન રમાપિતાનાં રમણ મેં દેવું તે ત્યાગ દેવામાં રમાદેવ 'રમેશ' નામનો બોલવાનો કરેલ કરેલ છે.

જે પુરુષ દેવું મેં પડ્યાકેળ બોલવાનો ત્યાગ દેવું તે ઘોડસંગ્રહ તે દેવેશ વ્યવહાર કરવો કોણ રમેશને જેનો દેવેશબોલવાનો ત્યાગ કરવું કોણ, તે જીવન્મુક્ત કહેવાય છે.

જે પુરુષ મહાબોલવાનાં રમણ રમેશનાં કુટુંબીઓ બોલવાનો ત્યાગ દેવું (MMમાં વ્યવહારે) પર રહેવું પણ રોગિષ્ટ પાત્રો કોણ, અર્થાત જેનો રમેશ બોલવાનો ત્યાગ કરી શકે તેને વિદેહમુક્ત જાણવો.

કેમ! જીવનમાં રમાદેવ રમણ મકાનમાંથી 'દેવેશ' નામનો પડ્યો બોલવાનો કરીને જીવન્મુક્ત થયો છે. રમણ ઘોડસંગ્રહ તે માટે દેવેશ વ્યવહારમાં વર્તે છે.

રમેશ નામનો બોલે પડ્યાનો બોલવાનો ત્યાગ કરીને રોજ રમણમાં વિદેહમુક્ત પુરુષો તો રમાડ રમેશભંડ પરિવર્તનમાં જ રહે છે. કેમ! 'દેવેશ' રમણે 'રમેશ' એ બંને ત્યાગો મુક્તિના વિચારમાં રમાયા જ છે, કોઈ પુરુષે દેવેશ-બોલવાનો રમણે બીજા પુરુષે 'રમેશ-બોલવાનો ત્યાગ કરી કોણ તો પડ્યા તે બંને પુરુષો પ્રારબ્ધાનુસાર મુક્તિના પ્રાપ્તિમાં રમણ રંગાયેલા રહે વિદેહમુક્તમાં રમેલા જ છે. કોઈ વ્યવહારમાં રહે છે રમણ બીજા રમાપિતામાં રહે છે, તો પડ્યા રમે બંને મહાત્માઓ જે પરમ વિશ્રાંતિરૂપ નિર્મળ પરિવર્તનમાં જ રહેલા રમણેલા. તેમનો વ્યવહાર રમેલું જ છે કે પહેલાંનો દેહ રહે છે રમણે બીજા દેહ ધારણ બોલ. પહેલો, દેહમાં રહેરહેવાનો જીવન્મુક્ત પુરુષ રમેશ પડ્યા વ્યવહાર કરતો હોય છે અને બીજો દેહ ત્યાગ્યા

Lakeer

Date:-

વિષાદ વિદેકીકૃત પુરુષ કોઈ પક્ષ વિષકુંભ કરતો થયો. વિષકુંભ જે પદાર્થ કાળનો નિશ્ચય પૂર્વકાળે નિશ્ચિત અવતરતાં સુખ-દુઃખો આ જેને કર્મ પક્ષ પ્રયોજક કોણ, તે જીવાત્મકૃત કહેવાય છે. ઇશ્વરાદિ વાદ પ્રવેશકર્તા રહિત અથવા જે પુરુષ ક્રિયા વસ્તુઓમાં અને અક્રિય વસ્તુઓમાં જોકર્મ ફળના સંપાદનમાં પ્રવૃત્ત વિષા જે વિષકુંભ કરે છે, તે જીવાત્મકૃત કહેવાય છે. જૈન મતમાંથી 'કર્મ ગ્રાહક છે અને કર્મ દાતા છે' એવો કથનારને તથા કુંભ કર્મ અને કર્મ મારું છે' એવો કથનારને જેમ બધા પ્રમાણ કોણ છે, તે જીવાત્મકૃત કહેવાય છે. જેમાં મનમાં કુબુદ્ધિ, કપટનો, મલાનો, ક્રોધનો, કામનો કે દોષના જો સ્વાભિનિવેશ જે પ્રયોજક કોણ, તે જીવાત્મકૃત કહેવાય છે. જે પુરુષ જીવનમાં પણ મનના સુખદુઃખોના પોષ પદાર્થો ના સંપાદન અર્થે પ્રવૃત્ત રહે છે, તેમજ જે કર્મફળના ભરપૂર, કર્મદાતા સ્વાભાવિક કુબુદ્ધિ ભરપૂર રહે છે તે જીવાત્મકૃત કહેવાય છે.

5.17 બંધ કરનારા અને બંધ નહીં કરનારા નિશ્ચયોનું વિવેચન :-

પરિવ્રાજક બોલ્યા : હે રામ! વિદેકીકૃત બોધો જો બુદ્ધિમય જે કોણ છે, એવા માટે તેમના સ્વરૂપનું વર્ણન આપ્યું પણ કહ્યું કારણ જે નહીં. હવે કોઈપણ હું જેવા જીવાત્મકૃતના સ્વરૂપનું જે વર્ણન કરું.

મનમાંથી રાગદ્વેષનો ત્યાગ કરીને, બોધસંગ્રહ કરવામાં પ્રયોજન જે તથા બુદ્ધિમાન જે કર્મ કરવામાં તૂટ્યા રાખવા માં જીવાત્મકૃત કર્મ કહેવાય છે.

'અમુક વસ્તુ મને તે કોઈ' એવા મનમાં ભાવના રાખી જે તૂટ્યા થાય છે, તે તૂટ્યાના સંસ્કાર ના સંકલ્પરૂપ અને દૃઢ કર્મબંધરૂપ જાણવે.

હે રામ! નાનો કે મોટા જીવોને, મોટા નાના જીવોને સુખ-દુઃખોના જીવોને અને જે જેવા તાત્ત્વિક મોટા જીવોમાં જે ત્યાગ કરતાં તોડવા વિષાદમાં જીવોનું જીવન જેમ સ્થિર રહ્યું. જીવોમાં નાના-મોટાના ભાવ રહિત છે જીવોને નિશ્ચય કરીને, તો મનને નાના-મોટાના સંકલ્પ મેલું કરો નહીં. જીવ જે કરણ પદાર્થો છે તેમણે તમારો સંબંધ જે નથી અને તમને કરણ પદાર્થોનો સંબંધ નથી. કરણના કરણ પદાર્થો જીવ નો કર્મના જીવ જેમ જુદા છે. તમે જીવોના પરમાત્મા છો.

Lakeer

જીવોના પર ઉત્પન્ન થયેલું જગત મિથ્યા છે, કલ્પના જેવું

Date:-

પ્રગટ થાય છે. તેમાં તમે બુદ્ધિબુદ્ધિ રાખશો, તો પછી બુરાઈના રહેવાનો સંભવ જ નથી.

વિચાર કરવાના પુરુષનાં મનમાં જાગેલ પ્રમાણે વિવિધ પ્રકારના ત્રણ પ્રકારનાં નિશ્ચયો થાય છે. 'હું પગથી તે માથા પર્યંત, માતા-પિતાનો જ બનાવેલો હું' એવો જે નિશ્ચય થાય છે, તેને પહેલો નિશ્ચય કહીએ. આ નિશ્ચય પ્રમાણે વિચારણા પછીનો કોઈપણ તે પુરુષને બંધન જ રૂપાળે છે.

(૪) 'દેહ આદિ દૃશ્યો આદિ અહંતા પદાર્થો જ હું જણાઉં છું. અને સુખમય જ પદાર્થ સુખમય હું' એવો જે નિશ્ચય થાય છે, તેને બીજો નિશ્ચય કહીએ. આ નિશ્ચય જીવનાં સ્વરૂપને મુદ્દલ જણાવવામાં કોઈપણ મોક્ષ રોકાયેલો છે. અને તે સુખોને જ થાય છે.

(૫) 'હું જ આ સમસ્ત પદાર્થોમાં ભરેલો જગતરૂપ છું. અને સર્વવ્યાપક છું' એવો જે નિશ્ચય થાય છે તેને ત્રીજો નિશ્ચય કહીએ. આ નિશ્ચય શરીર માં આત્મપણા ના ભાવને કોરાણે, આત્માનાં વ્યાપકપણાને સિદ્ધ કરવામાં કોઈપણ મોક્ષ રોકાયેલો જ છે.

(૬) આ દૃષ્ટિએ અને અહંતું જગત એ ભ્રાંતિ છે જ નથી, પરંતુ સત્ય જ છે અખંડ સચ્ચિદાનંદ પરબ્રહ્મ છે' તે હું છું' એવો જે નિશ્ચય થાય છે, તેને ચોથો નિશ્ચય કહીએ. આ નિશ્ચય કર્મ દ્રષ્ટાનાં ભાવપૂર્વક પોતાનાં વાસ્તવિક સ્વરૂપને જણાવવામાં કોઈપણ મોક્ષના સિદ્ધ માટે જ છે.

હે રામ! એ ચાર નિશ્ચયો માં જે પહેલો નિશ્ચય કહ્યો, તે મલિન ભાવનાવાળો છે, તેથી તે બંધ રાખનારો થાય છે, તે પછી ત્રણ નિશ્ચયો કહ્યા છે તે મુદ્દલ ભાવનાવાળા કોઈપણ મોક્ષ રાખનારા થાય છે. પહેલો નિશ્ચય બંધન રાખનાર દૃશ્યના સંબંધવાળો છે તે મલિન છે. બાકીના ત્રણ નિશ્ચયો મુદ્દલ દૃશ્યનાં સંબંધવાળા છે, તેથી સ્વચ્છ છે. છેલ્લા ત્રણ નિશ્ચયો મનુષ્ય

(૪) પુરુષો માં જ હોય છે. હે રામ! જે અહંતું જગત છે તે હું જ છું' એવો જે ત્રીજા પ્રકાર નો નિશ્ચય કહ્યો તેના ~~કારણ~~ સ્વરૂપ કરવામાં આવ્યો હોય, તો બુદ્ધિ કઈ પણ વિચાર કરવા યોગ્ય

Lakeer

Date:- 3-5-25

બધી. રમાડે, કેવો રમણ બાદ- બીજો રમાત્માનું સ્વરૂપ જ વ્યાપક છે. રમણ તેમજ જ સાક્ષ છે, તે સચ્ચિદાનંદ રમાત્મા જ છે, રમેલો જિજ્ઞાસુ પૂર્ણ થઈને જોશે, તો બ્રહ્મ થવું જ બધી

રોજના પ્રકાર ના ત્રિગુણમાં રમતિમાં રહેલું છે પરંતુ રમવશેષ રહે છે તેનો જુદાંજુદા વાક્યોમાં. ચૂલા, પૃથ્વિત, માલા, પુરુષ, વિરાજ, ઈશ્વર, પુરુષ, હિરણ્ય, નિત્ય અને રમાત્મા ઇત્યાદિ બધો રમાવેશ છે.

'રમા જે સચ્ચિદાનંદ છે, તે પુરુષ જ છે અને તે પુરુષ માં બે પગ્યું કે ત્રણ પગ્યું કશાય બધી.' એમ જે ત્રિગુણ રમાત્મામાં રમાયું, તો સચ્ચિદાનંદ જગત્ રમાનુભવમાત્ર જ પણ થઈ છે અને ચોવીસમાં ત્રિગુણ રહેતા બધી. પુરુષમાત્ર તો પૂર્વના પુરુષનું જગત રમાત્મામાત્ર જ બનપૂરક છે. જે પુરુષ છે તે જ સચ્ચિદાનંદ છે, અને નિત્ય છે. પુરુષ પર પુરુષ જગતનું ત્રણ કશાય બધી જ. ફક્ત જગત જ સચ્ચિદાનંદ રહ્યું છે. એમ પુરુષ સચ્ચિદાનંદ જગતરૂપ છે. માટે તેમાં ચોવીસેય જગત જુદાં કોઈ પણ પગ્યાં રહ્યાં બધી. જગત સંબંધના કોઈ પણ પગ્યાં, ત્યારે પુરુષ માં જુદાં બધી. ફક્ત સચ્ચિદાનંદ એવું પરમાત્મામાં માયાજનિત જગત જ, જગતરૂપે બનીને એક પગ્યાં બધી બે પગ્યાં એવાં ભેદો જ પરમાત્મા જ થઈ રહે છે. ચોવીસેય તત્વ જોઈએ તો પુરુષમાં બે પગ્યું બધી, તેમ એક પગ્યું પગ્યાં બધી. કારણ કે એક પગ્યું પગ્યાં બે પગ્યાંમાં જિજ્ઞાસા માટે કલ્પાયેલું કોલ્પનિક ત્રિભાગ જ છે. તેમ પુરુષમાં જ છે, તેમ વેદમંત્રમાં પણ 'એવું જગત પુરુષ છે' એવો ઇષ્ટ એક્કેય તો ભાવના રાખો. જગ સંસારના ભાવનાને પરત્વે જુદાં જુદાં સ્વરૂપોમાં પડે છે. કે મહાત્મા રામ! રમાત્મામાં ક્યારે સંભવતું બધી. કેમ કે તે માત્રમાં કલ્પાયેલું છે તેમ રમાત્મામાં એક પગ્યાંરૂપ જોવા પગ્યાં બધી. જેમ પોતાના ત્રિગુણમાં કોઈ જ ભેદ બધો. જેનું સર્વદા સત્ય સ્વયંપ્રકાશ રમાત્મા નું સ્વરૂપ એકત્વમાં રહેલું છે, માટે જ્ઞેયરૂપ છે અને ક્યારે રહિત છે. માટે કોઈ પગ્યાં બધી જેમ કહેવાયું છે. જેમ ઇશ્વરેલું પગ્યાં બધી જ અને જગત પગ્યાં બધી જ, પરંતુ જે કોઈ છે તે સચ્ચિદાનંદ નિર્વિકાર રમાત્મામાં પુરુષ જ છે. આ જગત જે પુરુષરૂપ દેખાય છે, તો તો પુરુષમાં રમાત્મામાં જોવા પણ જોયું છે. માટે તે સત્ય બધી જેમ પગ્યાં બધી

Lakeer

Date:-

પરંતુ તે સ્વાભાવિક છે, એમ તમે માનો.

અહંકાર પર, મમતા પર રહિત, જેમ પર રહિત, અહં સ્થાપિત થયેલા પદાર્થો પ્રકાશક જે પદાર્થ પ્રકાશક, મોહ રહિત, પરમ સ્વાભાવિક, જેને માટે પહેલાનું બધું રહેવું, વિનાશનો વિનાશ, વિકારોના રહિત, ઇન્દ્રિયો માં અમુક પર રહિત, અર્થ જે બધા સ્વીકારેલા પદાર્થને પદાર્થ બધા સ્વીકાર્યું, અહંકાર કલ્પનાઓના રહિત, મોહજનોનું પદાર્થ કારણ, નિરંતર સ્વયંપ્રકાશ, અર્થ જે અંદરથી સ્થિર વિકારથી સૌમ્યસ્વરૂપમાં જ રહેવું, અહંકાર અનુભવોમાં મુખ્ય, 'તે જ છે.' એવા રૂપે સ્વપરોક્ષાપરોક્ષ ઉપદેશ, કેટલા પોથા ગ્રંથો કાળમાં અબાધિત સ્વયં સ્વાનુભવથી જે પુરુષ છે, તે જ તમે છો. તે જ કૃષ્ણ રૂપે તે જ આ અર્જુન જોવાય છે. અનેક જુદું કોઈ પદાર્થ નથી.

કૃષ્ણ! અજ્ઞાનરૂપ જે નિશ્ચય તમારા અંતઃકરણ માં અર્જુન પુષ્ટિ પામેલો રહે છે.

5.18 અંધકારમાં રહેલો અજ્ઞાન અંધકાર(પણ) જ્યાં દૂર-અનેક પડેલો નથી:-

વ્યક્તિક જોવા: સ્વપ્ન સ્વપ્નાંકિત મળવાળા સ્વપ્ને કપ, લોભ સ્વાર્થના દુષ્ટિત ના રહેલા જાગૃતિ જોડે, આ અંધકાર માં ભટકાતા ફિરતા છે. તેમનો સ્વભાવ કેવો કોણ તે પકડ્યો.

જાગૃતિ રહેલો પુરુષ અંધકાર માં ખાલી કર્યા કિંવા પદાર્થ માં જેમ જેવા દૂર-અનેક મોહમાં રોગ જેવા દૂર-અનેક અને અંધકાર માં મરણ જેવા દૂર-અનેક સ્વપ્નમાં નિશ્ચય પકડાયેલા ખાલી અંધકારના નાનિશ્ચયો કોણ પકડ્યો છે. જાગૃતિ પુરુષ રહેલા અર્થ કોઈના કર્યા જોવા છે. રાગ-દ્વેષ અંધકાર માં સ્વપ્નસ્થિર થયેલા કોણ છે. અને 'હોવા' માટેના વિચારવાયુ તો સ્વપ્નમાં કરીને રહેલા કોણ છે. તે અહંકાર વિકારોના રહિત કોણ છે. કોણનું પદાર્થ સ્થાપિત કરેલા નથી. વિક્ષેપરૂપ પ્રકારના સ્વપ્નવસ્તુઓને જોયા કરે છે અને કોણમાં બેઠેલા જ રહે છે. તે અર્થની બધાના પરપુરુષપણાને પદાર્થ છે. તે અહંકાર અંતઃકરણ વાળા કોણ છે. કૃષ્ણ ના બોલે પામેલા નથી અને કૃષ્ણના પ્રશ્નના ઉત્તર નથી. પરંતુ કોણમાં પૂછ્યા કોણ છે. તે

Lakeer

અંધકારે કોણ પદાર્થ સ્વપ્નમાત્રનો જ નથી. અહંકાર કરનારો

Date:-

ના મહત્વના રોલ રહેલા હોય, દેવાવાળો, લાગુ પડવાવાળો અને પુરાવા ઉભા કરવામાં મદદગાર થવા જેવા ગુનામાં આરોપીઓ જવાબદાર પુરુષ ગણાય છે. તે કોઈના પ્રેમમાં પડ્યા હોય, પૈસાના લોભમાં આવ્યા હોય, કોઈનો ડર કે ધાકધમકીથી કરવું પડ્યું હોય, પોતે ભોગ બને છે. ગુનાહિત કામમાં વિચારવું પડતું હોય.

બદલાતા પુરુષ કોણ પુરુષ તો ઓલ્યા વાત કરે છે, બદલાતા પુરુષ કેવા હોય તેમ બોલતા હતા. તે ડિક્શન કરતો હોય, ડિક્શન બદલી પડતા દેતો હોય. તે સર્વને પ્રિય એવું જે બોલે છે. કોઈ પણ વ્યક્તિ જે તે સમયે તે વાતાવરણ પ્રમાણે ગોઠવાઈ જાય છે. તે સર્વના અભિપ્રાયોને સમજી જાય છે.

બદલાતા પુરુષ જ્યારે આ બોલાય છે ત્યારે આ વસ્તુ છે એવા વિચાર દિમાગમાં દોડવા લાગે છે. પરંતુ જે બોલાય છે એવા પુરુષો પોતાના જીવનસાથી કે પરિવારમાં સંબંધ ટકાવવા માટે બદલાતા પુરુષ જેવા જ હોય છે. ડિક્શન બદલી નાખે છે, વર્તણૂક બદલી નાખે છે. ડિક્શન! મતલબ તે બદલાવા પાછળ કારણભૂત રહેલા જૂના અનુભવોમાં ફેરફાર કરવા મજબૂર કરે છે.

પોતાના મનને ન ગમતાં નોકરીના કારણમાં પુરતા રહેવા માટે ઘરમાં ખાસ વિશિષ્ટ ફોર્સ હોય છે. ઘરનાં લોકો પડતાં મૂકે અને દબાણ પણ ઘણીવાર ઉભું કરાય છે. વિડિયોમાં જોવામાં, પુસ્તકોમાં પુરુષોનાં ગુણ વખાણ અને અભિપ્રાયો પુરુષો માં પૂર્વગ્રહિત વિચારોને લઈને ઘરમાં ઉભા અને ઘડાયેલા હોય છે કે ઘર વ્યવસ્થામાં, રસોડા માં ઘરની માં બધા બાબતમાં બહાર પરિણામ આવે છે. ઘરકામોમાં સમકક્ષ ઉભા કરાવે છે, કહેવા જોઈએ જોવાયેલા વિચારોથી બહાર કરે કે ન જોવા જોઈએ. ઘરમાં પુરુષના વિચારોને પડકારવામાં આવે છે. મૂલ્યોમાં ઘરમાં પણ ફેરફાર કરે છે એમ બાબતે કુટુંબમાં ઉભા થયેલા હોય છે. જ્યારે તેમની બાજુમાં પુરાવાઓ અને વિચારોમાં મદદરૂપ છે.

ડિક્શન! તમે જીવનમાં જરૂરિયાતોને રહિત રહો અને બહારના જરૂરિયાતવાળાના જેવા ફોરફાર કરો. તમે જીવનમાં જરૂરિયાતોને રહિત રહો. અને બહારની જરૂરિયાતો

Date:- 4.5.25

કેવા પ્રેમપ્રસંગો કરો; તમે મનમાં અત્યંત રાગાતુર રહો અને બહાર મારા દેખાવ કરો. રામમાં તમે જગતમાં નિર્લેપ પડ્યા રહો કૃષ્ણ! તમે મનમાં કોઈ સ્ત્રીનો, કોઈ રમણીનો ત્યાગ રાખો નહીં, પણ બહારથી કોઈ રમણીનો કુત્રિમ ત્યાગ દેખાડો. તમે મનમાં અલિપ્ત રહો. બહાર કર્મી રહો અને નિર્લેપ ભાવે જગતમાં વિહાર કરો.

કૃષ્ણ! તમે વિલાસવિષયના તથા પરમાર્થ વિષયના અનેક પદાર્થોમાં જે કોઈ સાર-અસારપણા જોઈ-કરી છે તેને બરાબર ચુકવ્યા હશે. માટે હવે જેમ તમને ઠીક લાગે તેમ જગતમાં સારા વિલાસ કરો પણ. તમે મનમાં વિલાસનાં અભિનિવેશ, અત્યંત રાગિષ્ટ રહીને બહાર કૃત્રિમ રોદ, ત્યક્તપણા, નિંદા અને અન્ય કૃત્રિમ ત્યાગ દેખાડવો જગતમાં નિર્લેપપણે વિહાર કરો.

કૃષ્ણ! તમે અનુકરણ ન કરતાં કરીને બુદ્ધિથી અત્યંત રાગરહિત અવસ્થા રાખો, અસારરાગના પોતે નિર્લેપ રહીને કોઈપણ જગતનાં કોઈ પણ કાર્ય પ્રત્યે જેમ જગતમાં વિહાર કરો.

(૪) પરમાર્થિક રીતે કોઈ વિકાર કરતાં કોઈ પુરુષને કદાચિત્ કોઈ બંધન થયું જ નથી અને બંધન તોડવાને તમારે મોક્ષ પણ કરવો નથી. આ અધ્યાત્મ જગત માટે જ દેખાડ્યું છે.

આપણે બંધન તો કલ્પિત કલ્યાણો છે, અનુભવ છે, અને અર્થમાં વ્યાપક છે. તેનો બંધન થયું કેમ કલ્પવું? પ્રથમ બંધન કલ્પવું નથી તો પછી મોક્ષ પણ કોણ કરવા માંગે?

જેમ સ્વપ્નમાં અનુભવ પર જીવ અનેક પ્રકારના કર્મ નો બંધાય છે તો જાગ્રતમાં પણ જીવ બંધાયો છે. જેમ સ્વપ્નમાં જીવ પોતાના અજ્ઞાનથી બંધાય છે તો જાગ્રતમાં પણ બંધાયો છે. તમે દેખાવ્યાવાળા જીવ-બુદ્ધિના ખોટાનું સત્ય જાણી ચુક્યા છો અને અંતરથી રહિત થયા છો માટે સંસારના જેમ નિર્મળ રહો. તમે પૂર્ણ રીતે સમજી ચુક્યા છો, માટે નિરાગ તથા બંધન રહિતની અવસ્થા વિચારવાથી જ થાય છે.

(૫) હવે તમારે પુરુષનાં સંસારવ્યવહાર તે માટે જેમ પહેલાં જ્ઞાનકર્મ નાં વિલાસ કર્યા તેમ કરવું એ છે. કૃષ્ણ કેવળ

Date:-

સંસારસ્વરૂપ પ્રકૃતિ જ છે' સંસારને મિટાવવા પ્રયત્નો પણ સંસારને બદલવા સાથે સંબંધ જ બની રહે છે. તમને ત્રિગુણ નો પ્રકાર ખબર હોવો જોઈએ તેમ સંસાર પણ પ્રકૃતિ જોવો જોઈએ છે, સંસારમાં તમે કેવા પદાર્થને સારો ગણો જે ખોટ કરો ?

જેવા સંબંધ સંસારમાં દુઃખ ઘરનું પણ દેખાય અને પ્રસન્ન ઘરનું પણ દેખાય ત્યારે, ઘરનું સંસાર પોતાના કાર્યને સમજવું જોઈએ કે જ્યાં સુખ કે દુઃખને માનો જ બની, ઘરનું જ્યાં સમજ્યા જ કરવા કરો, કેમકે પ્રકૃતિમાં જ બધું વ્યાપક છે. તમે સંબંધિત્વ માં છો, સંસાર સ્વરૂપવાળા છો, સંસારના જ પોતે વ્યાપક છો, પુરુષરૂપ છો, અને નિત્ય મુક્ત જ છો. તમારો સ્વરૂપમાં સંસાર કે દુઃખ સંસાર નો સંબંધ જ નથી.

તમે જે જોવો છો ત્યાં પણ જેમ કારણ મુજબ્યો માં સંસ્કૃત ગ્રંથો હોવો જોઈએ તેમ તમે જેવામાં જે પદાર્થો વિષે વિચારો છો. સંસ્કૃત જ્ઞાન ઘરમાં પણ બીજે જેમ ઘરનો, બીજે જેમ ઘરને પણ જોવે જેમ ઘરનો સંબંધ વ્યવહાર જોવા કરવું જોવે સંસારના ભાવે પદાર્થિત છે પણ તે તો સંસારવાસ માટે જ છે, સંસારને માટે નથી. કેમકે તમે તો જ્ઞાન છો, માટે નિશ્ચિંત રહો.

જેમાં નિરંતર દુઃખોજ પ્રાપ્ત થતા કરે છે જોવું
(2) જ્યા સંસાર નું સ્વરૂપ સંસારમાં જોવા મળે છે. તમે તો જ્ઞાન છો તો નિશ્ચિંત રહો. સંસારનાં સ્વરૂપમાં કોઈ પણ જોવું નથી જેમ સ્વપ્નમાં સ્વપ્ન વિના બીજા કશા કરો પદાર્થ નથી, તેમ જાગૃતમાં જાગૃત વિના બીજું કંઈ કરો ? કેમકે જ્ઞાન નું સ્વરૂપ નિર્વિચારમાં છે ત્યાં પણ જોવા જોવામાં જોવા જોવા છે. જોવે જોવે જોવાનુભવ પ્રકાશમાત્ર જોવે કોઈ જોવા નિર્વિચાર જ છે. જ્ઞાનમાં નિરાકાર રૂપે કોઈ કોઈનો નિષેધ, શબ્દ કોઈ નથી પરંતુ જોવું જોવે જોવાનુભવ જોવા જોવા જોવા

Date:- 6.5.25

વિચાર વહ્યો આવશે તેમ તેમ વિદુર સંજ્ઞા કાર્યો રોજ થતા જશે કેવા વિશ્વવાળાઓ જે જોઈએ રાખે છે. કેવા વિશ્વવાળા પુરુષો બુદ્ધિના આવરણ પર કંઈ કેવાય અર્ક માં સમજાય જ રાખે છે. 'જેમાં કંઈ નથી એવું કંઈપણ નથી એ જે મારું છે એવું કંઈપણ નથી' એવા રટણ જો પાકો વિશ્વાસ રાખને મહાત્માઓ અર્કના સમજાય પાર પાર્યા છે.

આવા પુરુષ સ્વરૂપ આવા પર આકાશ જાણે એવા વ્યાપક કેવાય તારા સ્વરૂપ પામવા જે નથી. કે કેવા પામવા નથી. આત્મસ્વરૂપ માં રહેવા પુરુષ કર્મ-યોગ ના આત્મનિષ્ઠા ના કંઈ રહીને અર્ક જગતને આત્મસ્વરૂપે જોવા જે કરે છે.

5-19 પુરુષ અને પ્રકૃતિ નું સમજાવવું.-

પરિચય આપ્યો:- એક સમયે કૈલાસના મુનિ જે ત્યાં બે પુત્રોએ જન્મ લીધો. મોટા પુત્ર પુલ્સ અને નાનો પ્રકૃતિ નામે કેવા. સમય જેમ જેમ બે પુત્રો માં મોટો જે પુલ્સ કેવો તે પુત્રોમાં પર મોટો અને સમજવા માટે નાનો પ્રકૃતિ જ્ઞાન માં અભિમાની કેવો. અને કેવું મુખ્ય માં તો તરફેણ કેવો પણ પરમપદને પકડવો જ કેવો.

કાળે કરીને કૈલાસના મુનિ કૈલાસમાંથી પ્રસ્થાન કરવા અને જેમાં કોઈપણ કંઈ નથી એવા નિર્વિષય પ્રકૃતિને પ્રાપ્ત થયા. ત્યાં મુનિના પ્રતાપે પણ પુત્ર પોતાને સમજવાની ઇચ્છા કરે. અને પ્રકૃતિમાં પોતાને અનુસરી સમજા પુલ્સ તો એકવડિયાપણે એકાંતિકેવું કાર્યો સાધ્ય કરવામાં પોતાને ગમે પ્રકૃતિ પોતાનું એક જ્ઞાન બીજા ન જોવા વિવિધ કરવા લાગ્યો કેવો.

ત્યારે બ્રહ્મા તરીકે ના નિર્વિષય પ્રકૃતિ પુરુષે પોતાના અનુજ પુત્રને કહ્યું 'કે અનુજ ભાઈ! તારો વિષય અને માયા તો મોટા બ્રહ્માંડના પ્રકાશ માં જ રાખેલા કે. કે અર્ક પદાર્થોનો અભિપ્રાય કેવા કે, પ્રકૃતિવેત્તાઓ ના અનુકૂળ કે. તારા માયા-વિષય

Lakeer

પદાર્થ અને પ્રાપ્ત થયા તારું તેનો કોઈવિષય કેવા

Date:-

કેટલું પાપ કરે છે? શું ઉપાય કરવું છે? આ સંસાર માં માણસ પાપ ઉપાર્જન કરતા થાકતા આવતા બોધ પણ લેતો કે અનેક જન્મોમાં ચારાસો ચોરાસી યોનિ ગયો છે તો હું આવો જ ચારાસો માં ફરવા ઈચ્છું છું એમ જાણી બધું તોમને દુઃખ આપ્યાં સંસારીક જન્મોમાં ફસાયેલ પુરુષો થયા છે તેવા ઋષિઓ કે જે તેમનાં પુરાં જીવનમાં એમ પડ્યા બધી. કુમાર! તું પુરુષાર્થ દ્વારા પરલોક સંબંધી વિચાર કર. વાસ્તવિક જોતાં તું પડ્યા બધા ફસાયો છે. તું તારા ફસાયેલ ચારા માં માં છે તેને તું કોણ? છે. આ બધો ફસાવો ફસાયો ચારાઓ બોલાવ્યાં સંસ્કૃત સાહિત્યમાં માંહ્ય જ કિસ્સો ફસાવા બદલ બોલાવ્યો જોવામાં આવે છે.

S.20 ફસાયેલ ઋષિ બોલ્યા:-

પુરુષ બોલ્યો: હે માણ! પિતા કોણ છે? માતા કોણ છે? મિત્ર બંધુ કોણ છે? આ બધા માણસો આમ ફસાયેલ કારણો કોઈક બોલાવા બંધાયેલ જ ઉકેલ કરે છે. બોલવા જ જોઈએ ઈશ્વરીય તું કારણ છે-ફસાવા જોઈએ જ છે. અને સર્વવ્યાપક છે. આ જ કોઈ ફસાયેલ બોલ્યા ઉપર બધા જુદા જોવામાં આવે છે? કોણ હતું? એમનું બોલે બોલાવા બોલાવ્યાં વિચાર જ વિચાર કરો જો.

તું કુ પુરુષ-બાળ દ્વારા ઈશ્વરે મિથ્યાત્વ ના જ 32 પાસા છે. તું અનંત વિચારોનું બોધક બુદ્ધિમાન જ છે. તો પછી તારા માતા-પિતા. બંધુ મિત્ર કોણ કોણ હોય? ત્યારે બોલવાનું શું અને પરાણું શાથી? આ ફસાવું તો અનેક યોનિઓ માં જન્મ ધારણ કરતા જોવામાં માતા-પિતા, બંધુ, માટે કોઈ કેમ બધા કરવા? પૂર્વે આ અને તારા જેવા બધા યોનિઓ માં તું ચોંકો, ક્યારે તારા જન્મ્યો હતો. પૂર્વે બધા ગયેલા તારા વાસણાઓ નાં, કેમ કોઈ ફસાયેલ તો કુ ઉપાર્જન માટે ચુકેલ બુદ્ધિ વડે બોલ્યું હતું. આ સંસાર માં ફસાવેલાં માણસોને જોવાનો બોલવા બોલાવ્યો પોતે પિતાજી ચાલ્યા છે તેમ માતાજી પણ ચાલ્યા ગયા છે. એમ છે, તો આ સંસાર માં દુઃખનું અને સુખનું શું પ્રમાણ છે? માટે સંસારો છોડને

Date:-

કોડી દશને રહસ્યપડ્યો રહીશે મનમાં 'કું' એવા ઘણાય રહેલા સંસારની માયામાં જ કોડી દશને ઘણાયેલા પુરુષો જે ગતિને પામ્યા છે એ ગતિને હું પણ પામ્યા પણ - બારું બિલ્લુ થાય.

(૪) બ્રહ્મિષ્ઠમાળ રમા સંસારમાં ઘડતી-પડતી સ્થિતિઓ રૂપી સર્વોત્તિષ્ઠના બુમકડા ને મિટાવા સમજે કે એને મનમાં જેણ કોઈપણ ભ્રમણા રાખવા જરૂર નથી જેથી તો કુદરત નિરાબિમાળ - -પણે વ્યવહાર પુરો કરે છે. તારો આત્મા સુખદુઃખ રહિત છે. અને જરા-મરણાદિ પણ રહિત જ છે. તું એકલો થઈ જાવું જ સમરણ કર. એના મૂઢ મનવાળો પણ તરી. તાર સુખ કે દુઃખ, માલા-મિલ્કત જેવું કોઈપણ તુચ્છ પદાર્થ. જરા, જેમ પણ જાણવા જેવું તો આત્મા જ છે. મહાત્મા દ્રષ્ટિ વાળા એને એના પહેલાં કાર્યો કરનારા જ્ઞાનીમહાપુરુષ જોડે જ એકાંતવાસમાં રહેનારા એવા મહાત્માઓ જોડને સાક્ષાત્કાર જેવા કરે છે.

આત્મવેત્તા મોટા ઝરોર ના વ્યવહાર જોડે કર્તા હોવાથી મનમાં અપેક્ષાઓથી રહિત કુદરતને લાયક એકદમ જ છે. આવા -વેત્તા પુરુષો ઝરોર ના અદ્ભુત કાર્યો કરતાં કોઈ દિવસ પણ કું મનમાં આશ્ચર્યજનક રાખતા જરા. કે ભાઈ! તું પણ મનને અદ્ભુત) ચમત્કારમય કોઈ ક્રિયાઓ રહિત કરી દે. એને આત્મ મનન કરવા ના બદલે કોઈ પણ એને ઇતિહાસમાં આત્મા ના જુદું? સત્ય વિજ્ઞાનું થાય. આમ અદ્ભુત મહાત્માને સંપૂર્ણ રીતે ઓળખ્યા જોડે તું પોતામાં જ સંતોષ ધારણ કર.

5.21 ચમત્કાર આત્માનો ગુણ નથી

એના પછી બંને ભાઈઓ જ્ઞાન અને અનુભવ ના પાઠ પઢેલા. એના ઝરોર ના પ્રારબ્ધો ભોગ થવા મુક્ત રહેવા. એને એને બંને રહિત ક્રિયાઓ ના પોતે આત્મ પણા એવા ત્યાગવા પાછા.

બ્રહ્મિષ્ઠ બોલ્યા: અમારા કું વત્સ! આ એમાંના ચમત્કારોનો ત્યાગ કરવો એ જ મુખ્ય ઉપાય છે. ચમત્કારોને ત્યાગવાનું સંપાદન થી બાકીના બધે મુખ્ય તો ઉપાય જરૂરી. જેમ ખોટું પડવાથી અર્જિત બદલો જાય છે તેમ ક્રિયાઓ કરવાથી ક્રિયાવેત્તા બદલો જાય છે. અને જેમ ખોટું ના પડવાથી અર્જિત નષ્ટ થઈ જાય છે તેમ ક્રિયાઓ નહી કરવાથી જ ક્રિયાવેત્તા બદલો જાય છે.

Lakeer

Date:-

કૈરામ! તમે રમાનું કેટલું(516) દેવા નામના વસ્ત્રાલયનો ત્યાગ કરીને અને કુટુંબમાંથી કિશોરદર્શિકા દેવકોડો ના રામે જેણે રમવાનો વિચાર કરવા રમણ પાડ્યો.

કૈરામ! જગતુકલ રંગભંડળ રમા રમવાને અને નિયમિત પદ્ધતિ મે તમારા પાસે કરી. જે પુરુષ વિચારનો વિચારણા કોઈ નથી, તે પણ જે રમા પદ્ધતિવિધ આવે તો તે કોઈકરને મુંઝાવા નથી. જે પુરુષ વિવેકદ્રષ્ટિ મિત્ર અને પ્રાકૃતબુદ્ધિ રૂપ રમણને રમાને રમતને વિચારણા કરે છે તે પુરુષ રંકદોષ મુંઝાતો નથી. વૃષણ અને મમતા તોડવા માટે કોઈ જે રંકદો મારા પાર ઉતારે છે. રમાપતિરમણ વિવાદ માટે જેરામ રામના રાજ-રાજનો રમણરાજ કરીને પ્રીતિના વર્તને ગુરુનો વ્યવહાર કરીને પડ્યા મનને પ્રસન્નપૂર્વક પોતાના કુટુંબરજ વિમલરમા પાડ મારા સહેવું. વિમલના વૃષણનો ત્યાગ રૂપ મકરમાને પ્રાપ્ત થયેલા વિચારજ જે કુળ મળે છે તે કુળ જોઈ પોકરીને રામના પડ્યા મળવું નથી. જેમનું મન રંગમાલરકુટિલ પણ હોય તે પુરુષો રામરા-બરસના રમારામોરૂપ દરકારોના રમા જેવા જેવરૂપ પાડલની પેઠ મા પડવા નથી.

વિચારરૂપ મોટા વૃક્ષના 'રમારામો' નામના રામા-રમા રમણના વિકારોને હોંકારો દેનારા છે. જો તેમણે કપાઈ જાય, તો વિચારરૂપ મોટું વૃક્ષ ચુકાઈ જાય તો જે દારણરૂપ વૃક્ષ એક-રસના રાતે રંકદો રામોરામો પર ભરપૂર રામ છે. જે રમણ દારણ રૂપ વિચારરૂપ વૃક્ષને નાશ કરવામાં રમાણે તો બાકી રહેલ પદના પૂર્તિરામ. કૈરામ! તમે ઉત્તમ કોઈ રામને વિચારણ પૂર્તિરમોરૂપ રમારામોને ઉગવા જે દો નથી, તો તમને રંકસાર તો બાધ કરે જ નથી. તમારું વિચાર પ્રમાણે પૂર્તિરમોના રહિત પણે રમાવિચારણાને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે તમે પોતામાં જ મોક્ષમય વિદ્વત્તાની રમાને પ્રાપ્ત કરશો.

જે વિચારણા છે તે જ વિચારણા પૂર્તિ છે એમ કહેવામાં રમાવે છે. તેમ મને વિચારણા પૂર્તિરૂપ રમારામો ત્યાગ કરીને નિશ્ચિત થારશે. કેમ કે પૂર્તિરોધ તમને તે પૂર્તિ તો રમમાં કરાવે, તો પુનઃ જન્મ થાય જ છે. માટે વિચારનો પ્રયત્ન વિચારણા પૂર્તિ તો જ કામ કરે. રમાના વૃક્ષરામોને રોપ કરીને 'રમારામ' નામના મહારંભાદમ તોડી નાખીને નિર્વાણરૂપ થારશો. મનમાં રહેનારા તીવ્ર રમારામોને ગળિત કરી મુક્ત થારશો.

Date:-

S.22 બલિરાજનું રમાખ્યાન. બલિરાજને કરેલો વિચાર.

પરિવ્રાજક બોલ્યા: હે રામ! પછી બલિરાજ તો પોતે રાજકારભાર વિચારવા કે ઇચ્છા નિર્ભર રાજા તો પૃથ્વી ઉપરનો.

રામ બોલ્યા: હે ભગવાન! આપના મુખથી હું કેટલા મોટા ચમત્કારિક પુરુષ તે પૃથ્વી પર થઈ ગયેલા તેનું વર્ણન સાંભળ્યું. મારા મનમાંથી બૂરાઈના વિચારો તો સંપૂર્ણ જતા રહ્યા છે. પરંતુ આપ આ રીતના વચનો સાંભળવા હું તૃપ્ત જ થતો નથી. હે પિતાજી! ફરીથી મારા મનમાં રાજાના ચરિત્ર વિષે બલિરાજને લગતે પૂર્વકાલના રાજા ની પ્રાપ્તિ વિષે જે સાંભળ્યો. સદ્ગુરુએ આપ શ્રીમુખે તે બોધ રૂપાયમાં પરિશ્રમ તે ગંગાજીમાં નથી.

પરિવ્રાજક બોલ્યા: હે રામ! હવે બલિરાજનું વૃત્તાંત સાંભળો. તે સાંભળવાથી તમે સઘળું રહસ્ય સમજીને બોધ તે પ્રાપ્ત થશો.

આ બ્રહ્માંડ માં કોઈ એક વિષયમાં પૂર્વજોએ પાપાચરણ કરેલું હોય તે પ્રારબ્ધ છે. જે પ્રમાણે રાજાએ પોતે કરેલું ભોગવવું પડ્યું. એક એક જીવમાં બધાએ પોતાના પોતે બાંધેલા કર્મોનું ફળ ભોગવવું પડે છે. ત્યાં વિશેષ તો પુણ્ય પાપ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હોય તે મનુષ્યોના હોય. કોઈપણ જીવ પોતે કરેલા કર્મોનું ફળ ભોગવવા જન્મ લે છે. ત્યારે ઈશ્વર પોતે પોતાની માયાથી જીવોને ભોગ ભોગવવા માટે જન્મ આપે છે. પોતાના કર્મોનું ફળ ભોગવવા જીવ

Date:-

તે બોલ્યો : ઈ, મારા ભાઈ રમાવ્યું, જગતની પૂર્વ પર પ્રદક્ષિણ જે જોઈશકારા અને રમાત્મતત્વ જગાડનારા મારા મહારાજા પિતા વિશ્વામિત્રને આ પૂર્વે પુછ્યું કુતુ કે 'જેમાં અંધાર રંગબેરંગ રહસ્યો કુમારો અને સુમારો અહાલો કડાકૂટ કોલ પ્રકાશ રહેલો રંસસાર તો રાંત કયાં કહેવાય છે. કે પિતા મારા મોટું કયા રથળમાં રોજ થાય? અહાલો ભૂગડાયેલો કયા રથળે રહી જાય? અને પુનરાવૃત્તિ વિનાનો રમણ વિશ્રાંતિ કયા રથળમાં થાય? રંસસાર રમણ વિશ્વમોમાંથી મરવાનાં રમુખમાં નિવૃત્તિ (રમણનો વિરામ) કેમ થાય?

5.23 વિશ્વને જગાડવા માટે રામ અને મંત્રનું ઉદ્બોધન

વિશ્વામિત્ર બોલ્યા: 'કે પુત્ર રમણાંત વિસ્તારવાળો અને મોટા રમણકારવાળો એક દેશ છે. જેમાં દરિયા દરિયા કુંગરો કોલોકાય રમાઈ જાય છે. જેમાં સમુદ્રો, પર્વતો, વનો, તળેટી પૃથ્વી, રમાકારો, રવર્ગ, વાયુ રાંદ્ર, સૂર્ય કે લોકપાલો, દેવલાઓ દૈત્યો, અસુરો, રક્ષો વગેરે, જેમાં રમાવર જંગમ કોઈ નથી. તોય કુરા-જાનવર લોકો નથી, લડકો નથી, કુ, વિચળુ, દાઢ કે રીંછ વગેરે પડ્યા નથી.

અને દેશમાં મોટા પુકારવાળો, અહાલું કુંવારું, અર્ધમાં વ્યાપક, અર્ધરૂપ એક બાજે મોટો રાજા છે. તે અર્ધદા ચુપ રહે છે. અને રાજાએ અહાલા વિશ્વારોમાં તત્પર રહેનાર એક મંત્રી કરેલો છે. તે મંત્રી અહાંરિત વાતને વરવ દૃષ્ટિ રમાન અને દૃષ્ટિને રમદૃષ્ટિ કરી દેનારો છે. તે મંત્રી કોઈ ભોગવા રાકતો કે ભોગ રાકતો નથી. તે જડ છે છતાંપણ કેવળ રાજા ને માટે જ અર્ધદા રમણનું કુર્ય કરે છે. રાજા તો કેવળ રમણ પદ રમાંત માં રહે છે.

અજિત બોલ્યો: રમાતો દેશ, રાજા અને મંત્રી કયાં? કેમ કુજુ રમાધકો તેને જોવા નથી?

વિશ્વામિત્ર બોલ્યા કે પુત્ર! તે મંત્રી રમેલો વિચારમાં છે કે રમાધકો તો શું? ચાલ્યા કરતાં કેટલો-કેટલો ભોગ તેને કળ રાકતો નથી. તે રાસ્ત્રથી મરતો નથી. તે મારા તોળાં રાજા થી જતાય એમ છે. જેનું ચિત્ત્વ વાળા અને મોક્ષમાંથી જેમાંના રમણના વિશ્વાળા બુદ્ધિને તેને જગાવા રમર્થ થાય તો તેને દૂર મારું. હું તે મંત્રી ને જગાવા રાટ કરું. જેણે રર્વકોઈ જોયું નથી.

Date:- 7.5.25

S.24 મંત્રી તે વારા ફરીને રાજનું દર્શન કરવાનો ઉપાય :-

વશિષ્ઠ બોલ્યા : હે વિદ્વાન ! અમે અત્યારના મંત્રી કરતાં ઉપાયજ્ઞ બનાવ્યા ? તે કોણ છે ?

વિશ્વામિત્ર બોલ્યા : હે મુનિ ! અમે મંત્રી કરી પણ બનાવ્યા છે. બીજા દેશોમાં અમારા વિશ્વાસુ છે. તેમને બોલાવી રાજાને દર્શન કરવાનો ઉપાય કહું છું તે સાંભળો.

તે મંત્રીને જે મુજબના પહેરવેશમાં રાખવા તે મુજબના વસ્ત્રો પહેરે છે. તે પ્રમાણે પહેરવેશમાં રાખે તો તે પહેરવેશને બદલે જ બોલે છે. જેથી અમે મંત્રીને બોલાવીને મુજબના વસ્ત્રો પહેરીને મુજબના વારા ફરે છે તેવાને રાજનું દર્શન કરવા રાજમહેલ પુનઃ પ્રાપ્ત થયો છે. રાજાનું દર્શન થવાથી તે મંત્રીના વારા પૂરા થયા છે.

આમ અનુક્રમે કરીને રાજનું દર્શન અને મંત્રી તો પરાજય અને બીજાનો અનુક્રમે પ્રારંભ કરવો જોઈએ. તું પણ તારે દરેક અધિકારીઓ પુનઃપુનઃ કરીને રાજાનું દર્શન અને મંત્રીનો પરાજય એ બંને સંપાદન કરીશ, તો બધાંમાં મહિમા તો લાગે જ તું તે રાજા તારા પૂર્ણ થઈ જશે.

તેમનું કહેવું સાંભળી, તેના સહાયક દુઃખોએ બધા ફરનારો મોકલ્યા. જે તે દેશમાં રાજા કહ્યા. તેમ બધા અધિકારીઓ બદલી નાખ્યા, બીજા અધિકારીઓ રાખીને રાખ્યો. તેમને જોઈને કે અહીં બદલો મંત્રી ફરી ગયો છે તે બીજો કોઈક બદલો પણ છે, એમ સમજ્યું.

બધા જ બધા બનાવો પાછળથી પણ છે. જે મુજબનો પહેરવેશ પણ રહે છે તેમ બધામાં બધા બનાવો રહે છે. અને બધા બનાવો તો બદલાતા રહે છે, બદલાતા પૂર્ણ થાય છે. પણ અને બધા બનાવો બદલે જ્યાં છે. તે તો મુનિવર્ય જ બનાવો છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા તેના ખુશીમાં કહે. વિશ્વામિત્ર કહ્યું : હે મુનિ ! અનાદિના વિષયો પર અનાદિના અનુરાગ બદલે. બધાને બધા વિષયોમાં જ અનાદિનો મુનિ છે. તેમાંથી દુર્લભ છે તેમ અનાદિના રાખે રહેતા છે. અનુક્રમે અનાદિના કરવામાં આવતા અને વિષયો પર ના અનાદિનો મુનિ મુનિમાં પ્રાપ્તિ કરાવે છે. ત્યાં વિચારવા થી અનાદિ જેવાની થાય છે. જે માણસ આ મુનિને તે વિષયો ઉપર પરંતુ ભોગ

Lakeer

Date:-

વિષયવસ્તુ તેનો સ્વીકાર જ કરે નહીં. તેને સ્વ-મુક્તિ પ્રાપ્ત થતી જ નથી. સ્વજન તું પુરુષાર્થપૂર્વક જો સ્વીકાર તો સ્વે મુક્તિને ઈશ્વર કર. સ્વ માટે 'દ્વૈત' આખરી પરમ્ જો ત્યાગને ઈશ્વરમાં પુરુષે નિરંતર સ્વીકારવા જોગો પ્રપંચ મો મુક્તિ કરતા જોઈએ.

ત્રિલોકમાં સ્વાનુકૂળ કરતે પામવા ઈર્ષા-દ્વેષ ત્યાગને પુરુષાર્થ કરવો રહે જ ઉત્તમ સ્વીકાર છે. જગતમાં દ્વૈત કેટલામાં રહ્યાં છે પણ દ્વૈતનું સ્વરૂપ જાણ્યા કોણ જ્યારે. પ્રાપ્તમાં ઉત્તમ જ્યારે જોવાનું જ કરવા માટેમાં રહ્યાં છે તો જે દ્વૈત કહેવાયા છે. 'દ્વૈત' રહે શબ્દ પામર પોકળનો જ છે. પણ પુરુષો નો જ્યારે.

(૪) અમારા સિદ્ધાંતમાં જે મત છે તે જ કર્યું છે સ્વીકાર માટે રહે મતને પુકારવું નિરામય કરતાં રહેવું કરે છે તેવું નિરામય કરતાં તેને પ્રાપ્ત થયા છે. મત જે રાજે દ્વૈતના કલ્પના કરે છે રહે રાજે દ્વૈત કલ્પાઈ ગયા છે. મત કલ્પાય કારણે નિરામય કરતાં સ્વીકારવામાં જ કલ્પાય છે, કેટલા રહેવું અર્થે જો કરતાં રહ્યાં કે ના રહ્યાં રહેવા ચરકતાં કલ્પાય છે છે. રહ્યાં કેટલાં રહેવું કારણે કરતાંથી સ્વીકારવામાં જ કલ્પાય છે. માટે દ્વૈત ના રહેવામાં કરનાર મત જ છે. રહે મત જો કલ્પાય અર્થે રહેવું કરતાં રહેવું મતમાં રહેવું કરતાં, પરમાત્મામાં રહ્યું રહેવું જો દ્વારા રાખ્યો ગયા, તો જેમ રહ્યાકાશ માં પવન રહેવું રહે તેમ પોતે પણ રહ્યા પુરુષાર્થ જ નિરામયે માં રહેવું રહે છે.

રહે જગતમાં રહેવું જ્યારે કલ્પાયેલું દ્વૈત' રહે રૂઢ શબ્દ પામર જે પડાડ જેવો લાગે છે. સ્વીકાર જવું રૂપક મત છે ત્યાં રૂપક દ્વૈત પણ નથી રહ્યું કોઈ પુરુષ જો નિરામય પણ નથી જ. મત જ્યારે પણ જો કોઈ દ્વૈત છે નિરામય પણ કોઈ જ્યારે. મત જ્યારે પોતે કોઈ જોવાનું રૂપક જ્યારે જો રહ્યાં રહેવું, પુરુષ બનીને પુરુષાર્થ કરવા લાગે, તો તે રહ્યા પોકળ માં કોઈ રૂપક કરતાં પ્રાપ્ત થાય છે. પુરુષાર્થ કરવા લાગે તો જે કાર્ય કોઈ તે રહ્યા માં કોઈ પણ દ્વૈત કાર પડતો નથી. પુરુષાર્થ જ કેવળ નિરામય. સ્વીકાર જ્યારે પુરુષાર્થ કરતે જોવા કેવળ પુરુષિ નું રહેવાસન કરવું.

Lakeer

જ્યારે જ્યારે જ્યારે જ્યારે જોવાની

Date:-

ઉત્તમ પુરુષ ના ~~કર્તા~~ ક્રિયાપદો કર્તાના પ્રમાણે ફેરફાર થાય છે. તેમજ ક્રિયાપદનું અવલોકન કરતે બોલો ઉપર આકૃતિ રચે બંનેને ક્રમશઃ વાપરવા કરવા. જ્યા કુદરતી સ્થિત સ્થાનમાં માર્ગમાં જરા પડ્યા પુરુષની ઘણું ના કોણ ~~ક~~ ત્યાં કુદરત તેને સુમાર્ગે ચલાવવાનો પ્રયત્નમાં નિષ્ફળતા તે માણસો અવિચારી અયોગ્ય માણસો બોલાવવામાં કાઢવા, એક માણસને ચારેનું ખૂબ ફરવામાં મોકલ્યો એને એક માણસ ને ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો. જ્યારે સ્થિત સ્થાનમાં માર્ગમાં ફોટોક ચોક્કસ પ્રકારના ચાલ્યા ત્યારે નિષ્ફળતા બે માણસને ચારેનું ખૂબ ફરવામાં કાઢવા એને એક માણસને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો એક માણસને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો એને એક માણસને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો.

જેમ સ્થિત કુદરત પણ ફોટો તે જ પ્રમાણે સ્થાનમાં ક્રિયામાં ક્રમમાં બોલવા પ્રયોગ છે. સ્થિતિના ભાવકર્તા તમે તમે ક્રમે ચુકિયા અને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો એને એક માણસને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો.

જેમ સ્થિત કુદરત પણ ફોટો તે જ પ્રમાણે સ્થાનમાં ક્રિયામાં ક્રમમાં બોલવા પ્રયોગ છે. સ્થિતિના ભાવકર્તા તમે તમે ક્રમે ચુકિયા અને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો એને એક માણસને ચારેનું ખૂબ ગુરુ ની સેવા કરવામાં કાઢવો.

જેમ પ્રથમ અને દ્વિતીયનો આકાર સરખો જ રહે છે, તેમ વિધાનમાનું અવલોકન અને પુરુષાનુસાર ક્રિયાપદ બંને સરખો જ રહે છે. જ્યારે બોલાવનો કર્તાનું કરતાં સ્થિતિમાં ચાલ્યા ત્યારે ભવિષ્યકાળમાં વિધાનમાં બોલવામાં આવે ત્યારે ભવિષ્યકાળમાં વિધાનમાં અને ક્રિયાપદના વિભક્તિ પ્રમાણે બોલાવનો આકાર બદલાય છે. જ્યારે બોલાવનો કર્તાનું કરતાં સ્થિતિમાં ચાલ્યા ત્યારે ભવિષ્યકાળમાં વિધાનમાં અને ક્રિયાપદના વિભક્તિ પ્રમાણે બોલાવનો આકાર બદલાય છે.

Lakeer

પ્રથમ અને પુરુષ પ્રયોગનો આકાર કરે

Date:-

અને દેવલ જે અટકાવ કરે છે ત્યારે બોલે છે કે હું તારા માટે જ છું. જ્યારે બોલે છે ત્યારે પ્રકટ થાય છે, ત્યારે વિકાર પ્રકટ થાય છે. આગળ દેવ વિકાર ના બોલે છે કે હું તારા માટે જ છું. અને બોલે છે કે વિકાર જ્યારે પ્રકટ થાય છે ત્યારે બોલે છે કે હું તારા માટે જ છું. આમ બોલે છે, વિકાર અને આત્માનું અભેદ અભિવ્યક્તિ - તેઓ પરસ્પર સહાય ના મોક્ષને સિદ્ધ કરે છે. પહેલાં દેવ જે અવતાર કરીને અને પુરુષ પ્રકાર વડે દોષોને દૂર કરીને પોતાને બોલે પર અભિષેક કરવા બોલે છે.

પ્રથમ જે અંદરોબાર કે મા સંમતિ હોય અને દેવાવાર જે વિકૃતિ જે પડે અને ઉદ્ધારના અનુક્રમે દૂર કરવું - જે દૂર જે સારા જુગારીઓ સુકૃત મહાત્માઓ નું અવતરણ - સેવા કરવા. મહાત્માઓમાં અવતાર પર બોલે ના અભિષેક થાય છે. જેથી પછી વિકાર પ્રાપ્ત થાય છે કે અને મહાવાક્યો નો અર્થ નું જ્ઞાન થાય છે. મહાવાક્યો નો અર્થ નું જ્ઞાન પ્રકટ થવાથી 'અર્થ ઋતિઓનું તાત્પર્ય અભિન્નત્વ બ્રહ્મ મા જ છે' અનુભવ થાય છે. જે પછી મનન અને નો અનુક્રમે પરમપદ ની પ્રાપ્તિ થાય છે. જ્યારે જ્ઞાન વિષયોમાં વિરામ પામશે ત્યારે જ્ઞાન વિકાર વડે પરમ-પદ જે પ્રાપ્ત રહેશે. માટે ક્રમશઃ વિષયોમાં ત્યાગ માટે તત્પર થા. જ્ઞાન બ્રહ્મ પરબ્રહ્મ જ છું.

ઈ બ્રહ્મ પરમાત્મા! ઈ તને પ્રણામ કરું છું / જોઈ ઇષ્ટદેવ ને પ્રણામ કરવા બોલ્યા જોઈ. જોઈ અભિષેક ને આ પ્રણામ કરું છું.

5.25 બોલવાનું મન મા વિકાર જો ઉદ્ધાર અને બ્રહ્મ અવતાર ના ઇચ્છા :-

બોલે બોલ્યા (અવતાર) મારા વિચારોથી પૂર્વે જાણ કરેલું સારું થયું કે મારા અવતાર મા અભિષેક અને બોલે પર તત્પર અભિષેક ઉદ્ધાર પ્રકટ કે જોઈ અનુભવ પૂર્વે બોલે અવતાર થયું છું. જ્ઞાન મા વિકાર ઉદ્ધારથી મારા અહંકાર અંધારો દૂર થયાં છે.

આ જ્ઞાન બોલે પ્રાપ્ત છે. તે દેવલ મન ના ઉદ્ધારથી અવતરેલું છે. મહાત્મા પુરુષને સંસાર પર ઉપેક્ષા

Date:- 8.5.25

કેમ થતે? કુવે તો વર્તમાન મોટું મંદિરને જેમ સુંદર થાય એવો ઉપાય બોલવાનો જ બોજ્યો છે. અખંડ બ્રહ્મ જ એકલા પામવને રહેવાય તો શ્રીજીસ્વરૂપ નો પ્રાકટ્ય થાય. જીવોના ના કલ્યાણ માટે અમારા કુલગુરુ કુટુંબગુરુ જે રીતે રહ્યા કોણ છે? જાત શું છે? અને જાત પરિવર્તન કેમ થાય? એ બધું જે પૂછે. યોગેશ્વરીવાળા કુટુંબગુરુ નું ચિંતન કરે એટલે તે તરત પધારશે, અને પોતાના વાડીના અનંત મંદિરોવાળા સમાધાનો ઉપદેશ કરશે એટલે જે અખંડ સ્વરૂપમાં જ રહેશે. મહાત્માઓના ઉપદેશ સંભાળી વાળી જાત ફેર થયા છે એને તે કદી પડ્યા વિરહિત જીવ નથી.

5.26 પૂછવું જોઈ સમાધાન અને તેમનો સંક્ષિપ્ત ઉપદેશ:

વરિષ્ઠ બોલ્યા: જે રામ! અમારા વિચાર અમે ભાવિ રાજવી તેમને કમલપત્ર સમાન તેજોમયતા તથા પરબ્રહ્મ જે કંઈનું વિશ્રાંતિસ્થાન છે એવા કુટુંબગુરુ નું દર્શન કર્યું. કુટુંબ-ગુરુ પૂર્ણબ્રહ્મ કોમળ અને વર્તમાનમાં છે. બાળસ્વરૂપે તેમનું દર્શન કરવા મળ્યું એટલે નિરંતર દર્શન માં જ તત્પર એવા કુટુંબગુરુ બોલ્યા કે 'મારા જ વિચાર માં રહેજો મારો જીવાત્મા બાળસ્વરૂપ આ સમયે પોતાના બારમા તત્ત્વને બોલાવવા અમારું માર્ગદર્શન કરવા આવે છે.

પછી વર્તમાન અને અખંડ જોગવાઈમાં કુટુંબગુરુ પોતાના દિવ્યસ્વરૂપને પોતાના દિવ્ય ને બોલી રાજ ના ઓરડામાં ચાલ્યા. ત્યાં કુટુંબગુરુ ના રાજવી પુત્રના કિરણો ને બોલાવ્યા ને પછી ચાલ્યા. પછી તેમણે પ્રણામ કરીને બોલવાનું -

અખંડ જોગવાઈ ઉપદેશ પામેલા બુદ્ધિ મને એમણે કહેવા પ્રેરે છે તેવા વિચાર કરું છું. મહાન મોટું અખંડ-ધામ ઓળખ પર મને અનુભવ ઉપલબ્ધ થઈ છે. તેવા મોટું જે કિરણો કરવાને બોલાવવા ઇચ્છે છું. અખંડ ચિદાત્મસ્વરૂપ ના પ્રાગટ્યકાળ કેવા કુટુંબ છે? ચિદાત્મસ્વરૂપ કેવા પદાર્થ મહાકર્મી 5 - પૂછવા જે કિરણો છું? અખંડ કોણ છે? અને ચૈતન્યનો ભોક્તા કોણ છે? એવા મને કહેવા કરો.

(4) 'કુટુંબગુરુ બોલ્યા જે અર્થે દાનવો નાં યુદ્ધમાં! તમે વિનોદમાં રહેવાનું પૂછ્યું તો સાર કરું છું તે તમે સાંભળો 'અખંડનું જગત ચૈતન્યનું જ કરેલ છે અને તેના સિદ્ધિ

Date:-

પણ સૌંદર્યને જ અહંમ છે. પરાકાષ્ઠા સૌંદર્યસૂત્ર જ છે. વિષયસૂત્ર સૌંદર્યમાં કવિતા કોવાણે ત્યારે સૌંદર્યમય જ છે. તમે સૌંદર્ય છો, કું સૌંદર્ય છું અમે બધા અહંકારો ભેગા પણ સૌંદર્ય જ છે.'

'જો તમે વિવેક કરો તો અમારા ઉત્તરમાંથી અહંનું

(૪) વિસ્મરણપૂર્વક રમણ કરો. સૌંદર્યમાંથી જે ઉત્પન્નનું કુશી થયું

જે જ પ્રકૃતિ કહેવાય છે. સૌંદર્યમાં અહંના કુત્સા પદ છે, રૂ

૧૦ જ વંદના કહેવાય છે. અહંકારનું જે સૌંદર્ય છે તે જ પુરુષ

રૂપમાં છે અને જે અહંના વિશ્લેષણોના આધાર છે. આ વિશ્વમાં

ઉત્પન્નોને જે તમે અપવાદ કરશો તો તમે પોતે પોતાના

નિર્દેશન જ અપવાદરૂપ પરમાત્મામાં પ્રાપ્ત થશો. અહંનું સંમાર્જન

-વામાં અમારો તો રાગ માં કોમળતા કુતૂહલ જ પેદા કર્યા કરે

જશે. તેમ કરી તમે અપવાદ કરો! અમારું કહી અમારા

માં અહંકાર ભરવાના ક્રિમ તમને અહંકાર થશે.

S. 27 બ્રિસરાજને પૂર્ણાનંદ સૌંદર્યસ્વરૂપે વિશ્રાંતિ મળી. -

ત્યારબાદ બ્રિસરાજ એ મનહર અમા પૂર્ણાનંદ વિશે

કહ્યું: 'અદ્ભુત, પૂર્ણાનંદે અમારું જે કહ્યું છે. 'અમે જે અહંનું

પ્રકૃતિરૂપ છે તે સૌંદર્ય જ છે. કું સૌંદર્ય છું. અમે અહંકાર ભેગું

સૌંદર્ય જ છે. ત્રિરાવસ્થા પણ સૌંદર્ય છે. અમે અમે અહંકાર

ત્રિરાવસ્થા પણ સૌંદર્ય છે. પ્રકૃતિનાં ત્રણ અવંદરનાં અધ્યાસ

પદાર્થોસહિત અહંનું પ્રકૃતિરૂપ વ્યવહારિક રીતે સૌંદર્ય જ છે.

પ્રકૃતિરૂપ માં સૌંદર્ય પર જુદું કોઈ અસ્તિત્વ માં કોઈ નથી.

જે સૌંદર્ય છે તે સૂર્યને 'અમે સૂર્ય છે' એમ જાણે જ્યારે

તો પછી સૂર્યને અને અંધકારને પરસ્પર શો ભેદ રહે છે

સૌંદર્ય ને જગતને 'અમે જગત છે' એમ જાણે જ્યારે તો

જગતમાં જગતપણું શું રહે ?

સૌંદર્ય જે સૂર્ય રાશિને 'અમે સૂર્ય રાશિ

છે એમ જાણે જ્યારે, તો પાણીરૂપમાં સૂર્ય રાશિમાં શું

સૂર્યપણું રહે ? સૌંદર્ય સિવાય કોઈપણ વિશ્વ થયું થયું

રૂપમાં માટે જે કોઈ છે તે સૌંદર્ય જ છે. દ્રવ્યરૂપ પણ

સૌંદર્ય છે, રાગ પણ સૌંદર્ય છે, મન પણ સૌંદર્ય છે.

મનના સૂક્ષ્મરૂપો પણ સૌંદર્ય છે. અમસ્ત પદાર્થ પણ

સૌંદર્ય છે. કું આંખો બંધ કરીને જ્યારે તે વિષયોમાં

અમે અહંકારો ભેગા કરું છું તે પણ સૌંદર્યરૂપ જ કરું છું

Date:-

શરીરના કોઈ ફરતો ભાગ, જ્યાં મારું શરીર તો ચાલતું હોવું જોઈએ તેવું જોવું છે. તથા શું પદ્ય રહે એમ છે?

સદાનો જીવનનો એક સ્વાભાવિક જે સૌન્દર્ય છે, તેજ કું છું. મારું સ્વરૂપ જ સૌન્દર્ય છે. રૂપાકારમાં, રંગમાં પૂર્ણમાં, ધ્વનિ, ગતિમાં જે સૌન્દર્ય છે તે કું જ છું. કૈવલ્યરૂપે રૂપને દેખવામાં, રૂપાકાર તથા રંગોમાં જે સૌન્દર્ય છે તે કું છું. સૌન્દર્યમાં બાહ્યપદાર્થના કલ્પના સંમિશ્રણ જ તથા. રૂપે કલ્પના રૂપસંમિશ્ર છે તો જીવનમાં શાનું કે મિશ્ર પદાર્થ કિંમ? રૂપા 'બાહ્ય' નામનું જે રૂપાકાર છે તેનું સુરોમિલ મધુ કલાદ્રષ્ટા જ્યાં લોચનો કું જે અર્ધ-વ્યાપક સૌન્દર્ય છું તેનું શું કલાદ્રષ્ટા? સૌન્દર્ય જો રૂપા કેમ છે રૂપમ જાણો નથી, તો કેમ પદાર્થ રૂપો પદાર્થ છે? કેમના ક્રિયાદિક પદાર્થ સૌન્દર્ય વગર રહ્યા તથા. રૂપામ છે, રૂપરૂપા માટે સદાનો કેમ રૂપાદિ માટો તથા જે કોઈ રૂપમાનો છે, તેમને પદાર્થ સૌન્દર્યરૂપ જ છે. રૂપદર્શન વિચાર કરી જોતાં પદાર્થ રૂપા મોટા બૃહમાંનુ માંના સૌન્દર્ય વિના બનું કોઈ પદાર્થ રહ્યો નથી તેમ તથા. જે કોઈ છે, તે સદાનું સૌન્દર્ય જ છે રૂપરૂપા માટે કેમ પદાર્થના, રાગ પદાર્થના, મન પદાર્થ તથી રૂપને મનના દ્રષ્ટિથી પદાર્થ તથા. રૂપાદિ કૃષ્ટિ સૌન્દર્યમાત્ર માં ભેદોના કલ્પના ઘટે જ કેમ? સૌન્દર્યરૂપ કું જ્યાં વ્યાપક છું રૂપને અર્ધરૂપ છું.

સૌન્દર્ય પર પૃથિવીના કોઈ પદાર્થ નિર્ભર થતું જ નથી. માટે કું રૂપમંડ રૂપાંડ સ્વરૂપ છું. કું ભેદોના કલ્પનાથી રહિત છું રૂપને મારામાં કોઈ ભાવે ભાગ નથી. જ. નામ વિનાનું સૌન્દર્યનું 'સૌન્દર્ય' રૂપે જ નામ કહેવાય છે. તે નામ પદાર્થથી, પરંતુ સદાનો પૃકારના નામ-રૂપોના કલ્પના માં રૂપાંદરૂપાળ રૂપ જે સૌન્દર્ય છે. તે જ સૌન્દર્ય રૂપે કોઈપણ શબ્દરૂપે રહ્યું છે. કું કુરૂપોના તથા દુર્ગંધોના રહિત રૂપો સૌન્દર્યનો છું. સર્વદા પૃકારાત્મા છું. જીવપદાર્થથી રહિત છું. પૂર્ણ છું રૂપને પરમેશ્વર છું. કું કેવળ પૃકારારૂપ છું રૂપને સર્વદા ક્લેશોથી રહિત છું.

તેમને રંગદ્ર કેરાનાં રૂપામાં રૂપપ્રેમ જોતમાં પડેલા રાંદ્રના પૃતિબિંબમાં જેવો કલ્પનારૂપ રૂપાંદ મહાનિદ્રા જે જીવભાવ કિંદ્રા પામ્યો છે, તે પદાર્થ ભાંતિ જ છે. વાસ્તવિકતાથી કું મારા સ્વરૂપના રૂપાકારના જીવભાવનો પરાભવ કરું છું મારો સ્વરૂપમુક્ત રૂપાત્મા કેવું રૂપાંદ રૂપાકારોથી રંગાયો જ નથી.

Date:-

અને નિત્યમુક્ત છે. તે સર્વમાં વ્યાપક છે, અને કલ્પનામાત્રથી જીવભાવવાળો રહેવાય છે તેને હું પ્રણામ કરું છું. શૌનકમુખ, દૃશ્યોના રહિત અદ્વૈતરૂપ કલ્પનારહિતને અનુસરતાં સ્વરૂપવાળું અને દૈવાધીન પોતે સર્વને પ્રકાશ આપનારું જે પરબ્રહ્મ છે તેવું પોતે જ હું. હું તેને પ્રણામ કરું છું.

દૃશ્યોના રહિત કેવળ શૌનકમુખ, એકરૂપપણે સર્વમાં ભરપૂર થઈને રહેલું અને જેમાં મનના વૃત્તિઓથી માંડીને કલ્પિત એવાં અદ્વૈત પદાર્થો મુદ્દલ છે જ નથી, એવું જે સર્વના મોહું અદ્વૈત આનંદસ્વરૂપ છે, તે હું છું. હું આકાશના પેઠે અંતરના રહિત છું. વ્યાપક કર્તા પણ મુક્તમાંથી પણ મુક્ત છું. આ સ્વપ્નદૃષ્ટા ભોક્તા દૃશ્યોનાં કોઈપણ ભાવો મને સ્પર્શતા નથી. હું અનુભવરૂપ છું. સર્વ જેવા પદાર્થોથી ભિન્ન છું, દૃશ્યોરહિત છું. વ્યાપક છું. અને સર્વને પ્રકાશિત કરનાર છું. મારામાં કેવળ કલ્પનાથી પ્રાપ્ત થયેલાં જગત રૂપવંતા આવ્યા-ગયા કોઈપણ પદાર્થો વિભાગ પાડી દેવાને સમર્થ નથી.

જેમ એક માણસનાં જાગ્યા કાર્યમાં રહેલા દાનને બે માણસનો જમણો કાર્ય બદલે, કારણે કે કરવા પાછું આપે તોપણ તે માણસને કશી ક્ષતિ નથી, તેમ મારામાં કલ્પાયેલા પદાર્થોમાં પરસ્પર ગમે તેવા ગરબડ થાય તોપણ તેથી મને કશી ક્ષતિ પહોંચતી નથી. હું તો સર્વકાળમાં સમાંડિત રહેનાર છું. સર્વરૂપ છું. સર્વમાં રહેનાર છું અને સર્વમાં રહેલો છું જે કોઈ રૂપ દૃશ્ય છે તે હું જ છું એવોપણ મારામાં બીજું કોઈ તત્ત્વ પણ જ નથી. હું એક અખંડ જોતરૂપ છું, મારે ખંડત્વ-વિકલ્પો પણ મારામાં કોઈ વખત થયા એમ પણ નથી. હું જે અસત્યના જેવા રૂપે ક્ષોભ પામું છું, અને હું જે તત્ત્વબોધથી શાંત થઈ જાઉં છું.'

મહાવિદ્વાન એવા વસિષ્ઠરાજાએ આ પ્રમાણે વિચાર કર્યો અને ઓમકારની છેલ્લી અર્ધમાત્રામાં અર્ધ રૂપ તુરીયપદમાં પોતાનાં આત્મરૂપે અનુભવ કરતાં કરતાં તે સમાધિસ્થ થઈ ગયો. તેનાં સર્વે સંકલ્પો શાંત પડી ગયા. અને પ્રપંચના બધાક વિભાગોનો ક્ષોભ બંધ પડી ગયો. નિઃશંક રીતે તેની ઇચ્છા, દ્વેષ, દયા આદિ અદ્વૈતના ગમુદ્રમાં ડૂબ ફેંકાઈ ગઈ, તેની વાસનાઓ શાંત થઈ ગઈ અને તે નિર્મળ

Date:- 9-5-25

પહોંચ્યો. જ્યારે બિલ્વરાજ જ્યારે પરમપદનો સાક્ષાત્કાર થયો ત્યારે તેમણે પોતાનાં સ્થાનમાં રહેલા કોમ તે નિશ્ચલ થયો. તેનું મન સ્થાવરરૂપે શ્રીલ થઈ ગયે બિલ્વરાજ પથ્થરમાં કોતરાયેલાં પુરુષના જેમ તે સ્વસ્થ ગોખમાં ઘણા કાળ સુધી સ્થિર રહ્યો. તે નિર્મળ બૃહ્મસત્તાથી શોભવા લાગ્યો.

5.24 બિલ્વરાજને સમાધિ થયે દેવોને ચુકારાર્થનું સ્મરણ.

બોલ્યા. દેવોએ પોતાનાં રાજા ને સ્થાને સ્થિર થયેલા કાળ સુધી જોઈને બહુ ચાલ્યા કે હવે સ્વર્ગનું રક્ષણ કોણ કરશે? એટલે ઇન્દ્ર મંત્રીઓએ ચુકારાર્થનું સ્મરણ કર્યું એટલે તરત ત્યાં પ્રગટ થયા અને બિલ્વરાજ સામે પૂર્વવત્ જોઈને 'તમે સંસ્થાર કર્યા ત્યારથી આજ ઘણા વ્યાપ્યો છે. તમે પોતાનાં પ્રકાશને પ્રાપ્ત થયાં છે.' તેમણે ઇન્દ્રાદિકોને કહ્યું 'કે બિલ્વરાજ કેટલા કાળ સુધી સમાધિમાંથી જાગ્રત થશે.' સ્વામ

5.25 પૂરા કેટલા કાળ સુધી બિલ્વરાજ જાગ્રત થશે. તેમણે વિચાર્યું. 'અરે! બૃહ્માકાર પણે રહેવારૂપ પારમાર્થિક પદમાં બહુ કાળ સ્વસ્થ અને સ્વસ્થાવસ્થ છે જેમાં કંઈ વિક્ષેપ પામ્યો.

ત્યારબાદ તેમણે વિચાર્યું. 'કે નિર્વિકલ્પ કેવળ રૂપ કંઈ મારે ગાડવા કરવા જોગ્ય પદાર્થ કર્યો છે? કોનાં ગાડવા કરવા જોગ્ય છે' જેનાં સ્વાભાવિક જ મન કોઈ પદાર્થ ક્રિયારૂપ કરે, તો તે રાગરૂપ મલિનતાને પ્રાપ્ત થાય છે; પણ પદાર્થોને

(૪૦) મારા ગોચર મન તેવા પદને પ્રાપ્ત થવું જોઈએ. કે મોક્ષ શા માટે ઇચ્છવું છું? પ્રથમ મને બોલ્યા કે તે કોણે? કે મુક્ત બોલાવેલો કે બધા, અત્યા મોક્ષને ઇચ્છે છે, પણ તો કેવળ કોકરાળ રમત જેવું થાય છે. અને કેવળ ચાલ! મારે મૂર્ખતા કરવા ગઈ છે. કે મારે કેટલાં વિલાસને કે સમાધિને શું મેળવવાનું છે? કેવળ અને કેવળનાં સ્વભાવ ની ભાંજગડ લાગ કહેવા મારું સ્વાભાવિકત્વ પોતાનાં સ્વભાવને વિષે કેટલાયપણા પર જોવા કુદે છે. તો તે જોવામાં કોઈ વસ્તુ તેનો સામે ચઢે તો બળે ચઢે; પણ જેમ સ્વાભાવ મને કોઈ કાળે કે વૃત્તિઓ થવાનાં નથી. કે કેવળને ઇચ્છવાનો નથી તેમ કેવળનાં સ્વભાવને પણ ઇચ્છવાનો નથી. કે ભોગોને કે તેનાં ત્યાગને પણ ઇચ્છવાનો નથી. કે તો સ્વાભાવનાં રૂંવાડાંના રહિતપણે અને સર્વ માં સમભાવે જે રહેવાનું. મને સમાધિનાં સ્વભાવને પણ ઇચ્છાનથી અને જાગ્રતના સ્થિતિને પણ ઇચ્છા જ નથી.

Lakeer

Date:-

મારે ઇલાજનું પગલું શું કામ છે અને વૈભવનું પગલું શું કામ? મને ઈશુ ના સંબંધે બહુ કોલાહલ કે મહર્ષે પગલાંથી અને મને પગલાના સંબંધે બહુ કોલાહલ કે બધાં પગલાંથી. કે પૂજા પગલું નથી, પૂજામ પગલાં નથી અને કોઈનો વિહાર પગલાં નથી. અમારું કે રાજ્ય વગેરે મારાં નથી, તેમ બીજાઓ કે બીજાં રાજ્ય પગલાં મારાં નથી.

કે મને જ પૃથ્વામ કરું છું. કે બો બ્રહ્મ છું. આ જેલનું રાજ્ય કેવું કે બહારે બો પગલાં કે કોલ્ય પગલાં મારા અનુભવમાં જ રહ્યા. મારે ઇલાજ કરીને શું મેળવવાનું છે? કે ધ્યાને કે ધ્યાન બો બધે. કે કોઈ બો નથી અને મારું કોઈ નથી. મારે જે કેવે કર્તાપદાર્થનાં ઉપાધિમાનપૂર્વક કોઈ પગલાં કર્તવ્ય બની બો કે આ કેવાક આવવાનું રાજ્યાધિકૃત નું કામ ઉપાસકિત વિના કોણ મારે કરું બની? આ પછી બાબિરામ 'કેવેશ' નામનાં બારણાં બો ટકોરાવાળા મન પર કદાચાં રાજકારણે કરવા લાગ્યો.

બને બાબિરામ ઉપાકારના પેકે નિર્દોષપણે રહ્યું કે તેમને કે પૃથ્વીના પર રાજાના પ્રાપ્તિ પદાર્પણ તો તમે બધાં કુદે તમે પગલાં કેવાં જ વિચારોનાં જવાબદારીપૂર્વક રાજ્ય થવાં પામો. કે રામ! તમે પગલાં બાબિરામના જેમ વિવેકના કે ધ્યાન વ્યક્તિનાના પરમાત્મા કે 'કેવો' નિશ્ચય રાજ્યને પુરુષોપયોગી બન જ કોલ્યોત્પાદને પ્રાપ્ત થાય.

તમે કેવાં રાજ્ય છો. તમે જ બધાં પુરુષોત્તમ છો, તમે કોલ્યોત્પાદો કોલ્યો તમે જ આ જેલનાં અસંખ્ય પદાર્થોરૂપે રહ્યા છો. નિત્ય પૃથ્વીના કુદરત રાજ્યરૂપ કેવાં તમના મા આ રાજ્ય કદાચાં કોલ્યાકર-જેવામ જેમ પ્રકાશાયેલું છે. તમે જેમના નથી, મરનારાં તમે તો કે કોલ્યો બધાં કોલ્યોપયોગમાં રહેલા કોલ્યોત્પાદરૂપ કોલ્યોના પુરુષ છો. તમને જેમવાળા કે મરવાના ભાંતિઓ રહ્યો બની. તૂટવાના ભૂલિ થાય તો જેમ કોલ્યો રોગો પૃથ્વીના બને છે. તૂટવાનો કાળ થાય તો જેમ કોલ્યો રોગો નિર્મૂળ થાય છે. કુદે બોગોના તૂટવાને લક્ષ્ય કરીને તમે બોગોનાં કેવળ સાક્ષી જ રહ્યો. તમે કોલ્યોમાં કોલ્યોમાં છો અને કોલ્યો જેવાં પૃથ્વીરૂપ છો.

પૃથ્વામ તો કે જે નિશ્ચયરૂપ મનને પ્રિય લાગે, તે તે રૂપોને કોલ્યોત્પાદમાં કોલ્યોત્પાદરૂપ જામને. કોલ્યો કોલ્યોદ્રિયો નો નિગ્રહ કોલ્યોત્પાદ કે જે નિશ્ચયમ મનને કોલ્યોત્પાદ બને

Date:-

તેને ક્રિયાઓનો સાદાયકૂપ સમજે. પહેલાંથી તેનો અભ્યાસ પાકો થાય, ત્યારે તે ક્રિયાને પકડી લ્યે છે. 'ક્યાં થયું છે ક્યાં અગિયા છે' એ દિશાઓનો ત્યાગ કરવામાં આવે, ત્યારે જ સાધના સમતા નો ઉદય થાય છે. જે સમતા જીવનમાં સ્થિર થઈ ગઈ, તો જીવને ફરીવાર જન્મ લેવો પડતો નથી. મન કે જે વિષયમાં ફૂલ્યા કરે, તેને વિષયોમાંથી તોડે પકડી લાવીને અંતિયામણમાં જોડી દો.

જ્યાં સુધી સ્વાર્થમાં સ્વજનોનું માટે પોતાનાં જે પ્રયત્નો સાધક કરવામાં આવે તેથી જ્યાં સુધી અંતઃદૃષ્ટિ કરીને પોતાના સ્વરૂપનું સ્વજનોનું કરવામાં આવે નહીં, ત્યાં સુધી વેદનાં વિચારોના, વેદાંતનાં વિચારોના, સ્મૃત્યાદિનાં વિચારોના અને અનુભવો કરવાના પડ્યા રહ્યા સ્વાર્થમાં તો અનુભવ પકડ થયા નહીં.

હે રામ! તમે પોતામાં પોતાના મનને જ્યારે પ્રસન્ન થયેલું અને વિચારની બોધને પ્રાપ્ત થયા છો, તો પણ તમે મારા વચનોથી જે પોતાના સ્વભાવમાં વિશ્વાસ પામીને નિઃસંદેહ બોધવાળા થયા. અને પ્રકાશ સ્વભાવ અને ભેદનાં સ્પંદો પણ રહિત એવા પરમાત્માનું દૈતને કારણનાં પરિચ્છેદ્યત્વ તથા વસ્તુ પરિચ્છેદ્યત્વ રૂપ રહિતપણું મારા વચનથી જે તમારા સમજવામાં આવ્યું છે. મારા કહેવાથી જે સઘળાં સંકલ્પો લય પામી ગયા છે, અંતઃકરણ વિશ્રાંતિ પામી ગયાં છે, વિષયોને જોવાની ઈચ્છા શાંત પડી ગઈ છે.

હે મહા કરુણાના રામ! જ્યારે સ્વાત્મબોધમાં સ્વાવસ્થા અને વિકલ્પ દૂર થશે, ત્યારે તમે જે કાર્ય અને કારણનાં સાધનોને મોક્ષને અર્થે સ્વીકારો છો, તો તે સ્વીકારવાનું પડ્યા નહીં રહે. જે વિધિ તથા વેદશાસ્ત્ર વર્ણિતનું કર્તાપૂર્વક પાલન કરો છો તે પાલન કરવાનું પડ્યા રહેશે નહીં. જે સ્વાર્થ સ્વાવસ્થા અને પ્રમાદ સ્વાર્થિ દોષો જે કરો છો તે પણ નહીં રહે; જે સમાધિનાં સુખનો સ્વાદ લેવાનો છો તે પણ નહીં રહે, જે ઉત્સવોત્સવ મુમોક્ષાઓમાં પડીને પ્રસન્ન રહો છો તે પડ્યા નહીં રહે.

S. 30 ફિર દિવાકરસ્વપ્ન અને વસિષ્ઠ વિષે:-

વાસિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! હવે હું જ્ઞાનનાં ઉત્તમ પ્રકાર રૂપ જે જેના વડે પ્રફુલ્લિત પોતાના મનને પ્રસન્નતાને

Date:-

કિલો.

પૂર્વે ક્રિશ્ચ્યાનિટિનું બાપ્તિસ્મા મોટા દેવળ પાણીમાં રાજા કરતો હતો તેણે રાખ્યું જ્યાં જ્યાં જાવું. મહોમદ પછી ચૂર્ફ-ચંદ્ર આદિ દેવતાઓને પરિત્યાગ કરવા લાગ્યો. મકાનમાં પુરુષો પડ્યા વારંવાર ફરવામાં આવતાં અપરાધો ને અટકાવ કરે નહીં. તેઓના પૂર્વજોએ ક્રિશ્ચ્યાનિટિનું ને જ્યાં ત્યાં વધ કર્યો. રાજા તેમાં પુરા પુરુષાર્થે વિરુદ્ધ પુરુષ પ્રહારથી, સમજણથી દાઢ કર્યું. વિરુદ્ધનો સમૂહ ત્યાં વિના ઉપાય રહ્યો કે ગતિ નથી. વિરુદ્ધ જ્યાંના ક્રિયાનિ ક્રિયાતિ અને પૂર્વના વંશ કારણ છે. તેનાથી અધિક પ્રકાશમાં આવ્યા. આ કારણથી માંડીને કુ કુવે એ અનેકમાં નારાયણનું પૂજારણ આવે છે. કુ પોતે સર્વ દેશમાં, સર્વકાળમાં અને સર્વ વસ્તુઓમાં નારાયણરૂપ છે. જેમ પવન આકાશમાંથી કદી દૂર થતો નથી તેમ સદાય મારાયણ 'નમો નારાયણાય' એ મંત્ર મારા હૃદયમાંથી કદાપિ દૂર થશે નહીં. શિષ્યો પડ્યા વિરુદ્ધ છે, રાજા પૂર્વના અકુલ સ્વભાવનું જ્ઞાન વિરુદ્ધ છે, તેથી કુ પડ્યા રાજપુરુષ રક્ષણ પાળતો વિરુદ્ધ છે. કુ વિરુદ્ધ ને ત્યાં ગયો છે. 'વિરુદ્ધ ત્યાંને વિરુદ્ધ પૂજન કરવું' એમ શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે. વિરુદ્ધ ત્યાં વિના જે કોઈ વિરુદ્ધ પૂજન કરે તો પૂજનનું ફળ પ્રાપ્ત થાય નહીં. રાજા કુવેરા કે વિરુદ્ધ છે. રાજા જે પૂર્વજો છે તે વિરુદ્ધ છે અને મારાથી જુદો બીજો કોઈ વિરુદ્ધ નથી. એવો મારા મનમાં નિશ્ચય થવાથી ત્યાં છે સર્વવ્યાપક છે. રાજા ત્યાંથી રાજકારણમાં મોટા દિવાલોને કારણે અને ચૂર્ણ રાજાના રાજ્યો રાજા ગરુડ મારા રાજાધિરાજ છે. રાજા પૂર્વના મારા પગ અને રાજકારણ મારા મસ્તક રૂપ છે. રાજા બ્રહ્મા મારા શરીરરૂપ છે, કુ રોમ રાજ વસ્ત્રોને ધારણ કરનાર રાજાધિરાજ વિરુદ્ધ છે એવામાંથી કુ કોઈનો મારા તેજનો પ્રકાર ને કોડી ઘટતો નથી. કુ મારા વાસ્તવિક સ્વભાવથી તો 'સુખ-દુઃખ રાજાદિ ભાવો પર રહિત છે રાજા કે મારું વિરુદ્ધ સ્વરૂપ છે તેને કુ પ્રણામ કરું છું. તે સદાય પ્રકાર નો ભાવોને મટાડનારું છે.

S. 32

રાજા પ્રમાણે પૂર્વજો પોતાનાં શરીરને ભાવના થી નારાયણરૂપ કરી રાજા તે નારાયણનું પૂજન કરવા માટે બરાબર પ્રમાણિક ચિંતવન કર્યું:.

Lakeer

Date:-

આ જે તેં કહ્યું વિષ્ણુનું જે રૂપ છે તેના જેવું કોઈ સમષ્ટિરૂપ કે વ્યષ્ટિરૂપ બતાવી; પણ તે કેવળ કહ્યું કે વિષ્ણુનું સ્વરૂપ છે, તેનું કે કેટલાંથી પ્રકાશવાનું ના પુરાણ તો માત્ર બહાર વ્યાપકત્વ કહ્યું છે અને પુરાના સમાપિત પર્વત એ વિષ્ણુ બધાં બહાર વિશ્વાસ કેવા એમ કલ્પનાકરી લઉં છું. એ ગરુડ પર વિશ્વાસમાન છે. ક્રિયાશક્તિ, જ્ઞાનશક્તિ, ઇચ્છાશક્તિ અને અનુગ્રહશક્તિ એ ચાર શક્તિઓના સંપન્ન શંખ, ચક્ર, ગદા અને કમળ ધારણ કરનારા છે. એમાં ચારેય વેદો અને ચારમુખવાળાં છે. એ રંગે અને સ્વરૂપના બે તોફાનવાળા, વક્ષઃસ્થળ માં લક્ષ્મીને ધારણ કરનારા, સુશોભિત 'મંદર' નામનાં પર્વત ની મસ્તકે અને ચાંદ ચમકનારા, વિશાળ તોફાનવાળા છે ચાર ખૂંખારવાળા ઘોડાઓ ને ધારણ કરનારા, મહાકાંતિવાળા છે. પુરાણ કે ચરાચર સામગ્રી ચોરાન રમણીયતાવાળાને માનસિક પૂજા એ વિષ્ણુનું સંબંધ પરિવારોસહિત રાજા પૂજા કરશે.'

કૈરામ! એ પ્રમાણે વિચારણા કરીને પુરુષ તે ઘણા રમણીયોના બરાબર કરેલ માનસિક પૂજા એ લક્ષ્મીપતિભગવાન વિષ્ણુનું પૂજા કરવા લાગ્યો. તેણે મનના જે રત્નો માં સમુદ્ર ના જેવાં પાણી વડે અભિષેક કર્યો. શંખ અર્પિ પેય કર્યું, દૂધ, દહીંવાળું કરીને અનેક વૈભવોવાળા રત્નોથી ધારણ, 'મંદર' કલ્પવૃક્ષના પુષ્પોના માળાઓ ધારણ, સુવર્ણના કમળોનો સમુહ સમર્પિત કર્યો.

આમ જગતમાં જેટલા પ્રસિદ્ધ વૈભવો છે, તે બધાં રત્નોથી ભરપૂર મનથી પુરુષે ભગવાન વિષ્ણુનું પોતાના અંતઃપુર માં માનસિક પૂજા કર્યું. ત્યારબાદ બહારના પ્રકાશ અંદર પુષ્પાદિ ઉપચારોના સંપન્ન બાહ્ય પૂજા પણ કરી. પૂરાણ થયો. ત્યારબાદ વિચાર્યું કે પુરુષોત્તમ વિષ્ણુનું પૂજા કરવા માંડ્યું. તેના પહેલાંથી બધા દેવોએ પણ પૂજા કરવા લાગ્યા. ત્યારબાદ દેવોને વિસ્મય થયું અને વિષ્ણુ ભગવાનને આ વિષે પૂછ્યું ત્યારે ભગવાન બોલ્યા. પુરુષાદ માટે નારી બાકીવાળો થયો છે તેણે ત્યાં પૂજા કર્યું. તે જોઈને બોલ્યા છે અને આ તેનો હેતુ પણ છે. ત્યારબાદ દેવો પણ તેના ગયેલી પછી. આવીને ભગવાન વિષ્ણુ રૂપે પૂરાણ થઈ પુરુષાદને ત્યાં પ્રત્યક્ષ પધાર્યા. તે જોઈને પુરુષાદ પૂરાણ થઈ પગને સ્પર્શ કરવા લાગ્યો. હે પરમાત્મા! તું આપણા

Date:- 10.5.25

રાજાએ કહ્યું છું. સર્વ ભિક્ષુસંઘપ્રકાશ, જેતવનવિહાર, બધાંના મુખારવિંદ અને જ્ઞાનના પ્રકાશ પાડવાવાળા ફરમાવ્યા પ્રમુખ છો. હું કંઈ સમયના રાજકાજ માં છું.

5.34 પુષ્કરસાદે પોતાનું સંશયસમાધાન કરાવ્યું જોયું :-

ભગવાન બોલ્યા : હે દેવકુળ શિરોમણિ પુષ્કરસાદ! તું મારો પરમ પ્રસન્ન ભાગ છે એટલે ફરી જેનો વિચાર કરવાનું દુઃખ રાજા જ થઈ ગયું.

પુષ્કરસાદ બોલ્યા : હે પ્રકાશના સંકલ્પોનાં કુળ સમાપ્તવા હે પ્રકાશના પોષક માં સંપત્તિમાન પ્રભુ! સમયના કારણમાં જે પ્રકાશ પ્રકાશનો દીનબંધુઓનું વિનાશક કરનારું દોષ તે જ પ્રકાશ કર્મ મને સમાયું.

ભગવાન બોલ્યા : હે ત્રિલોક પુષ્કરસાદ! બ્રહ્મના સમાધાનકારક ક્ષિપ્રાંત મનના સુખનો વિકાસ કરવા માટે સમાધિ ના પ્રકાશ ક્ષિપ્રાંત થાય છે અને પરમાનંદ ની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે તેનો વિકાસ તને પ્રાપ્ત થાય. કહી ને સમુદ્ર ના મુખવાટ કાંઠા થાય તેમ પ્રભુ અંતર્ધ્યાન થઈ ગયા.

ત્યારબાદ પુષ્કરસાદે પ્રભુને પુષ્પાંજલિ અર્પણ કરી પોતાના ઉત્તમ સમાચાર પર પક્ષપાતના વાળા તે સોનાનો પાક કરવાના સમયે એકાંતમાં ચિંતન કર્યું. 'સંસારનું વિનાશક કરનારા વિકાસનું ભગવાને મને કહ્યું કે 'તું વિચારવાનો રહ્યો' એટલા માટે હું કંઈ મન માં સમાધાનો જે વિચાર કરું. કે જ્યાં સંસારરૂપ સમુદ્રમાં બોલ્યું છું, સમજું છું, ઉપદેશું છું અને પુરાવાઓ વિકલ્પોનાં ઉપયોગ કરું છું તે કું બોલે કોડાય છું? આ જગત જે વૃક્ષરૂપ, વૃક્ષરૂપ તથા પર્વતોના જુદા છે. તે તો કું નથી. કે જગતરૂપ વસ્તુ અત્યંત બોલ્યા છે તે તો કું નથી. કે જગતરૂપ વસ્તુ અત્યંત બોલ્યા છે તેરૂપ તો કું કેમ જ કોઉં? અને કું તો ખોટો જ કેવા પામ્યો છે. બોલવાને પણ સમર્થ નથી. પ્રાણ વાયુના પ્રેરણાથી જ ચોકીદાર કાળ જુદા આત્માઓ છું, અનાદિકાળ માં જ પહેલો બધાં પ્રભાવ છે અને જડ છે કું તે પણ નથી. શબ્દ કે જે કાળના જેવાયાવાળા પુદ્ગલો વગર જ આ કેવો છે, બનાવે છે, પકડવા છે અને બોલવામાં છે ઇત્યાદિ તેવો પાકીને કલ્પના લેવામાં આવે છે. ઇત્યાદિ માં કેવા પ્રમાણ

Date:-

ગયો. છે. કાલ પામવાર કોવાને બરફે રૂબલ બાકારવાળો છે. બધારા ના ઉત્પન્ન પારલ્ક છે અને ઝડ છે તે પગ કું નથી. રચર્ષ કું કે કારણમાટમાં બરફ થનાર વસ્તુઓ જ પમાણ છે, રમણ પર નથી પગ પગ પમાણો અને સૌન્દર્યના સિદ્ધિરૂપ જ સ્પષ્ટ થાય એવો કિંમતના ઝડ છે તે પગ કું નથી. બધા જ રીતે રૂપ, ગંધ, કર્મેન્દ્રિયો ના કર્મ, અવકાર, મન, બુદ્ધિ સિવાય બધું ઝડ છે તે પદાર્થ કું નથી.

કું તો મનના વિકારો, સ્વસ્થ વિકારો, શોક મોહ ઇન્દ્રિયો ના વિષયોના રક્ષિત અને જેમાં કાંઈ પગ સંકલ્પ નથી, અનો મુક્ત સ્વભાવ જ કું. કું તો કરણોથી રક્ષિત કેવળ સૌન્દર્ય જ કું. અહં કરણોને પકાર કરનાર કું. અકાર નથી અંતર વ્યાપક કું. અંતરોના રક્ષિત કું. નિર્મળ કું અને સત્યમાત્ર કું. દ્રષ્ટાના મોક્ષને મૂર્ધાભિષિક્ત આ સકલ પદાર્થો કુલમ સૌન્દર્યના આ સૌન્દર્યરૂપ દીવા ના જ પ્રકાશિત થાય છે. કું કું અને આ સત્ય અને સંપૂર્ણ સ્વરૂપ મને પ્રાપ્ત થયું. સર્વવ્યાપક, નિર્વિકલ્પ, સૌન્દર્યરૂપ અને અદ્વૈત ને કરણ કરનારો આ કું કરાવ્યા કું. આ સંસાર માં આ સૌન્દર્ય ના જ વિવિધ પ્રકાર ના ઇન્દ્રિયો ના વૃત્તિરૂપ કરે છે. આ સત્યમાત્ર સકલ પ્રાણીઓના કેવું, ઇન્દ્રિય આદિ અનુભવો નું કારણ છે. આ એક નિર્વિકલ્પ સૌન્દર્યરૂપ કેવળ અનુગ્રહ ના જ સૂર્ય કિરણ છે, ચંદ્રકાંત છે. પદાર્થ કાંતરૂપ છે.

બાકારમાંથી વાયુ પ્રકટ્યો, વાયુ માંથી તેજ, તેજ માંથી જલ અને જલ માંથી પૃથ્વી પ્રકટ. ઇત્યાદિ ક્રમ ના અનુભવમાં આવેલા સકલ પદાર્થ ના ઉત્પત્તિ સંબંધ વિચારવા નું મુખ્ય કારણ કોઈ નથી. સકલ પદાર્થ ના ઉત્પત્તિ કે પદાર્થપણું આ બધા અનુભવ ના જ કિરણ પામે છે એમ કુલ ના કારણપણું ઉત્પન્ન થાય છે એમ વ્યાવહારિક રીતે નિરાકાર અને અવિદ્યા ના સકલ કારણો ના કારણરૂપ આ બધા અનુભવ માંથી જ જ્ઞાત ઉત્પન્ન થયું છે. પૃથ્વી, વિચાર, ઇન્દ્ર અને રુદ્ર આદિ આ જ્ઞાતના સિદ્ધાંતો ના કારણરૂપ છે. પરંતુ એમનું અધિકારણ આ સૌન્દર્ય કું. સૌન્દર્ય નું કારણ કોઈ નથી. આ કું અનુભવ ના પ્રકાશ ના દૃષ્ટા અને દૃશ્ય ઇત્યાદિ ભાવો ના રક્ષિત કું અને નિર્મળ

Date:-

સ્વયંપ્રકાશ છું. કૂંડી તેજે જ પ્રકાશમાન કરે છું. આત્મા પર કુદરતી સત્તા વિજ્ઞાનનાં સર્વ શાસ્ત્રો પદાર્થો એ સર્વનાં અધિષ્ઠાન મૂળ નિર્વિકલ્પ ચિદાત્મામાં જ જે ઉત્પન્ન પ્રલય કરે છે; રહે છે. અને પાછા તેમાં જ લય પામે છે. આ જૈતન્યરૂપ જે ચૈતન્યાત્મા છે તે જે જે વસ્તુ ને સંકલ્પ કરે છે; તે તે વસ્તુ જ સર્વનો ઉત્પન્ન પ્રલય છે. એ વસ્તુ જેવા કારણમાં રહેલી હોય, તો પહેલા આત્મામાં સંકલ્પ વિના પ્રકટ થતા નથી. જૈતન્ય જે વસ્તુને રહેવા તથા સત્તા સામાન્ય સંકલ્પ પ્રકટ કરે છે, તે જ વસ્તુ બ્રહ્માંડમાં વિસ્તારપણાને પામેલ થાય છે. જૈતન્ય જે વસ્તુને રહેવા અને સત્તા સામાન્ય સંકલ્પ ન પ્રકટ કરતું નથી તે વસ્તુ કદાચ હોય તો પણ અભાવરૂપ જ છે. આ સૃષ્ટિમાં રહેલા વિકારોવાળી જેવાત સ્થાવર જંગમ પ્રકૃતિ જન્ય પદાર્થો ને પંચિકરણો આ વિશ્વકારણરૂપ મોટા આકાશમાં સંકલ્પરૂપ જ જોવામાં આવે છે. સંકલ્પ દૃષ્ટિ પામે તો એ વસ્તુઓ દૃષ્ટિ પામે છે અને સંકલ્પ ફરી પામે, તો એ વસ્તુઓ ફરી પામે છે. જેમ સૃષ્ટિનું પૃથિવિતત્વ અભિન્નસ્વરૂપ છે, તેમ આત્મા માં રહેલું આ સર્વ કારણ રૂપ પણ અભિન્નસ્વરૂપ છે. આ જૈતન્ય જોઈ આકાશના પ્રકાશનરૂપે રહેલ છે, પરંતુ જેમનું ચિત્ત રાજસિક થયું હોય છે તેમને જ દેખાય છે. મહાત્મા પુરુષો જ આ અભિન્ન નિર્મળ પરમ ચિદાકાશ ને જુએ છે.

બ્રહ્માંડ માં રહેનારા પ્રકાશપર માંડીને તે વૃક્ષો પર્વત આ પદાર્થોમાં જે સત્તા રૂપે રહેલા છે તે આત્મા માં છે. માટે સર્વમાં આ એક જ ચિદાત્મા પ્રકાશે છે. આ કું એક જ છું. સર્વમાં વ્યાપક છું. અને અનંત આકાશ-પંચમો ના અંદર અનુભવરૂપે રહેલો છું. કું જ જૈતન્ય જ છું, એવા જે આ સંખ્ય અબિંદુ પર રહિત અનેકો આકાશ-પંચમ બ્રહ્માંડ દેખાં દેખાં રહેલો છે. મારાથી અન્ય કોઈ અનુભવ થતો નથી. એવો આ કું એક જ સ્વયંપ્રકાશ અનુભવરૂપ છું. કૂર્મ, દર્દુર અને દરદ અભિ અનંત જીવો મારામાં જ પ્રકાશે છે. માટે સર્વ માં ફરનારો કું છું એવો ફરનારોવાળો, કિંનરો પર જોનારોવાળો અભિ છું. આ સર્વ દરેકમાં કું જ વ્યાપક છું. મને પ્રથમ થઈને દરેકની સત્તા અનંત થઈ ગઈ છે. મેં મારા તત્વ ને સમજ્યો ને છોડી દીધેલું આ જગત વિચારમાં રહે છે તો પણ કોઈ જ નથી. કૂંડીમાં જૈતન્યસ્વરૂપ આકાશમાં જે જે

Lakeer

Date:-

પૃથ્વીવિજિત થયું છે તે થવાનું મારામાં જુદું છે જ નહીં. કોઈ પણ મારામાં જુદું ફેરવાનો સંભવ જ નથી. કુંજ પુષ્પો માં રહું છું અને પુષ્પો અને પાંદડાંઓમાં ફોરતું કુંજ રહું. જોતિમાં જે રહે છે તે હું છું અને રહેમાં પણ જે અનુભવ છે તે હું જ છું. આ સ્થાવર-જંગમ જગતમાં જે કોઈ દશ્ય છે, તે થવાના અંશ-પ્રકાશરૂપ અને થવાના સંકલ્પોના રશ્મિ પરમ ચૈતન્યતત્વ હું જ છું. જે પહેલા વસ્તુશક્તિ છે, તે જ જળનાં સમુદ્રરૂપ થયા છે, પછી જળનાં સમુદ્રરૂપ થયેલા અને જ્યાં જ્યાં પૃથ્વીમાં ગોળાઓ આદિના ઉત્પત્તિનાં કારણરૂપે તથા બીજોમાં ઘઉં આદિના ઉત્પત્તિનાં કારણરૂપે ફેલાયેલા છે. તે જ પ્રમાણે હું થવાના પદાર્થોમાં તે તે કાર્યોના ઉત્પત્તિનાં કારણરૂપે ફેલાયેલો છું. હું સર્વ પદાર્થોના અંદર ઉત્કૃષ્ટ સત્તારૂપે રહેલો છું અને પોતાના સંકલ્પોના કારણોમાં પ્રવેશ કરીને જુદા જુદા ભાવોરૂપે દેખાવ આપું છું. જેમ દૂધમાં અંદર ઘી રહેલું છે અને જળમાં રસ રહેલો છે તેમ થવાનાં પદાર્થોના અંદર હું જ સત્તારૂપે અને સ્ફુરણરૂપે રહેલો છું. જેમ ઘડા, કાચક, તથા કેરી આદિ થવાનું પૃથ્વીમાં રહેલું છે, તેમ ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળનું આ જગત મારા સ્વરૂપમાં જ અનેક ભાગમાં રહેલું છે. થવાના દિશા-દેશોનાં અવકાશોમાં ભરપૂર રહેલો, જરાયજ સંકોચરૂપ વિભ્રમના રહિત, સર્વમાં રહેલો સર્વનો કર્તા હું જ વ્યાપકરૂપે તથા સમષ્ટિરૂપે રહેલો છું.

જેમ કમળનાં અંદર પવને સુવાસમાત્ર ફેરવ્યો પૃથક્કરણપૂર્વક પોતાની મેળે સમાવ્યો નથી તેમ સ્વરૂપ અને અંદર પોતાના મેળે જ ચિદાકાશ આનંદ-રૂપે અનુભવમાં આવેલું મારા સ્વરૂપમાં રહેલો હું મારા સ્વરૂપનાં અંદર ને બાહ્યનો નથી. આ મારા સ્વરૂપમાં ઉત્પન્ન થયેલા બ્રહ્માંડરૂપી ગુફા તો બહું જ્યાં અને અનંત છે; કારણ કે જેમ કોઈ બીજમાં સમાવા નથી, તેમ મારું ચિત્સ્વરૂપ સ્વરૂપ આ બ્રહ્માંડ માં સમાવું જ નથી. મારું રૂપ બ્રહ્માંડોના પોતાપોતાના અને બ્રહ્માંડો ના પણ ઉપર રહેલા થવાનાં તત્વોના પણ પોતાના અંશરૂપ વધારે થવાનું થયું છે. તે કોઈ રૂપે પાછું વળવું નથી.

આટલા કાળ સુધી 'આ દેહાદિ હું છું' એવા ખોટા જ્ઞાનમાં મને કલ્પીને બદ્ધ કર્યો કે જે દેહો વિનાના અંશરૂપવાળો હું તેનું એ જ્ઞાનરૂપ સ્વપ્નપણું બદ્ધ ગયું કર્યું' આ નું છે અને આ હું છું' એવો ખોટો

Date:-

ભાંતિ જ છે. દેહ કોડા છે? રક્ત દેહ કોડા છે? મુખ્ય કોડા અને બીજો પડ્યા કોડા છે? કશું નથી. જો દેહ તથા પડ્યા સિદ્ધ થાય, તો જ રક્ત સદાનું સંભવિત છે; પડ્યા દેહ તથા પડ્યા પોતે મુક્ત સિદ્ધ જ થતા નથી.

રમા મુક્ત સૌન્દર્ય મય વિશ્વ સદાનું વિચાર પર ક્રિયુક્ત છે. હું સદાનો પદાર્થોના સંદર્ભ સમાધિ રહેતો હું. દરણે પર રહિત સૌન્દર્યયુક્ત હું અને સદાનો બધાનો સ્વયંભૂત હું માટે હું મને જ વારંવાર પડ્યામ કરું છું. સદાનો રમણીની વૃત્તિઓને પુષ્ટ થઈ હું ત્રાસરહિત થયો છું. જે પામવાનું છે તેને પામ્ર થઈ ગયો છું. બધાને સફળ કરી ચુક્યો છું. મુક્તામ થયો છું. અને સર્વદા ઉત્તમ થયો છું. રમા બોધસ્વર સંવિદાનો અને ઉત્તમ સામાન્યતાને (સર્વ પ્રકારનો જ સંવિદાનો પડ્યાને) ત્યાગ તે હું કુલે રમણીયતા વિનાના અને મુક્તિ:પ્રકૃતિ રાજ્ય ના વિમુક્તિમાં રમણ કરું. મારો પિતા કે જે પોતાના રમાત્મામાં જ રમણ કરીને ક્રિયાઓ પાડ્યો, જેના કે પથ્થરના બનાવેલા કિલ્લાઓને જો સામૂહ્ય પક્ષને પુષ્ટ કરી તેના રમણ-પડ્યામાં સંવિમાનના રોકાયા કરવાં કુલે. અને બીજા જે એક જગ્યા દાબવામાં મુક્ત કોડા જેવો જ રહ્યો કુલો. તેને ધિક્કાર છે. મારા પિતા રમે મોટી ભુલ કરીને બનાવ્યાં મુખ્ય સંવિદ્યામય શરીર ને સંવિદ્યામય પદાર્થોમાં જે તુચ્છ કર્મ કર્યું.

જે પુરુષ રમા બૃહ્મવિદ્યાનો પરમ રમણને પુષ્ટ થઈને સંદર્ભ જરૂર થયો હું ક્રિય તે પુરુષ સંસાર રંભાદા કોઈ પડ્યા સુખને પામ્યો જ ક્રિય, તો પડ્ય સંપૂર્ણ રમાંકિત સુખને પામ્યો છે. જે પુરુષ રમા ઉત્તમ પદ નો ત્યાગ કરીને, સંસાર રંભાદા રમણ સુખમાં રંગિ કરે તે મૂર્ખ જ કહેવાય.

રમા સાત રંભાદા રોલના વિશાળે કયાં એવે દેહાદિક બીજા પદાર્થોમાંથી રહેતા-મમતાનો કયાં? સદાનું સંપૂર્ણ સુખ રમા સૌન્દર્ય માં છે તો રમે સૌન્દર્યત્વ નો અનુભવ રમા માટે કરવો જરૂરી? સૌન્દર્ય જ કે જે સર્વમાં રહેલું છે. સત્ય છે. સમ છે, નિર્વિકાર છે અને સર્વરૂપ છે. તેવા જ સર્વવિકારમાં સદાનો રોલનું સંપૂર્ણ સુખ સ્વયં પોતે મળે છે. કારણ કે સત્ય, સમ અને નિર્વિકાર

Lakeer

Date:- 13-5-25

એટલું જ નહિ પરમ સૌન્દર્ય જે પોતાના સંકલ્પમાત્રથી જ સૃષ્ટિનો પ્રકાશનો શક્તિઓ, સંકુચિત જ્ઞાનમયશક્તિઓ, વિકસિત ના મુક્ત્યાશક્તિઓ, કઠિન ના સૌન્દર્યશક્તિઓ, સદાશિવ ના સમાનંદમૂર્ત શક્તિઓ, વિશ્વના ક્રિયાકૃત શક્તિઓ મનના ગણિત વાળા શક્તિઓ, પ્રાણના બલવાળા શક્તિઓ, અન્ન ના દાક્ષ શક્તિઓ, જડના તૂપ ધરનારી શક્તિઓ, મુનિઓ ના મોટા તપના સિદ્ધિશક્તિઓ, ભૂકૃષ્ણ ના વિદ્યા શક્તિ ઓ, તથા સમસ્ત સમાનંદ શક્તિસ્વરૂપો જે ઉત્પન્ન કરનારી છે. એવા અનેક આકારોવાળા પદાર્થો ના ઉકલ, મૂલ, વિચારણા અને વર્તમાન શક્તિરૂપે એ સૌન્દર્ય પર જ છે.

આવા આ કારણોનો લેખાવ એ તિર્યક્ વ્યાપક સૌન્દર્ય પર જ પડ્યો કુલો, પાડ્યો છે અને રહેશે. ગઝલ કારના બંને કડે પદાર્થ ના બંને કુ કલાકારોને કરવાનું હોવા પણ કારનો કોઈ પ્રકાર નો નિર્દેશ પડ્યો નથી, એવું અને બંને કલાકારોને લાગુ અનુભવ પડ્યો-કે- એ કોઈપણ એ વ્યાપક સૃષ્ટિ સૌન્દર્ય પરિપૂર્ણ જ છે. ગઝલ ના કારમાં અનંત દૃશ્યો નો અનુભવકુ જે કલાકાર ને સૌન્દર્ય માંથી ગઝલ કારનાં કુંવારા દૃશ્યોને ફૂલ કરી બાજરાં અનંત અનુભવ સેમ રહે છે, કે જે સમગ્ર કહેવાયા છે, અને પૂર્ણતા પણ કહેવાયા છે. મોટા દરવાજો અને કુવા દરવાજો બંને કારમાં અનુભવ કરવામાં આવ્યાં મોટા દરવાજો પણ અનુભવ પ્રથમ અને કુવા દરવાજો પણ સેમ કહેવાયા છે; તો બંને સ્થળમાંથી અનુભવ ના ઉપાદિઓરૂપ અને બંને દરવાજો ભાષા કરવાં, એકલો અનુભવ જ અવરોધ રહે છે, કે જે અનુભવ સૌન્દર્ય નું કેન્દ્રરૂપ છે. અને બંને દરવાજે સરખા રીતે પાછું પડે છે.

(4) આવા પદાર્થો નો અનુભવરૂપ સૌન્દર્ય સરખા રીતે પાછું પડે છે. ~~કેમ~~ કેમકે ઉપાદિઓનો ભાષા કરવાં અંતે અનુભવ જ બાકી રહે છે. સૌન્દર્ય કે જે મુક્ત અને અંતે પદાર્થમાં રહેલું રહે છે, પ્રત્યક્ષરૂપ અને મુખ્ય અપેક્ષિત રૂપ છે, તે જો પદાર્થને પ્રત્યક્ષ કુવા પડવાર મિશ્રો નાં અંકલ્પો જો ભાષા કરે અને કારમાં આવતા પદાર્થો ને જુએ તો અંકલ્પોના બાદ આપે સાંભરે આવતા પદાર્થો વિશિષ્ટ હોવા પડ્યા અંકલ્પો જ અનુભવમાં આવે છે.

હવે મિશ્રોના અંકલ્પનો ભાષા કરવામાં

Lakeer

ઉપયોગ કરું છું તે સાંભરો. 'કોઈ પડ્યા દૃશ્ય છે જ નહીં' એમ

Date:-

દરેકમાંના આત્માનો પરમાત્મા સાથેનો સંબંધ કેવો તથા કેટલો ઘનિષ્ઠ છે એવું દર્શાવે છે અને એવી રીતે દરેકમાંને ભિન્ન રૂપમાંને પરમાત્મા અવિચ્છેદ્ય આત્મારૂપે પોતાના સિવાય બીજા કશા નથી એવો પણ દર્શાવે છે. પરંતુ કશા નથી કહેવાથી બધાંનો સંબંધ નો દર્શાવાઈ જતો નથી. (૪) પોતાના જ વર્તમાન દરેકના કેવું કહે અને તેમાં પુનઃ એવા અનેકોના પરમાત્મારૂપે કહેવાથી બંધબેસતું ન રહેતું હોય, એવું લાગે કે ત્રણે કાળ પર દરેકને નથી તો પોતાના સમાન ગણવારૂપ રહે છે. પોતાના જે પોતાના પરત્વે પરમાત્મારૂપ સિદ્ધાંતમાં રહે તો બીજાના જ સમભાવ જે ભાવે પરંતુ દરેક અસત્ કોણ એવું કહી શકે છે. અને બીજા પુરુષોનું ખોટું કોણ એવું કહેવા રહે છે. એ પોતાના આત્મા કહેવાયા છે. તે બૃહદ્ પદ્ય કહેવાયા છે.

આવા દરેક એ બધાં એ પોતાના કોઈપણ (૫) નવા અને આરોપ દરેકના એ પોતાના અવિરુદ્ધ છે. દરેકના દરેકો બધા ભાવ ભાવ બીજા આખરે એવા રાખે કહેવાનું કે પરમ પોતાના છે તે 'મારું' છે. એ બધા પર કહેવામાં આવે છે. જેમ પરિવારનું તો મારું પુરુષાવાનું કોઈના કોઈ પદાર્થમાં અવરોધ ભાવ બરાબર જોઈ રાકતું નથી, તેમ એ બધામાં જો સંકલ્પોના દુષ્કૃત કોણ તો મારું પુરુષાવાનો બધાને બોલે એવા એવા જગતનાં પોતાપણાંના અભિવ્યક્તિઓને જોઈ રાકતા નથી. જે આત્મા પોતામાં સારા-બરાબર સંકલ્પોરૂપ મનોવાનો કોણ છે, તે આત્મા જેમ પારકામાં બંધાયેલું પડ્યા રાકતું નથી તેમ બૃહદ્વિશ્વમાં રહી રાકતો નથી.

જે પુરુષ[૧૧] આવું કહે કે-બરાબર છે એવા આકારો બાકી સંકલ્પોરૂપ અંશત્વમાંના બેના, અમુક કાળરૂપ વરસાદથી રોજ થઈ ગયા કોણ તે પુરુષ નું ગવાયું સફળ છે. 'આ મારું અને આખાંક ભિન્નતા રહેવાવાળા કેવળત્વમાં સંકલ્પો સંભવે કે કેમ? બિનતા રાંકણા રાખે ગરમ પવન, લડકે સંભવતો નથી. માટે 'કેમ નહીં' એવા રીતનો અમુક બોધ પ્રાપ્ત થવાથી સંકલ્પો રોજ થઈ ગયા છે. કે રૂપ આત્મા કે જે આખાંક કેવળત્વરૂપ છે તેને કે પ્રણામ કરું છું.

(૪) કેમ તમે જે છો તે જ છો. કે તમને પ્રણામ કરું છું. કે આત્મા! કે રૂપ તમે કે જે અંશ વિનાના છો. કે રૂપ

Date:-

તમે કે જે રમાબંદરનાં નિવાસી છો, કૃપા તમે કે જે પુષ્પા રમણિનાં પતિ પ્રકાશક છો અને કૃપા તમે કે જે અર્ચનાના જન્મ પરમાત્મા છો તેમને હું પ્રણામ કરું છું. મારું પોતાનું જ સ્વરૂપ કે જે રંગકામોનાં રમાવરણ દ્વારા પુષ્પાને ભરીને બાહ્યરમોનાં રમાવરણ વિનાનાં પૂર્ણ રંગે જેવું થયું છે. પોતાના જે રમાબંદ નિવાસી બનેલાં કોઈનાં પણ રમણિ વિના પોતાના જે રહેલું છે, સ્વતંત્ર પ્રકાશક છે, સ્વતંત્ર છે, તેને હું પ્રણામ કરું છું.

S 35 પુષ્પાએ રમાકારક કરેલાં સ્વરૂપનું નિરૂપણ અને રંગમાં બિંદુઓ તે વિષય :-

(૪) પુષ્પાએ (સ્વભાવ) બોલ્યો : જગતમાં જે કોઈક છે, તે સ્થાનનું રમા રમાત્મા જ છે; કે જે રમાત્મા વિકારોના રહિત છે, અને અર્ચનાના પણ રમાત્મા તથા અર્ચ રમાવાદ પણ પાછી રહેનારું જેવું ઈ એને જેવું જ નામ લોગલ છે. રમા જૈવાત્મારૂપ રમાત્મા દેહમાં રહેલાં કોલા દ્વારા મેદ, રમસ્થ, મજ્જા, રુધિર વગેરેથી રમાવ થવારો જ છે. સૂર્ય રમાદિમાં પણ તે રહેલો છે, સૂર્યને પણ તે પ્રકાશ રમાવે છે. અને પોતે જ સ્વયંપ્રકાશ છે. રમા રમાત્મા પોતાના રમાવરણ જે રમણિ તે ઉપાધિમાં રમને રમણિ તથા જેટલે તે ગણવામાં રમાવે છે.

રમા રમાત્મા જે પોતાના રમાવરણ જે ઇન્દ્રિયો નાં વિષયો તે બનાવે તે તેમને ભોગવે છે. રમાત્મા અર્ચના ભિન્ન ભિન્ન છે તો પણ લાકડું કોઈ દોડવા કરે છે, કાલકૂટ રમાવવા જ કરે છે. તો પણ કુંભારનાં રમાકારણ તેવું પોતાનાં કેમકોમના પ્રયત્નો તથી. રોજ છે તો પણ અર્ચ વ્યવહારો કરે છે અને કિંતુ પણ ભોગવતો તથી. રમાત્મા પૂર્વે કરેલાં કર્મોનાં ફળરૂપ કોઈનાં ભોગવતો તથી અને કોઈનાં ફરવામાં રમાવનાં કર્મોનાં ફળરૂપ કોઈ ભોગવતો તથી.

રમા ભોક્તામાં, પ્રવાહમાં તથા બંને ભોક્તાની રંગિમાં રમાત્મા રહ્યમાત્રથી કર્મોનાં ફળ ભોગવે છે, તો પણ પ્રારબ્ધવિક્ષ રૂપે રમાત્મારૂપિતરૂપે તો રમાકર ફોલાકર કરું ભોગવતો તથી. રમાત્મા પોતે જ અનાદિનાં જ્ઞાનમાંડોરૂપે તથા જ્ઞાનમાંથી મોડી તે બારણાં રહ્યમાં અનાદિનાં પદાર્થોરૂપે થાય છે. અને નિર્મળ રૂપે જ પોતે અર્ચ જ્ઞાનમાંડોને તથા જ્ઞાનમાં રમાદિ અનાદિનાં પદાર્થો તે ભોગવે રહેલાં છે. રમા રમાત્મા લોકરૂપે કરેલાં પણ અર્ચના અલ્પાંશ બોલવાળો છે. રમાકારા કરેલાં પણ અહમ અને નિર્લેપ છે

Date:-

આ રચનામાં મનને વેગ રૂપકે છે અને ઇન્દ્રિયોનાં સમુદાયને રૂપાયતે છે. આ રચનામાં કવિ પોતે દાર રંગબેરંગી ફૂલોમાં ભમર રહેવાને બદલે અલૌકિક કુદરતમાં જોવા પડ્યા જેવાય છે અને એવા પોતાના સ્વરૂપમાં જ સ્થિરતાપૂર્વક સ્વસ્થ રહીને પોતાનાં આમસ્થૈર્યના પ્રકારો માણવાને ઝંખે છે. માટે તો રૂપકવર્તી જેવાકે,

આ રચનાનું જ પ્રથમ શોધન કરવું, સ્મરણ કરવું પોતે ધ્યાન કરવું રહ્યું છે. રચનામાં જ શોધન, સ્મરણ પોતે ધ્યાન કરવાના, જરા વધુ મરડાનાં મોટા બોરકરો ઝિલાયા છે. બે પ્રકારો કારણો કાજ કમળનાં ઇન્દ્રિયો માં મમરનાં પોતે રહેલાં આ રચનામાં વિકલ્પાત્મક બંધુ બોર પોતે પણ જ માં મળે એવો છે, પોતે પંક્તિને વરમાં કરી રાકાય એવો છે કારણકે તે પ્રાણ માત્રના જ મળે છે. પોતે જમરણમાત્રના જ વરા પાયા છે. આ રચનામાં જેવા પડ્યા બોલાયો પોતે ઇન્દ્રિયમાં જ તે અનુભવ થાય છે. ઇન્દ્રિયો પુરુષો બોકી તો પોતાના જેવા કુમારોને પોતે ગર્વ કરે છે પોતે તેવાનું રચનામાં પડ્યા કરે છે, પરંતુ આ રચનામાં તો પ્રકારો રંગબેરંગી ફૂલો કરતાં પોતાનું જેવા કુમારો પોતે કહી પડ્યા ગર્વ કરતો બરાબર છે એમ પુષ્પમાં રહેલાં પોતે બધા મધુર પદાર્થોમાં મહાલે રહેલા છે તેમ આ રચનામાં પ્રકારો પદાર્થોમાં રહેલો છે.

આ રચનામાં કુદરતમાં રહેલાં ફૂલો કરતાં પોતાને કારણે રોકાયાનો વારો. પરંતુ જેમ વધુનો બંધુ મળતાં પોતાં થાય છે તેમ આ પરમાત્મા વિચારણા અનુભવમાં પોતાનાં જે પોતાં પોતાં થાય છે. કવિકૃત પોતાં પોતાનો, પોતાનાનું ઉત્તમ બંધુ જેવામાં પોતાનાં જેવા પોતે વિચારો પ્રાપ્ત પોતે છે કે જે વિચારો પર મરડા પોતાં વિકલ્પો ઉભા પોતે છે. પોતે જ પાસે તુરત જ પોતે કમ પોતાં રાખુંપણો બારા પ્રમાણ પોતે છે. આ રચનામાં જેવામાં પોતાનાં કવિનું જેવા, સાંભળવા માં પોતાનાં પ્રકારનું જ્ઞાન સાંભળવા માં પોતે છે. પોતાનાનો રચનાર્દ (રચનાકાર) કરવા માં પોતાનાં જે પ્રકારનું જ્ઞાન રચનાર્દ કરવા માં પોતે છે. જેમાં કવિ પોતે જ આ પ્રકારનું જ્ઞાન રહે છે. આ રચનામાં પ્રકારનાં પાકનરમાં ચુના ઉભા થયા જે કરીને પોતાવેકારોને મારી કરે છે. અભિમાની બોરકને પ્રમાણપત્રો જેવા છે, પોતે કારણકાજ નાં દુઃખો ઝુરી મિ છે. આ રચનામાં જેવા જ રંગબેરંગી માં જ પ્રકારને વિચારે છે. પ્રેમમાં વિચાર પોતે છે પોતે પ્રકારની વસ્તુઓ માં જ્ઞાનપૂર્વક જ કરે છે. આ રચનામાં સંસાર માં જેવા પ્રકારનાં મિલન પોતાનાં

Lakeer

Date:-

શાંત સ્વરૂપમાં જ રહેલા છે. જેમ મરેલાં શરીરનાં અવયવો માં રહેલા છે એમ આ આત્મા શરીરનાં પદાર્થોમાં રહેલો છે. આ આત્મા જુદા-જુદા પદાર્થોમાં બાહ્ય સ્વભાવરૂપે તથા વર્તમાન પદાર્થોમાં દર્શનરૂપે શરીરના જગ્યે માં રહેલો છે. અમે જ્ઞાનમાં સર્વ જે પદાર્થોમાં સમાયેલ અનુભવરૂપે રહેલો છે. આ આત્મા જે આકાશ માં શૂન્યરૂપે પડ્યારૂપે રહેલો છે. વાયુમાં ગતિરૂપે, તેજમાં પ્રકાશ રૂપે, જલમાં રસરૂપે, પૃથ્વીમાં કઠિનરૂપે, અગ્નિમાં ક્રિયારૂપે, શરીર માં ચૈતન્યરૂપે અને શરીરના પ્રકાશમાં અનુભવરૂપે રહેલો છે.

જેમ ઝેરનાં કણમાં મરણપણું અને પુષ્પોમાં સુગંધ રહેલા છે એમ શરીરના દેહો માં આત્મા રહેલો છે. જેમ સત્ત્વ સર્વમાં વ્યાપક છે એમ જીવ સર્વમાં વ્યાપક છે. જેમ રાજાનો રાજિત સર્વ દેશોમાં વ્યાપક છે કોલ છે એમ આત્મા શરીરો કે ઈન્દ્રિયોનાં વ્યાપારો માં વ્યાપક છે. બાકીનાં તથા સંકલ્પ ઈન્દ્રિયોનાં તથા મનનાં વ્યાપારો માત્ર જે કોઈ પુકારો છે તે શરીરનું આત્માનું જ કાર્ય છે. આ અધિષ્ઠાન અને દેવોને પણ સત્તા તથા સ્ફૂરણા આપનારો મોટો દેવ આત્મા કું જ છું. મારામાં બીજા કોઈ કલ્પના છે જ નહીં. જેમ રજના કણો પોતાનો આકારને સંકલ્પ કરતો નથી તેમ મને બીજો કોઈ સંકલ્પ કરતો નથી.

સુખો તથા દુઃખો શરીરને પકડે કે ન પકડો; પણ તેથી મને કોઈ ક્રાંતિ (વિકાર) થતો નથી. શરીરનાં પદાર્થો જે બોલ્યા જે પડ રહેલો કું કોઈપણ પણ સંકલ્પ કરતો નથી. કું આત્મા, વિષયો થી જેમ-મરણાદિ ઈન્દ્રિયોથી કું સંબંધિત કોલ્ય જ નથી કોલ. શરીરનાં જેટલાં દુઃખો બાહ્ય અને પણ આત્માનું કંઈપણ કરતું નથી. જેમ ઘડો ભાંગી જાય, છિદ્રોવાળો થાય કે ચૂરચૂર થાય તો ઘડામાં રહેલાકાશ કંઈ ફૂટે ? જેમ પિંજરાનાં ભાંગ્યા કરતાં બારી ભાંગીને ઊડતા પક્ષી જેમ કે જેમ જૂનું મકાન તૂટ્યા કરતાં બારી ભાંગીને ઊડતા પક્ષી કરતું જે રાજાનાં પ્રધાનોના કુમળાં જેવું થયું પક્ષી તો પણ મને આત્માને કંઈ ક્રાંતિ ? સુખદુઃખમય વાસનાઓથી અત્યંત રહેવાનું મારું મન પ્રથમ શરીરમાં કંઈ પણ કુરે નથી. કમળાં જે મને દેહ, કાળ અવસ્થા મહાદિ વિકારો મુખ્ય રીતે નથી.

એક ભોગવનારો કોલ, બીજો ભોગ કોલ, ત્રીજો અર્થ અભંગ કલ્પના પામનારો કોલ આ બધું ચોથો જોનાર કરનારો કોલ જે

Lakeer

Date:-

શબ્દો બોલવાના, લખવાના, અને ફક્ત શબ્દોને પોતાના માની લે તે કેવા મૂર્ખતા ગણાય.

પૃથ્વિ બોલતો હોય, મન લે છે, કેટલા શબ્દો પામીને અને શબ્દોમાં જોડાઈને, જેમ કેટલાં શબ્દોમાં રહે બોલવાનો, લખવાનો તથા કલાકારોએ પોતાનાં માની લે તે કેવી મૂર્ખતા? શબ્દ મૂર્ખતાઓના રાફડારૂપે માં શબ્દોમાં વળગી? પકડો કુંણો? તેમ શબ્દોમાંને તો કરો મુક્તિ પ્રયત્નથી.

કુદે બોલો મને તેવા ઇચ્છાનથી કે બોલોનાં વ્યવહારમાં પડવા ઇચ્છાનથી. કે શબ્દનું કોણ તે મને શબ્દે શબ્દે કેટલાં કોણ તો મને મળે, આ રીતે, મનમાં અનેક પ્રકારનાં વિચારોનો ઉદ્ભવ પામ્યો કે શબ્દ પામ્યો મારે શબ્દે શબ્દે શો સંબંધ છે? શબ્દોમાં કાળ ક્રમના ઇચ્છાનુસાર રાખ્યુંએ મારા વિવેકનુંથી પ્રતિબદ્ધ તે કારણે પહેલાં મને કેવાર બાધ્યો કેટલો

ક્રમશઃ જ મારા સ્વભાવમાંથી જ ઉત્પન્ન થયેલા વિચારોના સમન્વયને આ શબ્દનું સમજ માં આવ્યું છે. મે ક્રમશઃ જ મારા રાગરંગના ગાઢના બોલોને માંથી પૃથક્કરણ કરતા સંકલ્પોના વિચારોને ફાડી મુક્યો છે. આમ હું વિવેકના દાબમાં સમતુલને પામવ કરવે મહાસમર્થ થયો છું. કે ત્યાગવાનું કેટલું તે વર્ષ ગંગા જેવું રહ્યું અને કે કોઈ પડ્યા જોવાનું કેટલું તે વર્ષ જેવું રહ્યું. ક્રમશઃ મને એવો પુરુષાર્થ પ્રાપ્ત થયો છે કે કે પછી બીજું કોઈ પડ્યા પામવાનું થવાનો રહેતું નથી. કુદે વાસનાઓના ઝંઝટોમાં પડ્યા થવા પણ ગયાં છે, એવા પરમાત્માના ઉંચા વિચારના ભૂમિને પ્રાપ્ત થયો છું વિચારોના સ્મૃતિ કરવાથી, વિચારોને પૃથ્વીમ કરવાથી, વિચારોના પૂર્ણતા કરવાથી, ધ્યાનના પ્રભાવથી, વિચારના પ્રભાવથી, મને આ મહાસમર્થ બનાવ્યો છે, જોવામાં આવ્યો છે, અને અપરાધને પકડવામાં આવ્યો છે- અહંકારનો પટ જે વ્યાકરણને રહેતો અને સમાધાન પૃથ્વીમપદ આ સમર્થ બનાવ્યા દ્વારા ક્રમથી વિચારોનું ઉદ્ભવના મારા ચિત્તમાં મિ આવ્યો છે. આ જગતમાં આવ્યો પામેલો હું રોજ થાઉં છું. અને પરમસુખમાં રહું છું. બોલવા બોલવાનો કે અહંકાર - વ્યવહારોના રહેતા પ્રવાહ અંદર ગળવાયું પામ્યો છું. સ્વભાવના વિચાર જે લાવે અહંપદ કે રોજ થઈ ગયું. સર્વદા ઉદ્ભવ પામેલા, ઉદ્ભવમાં રહેલા, અસલના રૂપ મોટા

Lakeer

Date:-

જેમ કુંભાર જે કુંભાર પોતે માટીમાં વિલીન કરી દેવા છતાં પણ જેવા માં બધું જોવાતું એમજ કુંભાર પણ જોવાતો હું વારંવાર પ્રણામ કરું છું. પુરુષ અહંકાર પર મહિલા અહંકાર જે કાળ બાબતે કુંભાર જોવાતો હું જય પામું છું.

હે પરમાત્મા! બ્રહ્માંડ ના અસ્તિત્વ, અસ્તિત્વ ના વૃક્ષ, જે કાળ બાબતે વિચાર વાળી બુદ્ધિ ના અંદર બુદ્ધિને કાળ બાબતે પરાવાણી માં અભિમાનરહિત જેવા કુંભાર સ્વરૂપમાત્રથી હું જ અવસ્થિત રહેલો છું. તમને હું પ્રણામ કરું છું. પુરુષ મન-ના મહિલા મન કાયર જેવા જેમાં હું બ્રહ્મ છું' એ અહંકાર ના 'હું દેહ છું' એ અંહકાર કાયર જેવા અહંકાર ના રહિત થયેલો હું સ્વરૂપથી રહેલો છું. આત્મામાં કરાવનાર બુદ્ધિના, અહંકાર ની, મન થી અને ઇન્દ્રિયોના રહિત થયેલું એ મારું શરીર કુંભાર પૃથ્વીમાં જે રીતે જોડાય છે. એમ જ રહેલું છે એવું માત્ર માં પરમ શાંતિ મળે છે. આવા જગત માં પણ મને પૂરામ જ 21212 છે તે હું છું એવું માની બેસેલો કુંભો તેને 'જે આત્મા છે તે હું છું' એમ સમજી શક્યો છું. બોળીના ઉદ્વેગરહિત એવું મન કાયર વિનાનો અભિમાન પોતે શાંતિ પામ્યું છે. જગમાં જે અજ્ઞાન જેવું કંઈ છે તે જતા રહ્યું છે અને અખંડિતીય સ્વરૂપમાં પૂર્ણાનંદ પરમાત્મા પ્રાપ્ત થયા છે.

S.36 પુરુષાદ ને દુનિયા અજ્ઞાનપદ ના પ્રશ્ન:-

પુરુષાદ બોલ્યો (ઉત્તર) જ્ઞાન ના પદાર્થોના ત્યાગે આત્મા દ્વારા જ્ઞાને મારા હૃદયમાં રમાડ્યો છે. હે આત્મા! તું મને મળ્યો એ બહુ સારું થયું. જે જ્ઞાનના સાધનો ના રહિત (અજ્ઞાન) છે. તેને મારા પ્રણામ હો. હે આત્મા! તને જોઈને તથા અભિનંદન કરીને હું સમાધિમાં બિલકુલ રહેવા ઇચ્છું છું. હે મહારાજ! મારા વિના કોઈ ગેરહાજર માં પણ અલગ કરું ચાલું નથી. કોઈ નથી. તું જ સર્વરૂપ થયો છે. કોઈ તું આત્મા રાજા છે. નિત્ય છે અને બુદ્ધિના સ્વરૂપવાળો છે. તેને હું પ્રણામ કરું છું. જેમ બરફ અને જલ અભિન્ન છે તેમ તું તે

Date:-

કરું છું અને કે તે તું છે. તારા અને મારા વચ્ચે ભેદ એ કલ્પના છે. વ્યવહારદૃષ્ટિ પર છે. અને વસ્તુત, બોટ, મિથ્યા છે. તું કે જે અહંતા પદાર્થોનો સંકલ્પ કરનાર છે તને કે પ્રણામ કરું છું તું સચ્ચિદાનંદપ્રજ્ઞાન સર્વમાં વ્યાપક છે. તને કે પ્રણામ કરું છું જે દેવ સમુદાયે સમાજ અને કીડીઓના કિડયાના સમુહમાં પરોક્ષાદ્ય તો અહંતા પદાર્થોને કુરવે છે અને સર્વને પ્રકાશવત્ કરે છે તેને કે પ્રણામ કરું છું.

કે દેવ! તું કે પ્રણામને પ્રાપ્ત થયો એ સારું થયું. અને કૂદે કે અને તું એક જ છીએ વસ્તુતઃ વચ્ચે કોઈ ભેદ નથી. તારા ઉપાધિરૂપ તું એ રાજા અને મારી ઉપાધિરૂપ કું એ પ્રજા રાજા કે જેમ પરમાત્મામાં પદાર્થ શબ્દો છે. તેમજ તને કે વારંવાર પ્રણામ કરું છું.

કું કે જે પ્રકાર રહિત કું અને સર્વમાં સમાન રીતે રહેલો કું તને કે પ્રણામ કરું છું. કે પરમાત્મા! કું કે જે જ્ઞાન, જ્ઞાતા, જ્ઞેયરૂપ, ત્રિપુટી અને ત્રણ કાળ આદિમાં પ્રપંચના રહિત તારું સ્વરૂપ જે કું. તેમાં જે તું રહ્યો છે. મન સંકલ્પ-વિકલ્પો કર્યા કરે છે. ઈન્દ્રિયો તો વૃત્તિઓ રૂપે ફરે છે. પ્રજ્ઞાવાદ્યુ તો તથા અધ્યાત્મવાદ્યુ તો બારે પ્રવાહ ચાલ્યા કરે છે, અને ઉપાસકોરૂપ દોરડા પ્રેરણા, મન રૂપ ચારણિયાના અને દાનિક માંચડા ઉપરથી ગોકિરાણેલા ઉપરોક્ત દંભો ચાલ્યા કરે છે, એ સઘળું મારા પ્રેરણાના જ થાય છે. કું તો અકંકારરૂપ નથી. કું તો કેવળ અખંડ અનુભવરૂપ કું. ઘણા કાળે મને નિજ સ્વરૂપ નો ભાન થયો. મારો ભ્રમ ભાંગી ગયો અને સંસારરૂપ ભ્રમના માર્ગમાં ભોમિયાના બ્રહ્મા કરતો કું ભોમિયાના ઘર આડી જે ગયો કિતો તે વખતે જેમ કોઈના રંકને અપરિમિત ધનના ભંડાર મળ્યા બાદ જેમ શાંતિ પામ્યો કું. કે પરમાત્મા! કું કહ્યું કે જે અહંતા પદાર્થ છતાં સર્વ પર વારંવાર પડ્યા કે અને કું વારંવાર પ્રણામ કરું કું કે પરમાત્મા! જેમ પુષ્પમાં સુગંધ તેમ તું સર્વ સજીવના હૃદયમાં વ્યાપ્ત રહેલો છે. કે પરમાત્મા! તું અહંકારરહિત છતાં મારે કે બારે પડ્યા છે, સજીવો વ્યવહાર કરે છે. સર્વ બારું મારાવડે પડ્યું અવસ્થાત્ વિલિયમ છે. સર્વદા પ્રકાશતો કોઈ વ્યવહાર ન કરતા છતાં તું જગતને પ્રકટ કરે છે, વહાલ કરીને પાળે છે વળી પાછો તેનો પોતાનામાં લય

Lakeer

Date:-

પડ્યા કરતી કરે છે. મારે સર્વોત્તમ છું. તું પરમાત્મા કરતાં પણ સર્વજ્ઞ સુકૃતમય છે તેમાં જ આ સઘળો બ્રહ્માંડનો ખેલ ઉદ્ભવ્યો છે અને રહેશે.

હે આત્મા! પૂર્વે દેહાભિમાનવશ પદાર્થોના વિકટ દુઃખરૂપી પાશથી તારા સમસ્ત વિકારોને કારણે હું ક્રોધી હું ને વિકારને સઘળો બ્રહ્માંડનો ભોગ આપી મારા પ્રથમ એકરૂપ થઈ હું. વિવેકદૃષ્ટિવડે સઘળાં ક્લેશ વિનાના શાંત એવા હે આત્મા! તારા સ્વસ્વરૂપ વિચાર કરો. તું સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શિત્વ છે. મનના સંકલ્પરહિત છો. તારા દર્શનવડે હું પૃથ્વીતત્વ, જળ, તેજ અને વાયુસ્વરૂપ થઈ હું. હવે આકાશદૃષ્ટિવડે જોતાં પ્રાપ્ત થયેલું બાકી રહેલાં પાંચેયને જોવા માટે જ જવું છે. હવે હું વિષયોરૂપ રંગોના રહિત પદને વિષયોના વાસના નાં રંગ વડે પણ રહિત પદને સ્વસ્થ પદને હું તારામાં જ રહ્યો હું. હવે હું સર્વવિકાર રોગોને પ્રાપ્ત થયો હું.

S. 37 વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! આ પ્રમાણે ચિંતવન કરતાં કરતાં પૃથ્વીએ પરમ આનંદરૂપ નિર્વિકલ્પ સમાધિને પ્રાપ્ત થયો. અત્યંત બોધવડે સુદૃઢ સમાધિમાં રહેવાથી પોતાનું સમસ્ત રાગ અને દ્વેષવત વગરનું થતાં ત્યાં મુખ આકાર, અવયવાકાર પણ ભૂલ્યા. જેમ જેવો પાષાણ થઈ રહ્યો.

S. 38 વશિષ્ઠ બોલ્યા: આવા પ્રકારની ભગવાન વિષ્ણુ એ પોતાની સ્થિતિનું અવલોકન કર્યું. કે આ સૃષ્ટિ ઘડવું કરીને કેટલો વિનાનો પદ છે તેમનો સમસ્ત પોતાના કેટલાકનો પર પંક્તિ પડ્યા રાગ-દ્વેષ રહિત પદ જશે. જે મનુષ્યો કોઈ જો જે કેટલાકોને ~~અને~~ કલ્પનાં સુખો દુર્લભ જેવાયાવર તેમનાં પર રાગ રહે અને બે સુખ માં વિઘ્ન પાડનારા કેટલા કોઈ પર દ્વેષ રહે. જે સમસ્ત કોઈ જો કેટલાકો ના જાય રાગ-દ્વેષ પર રહિત પદ જશે અને સુખ-દુઃખાદિ દ્વંદ્વો વિનાના સર્વે મોક્ષને પ્રાપ્ત થઈ જશે. જો પહેર મનુષ્યોને પડ્યા કેટલાકોનાં સ્વર્ગ સંબંધી સુખો મેળવવાના ચાહના રહેશે નહીં. બ્રહ્મલોક માં આવ્યા આવેલા અને બાકીના સઘળાં કિલ્લાઓ પડ્યા બંધ પડી જશે. જો મુખોડ કમનીમ છે, એમ કોઈ સમજશે જ નહીં.

Lakeer

Date:-

અને જે તેમ થાય તો અમારો સંસાર કે જે કર્મને લઈને પ્રવર્તી રહ્યો છે તેનો ભારે થઈ જશે. કર્મનાં અવરોધ પણ રહેલાં પડેલાં જે બધા થઈ જશે. એ બોજો રહ્યો કે કુ ઉપેક્ષા રાખીને અમ સંસારરૂપ મોટા અવરોધ નો ભારો ઘટાડી દઉં. તો મે કાંઈ કરીને મારે જે ભોગવવાનાં ભારનો અવરોધ કર્મો ઉદયમાં આવે છે? રાંદ્ર, આર્ત ચિંતન અમારા જીવનમાં ચાલુ થતાં મારે પડ્યા મારા આ શરીરનો સંહાર કરીને પુદ્ગલસ્વરૂપમાં જ વિખરાઈ જવા પડે. જેને આ શરીરે જીવાત્મા સાથે થઈ આવેલા પડ્યા જીવોને તો સ્વજનો ઉપેક્ષાઓ જ રોતિ થઈ જાય એમ છે. પરંતુ જે રોતિ સુકુતિ અવસ્થા કેવળજ્ઞાન થાય કોઈરીતે મુક્તિરૂપ તો જ થાય.

માટે ઉપેક્ષા ન કરવી જીવાત્માની સ્થિતિ જે રોગ્ય રાખવાવા સત્કર્મોની મર્યાદા નો ભંગ ન થવા કર્મોદિત ચિત્ત રુદન થવાને લઈને આનુકુળ સ્વજનો જીવોને મુક્તિનો લાભ મળે રોકવા માટે ક્રમઙ્ગ દેહત્યાગ ને ઉપરોક્ત રચાયું. તેમણે ઉપાદાન થાય તો જ દેવલાકોએ રાગ-દ્વેષપૂર્વક સ્વર્ગવાસનાં સુખો ભોગવવાના કારણ રૂપ અને જે દેવતા રૂપે જે કારણ રૂપ જે દેવલોકનાં સુખો ભોગવવાની ઇચ્છાના માધ્યમો વાસનાઓ ક્રિયાઓ કરે અને એ ક્રિયાઓ રાખવા રૂપ, તો જ સંસાર ની સ્થિતિ ભરાબર રાખવા કરે અને તદ્દ પડ્યા આ સ્થિતિ નો ક્રમ ફરે નહીં.

તેથી પુદ્ગલ ને પાછો પોતાનાં ક્રમમાં રચાયું. પુદ્ગલ નો રહ્યા દેહ રહ્યા ઉદય પૂરો થતાં રુદન ભવો રહે તે રોગ્ય છે. તેથી તેણે દેહધારી રહેવું રહેતો દેવસંબંધ નિયમ છે. તેથી તેને જોઈએ જોઈએ કે મારા જેમ મનમાં ભાવના રાખવા વિષયો જે વસ્તુઓનાં પ્રતિબિંબો ને ધારણ કરે તેમ જીવાત્માઓ ના ચક્ષુઇન્દ્રિય પ્રમાણે મનમાં રચાયેલ નહીં રાખવાં રહેવાનો વ્યવહાર કરવો રહે જે જીવાત્માઓ ના સમાધિ છે.

કે રહ્યા પ્રમાણે ગોઠવણ કરવા તો રહ્યા ચક્ષુરિંદ્રિય ગોળાકાર થશે નહીં અને દેવતાઓ તથા દેહોનો બાજુ બાજુ રુદન થવા કરશે તેથી મને પડ્યા વિખોદ મટશે. જેથી મારે રુદનનો ઉદય અને બારા બંને રમાણ છે છતાં જેના પક્ષપાતિપણા રહિત બને રાખવા કરે.

Lakeer

Date:- 15.5.25

ક. ૩૫ વિદુરજી મહારાજે પુંડલિકને ઉપદેશ કર્યો:-

પરિશિષ્ટ બોલ્યા. કે રામ: ઉપર્યા રામાયણ વિદુરજી મહારાજે એ પ્રમાણે વિચાર કરીને પુંડલિકના નગર જે પ્રયાગ તીર્થ આવેલું ત્યાં ~~પહોંચ્યા~~ પહોંચ્યા. પુંડલિક તો સમાધિમાં સ્થિર કર્યા ત્યાં શ્રીવિદુરજી મહારાજે કે મહારાજ! જાગો આ એમ બોલીને પોતાના શંખ વગાડ્યો. આ સાંભળે જ પુંડરીકે તો પોતાના પુંડા-રાક્ષિ ઉઘાડીને પુંડલિક તો કે દુઃ તો પૂરો થયો. પુંડારાક્ષિ સમાધિ કે દુઃ તો ત્યાં જેટલા દિગ્પાલો પોતપોતાના ગણે ગોઠવેલા તો પુંડલિક પાસે વિદુરાચારરૂપ દર્પણ તો પ્રતિબિંબિત થયેલું પુંડલિક નું ચૈતન્ય દર્પણમાં પેસી ગયું. તેને મનુષ્યનું પ્રાપ્ત થયું. સુદર્શન પુંડા જેમ કમળોને જગાડે તેમ વિદુર કાંઈક સંકુચિત થયા તેનાં બે નેત્રો ઉઘાડીને પુંડવા લાગ્યા પુંડારાવ્યું અને સમજાવ્યું કે તારીમાં ગતિ કરવા માંડ્યા પુંડલિક નાં શરીર માં ગતિ થઈ. શરીર પુંડા થઈ પૂર્વ પોતા પુંડલિક નું મન એક નિર્મળ સરોવર માં પુંડાઈ થયું. જેમ તેનાં નેત્ર, મન, પુંડા બધાં શરીર પુંડિત્વ થયાથી પુંડલિક શોભવા લાગ્યો.

આ અવસરે શ્રીવિદુરજી કે 'જાગો આ' એમ કહ્યું તેના પુંડલિક જાગી ઊઠ્યો. પુંડલિકને જોઈને વિદુરજી મહારાજે જેમ પૂર્વે પોતાનાં ત્રાંબિકમાર મોઢા કરેલા પોતાના પુંડાને કહ્યું કહ્યું તે પુંડલિક પ્રતિ બોલ્યાં:- કે મહારાજ! તું રાજાધિકાર કરતો તું રામરાજ્ય કરતો તારા દેહ તું. પુંડા રામરાજ્ય કર. તું આમ વિના તારા દેહનો અંત આ માટે કરે છે? તું કે તે 'આ ત્યાગ કે આ બધા ત્યાગ છે' એવા સંકલ્પો રહિત કે તેને કારણ કાંઈ પુંડ કે અવિદ્યા પદાર્થોના રાગ રાગાદિક પોતાના કે? માટે કંઈ કે. આ કર્મ પૂરો થાય ત્યાં સુધી તારે આ દેહ ના જાતમાં રહેવાનું કે. કેટલાંક અજ્ઞ અપાર્થિવ નિયત અને સંપૂર્ણ કરતે જાગ્યા છે. તું કે જે કુળ ધન્યકુળ કે તેણે શરીરમાં રહીને જ આ કર્મ પૂરો થાય ત્યાં સુધી કાંઈ ઉદ્વેગ ન રાખવો શરીર ને વિચાર માં લાવવાનું કે. કુળનાં અંતે આ શરીર વિખરાઈ જશે ત્યારે ઘટફાટા જેમ મડદાને મળે તેમ ત્યારે

Lakeer

Date:-

જેટલાપણ વ્યાપક પરિવૃત્તમાં ગિવાસ કરવાનો છે. જીવ જેટલાનો પુદ્ગલ પ્રત્યે ઉદાસ જે ભાવ છે.

મરણના સમયે વિચાર કરી જેવાં પગલ પરાવર્તન થવે મરવું સંભવતું નથી. શ્વાસ છે તો જે ત્યાગ કરવો તે જ ચોકીમાં મરણ થઈ ગયું છે. પરંતુ જીવ જે જે પરાવર્તન ના દરિયામાં આયો પણ ત્યાંથી તેમ ખોટો પડ્યું નથી. પરંતુ અભિવ્યાપ્ત છે. તેનો પુદ્ગલ સંબંધ જે પ્રત્યે થયો નથી. કોઈપણ પણ સંબંધ વિનાનાં જીવ તો ત્યાગ કેમ થાય? સ્વાભાવિક મરવું તે જ સમયે જીવ તો સંબંધ કરી ગયો છે, તો પછી ચોકીમાં ત્યાગ કેમ કરવો?

સ્વાત્મતત્ત્વને જે જોવાય છે જ્ઞાનના મતિ સ્વાત્મતત્ત્વ જે જોવાય છે જ્ઞાનના મતિ સ્વાત્મતત્ત્વ ના અનુસંધાન માંથી બહાર ન જોય, તે પુરુષનું જે મરણ થાય છે. જેમાં મનમાં અહંકાર જે ન સ્વીકારો જોય, જેને બુદ્ધિ વિષયો પર ખેંચાણ ન જોય અને જે અહંકારો પદાર્થોમાં મમત્વ રાખવો જોય તે પુરુષનું જીવન થાય છે. જે પુરુષ રાગ-દ્વેષ રહિત થયો જોય, અને અંદર સ્વતંત્ર સ્વાત્મતત્ત્વમાત્રની બુદ્ધિ જાગી ગઈ પોતે જ્ઞાનને જોયા કરતો જોય તેનું મરણ થાય છે. જેણે સ્વાત્મતત્ત્વને સારી રીતે સમજ્યો, 'આત્મા જ છે અને આ ગૌણ છે' એવો ભેદબુદ્ધિ તે ત્યાગ કરીને પોતાનાં ચિત્ત ને આકાર માં જે ભાવ કરવું જોય તે પુરુષનું મરણ થાય છે.

જેણે પોતાનાં ચિત્તને પ્રકૃતિમાં જે ભાવ કર્યું જોય, તે પુરુષનું મરણ થાય છે. જે પુરુષ મરતી માં સ્વાત્મદૃષ્ટિ રાખી વ્યવહારોના રહિત થઈને ભાવમાત્રના આ જગત માં ક્રમકરે કરતો જોય તેનું મરણ થાય છે. જે પુરુષ વ્યવહાર કરતા કરતાં પણ મુખ્ય ના કારણ ના પ્રતિબંધ ના મન માં રાગ થયો નથી અને દુઃખ ના કારણ ના પ્રતિબંધ ના મન માં કરવામાં નથી તેનું મરણ થાય છે. જેનું ધ્યાન સંસારવાચક, જેને જેવાથી, જેનું સ્મરણ સ્વાત્મતત્ત્વથી પણ મરતી વખતે કોઈ સંબંધ પામતાં જોય, તે પુરુષનું મરણ થાય છે.

S-40 ત્રિરાગુ ભગવાને પૃથ્વીદત્ત ને જ્ઞાનનો વ્યવહાર કહ્યો.

ત્રિરાગુ ભગવાન બોલ્યા: હે પૃથ્વીદત્ત! જ્ઞા

Date:-

જોવામાં આવતાં દેખે છે કે સ્થિરતા તેને ઘોડો બનવા કહે છે અને બનવા દેવા માટે સંમત દેખાતો જે લાગે, તેને ઘોડો મરકણા કહે છે. કે પુદ્ગલ તું તો બળદ પર પડ્યા રહેલ છે. તેમ મરકણા પર પડ્યા રહેલ છે. ત્યારે પુદ્ગલ દેખે અને કહે કે, કે જીવમૈત્રી! તું કેટલા પડ્યા બળદો પરથી કે મરઘો પડ્યા નથી. તું દેખે મા રહેલો કોઈ પણ પદાર્થ દેખતિપરત રહેલ જ છે. જેમ વ્યવહારમાં રહેલો વાદ્ય વ્યવહારનાં અનેક વિભાગો કોઈને કોઈ વ્યવહાર પર આધાર જ છે તેમ તું દેખે પર આધાર જ છે.

દેખે મા બધા જીવ-ઉદય આદિ સ્વપરોક્ત ભાવ આધાર જ જોવાય છે. માટે તું દેખે મા છે બધો પડ્યા દેખે અને કોઈ અનેક નથી. માટે તું દેખે મા બધા પડ્યા ભરો. જ્યારે બધા પદાર્થમાં આવતાં દેખે મિથ્યા જ પદાર્થ જણાય છે, માટે સાચો અને દેખે જ કયાં?

જેમ બુદ્ધિ બુદ્ધિપ્રકાર પદાર્થરહિત છે, એવો તું અનેક અનેકરૂપ છે અને પ્રકારરહિત કૌશલ્ય જ છે. માટે બધા પદાર્થ ભાવ દેખેરૂપ અને બધા પદાર્થ ભાવ દેખેરૂપ છે કે જેને તું ત્યાગ જે કે ગ્રહણ કરે? અને પદાર્થો ભાવ દેખેરૂપ છે અને બધા પડ્યા પદાર્થ ભાવ દેખેરૂપ નથી; માટે કોઈનો આદર કે કોઈનો ત્યાગ ભાવ પર બધા એમ ~~નથી~~ દેખે જ નથી.

આત્મા કે જે પુદ્ગલ નથી અને અપૂર્ણ પર રહેલ છે. જેને જોવાથી સુખ કે દુઃખ કરવું પડ્યા પાપ બધા એમ કે પદાર્થો ઉપરના પડ્યા ત્યાગવા કોઈ, પુદ્ગલકારનાં અનેકભાવો અવય ત્યાગવા કોઈ અને ઉપાધિનો નાં પદાર્થો ભાવ કોઈ પડ્યા જાણી પોતાનાં અનેકરૂપમાં જ રહે કે. અનેકનાં પદાર્થો વિકલ્પ કોઈ અનેકનાં અનેકનાં પદાર્થો જેવા રહે કે બધા બધા પદાર્થ કેવા કે બધા જાણવા જે રહે? કેમકે જાણવું કેમનો પોતાનાં અનેકરૂપ માં જ રહે કે. અને દેખે ભાવ કે બુદ્ધિ પાપ બધો પડ્યા આત્મા બુદ્ધિ પાપનો બધા અને અને બધા દેખે ના ગતિ પ્રાપ્ત પડ્યા આત્મા ગતિ કરવો બધી.

V/ય.

'કે દેખે છું કે દેખે માનો છે' એવા પ્રકાર નો વિકલ્પ નો ત્યાગ બધા બધા બધા પછી 'કે ત્યાગ કરું છું કે કે ત્યાગ કરવો બધી. જેના પોતે કરવા ઉદય પાપે? કે પુદ્ગલ! 'કે બધા કામ કરીને બધા કામ કરશે અને બધા વસ્તુને

Date:-

ત્યાગ દઈને આ વસ્તુ તે ત્યજી દઈશ' એવા રૂપમાં સંકલ્પ ત્યજવાનો કોઈ અર્થ નથી. આવા સંકલ્પીપણાને પામેલો ત્યજવાનો એ સંકલ્પ કોઈ કાળે કરતો નથી.

(૪) ત્યજવાનો એ જે સંકલ્પ છે' એવો દૃઢ નિશ્ચય કોણ કરે છે, એવા એવાને કર્તાપણા કર્તાપણા નો સંબંધ કોણ કરે છે? અકર્તાપણું પૂરેપૂરું સધાયું એટલે અભોક્તાપણું પોતાના મેળે જ પૂરેપૂરું સધાયેલું; કેમકે આ સંસારમાં ભોગવ્યા મેં વાપર્યા વિના કોણ રહ્યું છે! કર્તાપણું અને ભોક્તાપણું સાથે જ જેવાં, શાંતિ જ સ્વભાવ રૂપે છે. અને એ શાંતિ પોતે પણ જ્યારે વિશ્રાંત પોતે એનો જ મુકામ કરે છે. ત્યારે આ પ્રકાર પ્રકાર, સ્વર્ગમાં વ્યાપેલ રહેલા સૌન્દર્યમાત્ર અને 'મારા ત્યજવાયોગ્ય પૂરેપૂરા સકલ પદાર્થોને ત્યજી દે' એવું ગાઈને શું કરે? પોતે વ્યાપક હોવાને નાતે એનામાં કાંઈપણ ત્યજવાપણું અને ગાઈને ત્યાગવું નથી. સ્વભાવપણું એનો સ્વભાવપણું કે જેનો ગાઈને ત્યાગ ત્યાગ નો સંબંધોને કરાવનારાં છે ત્યાગ સ્વરૂપ છે, એનો સ્વભાવ માં છે નથી; માટે આત્મા કોનું ગાઈને કરે અને કોને ત્યજી દે? 'આ વસ્તુ ગાઈને છે અને કે બીજો ગાઈને' એવા પ્રકારનો સ્વાંગ દૂર થાય ત્યારે સ્વાંગ પોતે શાંતિ ઉદ્ભવ પામે છે, અને સ્વરૂપમાં પોતે

(૫) પોતાના જે શાંતિ જ મોજ એ આત્મા કહેવામાં આવે છે.

સર્વદા એવા શાંતિ માં રહેલા ત્યારે જેનો શાંત નિવૃત્તિપણ પુરુષો કે જ્ઞાનીપણામાં રહેલા પુરુષો શરીર ની અવસ્થા પર જ રહેલ હતા, શરીરનું અવલોકવાપણું કહ્યા કરે છે. અને શરીર અવાંદ્ય સ્વરૂપનો કોલ ના અવસ્થાપણા પર રહેલ પણ એવા-પણા જ રહે છે. કે પુરુષાદ! સ્વરૂપની ત્યારે ત્યારે અવસ્થાઓ પરમાત્મા

(૬) માં જ્યાં પર શાંત પણ ગયા છે; માટે તું અવસ્થામાં જે રહેલી બુદ્ધિઓ, એ બધાની સ્થિતિ જોવા કર. જેનાથી વિશ્વ જોવામાં જે રહેલું કોણ છે, એવા જોવામાં અવસ્થા માં જેના દર્શનમાં પામેલા છે, તે પુરુષો જેમ વિચારવા રહસ્યરૂપ વિચારવા અવાંદ્ય પદાર્થમાં રહિત જેવાં જે નથી અને કોણ છે કે જેનો કહી પણ જોવા જોવામાંનો અનુભવ કરવા નથી, તે જોવા કહેવા પામવા નથી. દર્શનો માં બધા પડવાં પૂર્વાપરોનો ના ત્યાગ કોઈપણ પુરુષ ની અનુભવ વિચાર કરનારો છે. એવા

Lakeer

રહીને પોતાના સ્વરૂપ માં જોવાય અને સંસાર માં રહેલો જોવાનો

Date:- 16-5-25

ભરતક્ષેત્રમાં રહેલા બારકોના જેમ કૂવા-પગ કિલ્લાને ચંચળ ચપળતા કિરણો કરે છે. કે મહારાજા! પોતાની અંદર પરમાત્મામાં પડેલા પોતાનો આ એક દિવસ પૂરો થયો રહ્યો કે તુરંત રાજકાજ ને બોજાને પડતો મૂકીને પાછા ફર.

S. 41 પુરુષોદ્વિ વિરાગ્ય ના ભાવના રત્નકારી અને વિરાગ્યરસે પુરુષોદ્વિનો સમાપ્તિ કર્યો:-

ચક્રવર્તિ બોલ્યા: વિરાગ્ય ભાવનાના જોરદાર પુરુષાર્થ પુરુષોદ્વિ તમારો સમાપ્તિ મારા હૃદયે પડ્યો. કે દેવ! રાજસંબંધી કિલ્લા-અંતઃપુરના વિચારોને અને ખેંડકો સાથેના વાર્તાલાપો કે ક્રોધમાં રોકિત પાપનો કેવો. કે મહારાજ! અત્યાર કુધીમાં મને મારી પડે ચક્રમાં કિ-સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ કે કે મારા ચક્રને કરી સમાધિ માં અને સમરસમાધિમાં પગ ચર્ચિત ચમત્કાર કું.

કે દેવ! રાજાને મે રાજકારભાર પુરોહિત કેટલાકો ની અંદર ઘણીવાર રત્નો ભેગા કરે કે કે રાજા મારા ઉપર બાજ્યમાં ગયો પાછું રાજ બહાર પગ કરવા પગ કીધું. કે પ્રભુ! રાજકારણ જેમ નિર્મળ રાજકારણ જ રહે તેમ મહેલનાં અંતઃપુરોના રક્ષિત અને રંગ ઉલ્લાળા પ્રમુખદ્વાર માં કે રત્નો કુલો. કું કોઈ રાંક પર, ભોકપર, વૈરાગ્ય ના વિચારથી, દેવું ને લાવ્યા કરવાના ઇરાદાથી કે સંસાર ના ભયથી સમાધિ માં રહ્યો કુલો રોગ મટી, પગ કું તો કેવળ પોતાના મોક્ષે કેવળ નિર્મળ વિચાર ના જ વિસ્તારનું પોતાના પદ માં રહ્યો કેવો. એ નિર્મળ પદ એક જ કે. માટે તેમાં રાંક કલ્યાણ કોય, કોણ પગ કલ્યાણ કોય, દેવું પગ કલ્યાણ કોય, સંસાર પગ કલ્યાણ કોય, મારા પગ કલ્યાણ કોય અને મારું જ ના કોવાથી મારા રક્ષણ પગ કલ્યાણ જ કોય. ? એ નિર્મળ પદ માં મારી કિ-સ્થિતિ થઈ તો એ કહેવામાત્ર કે કરણ કે કું તેના ભિન્ન જ નથી. કે દેવી! કું સંસારના પ્રપંચ ને કાજ પદને સંસારત્યાગ એવા વિચાર કે કર્મ, રાંક, તથા અન્ય વિકારો અયોગ્ય કે. એવું અસારભાવો ને જ પદ્ય સંભવે.

વિશેષ તત્વજ્ઞાન જે કું જ રાખેલું કોય કે એવા HB પુરુષોને જે કું કુદો કું અને રમા કુદા કે. એવો Lakeer વારંવાર કુલ્યા કરે કે. રમા ત્યાજ્ય કે અને રમા ગ્રહણ કે એવો

Date:-

મિથિલા બ્રાહ્મણો જેવા કરે છે, તેમ રાજાએ કરવું જોઈએ કે નહીં. પ્રભુએ આપણને વિવેક આપ્યો છે; માટે આપણે કોઈ પણ કાર્ય કરતાં પહેલાં વિચાર કરવો જોઈએ કે કેમ?

ઈ ત્યાં કેવળ મારા સ્વભાવ પર જ પ્રશ્નોનો અર્થ કરવો તો વિચાર કરવા જેવું કશું નથી પોતાનો સ્વભાવ જ શાંત પડ્યો રહ્યો. જે મારું સ્વરૂપ છે તેજ મને પૂર્ણ પણે કે ઈને કે પૂર્ણ રીતે મારા પોતાના જ સ્વભાવને પૂર્ણ પણે જાણું છું: એ પણ જાણીને જે ગમતું કે ઈએ તે કરવા તૈયાર છું

વિશ્વ બ્રાહ્મણ બોલ્યા: જ્યાં સુધારવા જેવું રહ્યું છે ત્યાં સુધી તારા સ્વભાવિક ગુણો વડે પ્રકાશ પામવાં જોઈએ. રાજા, મારા વચને, જેઓ વ્યાજને સમબુદ્ધિ વડે જાણે અજાણે તો સ્વાગત જ કરવાનું કહ્યું છે. ત્યાં તેમનો પણ મરજી પ્રમાણે કોઈ પ્રકારની રોકટોક કરવા નહીં, કહીને બ્રાહ્મણ વિશ્વ પોતાના સ્થાનમાં પધાર્યા.

હું જે કંઈ જાણવાનું છે તે જાણી ચૂક્યો છે તો કેવે ત્યારે બધાને રાજા ઉપદેશ કરવો?

S-42 સમયસર માં રહેલા જીવનું જાગૃત થવાનું કારણ:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જે મનુષ્યો બુદ્ધિ પર રહેલા વિચાર કરશે, તેઓ પણ જે પાપ કરશે, તે પણ પોતાના ઉદર માં પરમપદને પામશે. સમાજ રહેતો બીજા વિચાર કરવાથી પણ પાપ તો બારા થાય છે, ત્યારે બ્રાહ્મણોના સંબંધી વર્ણન તો વિચાર કરવાથી પરમપદની પ્રાપ્તિ થયા વિના કેમ રહે? જે વ્યવસાય છે તેજ મોટું પાપ કહેવાયું છે. અર્થે તે વિચાર પર જ બધો આધાર રહેલું છે. માટે અજ્ઞાનરૂપ પાપનાં મૂળ જે ઉદર જાણ્યાં વિના તો કદી પણ ચાલ્યા જાય નહીં.

પ્રબુદ્ધ તે સમબુદ્ધિ પ્રાપ્ત થયા વિનાનો જેવા કાર્યનો જે મનુષ્યો વિચાર કરશે તેઓનાં આત્મ જ્ઞાનમાં કોઈ પાપો બાધા કરશે અને તેઓને સ્વયં જ પ્રાપ્તિ થશે એમાં સંશય નથી.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! પરમપદમાં પરિણામ પામેલું બ્રહ્મવિચાર કરેલું મહાત્મા પુરુષોનું

Takeer

મન વિચારવાને કેવાં કોમળ અવલંબન થી કેમ બગાડ્યું?

Date:-

મનમાં ઉદ્ભવતા પ્રશ્નોનો ઉકેલ તો સંબંધમાં રહેલા શબ્દનું પૃથક્કરણ કરવાથી સંભવ બને.

વિશ્લેષક ભાષા:- હે જિજ્ઞાસુ રામ! જગતમાં સજીવસૃષ્ટિના મુખ્ય બે પ્રકારના વર્ગ છે: એક સ્ત્રીજાતિ અને બીજી પુરુષજાતિ. બાહ્યાકૃતિ રહિત બુદ્ધિશાળી જે પુરુષ જે કર્મેન્દ્રિય દ્વારા કે કર્મેન્દ્રિય પ્રકૃતિ મારફતે ઇચ્છા જ્ઞાનક્રિયા કે ભાવજાતિ સ્ત્રીવાચક છે. બાહ્યાકૃતિ રહિત બુદ્ધિશાળી જે પુરુષ જે કર્મેન્દ્રિય દ્વારા કે પ્રકૃતિ મારફતે ઇચ્છા જ્ઞાનક્રિયા કે ભાવજાતિ પુરુષવાચક છે. સ્ત્રીજાતિ અને પુરુષજાતિ બાહ્યાકૃતિ રહિત સજીવોમાં પ્રજનનક્રિયા માટે જે સંકુચન રહિત સ્થળ કોષોનાં બીજ કોષો હોય છે તે સ્ત્રીજાતિ કહેવાય છે. સ્ત્રીજાતિ સજીવોનાં બીજ કોષોમાં વિકાસ પામતાં ગર્ભ. બાહ્યાકૃતિ પુરુષો માં ફલિતમાં પ્રજનનક્રિયા માં સંકુચન રહિત સ્થળ કોષોનાં બીજ કોષો કે જે સ્ત્રીજાતિ બાહ્યાકૃતિ રહિત સજીવોમાં ગર્ભ ધારણ કરે છે. બાહ્યાકૃતિ પુરુષો માં ફલિતમાં પ્રજનનક્રિયા માં સંકુચન રહિત સ્થળ કોષોનાં બીજ કોષો કે જે સ્ત્રીજાતિ બાહ્યાકૃતિ રહિત સજીવોમાં ગર્ભ ધારણ કરે છે તે બીજ કોષોના

Date:-

S.A.3 રાજા મિરાલલામાં પુરુષાર્થ જ મુખ્ય છે:-

રામ બોલ્યા: હે ગુરુ, મહારાજ! અમે પ્રથમ જાણ્યું કે 'અર્થનો પોતાનો પુરુષાર્થ પર જ રાજાનું પ્રાપ્ત થાય છે. જે રામ જ કોઈ તો વિશ્વામિત્રે 'આપે વિચાર પ્રાપ્ત થાવશો' એવો વર જ્યારે વિના પુરુષાર્થે રાજા પ્રાપ્ત કેમ ન થયું?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! મહાત્મા પુરુષોએ જે જે કોઈ મિરાલ્યું તે પોતાના પુરુષાર્થ વડ જ મિરાલ્યું છે. જેમ વસ્તુ એમ અને વસ્તુમાંથી બીજું કાઢેલું એમ જુદું નથી એમ આત્મામાંથી વિશ્વનું જુદું નથી. અને ઉપાધિઓના ત્યાગથી અમે પદ્ધ જોયું જે વિશ્વ છે તે જ આત્મા છે, અને આત્મા છે તે જ વિશ્વ છે. જેમ બુદ્ધ અને ઝાડ બે પદાર્થ વચ્ચે એકતામાં પણ પદાર્થ છે. પુરુષાર્થ તે પુરુષાર્થના આત્મામાંથી પોતે પોતાના મિત્રે પોતાના જ ઉત્તમ શક્તિ વડ વિશ્વ ની ભાવિમાં મેળવ્યું છે. એટલે જે પુરુષાર્થે વિશ્વરૂપ પોતાનો આત્માના પૂર્વજન્મ જ પોતાના મનને પોતાના મિત્રે જ વિચારમાં જોડીને પોતાનું સ્વરૂપ મિરાલ્યું છે, જાણ્યું છે. જેના પાસેથી પુરુષાર્થે વસ્તુ મિરાલ્યું તે વિશ્વ પુરુષાર્થમાં આત્મામાંથી જુદું ન હતું. આત્મા કોઈ સમયે પોતે પોતાના પૂર્વજન્મ કરેલા વિચારમાં બાંધી પોતાના સ્વરૂપ તે જાણે છે. અને કોઈ સમયે ભાવિરૂપ પૂર્વજન્મ વડ વિશ્વ માં હેતુ જે મિરાલે તે પહેલા પોતાનો સ્વરૂપનો છે. વિશ્વ તો ચિદાકાર ચૈતન્ય પ્રકાશમાં આવેલા હોય એ તે વસ્તુ જ પૂર્વજન્મ થયા હોય, બીજા વિચાર વિનાનો પુરુષ જે તે રાજા થવા શકતો નથી.

હે રામ! પોતાનો પુરુષપૂર્વજન્મ વડ ઉત્તમ પ્રયત્નો વિચાર આત્મામાં આવલોકન માં મુખ્ય ઉપાયરૂપ છે. અને જે વસ્તુ બને છે તે આત્મામાં આવલોકન માં જોઈએ ઉપાયરૂપ છે. જેવા માટે તમે મુખ્ય ઉપાયરૂપ કરવામાં જ તત્પર રહો. આત્મામાં આવલોકન માં વિચાર જ મુખ્ય ઉપાય છે માટે તમે પ્રથમ વિચારકારણ આવતા દોષોને જો ત્યારે ફરીને જ્યારે પુરુષ માં રાજાના આસનમાં બેઠા જે વિશ્વને વિચારવાનું કરો. જે કોઈ પુરુષ જે કોઈ સ્થળમાં જે જે કોઈ મિરાલે છે તે આવ્યું તે પુરુષને પોતાના પૂર્વજન્મ વડ આવેલા શુભ

Lakeer

આચરણ વડ જ મળે છે. જો પુરુષ માં રાજા વિના વિશ્વનું પુરુષ

Date:- 17.5.25.

ભો ઉદ્ધાર કરવા ફોલ્ટ તો એ વિષ્ણુ મુખોના અને પછીથી ત્યાં અમુક તો વા માટે ઉદ્ધાર કરવા તથી. એ રુદ્ર વિશ્વના પ્રલયના વિના તે મુખ્ય વિશ્વનો ઉદ્ધાર કરી શકતો ~~નથી~~ ફોલ્ટ, તો એ રુદ્ર પોતાના ગારોબ ઉંટનો અને બિરાદનો ઉદ્ધાર કેમ કરવા તથી ? પરમ પુરુષાર્થરૂપ આત્મજ્ઞાન કોઈ વિષ્ણુ પણ, રુદ્રના કે બ્રહ્મા પણ આપવું તથી : જે કોઈ આત્મજ્ઞાન મેળવે છે, તે પોતાના ગળા વડે પોતાનાં મનને દબાવવામાં મદદ કરે છે, એટલે પોતાના દોષોને પોતાનો આત્મામાં જ મારે છે અને આમને. દ્રષ્ટિકોણના અપેક્ષિત દબાવાને અભ્યાસથી તથા વૈરાગ્ય થી યુક્ત કરેલાં પોતાના આત્મામાં જે કંઈ પૂર્ણ થાય છે તે કંઈ ઝૌલોક્યમાં બીજા પણ પૂર્ણ થવું તથી. તમે પોતે પોતાનું જ આરાધન કરો. પોતાનું જ પૂજન કરો અને પોતાથી પોતાનું અવલોકન કરીને પોતે પોતામાં જ રહો. વિષ્ણુ ના ભક્તિ તો વેદાંતમાં પણ, દ્રષ્ટિએ તો વિષ્ણુ કરતા અધિક પૂર્ણતાથી અને વિશ્વોમાં દૂર ત્યાગમાર્ગ તોકિને અરા માર્ગ માં પહેલ જ્યા કરેલા છે. અભ્યાસ કરવો અને ધ્યાન કરવું એજ આત્મામાં અવલોકન નો મુખ્ય ઉપાય કહેવામાં આવેલ છે. એ મુખ્ય ઉપાય ના બળ થી જો જે દરેકના પૂર્ણતાના ઊંડા ઉપાય પકડવો. જો દ્રષ્ટિકોણ નો વિષ્ણુ પણ ગયો ફોલ્ટ તો પણ પુરુષોથી કંઈ કંઈ મેળવવાનું છે.

વિશ્વાર અને ઉપરામ વિના પુરુષાર્થ પૂર્ણ થતો તથી અને જેને વિશ્વાર તથા ઉપરામ ન ફોલ્ટ તેનું ઈશ્વર પણ કંઈ કરી શકાતું તથી. કેશવ ! તમે વિશ્વાર તથા ઉપરામયુક્ત રહીને પોતાનાં ચિત્તનું જ આરાધન કરો. જે ચિત્ત નિર્મળ થયું ફોલ્ટ તો તમે નિર્મળ દેખાવાના છો. અને જે ચિત્ત નિર્મળ ન થયું ફોલ્ટ તો તમે કેવાક ગદેડા જેવા દેખાવાના છો.

જેમ વિષ્ણુ અમાંથી કેવળજ્ઞાન ના પ્રાપ્તાપૂર્વક પૂર્ણતા જેવા માં આવે છે તોજ જ રીતે પોતાનાં ચિત્ત ની નામપ્રાપ્તપૂર્વક પૂર્ણતા માટે કરવામાં આવતા તથી ? અર્જુન તો કેમ ના અંદર રહેલ જે આત્મા છે તેજ વિષ્ણુ છે માટે તેને છોડી દઈને જેમ બીજા બધાં વિષ્ણુ માટે દોડે છે, તેવા અધમ મનુષ્યો જ કેવાલ છે. ઉદ્દેશ્યમાં રહેવાનું જે વૈષ્ણવોમાં છે, તેજ અમાંથી ચિત્ત મુખ્ય આવશ્યક છે. આજ કારણ માં જે રોગ, ચંદ્ર, ગાદા, પદ્મ ધારણ કરનારો જે આકાર છે. તેવો વિષ્ણુનું ગોકુળ માવાળાઓ

Date:-

પણ કરાવેલું નહોતું) રચેલું છે. જે મનુષ્ય મુખ્ય નો ત્યાગ કરીને શૌર્ય ને અનુસરે છે તે પુરુષ સિદ્ધિ સ્વમુક્ત નો ત્યાગ કરીને દાર-માત્ર રોદ્યા પ્રેરે છે, એમ સમજવું.

ફેરામ! પ્રમત્ત મનવાળો, આત્મવિવેક ને પ્રાપ્ત ના થયેલો એને એને મૂર્ખ; ચિત્તે વશ કરેલો જે પુરુષ એ આત્મતત્ત્વ ના સમકક્ષ ની સ્થિતિ નથી પામેલા શોભને ઇચ્છને, તથા ગાઢ ઇરણા વિષયનું પૂજન કર્યા કરે છે તેનું ચિત્ત દેવોએ ને સેવનારા પૂજનરૂપ તત્ત્વમાંથી કેટલું કાળે નિર્મળ થાય છે. એમ પૂજન માર્ગે વાળેલું ચિત્ત ઘરે ઘરે નિર્મળપણાને પ્રાપ્ત થાય છે. બ્રહ્મવિદ્યા ના નિરંતર અભ્યાસથી એને વિવેક થી તો ચિત્ત તરત જ નિર્મળ થાય છે.

ફેરામ! વિષયનું પૂજન કરવારૂપ નિમિત્ત થી જે ફેર પડવાનું રાજદ્રોહે કહ્યું છે, તે ફેર પડ્યા બાદ કોઈ પણ મરે એમ બને, પડ્યા પોતાના સંકલ્પથી જ મરે છે. મરણને અધાર તેવા વિષયના પ્રસંગ જ વરદાન મરે છે તે વરદાન પડ્યા તેના પોતાના પૂજન ના અભ્યાસરૂપ ગાઢ નું જ ફેર મરે છે એમ સમજવું.

મનના સંકલ્પના વિના મોટા શસ્ત્રથી કોઈ સિદ્ધ થાય નહીં. જ્યાં સુધી મનરૂપ હાથી મજબૂત શીલ થાય નહીં ત્યાં સુધી જગત માં માણસો ઉમરો ઘણાંએ માં આવ્યા જ કરે છે. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ તથા ઇન્દ્ર ઇત્યાદિ દેવતાઓ પોતપોતાના પુજન ઇત્યાદિ ના અભ્યાસમાં રમાડે તો પડ્યા એને જોકે તેઓ બહુ દયાળુ છે તોપણ તેઓ મન ના રોગરૂપ મોટા ઉપદ્રવને પ્રયાસ વગર કાઢતાં નથી. મન નો રોગ તો પોતાના પુરુષાર્થ થી મટે. તેના વગર જે વિદ્વાનો કહે કે ફેરફાર કોમળતામાં જ છે, તે વદનને તમે બહુ પ્રકારના તેમજ સુંદર ના, મનમાંના દ્વૈત ઇરાદે પુનર્જન્મના માટે તરત જ નિર્ણયકાર કોલ્યા માટે નું અખંડ ચિંતન કરો. આ-માટે કોલ્યા ~~કોલ્યા~~ કે જે બહાર ના તથા અંદર ના વિષયો ના રહિત છે, જ્યાંથી અખંડ આનંદરૂપ ઇકર છે, એવા રૂપ ના ઉપાસનારૂપ ના અભિયાસ થી; અને અંદર ના આત્મરૂપ છે, તેનો જ તમે વારંવાર વૃત્તિના અંતર્ગત કરો. એમ કરવાથી જ તમે જેવી રૂપ ગઢી ના પારને પ્રાપ્ત થશો.

Date:-

5.44 ગાદી બ્રાહ્મણનું સ્વાધ્યાય - માર્ગદર્શન

44 વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! સ્વયં બ્રહ્મદેવે કહેલા

46 કરનારી સર્વ સંસ્કાર બાબતનો માર્ગ પોતાનાં શિષ્યોને બતાવ્યા પછી બ્રહ્મદેવ પોતાનાં ધામમાં ગયા. સર્વ જગતના માર્ગનાં પ્રણેતા બ્રહ્મદેવ પોતાનાં શિષ્યોને આ સંસ્કારવિધિ માટે એક ગ્રંથ કહ્યું હતું

પૂર્વે સમુદ્રના કોઈક દેશમાં વિદ્યા, વેદ પારંગત બ્રાહ્મણ દર્ભ કોણ લેવા ગુણવાળા ગાદિ બ્રાહ્મણો વસતા હતા. તેમાં વૈરાગ્ય ચિત્તમાં કોણ ઉપર જાઉં નો નિશ્ચય કરીને વિશ્વનું પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવા એક સરોવર કાંઠે તપ આરંભ્યું. આમ માંડીને વિશ્વનુ એ પ્રત્યક્ષ થઈ વરદાન આપવા પધાર્યા.

ગાદિ બોલ્યો પ્રભુ સ્વપ્ન મને આપના જ રચેલા આ સંસાર બાબત માર્ગ બતાવો. ત્યારે વિશ્વનુ બોલ્યા: તું એ માર્ગને જોઈશ અને પછી ત્યાગ દઈશ'

ગાદિ પોતાનાં નિત્યકર્મ બાદ ત્યાં રહી આનંદ થી વેદ અધ્યયન કરતો હતો. દિવસો અમથા પછી એક દિવસે તે સરોવર માં સ્નાન કરવા ગયો. સ્નાનાદિક્રિયા કરતા પાણીનાં વિસ્તારે (અદમકિડાનું) માટે જોરમાં દર્ભ વડે એક કુંડાળું કરીને પછી જોર માં સંકલ્પ કુવડો ભરાવ્યો. ત્યાં દેવાંગના મેનકા બાદિક વિમાનમાં ત્યાંથી તેણે જોર માંથી પોતાનું રૂપ સંતાડ્યું અને તેણે પોતાનાં કારને પકડવું જોયું. પછી તેણે પોતાનાં દાઢ સંસ્કાર વગેરે જોયો. ત્યારબાદ તેણે જીવ જોઈ દેહનાં સ્તનમાંથી રહેલાં સંસ્કારો ત્યાં પુરી ગાર્ગીવિધિ તે અનુભવને જીવ ભરાયો. પોતે પછી તે સંસ્કાર ક્રિયા કરી અનેક સંસ્કારોમાંથી સ્નાને કામભોગ ભાવના અનેક વિધ વિચિત્રવાળા પુરુષો ભેટા કરી દરકો પછી તે પોતાનાં દેહ માં સંસાર ના મુળ ના જેમ રહેલો પરનું વિચારો બુદ્ધિકર પોતાને સંસ્કાર ક સમક્ષનો અનેક પુરુષો માં ફરતો રહેલો. એક વખતે તે એક દેશના રાજદ્વાર બાજુ પડેલો હતો ત્યારે રાજાને જોયા કરતો હતો. કે રાજા પણ તેને બહુ પ્રેમપૂર્વક ઉપાડીને કાર પર મુકીને રાજધાની માં લાવ્યો. ત્યાં સ્વરંભ પુત્રોને જે પ્રમુખ માં પોકારો પર સ્વતંત્ર રાજ્ય વરતે સ્થાપ્યો કારણ તે રાજ્ય નું મૃત્યુ પછી હતું.

આમ આઠ વર્ષ રાજ્ય વરતે પોતાનાં

Date:-

પોકાર સ્વભાવ મુજબ રાત્રે પડ્યા કર્યું. એક સમયે તે પર્વત પરથી ઉતરીને ગામમાં દક્ષિણ બાજુએ આવેલ પોતાના ઘર તરફ જવા લાગ્યો. ઘરે રાજગૃહીને જોઈ પુત્રોએ પોતાનાં રામ તો પોકાર બાપુજી પરત આવ્યા એટલે પરિવાર ખુબ ખુશ થયાં પરંતુ રાત્રે રાજમાં ગામમાં ફોટાપર ફોટા પડ્યા પ્રકાશિત થતાં જોઈ ગામના લોકોએ પોકારને ફરી એકવાર ગામ બહાર કાઢ્યો. ગામની બહાર મોટી ખીલા ખડકી પોકારે રાત્રિ પસાર કરી. બીજા દિવસે પ્રભુ ચરણારવિંદ ફોટાવા લાગ્યા તેમજ ગામ બહાર પરિવાર દુઃખી થઈને રડ્યા પર્વતનું મૂળ પોતાને ગામને ક્યાં મૂલ્ય પામવા રાત્રિ પ્રકાશ કર્યો. ત્યારે પોતાના ઘર માં પ્રવેશ કરતો રાત્રિ થઈને પોતાના શરીરને પૂર્વે રાત્રિ ખ્યાલ માંથી ઘરમાં ખ્યાલ કરતો ગયો.

૬.૫૭ આવા વિચારમગ્ન રાત્રે થઈને તે બે ઘડી બેઠો ત્યાં એક વિચાર આવ્યો. તેણે ગાંઠિ ને પહેલાં અનુભવો માંથી ને ક્યાં પસાર પડવાની વાત કરી. વિચારમાં થઈને ગાંઠિ એ તે પુસ્તકો માં વધારે કરવા જો ગાંઠિ ને પહેલાં અનુભવો પુનઃ બધું ફોટાનું જોવાયું કે શું પરંતુ ગાંઠિ એ ફરી વિચારણા નું વધ પ્રારંભ્યું. ઊંડે વર્ષે બરાબર પુસ્તક પડ્યા ત્યારે તેમણે ગાંઠિને કહ્યું. કે ગાંઠિ! કેવો વારો ઉતરી પૂરો થઈ! તે મારા મોટામાં મોટા ભાઈ જોવાના જે પુર્વે ઉતરી કરી ફરી તે પૂરો થઈ. કેવું તું ફરી શા માટે વધ કરવા જોઈ છે?

ગાંઠિ બોલ્યો: કે ભાઈ! આપે જે પ્રારંભ અંકિત મારા પ્રણામ સ્વીકારો. કેવો પ્રારંભ મને એ માટા નો ભયભીત લાગે. મને જેલ માં પડેલાં જીવન પાછાં વારંવાર માં જાગવા માં પડ્યા કેમ ફરીને પડ્યાં ત્યાં મન માં પડેલાં જીવન અનુભવો બહાર કેમ ફરીને પડ્યાં?

વિચારમગ્ન બોલ્યાં કે ગાંઠિ! તારા તે બધીજગ્યા-ગામ અને પોતાનામાં રહેલાં વાસનાઓના જોગવા પડેલાં વિચારનું જ એ રૂપ છે, કે જે મોટા જોગવાનાં જીવનમાં વારંવાર આવે છે. એ પ્રકારનું વિચારનું જ રૂપ છે; માટે તે બહાર પડ્યા નથી, પ્રવેશ પડ્યા નથી, તે બોલ્યું કે હું પડ્યા નથી. આ આકાશ, પર્વતો, સમુદ્રો, પૃથ્વી તથા દિશાઓ બધે વારંવાર જે જગત

Lakeer

Date:- 18.5.25.

બોલાય છે તે કોઈ પણ બહારથી, પરનું કશું ચિત્ત માં ઘર જ છે. વાસ્તવિક રીતે આ પૂરતા ત્યારે કોઈ પણ બહાર કશેથી તે અર્થ ચિત્ત માં જ છે અને ચિત્તની બહાર કંઈ નથી. ચિત્ત જ આ જગતને બનાવે છે તેમ બારણ પણ કરી જાણે છે.

વર્તમાન પદાર્થોનું દર્શન્દ્રોથી થતું અવલોકન, ભવિષ્ય પદાર્થોનું મનાથી, મનાળ, મૂત પદાર્થો નું મનથી સ્મરણ, મૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળ, અને તેને કાળને જણાવનારી સૂર્ય ચાલિત ઘડિયાળો ત્યારે વિવિધતા બતાવતો આ જગતને ચિત્ત જ બનાવે છે, અને ચિત્ત જ પાછું પોતાના માં સમેટી લે છે. સ્વપ્નમાં પણ મનોમાં, મરણ વેળાની પણ મનોમાં; રાગ (ઉન્માદ) ના પણ મનોમાં, અને રોગ આદિની પણ મનોમાં જગતના પદાર્થોને ચિત્ત જ બનાવે છે. બારણા બંધ કરીને બહાર ચિત્ત માં ભાખો ફરોડો ધૂતાતો રહે છે. જેમ ઝાડ માં પાંદડાંઓ, ફળો અને ફૂલો કાળાંઓ, પડે તે મુજબ છે. જેમ પૂરતા માંથી ઊંધું પડેલું ઝાડ ફરીવાર પાંદડાવાળું થતું નથી તેમ વાસનાઓના રહિત થયેલાં ચિત્તમાં ફરી વાર જન્મ-મરણ થતાં નથી. જેમાં સ્વાર્થ ઘણાડો ના જાગ્રત રહેલો છે ત્યાંત તે ચિત્તે પોતાના સ્વાર્થ ના સંસારોમાં પ્રેક્ષકદારૂપે વારા સંસારવાળાને પુષ્ટ કર્યું.

ઈ બાઈબલો માં ઈશ્વર! જેને તું સાચું જડ્યો છે અને જેને તું ખોટું જડ્યો છે, તે પણ સ્વપ્નાં મોઝાંજર જ તારા જેવાં જ્યાંત છે. વાસનાઓ ઊંચાયેલું ચિત્ત રહું ન હોવે રબે કંઈ ફરી રાકાતું નથી. કેમકે રબેક વર્ષે ફરી રાકાત્વ રબેલું જન્મ પણ સ્વપ્નમાં મૃગજળાના ઘર ચિત્તલ્ય રહેલું ચિત્તનાં જેવાં જ્યાંત છે. તું ફેબર બાઈ માં જ ફેરવું ફરવું, ફરવું બદલું કર્યું રબે અર્થે વારા અવતારોનો ના રામાયણ માં જોઈ રાખ્યાં! તે અર્થે વારા બાઈ તે ભરોસે જ કરું

ઈ તું બાઈબલ અર્થે ઈશ્વરમાં વિશ્વાસુઓ પ્રત્યે રહે.

S.M9. ગાંધીના જીવનમાંથી.

પરિવારનું બોલ્યા: ઈશ્વર! આપણા દિવસનું માં પદાર્થો ગણ્યા પછી જેમ રમકડાંના Hideકરે ફરે તેમ ગાંધીનાં Hotમાં માંડ ત્યાં દિવસો ફરતા Hisલા. તેનો પણ, મેં જોયું કે

Date:-

થાકેલું કુતરું કે બિચારું ના કહેવા પ્રમાણે રસ્તા જેવું જ જોયું કુતું? જો રસ્તા જોયું હશે તો તે પરત ફરી બધી કોમાશ થવો નિશ્ચય ફરતો તે અનુકમર ગુલમોહર વચાળે કેશો માં ફરવા માંડ્યો. ટોળા માંડવાનો ના મોહે ચારોકોરપણા વાળેનું રમેજ જુલાબ શોભરવામાં રમાવમાં રમણે કેરવાઈ ગિલ્લી ઉપર ચર બગાડની પેકે બોડાવામાં રમાવેલા મુંગાવેલો બાકીનું બોકુમડા બિચારું ના વચનોનું વાચનેજ રમણેલા રમાનું ફરી બિચારું રમારાણ કરવા માંડ્યો. પોડા કાળ ફરી એક મોર તે દર્શન કે તેમ બગાડાને જોવે દર્શન દઈ કહ્યું 'બિચારું તમે ફરી જો શું કરવા માંગે છે?

બાકી બોલ્યો કે પ્રભુ! કું છ માંડના ફરીને ગુલમોહર રમણે કોરકોરા કહ્યું, જો તમા પોકેની વાતો માં કે જોવા બિચારું માં પડ્યા મારા જુલાબ રંગબેરંગી રમણેલા જેવાઈ. આમ કેમાં રમાને કહ્યું કુતું કે રમણનું બાર મ્યાંતિ ઘર જોવા માં રમાનું કુતું. કુને મ્યાંતિ ઘર જોવેલા પદાર્થો તો બરમ કાળે રમનેલા ફેરફાર પામનાર પડેલું મારા જોવેલા પદાર્થો તો બરમ કાળ માં પણ ફેરફાર પામ્યા નથી. તો કુંકિનત શું છે? મહાભાગ્યે વચનોનું ઘર માંડવાર રાખો જોઈએ પડેલું મને તો ગુંચવાડો પણ થયો છે. તો પ્રભુ કુપા કરો રમણે મને રમજાવો.

બિચારું બગાવ્યા બોલ્યા! જેમ બાર વિશ્વ માં રાંડાનું ના ચિરંતન પુનરાવિર્ભાવ પણેલા છે, તેમ જ કાકબાંધેલા બ્યાનું ઘર ગુલમોહર રમણે કોરકોરા ના રમનાં મારા જોવા માં પણ રાંડાનું ના ચિરંતન પુનરાવિર્ભાવ પણેલા છે. તેનાથી તેમણે બારા જુલાબને બરાબર કહ્યું છે. જે ખીલ્યા રમાબારમ પણો કોય તેનો રમાન ઘર બોલ્ય પણાંકેલા બારા ધર્મો જ બધી. મનુષ્યનિ ચિંતારાકે તેનાથી જે તે જોવું રમનુભવ્યું તે સર્વકાળ તે રમર્તનાં મનમાં પડ્યા તે નો બારમ છે. તેનાથી તેમણે પડ્યા તેમ કોકેકત માંગે છે. ઘણા બાર, ઘણાં મારા જોવે જોવેલું જોવાં કોલ્યા છે જેમ બળતા બગાવ પડવાળા રમેકનાથી જોવામાં ઘણાં મૂંગા રમેછે. જેમાંથી બોનાવેલાં ઘર કોરાનાં તે ઘર માળને રમનેક બારણે રમાને રમવાં કોલ્યા છે. પણ, બંદાળ, પરાગરા, તથા પલાશના બાકી ઘણાં પ્રકારનાં પુરાવાનાં કુલો રંગે રંગોને મહત્વના કોલ્યા, તથારે ઘણાં ઔષધોનો રમેકી રમાને પણ, બાળ, ભોગ રમાદિ મિત્રવર્તનાં મ્યાંતિ ઘર ખુલ્લા રમાદિ માં લાભ કરેછે. કે બાકી!

Lakeer

જે જગાનાં જ રમેક બળતા મળતા કુલના કોલ્યા તો જોઈ બારમાં

Date:-

પ્રાકૃત ભાષાનો, કોકડાનો બારા બાપ છે અને પ્રાકૃત ભાષાનો કોકડાનો ઉદય બાપ છે એવો કાર નો વ્યવસ્થા રહેતા જોઈએ નહીં. પડ્યા મન નો કલ્પનાથી અર્ધ કાર માં અર્ધ પદ્ય જોઈએ એવું રોગ પડ્યા માટે રચાયા નથી; કારણ કે એ કાર પડ્યા એક ભાવ નો મનના કલ્પોદ્ભવો પદાર્થ છે. પુસ્તક ટિકાઓ જોઈએ મન પર જે ગડબડ લક્ષ્ય મંડિયા રચાદિની દૃઢ કલ્પના કરી લેવા માં આવ્યા છે. કુટિલકાર નાં રચાદિપદાવળુ જે રચાયા છે, તે તો અર્ધદા પોતાનાં સ્વરૂપ માં જ રહે છે; એટલે તે કોઈનો પૃથ્વિભંદ પડ્યા કરવો નથી અને કોઈનો ઉદય પડ્યા કરવો નથી. જે વાસ્તવ માં રચાનંદકાર છે તે રચાયા જ છે એવો વિદ્વાનો એ નિર્ણય કર્યો છે. અને તે રચાયા કદી કોઈનું કોઈ લેવો પડ્યા નથી અને પુસ્તકો પડ્યા નથી. વાર્તા, કલ્પો અને રૂપો ઇત્યાદિરૂપ જે સૌંદર્ય કાર છે, તે તો અર્ધ રચાદિ ગ્રંથો ના ગર્ભસ્થ વિષયના કલ્પોદ્ભવો છે અને તે વિષયના પદાર્થનિ પૃથ્વિભંદો અને ઉદય કલ્પોદ્ભવો છે."

જૈનોના [illegible] ભાષા થઈ ગયા અને મૂળ માંડ્યા અને કીવદેશ નાં માણસોએ સૌને સમાન રૂપ જ પ્રકારનો પરિણામ પ્રવાહ બારો રહાંકારપડ્યા રચાદિ નો સંબંધ જોયો છે. કે ગાદિ! તું એ પણ વિચાર પોતાનાં કમોટ માં લક્ષ્ય રાખે, પુસ્તિકાથી રચાયા નો વિચાર કરે અને મનમાં મોટું ભય રહિત થઈને રહ્યો જ રહે. કે ભટ્ટે કહ્યું.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કે રામ! કેટલાક કાળ વ્યવસ્થા બાદ તે ગાદિ એ ફરી વિચારનું રચાયાનું. એક દિવસે મૃત્યુ પદાર્થ ત્યારે માનસિક પૂજા કરી ગાદિ બોલ્યો કે મહારાજ! હજારો વર્ષ અનેક વાતો થયા રંગબેરંગ માણસનું સ્મરણ કર્યા કરવો કે ચિત્ત માં મુંઝાયા કરું છું. માટે મારા મોટું ની નિવૃત્તિ ને માટે ઉપાય કહીને રચાયો તુરત જેનું રહેવું નહીં. પડ્યા રહ્યો મોટું ઉભા બાલ્યા રહ્યો જ બોલાવ્યું. રામ મને કોઈ ચિત્તવિપર્યાયનું રૂપ કાર્ય કલ્પ માં જોડે.

વિશ્વામિત્ર બોલ્યા: કે ગાદિ! આ જગત ઇન્દ્રજાળનો જ જેમ માણસો રચાડંબરરૂપ છે. આ જગત માં રચાયા માં ચિદ્-મરુત્ત વિભાગોને ત્યારે રહ્યા પ્રકાર નાં રચાવ્યાદિની કલ્પનાઓ કરવા રંગાયેલ છે. મૂળમંડળ, કિરણો માં તે જે જોવું તે રચાવ્યું રચાભાવરૂપ ચિત્તપટ જ રંગાયેલ છે. ચિદ્ આ રચાદિ માં

Date:-

અમારાજનો ઉપરોક્ત કહ્યા બધી જોયેલાં પદાર્થોનો જે ક્રમ થાય છે તે ચર્ચાપોથીનાં અનુભવમાં છે. જેમ કે પાને પાને ખોટા રંગકારા પડ્યા આવે તો ક્રમ અમારા જેવો જોયો તેમ બધાંનાં પોકેટમાં રહે તે ક્રમમાં તે ક્રમ અમારા જેવો જોયો. આમ સંકલ્પોની અમાણતા તે બધી કાળ અમારાના અમાણતા પરત્વે સંભવે છે.

ફરી કું મળ્યા પછી અમારામાં દિવસોનું અંતર કેમ ઓછું થયું તે પ્રમાણે મારા ચિત્તને કારણ કરી દીધા. બીજા દિવસે મારા પૂર્વે એક કેટલે નામનો રંગકાર રહ્યો. તે મારા જોવામાં આવેલાં ચિત્રો અમારા કરનારો હતો. એ રંગકાર તે જોયેલા રાત પ્રમાણે જે કુદરતના રહિત પદાર્થને ચિત્રિત કરતો, ગયો પછી તે ત્યાં રાત્રે પદાર્થ જોવા ગયો ત્યારે અમારા પ્રયોગ કર્યો હતો. પણ જે જોવાની અપેક્ષા હતી ત્યારે મારા ચિત્તમાં જે એ કેટલે રહેવાનો અંતિમ અમારા પદાર્થ હતો તે ત્યારે મારા રંગકારને બદલે જે પદાર્થ હતો.

ચિત્ત જેમ કોઈ અમારે જોયેલાં, અનુભવેલાં પદાર્થને બિલકુલ મૂકી શકે છે તેમ કોઈ અમારે બધી જોયેલાં પદાર્થની ભાંતિ ન પડ્યા પ્રાપ્ત થાય છે. અમારા સંબંધી, મારા કલ્પના સંબંધી અને અભિપ્રાય સંબંધી ચિત્રોમાં મારા જેમ અનેક પ્રકારની ક્રમમાં જે હોય છે, તેમ બજારના ચિત્રોમાં પડ્યા અનેક પ્રકારમાં ક્રમમાં જે હોય છે.

કું ગાંધી! જેમ ચિત્રકારની બજારને અભિપ્રાયકાર માં અને બુદ્ધકાર માં પડ્યા પદાર્થનો કોયડા નથી પડે છે, તેમ તમે બુદ્ધકારમાં પૂછેલું કેટલું અમારામાં વર્તમાન માં ભાંતિ કર કોયડું. કેટલું કે જે કું બન્યો અને તેનાં રંગ, પુરા, કોર અહિ કે મારા બનવાં ચિત્રો માં કું જે કેટલું છું અને તે રંગ, પુરા તથા કોર અહિ મારા જ છે અમારા પહેલા ભાંતિ જેમ અમારામાં કોયડા રાખવા બદલ બધી.

જેમકે અમારામાં વિનાનાં અર્ક ચોકીને પોતા કેટલું બધી કોયડા કે કું માં 'કું છું' અમે અને પોતાનાં બધી જોયું રંગ, પુરા તથા કોર અહિ મારાં છે' કોયડા કે મારામાં પડ્યા પોતાં ક્રમો પડ્યા કરે છે. તે ચોક્કસ અમારા કોયડા બને ત્યારે ભાંતિ જોડાયા છે કે અમારામાં પુરુષ કોયડા છે. તે જે 'અમે કે કું છું' અને 'અમે રંગ-પુરા અહિ મારાં છે' એવું મિથ્યા ભાંતિ માં કોયડા બધી; બાકી અમારા અમારા ભાંતિમાં

Lakeer

Date:- 19-5-25

જે કુટુંબમાં રહે છે. જેને તત્વજ્ઞાન માં રસ્તા વિષયમાં પણ 'અર્થ જ્ઞાન' કુ દુઃ' જેવો રસ્તો રહે છે. તો પણ જેના રસ્તો ના લોકો પ્રશ્નોના પત્ર નથી; કારણ કે એ વિદ્વાન પણ્યો માં ભિન્ન ભિન્ન મતમતાંતર રહ્યા છે, તો પણ પણ્યોમાં ભિન્નતા રહ્યા એક મતના રસ્તો છે, તો પણ પણ્યોમાં ભિન્નતા રહ્યા એક મતના રસ્તો છે, તેમ જેમ કુટુંબ પણ્યા માં કુટુંબનો રહે તેમ જે કુટુંબ દુઃખમાં વિચારો ભાવો માં પ્રકાર માં કુટુંબ જોવા મળે છે.

(4) કુ ગાર્ગિ! તું તો કેમ ભાવના, મનો ના અનેકાંતિક ભાવો છે. તેમ તું સ્વરૂપ માં ફિટ્ટર પણ્યો નથી. માટે જે તને કુટુંબ કુટુંબ જ્ઞાન પણ્યું નથી. જ્યારે ભાવ મનમાં આત્મા પણ્યો પણ્યો છે ત્યારે તે આત્મા આગળ બીજું કોઈ જ્ઞાન પણ્યું નથી. જે કિંમત છે તે જ આ માટીકુંભ ચક્રનો મહત્વ છે. અને તે મહત્વ ને કારણે આ માટીકુંભ અર્થક્રિયા કુટુંબ કરે છે. માટે તે ઘટ જે કોલાહલ કોલમાં આવે તો પણ તે ઘટ કોઈ માટી કોઈ કોલાહલ કરે કોલાહલ નથી.

કુ ગાર્ગિ! તું કુટુંબ તત્વ જ્ઞાનને સમજ્ય નથી. આમ કોઈ પણ્યો જોઈ નથી કોલાહલ કરે કોલાહલ કુટુંબ આ વિષયમાં કિંમત ને વિશેષ જો આપવામાં કોલાહલ કરે. તેમ કોલાહલ તત્વ જ્ઞાનની ~~વિદ્વાન~~ વિદ્વાન જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ થશે. કુટુંબ વિચારવું આત્મા ~~જ્ઞાન~~ જ્ઞાન અંતઃકરણ પણ ગયું.

કુ ગાર્ગિ વિદ્વાન પર દેવતાને પ્રાપ્ત થશે. આમાંના કોલાહલ કુટુંબ માં જોવા થી કુટુંબ થશે તે ગાર્ગિ પોતાને પૂર્વ જેવામાં આવેલા પ્રાકૃતિમાં કોલાહલ જ્ઞાન આંતરપણા જ્ઞાનિક વિશ્વમય દેવતા તે કોલાહલ કોલાહલ કોલાહલ પણ્યો. વિશ્વમાં વિજ્ઞાન માટે અનેક સંસ્કૃતો જો વધારવા કોલાહલ કોલાહલ કુટુંબ પણ કુટુંબ તેમણે તેમને જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ થઈ. તે બ્રહ્મમય તત્વને પામ્યા તે બ્રહ્મજ્ઞાની કોલાહલ પણ્યો પરબ્રહ્મ માં લીન થશે.

5.50 વિદ્વાનોના ઉપાસ્ય જ્ઞાન માટેના અને વિશ્વના દેવતાના કોલાહલ કોલાહલ પણ્યો તે બોધ નું વર્ણન:-

પરિચારક ભાવના: કુ રહસ્યાંશ! અમે પરમાત્મામાં માં કોલાહલ આ માટે અનેકાંત વિશ્વમય છે. His જ્ઞાન અનેક કોલાહલ અનેક મહામાહાત્મ્ય છે. આ વિશ્વમ માટે અનેકાંત જ્ઞાનવાળા માનવાળા

Date:-

પુરુષ ને નિઃસંશય ચિત્ત (પ્રત્યેકપળે) સંકટ માં જોડે છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! આ માયારૂપ ને જોડવા નો કયો ઉપાય છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જે આ ચિત્ત છે તેને જ પ્રથમ તે પ્રયત્ન કરવો અને મન આપનારા સંસાર' નામનું મહાદારુણ વૃક્ષ (બાળિ) કેમ પડ્યો તે ચિત્ત જ છે, એમ સમજ. પુરુષપુરુષાર્થ કરવાને ઇચ્છે ત્યારે પ્રથમ જે ચિત્તરૂપ કેમ તે પ્રયત્ન રોકી દેવા માં આવે, તો મહાદારુણ વૃક્ષ બોલાવું કેમ પ્રયત્ન વિનાજ નિરહે બીજ કરવું પ્રયત્ન થઈ જાય છે. ચિત્તરૂપ કેમ વાત જે આ સંસારરૂપ વૃક્ષ ચિત્ત રોપણ જેવાં બીજ કરવું નથી. કેમ તે રોકવાને વૃક્ષ રોપાયા છે તે જેમ વૃક્ષબીજના અંકુરા ફોળાથી મુક્ત થાય છે. માટે ચિત્તરૂપ કેમ તે વાવનારે પોતાના રાજાને આ સંસારરૂપ વૃક્ષ ના બીજનું પ્રયત્નકાર છે. સંસારરૂપ વૃક્ષ જે બીજ કરવાને પ્રયત્નમાં તે તે યોનિઓમાં પામ્યા કરે છે. આ ચિત્ત જો નિરોધ કરવારૂપ યુક્તિ જાણે કરવામાં આવે તો પ્રયત્ન દુઃખના પ્રપંચ થાય છે. પ્રયત્ન આ યુક્તિ કરવામાં આવે તો પ્રયત્ન દુઃખ કરવામાં ના જરૂર પ્રયત્ન જાય છે, એમ નિઃસંશય સમજો. કેવળ ચિત્તને પ્રયત્નપૂર્વક મહાન પ્રયોગથી વિના જાણે જ્યારે પ્રયત્ન કરવામાં આવે ત્યારે પડ્યા સંસારરૂપ મહારોગ શાંત પામ્યા પ્રયત્ન જાય છે.

હે રામ! માટે જ્યારે, ક્યાં પણ ત્યાં કોઈ પ્રયત્ન કરીને પ્રથમ પ્રયત્નપૂર્વક ચિત્તને જ પ્રયત્ન કરો. જેમ ઘડાનું પ્રયત્ન ઘડા ના પ્રયત્ન રહે છે ત્યાં ચિત્ત માં સંસાર રહે છે. જેમ ઘડાનો નાશ થયાથી ઘડાનું પ્રયત્ન રહેતું નથી, તેમ ચિત્તનો નાશ થયા તો પછી સંસાર પડ્યા રહેતો નથી. ચિત્તરૂપ ઘડાના પ્રયત્ન રહેતું ~~પ્રયત્ન~~ પ્રયત્ન પ્રયત્ન પ્રયત્ન પ્રયત્ન પ્રયત્ન ~~પ્રયત્ન~~ પ્રયત્ન ~~પ્રયત્ન~~ પ્રયત્ન પ્રયત્ન પ્રયત્ન પ્રયત્ન પ્રયત્ન

Date:-

પરમ પવિત્ર પુરુષાર્થનું લક્ષ્ય મળ્યું છે, પ્રભુ સંદેશ મળ્યો. જ્યાં સુધી સંકલ્પોની કલ્પના કોઈ પણ સુક્ષ્મ ચિત્તની વિશ્રાંતિ રહે રહે છે. બાહ્યના જો વિચાર કરો ગયા પછી અંતરમાં જેટલા ભાવ રહે જ નહીં. જેમ જ્યાં સુધી આત્મામાં ચિત્ત જો રહેવાનું કોઈ ત્યાં સુધી જ સંકલ્પોની કલ્પના રહે છે. જે પ્રમાણે ચિત્તને જુદું પાડીને તેની બાજુના કલ્પમાં રાખે તો બેઉમાં સંસાર જો કામ, ક્રોધ તથા વાસના અર્થાત્ મળેલા મુજબ અસત્ની સાથે વિચાર જ ગયા છે એમ સમજે. ચિત્તના સ્વભાવને રોકવું પડેલું જે આત્મતત્વ છે તે જ પુરુષાર્થ તેનાં ફળ કહેવાય છે. એ પુરુષાર્થ કોનાં ચિત્તપર રહેનાર છે; માટે તેમાં કુસંસ્કારોને મોક્ષ કરવાના પ્રયાસો અથવા જપ. જે સ્થિતિમાં રહ્યા સ્વભાવિક મન રહે નહીં, તે જ સ્મરણ સ્થિતિ છે. તે જ પરમાનંદ છે, તેજ જ સ્થિતિ પરમાત્મા ની સ્વયં જુદા સ્વરૂપમાં છે, તે જ સ્થિતિ અર્થે જે પુકારો સમાધાનો સેવવામાં આવે છે એમાં તે જ સ્થિતિ પરમાર્થસ્વરૂપ છે.

જ્યાં સમજણ કોઈ ત્યાં કાગડાઓ અવિદ્યા રૂપે રહે છે એમ જ્યાં ચિત્ત કોઈ ત્યાં સમજણે સમ સુખ-દુઃખો અવિદ્યા ફોગટ જ રહે છે. સમાધિ તે તરફ સંસ્કાર ઉભો છે. વાસનાક્ષય બોજ, તત્વબોધ ના બારા પ્રમેયનું કોઈપણ સમજણો માં સંકલ્પ કેટલા પણ જ નથી. ચારનો અમે સત્સંગો માં સમાગમો જો નિરંતર સમસ્યા રાખવાના જ જગતના પદાર્થનું મિલનપણું સમજવામાં આવે છે. ચિત્ત જે ભિન્નાકાર ના અંતિમોક્ષમાંના પ્રેરાય તદ્રૂપે પુરુષપુરુષાર્થ તથા 'આ જગતમાં કાંઈ ચિરંજીવ કુર્તિ જેવા જેવા નથી.' 'એવો દૃઢ નિશ્ચયો ના વિચારો માં અમે સત્સંગો માં સમાગમ માં જોઈ રહ્યું. પરમાત્માનાં સ્વતંત્રોકળા માં આત્મા જે મુખ્ય કારણ છે. ટૂંકા ~~સંસ્કાર~~ સંસારી ભાવ માં પડેલું મન જોને પોતાના પુરુષાર્થ જ મિલનમાં આવે છે.

આત્મા જ પોતે અનુભવમાં દરેક દુઃખોને કોણે દૂર કરે છે. એટલા માટે આત્મા જ પરમાત્મા નો સ્વતંત્રોકળા માં મુખ્ય કારણ છે. તમે ગમે તે વાસનાના કલ્પમાં કોઈ પદાર્થને ઉભો કરો, કોઈ પદાર્થનું ગુણકીર્તન કરવા સંસારો ઉભા કરો અને સંસારો માંથી જેમ કોઈ પુરુષાર્થ કલ્પના જાગે એવા પોતાના મહાદેવાદિ સ્વરૂપના અનુસંધાન માં જ તત્પર રહો. તમે જોતા રહ્યા. જગતના અને વિકારોને કરવા જેમાંથી અને પોતાના સ્વરૂપ જેવા

Date:-

✓ જૈનત્વના અનુસંધાન માં જ સ્થિર રહે. આ પ્રસંગમાં સંબંધનારો તથા દૂર ના બારમે સંબંધનારો મારા છે અને આ દેહ હું છું' એવી બાહ્યભાવો ને ત્યાગ કરવે એકત્વભાવના રાખને પોતાના અંદર રહેલા કેવળ અખંડ જ્ઞાનદેહ જૈનત્વ માં જ સ્થાપન રહે. કેમ પડતા ખુદી એકત્વભાવના રાખને ઉર્ધ્વગામીસ્થિતિમાં તથા અંતરાત્મસ્થિતિમાં પડ્યા પોતાના અખંડ જ્ઞાનદેહના અનુસંધાનમાં અને તેમાં જ નિર્વિકલ્પસ્થિતિ માં જ સ્થાપન રહે.

બાલ્યમાં, યૌવનમાં, વૃદ્ધાવસ્થામાં, દુઃખોમાં, સુખોમાં જાગૃતમાં, સ્વપ્નમાં અને ~~સુષુપ્તિ~~ સુષુપ્તિ જેવા સમયમાં પડ્યા કેવળ અનુસંધાન માં જ સ્થાપન રહે. બાહ્યના વિષયોના મોહનો ત્યાગ કરી મનનો સ્વતંત્ર બારણે કરી બાળ અને સ્વાધ્યાયોના પાઠોને સ્વતંત્ર રીતે બાળને જ્ઞાનદેહના ધ્યાન માં જ સ્થાપન રહે. પોતાના સંકલ્પો દ્વારા જ મનના તરંગોમાં ઊભા થતા વિષયોને શાંત કરી બાળી અને 'આ દેહ છે તથા આ જગત છે.' એવા મિથ્યાત્વને દૂર કરીને જ્ઞાનદેહના અનુસંધાન માં જ સ્થાપન રહે.

આ રાખો, બુદ્ધિ બહાર ના વિષયો તથા ઇન્દ્રિયો અર્થાત પદાર્થો દ્વારે પડ્યા બધાય જ્ઞાનદેહ ના સ્પર્શ પડ્યા કરી વહેવાર કરો. તથા તેમાંથી કોઈ પડ્યા આવશ્યક નડે રાખવા, જૈનત્વના તથા સંકલ્પોના રહિત થઈને પોતાના જૈનત્વમાત્ર માં જ સ્થાપન રહે. જાગૃતમાં પડ્યા સુષુપ્તિ ના જેવા નિર્વિકલ્પ સ્થિર સ્થિતિ ના જ બધાય રાખવા 'જે કંઈ છે તે સ્વયંજ્ઞ હું જ છું' એમ વિચાર કરીને વિચારસ્વરૂપ રહે. જ્ઞાન-મરણ આદિ દશાઓ ના રહિત થઈ સર્વત્ર મુક્તપણાના જ્ઞાન થઈને 'બુદ્ધિના સ્વયંના વૃત્તિઓનો હું જ પ્રકાશક છું.' એવો નિશ્ચય રાખને પોતાના જૈનત્વ માં જ સ્થાપન રહે. 'આ કે હું એ બધા જ્ઞાન છે' એવા બુદ્ધિનો ત્યાગ કરી, જ્ઞાનના સ્થિતિ માં કેવળ સ્વયંના વિભાગોને નિમિત્ત સમજ્યા વગર બાકીના સ્વયંજ્ઞાનનું જ સ્વયંજ્ઞાન રાખને સ્થિર થાઓ. કેમકે, ફરી બુદ્ધિ વડે બધા ના બધાય દેહાભાવો દૂર પાડો (ત્યાગો) મે કાયમ બાળને જ્ઞાન સ્વયં સ્વયં જ્ઞાનદેહ રૂપે બેઠે રહિત થાઓ. તમે કેવળ સાક્ષીરૂપે જ રહીને તે સ્વરૂપનો જ સ્વયં સ્વયંજ્ઞાન કરશે, તો 'કેવળ' નામનું કોઈ પડ્યા સ્વયંજ્ઞાન રહેતું નથી. વૃક્ષમાંથી બધા જ્ઞાન દૂર થઈ જાય છે એટલે વૃક્ષમાંના દરેક માં ફળ પડ્યા અમૃત થઈ જાય છે.

Date:-

સંસ્કાર રહિત થઈ અને નિર્બળ બનેલું પોતાનું સ્વરૂપ ત્યારે બુલાઈ જાય છે, ત્યારે જ સંસારરૂપ બૃહત્ સરકારરૂપ મોટે મોટું ઉદ્ભવ પામે છે. જ્યારે સંસ્કાર રહિત અને નિર્બળ બનેલા પોતાનાં સ્વરૂપમાં સ્થિત થાય છે ત્યારે જ સંસારરૂપ બૃહત્ સરકારરૂપ મોટો મોટું નાશ પામે છે. તમે જ્યારે સંસારરૂપનાં મકાનને તારી તે સંસારસ્વરૂપને સંભારશો, ત્યારે જેમ ઉત્પત્તિનું તેજ થયે બાદ ફેલાય છે તેમ સંસંકૃત થાય થયે બાદ ફેલાશે.

ફેરામ! સ્વરૂપનું સ્મરણોદ્ધરણ કરવા અને સ્વપ્નેત્ત સંસારમાં રહેલા પુરુષને સંસારમાંથી સ્વસ્થ કરવા વિજ્ઞાનરૂપ કોયડો ઉકેલે ઉપલબ્ધિ તું સમજી ગયો હશે. જેમણે સમાજ સ્વભાવ (પ્રકૃતિભાવ) તે પાછલા જન્મનુકૃત પોકો છે તેમનો સાથે જ સમે મેટ્રન કરીને જીવશે. કેટલા સંસારમાં સમકૃતિભાવ ધરાવનારા જે બાકીનાં લોકો છે તેમનો જો 'પુરુષ' એ નામને બોટલરૂપે ધરાવનારા ગણેલા હોય જે છે.

પોતાનાં સ્વરૂપનાં સાનરૂપ દિવ્ય ચક્ષુવાળા તત્ત્વવેત્તાને જ્યારે સંસારે ભરમ સ્વરૂપનાં તેમને ભડકામા લાગે છે બાકીને કરેલા વિચારોના પેકે નિરુત્તેજ બનને ચુસ્ત જે લાગે છે. સંસારના તેજસ્વી પુરુષોમાં, વિશિષ્ટશ્રેષ્ઠ વાળા પુરુષોમાં, બળવાન પુરુષોમાં પણ તત્ત્વવેત્તા સ્વરૂપનું ઉત્તમ છે. બૃહત્ને ધરાનારા ઉત્તમ પુરુષો જગતમાં જેમનાં પ્રકાશરૂપ ચુસ્ત, સ્વસ્થ મંડિત્વો તથા ચારો પડાવો છે, તેમનાં (જ્ઞાનીજનો) જેવાં જ રહેમે છે. જેમણે તત્ત્વજ્ઞાન ન હોય તેવા મનુષ્યો પૃથ્વીનાં દરેમાં રહેલાં કીડાઓ, ગાદેડાઓ સમો કાગડા જેવા પક્ષીઓ પણ પણ પુરુષ જ કહેવાય છે. જે પુરુષ મોહરૂપ બૃહત્ વાદળાઓનો ઉકેલાને ઘરેલો આત્મજ્ઞાનરૂપ રહિત હોય તે મરેલો જ છે. પણ જેને સ્વાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હોય તે પુરુષ જ બનેલો છે. સંસાર સંબંધી સમસ્ત દુઃખદાયક ~~કડાકૂટ કરવો~~ કર્યા કરવો સ્વાત્મજ્ઞાન વિનાનો પુરુષ દરેક પર સ્વાધિષ્ઠાન કર્યા કરવો હોય તો પણ તે શાંત જ કહેવાય એમ સમજવું બનેલો તો કેવળ સ્વાત્મપ્રેમી પુરુષને જ સમજવો.

ઉત્તમ સંસારના દરેક જેવા સ્વાત્મપ્રેમી પણ દૂર જેવું રહે છે. પ્રાપ્ત થયેલાં વિષયોનાં ભોગો માં નિરસકાર થી અને જડી પ્રાપ્ત થયેલાં વિષયોની તૃષ્ણાઓ નો ત્યાગ થી સમજુ પુરુષે મનને ઘરે ઘરે કાળે ફરીને રૂકા પાંદડાની જેવું દુર્બળ કરી નાખવું. ઇન્દ્રિય તથા દેહ આદિ અનાત્મ પદાર્થો

Date:- 20-5-25

મા કું હું' એવા બાબા રામદાસ દેવના બોધવચનો અને ઉપદેશ કથા રામદાસ અને પુરોમા, ગ્રંથોમાં તથા કુટુંબો મા મમતા રામદાસ ચિત્તના રંગાઈને વહાલ બહાલ બની ગયા છે. અજ્ઞાનવશ બધા જ જીવ, પુત્ર તથા ધન સંપત્તિ પદાર્થોમાં આસક્તિરૂપ મિથ્યા રામદાસ અને 'કે ગયું છે તે મારું કું હું' એવો ભાવ રામદાસ ના ચિત્તમાં રંગાઈને બહાલ બની ગયા છે. દેવ મા અજ્ઞાનવશ કે જીવ તથા મરણ રામદાસ અનેક દુઃખોનો ભોગ છે, જે તમારો વહાલ કરે છે. ધન-ઘોડા રામદાસ બોલે થી પડ્યા ચિત્તમાં રંગાઈને બહાલ બની ગયા છે. તે રંગાયા ચિત્ત અને જોવા તે વહાલ-થાય ફોટાના ચિત્ર અને મોહિત છે એમ વિશ્વાસ પૂર્વક તેમજ અમુક થી ભાગ છે અને અમુક ના ફાયદા છે એવો વિશ્વાસ થવો ચિત્તમાં રંગાઈને બહાલ બની ગયા છે.

મારે કું રામ! કુટુંબ, ચિત્તથી મિલન ચિત્તને બહાલ રામાયણ બાબો. તમે ઘણા દિવસે કુટુંબ રંગાઈ ગયાં, ચિમટાને મા ઉત્કટ પ્રયાસો ત્યાગ કરી દો. એમ બહાલ અનાદિ કરેલા બાબાનંદ ના અંતર રોગ કરેલો મળે ઈમર્જિત કરેલે કું ચુકાદા, કુટુંબ અને કારણ-કે કુટુંબનાં સદસ્યો દ્વારા અને ત્યાગ્યા છે.' એવા ચિંતન રંગાઈ નો બાર ભાગને તમે ઘરમાત્ર કરે ખાણ-પાણ કરો. રાત્રોકાલ ફાલેમાં પણ ચિંતન કરો અને રાત્રના અંતિમ પ્રહરે ચોકીદાર કાલેમાં પણ રામ કરો

5.51 અધિકાર મા રાજિત કરનાર ઉદાહરણ :-

વશિષ્ઠ બોલ્યા 'કું રામ! ચિત્ત ની પુષ્ટિ અને કું જેમણે પરમોદ્ધ ના ચિમટાને કુટુંબ પણ પડોશ રાજે અનેકો ત્યાગ ત્યાગ છે. બાલ્યકાળ થી ફોટાના કુટુંબ છે. જો કરણ ભાગ્યે વહાલ કરવા ચમાદિનાં કુટુંબને કારણ બાબે અનેકો અવસ્થા બોલ્યા છે. અયોધ્યા પુરોહિતોનું ગોકુળ કરનારે કિલ્લાના ચિમટાને છે પણ અનેકના દ્વાર જેવા છે. તેમને ભાગ્યે ના વિશ્વાસ રામને બેસવો નહીં

મારા બોલ્યો ના મુખ્ય વચનને અનુસરતા કું રામ! તમે મારા વાક્યનાં અર્થને જ બાબા કરવામાં કુટુંબ પાસેથી તમે પણ અનેકના પ્રયાસો ને ઉદ્યમ કરવા પોતાનો ને કયો બાબતે ઉદાહરણ મુનિ ના પેકે બુદ્ધિ થી અંતર વિચાર કરો.

હવે ઉદાહરણ મુનિ ને જે રીતે બોલ્યો ના અમુકો વિચાર કરવાના અભિપ્રાય પરમાર્થિક (ઉપમાનવાચક) પ્રયોગ

Lakeer

Date:-

પ્રશ્ન કેવી રીતે કરું છું

ઋષિએ કૈલાસને વિદેહ થયે ઉદ્દાલક પોતાના સંસાર રોગ થી મહા પામવા અને સંસાર માં જ રહેનારા એ મુનિને કોઈ રસ્તો ના પ્રમાણે આ પ્રમાણે વિચાર ઉત્પન્ન થયો. "પામવા જેવા કયા પદાર્થ છે કે જેમાં શાંતિ મળવાના કારણ જેમાંથી જ સંસાર પાછો નથી? કે જેમાં ગયા પ્રાણીઓ જ નહીં થયા પરમપદમાં પહોંચે કયારે પામશે? મારા દોષના કયા કયા ભોગના દુઃખોએ મારી સંસાર કયારે શાંત પડશે? એ કામ પહેલા આ કામ કરવું કે એવા પ્રશ્નો કરનારાઓ જ શાંત કયારે કરશે? જ્યારથી જાણ મારા હૃદયમાં આમાંથી મારા રહેલા કોઈ ઉકેલ થયા પછી ચિત્ત ને વિચારો જ નહીં એવો સમય કયારે આવશે? આ દુઃખોએ જે કે કે ઉત્તમ બુદ્ધિથી કયારે નિવૃત્ત થશે? વિકલ્પો પર ઉપાધિપણું થાય કે તે કયારે શાંત પડશે? બુદ્ધિરૂપ જેનો સંસર્ગ સ્વપ્નાંત થાય છે તે કયારે પ્રાપ્ત કરશે? આ સંસારના વિચારોને સંપૂર્ણરૂપ જોઈ જે તે આત્મામાં કયારે સ્થિર થશે? પરમાત્મા ને કયારે કહેવા? કયા સ્વપ્નિલ લોક ને ત્યાગ-ગ્રહણ માં ઉત્કંઠા થી કયારે મુક્ત થશે? કે સ્વપ્નપ્રકાશ પદમાં રહીને મારા માં જ સંતોષ કયારે પામશે? કુવે કું નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં શાંત કયારે થશે?'

ત્યારથી ચિંતાને પાછળ પહોંચે તે મુનિ વારંવાર પોતાને ઉદ્ધાર માં સમજાવ કરવા લાગ્યા. પછી તેને સમાધિ થઈ ગઈ. તે સમાધિ પૂર્વકના સમયે રજોગુણના જ કોમ પામને સત્ત્વગુણ સ્વભાવ સારા જેવા ઉદ્ધારને પ્રાપ્ત થવા લાગ્યો, ચિત્તમાં ચિત્ત રમવા લાગ્યું હતું. કોઈ કોઈ સમયે તેનું ચિત્ત બહારના વિષયો અને સમાધિના સુખોમાં લીન કરી વ્યવસાય ઉત્પન્નને લઈ સમાધિપુરુષના સંધિમાં પોતે થઈને બોલાવ્યા જ્યારે પોતે પામવા લાગ્યું. બુદ્ધિ સ્વામાં બુદ્ધિ તરંગોના સમાવેશમાં થઈ ઉછળવા લાગ્યા.

S-52 ઉદ્દાલકે પોતાના મનને સમજાવ્યું:-

'હવે તેણે સંસાર પર મૂળભૂત વિકારો ને ફેરવ્યા. ચિત્તના દુઃખોએ પાછળ પડ્યા. બુદ્ધિ થઈ ઉત્પાદિતરૂપ બેઠો. સ્વપ્નિલ કઈ ચિત્તવાળા પાછળ પાછળથી વધુ દુઃખોને ઉભા કરી તે બેઠો મહાત્મા

Date:-

ગુરુજનોને પૂછ્યા કર્યું. જિજ્ઞાસુ મનમાં ઉઠેલા કરતાં મનને વારંવાર રોકી રાખવા પ્રેરક બળને જિજ્ઞાસુ સમાધિને માટે તેઓ ગુરુને પ્રમાણો મનને ઠીક સમજાવ્યું.

ઉદાહરણ બોલ્યો :- હે મુનિ મન! તને સંસારના વૃક્ષોનું શું શું પ્રયોજન છે? જે સમજુ કોણ છે પરિણામે દુઃખ દેનારી ક્રિયાનું સેવન કરે નહીં. જે મનુષ્ય ઉપરામ વૈરાગ્ય રસથી તો ભરેલા તો બાજુ ઉપર દોડે તે કલ્પવૃક્ષ ના કુંપળ કોરીને ખેતરમાં જાય છે. હે ચિત્ત! તું પાપાચરણ કર્મ બંધનમાં જકડવા તો પડ્યા ઉપરામ રૂપ રસમૂલ ચિત્ત તને પરમ શાંતિ આપવા મથે. હે ચિત્ત! તું જે જે વૈરાગ્ય રસાયણોની બરણી રૂપી તને દુઃખો ઉદ્ભવ કરે છે, રોકવા માટે કુદેવું બાજુ ના રસાયણોને ત્યજી દઈને રસલાલ સુંદર રસ પરમ કલ્યાણકાર ચિત્તમાં ભર. હે ચિત્ત! રસ રસના પદાર્થો ચિત્તવવા રૂપે પરાયણ પદાર્થોને ત્યજી દેવા ના વિચારો કરવા તને દુઃખ દેનારા જ છે. કુદરતના સુખ કેવા બદલે. તું વરદાન ના કેડવા માટે બાલક જેવી જીદ કરે છે. રસ રાગ-દ્વેષ રહિત બનવા ચિત્તોના નિરંતર વૈરાગ્ય ભાવના જ કરે છે! તો રસ બદલામાં રસાદરાં પદને રસલાલાકર સુંદર ભાવો રસના રંગબેરંગી ચોકઠામાં બેસાડવા કહ્યો છે? કુદરતે તું રસદારી વૃક્ષોમાં ઉપરામ રસની સમાધિને નિમંત્રણ આપનારી કે વૈરાગ્યરસ સુખ માટે કર્યું ઉદ્યોગ રાખ માટે કુદ કરવો નથી.

હે મુનિ ચિત્ત! તું બહાર રહેલા વૃક્ષોના ફળ સુંદર પદાર્થોને જેમ મૂળ પાયાના ગાલણ સમાધિના મોક્ષ રસ અંતે દુઃખ રાખે છે, તેમ રસનો સમાધિમાં રાગદ્વેષ-ભય ના વિચારોને ચિંતવવા તું ભૂલ કર. તું Hi રસના ગોળી વડે મહેલના પડકાર તેમ દુઃખ રસાયણો ના વિચારો ને રોપડાવવું ભૂલ કર. તું રસકુપ બળ રસ સમાધિ ના ઉપરના વિચારમાં રસલાલ જવું ભૂલ કર.

હે મુનિમન! મુખ્ય પ્રખર પતંગિયું કોણ રસ મલ્યા સમાધિ તો રસ રસ ચિત્તરૂપી વિચારો પર મારી ગયું છે. તું તો રસદારા રસાંત ચિત્તોના વિચારો પર ઘણા રસનાદેવ પર ~~ફેરવ~~ ફેરવેલો તને પરમશાંતિ ક્યારે મળે? હે ચિત્ત. કોશેટાનો કીડો પોતાની વિચારણે ઉપયોગ બંધન માટે જ કેળવે છે. તમને વાસનાઓના જાળ તો તારા પોતાના

Date:-

બંધન જે માટે કેળવેલ છે. કુવે તું જે સંસાર રોગ લાગ્યો શુદ્ધ પદમે જિનેશ્વર અને શાંત પદ ગયા તો બસ અનંત વિશ્વમાં ફેલાય. કે મિત્ર! આ જગત સંબંધ પડ્યો જે, જન્મ-મરણ, દુઃખ-દારિદ્ર્ય આદિ અનેક દરવાજેથી આત્મામાં અને પરિણામોને જે કિલ્બા કરતા આવ્યા છીએ પણ બધી લાગે છે તો દુઃખી જ પડશે, કેમ સંસાર નથી

કે મિત્ર! તું કે મારા અંતરમાં છે તેનો આ વિષય તો વિષયો કુ આ માટે આપ્યું છે? તને બહારમાં પણ બધા કરી તારો બાંધો કરી બાંધવો જ દોષ્યા છે. વિચાર બાંધવા પુરુષ (મન) નું રહેવું જ નથી. વિચારો બાંધો કેમ કુદરત કુદરતી કરવાનો જરૂર નથી. કારણ કે મન અમાળ જો બાંધો બંધાય જે વિચારો બાંધો પડ જાય છે. અમાળ જું બંધાયેલું કોણ ત્યાં સુધી જે વિચારનું પણ બંધાવું પડ્યું રહે છે. અમાળ જો બાંધો પાછા કોણે વિચારો પણ બાંધ્યા વિના રહે જ નહીં. શુદ્ધ જે વિચાર પર્યંત જે બાંધવું પડ્યું, કેમકે પદ જ નથી રહ્યું અમને.

કે મિત્ર! મને વિશ્વાસમાં અપાવવા જેવું કરી કુવે મારો ત્યાગ કરું છું. કે મિત્રાવૃત્ત, કું જે વિકલ્પોના સંકેત, વિલાપ પ્રકાશ, ખેલવાડ જું બધા અનેક અહંકાર-મમત્વના વિચારો છું માટે જું કે જે અહંકારના બોજ છે તેના કારણે માટે અનંત જ નથી. 'આ દેહ કું છું' એવું ભાવ અને કુદરત અભિમાન તો જ કરાવ કરું-એ જ મારો મોટો અપરાધ છે. અનેક દુઃખો અપાવનારો લાગણીનો અનુસરનાર જું જ છે. માટે પણ મારો ત્યાગ કરું છું કું કુવે જ કરી પણ વિચારોને અનુસરનાર નથી. આ દેહ કું' એવા ભાવ તો તે જ અહંકારના કરવા બોજ છે. પણ આ અંતરના માપ કુદરતનાં અવસરોનું મેં કેવા કેવા વિભાવો પાડીને વિલંબ કરી મેલું પણ તેમાં જે 'કું' કરવાનું છે તે કોણ છે? તેનો પત્તો મળતો નથી. 'કું કું' એમ માનનાર બેકેવો તે કોણ કુવે?

અવાજ વિશ્વાસનો મા બિરદાર, કેવા કારણો બોજ અને માપ કરીને કોણ બાંધવા જ થવાનું નથી અવું અને વાસ્તવિક રીતે જોઈ પણ અનાસક્તયોગીઓ મા જોડવાનું નથી અવું જે તે જોવાડવા મા જોઈ જ અનાસક્તમાં પ્રેરણા છે

Date:-

તે હું માટે મારી ઇર્ષાદિક મહાદિશા વસ્તુમાં અભિમાન થયું સંભવતું જ નથી.

કે ગિરિશ, હું પોતે અનુભવરૂપ છું એટલા માટે મારા વ્યાપારવ્યવહારમાં તથા મારા સ્નેહપાત્રરૂપ અને મોટા મોટા અકૂળા અવાદિ દુઃખોનાં કારણરૂપ બનવું છું; માટે કુલે હું વિવેકથી વિચારવા લાગ્યો કે આ દેહ તો ક્ષણભંગુર છે, આ ઇન્દ્રિયો છે, આ અંતઃકરણો છે, તો આ બધામાં હું કે મારું માનવા યોગ્ય તે કોણ છે? જે ગાંઠિયો બંધાયો છે તે પુરુષોનો છે. જે બોઘરણું બંધાયું છે તે મકાનવાળાનો છે. જરા-મરણ રોગ રૂપ બંધનો ઘરોઘર નાં છે તેમાં હું માનવા યોગ્ય કોણ? આ ઇન્દ્રિયોમાં પડ્યા હું માનવા યોગ્ય કોણ છે?

વાસ્તવિક રીતે વિચાર કરતાં જે મન છે તે પણ અકૂળાયેલ કોળા બંધાયું નથી. તું (ગિરિશ) પડ્યા અકૂળાયેલ નથી જ વાચનારમાં પડ્યા અકૂળાયેલ નથી. અને બધામાં છે તેને તો અકૂળું નો રુપદર પડ્યા બંધાયું જ નથી પરંતુ બાકીના બધામાં તો ફેલાઈ રહ્યું છે એવામાં આવે છે.

શું તો હું અર્થનું અભિધાન છું માટે અર્થ-રૂપ છું અથવા તો જે કાંઈ અર્થ છે તે કાંઈપણ હું નથી, એમ માનવું જ યોગ્ય છે. પરંતુ જે અહંરિક્ત ઇદ્ર છે કે હું છું' એમ માનવું તો અધ્યસ્તરૂપ છે. બ્રહ્મરૂપ દૂધમાંથી મને બનાવ કિંવા બનાવ કરવા તે કુદરત કરાવે છે. કુદરતે જ મને બ્રહ્મરૂપ ઘરોઘર બનાવ્યો છે. મારા બનાવમાં તો હું કુદરી ફરી વિચાર કરવા જ નથી. કુલે હું અર્થ કુંભોપ રહિત થયો છું માટે કુલે હું તેવો નથી તથા અને તે મારો નથી. બધા બ્રહ્મરૂપ ઘરોઘર મારા એકદેશમાં રહેતો હોવાથી પણ મારે તેના બનાવે કુલે કોઈ બનાવ નથી. જેમ બધા વાસ્તવિક વેશથી બનાવરૂપ થાય છે તેમ જે હું વાસ્તવિક કલ્પનાવશ બનીને એકાકારરૂપ બનીને બોલું છું, ભણું છું, રહું છું અને થાકું છું કે પોતાના બ્રહ્મભાવ સ્વભાવરૂપ તે બધે એકાકાર થઈ રહિત પડ્યાને પ્રાપ્ત થયો છું કે નિશ્ચયરૂપ માનું છું કે બ્રહ્મબાદિ ઇન્દ્રિયો 'હું જ છું' કરવા છે તો ઇન્દ્રિયો મારામાં ભૂલી ગઈ તો જેવું જ છે. બ્રહ્મરૂપે જે તે કેવું મારામાં જતા રહે બ્રહ્મવા દઉં માં રહે, તોપણ બ્રહ્મને બ્રહ્મ મને કોઈપણ લાગવું-વળગવું જ નથી.

Date:-

આ અહંકાર કોણ છે? શરીર છે અને કોણે કહેલું છે? આટલા લાંબા કાળ સુધી જે તકલીફ આ અહંકારને પોષવામાં વેઠવી પડી, કષ્ટ જે કામ માં કર્યું એમ માનનારો કોણ? આખા જે તમામ જીવોમાં કાયમ અને વિષયોમાં 'કંઈ કરું છું' એવો જે કર્તાપણા ભાવ છે તે તો ગાંડપણ જ છે માટે બધા કોચરા 'આ દેહ કંઈ કરું છું' એવો જે અભિપ્રાય થાય છે તે ખોટો ભ્રાંતિ જ છે. દેહમાં જે અહંભાવરૂપ વાસના છે. તે દ્વારા જેને તો દેહ જ જગત જ નથી રહેતું એમ નથી. કેમકે વાસના વિનાના દેહ પડ્યા પોતાનાં ભવાંતરમાં કાર્યોમાં વ્યવહાર કરી રહે છે. દેહ ના પ્રવૃત્તિ માં વાસના કારણરૂપ છે જ નથી. કેટલાક વાસના વિનાનાં કાર્યો વ્યવહાર માં, પ્રારબ્ધિક ભોગ માં આમારું માં કંઈ સુખ છું કંઈ દુઃખ છું' એવું અભિમાન થાય જ નથી. એને ભવિષ્ય માં પડ્યા સુખ-દુઃખ નો અનુભવ થાય જ નથી. એટલે રોગ, મોટ, ભય, ઉદ્વેગ તથા ચિંતા આદિ કારણો તાપો ના શાંતિ જ થાય એ મોટો ગુણ છે. જેમ વરસ્યા જળ પર ફૂટ્યા જાય તેમ વાસના વગરનાં પડ્યા ઉપાધિ પર ફૂટ્યા જાય એવો નિશ્ચય થાય તે જ કોચ છે. આ વાસનાથી પડ્યા કેવળ ભ્રાંતિ જ છે આચરણ તો છે પડ્યા નથી. માટે કે ચિત્ત! તું તારા નિશ્ચયરૂપ પડ્યાનો નિશ્ચય કર્યા નિર્મળ અને પરમશાંત બ્રહ્મરૂપ પદને રહે અને પરમાત્મારૂપ થઈ રે.

S.53 આત્મા વાસના ને અહંકાર થી નિર્લેપ છે અને મન અને કારણ પરસ્પર જોડાયેલ છે.

દૃષ્ટાંત બોધ: [વિચાર] જે વૈતત્વ છે તે વ્યવહાર છે, ચિદાકાશમાં રહેલ અને પરમાણુ કરતાં પડ્યા અત્યંત સૂક્ષ્મ છે. બધા જે વિષયો પર સર્વદા રહેલ જે માટે વાસનાઓ તો વૈતત્વ નો ચમત્કાર કરતા પડ્યા સમર્થ નથી. કું તો નિર્લેપ વૈતત્વરૂપ કું તેમ માનો તે વિષયો કે વાસનાઓ નો ભેદ થતો નથી. વૈતત્વ સર્વવ્યાપક છે અને સાવયવરૂપ છે માટે તેને જગત કે મરણ છે જ નથી. વૈતત્વ જે સર્વમાં બધારૂપ, ચૈતન્યરૂપ જ છે. આ આત્મવૈતત્વ રૂપ માં અમર જ રહ્યું છે માટે તેને કદી કશું થવાનું અસંભવ છે કે તેની ઇચ્છા થાય. દૃષ્ટ વિકલ્પો ના પંક્તિઓ પર નિરંતર જવાની

Date:- 21.5.25.

અમે માટીના કુંભાર બનવું છે, પણ અહમ્ કે ખોટું છે તેને પકડી રાખી. જેમ કુંભાર માં અહંભાવ થયો કે તરત જ ઘડા-માટલા ફૂટવા લાગે છે. અહંકાર એટલે શું? અહંકાર એ એવું તત્વ છે. પણ આ શબ્દમાં માં પણ કેવું છે. અમે પદાર્થો ના સમૂહ જડ છે, તેમાં કોને કુંભાર્યા અહં ટકાવી રાખ્યો? માટે કુંભાર્યા નિર્જીવ જ છે. કેવું માટી-પૃથ્વીમય છે અમે આ તો વિચારમાં પણ જાણે પણ ગયું છે. અમે ખોટું જે તેનું કુંભાર્યા' એવું અહંભાવ કોણે કર્યો? કોણ પણ નહીં. જીવંતે એવું જ પોતપોતાનું વિશ્વ ચલાવવા માં કરી રહ્યા છે. અમે વિશ્વો પોતાના અસ્તિત્વ માં જ રહ્યા છે. તો તેમાં માં કુંભાર્યા પોતાનો અહં ક્યાંથી જે તેનો કુંભાર કરે એવું કોણ? કોણ નહીં.

અસ્તિત્વ પુકારો અવાજનું કામ કરે છે. એને ગુરુ પૃથ્વિ માં ક્રિયા જ કરે છે અમે તમોગુણ માંથી અવાજનું કામ કરે છે. અમે માટી રહો ગુણોમાં અવાજરૂપ પોતાનું અસ્તિત્વ માં જ રહ્યું છે. તો કુંભ અમારા 'કું કુંભ કું.' એવું અસ્તિત્વ કોણ કોણ કોણ કરે છે?

આ કુંભ માં જે અવાજ છે, તેનો અર્થવિહીન અર્થ માં રહેવો, માટીનો કુંભ માં રહેનાર, અર્થકારણ અને અર્થ વગર પણ માણ કેવળ પરમાણુ જ છે. તેમાં તેનો અહંકાર નું પાત્ર કેવું કોણ બની માટે અહંકાર અને કેવા તત્વો છે, કેવા અહંકારવાળો છે, કોણ છે, કેવો કેવું કોણ બની અને છે, કોણ કરેલો છે, આ અસ્તિત્વ ના વાહનો છે, કેવા વર્ણવાળો છે, કોણ વિકારયુક્ત છે, અમે કોણ નાના છે? અને કોણ પણ કોણ તેનું વર્ણન કરી કોણ અને માટે નિર્માણ જ છે. આવા નિર્માણયુક્ત અહંકાર ના આવવા કારણે કું કું તું અને કું કોણ કું 'અહંકાર' નામનો કોણ પદાર્થનું વિચાર માં પણ કરી કોણનો નથી. કેમ કે તેને 'કું' અને કેવા માં પણ કોણ અર્થ યુક્તિ નથી તેના કું માં નિર્માણ અને અર્થ ના જેમ અર્થનિરપેક્ષ છે. અમે કું તો અર્થ અર્થયુક્ત જ કું; માટે માણ અહંકાર તો અર્થ કોણ આ કારણના છે? કેવા પ્રકાર થી છે? આમ અહંકાર તો અર્થ નિર્માણ પામ્યો નથી. આમ કું

Date:-

અને કું રે કલ્પના પડ્યા કિરી જ ગયા છે.

બ્રહ્મ એ કુદરી પદાર્થ ના સ્વીકારવો કોણ કુદરે પદાર્થ માનવો જ નથી, એમને જગતમાં જે જોવા રહ્યા છે તે બધું બ્રહ્મમાત્ર જ છે અને કું પડ્યા કલ્પાયેલ કું માટે બ્રહ્મ જ છે, તો કિવે વધારે રોક રહ્યા માટે કરું કું.? એવું જ નિર્ણય કરવામાં અર્થમાં વિચાર કરવો પડતો હોય છે. આમાં કયાંકી અહંકાર ઓછો કેમ થવો જોઈએ? અને રાગ કેમ ઓછો જોઈએ? આ જે જુદા જુદા પદાર્થો જોવામાં આવે છે, એમાં મુદ્દો કે જ નથી; જેમને જે જોઈએ છે તે આપવામાં જ છે. આ કલ્પાયેલા માં પોતે પોતાનું માં જે આવા પદાર્થોને કિલ્પના કરીને લાવ્યા કરે છે, તે આ જોવામાં પડ્યા આવ જ પોતે પોતાનામાં જે પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયો આદિ આવા પદાર્થોની કિલ્પના કરીને લાવ્યા કર્યા કરે છે. આપણે તો જોવાનું છે, માટે તેને કોનો સંબંધ કોણ, આ કારણ કે સંબંધ કોણ અને કેમ સંબંધ કોણ? કેમ પડશે, મોટું આખું આવા જોવા પડ્યા કોણ પડ્યા તોપણ તેમને જોવાના માં આપે કરું પાપનું-વાવાનું નથી, તેમ કે કું, ઇન્દ્રિયો, મન વગેરે જે બધા આવા જોવામાં આવે છે, તોપણ તેમને જોવા-જાણવાની આપે કરું પાપનું-વાવાનું જ નથી. આ અહંકારનું મોટો ભ્રમ આપણા જ કિકેલો છે માટે આ માનું છે અને આ અમુક જ છે, એમ માની જે જાણવા આપણે પુરા જ ગોથાં ખાયા કરે છે. જેમ લક્ષ્ય ની દિશા જોવાનો જાણે છે તેમજ વાત જે આપણોકિત બની ગયા જ કિલ્પના પણોનો આ અહંકારનું આપણા આપણોકિત વાત્ર આપણોકિત પર પ્રાપ્ત જાણે છે. બ્રહ્મ ના કુદરે આપણાપણું કોણ નથી. જે કોઈ છે તે બ્રહ્મ જ છે. આપણે જોવા બ્રહ્મ માનું જ વાત્ર છે માટે કું જોવા જ આવવા કરું.

આ અહંકાર આકારો ના જોવા પર પડે નિર્ણયો જ છે. નિર્ણયો જ કોણ છે જોવું પાકું કરી પડ્યા કેમરા ના બાલ્ય જોવા રીતે તેને મુક્ત જોવું જોવા છે, આમ માનું કું આ કેમ આદિ સર્વ મહાકારો માં ઘોડેસવાર જેવું વ્યવહાર કરવું જોવામાં આવે છે, તો પડ્યા આપણે બ્રહ્મ જ છે બીજા કોણ વાત્ર નથી. આ અજ્ઞાનવાર કેમમાં, વાત્ર જ ગયા પણ જોવા વારા માં જેમને નિર્ણયોના વિશ્વાસ આવ્યો છે તે કુદરતિ પોતે જ કું-મન બનાવે જ આપણે. આ આપણે આપ-કોણ બ્રહ્મ જ કરાવ, પણ ગયું જ કોણ, કિવા મહત્વ માં જે કોણ છે તો આમાં કોણ વિશ્વાસ આવે આપણે પણ?

Lakeer

Date:-

જેમને સારા કે ખરાબ કહી શકાતું જ નથી અને જે વિચાર કરવાં જ
કંઈપણ જેવા કે એવું કશું ચિત્ત અથવા મન અંતઃકરણ
કોણ બનાવે જ છે? આ સંસાર પરંપરા ચલાવનાર જેમ અત્યંત
ક્રિયાશીલ જ છે. આ જગતરૂપ મિથ્યા મોહ પેદા કરનાર છે કે
એવું ક્રિયાશીલ જ વિશેષણ છે કે જે પાછું
તો જ કલ્પેલ છે.

કંઈ કે જે બાબતમાં કંઈ પણ નો નિશ્ચય અસ્વીકાર
કરવામાં કંઈ તેનો જે અપરાધ છે કે જેવાથી કંઈ સાંભળવાં જેવા
ના જેમ નિશ્ચય કોલાહલ થવાં પણ આવા જેવું બને છે. અને જે
બાબું કરવું કોણ તે મારા કરેલાં જેવું પણ જાણ છે. આ જે કોઈ
અવસ્થાને પરંપરાથેલાં કરણો નું મંડળ જોવામાં આવે છે તે અહંકાર
નિશ્ચય જ છે એમને જે નિર્ણય કરવામાં આવે તો મન મળવું
કોણ જે બુદ્ધિમાત્ર પણ જાણ છે.

(∞) અહંકાર ક્રિયાશીલ સુધી

આ અવસ્થાનું મંડળ નિશ્ચય જ છે એવો
કે વિચાર મનમાં આવતાં જ તો બોલવાના અવયવો બોલવા
આ ક્રિયા પણ જાણ છે. મન જે શરીરમાં રહિત રહેવાં અને
વિષયો માં મનથી જોડાવાને લાયક કરીને આવવાનું અવલોકન કરે,
તો બોલવાના મનને જે ચિંતન માં સુખને પ્રાપ્ત થાય
નિશ્ચય જો બોલવાના કરણોને આવે અવસ્થાઓમાં રંકાર કરીને
પરમાત્મા સુધી આવવામાં પડે તો બોલવાનું વિષયપણા જે
બાહ્ય બાબતો અવસ્થાન આવવાના બુદ્ધિને પ્રાપ્ત થાય.
જેમ કે બાહ્યપુરુષ કોઈ તો બુદ્ધિ કરણ, કર આવે વિષયોના
બોલવાનું જો કોડવી કરે, મરવું અહંકારનો ક્રિયાશીલ જ પ્રાપ્તિ
કરવા જેવાને મિલાવે છે, તેમ મન જો કોઈને બુદ્ધિ કરણ. કર
આવે જ વિષયોના બોલવાનું લાયક કરી જો બોલવાના બાજાને
અનુકરે છે તો ક્રિયાપ્રધાનપણા કરવા જેવાને મેળવે છે. મન શરીર
જે દુઃખ કોલાહલ શરીર નો થયું છે અને શરીર મન ને દુઃખ
કોલાહલ શરીર મન નો થયું છે. પણ એવો જેવા ના બારમાં થયેલ
કરણો અને જેવા નો સંયોગ એ બંનેમાંથી એક નો બાધ થતાં
બાકી છે તેમ મન અને શરીર બોલવામાંથી એક ની
બોલવા બાકી થતાં બાકી રહ્યા જાય છે. મન ની બોલવા બંધ
થતાં શરીર બાકી રહ્યા જાય છે અને શરીર ની બોલવા બંધ
થઈ જાય તો મન બાકી રહ્યા જાય છે. મન અને શરીર પરસ્પર

Lakeer

Date:-

પણ પરસ્પર જે સ્વાર્થના સંબંધોના પરસ્પર નાં મિત્ર પણ છે. સમાજ સમજણના મૂળ સહિત વ્યવહારનો નો નાશ થાય તો જ પરમ સુખના પૂર્ણવિરામ થાય એમ છે.

શરીર નું મરણ થતાં પણ જો મન જીવતું રહ્યું હોય તો જ પુનર્જન્મ શરીરના ફેરફાર થાય છે; માટે એકલાં શરીર નાં મરણથી કંઈ દુઃખો નો નાશ થતો જ નથી. મન જે જીવંત થઈ જાય તો શરીરને દુઃખ પ્રાપ્ત થવાં સંભવ નથી, અને શરીરથી પણ મન નો કાયમ ફેરફારના ઉદ્દેશ્ય રાખને સાથ નાં સંબંધોમાં જ થતાં રહ્યાં હોય છે. મન જે સંબંધમાંથી પ્રાપ્ત ન થયું હોય, ત્યાં સુધી તેને જીવતું શરીર પણ અનેક સંબંધો રાખે છે, અને મરતું શરીર પણ અનેક સંબંધો રાખે છે. માટે શરીરનો નાશ થવાથી મન નું કંઈ થતું નથી એમ નથી.

જે મન પોતાનાં સંકલ્પ થી શરીર ને પોષણ આપે છે અને જે શરીર પોતાનાં પ્રાણ-પાણ સાથેથી મન ને પોષણ આપે છે. મન કાયમ માટે તો વ્યવહારનો કાયમ માટે શરીર કાયમ માટે છે પણ શરીર કાયમ માટે તો મન કાયમ થતું નથી માટે મન ને કાયમ ફેરફારરૂપ વ્યવહારનો જ જરૂર પડતી હોય છે.

આવેગોના સંબંધિત જે મન ને સુખ દેવાને માટે જ શરીરના સંબંધો રાખે છે તે મન મારું નથી અને હું મનનો નથી. "જે આ શરીર છે તે હું નથી એમ સમજવાની યુક્તિ કેવી કરું હું.

શરીરનાં સંબંધો જોયા દીધા પણ કાંઈ કામ કરી દિવા કરી શકતું નથી માટે સમજવા જુદું છે. શરીર તો જુદો, નિત્ય અને જેનો પડછાયા કદી પણ બંધ પડવો નથી એવો સમજવા હું છું. હું બીજાને જોવાને માટે જુદી નાં મિત્રો માં પડછાયારૂપો હું અને જુદી ની સમાજ પ્રાપ્તને સાથસાથ માં જુદીને પણ મારું છું. મને સંસાર નથી, મને દુઃખ નથી, મને સંબંધ નથી, અને મને કોઈ સંકલ્પના પણ નથી. શરીર રૂપે બોધપણાપણે અને પણ બોધપણા બને. હું પરમ ઈશ્વર પદમાં રહેલો છું. જેનાં સમજવાનું સ્થાન છે ત્યાં મન પણ નથી, ઇન્દ્રિયો પણ નથી, અને વ્યવહારનો પણ નથી. જેમ સ્વપ્ન ની પાછળ પ્રાણ હોવો રહે જ નથી તેમ સમજવાનાં પડછાયા પાછળ મન નો, ઇન્દ્રિયોનો કે વ્યવહારનો સ્થિતિ સંભવે જ નથી. હું એ ત્રિકમપદ ને પામ્યો

Date:-

દું. કેવળ દું, અદ્વિતીય જ્ઞેયક દું શાંત દું, સંકલ્પોથી રહિત દું, ચિંતા સોચથી રહિત દું અને ઈચ્છાઓથી પરમ રહિત દું. અર્થાત્ મારું, અર્થ દેહમાં અથવા અર્થ પદાર્થ કલ્પનાથી જેમું થાય છે. માટે દું કલ્પનાઓનો જ ત્યાગ કરું દું. મારાથી અજ્ઞાનો વિસ્તારો ના ઉપર રાગ-દ્વેષ તથા ભેદોથી પરાં સુખ: દુ:ખો દૂર જ પડી ગયાં છે. મારો મોહ દૂર થઈ ગયો છે, મન નાશ પામ્યું છે અને વિશ્વ સંબંધી વિકલ્પો જેમના રૂપે જાણ્યા રહ્યા છે. ફક્ત દું દૃશ્યોના ત્યાગ દ્વારા જ્ઞાનરૂપ પરમાત્મા માં શાંત થઈ ગયું દું.

5.5H ઉદ્દાલક કેવળે સમાધિમાં શાંત થયો.-

વિશારદ બોલ્યા: કે રામ! આ પ્રકારે ઉદ્દાલક મુનિ પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં સ્થિર કરી, પદ્માસન વાળી બેસી ગયા અને અર્ધ ઉદ્દાલક જ્ઞાનને ભેદે. ૐકાર પરબ્રહ્મનું નામ છે તથા સ્વરૂપ છે અને જે ૐકારનું ઉચ્ચારણ કરે તેને પરબ્રહ્મ ના પ્રાપ્તિ અવશ્ય થાય છે. એવો નિશ્ચય કરીને જેમ દંટ નું મુખ બોલકણા ગામ તરફ મોઢે બાંધ કરે, તેમ ઇન્દ્રિય ઉદ્દાલે પોતાને અંતરાત્મા અને મુખ ૐકાર નાં ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યો. અને ઉદ્દાલક નું ૐકારાકાર પૂર્ણમાં પૂર્ણાભિમાનિ થયેલું ચૈતન્ય અને કૂટસ્થ જીવ ચૈતન્ય ઈશ્વર ના ભેદના અધ્યાસ ના ઉપર પ્રકટ થયેલું નિર્મળ પરબ્રહ્મ માં જઈ સુખ લાગવા થયાં, ત્યાં સુધી તો ઉદ્દાલક ૐકાર નું જ ઉચ્ચાર અને ઉચ્ચારણ કર્યું. ૐકાર કે જે અખંડ, ઉકાર મકાર અને ભેદના અધ્યાસ એ રીતે ચમત્કારણ અવયવો વાળો છે. તેનો પહેલો ભાગ અખંડ બહુ જ ઉચ્ચાર થયો ~~ત્યાં~~ બોલવાં અને તેની પાછળ ના બે ભાગ તોફાનો તેમાંથી ઘણાં મુમાદાયના ઉદ્દાલક માંડીને કોઈ સુધા અવાજ માં રહ્યાંથી ઉચ્ચાર થઈ રહેવા જેમ અખંડરૂપ મુનિ એ અવાજ જેટલા પર જે ભાગ કરી મુક્યો હતો, તેમ એ પાછળનાં બે ભાગ ઉચ્ચારવામાં 'રૂપક' નામના કમે ઉદ્દાલકે અવાજ ને ભાંગી કરી મુક્યું. જેમ પહેલા બોલાયાં પ્રણવ નો ત્યાગ કરીને સમાધિમાં જઈને રહે તેમ ઉદ્દાલક નો પ્રણવ-પાછળ તેમાં ચારેય નો ત્યાગ કરીને ચૈતન્યરૂપ રૂપ પર પરબ્રહ્મ થયેલાં બે ભાગ નાં સમાધિમાં જઈ જ રહ્યો. પ્રણવનાં બે ભાગ ના ઉચ્ચારણનાં અંધારીકા ના ક્રિયામાં ઉત્પન્ન થયેલાં પ્રજ્ઞાચૈતન્ય

Date:- 22-5-25

જ્યારે રાજાએ રાજ્યમાં કુદરતી કે માનવસર્જિત આફત આવી પડે ત્યારે પ્રજાની રક્ષા કરવી એ રાજાની ફરજ છે. ઈ.સ. ૧૮૫૭ માં પડેલા દુષ્કાળ વખતે પ્રજાની રક્ષા કરવામાં રાજા નિષ્ફળ ગયા, પરિણામે રાજ્યમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યો. પ્રજા ભૂખે મરવા લાગી. ઘણા લોકો રાજ્ય છોડીને બીજે ચાલ્યા ગયા. ઘણા લોકો મૃત્યુ પામ્યા. આ પરિસ્થિતિમાં રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. રાજાની આ નિષ્ફળતાને કારણે પ્રજામાં રાજા પ્રત્યે અસંતોષ ફેલાયો. પ્રજાએ રાજાની ટીકા કરવા માંડી. રાજા પ્રત્યે પ્રજાનો વિશ્વાસ ઘટી ગયો. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેઠા. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેસે એ રાજાની મોટી નિષ્ફળતા ગણાય.

ઈ.સ. ૧૮૫૭ માં પડેલા દુષ્કાળ વખતે રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. પરિણામે રાજ્યમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યો. પ્રજા ભૂખે મરવા લાગી. ઘણા લોકો રાજ્ય છોડીને બીજે ચાલ્યા ગયા. ઘણા લોકો મૃત્યુ પામ્યા. આ પરિસ્થિતિમાં રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. રાજાની આ નિષ્ફળતાને કારણે પ્રજામાં રાજા પ્રત્યે અસંતોષ ફેલાયો. પ્રજાએ રાજાની ટીકા કરવા માંડી. રાજા પ્રત્યે પ્રજાનો વિશ્વાસ ઘટી ગયો. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેઠા. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેસે એ રાજાની મોટી નિષ્ફળતા ગણાય.

પછી ઈ.સ. ૧૮૫૭ ના બળવા બાદ ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીનું શાસન સમાપ્ત થયું અને ભારત બ્રિટિશ રાજ્યનો ભાગ બન્યું. ભારતમાં બ્રિટિશ રાજ્યની સ્થાપના થઈ. ભારતમાં બ્રિટિશ રાજ્યની સ્થાપના થઈ. ભારતમાં બ્રિટિશ રાજ્યની સ્થાપના થઈ.

ઈ.સ. ૧૮૫૭ માં પડેલા દુષ્કાળ વખતે રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. પરિણામે રાજ્યમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યો. પ્રજા ભૂખે મરવા લાગી. ઘણા લોકો રાજ્ય છોડીને બીજે ચાલ્યા ગયા. ઘણા લોકો મૃત્યુ પામ્યા. આ પરિસ્થિતિમાં રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. રાજાની આ નિષ્ફળતાને કારણે પ્રજામાં રાજા પ્રત્યે અસંતોષ ફેલાયો. પ્રજાએ રાજાની ટીકા કરવા માંડી. રાજા પ્રત્યે પ્રજાનો વિશ્વાસ ઘટી ગયો. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેઠા. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેસે એ રાજાની મોટી નિષ્ફળતા ગણાય.

ઈ.સ. ૧૮૫૭ માં પડેલા દુષ્કાળ વખતે રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. પરિણામે રાજ્યમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યો. પ્રજા ભૂખે મરવા લાગી. ઘણા લોકો રાજ્ય છોડીને બીજે ચાલ્યા ગયા. ઘણા લોકો મૃત્યુ પામ્યા. આ પરિસ્થિતિમાં રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. રાજાની આ નિષ્ફળતાને કારણે પ્રજામાં રાજા પ્રત્યે અસંતોષ ફેલાયો. પ્રજાએ રાજાની ટીકા કરવા માંડી. રાજા પ્રત્યે પ્રજાનો વિશ્વાસ ઘટી ગયો. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેઠા. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેસે એ રાજાની મોટી નિષ્ફળતા ગણાય.

ઈ.સ. ૧૮૫૭ માં પડેલા દુષ્કાળ વખતે રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. પરિણામે રાજ્યમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યો. પ્રજા ભૂખે મરવા લાગી. ઘણા લોકો રાજ્ય છોડીને બીજે ચાલ્યા ગયા. ઘણા લોકો મૃત્યુ પામ્યા. આ પરિસ્થિતિમાં રાજા પ્રજાની રક્ષા કરવામાં નિષ્ફળ ગયા. રાજાની આ નિષ્ફળતાને કારણે પ્રજામાં રાજા પ્રત્યે અસંતોષ ફેલાયો. પ્રજાએ રાજાની ટીકા કરવા માંડી. રાજા પ્રત્યે પ્રજાનો વિશ્વાસ ઘટી ગયો. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેઠા. રાજા પ્રજાનો વિશ્વાસ ગુમાવી બેસે એ રાજાની મોટી નિષ્ફળતા ગણાય.

Lakeer

Date:-

ત્યાં મહેલમાં રહેતા પુરુષવાચક શબ્દોનાં આકારો માં ફિમનાં ફરિજ જેવા સુંદર રાજવારસ તે પુષ્ટ થયો. જેમ આકાશ ના મહેલ માં રહેતા વરાળો સ્વયંભૂ રીતે મેઘધનુષ્યને પુષ્ટ થાયછે, તેમ સ્વયંભૂ મહેલ માં રહેતા તે પુરુષવાચક શબ્દોએ સ્વયંભૂ સુંદર મોડરપક્ષીને પુષ્ટ કર્યા. સ્વયંભૂ કલાકોનાં સમૂહો ની સુંદર ચહેલપહેલ જાણે સ્વયંવરનો જ મહારમ્ભ હોય એવો ઘ્વનિ ' જાણે' ફ્રમિલેટ' નામના સમાચારમાં હોય તેમ ફરતા ભરપૂર થયેલા તે સુંદર મોડરમાં જેમ સુંદર નાં ફિરસ્તો ઝરિયાઓ માં રૂફાઈ ની ચાકરીઓ કેવા થઈ જાયછે, તેમ તે પુરુષવાચક શબ્દો સ્વયંભૂ ફિરસ્તોઓ ની ચારેકોર થઈ ગયા. જેમ ગંગા આકાશ માંથી જે પ્રદારોટ માં મરવક ઉપર પડી હતી, તેમ તે સ્વયંભૂ દ્વારા આકાશમાં રાજરૂ ની અવરોધ રહિત નૂરમાં ઉપર પડી. જે દ્વારા પડવાથી જેમ ફરવા નિકારવાળા સમૂહ માંથી બાંગ્લા નામનું વૃક્ષ પુષ્ટ થયું હતું, તેમ સુંદર નાં ત્રિભંગ સ્વરૂપ શોભાવતું, ઘર કુટવાળા રાજરૂ પુષ્ટ થયું. જરાકરાજ ના રાજરૂપે ઉદ્ભવ પામેલું, પૃથ્વિતલ ને રાજમહેલોવાળું પ્રચણ્ડ મુખમહેલવાળું અને સુંદર કોટવાળું, એવું ઉદ્દાલક નું રાજરૂ શોભવા લાગ્યું. સ્વયંભૂ પુરુષવાચક શબ્દોએ એવા રાજરૂ ને પૂર્ણ કરી કહ્યું 'તેણે ફરજરૂપોનાં આકારવાળા અને અંદર રહેનારા 'ફ્રેડલાનો' નામના રાજિવને પૂર્ણ કરો.

આગાઉ નાં દાનુ પ્રવાહ અને સ્વયંભૂ ની બંને બાંધવા આવશ્યક ચાવવાક્યોને કોવાઈને, એ ઉદ્દાલક નું રાજરૂ ત્રિમિલ ભોરાકાકા નાં રાજરૂપ માં ફેરવાઈ ગયું. પછી ઉદ્દાલકે પ્રકાશન પર ઉદ્ભવી દૃષ્ટિ સ્થિર કરી, પોતાં કર્મેન્દ્રિયોને દેહના પર બોજને, વખાણોમાં ફેલાવેલા મનને ગતિ વિનાનું કરીને સ્વસ્થ, ધ્યાન સ્થિતિમાં રહેવા માટે નિર્વિકલ્પ સમાધિ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. ત્યારે દસ, નિત્ય સ્વાદિષ્ટ ના ઇંદ્રિયોએ તેમાં મનને પ્રેરણા કરવા લાગી. તે સમયે જે વસ્તુ જેના જેટલા ને જોડવા પાત્ર બોલે તેમ તેણે બધાને મનને રોકી રાખ્યું. તેણે સ્વયંપ્રકાશ કરીઓને બંને પોપચાંઓ પર સ્થિર કરી સ્વર્ગ નિમ્ન દેહિક સ્થિતિમાં સ્થિર કર્યું.

હવે તેણે પૃથમ પુરુષનાં તથા સ્વયંભૂ નાં ભેગા ને જોડી ને સ્થિર કરી કર્મેન્દ્રિયોને તેનાં વિષયોમાં જતા રોકી

Date:-

તે દરિદ્રતાને વિષયોથી દુર કરી, બાહ્યવિષયોમાં અત્યંત દુર દોડતા મનના વૃત્તિપ્રવાહોને રોકીને બોલ્યા. મનના પ્રશ્ન-"એ રીતે સર્વત્રનાં વિષયોમાં અધિષ્ઠાન મા ચૈતન્ય પરબ્રહ્મ તેમને દુર કરી નાખ્યા. પાણીથી ઘડો ખુલ્લો ઉલ્લટ કરતા હોઈ તેમાં રાખેલ માં બધે પ્રકાર નાં પદાર્થો રોકાઈ ગયા. તેમ કોઈ રીતે પ્રપંચને મનને પોતાનાં ઉદરમાં જ પુરા રાખ્યું. પરમાં પરમાં પૂર્તિ માટેનું જે વિષયોનું વિચારોનું આવરણ હતા તેના વિકલ્પોને દુર કરી નાખ્યા. વિષયોને સમુળ કષાયરૂપથી ઉદરમાં પોતાનાં જ્ઞાનસ્વરૂપમાં વિવેકરૂપ ચૂર્ણને ભોંકી દેવાનું સમાધિકુંભરના પહેલાં જ કારણ જેવું રાખેલું જોયું તેને સત્વ ગુણના આવરણને સારી રીતે પૃથક્કરણ કરેલાં મનરૂપ ચૂર્ણને તે રાખેલું ઉકાડી મુક્યું. જ્યાં સુધી ઉદ્ધારકે તેને બોલાવ્યું ત્યાં સુધી તેને વારંવાર ઉલ્ટાવીને રાખવા પડ્યું. ત્યાં તેને વારંવારથી કંટાળો આવવા લાગ્યો ઉદ્ધારકે પુરુષાર્થના ત્રિદ્રા-ગળાને તે રાખેલાને ઉકાડી મુક્યું. તેને મુકતા વિલંબ લાગ્યો તેમ પગ તેણે વિચારને ઉકાડી મુક્યું. કુવો ઉદ્ધારક મહાપુરુષોને, ત્રિદ્રાને ગળી ગયા બાદની વાસના ને રાગદ્વેષ રહિત નિર્વિકલ્પ સમાધિને પ્રાપ્ત થઈને શોભી રહ્યા હતા.

કેટલાક કાળ બાદ ઉદ્ધારક નું મન નિર્વિકલ્પ સમાધિ માંથી વિક્ષેપનાં સંસ્કારોના પ્રભાવથી ને લીધે ફરતે ગળી ગયા હોવાથી વૃત્તિને પ્રાપ્ત થયું. પોતાના સ્વરૂપ માં પોતાના અજ્ઞાનને લીધે ફરી સમાધિમાં જતા રહ્યું. પરંતુ પરમાં તેનું મન દ્રષ્ટાદિ સમાધિ રૂપ સવિકલ્પ સમાધિ પાછી નિર્વિકલ્પ સમાધિને પ્રાપ્ત થયું. નિર્વિકલ્પ સમાધિ માં પ્રમાતા ના જ્ઞાનરૂપ રહેલું મન મનપણું ઓગળી જઈને ચૈતન્યપરબ્રહ્મ ચિત્ત સ્વરૂપને જ પ્રાપ્ત થયું. મનરૂપ ભેદ સંપૂર્ણ રીતે ઓગળી જતાં જુદા જુદા સ્વરૂપોનું પરબ્રહ્મ પરમાત્મા ચૈતન્યરૂપ બની ગયું. જડચૈતન્ય મનરૂપ ઉપાધિ ઓગળી જતાં મહાચૈતન્ય ના સ્થાને જડરૂપ થઈ ગયું તે સ્વાભાવિક જ છે, જેમ રીતે તપ્તલોહ અગ્નિરૂપ બની જાય છે તેમ જ્ઞાનના નિર્વિકલ્પ સમાધિરૂપ બની જતાં જુદા જુદા મહાચૈતન્યરૂપ બધું જ નિરવશેષ થઈ જાય છે. પ્રાપ્ત થયું

Lakeer

શરીર સમાધિના અભાવિક પર રહિત ~~પ્રમાણે~~ પ્રમાણ ને

Date:-

રાવણની વાત સાંભળી વિભીષણ ખૂબ ચિંતામાં મૂકાઈ ગયો. તેણે રામને પાછા જવા માટે સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. પરંતુ રામ તો સીતાને પાછી લેવા માટે જ આવ્યા હતા. તેમણે વિભીષણને કહ્યું કે તે રાવણને સમજાવે. વિભીષણ રાવણ પાસે ગયો અને તેને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. પરંતુ રાવણ તો પોતાની જીદ પર અડગ રહ્યો. તેણે વિભીષણને કહ્યું કે તે રામનો સાથ છોડી દે. વિભીષણ રાવણની સભા છોડીને રામ પાસે ગયો. રામે તેનું સ્વાગત કર્યું અને તેને પોતાની સાથે રાખ્યો.

રામ અને રાવણ વચ્ચે યુદ્ધ શરૂ થયું. રાવણની સેના ખૂબ જ વિશાળ હતી. રામની સેનામાં વાનરો અને રીંછો હતા. યુદ્ધ ઘણા દિવસો સુધી ચાલ્યું. રાવણના ઘણા યોદ્ધાઓ માર્યા ગયા. રાવણના પુત્ર મેઘનાદે પણ યુદ્ધમાં ભાગ લીધો હતો. મેઘનાદે રામ અને લક્ષ્મણને નાગપાશમાં બાંધી દીધા હતા. પરંતુ ગરુડે આવીને તેમને મુક્ત કર્યા.

યુદ્ધના અંતે રામે રાવણનો વધ કર્યો. રાવણના મૃત્યુ પછી વિભીષણને લંકાનો રાજા બનાવવામાં આવ્યો. રામ સીતાને લઈને અયોધ્યા પાછા ફર્યા. અયોધ્યામાં તેમનું ભવ્ય સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. રામ અયોધ્યાના રાજા બન્યા. તેમણે રામરાજ્યની સ્થાપના કરી. રામરાજ્યમાં પ્રજા સુખી હતી. ત્યાં કોઈ દુઃખ કે અન્યાય નહોતો. રામ પ્રજાવત્સલ રાજા હતા. તેમણે પ્રજાની સેવા કરી.

રામ! તે પુરુષ ઈશ્વર વર્ષોથી અયોધ્યા છોડ્યા પછી પણ લોકોના દિલોદિમાગમાં રચી પચી ગયા છે તો કોઈ માણસમાં રચી પચી જાય તે નવાઈ નહીં. રામ તો આપણામાં રચી પચી જાય તે નવાઈ. રામ! એક ઉત્તમ પુરુષ છે, શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિ છે, ઉત્તમ કલાકાર છે. એવું જે વ્યક્તિત્વ છે. જેને એમાં શ્રેષ્ઠતા મળે તેને ફરી સંસાર વળગણા બંધન ફરી નડતા જ નથી. બધા, માત્ર વ્યક્તિમાં પ્રમાણવા જેવા માણસ બંધાને પ્રાપ્ત થયેલા માણસમાંથી જેવા સંસારને અયોગ્ય જ માને છે. બોલે પામેલું અને નિર્દિષ્ટ સમાધિમાં શ્રોતા થયેલું ચિત્ત બંને બોલીમાં મોટો પુલ્લાગ જ જાગૃતિમાં જે પ્રાપ્ત થાય છે. અને કોઈ સમયે તે જાગૃતિમાંથી પ્રાપ્ત થયું જ નથી. તમામ ચિંતિતોએ ફરી ફરી મુક્ત ફરી ફરી જે મંડિત સ્થૂલ નિર્દિષ્ટ સમાધિમાં રહેવું પડતું તે ફરી નિર્દિષ્ટ સમાધિમાંથી પણ પાર જવું પડ્યું. ફરી ફરી જે ચિંતિતો ચિત્ત ભેગા થયા, પ્રણામ કરીને ચરણ પર સુંદર ચારણોવાળા અનેક સમયગાળા થયા.

Date:-

S.55

કેવળીઓ ના વિમાનો દેખ્યા, કું (વાંચ્યું) અમારે મુનિઓ ને પણ દેખ્યા. વિદ્યાધરશ્રેણીના ઉંચા ઉંચા વિદ્યાધરોને પણ દેખ્યા. અનંતરે તે મહાબળ ઉદ્યાનપાલકને કહ્યું! મહારાજ! કયા કારણે અમારા પ્રમાણનો ના ઉપર દૃષ્ટિ કરો. આ વિમાન માં બેસીને અમે સ્વર્ગ માં બહાર માં પધારો. આ પ્રમાણે કહ્યા પછી પોતે પોતાનાં મનોગત ને જાણ્યો.' પછી ઉદ્યાનપાલક તે સર્વનું યોગ્ય રીતે પૂજન કરીને કોઈક પછી સંભ્રમ પામ્યા વિના જ ઉભો રહ્યો. ત્યારે ઈશ્વર ખુશિયાળા થઈ ઉદ્યાનપાલક વિમુલિયાનું ગાડું કે બીજા કોઈક પદાર્થ ઉપર કરવા 'કું ચિંતવો! પધારો' આમ બોલતા પાછો પ્રમાદિ દેવો પરિવર્યો.

તે ઉદ્યાનપાલક ના કેટલાક દિવસો સુધી ખારાકની પ્રવાળા કરાવા રાખી, અંતે તિયકર થયેલા ચિંતવ્યોકો પૂજવા પ્રમાદિ કરીને પોતાના મિત્રો સાથે ચાલ્યા ગયા. આમ બનવાથી તે ઉદ્યાનપાલક મુનિ પદારો ધિક્કાર કરવાનાં સમયમાં પણ પ્રમાદિ વાળો જ રહેવા લાગ્યો. અંતઃકરણ માં તથા અંતઃકરણ ની વૃત્તિઓમાં પ્રવેશેલાં માઠા ચેષ્ટાનું વિદારણ કરીને શાંતપણ કરવાનાં દક્ષ. અમારામાં રત મહાવૈરાગ્યપણાને પામ્યા અમદાવાદ પહાડે રહ્યો. દરણે તથા દરણનાં સંસ્કાર ને અંતર ઉંડાણ પહાડ્યાં, દરણે ને પૂરવા અર્થમાટે વૈરાગ્ય પણા ના બળવાન ને પણ ઉપરમ પ્રધાન ચિત્ત માં અમે પેલાં ચૂર્ણિત પેકે ગારવ કોવા ઇચ્છા ઉદ્ય-અસ્ત રહિત પહાડે આત્મા મુનિપણાને પ્રાપ્ત થયો. એ ઉદ્યાનપાલક ગારવત્રયનું ના અભાવપણા પેકે રાગ, દ્વેષાદિક, ચિત્તરહિત, નિર્મળ અને અપ્રમાદપણા રહિત પરમકૃપાવંત થયેલો તે ગારવ ને દૂરે રહ્યો. ઉદ્યાનપાલક ને ગારવ ના અભાવના દ્વારા નું અત્યંત વિસ્તરણ થઈ ગયું અને પ્રસન્નભાવના ચિત્તમાં જ રહ્યા.

સત્યસમાધિ, ઉદ્યાનપાલકચરિત્ર અને પ્રમુખાદેવ એ શબ્દ ને મુકુટ માં દર્શે.

રામ બોલ્યા: કું ભગવંત ગુરુ! એમાં સત્ય-સમાધિ ના પ્રસંગ વિષે જણાવો.

ગણધર બોલ્યા: સર્વ દ્રવ્ય પદાર્થોનો સંપૂર્ણ ત્યાગ થઈને ચિત્ત પ્રસન્નતા માં લીન થઈ ગયા અને ફિકર અને સમાધિ જોવા જે બોલે તેને સત્યસમાધિ કહે છે. આ ચિત્ત જ્યારે જોવામાં લીન થઈ ગયા અને

Date:-

વૈષ્ણવ વિના બધું જાણ્યું હોય અને તે રમકડા જેવું અબળ સ્વભાવ ધરાવે પણ ગણે તેને સ્વાધ્યાયમાળા કહે છે. જ્યારે પુરુષના બધા રમકડાં ઘરમાં ઘરની બહાર જે જોઈએ તે બધું રમકડા જેવું હોય, ત્યારે તેને સ્વભાવ બાદ કરીને કેવળ રમકડું વૈષ્ણવ જ રહે, ત્યારે સ્વાધ્યાયમાળા કહેવાય છે. જેમાં સજીવ પદાર્થો, બાગબગીચા જેવું રમકડું અને રમકડાં રમકડાંરૂપ જ પડ્યાં ગણે, ત્યારે સ્વાધ્યાયમાળા પણ કહેવાય છે. જેમ કારખાનાં અંગો કારખાના માં ભળી જાય છે, તેમ સજીવ ઘરમાં જ્યારે બાળકોરૂપે જન્મ લીધા પછી જ પોતાનાં વૈષ્ણવમાં ભળી જાય છે, ત્યારે વૈષ્ણવ સ્વાધ્યાયમાળા કહેવાય છે. આ સ્વાધ્યાયમાળારૂપી કેમ દરિદ્ર છે ? કુટુંબમાળા પણ જેવા જ છે, તે ઘરમાં બાળવાળા મુક્ત પુરુષને પડ્યા (પોતાના બધા ઘરમાં રમકડા માં રમાડે પણ રમકડાં તે પડ્યા) રમતે ઘરમાં બાળ બધા મુક્ત પુરુષ તે પડ્યા (પોતાના મૂર્તિકા માં રમાડે પણ રમકડાં તે પડ્યા) પણ છે. પરંતુ એમાં વિશેષતા રહેલી જ છે કે ઘરમાં પુત્રાદિવાળા મુક્તપુરુષ જે તે રમાડે માં જ પણ છે. રમતે ઘરમાં પુત્રાદિ બિનાના મુક્ત પુરુષને તે ભગવાન સ્વયં રમાડે છે.

રામજી બધાની સાથે દરિદ્ર રમકડાંને તો પણ જ બધી. પોતે બાળવાળા રમકડાં બધા મુક્ત પુરુષો સાથે દરિદ્ર માં રહેવાને બદલે રમકડાં તો રમકડાં પડ્યા પાછા બજારે રહે છે. આ પોકળ બધા પરપોકળ ભોગોની તુચ્છતાઓને રમકડાં પાછા બિના રહે છે.

ઘરમાં પુત્રોમાં ઘરનાં મારા જેવાં રમકડાં પુરુષો, રમકડાં માં ઘરના બાદ રમકડાં પુરુષો, રમતે જેવા રહેનારા બ્રહ્મ, વિશ્વ તથા રમકડાંવાળા રમકડાં મહાત્માઓ આ સ્વાધ્યાયમાળારૂપી દરિદ્ર માં જ રહ્યા છે. ઉદ્ધવજી આ સમયે બધા ઘરના ઘરના આ સ્વાધ્યાયમાળારૂપી પદને જોઈ આશ્ચર્ય કરીને પોતાના ગુરુજીનો બધા પણ મુક્ત રમકડાંરૂપ દરમાં રહ્યો. પછી તેણે ઘરે ઉદ્ધવજીને ‘હું ઘરે ઘરે વિદેહમુક્ત પદને રહું’ એવો દૃઢ વિચાર ઉત્પન્ન થયો. આ દૃઢ વિચારને લઈને જ તે ઉદ્ધવજી પર્વતના શિખરમાં પોતાના આશ્રમ પર પધારવા બધા જ બેસે, તેણે તે જ્યારે ઉદ્ધવજી ગુરુ ને શોધવા રમકડાં જવે ઘરને શોધી લીધા. ગુરુ રમકડાં રમકડાં વિશ્વના વૃત્તિઓ ને

Lakeer

Date:-

બધા બંદરને કુદરતમાં કોમન દોસ્ત, તેમાં બોલાવા અપેક્ષિત્રમાં રમેકરચાલવાળા બાવળા કરી. પ્રાણવાયુને ચોકી દીધો અને કોડ તે ફિયર કરી રાખ બાબરા મૂળને કંઈના કિકેટમાં કમિટી પોકે બોલ્યા દીધું. મળને કે દરિયાને બદાર, રમંદ, ઉંદરે, નીચે ચિમ્પ્રે માં કે ચુલ્લામાં કલાલ બોલવા નડી. ઉંદરમાં દાંત બાબોના દાંતને પારપાર થઈ નડી તેમ મુખ રાખ્યું. કે રામ! પ્રાણ માં પૂંછડું તે કોકડાતે બાદે મળ રમાંદના રંગબેરંગના રક્ષિત થયેલા પ્રસંગ સ્થિત રમતે બુકમાનંદ માં રમનુભવને બાદે કોમાંચ્યાત થયેલું શરીર ચાલો તે કેકેટમાં મળના વૃત્તિરમંગો પણ કરવામાં કરવા માં રમનુભવ ચાલો મળપડ્યું કાળા બાબર, પૃથિવિમાં કોલબ્રા ના ચિંબ કોલબ્રા માં રંગકરચ થઈને ફિયર થયો.

પછી ચિંબ કોલબ્રા મુળ મકાકોલબ્રા નું જ રમનુસંધાન કરવામાં રમનરમંગો કુદરતમાં રર્વોત્કૃષ્ટ રમાનંદ માં બરાબર પ્રાપ્ત થયો. તોપણ દરકો તથા દરકો માં રંગકારો તો પક્ષ રમ્યા બાબા રહ્યા જેવા દરકો તે પૂકાકારમાંગાર મકાકોલબ્રા પક્ષમાં બાબળ કુદરત પેન પક્ષ કુદરત જેવા તે રમ્યામાં રંગકરચ રમને રમંબરંકિત રમ્યા-રમાબાબરપક્ષમાં પ્રાપ્ત થયો. ચિકોપના ચિમ્પમાંથી રમબ્રાંત રક્ષિત થયેલા રમ્યાકારવાળો પરમકારાંતિને પ્રાપ્ત થયેલો, જેમાં રમમાં કોઈ પક્ષ રમાનંદો તથા રંગેલા રમાનંદને બાદો રમબ્રાંત પુરોગામિત ચિમાંના મુખવાળો રંગને જેમાં રમાનંદ ના બાવને રમાવમાંથી કોમાંકો પક્ષ કાંત પ્રકાશકમાં રંગેલો જાવમુક્તિ ના પૂર્તિ થઈ પછી પૂરાવસ્થામાં બોળો તો બારા પ્રમાં રમંબિકા માં રમામાંથી રક્ષિત જેનો દરકોના મળનાં રમાદિ રંગકર રમાનંદ ના તો કુદરમાંકારણ બારા બાબેમાં કુળ રંગેલો મકા-કાર, કેકેટ ચિમાં રમાબેલેલા જેવો ચિબ્રાંત થયો. જેમ કોમાંચકમાં બુકરનો રમ રમંકમાં ચિરકળો માં ના ચિમિટર તોપ માં કાંત બાબકે, તેમ જેમાંની દરમાંથી નાકમાં ગયેલો રંગ કેકેટ દાંત કાંત કેરબાંક ચિંગને પોતાના ચિમિટર રંગમાં કાંત રમંક ચિંકિમુક્તિ પામ્યો રંગને રમાંક મુખને પ્રાપ્ત થયો. કેકેટ ના બળ પ્રકામાંગને પ્રાપ્ત રમવા જેનું કારણ કે મંકિમાં રમુદ્રા બોકું રકું. રમા રમંકે જેનાંકના રક્ષિત પોગમ રંગે બાબમાં રંગને રોમાંકારદેલ રંગે રમંક ચિરકળોના રમુકાબોલા રંગે કેકેટ ના બાબને પોતાના મુખાંક પર રમામાં કરેલું.

Lakeer

Date:- 23-5-25

5.56 (4) ✓

મારા અને પરમાત્માવચ્ચે શાળા વિલક્ષણ માં પડ્યા સમાધિસ્થ છે:-

વાંકાચૂકા બોલ્યા: હે રામ! જેમ પુરુષને વિચારતાં, દેખાવડાં, તથા સમાધિ ના સમાધાનથી દિકરા કરતાં પોતાના પોતાના સ્વાસ્થ્યનો સ્વભાવ કરીને તમે પરમાત્મ વિચાર વૃક્ષમાં રોપ્યા પછી. પ્રારબ્ધ ના ભવિષ્યના, પ્રાપ્તિઓ ના વાવેતર ના પરિક્ષણ પરીક્ષણના, ગુરુ ના ઉપદેશના અને પોતાના વિશ્વ માં પોતાના અર્થ કરેલો નો મારો અભિપ્રાય કરીને જેમ રૂપિયા તેમના પ્રત્યેના અર્થ કરેલા ના બાદ કારણ પરમ પ્રાપ્તિ પદમાં પ્રાપ્તિ માટે તેમાં રૂપિયા વિકસિત કરેલો મિશ્રણ છે. તેમ તમારે, સમાધિ ના, પ્રાપ્તના ભવિષ્યથી, પ્રાપ્તના અર્થના પરીક્ષણથી, વૃદ્ધિકરણ ગુરુ, ના ઉપદેશ અને મારા વિશ્વરૂપના જે પરમ પદાર્થ પદના પૃથિવી થાય છે, જેમાંના તમારા વૃદ્ધિકરણ જે પરમ પદના પ્રાપ્તિ થાય છે. કર્તાપણાના અહંકાર, સમાધિસ્થ અને જીવન્મુક્ત પ્રાપ્તિ કરવાના પ્રાપ્તિસ્થાનો વૃદ્ધિકરણ અને ભાવિકરણો ના ભવિષ્યના ના ફોલ્ડ, તો પડ્યા મારા ના સમાધિસ્થ પદમાં પહોંચાડે છે.

રામ બોલ્યા: હે મારા ગુરુદેવ! જેમ પુરુષ તથા તે મારા પદ્મ વિલક્ષણ માં તત્પર રહેલા હતા પડ્યા સમાધિમાં રહેવાના પિતે રાજ રહેલો ફોલ્ડ અને તમે પુરુષ જેમ ફોલ્ડમાં જેમ ના સમાધિ કર્તા કરવા ફોલ્ડ તો તે મારા કહો ક્યેક છે?

વાંકાચૂકા બોલ્યા: જેમ ઘડવા ના મનુષ્યના સંસ્કાર જ થયા છે.' જેમ જોઈ કરતાં પુરુષ તે વિચાર માં જે વિનાશના રહે છે તે જ સમાધિ રહેવાય છે. જો મારા ફોલ્ડ તો જ વિકસેલા કારણરૂપ કરવા તો સંભવ છે.' પડ્યા માટે મારા જે તમારા 'જેમ તે કહે વિજ્ઞાન રાખીને જેમ પુરુષ વિલક્ષણ માં રહેલો ફોલ્ડ અને તમે પુરુષ દ્વારામાં રહેલો ફોલ્ડ, જેમ તે બંને જો જેમ કારણ વિનાના ફોલ્ડ તો સ્વયંભૂ જીવન છે. કેમકે જેમ કારણના પ્રાપ્ત થયા જેમ જે જેમ તત્પર કરવું છે. સમાધિ માં તત્પર રહેલા પડ્યા મારા નું વિચાર જે વૃદ્ધિકરણો ના સંસ્કાર રહેલું ફોલ્ડ તો તે મારા ના તે સમાધિ ઉપાધ્યાયના અહંકાર ભાવ જેમ છે. જેમ દેખાવના અહંકાર ભાવ કરવા જેમ પડ્યા જો વિચાર ના વાવેતરો મારા માટે તો તે ઉપાધિ થી અહંકાર ભાવ પડ્યા તત્પર જેમના તે કેવળ સમાધિ પ્રકારના છે.

વિચારવું જે કોઈના કરવું જેમ જે વિચાર સમાધિ છે. જેમ જે કેવળ છે અને જેમ જે વિચાર સમાધિવાળા અહંકાર ભાવ

Date:-

પ્રાપ્તિ છે. ચિત્ત જો સંસ્કાર ક્ષીણ તો સમાધિ કઠિનાઈ થી થઈ. માટે ચિત્ત જો સ્થિર રહે તો જ સમાધિ થઈ છે. તમે ચિત્તને જ પ્રસન્નતા પ્રસંગ પર રહિત કરો. જે પણ પ્રસન્ન કરવા જાય તો જ ચિત્ત ના સ્થિરતા પણ કઠિનાઈ. આમ સ્થિર ચિત્ત રહે જ દુર્લભ છે. એજ કૈવલ્ય છે. એજે પ્રાપ્તવ્ય છે. જે ચિત્તના પ્રસન્નાઓ પાલતા પડ્યા ગઈ ક્ષીણ, તો તે ચિત્ત મોક્ષ પામવાને તૈયાર થયેલું જ કહેવાય છે. પ્રસન્નાઓ રહિત થયેલું મન જ જરૂરી છે, જ્યાં તેવા મન પર જ પરમપદ મળે છે.

જેમાંથી જેવાં પદ ના આશ્રય પ્રાપ્ત થઈ ગયા; રોક, ભય, તથા દુઃખના દ્વારા જાય તમે જ સ્વસ્થ થવાય, તે રીતના સમાધિ કહેવાય છે. ચિત્તના સર્વ પદાર્થોમાં જરૂરી-મળવા રૂપ પ્રાપ્તિને કોરડે દઈને પણ તમે પર્વત માં રહેવું ક્ષીણ તો પર્વત માં રહો અને ઘર માં રહેવું ક્ષીણ તો ઘર માં રહો. જેમનું ચિત્ત સમાધિત થયું ક્ષીણ અને જેનો જરૂરીપણાનો ભેદ પ્રાપ્ત થયો ક્ષીણ, તે ગૃહસ્થને ઘર પણ નિર્જન જંગલ જેવું જ છે.

તત્ત્વદેવના પુરુષ જ્ઞાનને જ્ઞાનરૂપ જોયો જાય, પણ સર્વદા વ્યક્તરૂપ જ દેખે છે. તત્ત્વદેવના પુરુષ તો ક્ષેત્રને તત્ત્વ જ જુએ છે. તે પુરુષ તો ક્ષેત્ર બાકીના સંબંધ તરી ક્ષીણને ત્યારે બધા પણ તરી ક્ષીણ જેવું જ છે. જેનું ચિત્ત અંતઃપુર થયું ક્ષીણ એવો પુરુષ જ્યાં, બજારમાં અને રાજમાં પણ સર્વદા બધા જ છે, એવાને, એમને બાળકો ને જરૂરીપણ જેવું જ લાગે છે. જેને અંતઃપુર ચિત્તમાં પ્રાપ્ત થઈ ક્ષીણ, તે પુરુષ તો જ્ઞાન પ્રાપ્તિના પ્રસંગોથી ભરપૂર ક્ષીણ છતાં પણ સર્વદા નિર્જનતાના ક્ષીણને ત્યારે જરૂરી જ જાણે છે. અંદર દુઃખમાંથી બહાર રહેલું જ્યારે પ્રાપ્તિઓને જ્ઞાન જાણવાના જેવું જ લાગે છે;

જ્ઞાન જ્યાં માં રહેલું ક્ષીણ છતાં પણ બધા બહાર રહ્યું ક્ષીણ એમ લાગે છે ક્ષીણ! વાસ્તવિક રીતે જોતાં જ્ઞાન કયાંય પણ જ્યાં માંથી બહાર રહ્યું નથી અને એમને જ્યાં માં જ બધું રહ્યું નથી. જ્યાં, પૃથ્વી, વાયુ, આકાશ, પર્વતો નદીઓ, દિશાઓ વગેરે જ્યાં: કરણ રૂપ તત્ત્વ માં જ લાગે છે. જ્યાં એને જ્યાં: કરણ માં બહાર રહ્યા ક્ષીણ એવા દેખાય છે. પૂર્વ પૂર્વ ના પ્રસંગોમાં બધા તો કહે છે જે વસ્તુ જે પુરુષે ના જોવામાં આવે છે, તે વસ્તુને એને તે પુરુષને પૃથક્ ક્ષીણ ચિત્ત થયું છે એમ સમજવું લાગે છે.

Date:-

જેમ કપૂર ~~sooo~~ માં રહેલું કોલા કરતાં પડા પોતાના રૂપાંદ્ર વ્ય જગાદ્ર રોકાય છે તેમ રોકાયલ્ય રંધ્ર રહેલું કોલા કરતાં પડા ~~રહેલા~~ રહેલા વ્ય જગાદ્ર રોકાય છે. કપૂર જેવા પડે, તથા પુરુષ રોકાયેલા પડા રોકાય ~~ય~~ રહે છે. એ રોકાય પોતે કપૂર પડા બધા રોકાય પુરુષ પડા બધા. પરંતુ બહાર ના તથા રંધ્ર માં રહેલા કપૂર-પુરુષ પદાર્થ માં રોકાયેલા પરોવાયેલા છે. આ રોકાય ~~પોતે~~ પોતાનાં વિચારો ~~ય~~ પૂર્વ પૂર્વ ના વારસા પ્રમાણે બહિર્મુખ રહ્યું રોકાય દ્રષ્ટિ ને પણ જગાડે છે અને રંધ્ર રહેલા વારસા થી રંધ્ર રહેલા રોકાય રંધ્ર ને જુએ છે. બહાર ના તથા રંધ્ર માં રોકાય બંને પ્રકાર ના જગાડે રોકાય માં થી જુદુ પાડશે તો જગાડ જુદુ રહેલું ~~ય~~ નથી; રોકાય થી જુદુ ન પડતાં બહાર ને તથા રંધ્ર ને તો બંધ રહે, એ તે જગાડ રહેલા રોકાય માં ~~માં~~ માં રહેલા રોકાય થી જુદુ ~~ય~~ ઉભા કરે છે.

જે પુરુષ રંધ્ર પોતાના રોકાય માં ~~ય~~ રહ્યા રાખે બહાર કોણ દ્રષ્ટિ ના ફિકા કરતો કોણ તે પુરુષ કુર્મ કે શોક તે વશ નથી થતો એવો ~~ને~~ રોકાય માં રહેલા કેવો કહેવાયો છે. રોકાય તે કુર્મ માં રહે ~~ય~~ રહે રહેલો જેવા રોકાય તે પુરુષ શોક કે ચિંતા ના ~~ય~~ તે પુરુષ રોકાય માં રહેલો ~~ય~~ કહેવાયો છે.

'રહેલા બધા મનના માર્ગ માં કોણ રંભવતા નથી; કારણ કે કોણ માં દોષના ચિત્તને દોષના નથી. માટે રહેલા બધા જગાડ ચિંતા ~~ય~~ છે.' એમ મહાત્માને ~~ને~~ કહેવાયેલા પુરુષ રહેલા રોકાય ને મનના માં દોષવાળા કોણ કરે છે. જે પુરુષના હૃદય માં કોણ નુકસાન, જગાડ ના વિષયો રોકાય મન રોકાય ને બધા રોકાયને, ભેદ પડ્યા ના કોણ તે પુરુષ ~~ય~~ છે, બ્રહ્મ પુરુષ બધા. રોકાયના પુરુષ રોકાયના પદાર્થો ને ચિંતા જાણવાનો નથી રોકાય ~~ય~~ રોકાયપણા ના કોણ ને ~~ને~~ કહે રોકાયમાત્રને પડ્યા જાણવાનો નથી, માટે તેમને રોકાયવાનો ~~ય~~ રોકાયનો.

બાળપુરુષ ~~ય~~ જગાડ ને જોવાવાળા ચિંતા જાણે છે રોકાય ને રોકાયપણા ચિંતા જાણે છે, માટે તેને કોણ પડ્યા પ્રકાર નો ભેદ ~~ય~~ નથી. પુરુષવેષ ના ~~ય~~ પહેલા પાસેનો કોણ રોકાય રંધ્ર ને રોકાયપણા ના જોનારો પુરુષ દ્રષ્ટિ ~~ય~~ રહે કે રોકાયવા પાત્ર બોધ ને રોકાય ને કુર્મ ~~ય~~ નથી. એ પુરુષ રોકાય રોકાય રોકાય કે રોકાય રોકાય પુરુષો ~~ય~~ રોકાય રોકાય રોકાય ને રોકાયના ને રોકાયના પુરુષ ~~ય~~ નથી. એ પુરુષ રોકાય ~~ય~~ મરે બધા રોકાયના કોણ રોકાય

Lakeer

Date:-

વિદ્વાન પંડિત મરે તો પંડિત તેને મનમાં કશો વિકાર થતો નથી. તે મહાત્મા દેહાદિકૃપ નથી માટે તે જે કોઈ કરે તે તેણે કરેલું કહેવાતું જ નથી.

જ્ઞાનને તો અદ્વૈત વસ્તુનો ઉપશાંત પદ પ્રાપ્ત થયેલ હોય છે, એટલે તેનું ચિત્ત બ્રહ્મ જ હોય છે; માટે તેનાં ચિત્તને કોઈ પ્રકારનું લાગતું જ નથી. જ્ઞાની પુરુષ પંડિત જેવા પરબ્રહ્મરૂપ જ છે. તો પંડિત તેણે કરેલાનાં અહંકારપણા વાસનાવશેરૂપ અનાદિ ભ્રાંતિ થવાથી તેને જ્ઞાનમાં વિચિત્ર સુખ-દુઃખો પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ રજ્જુમાં થયેલો સર્પભ્રમ શાંત થતાં 'સર્પ નથી' એમ સમજાઈને શાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ દેહાદિરૂપ ભ્રમ શાંત થતાં 'દેહાદિ નથી જ' એમ સમજાઈને અંદર સમતા પ્રાપ્ત થાય છે. જ્ઞાની પુરુષ જે કોઈ કરે, જે કોઈ બોલે કે જે કોઈ ફોમે, તેનું તે જ્ઞાની પુરુષને કશું ફળ થતું નથી કારણ કે તેને દૃષ્ટિબળે આ જ્ઞાની કોઈ પૂર્વના સંસ્કારિત જ કરતો નથી. જ્ઞાની જે દૃષ્ટિબળે જુએ તો પંડિત મળે અને ન જુએ તો પંડિત મળે. જ્ઞાનને કર્મ કરવાની પંડિત જેવું પ્રયોજન નથી અને કર્મનો ત્યાગ કરવાની પંડિત જેવું પ્રયોજન નથી. કારણ કે તે જ્ઞાની પુરુષ આત્મામાં જેવા છે તેવા જ સમજેલો હોવાથી જ્ઞાનમાં જ રહેલો હોય છે. જ્ઞાની પુરુષને કરણોનો જ અભાવ છે. તો જેને પોતામાં ક્રિયમાણ થયેલા તે અહંકારનો પોતાપણ ખુદી નથી, એમ તે પુરુષ સંપૂર્ણ રીતે સમજે છે. આ જે અહંકૃત ભાવ છે તે આત્મા છે અને જે આત્મા છે તે અહંકૃત ભાવ છે માટે પ્રકૃતિ કોઈ વિભાગ છે જ નહીં. એમ જ્ઞાની પુરુષ સમજે છે, માટે તે જ્ઞાની પુરુષ પૂર્ણ અર્થે પવિત્ર પરમાત્મારૂપ જ છે. એ પરમાત્મા જેવાકારે અહંમાં છે. માટે જ્ઞાની પંડિત અહંમાં કૂદાવાને લાયક, એવું અમુક પદાર્થરૂપ નથી એમ કહી શકાતું નથી.

S-57 જે કરવા છે તે કરવા જ છે.

વિશારદ ભોટવા: જેમ મનમાં તાણાવાણા રહેલા છે એમ આત્મામાં પ્રારબ્ધપંડિતોને લાગે છે કે અનુભવ રહેલો છે, તે જે કૂંપડા તથા તૂંપડા અહંકૃતો, દશ-પ્રકૃતિરૂપ, તથા કોશ-પ્રાણ અહંકૃતરૂપ જેવા થયેલું છે. જેમ ઝાડવામાં ઝળવાયેલું છે તેમ આત્મામાં પ્રારબ્ધપંડિતોને લાગે છે અનુભવ રહેલો છે, તે જે તૂંપડા અને કૂંપડા અહંકૃતો દશ-પ્રકૃતિરૂપે તથા પાંચ અહંકૃતોએ દેખાયા છે. આત્મામાં પુરાવા જુએ જે પોતાના મનને જે રહેવા છે તેને જે જોઈ અને કૂંપડું તથા તૂંપડું અહંકૃતિ છે.

Date:-

જેમ જીવન છે કે- જ્યારબાદ રંકને બદલે જે ચૈતન્યરૂપ બ્રહ્મ છે. તે રટણપૂર્વક પરમાત્મા માં જ બ્રહ્મપણે જોવું કે પરમાત્મા જ બ્રહ્મ સ્વરૂપે છે. પરમાત્મા નો કોઈ વિષય જ નથી કે જેના દ્વારા તે પરમાત્મા ગ્રહણ કરે. બ્રહ્મ અને અનુભવકર્તા જે પરમાત્મા માં જોવા ચૈતન્યરૂપ બ્રહ્મ મિલન જ થયેલ છે.

કોઈપણ વસ્તુ કે વ્યક્તિ જોવાની ચેષ્ટા બાબતે પરમાત્મા નો વ્યક્તિ છે જ નહીં. વિષય પણ નથી, દ્રષ્ટા પણ નથી અને જોવાની ક્રિયા પણ નથી. એટલે જોવું જોવાનું પણ રહેતું નથી. એટલે જોવું પહેલાં પાછળનું બધું જ પણ અદ્વૈત રૂપે થઈ જાય છે.

તત્ત્વદર્શન પુરુષ પોતાનાં ગુણદોષમાં જોવાનાર તથા જોવાયેલ તો વિષય રૂપે જોવાનો ક્રિયા છે અને જોવું (જ્ઞાન) રૂપે જ અદ્વૈત છે, એમ જ્ઞાની વ્યક્તિ તો પોતે જાણે છે. જ્યારે અજ્ઞાની દ્રષ્ટિઓ માં અજ્ઞાનતા જ રહે પોતાનાં જોવાનારપણાં માં 'કે' ને જોવાયો જુ તે જાવ જુ જોવે કે જોવામાં આવ્યું છે તે મારો વિષય છે. જેવા ભેદ રાખે છે. જોવાનાર જે જે વસ્તુમાત્રે વારંવાર જે જે વિષયો માં જોવાય જે જે પ્રકારે જેવા જેવા વૃત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે તે તે વારંવારપણે, તે તે વિષયોરૂપે તે તે પ્રકારરૂપે અને તેવા તેવા વૃત્તિરૂપે પરમાત્મા માં જ વિલય પામે છે. પરમાત્મા જ જેના સિવાય કોઈ પદાર્થ જ નથી. જેમાં જે જુદાઈ જેવું જગતમાં જોવાય છે, તે ભ્રમ જ છે.

જે જોવાયેલ છે તે જ જાવું જાવાય છે.

કારણકે જાવાયેલું જોવાયેલાપણા ઉપાધિરૂપ અને દ્રષ્ટાપણું જોવાનારપણા ઉપાધિરૂપ થયું છે. એ બંને ઉપાધિઓને દૂર કરી દ્રષ્ટા, દ્રષ્ટાપણે અને જાવું જોવાપણારૂપ માં કોઈ ભેદ નથી. જેમ દ્રષ્ટાપણાં અને જાવાં જોવાપણારૂપ માં કોઈ ભેદ નથી. જેમ દ્રષ્ટાપણા માં અને પરમાત્મામાં પણ જોવાપણારૂપમાં કોઈ ભેદ નથી. માટે જે કોઈ છે તે જોવા જોવાયેલ જોવાપણું જ છે એમ સમજે. જે અદ્વૈતનું જ્ઞાન છે તે અનેક જોવાનારપણા, અહંકાર તથા અંતઃકરણ રહિત રટણપૂર્વક, અનુભવકર્તા, વિષયોના રહિત અને વિશેષણો પર રહિત જોવા જેવું જ છે. જોવા જે અદ્વૈતનું જ્ઞાન છે તે જોવું જ છે એમ જે મારે જોવાનું પડે છે, તે પણ તમને સમજાવવા માટે જોવાનું પડે છે. જેમકે અજ્ઞાન વારંવારપણા

Lakeer

Date:- 17.5.25.

ને ઉદ્ધાર કરવા ફોલ્ટ તો એ વિદુરજી મુખેના અને પછીએ ના અમુક ને શા માટે ઉદ્ધાર કરવા નથી. એ ગુરુ શિષ્યના પ્રશ્નના વિષય તે મુજબ વિદુરજી ને ઉદ્ધાર કરી શકતો નથી ફોલ્ટ, તો એ ગુરુ પોતાના ગોરખ ફેંટ ને અને બિરાદ ને ઉદ્ધાર કેમ કરવા નથી ? પરમ પુરુષાર્થયુક્ત આત્મજ્ઞાન કોઈ વિદુરજી ની, ગુરુના કે ઇશ્વર ના મળવું નથી : જે કોઈ આત્મજ્ઞાન મળે છે, તે પોતાના બળ વડે પોતાનાં મન ને દબાવવાથી મળે છે, એટલે પોતાનાં એટલે પોતાનાં આત્માથી જ મળે છે એમ એમને. દુર્વિદ્યોધન અપેક્ષિત દબાવતાં આત્મજ્ઞાનથી વધુ બેજવાબ્દ ની ચુકત કરેલાં પોતાના આત્માને જે ફળ પ્રાપ્ત થાય છે તે ફળ સ્ટ્રોંગહોલ્ડમાં રખડવાને પગ પ્રાપ્ત થતું નથી. તમે પોતે પોતાનું જ આરાધન કરો. પોતાનું જ પૂજન કરો અને પોતાને પોતાનું અવલોકન કરીને પોતે પોતાનામાં જ રહો. વિદુરજી ના ભક્તિ તો વેદાંતશાસ્ત્ર ના, દુર્વિદ્યો ને ત્રિશૂલ કરવા અર્થે પ્રશ્નના ના વિચારો ના દૂર ભાગનારા લોકોને સારા માર્ગ માં લઈ જવા કરેલા છે. અભ્યાસ કરવો અને વૈરાગ્ય કર્યા કરવો એજ આત્મામાં અવલોકન નો મુખ્ય ઉપાય કહેવામાં આવેલ છે. એ મુખ્ય ઉપાય ના બળ થકી જ જે જે દુરવૃત્તિના પૂર્વગ્રહ રોકવા ઉપાય પકડવો. જો દુર્વિદ્યો નો ત્રિશૂલ પહેલા ગયો ફોલ્ટનો પહેલા પૂર્વગ્રહ કર્યું ફળ મળવાનું છે.

વિચાર અને ઉપરામ વિના પુરુષનિર્ણય પ્રાપ્ત થતો નથી એમને જેને વિચાર અને ઉપરામ ન ફોલ્ટ તેનું ઈશ્વર ના પગ ફિલ કરી શકાતું નથી. કેશમ ! તમે વિચાર અને ઉપરામયુક્ત રહીને પોતાનાં ચિત્તનું જ આરાધન કરો. જો ચિત્ત નિર્મળ થયું ફોલ્ટ તો તમે નિર્મળ કહેવાવાના છો. અને જો ચિત્ત નિર્મળ ન થયું ફોલ્ટ તો તમે ફેળાલ ગણેશ જેવા કહેવાવાના છો.

જેમ વિદુરજી અમાદિ કેવલાશ્વના અમલાપૂર્વક પાર્થના કરવા માં આવે છે તેવા જ રીતે પોતાનાં ચિત્ત ની નમલાપૂર્વક પાર્થના કરવા માં આવતી નથી ? અહીં લોકોના અંદર રહેલ જે આત્મા છે તેજ વિદુરજી છે માટે તેને છોડી દઈને જેવો વિદુર માં વિદુરજી માટે કોઈ છે, તેવો અહમ મનુષ્યો જે કહેવાય છે. ઉપનિષદ ગ્રંથમાં કહેવાયું છે કે સૌમ્યત્વ છે, અને અમાદિ ચિત્ત મુખ્ય કરવાનું છે. અમુક કુળ માં જે રોગ, ચરુ, ગાલ, પદમ ધારણ કરનારો જે આકાર છે. તેવો વિદુરજી નો ગોરખ માટીનો

LaKeer

Date:-

પર કરાયેલું નરોળ) રહેલું છે. જે મનુષ્ય મુખ્ય નો ત્યાગ કરીને ગૌણ ને અનુસરે છે તે પુરુષ વિવેક અમૃત નો ત્યાગ કરીને દાળ-ભાત શોધવા બરાબર છે, એમ સમજવું.

રૂપમ! પ્રમત્ત મનવાળો, શબ્દ વિવેક ને પ્રાપ્ત ન થયો એને એવું મૂર્ખ; ચિત્તે વશ કરેલો જે પુરુષ જ્યાં જ્યાં આત્મતત્વ નો અભાવ હોય ત્યાં ત્યાં સ્થિતિ નહી પામેલા જોઈને રડે, તથા ગયા દરબારા વિષયનું પુનઃ સ્મરણ કરે છે તેનું ચિત્ત વૈરાગ્યને વેરવાળા પુનર્જન્મ નવા નવા કેદખાના રૂપે નિર્માણ થાય છે. એમ પુનર્જન્મ માટે રહેલું ચિત્ત ઠેર ઠેર નિર્માણપણાને પ્રાપ્ત થાય છે. બ્રહ્મવિદ્યાનો નિશ્ચય અનિત્યાદિ ને વિવેકથી તો ચિત્ત તરત જ નિર્મળ થાય છે.

રૂપમ! વિષયનું પુનઃ સ્મરણ કરવારૂપ નિમિત્ત થી ફરી પાછું રાગદ્વેષે કરેલું છે, તે ફરી પગ બાંધી જોઈએ મટે એમ બધી, પગ પોતાના રૂંવાડાને જ મટે છે. મનને વધારે વેરેલાનો વિષયનું ભાન પોતે જ વરદાન મટે છે તે વરદાન પણ તેમાં પોતાનાં પુનર્જન્મ નાં બંધનરૂપ ગાડું જ ફરી મટે છે એમ સમજવું.

મનના રોકાણનો વિષય મોટા કાર્યે કોઈ સિદ્ધ થાય નહી. જ્યાં સુધી મનરૂપ ઘોડો મજબૂત રોકાય થાય નહી ત્યાં સુધી જગત ની માયારૂપ ઝેરી ઘાસચારો ખાધા ની બંધ જ કરે છે. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ વગેરે દેવોને હરણાદિ દેવલોકો પોતાના કાર સુધી પુનર્જન્મ દેવાદિ ના રોકાણમાં રાખે તો પણ એને જેણે તેમણે બિરુદ ધરાવનારા છે તોપણ તેમનાં મન નાં રોગરૂપ મોટા ઉપદ્રવને પ્રકારે રોકવાં બરાબર મન નો રોગ તે પોતાનાં પુનર્જન્મના મટે. તેને રોગ વિષયો કેરે ફરવા દેવામાં જ છે, તે વસ્તુને તમે બહારના તેમજ રૂંવાડાના, મનમાંથી વિષય ઉદાસ પુનર્જન્મનાં મારાને માટે તરત જ નિર્ણયકાર કેળવવામાં એવો વિચાર કરો. આત્મા-માયા કેવળ કેવળ છે જે બહારનાં તથા રૂંવાડાનાં વિષયો ના રક્ષિત છે, નિર્દોષ સ્વાભાવિક રૂપે રહે છે, એવાં રોગો ના ફરવાનો નાં રહિયાદાનરૂપ છે, અને રહેવાનાં સારરૂપ છે, તેનો જ તમે વિચાર વૃત્તિમાં રાખજો. એમ કરવાથી તમે જન્મ રૂપ બંધી નાં પાશને પ્રાપ્ત થશો.

Lakeer

Date:-

5.HH
HS
M6

ગાંદા બ્રાહ્મણનું સ્વપ્નદર્શન - પાલ્યદર્શન

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! સ્વપ્નમાં બ્રાહ્મણને ઉપજ્યા ફરનારી જ્યા રંસાર નામની માણ પોતાનાં ચિત્તને વિષે ઉદય પામી છે. જ્યા જગતરૂપ માણમાં પૃથ્વીનો વિસ્તાર ને સમજવાને અર્થે એક દૃષ્ટિકાર કહું છું

પૂર્વે સમુદ્રના કોઈપણ દેશ મા વિષ્ણુ, બ્રહ્મ પારેગત બ્રાહ્મણ કર્મ કોણ તેણે ગુણવાન ગાંદિ નામનો બ્રાહ્મણ હતો. તેણે વૈરાગ્ય ચિત્ત મા કોણ કાર્ય કાર્ય નો નિશ્ચય કરીને વિચાર્યું જે પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવા એક સરોવર કાંઠે બેઠ જ્યાં રહ્યું. જ્યાં મંડિતે વિચાર્યું જે પ્રત્યક્ષ એક વરદાન જોવાવા પદાર્થ.

ગાંદિ બોલ્યો પ્રભુ જ્યાં મને જોવાવા જે વસ્તુ મા રહેલા જ્યા રંસાર નામની માણ બતાવો. ત્યારે વિચક્ષણ બોલ્યા: 'તું જે માણને જોઈશ જ્યાં પછી ત્યાગ દઈશ'

ગાંદિ પોતાનાં નિત્યકર્મ બાદને ત્યાં રહ્યો જ્યાંદ પર વેદજ્યદ્યાસ કરતો રહ્યો. દિવસો જ્યારે એક દિવસે તે સરોવર મા સ્નાન કરવા ગયો. સ્નાનવિધિ દરમ્યાન સમુદ્રનાં પાણીનો (જ્યાં મંડિતો) માટે જેટ મા જ્યાં વડે એક કુંડાળું કરીને પછી જેટ મા જ્યાંદ ઘુબકો લગાવ્યો. ત્યાં દિવસ પૂરો થતાં તેણે વિચારવા લાગ્યો જે તેણે જેટ માંથી પોતાનું જ્ય જ્યારે જ્યાં તેણે પોતાનાં રાજને પડેલું જોયું. પછી તેણે પોતાનાં દાઢ સંસ્કાર વગેરે જોયા. ત્યારબાદ તેનો ચિત્ત કોઈ દેશનાં સ્નાનઘરે રહેલાં સરોવર ને ત્યાં પુરી ગાંદીવસ્થા ને સ્વપ્નવત્ જોવા લાગ્યો. મોટો થતાં તે સરોવર કિનારે ફરી જ્યાંક સરોવરનો જ્યારે કોમળોગ જ્યાંદ જ્યાંક ચિત્ત જ્યાંદના પુરુષો પોતા કરી ઘરડો થયો પછી તે પોતાનાં દેશ મા જ્યાંદ વગ મા મુનિ ના વેષ રહેલો પરંતુ વિચારવા બુદ્ધિ પર પોતાને સરોવર જે સ્નાનનો જ્યાંક પૃથ્વીનો મા ફરતો રહ્યો. એક વખત તે એક દેશ ના રાજદ્વાર બાજુ પહોંચો કુંડો ત્યાંથી જોવા કરતો કુંડો. કુંડે કુંડા પડ્યા બોલે બોલ પ્રેમપૂર્વક ઉપાડીને કાંધ પર મુકીને રાજધાની મા લાવ્યો. ત્યાં સમસ્ત પુત્રપત્નીઓને જોઈ મોટા મોટા પોકારો કર્યા રાજા વગરનું રાજ્ય જોઈને દેશ માં રાજા નું મૃત્યુ થયું કુંડું.

જ્યાંદ જ્યાંદ વર્ષ રાજા તરીકે પોતાનાં

Date:-

પોકાર સ્વભાવ મુજબ રાજા પડ્યા કર્યું. પેક સમયે તે પર્વ રમાપુષ્કળો કિલ્લાને ચોગાનમાં કિંકિણ્ય વંદન્ય પોકે જ સાથે બેસવા ગોઠવણ કરવા લાગ્યો. કુબે રાજગૃહોને પણ પૃથ્વીજાને પોતાનાં રાજ્ય તે પોકાર ભગવાને પ્રત્યક્ષ કુબેર પર્વે નિશ્ચય કર્યું કે પોતા સમસ્ત પર રાજ્યનાં સમાગમ માં કોલાહલ કોલાહલ પૃથ્વીજાત તેમને મુકીને જ કરી રહે ભગવાને પ્રદક્ષિણા કરવા. મહેલ નાં ચોગાનમાં જ મોટા સિંહાસન પરથી બોલે પ્રદક્ષિણા કર્યો. ત્યારબાદ પ્રભુ પ્રભાવ કેવલજ્ઞાન પછી બોલે પડ્યા અત્યંત દુઃખ થઈને પણ પર્વનું મૂલ પોતાને ભગવાને પણ મૃત્યુ પામવા પ્રદક્ષિણા કર્યો. ત્યારબાદ પોતાને ફેલ માં પ્રવેશ કરવા પ્રદક્ષિણા થઈને પોતાનાં રાજ્ય ને પૂર્વે પ્રદક્ષિણા ચાલ માંથી ફેલ માં પ્રવેશ કરવા ભગવ્યો.

S.H7 આવા વિચારમગ્ન થઈને તે બેઠા બેઠા એક પ્રદક્ષિણા આવ્યો. તેણે ગૌતમ ને પહેલાં પ્રભુનાં માંથી પણ પ્રસાર પહેલાની વાત કરી. વિશ્વભૂત પહેલાં ગૌતમ એ તે પૃથ્વીમાં પ્રવેશ કરવા ત્યારે ગૌતમ ને પહેલાં પ્રભુનાં પ્રસાદો બોલ્યું કોલાહલ ભગવાનું કુબે શુંવાવાળા ગૌતમ એ કરી વિશ્વભૂત નું વધ પ્રારંભ્યું. કોલાહલ મારવાળ પૃથ્વી પહેલા ત્યારે તેમણે ગૌતમ ને કહ્યું. કુ ગૌતમ! કુબે વારી હરિણ પૂરી પહેલ! તે મારા મોટા માં મોટા માણસ જેવાનો જે પૂર્વે કરી કરી કુલી તે પૂરી પહેલ. કુબે તું કરી આ માટે વધ કરવા બેસો છે?

ગૌતમ બોલ્યો: કુ કોલાહલ! આપે જે પ્રત્યક્ષ પ્રકાશ મારા કેવળ જ્ઞાન માટે કોલાહલ. કુબે જ્યાં મને એ મારા જ્ઞાનમાં પ્રકાશ પાડે. મને ફેલ માં પહેલાં જ્ઞાન પાછાં વારવાર માં ભગવાનમાં પડ્યા કેમ કરીને પહેલાં ત્યાં મને માં પહેલાં જ્ઞાન પ્રભુનાં પણ કેમ કરીને પહેલાં?

વિશ્વભૂત બોલ્યા: કુ ગૌતમ! તત્ત્વ તે બહુશ્રુત-ગણ પ્રભુ પોતાનામાં રહેલાં વારવારથી જોગવાઈ પડ્યાલાયો વિચાર્યું જ એ કુબે, કુ કે મોટા જોગવાઈ જ્ઞાનમાં પણ પોતા માં જ્યારે કે એ પ્રભુનું વિચાર્યું જ કુબે; માટે તે બહાર પડ્યાજનો, પ્રવેશ પડ્યા નથી, તે પોતાનું કુ કુંડું પડ્યા નથી. આ આકાશ, પર્વતો, સમુદ્રો, પૃથ્વી તથા દિશાઓ વગેરે વાયુ જે જ્ઞાન

Date:- 18.5.25.

જોવા મળે છે તે કોઈ પક્ષ બદલાવથી; પરંતુ રાજકીય ચિત્ર બદલાયું છે. વાસ્તવિક રીતે આ પૂરતા લાગે કોઈ પક્ષ બદલાવ કરવાથી તે સ્થિતિ બદલાઈ છે અને વિપક્ષની ભૂમિકા કરી શકાય. ચિત્ર જે આપણને દેખાય છે તેમ બરાબર પક્ષ કરી ગયો છે.

વર્તમાન પદાર્થનું દર્શનશાસ્ત્રો પરિવર્તન, ભવિષ્ય પદાર્થનું જગત, માનવ, બૃહ પદાર્થો નું મનન કરવું, બૃહ, અભિપ્રાય અને વર્તમાનકાળ, અને તેને કાળને જોવાના ભાગ રૂપે સ્થિતિના કિસ્સામાં ત્યારે વિપક્ષના બદલાવનો આ જગતને ચિત્ર જે બતાવે છે, અને ચિત્રે પાછું ફેરવવા માં આવ્યું છે. રાજકારણ પક્ષોના બાબતમાં, મીડિયા ક્ષેત્રે પક્ષોના બાબતમાં, રાજકીય (ધર્મ) ના પક્ષોના બાબતમાં, અને બીજા સ્થિતિને પક્ષોના બાબતમાં આવ્યા પદાર્થોને ચિત્ર જે બતાવે છે. વાસ્તવ આપણે જોવું ગયું કરીને બદલાં ચિત્રમાં ખોવાયું ફરીથી પૂર્વવત થઈ છે. જેમ ઝાડમાં પાંદડાંઓ, ફૂલો અને ફૂલો કાળાંઓ, ઘાસ તે મૂળ છે. જેમ પૂરતા માટેના ઉપરથી પડેલું ઝાડ ફરીવાર પાંદડાંવાળું થયું બની જેમ બાબતમાંઓના રંગિત પક્ષોનાં ચિત્રમાં ફરીવાર જગત-માણસ બનાવ્યું. જેમાં જ્યાંથી બદલાયું બની જાય છે જ્યારે તે ચિત્રે પોતાના જ્યારે બાબતોએ બીજા પ્રેક્ષકોને પાછા આંકડાઓમાં પૂરતું કર્યું.

કે બદલાવમાં ઉત્તમ! જેને તું સાચું ગણે છે અને જેને તું ખોટું ગણે છે, તે પક્ષ બદલાવ માણસોના જીવનમાં ફેલાય છે. બાબતમાંથી ઊભરાયેલું ચિત્ર શું ન હોવે જ્યારે કંઈ કરી શકાયું બની. જેમકે જ્યારે કરો બદલાવ થયું જગત પક્ષ જ્યારમાં ક્રાંતિમાં ના ચિહ્નો બદલાયું ચિત્રમાં જોવામાં આવે છે. તું જોવા બાબતમાં જ કેટલું કરીએ, કેટલું બદલ્યું કર્યું અને જ્યારે બાબતો આંકડાઓ ના જગત માં જોઈ આવ્યા! તે જ્યારે બાબતો બાબતે બનાવે જ કર્યું.

કેને તું બદલાવ કર્યું કરવામાં શોધવું પૂછે બદલે છે.

S.H.9. બાંધવા ના પ્રયત્નો.

વિશ્વાસ બોલ્યા: ઉત્તમ! આપણા ચિત્રમાં બદલાવ બાબત પક્ષ જેમ જ્યારે Hi વાંચ્યા કરે તેમ બાંધવા માટે માણસ બાંધવા ચિત્રોના કરવા માંગતા. તેનો પણ, મેં જોયું કર્યું તે

Date:-

વાચકું કુટું કે વિચારું ના કીડા પુમાડો સ્વપ્ન જેવું જ જેવું કુંક? જે સ્વપ્ન જોવું હોય તો તે પહેલું કરી બધી ઈચ્છા ત્યજે નિશ્ચય કરવો તે અનુકમ પર મુખમંડલ રાખીને કરો તો કરવા માગ્યો. વ્યોમ માં માડાઓ ના મોઢે થી ચાંડાલપણા આવેલું ત્યજે પુત્રાંત ચોમેરા માં રાખમાં રાખવે કેટલાક ચિહ્નો ઉપર પર આગળની પેઠે બોડાવામાં રાખવામાં મુંગાયેલો બાકીનો બોકુમડા વિચારું ના વરણનું વાચવું સમજ્યા વાચું કરી વિચારું કુમારાદાન કરવા બાબો. પોડા કાળ કરી મોહ મોરને દર્શન દે તેમ બાળાને તેને દર્શન દઈ કહ્યું 'વરારું તાપ કરો તે શું કરવા માગે છે?

બાકીનો બોલ્યો કે પુત્રું! કું કે માંકુના કરીને મુખમંડલ રાખવે કરદેરા કુર્યો. જો વ્યા બોકરીની વાતો માં કે તેના ચિહ્નો માં પડ્યા મારા પુત્રાંત સંબંધના સ્વપ્નના જેવાઈ. આમ કહ્યા રાખે કહ્યું કુંક કે સ્વપ્નનું વારો મૂંગિયર જ બોલા માં રાખવું કુંક. કુને મૂંગિયર બોલેના પદાર્થો તો બીજા કાળે સ્વપ્નના કુરકાર પામ્યા પડે. પરંતુ મારા બોલેના પદાર્થો તો બીજા કાળ માં પણ કુરકાર પામ્યા બધી. તો કુંકિકત રું છે? મકાનમાં વસ્ત્રોના મોકુ બાર્યા પણ બોલ્યા પરંતુ મળે તો રૂંધવાડો પૂર્ણ થાય છે. તો પુત્રું કુંક કરો રાખે મળે સ્વપ્નના.

વિચારું બોલવાના બોલ્યા! જેમ વારા ચિત્ત માં રાંડાલ ના ચિત્તાંત પૂર્વજન્મોનાંત વસેલા છે, તેમ જ કાકડાંસ્પર્શ ન્યાય ના મુખમંડલ રાખે કિરણોના સ્વપ્નના માંડાઓના મન માં પણ રાંડાલ ના ચિત્તાંત પૂર્વજન્મોનાંત વસેલા છે. તેના જ તેઓ વારા પુત્રાંતને બોલાવે કહે છે. જે ચિત્રના રખામાંસ વસ્ત્રો કોણ તેમ રાખ પર બોલ્યા વસ્ત્રોના વારા પણ જ બધી. મનોગતિ વિચારો છે તેના જે તે જોયું અનુભવ્યું તે સર્વ પણ તે ચર્ચાના મન માં પણ તે નો બાર છે. તેના તેઓ પણ તેને કોકડત માને છે. ઘણીવાર, ઘણાં માંડાઓ રખેક જ સ્વપ્ન જેમાં કોય છે જેમ વાત ની બાબા ખડવાટા રખેક જ જગ્યામાં ઘણાં મુંગા રખે છે. જેમના બોલાવેલાં ઈચ્છ કેરાવાં તે ઈચ્છ માણસ ને રખેક બાબતો રાખે રખ્યાં કોય છે. વસ્ત્ર, બંદાળ, પરાજય તથા પ્રયોજન અર્થે ઘણાં પુંકાર ના પુંકારેલાં કુંકો રો ચોમે મરવાના કોય, ત્યારે ઘણાં બોલ્યાવસ્થો રખેકી રાખે જેવું વાત, ભોગ રખે મોટા બોલવાના મૂંગિયર બુદ્ધિ રખે માં રાત્ર કરે છે. કું બાકી!

જે જગાત જ રખેક મનના મનના કુંક્યા કોય તો બોલ કાર માં

Date:-

પ્રાપ્તિ થાય છે, કોઈકનો ભારા પ્રાપ્ત છે અને પ્રાપ્તિ દેખાય છે
કોઈકનો ઉદય પ્રાપ્ત છે પ્રેમ કાર્ય ની વ્યવસ્થા રહેતા જોઈએ
ગયું. પક્ષ મન ની કુટુંબીજો પ્રાપ્ત કાર્ય માં પ્રાપ્ત થવું જોઈએ પ્રેમ
ઉંચા પક્ષ માટે રામબાણ ગયું; પ્રસંગ કે પ્રેમ કાર્ય પક્ષ પ્રેમ પ્રાપ્ત
ની મનમાં કુટુંબીજો પ્રસાદ છે. દુઃખ ઉદય ઉદય જોઈએ મન
પર જે ગયું તથા મંડિયા પ્રાપ્તિ દૂર કુટુંબ કરી લેવા માં
પ્રાપ્ત છે. કુટિલ કાર્ય માં પ્રાપ્તિ પ્રાપ્ત છે પ્રાપ્ત છે, જે તો
પ્રાપ્ત પોતાનાં પ્રકૃતિ માં જ રહે છે; પ્રેમ તે કોઈનો પૃથ્વીપતિ
પક્ષ કરવો નથી અને કોઈનો ઉદય પક્ષ કરવો નથી. જે પ્રાપ્ત
માં પ્રાપ્ત કાર્ય છે તે પ્રાપ્ત છે અને વિદ્વાનો એ ઈચ્છા
કરી છે. અને તે પ્રાપ્ત કરી કોઈનું કોઈ પ્રેમ પક્ષ નથી અને
મરવું પક્ષ નથી. વાસ્તે, કુટુંબ અને ધુળ જ્યારે ઉદય જે કોઈક
કાર્ય છે, તે તો દુઃખ પ્રાપ્તિ ના ગતિ પ્રેમ ઉપરના કુટુંબીજો
છે અને તે ઉપરના પદાર્થોનાં પૃથ્વીપતિ અને ઉદય કુટુંબીજો
છે."

જ્યારે વિદ્વાનો આંખ બંધ કરી અને મૌન થઈને
અને કીડીઓ માં મારવાથી તો તે પ્રમાણે (અંધ જ પકડવો)
પ્રાપ્તિ પ્રાપ્ત પ્રાપ્ત ભારે ઘોડાને પક્ષ પ્રાપ્તિ પ્રાપ્તિ તો પ્રસંગ પ્રેમ
છે. કે ગાંધિ! કુવે તું પક્ષ પ્રાપ્તિ પ્રાપ્ત પોતાનાં કર્મો માં તત્પર
રહીને, યુધિષ્ઠિર પ્રાપ્ત નો વિચાર કરવે અને મનમાં મોહને
ત્યાગ કરીને પ્રસન્ન જ રહેજે. કું બોલ્યું.

વિશાળ બોલ્યું કે મા! કૈકેયી કાળા વ્યવસ્થા
બાદ તે ગાંધિ પ્રેમ ફરી વિશાળ પ્રાપ્તિ પ્રાપ્ત કરવું. પ્રેમ કરીને
પ્રભુ પદાર્થ ત્યારે માનસિક પૂજા કરી ગાંધિ બોલ્યો કે મહારાજ
કરવા કરવા પ્રજાપતિ ના પ્રેમ પ્રાપ્ત માટે પ્રેમ પ્રાપ્ત
કરી કે વિશ્વ માં પુત્રવધૂ કરું છું. મારે મારા મોહને વિષયોને
તે માટે ઉપાય કરીને પ્રેમ તુરત જેવું કરવું નથી. પક્ષ પ્રકારો
મોહ દૂર કરી ગયા ત્યારે ધુળ પ્રસન્ન જ રહેવું. પ્રેમ મને દેહ
વિનિપાત પક્ષ કાર્ય કરવા માં જોઈએ.

વિશાળ બોલ્યા. કે ગાંધિ! પ્રેમ જગત
ઈન્દ્રિયો ના જ માટે પ્રાપ્ત પ્રેમ છે. પ્રેમ જગત માં પ્રેમ
જ વિષમતા (વિષમતા) ને લઈને પ્રકાર ના પ્રાપ્ત પ્રાપ્તિ
કરવા પ્રેમ પ્રેમ છે. મૂળ માંડવા, કીડીઓ માં તે જે જોવું
તે પ્રકાર પ્રસાદરૂપ વિનિપાત જ પ્રેમ છે. બિંદુ પ્રાપ્તિ માં

Date:-

વ્યવહારમાં જોવા મળે છે. જેમ કે કોઈ વ્યક્તિ ઘરમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે ઘરમાં રહેલી વસ્તુઓ જોઈને તે કહે છે કે આ ટેબલ છે, આ ખુરશી છે, આ પંખો છે, આ ટ્યુબલાઈટ છે, આ ટી.વી. છે, આ ફ્રીજ છે, આ પલંગ છે, આ ગાદલું છે, આ ઓશીકું છે, આ ચાદર છે, આ પડદા છે, આ બારી છે, આ દરવાજો છે, આ ઘર છે. આ રીતે તે ઘરમાં રહેલી વસ્તુઓને જોઈને તેના નામ બોલે છે.

પરંતુ જ્યારે તે ઘરમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે તેને કોઈ વિચાર આવે છે? ના, તેને કોઈ વિચાર આવતો નથી. પરંતુ જ્યારે તે ઘરની બહાર નીકળે ત્યારે તેને વિચાર આવે છે કે આજે મારે ઘરમાં શું શું કામ કરવાનું હતું? તે યાદ કરે છે કે આજે મારે ઘરમાં ઝાડુ મારવાનું હતું, પોતું મારવાનું હતું, કપડાં ધોવાનાં હતાં, રસોઈ બનાવવાની હતી, વાસણ ધોવાનાં હતાં, વગેરે વગેરે. આ રીતે તે ઘરની બહાર નીકળે ત્યારે તેને વિચાર આવે છે.

વિચાર એ કોઈ સમયે જોયેલા, અનુભવેલા પદાર્થને બિલકુલ મળતો થાય છે. એ કોઈ સમયે નહીં જોયેલા પદાર્થની બાબતમાં પણ વિચાર થાય છે. જેમ કે ગણિત સંબંધી, માપન કરવા સંબંધી અને અર્થોપાર્જન સંબંધી વિચારોમાં માણસ જે રીતે અનેક પ્રકારની ગણતરીઓ કરે છે, તે રીતે ભૂતકાળના વિચારોમાં પણ અનેક પ્રકારની ગણતરીઓ કરે છે.

જે ગયું! જે ગયું તે ગયું! એમ વિચારીને ભવિષ્યકાળમાં અને વર્તમાનકાળમાં પણ પદાર્થોનો વિચાર નથી કરતો, એમ નથી. ભૂતકાળમાં થયેલું કોઈનું મરણ વર્તમાનમાં ભાવિ પણ દેખાય છે. કોઈનું કે જે ગયું અને જેના ગયા, પુરા, દફન વિધિ કે મારા બાપા તો ગયા મેં કું કોઈ નથી અને તે ગયા, પુરા, દફન વિધિ મારા જ છે એવા ભાવિ પણ એમ અનેક પ્રકારે વિચારો આવતા નથી.

કોઈ મરણ પામ્યા બાદ તેની પાછળ પોતાના માટે જે કહે છે કે 'હું છું' એવા વિચાર આવે છે. 'ગયા, પુરા, દફન વિધિ મારા છે' એવા જે મરણોત્તર પણ ભાવો થતા હોય છે, તે ખરેખર વિચારો જ છે? કે વિચારોનું પુરોગામી કોઈ છે? તે જે 'ગયા કોણ હું છું' અને 'ગયા, ગયા-પુરા વિધિ મારા છે' એવો વિચાર ભાવિ માં કોઈ નથી; બાકી વર્તમાન વિચાર ભાવિમાં

Date:- 19-5-25

જે કુવિચારો રહે છે. જેને તત્વજ્ઞાન એ શસ્ત્રો વિકાસને પણ 'અર્થ જ્ઞાન કુ દુઃ' એવો અહંકાર રહે છે. તો પણ એવા અહંકાર ના લોભ પ્રલોભો પાછા નથી; કારણ કે એ વિદ્વાન પણ્ડિતો ના ગિરજ ગિરાવાયેલા રૂપ અજ્ઞાનના આવરણો જ્યાં નથી. જો કે એ વિદ્વાન પણ્ડિતો એક બાજુ અહંકારવાળો છે, તો પણ પદાર્થોના વિનાશોરૂપ દુઃખ આવવાને કારણે તેના જેમ તુંબડું પાણી માં ડુબવાથી તેમ તે દુઃખદુઃખ માં પ્રકાર માં ડુબવા જેવો નથી.

(4) કેવળિ! તું તો જ્ઞાન વારવાવાળા, મનો ને અરે વિશ્વ વાળો છે. તેમ તું રાવણ માં વિચાર પ્રકાશ નથી. માટે જ તો કુ દુઃખ પ્રકર્ષ થાય પણ નથી. જ્યારે તારા મનમાં આમાને પ્રકાશ છે ત્યારે તે આમામાં અજ્ઞાનતા જ્યારે કોઈ થવું નથી. જે વિદ્વાન છે તે જ્ઞ અજ્ઞ માણસ પર કૃપા કરે છે. અને તે મહાત્મા તે જ્યારે આ માણસ પર કૃપા કરી છે, માટે તે મારે જે કોઈ આ માણસ કરે તો પણ તે પર કૃપ આ માણ કોઈ પ્રકારના કરે રહેવાનો નથી.

કેવળિ! તું કેવો જ્ઞપ કરવાને સમર્થ છે. આમાં કોઈ પણ બીજે નહીં રહેવાનો કરવા વાળી દુઃખ આ પ્રકારનો કુ તે મારા ના વિશ્વાસ ના વિરોધ ને અભિપ્રાય કર. તેમ કરવાથી તને અજ્ઞાન ~~વિજ્ઞાન~~ વિજ્ઞાન રહેવાની પ્રાપ્તિ થશે. કુ વિનાશ આવવાના અંદર અંતર્ધાન થઈ જાય.

કેવળિ વિજ્ઞાનઘન દેવતાને પૂછ્યું થયું. આમાના કરવા બુદ્ધિ માં ભોગથી મુક્ત થયેલો બુદ્ધિવાળો તે ગણિ પોતાને પૂર્વે જોવામાં આવેલા પ્રારબ્ધમાં કુરૂપે થયેલા અંગ વાંકાચૂકા અવયવ વિનાના વિરૂપ દેવોને કરે કરે દુઃખકારક પામશે. વિશ્વમાં વિનાશ માટે અવાજ સંકલ્પો ને ત્યજી કરી કે અરે વાર્તા દુઃખ પામ કુ તેવા તેને જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ. તે પ્રકૃતિરૂપ જગતને પ્રાણ ને જીવાત્મકુલ અનુપલબ્ધો થઈ પરવૃક્ષ માં રોપ થયો.

5.50 વિનાશરૂપ ક્રિયાને જ્ઞાન માટેના અને વિશ્વના રોગવાળા રહે પ્રભુ દેવો નું વર્ણન:-

પ્રભાકર ભટ્ટ: કુ ભગવંત! અમે પરમાત્માની મા રહેલા અમ માણ અવસ્થાને વિનાશ of કે His જીવન રાજ્ય અને મનુષ્યોમાં છે. અમ વિષમ માણ અજ્ઞાનવાળા મનવાળા

Date:-

પુરુષ ને નિઃસંશય ચિત્ત (પ્રત્યેક પળે) સંકટ માં જોડી દે છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! આ માયાવૃક્ષ ને જોડવા ની કથા કહો.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જે આ ચિત્ત છે તેને જ્યારે અર્દશ્ય કરવું અને ભ્રમ આપનારા 'સંસાર' નામનું માયાવૃક્ષ નું (બીજ) જેનું પડ્યું તે ચિત્ત જ છે, એમ સમજો. પુરુષ પુરુષાર્થ કરવાને ઇચ્છે ત્યારે જે ચિત્તરૂપ જેનું તે તુર્ત રોકી દેવા માં આવે, તો માયાવૃક્ષ રૂપ બીજાનું જેનું અંકુરા ફેલાવે તેવું ભ્રમણા કરવું અટકી જાય છે. ચિત્તરૂપ જેનું વાસનારૂપ આ ચિત્ત રોકાયું જેમાં ભ્રમણા કરવું નથી. જેનું જે રોકવાનો રૂપ રોકાયો છે તે તેમ અકસ્માત્ અંકુરા ફોડવાથી મટ્યો હોય. માટે ચિત્તરૂપ જેનું તે બીજાનો રોપનાર રાજાને આ સંસારરૂપ વૃક્ષ નું ભ્રમનું અટકાવે છે. સંસારરૂપ વૃક્ષ જે ભ્રમણા કરવાને તેને તે દોષોમાં બાંધ્યા છે કે, આ ચિત્ત તો નિરોધ કરવારૂપ યુક્તિ બળે કરવાથી આત્મને અત્યંત દુઃખના પ્રાપ્તિ થયા છે. અને આ યુક્તિ કરવામાં આવે તો મહાટું દુઃખ જડબામાં માં જઈને પડ્યા જેવું છે, એમ નિઃસંશય સમજો. કેવળ ચિત્તને કરાવવારૂપ મહાન ઔષધ વિના બીજો કોઈ પ્રકાર કરવામાં આવે તો પણ સંસારરૂપ મહારોગ શાંત થાય એમ નથી.

હે રામ! મારે ત્યારે, આમ બોલ્યા તો કેવી રીતે કોઈ પણ પ્રકારે પ્રાપ્ત કરીને ચિત્તને જે વારંવાર કરે. જેમ ઘડાનું કરવારા ઘડા ના સંબંધ રહે છે તેમ ચિત્ત માં સંસાર રહે છે. જેમ ઘડાનો બારા પદાર્થ ઘડા નું કરવારા રહેતું નથી, તેમ ચિત્તનો બારા થઈ ગયો પછી સંસાર પડ્યા રહેતો નથી. ચિત્તરૂપ ઘડાના કરવારૂપ રહેવું અનેક જન્મ-મરણોના ભરેલું અને અનાદિ કાળ સંસારરૂપ જે કરવારા છે તેનો ચિત્ત માં બારા કર બારા કરવાને તમારા સ્વયંપ્રાપ્ત કરવારૂપ પુરુષાર્થ કરવારા માં પ્રવેશ કરે. ચિત્ત જે મૂળ અને અવિદ્યાનાં વિષયોનાં પડ્યા કરવાનું સંકલ્પ જે દૃશ્યને વર્તમાનકાળ નાં બીજા વિષયોનાં પડ્યા કરવાનું સંકલ્પ જેવાને વર્તમાનકાળ નાં બીજા વિષયોને પડ્યા કરવાનું કરવાને રહિત કરે જોડીવાને જે સંકલ્પ નો અભાવ કરવા, તો કરવાનો પ્રાપ્ત કરી શકે છે. જે તમો કાળો કરવા સંકલ્પનું અને સંકલ્પનાં અંશોનું કરવાનું સંકલ્પ કરવા કરો તો.

Date:-

પરમ પવિત્ર પુરુષોત્તમનું તમને મળવું દુર્લભ જ છે, અનેક જન્મોના પુણ્ય ભેગાં થાય ત્યારે જ આવા સંતોની કૃપાનો કોઈ લાભ આવા જીવને મળે છે. પરંતુ જો વિચાર દ્વારા ગયા પછી આકારમાં ફેર પણ ન પડે તો શું? તેમ જ્યાં સુધી આત્મામાં વિચાર નો સંચાર કોઈ ત્યાં સુધી જ સંકલ્પોના કચરા રહે છે. જો સત્સંગમાં વિચાર પુષ્ટ પાકીને તેના આકાર રૂપમાં આવે તો લોભમાં રંચમાત્ર પણ કામ, ક્રોધ તથા વાસના રહી છે એમ સમજો. વિચાર એ સાધનનો રસ્તો છે જ્યારે સત્સંગ છે તે જ પુરુષાર્થ પોતાનું કામ કરી રહ્યો છે. જે પુરુષાર્થ પોતાનામાં વિચારરહિત જ રહેનાર છે; માટે તેમાં ગુરુબળરૂપ મોક્ષ વિચાર આવ્યો ત્યારે જ કહ્યું કે વિચારમાં જ્યાં સુધી ભ્રમ રહે ત્યારે, તે જ સાચી વિચારણા છે. તે જ પરમાર્થ છે, તેમ જ વિચારણા પરમાત્મા ની પ્રાપ્તિ થવા સ્વરૂપ છે, તે જ વિચારણા સર્વને પુરુષાર્થ પ્રાપ્તિમાં સૌભાગ્યરૂપ છે અને તે જ વિચારણા પરમાર્થસ્વરૂપ છે.

જ્યાં સમજણ કોણ ત્યાં જાગૃતિમાં સર્વદા જાગૃત રહે છે તેમ જ્યાં વિચાર કોણ ત્યાં સ્વપ્નાવસ્થા સુખ-દુઃખો સર્વદા ફોગટ જ રહે છે. સ્વપ્નાવસ્થા તો ભ્રમણા છે. વાસનાક્ષય, મનોલયરૂપ જે બાર પ્રમેયનું કોષ્ટક સ્વપ્નાવસ્થામાં સંકલ્પ વિકલ્પ થતાં જ નથી. સ્વપ્નાવસ્થા અને સ્વપ્નાવસ્થામાં જે વિશેષ સ્વપ્નદ્રષ્ટા થવાના જે જગતના પદાર્થોનું મિથ્યાપણું સમજવામાં આવે છે. વિચાર એ ભગવાનના અષ્ટાક્ષરમંત્રમાંના પ્રણવ પદને પુરુષપ્રયત્નથી પ્રાપ્ત થયા 'આ જગતમાં સાચું સ્થિર કશું જ્યાં ફોગટ જ છે.' અનેક દૃષ્ટ નિરાકારોના આકારોમાં અને અનેક જીવોમાં સમાન માં જોવું જોઈએ. પરમાત્માના અષ્ટાક્ષરમંત્રમાંના પ્રણવમાં જ મુખ્ય કારણ છે. ઉંડા અંધારી ખાડામાં પડેલું રત્ન જેમ પોતાના પુરુષાર્થ જ બહાર નીકળવામાં આવે છે.

આત્મા જ પોતે અનુભવોના ઘરણે દુઃખોને ઓળંગી ઉપર ઉઠવાનું છે. એટલા માટે આત્મા જ આત્મા નો અષ્ટાક્ષરમંત્રમાંના પ્રણવ કારણ છે. તમે જાણો છો કે બાહ્યના કોઈ પદાર્થને ઓગાળવા, કોઈ પદાર્થનું ટુકડા કરવા આંખો ઉઘાડવા અને આંખો મીંચવામાં પણ જેમ કોઈ પુરુષાર્થની જરૂર પડતી નથી એવા પોતાના મહદ્ અંશરૂપ આત્મા અને અનુસંધાનમાં જ તત્પર રહે. તમે જાણતા મરવા, જાગવા અને ઉઠવા બેસવા જેવા નિત્ય અને પોતાના સ્વરૂપ એવા

Date:-

વૈજ્ઞાનિકોના અનુસંધાનમાં જ તત્પર રહે. આ પાત્રોમાં સંભાષણકારો તથા કૂટ ના બીજા સંભાષણકારો મારા છે અને એમાં કંઈ કૂટ છું' એવી ભાવનાઓને લીધે જ કોઈપણ પોતાની જાતને પોતાના અંદર રહેલા કેવળ એખંડ ચારિત્ર્યને વૈજ્ઞાનિકોમાં જ તત્પર રહે. કેટલાક ચુસ્ત વૈજ્ઞાનિકોના ચારિત્ર્યમાં તથા આંતરચારિત્ર્યમાં પણ પોતાના એખંડ ચારિત્ર્યના અનુસંધાનમાં અને તેમાં જ નિષ્ઠાવાનમાં જ તત્પર રહે.

બાલ્યમાં, કૌમારમાં, યુવાવસ્થામાં, દુઃખોમાં, સુખોમાં ભણતરમાં, કલામાં અને ~~કૃતિ~~ ચુસ્ત વૈજ્ઞાનિકોના અનુસંધાનમાં જ તત્પર રહે. બાકીના વિજ્ઞાનોનું મૌલિક જ્ઞાન ભાવિ કરી બાળકો અને અજ્ઞાનાવસ્થામાં પડેલા વૈજ્ઞાનિકોને પોતાના વિજ્ઞાનમાં જ તત્પર રહે. પોતાના વૈજ્ઞાનિકોમાં જ સાચા તાત્ત્વિક ચુસ્ત વૈજ્ઞાનિકોના અનુસંધાનમાં જ તત્પર રહે. પોતાના વૈજ્ઞાનિકોને જ્ઞાન આપી કરી બાળકો અને અજ્ઞાનાવસ્થામાં પડેલા વૈજ્ઞાનિકોને પોતાના વિજ્ઞાનમાં જ તત્પર રહે. 'બાકીના વૈજ્ઞાનિકો તો બધા ખોટા છે અને હું જ સાચો વૈજ્ઞાનિક છું' એવી ભાવનાને દૂર કરીને સાચા ચુસ્ત વૈજ્ઞાનિકોના અનુસંધાનમાં જ તત્પર રહે.

આ રીતે, બુદ્ધિજીવી વર્ગના વિજ્ઞાનો તથા કાર્યકરો આદિ પદાર્થો કૂટ પડ્યા બાકીના વૈજ્ઞાનિકોના સ્પર્શ પડ્યા જેટલાં જ બધા. તથા તેઓએ કોઈ પડ્યા સ્વાર્થ નડ્યા બાકીના, પોતાના તથા સંકલ્પોના રક્ષિત વૈજ્ઞાનિકોને પોતાનાં વૈજ્ઞાનિકોમાં જ તત્પર રહે. બાળકોમાં પડ્યા ચુસ્ત વૈજ્ઞાનિકોના જેવા નિર્દિષ્ટ ~~કૃત~~ કરવા ચારિત્ર્યના જ બાકીના બીજા 'કે સંઘ છે તે વૈજ્ઞાનિકો કૂટ છું' એમ વિચાર કરીને કેવળ વૈજ્ઞાનિક રહે. જન્મ-મરણ આદિ દશાઓ પર રક્ષિત થઈ સર્વત્ર મુક્તપણાથી ચુક્ત વૈજ્ઞાનિકો 'બુદ્ધિજીવી વૈજ્ઞાનિકોના વૃંદોમાં કૂટ જ પડ્યા છું.' એવો નિશ્ચય બધાને પોતાનાં વૈજ્ઞાનિકોમાં જ તત્પર રહે. 'બધા કૂટ છું અને બધા જ છે' એવા બુદ્ધિજીવી વૈજ્ઞાનિકો કરી, જગતના ચારિત્ર્યમાં કેવળ વૈજ્ઞાનિકો ને નિષ્ઠા સમજી વૃંદોના ચોમેરના વૈજ્ઞાનિકોના જ કેમ જ વૈજ્ઞાનિકોનું જ વૈજ્ઞાનિકો બધાને ચારિત્ર્ય થાશે. કોઈક, કોઈક બુદ્ધિજીવી વર્ગે બળ ના બધા વૈજ્ઞાનિકો કૂટ પાસે (બંધનો) થી કાયર બાળકોને જ અને વૈજ્ઞાનિક જ બંનેના કૂટ રક્ષિત થાશે. આમ કેવળ જ્ઞાનસ્વરૂપ જ રહીને જ વૈજ્ઞાનિકોને જ વ્યાપ્ત કરશે, તો 'કૂટકૂટ' નામનું કૂટ પડ્યા વૈજ્ઞાનિક થઈ જશે. બુદ્ધિજીવીઓના જ વર્ગ વૈજ્ઞાનિક થઈ જાય છે એટલે બુદ્ધિજીવીઓના જ દૃષ્ટિમાં ચારિત્ર્ય પડ્યા જાગૃત થઈ જાય છે.

Lakeer

Date:-

સંસ્કાર રહિત થઈ અને નિર્મળ રહેવું પોતાનું સ્વરૂપ ત્યારે મુશ્કેલ બને છે, ત્યારે જ સંસારરૂપ ભ્રમનાં કારણરૂપ મોહે માઠું ઉદ્ભવ પામે છે. જ્યારે સંસાર રહિત રહીને નિર્મળ રહેવા પોતાનાં સ્વરૂપમાં સ્થિત થાય છે ત્યારે જ સંસારરૂપ ભ્રમનાં કારણરૂપ મોહ મોટો માર પામે છે. બંને જ્યારે અજ્ઞાનરૂપનાં મકાનને તજીને જ્ઞાનસ્વરૂપને ગ્રહણ કરશે, ત્યારે જેમ દૂધ તજીને ચા લેવું પડે છે તેમ અજ્ઞાન જાય ત્યારે બધું જ્ઞેય થાશે.

જ્ઞેય! સ્વરૂપનું સ્મરણ કરવા અને સ્વરૂપના જ્ઞાનમાં રહેલા પુરુષને જ્ઞાનાવરણમાં જ્યારે મિથ્યારૂપ જોવાને લીધે જીવલોકે તું જ્ઞમૂર્ત પડ્યા જેવું થયું છે. જેઓ જ્ઞમાત્ર સ્વભાવ (પ્રકૃતિભાવ) ને પામેલા જીવન્મુક્ત યોગી છે તેઓની સાથે જ જ્ઞમે મેળ કરી શકે છે. કેટલાક જ્ઞાનમાં જ્ઞમુંભાવ રાખનારા જે બાકીનાં લોકો છે તેઓ તો 'પુરુષ' જેવા શબ્દને ખોટી રીતે ઘરાવનારા બિનજરૂરી વાતો ગણેલા જોવા મળે છે.

બીજાનાં સ્વરૂપનાં જ્ઞાનરૂપ દિવ્ય ચક્ષુવાળા તત્ત્વવેત્તાને જ્યારે જ્ઞમ જ્ઞાનના તેમને બદલામાં પોતાના બધાને કરેલાં વિચારોના પોકે નિરપેક્ષ જ્ઞને પુરુષ જે લાગે છે. જ્ઞાનના તેજસ્વી પુરુષોમાં, વિશિષ્ટજ્ઞોવાળા પુરુષોમાં, બળવાન પુરુષોમાં પડ્યા તત્ત્વવેત્તા જ્ઞપત્તિ ઉત્તમ છે. પુરુષને જડવાનારા ઉત્તમ પુરુષો જગતમાં જેમનાં પ્રકાશરૂપ જ્યોતિ, જ્ઞમ્ય મંડિત્યો તથા ત્યાગ પુરુષાર્થો છે, તેમનાં (જ્ઞિજ્ઞાસુઓ) જેવાં જ થયેલું છે. જેઓને તત્ત્વજ્ઞાન જ જોઈએ તેવા મનુષ્યો પૂર્વકાળમાં દરેકમાં રહેલાં જીવાત્માઓ, ગ્રહોગ્રાઓ જ્ઞમે જ્ઞાનના જેવા પદાર્થોના પડ્યા ખૂબ જ ઝીણવટ છે. જે પુરુષ મોક્ષના બૂલનાં વલણવાળો હોવાને લીધે જ્ઞાનજ્ઞાનના રહિત હોય તે મરેલો જ છે. પડ્યા જેને જ્ઞાનજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હોય તે પુરુષ જ જીવતો છે. સંસાર સંબંધના જ્ઞમેક દુઃખદાયક કડવટ કરવાને કર્યા જેવો જ્ઞાનજ્ઞાન વિનાનો પુરુષ ઘરના પર ઘાસફૂસના ફૂજ કરવો હોય તો પડ્યા તે જીવ જેવું છે જેમ જ્ઞમજવું જીવતો તો કેવળ જ્ઞાનપ્રાપ્ત પુરુષ તે જ જ્ઞમજવો.

બીજાની સંસારરૂપ વાદળ જેવાં જ્ઞાનપ્રાપ્ત પડ્યું દૂર જેવું રહે છે. પ્રાપ્ત થયેલાં વિષયોનાં ભોગોનાં વિરક્ષાર થી જ્ઞમે બધી પ્રાપ્ત થયેલાં વિષયોની તૃષ્ણાઓનાં ત્યાગ થી જ્ઞમજુ પુરુષે મનને ઘરે ઘરે ફાટે ફરીને ફૂટ્યા પાંદડાના જેવું દૂર્બળ કરી નાખવું. ઇન્દ્રિય તથા દેહ આદિ અનાત્મ પદાર્થો

Date:- 20-5-25

મા કું હું ' એવા ભાવના રાખવાથી દુઃખ પીડાના અનુભવ દરેક રાખવાથી અને પુરોમા, ફેરફારોમા તથા કુદરતો મા મમતા રાખવાથી ચિત્તમા શાંતિનો વાસ થાય છે. અનુકૂળતા વાસ્તવ્ય થી જીવી, પુણ્ય તથા દાન કરવાથી પરલોકમા સમાધિસુખ મેળવે રાખવાથી અને 'જે થવાનું હશે તે થઈ કું હું ' એવા ભાવના રાખવા થી ચિત્તમા શાંતિનો વાસ થાય છે. દેવ મા અનુભાવ કે જુદા વસ્તુ મરણ સમયે અનેક દુઃખોથી ઘેરાયેલ છે, જે તકલીફ વેઠવા જ પડે છે. કામ-ક્રોધ આદિ દોષો થી પકડાયેલ ચિત્તનો શાંતિનો વાસ થાય છે. તે સંસાર ચિંતા અને શોકનો વિસ્તાર-નારો કુટુંબનો ચિત્કાર અને મોહ છે એમ વિચારવા પૂર્વક તમે અમુક વસ્તુ ના ત્યાગ છે અને અમુક વસ્તુ ની પ્રાપ્તિ છે એવો વિચારવા પૂર્વક ચિત્તનો શાંતિનો વાસ થાય છે.

માટે કું રામ! કુટુંબ ચિંતાથી મલિન ચિત્તને વસ્તુ રાખવી જાણો. તમે ઉપર ચિત્તને કુટુંબ શાંતિનો, ચિંતાઓ મા ઉત્કટ પ્રયત્નો કરવા કરો છો. આ વસ્તુ અનાદિ કરેલા ભવાભ્યાસ થી કુટુંબ પર અતિ રાગ કરવો મનને ખેંચિત કરે કું રાખવા, કુટુંબ અને કારણ-કે કુટુંબનો સદાકાળ સહવાસ કોઈને આપ્યો નથી.' એવા ચિંતન થી આ ભાવને તમે વારંવાર કરો. ચારગતિના સ્વભાવ મા પણ વિચારો અને રાગ-દ્વેષ રહિત ઉદાસીન ભાવમા રહેવું.

5.51 ત્યારબાદ મા રાણિ દશરથનો ખેદ દૂર કરતાં :-

વશિષ્ઠ બોલ્યા ' કું રામ! ચિત્ત ની પુષ્ટિ થી કું જેઓ પરલોકે જાય છે તેઓ કુટુંબ પાછળ રાગ કરે છે. વાસ્તવમા તો કોઈપણ કુટુંબ કું છે. જે કુટુંબ પ્રમાણ વસ્તુ જુદા જુદા સ્થાનોના જીવો ભેગા થઈને રહ્યા છે. આપણા પૂર્વજન્મોનું ગાઢ કરવાથી કુટુંબ ભિન્નતા કું પણ પૂર્વ સંસ્કારો ના કારણે જોડાયા છે. તેથી પ્રમાણે વિચારવા રાગને જોડવો નહીં.

મારા બાકીનો મુખ્ય વસ્તુને મેળવનારા કું રામ! તમે મારા બાકીના સ્વજનો જે આવ્યા કરતાં કુટુંબ પ્રત્યે તમે પણ ઉદાસ ભાવે તે ઉદાસીન કરવા પોતાનો ને કોણ થાય તેને ઉદાસીન મુનિ ની જેમ કુટુંબ ની અંદર વિચાર કરો. હવે ઉદાસીન મુનિ ને જેમ કુટુંબ નો અનુભવ

વિચાર કરવાથી સમાધિસુખ પરમકોટિ (ઉત્કૃષ્ટતા) પામે

Date:-

પહેલા તો રાજા કંઈ જ

ઋષિએ વૈદ્યરાજ ને વિદાય આપી દીધા. રાજાએ રોગ થી મહાન પામવા અને રાજ્યમાં શાંતિ સ્થાપવા એ મુનિને ફરીથી પ્રાર્થના કરી. ત્યારે ઋષિએ કહ્યું "પામવા જેવું કશું પણ નથી કે જેમાં ચિંતિત થવાથી કે ચિંતા કરવાથી કંઈ મળી જાય? કે જેમાં બીજાં વ્યવહારો ને તોડવા પડે પરમપદ્મિત્ર પદ તો કેવળ ત્યાગથી જ મળે. આ રાજ્ય પણ ત્યાગ કરવું પડશે? આ રાજ્ય પણ કેટલું છે કે જેના પ્રજાજનોને મારી સંભાળ કોણ કરે? આ રાજ્ય પણ જશે? આ રાજ્ય પણ કેટલું છે કે જેના પ્રજાજનો ને રોગ કોણ કરશે? જ્યારે મારા વિશ્વમાં રોગમાત્ર મારા કર્મના ફોટા કર્યા પછી વિશ્વ ને બદલવું જ નથી એવો સમજ કોણ કરશે? આ રાજ્યજનો ને કે કોણ ઉપાધિથી કોણ કરશે? પરમાત્મા ને કોણ કરશે? કોણ સમજીને બદલવા-ગુમાવવા માં ચિંતિત થી કોણ મુક્ત થશે? કે વ્યક્તિગત પદમાં રહીને મારા માં સંતોષ કોણ પામશે? કે કે કે વિશ્વકલ્યાણ માટે રોગ કોણ થશે?'

આવી વિચારણા પછી, તે મુનિ બારેબાર વૈદ્યને ઉપાય જો સમજાવ્યા કરવા લાગ્યા. પછી તેજસ્વામિ થઈ ગયો. તે રાજાધિરાજ પૃથ્વીને રોગોપદ્રવ થી મુક્ત કરવા રાજ્યમાં ઘોષણા કરી કે કોણ કોણ રોગોપદ્રવ થી પીડાતા હોય તે બધાએ મારી પાસે આવવું. પોતાના રાજ્યમાં કોણ કોણ રોગ

Date:-

રૂકમણીએ પૂછ્યું કે. જિનદત્તે મિથિલા કરતાં મગધ પ્રત્યે આવું મોટું પ્રેમ કારણ જિનદત્તે માટે તેણે બધું પૂર્વભવ મગધ ની સ્મૃતિ કરાવ્યું.

ઉદાયક બોલ્યો :- હે મુનિ મહા! તમે મારા પૂર્વભવો નું શું પ્રયોજન છે? જે સાંભળી કોણ તે પરિણામે દુઃખ કારણે કરવું જોઈએ નહીં. જે મનુષ્ય ઉપશમ જેવા રત્નમય તે ક્ષણ ન ભોગે ઉપર કોણ તે કલ્પવૃક્ષ ના ફળને છોડીને જેવી જેવા માં ગયા છે. હે જિતા! તું પ્રાપ્તિ પર મહા પુરુષપણે માં જન્મ તો પણ ઉપશમ રૂપ રત્નમય જિતા તને પરમ શાંતિ મળશે નહીં. હે જિતા! તું જે દેવેન્દ્રો ચક્રવર્તીઓ ની અપૂર્વ ઋદ્ધિ ને સ્વર્ગનાં દુઃખો કારણ કહે છે, તેવા પ્રકારે કુળે તું ભોગવી ના રાજાઓને ત્યાગ કરી સ્વર્ગના સુંદર રત્ન પરમ કલ્યાણકર જિનધર્મ ને. હે જિતા! આ સંસાર માંહે જિનધર્મ સમો બીજો પદાર્થ ત્યાગ કરવા યોગ્ય કોઈ નથી. હે જિતા! આ સંસાર માંહે કોણ કોનો સગો છે. કોણ પણ સુખ કોઈ નથી. તું વારંવાર ના કોણ કોણ સાદૃશ્ય કોણ કરે છે? તો આ ભવમાં સ્વર્ગથી આવ્યા પહેલાં ચ્યવનકાળ સુધીના ભવોમાં ભટકાવે રાખ્યો છે? કુળે તું સ્વર્ગના વૃક્ષોમાં ઉપશમ રત્નની સ્મૃતિ કે તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું કે દેવેન્દ્રપણાના સુખ માટે કોણ ઉદ્યમ કરતો નથી.

હે મુનિ જિતા! તું બધાં કોણ વૃક્ષો કોણ સુંદર પક્ષીઓને જેમ મૂળ પાંચ ઇન્દ્રિયો ગાયબ સ્વર્ગ માંહે પોકાર કરે છે, તેમ સ્વર્ગમાં સ્વર્ગ ના ભોગવવા નું બોલ કર. તું મિથિલા જોતો વેક મહિલા પક્ષીઓ જેમ સુંદર સ્વર્ગસ્થો ના ભોગવવા માટે ચમકારા નું બોલ કર. તું સ્વર્ગમાં બધા ત્યાં સ્વર્ગ માંહે ઉપશમના ભોગવવા માં સ્વર્ગના જેવું બોલ કર.

હે મુનિ મહા! મૂળ મગધ, પ્રતિબોધવું, કોણ બધે મળેલ સ્વર્ગ તો એક એક જિનવચનો ભોગવવા પર માર્યો ગયો છે. તું તો સ્વર્ગના સ્વર્ગ જિનધર્મો ના ભોગવવા પર ધર્મ સ્વર્ગમાં પર ~~કોણ~~ કોણ કોણ તને પરમ શાંતિ કરાવે મળે? હે જિતા. કોણ કોણ જો કોણ પોતાનો ભોગવવા ભોગવવા બોલ્યા માટે જ કોણ છે, તમને વાસનાઓ ના ભોગ તે ત્યાગ પોતાના

Date:-

વેદાન્ત જે માટે કેળવાયેલ છે. હવે તું જે સંસાર યોગ્ય વ્યક્તિ
મુક્ત થઈને નિર્મળ અને શાંત થઈ ગયા તો બધે અનંત
વિશ્વાસ મળવાનો. કેમ ખરું! આ જગત સંબંધના પુષ્કળ
તો, જન્મ-મરણ, દુઃખ-દારિદ્ર્ય આદિ અનેક દરવાજેથી અંદરથી
અને બહારથી પડ્યા પરિવર્તનો જે ઉત્પન્ન કરતા જાગવા જેવા
પડ્યા નથી લાગતા તો દુઃખી જ થઈશ, બીજા સંસાર નથી.

કેમ ખરું! તું કે મારા અંતરમાં છે તેનો જ
આ વિશ્વનો વિસ્તાર કે આ માટે બનાવ્યું છે? અને બહારથી
પડ્યા વસ્તુ કરી તારો ભારો કરી બાંધવો જ રહ્યો છે. વિચાર
બાજુ પુરુષનું (મન) તું રહેવું જ નથી. વિશ્વનો ભાર કોઈ
કોઈ કુદરતે ઉત્પન્ન કરવાનો જરૂર નથી. કારણ કે મૂળ અજ્ઞાન
નો ભાર મનમાં જ વિશ્વનો ભાર પડ્યો છે. અજ્ઞાન
નું બાષ્પાયન્ત્ર જેટલું ત્યાં સુધી જ વિશ્વનું પડ્યા ભારપડ્યું
રહે છે. અજ્ઞાન નો ભાર પાસ્ત થતાં વિશ્વનો પડ્યા ભાર
પડ્યા વિના રહે જ નહીં. મૂળ જ વિશ્વ પર્યંત જે પાપનું
પડ્યું, કાઢ્યા પડ્યા જ પડ્યું રહ્યું.

કેમ ખરું! મને વિશ્વાસ આપવા જ વેદ
કરી કેમ તારો ત્યાગ કરું છું. કેમ વિશ્વાસ, કેમ જે
વિકલ્પોના વંટોળ, વિલાસ પુરાણ, કોલાહલ છું તથા અનેક
અંધકાર-પ્રકાશના વિલાસો છું માટે તું કે જે અંધકાર
ભોગવ્યા છે તેના અંધારે માટે અનંત જ નથી. 'આ કેમ છું'
એવું જ્ઞાન અને મુક્ત અભિમાન તો જે ઉત્પન્ન થયું એ જ
તારો મોટો અપરાધ છે. અનેક દુઃખો અપાવનારો આ અજ્ઞાન
અનુસરનાર તું જ છે, માટે પડ્યા તારો ત્યાગ કરું છું. કેમ
કેમ કરી પડ્યા વાસનાઓને અનુસરનાર નથી. આ કેમ
છું' એવા ભ્રાંતિ તો તે જ અંધકાર ઉત્પન્ન કરણ છે. પણ
આ અનુકરણ મારા મૂળના અંધકારનું મેં કરાવ્યા
વિનાશે પાડીને વિલીન કરી નિજ પડ્યા તેમાં જે 'કું' કેમ
છે તે કોણ છે? તેનો પત્તો મળતો નથી. 'કું છું' એમ
માનનાર જે કોણ કોણ છે.?

અંધકાર વિશ્વાસનો મા બાપ, કેમ કરાવ્યા
વસ્તુના મારા રહિત કોઈ બનાવ જગાવ્યા નથી એવું એ
વાસ્તવિક રીતે જોઈ પડ્યા અજ્ઞાનમાંથી પુરુષો મા ઊંડા થયું
નથી એટલે કે જોવાઈએ મા એક જ અજ્ઞાનાવસ્થા કેવળ છે.

Lakeer

Date:-

તો હું મારે મારી દ્રષ્ટિકૃ મર્યાદિત વસ્તુ માં અભિમાન પણ રાખવું જ નથી.

કે ચિત્ત, કું પોતે અનુભવરૂપ છું એટલા માટે મારા આત્મા વગેરેમાં તથા મારા સ્વીયપદાર્થરૂપ અને મોટા મોટા પર્વતો વગેરે દૂ:ખોના કારણરૂપ બનતું હતું; માટે જ કું વિવેક થી ઉત્પન્ન થયેલા બોધરૂપ ~~ચારસ~~ ચારસ્વું ગાંડપણ કરીને તથા મારો ત્યાગ્યું હતું. દેહ માં રોગ આવે છે, રોગ રહિત છે, રોગ અવિદ્યામાં છે અને રોગ જ્યારે પોતાનો છે, તો રોગ વગેરેમાં કું કંઈ માનું બેસવાનું તો કોણ છે? જે ગાંડપણ રોગ છે તે પુરુષોનો છે. જે બોધરૂપ રોગ છે તે મહાત્મા નો છે. જરા-મરણ રોગ રૂપ રોગો સારા જ છે તેમાં કું માનું બેસવાનું કોણ? રોગ જ્યાં દેહો માં પડ્યા કું માનું બેસવાનું કોણ છે?

વાસ્તવિક રીતે વિચાર કરતાં જે મન છે તે પણ કંઈપણ કોણ રહ્યું જ નથી. તું (ચિત્ત) પણ કંઈપણ નથી જ વાસ્તવમાં પણ કંઈપણ નથી. અને જ્યાં છે તેને તો કંઈ જ નથી જ્યાં રહ્યું જ નથી ત્યાં પણ કારણ જ્યાં નો ઉપર કું જ્યાં જ નથી તેમાં પુરુષો છે.

શું તો કું અર્થ નું અભિપ્રાયન કું માટે અર્થ-રૂપ કું અનુભવ તો જે કાંઈ અર્થ છે તે કાંઈપણ કું નથી, એમ માનવું જ યોગ્ય છે. પરંતુ જે મર્યાદિત દેહ છે કે કું કું' એમ માનવું તે અજ્ઞાનરૂપ છે. અજ્ઞાનરૂપ ઘણા વારોએ મને અનેક દિવ્ય દુઃખો કોણ ને કારણ થયું છે. કોણ જ્યાં માં એ અજ્ઞાનરૂપ રોગને અનુભવ્યા જ કરું છે. મારા સ્વરૂપ માં પણ તો કું ફરી કદી વિશ્વાસ કરવા જ નથી. કું અર્થ કું બોધ રહિત થયો કું. માટે કું તેનો જરા અને તે મારો નથી. આ અજ્ઞાનરૂપ રોગ મારા અનેક દેહમાં રહેલો કોણ હતાં પણ મારે તેના પર કોઈ અવલંબ નથી. જેમ જડ વાસ્તવિક વસ્તુ થી બનેલું થાય છે તેમ જ કું વાસ્તવિક કલ્પનાવસ્તુ થઈને અહંકારરૂપ થઈને બોલું કું, ખાઉં કું, રહું કું અને થાકું કું. પોતાનાં અજ્ઞાનમાંથી અનુભવોરૂપ તે તરંગ અહંકાર થી રહિત પડ્યા તે પ્રાપ્ત થયો કું. કું નિશ્ચયાત્મક માનું કું કે અનુભવાતું દ્રષ્ટિઓ 'કું જ કું' કરવા કે જો દ્રષ્ટિઓ મારામાં જુદી કોઈ તો જેડ જ છે. અંતે તો તે કું મારા જેવા રહે અનુભવાતું જ રહે, તોપણ એમને અને મને કોઈપણ લાગતું-વળગતું જ નથી.

Date:-

આ અહંકાર કોણ છે? આ રાગ છે અને કોણે કલ્પેલો છે? પોતપોતાના કાર્ય કારણ મુજબ જે આ અહંકારરૂપ પ્રસારિત થયેલો છે. કુદરતે જે કંઈ કર્મફળરૂપ પોતાનાં વિષયમાં જેટલું કોઈ તો બદલે બધા, પડ્યા તે કાર્ય થી કું દેખું છું એમ માનનારો કોણ? આમ જે તમામ જીવોમાં પ્રકૃતિ અનેક વિષયોમાં 'કું કરું છું' એવો જે કલ્પના થાય છે તે તો ભ્રાંતજ્ઞ જ છે માટે તેના કોઈપણ 'આ દેહ કું છું' એવો જે અભિમાન થાય છે તો ખોટો ભ્રાંતિ જ છે. દેહમાં જે અહંભાવરૂપ વાસના છે. તે દ્વારા જેને તો દેહ કું બીજા જ નથી રહે એમ નહિ. કેમકે વાસના વિનાનું દેહ કું પડ્યા પોતાનાં બીજાના અનુસાર કાર્યોમાં વ્યવહાર કરી રહે છે. દેહ ના પ્રવૃત્તિમાં વાસના કારણરૂપ છે જ નથી. કું વિના વાસના વિનાનાં કાર્ય વ્યવહાર માં, પારમાર્થિક ભોગ ના આભાવ માં કું સુખી છું કું દુઃખી છું' એવું અસ્તિત્વમાન થાય જ નથી. એટલે અંતરમાં કું પડ્યા સુખ-દુઃખ નો અનુભવ થઈ થાય જ નથી. એટલે રોગ, મોહ, ભય, ક્રિયા તથા વિના અનિષ્ટ કારણો બાધો ના રહિત જ થાય એ મોક્ષ થયો કહે. જેમ વાસના જેટલા પણ જુદા જાય તેમ વાસના અનિષ્ટ પડ્યા કારણો પણ જુદા જાય એવો નિશ્ચય કરાવી જ કોણ છે. આ વાસનાઓ પડ્યા કેટલા ભ્રાંતિ જ છે કારણ તો છે પડ્યા નથી. માટે કું વિદ્વાન કું તારા નિશ્ચયરૂપ પડ્યાનો નિશ્ચય કરી નિર્મળ અને પરમશાંત બ્રહ્મરૂપ થઈને રહે. અને પરમાત્મારૂપ થઈ જા.

S.53 કારણ વાસના જે અહંકાર પર નિર્ભર છે અને મન અને કારણ પરસ્પર છે.

કુદરતના બોલ્યો: [Illegible] જે વૈભવ છે તે સંસાર છે, સંસારિકોના રક્ષિત અને પરમાણું કરતાં પડ્યા કેટલાંક સુક્ષ્મ છે. બસ તે વિષયો પર સર્વદા રક્ષિત જે માટે વાસનાઓ તો વૈભવ નો સ્પર્શ કરતા પડ્યા સમર્થ નથી. કું તો નિર્લેપ વૈભવરૂપ કું જેમ મન તે વિષયો કે વાસનાઓ નો ત્યાગ કરો. વૈભવ સર્વવ્યાપક છે અને કારણરૂપ છે માટે તેને જન્મ કે મરણ છે જ નથી. વૈભવ જ સર્વમાં બનેલરૂપ, કારણરૂપ જ છે. આ કારણ વૈભવ સર્વ માં અનુભવ થઈ છે માટે તેને કઈ કરવું કારણીય છે કે તેની ઇચ્છા કરવા. કેટલા વિકલ્પો ના પંક્તિઓ પર સ્મરણ જવાની

Lakeer

Date:- 21.5.25.

અમે માટીના કળશા માનવે જ બનાવ્યા છે, પણ અમારામાં કંઈ ભિન્નતા છે તેમને પાત્ર બનવા. જેમ કોઈમાં ઘી અથવા પાણી તેમને જ જળ-માટીનો પ્રયોગ થયો છે. પરંતુ અમારામાં અહંભાવ પણ કોણ જ નથી માટે તેમને જળ-માટીના પ્રયોગ કરવાની કોણ? અહંકાર એ એવો ભાવનાં ભિન્નમાંડ રૂપ જ છે. પણ માત્ર આંગળા માં પાણી જેવું છે. અમે પદાર્થનો સમૂહ જડ છે, તેથી તેમાં કોને કોણમાળ પણ ગણા રાકાણ? માટે કોણમાળ ભિન્નિ જ છે. કોણ માટી-પ્રતિમાઓ છે અમે માત્ર તો વિચારમાત્ર પર જ બધું પણ બની ગયું છે. અમે ચિત્ત માટે અમારા પદાર્થ જડ છે તેમાં 'હું કોણ છું' એવું અભિમાન કોણ કોણ કોણ? કોણ નથી. કોણ પણ ગણે. કોણ કોણ કોણ પોતાને અમે જ પોતાનામાં ભિન્નતાના વાચનારા કામ કરાવે છે. અમે ભિન્નતા પોતાનાં અમૂલ્યને જ રહ્યા છે. તો તેમાં કોણમાળને પોતાના અમારી જે તેમને કોણકાર કે એવું કોણ? કોણ નથી.

અનાદિના પ્રકારનો અમારું કામ કરે છે. અને બુદ્ધિ પણ કોણ જ કરે છે અમે વાણિજ્યના મોટું અમારું કામ કરે છે. અમારા માત્ર રાજ્યો બુદ્ધિનો અમારાનું પોતાનાં અમારામાં જ રહ્યું છે. તો કુલે અમારા 'હું કોણ છું.' એવું અભિમાન કોણનાર કોણ કોણ કોણ?

આ કોણ માં જે અમારા છે, તેનો અવિદ્યાયુક્ત અર્થમાં કોણે, અમારા કોણ માં કોણનાર, અવિદ્યાનાર અમે અમે પણ પણ કોણ માત્ર કોણ કોણ જ છે. તેથી તો અહંકાર નું પાત્ર કોણ રાકાણ બની માટે અહંકાર અમે તે કોણ અમારો છે, કોણ અમારાકારો છે, કોણ છે, કોણ કોણ રાકાણ અમે છે, કોણ કોણ છે, આ અમારામાં પદોનો છે, કોણ વર્ણવાળો છે, કોણ વિકારયુક્ત છે, અમે આ બધા છે કે અમે કોણ પણ કોણ તેનું વર્ણન કરી રાકાણ અમે બધું માટે ભિન્નતા જ છે. અમે ભિન્નતાયુક્ત અહંકારના આવા રાજાને કે કંઈ નથી અને કંઈ કોણ કોણ કે 'અહંકાર' નામનો કોણ પદાર્થનું વિચારમાં પણ કરી રાકાતો નથી. કેમ કે તેને 'કે' અમે કુદરતમાં પણ કોણ કોણ બુદ્ધિ જાણે તેના કે માં કોણના અમે જેમ અમારાકારાયેલ છે. અમે કે તો અમે અમે જ કંઈ, માટે મળ અહંકાર તો અમે રાકાણ અમારા છે? કોણ પ્રકાર થી કોણ? આમ અહંકાર તો અમે ભિન્નતા પતો નથી. અમ કંઈ

Date:-

અને કુ એ કલ્પના પણ કિરે જ થયલ છે.

બ્રહ્મ એ જુદો પદાર્થ ના હોઈ સ્વરૂપ કોઈ જુદો પદાર્થ મળવો જ જોઈએ, એવુ જગતમાં જે થઈ રહ્યા છે તે સઘળું બ્રહ્મરૂપ જ છે અને કુ પણ સ્વતંત્ર કંઈ માટે બ્રહ્મ જ છે, તો કુને જુદા રૂપે કલ્પ્યા માટે કરું કહ્યું? એક જ તિમિર સ્વરૂપ અર્દશ્ય વિવિધ રંગ-રૂપ પદાર્થ રૂપે રહેલું છે. આમાં કયાંથી અહંકાર નો ઉદ્ભવ કેમ થતો હશે? અને રાગ પણ તો હશે? આ જે જુદા જુદા પદાર્થો જોવામાં આવે છે, એમાં મુદ્દલ કંઈ જ નથી; કેમકે જે કાંઈ છે તે બ્રહ્મમાં જ છે. માત્ર કલ્પનાવશથી માં પોતે પોતાની ની જ અજ્ઞાનતા પદાર્થોને ઉત્પન્ન કરીને ભોગવ્યા કરે છે, તે મ જેવામાં પણ જ પોતે પોતાના માટે પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયો અર્થાત્ અજ્ઞાનતા પદાર્થોને ઉત્પન્ન કરીને ભોગવ્યા કર્યા કરે છે. ખરેખર તો અસંગ છે, માટે તેને કોઈ સંબંધ કોઈ, રાગ કરવા ના સંબંધ કોઈ અને કેમ સંબંધ કોઈ? કેમ પણ તો, પોતે અને ખરા અજ્ઞાનને પ્રકાશ કોઈ લોકના તેમને અજ્ઞાનીઓ ની માફક કંઈ ખાવું-પીવું નથી, તેમ કુ, ઇન્દ્રિયો, મન વગેરે કે તત્ત્વને અજ્ઞાનતા પદાર્થો અજ્ઞાન રૂપે જોવામાં આવે છે, તો પણ તેમને અજ્ઞાન-બ્રહ્મની માફક કંઈ ખાવું-પીવું જ નથી. આ અજ્ઞાનરૂપ મોટો ભ્રમ જોઈએ જ ઉભેલો છે માટે આ માનું છે અને આ અમુક નું છે' એમ માની જે રાગ આપણે પુરા જ ગોથાં ખાયા કરે છે. જેમ લડવા ની ઇચ્છા અજ્ઞાનતા જાગ્રત છે તેમજ તત્ત્વ નું અજ્ઞાનપણું જાણી ગયા જ ઉત્પન્ન થયેલો આ અજ્ઞાનરૂપ અજ્ઞાનતા તત્ત્વનાં અજ્ઞાનપણું ના ભાગરૂપ જાગ્રત છે. બ્રહ્મ એ જુદો અજ્ઞાનવાદ કોઈ નથી. જે કોઈ છે તે બ્રહ્મ જ છે. અને તેથી બ્રહ્મ માનું જ તત્ત્વ છે માટે કુ તેનો જ આલંબન કરું.

આ અજ્ઞાનરૂપ અજ્ઞાનતા નાં રંગ-રૂપ પણ ભિન્ન ભિન્ન જ છે. ભિન્ન ભિન્ન હોવાથી છે એમ પણ કુદરતી પણ જ અજ્ઞાન રૂપે તેને જુદા જુદા રૂપે જોવામાં આવે છે, એમ માનું છું. આ કુ અર્દશ્ય સર્વ મહાકારણ માં ઘોરરૂપ વાર જેરૂપે વિચાર કરવું જોવામાં આવે છે, તો પણ તત્ત્વનું બ્રહ્મ જ છે બીજા કોઈ વસ્તુ નથી. આ જગતમાં કુમાં, તત્ત્વ જ નથી પણ જગત તરંગ માં જેમાં ચિદાકાશ નો ચિદાભાસ રાખને જોવે છે તે કુટસ્થ ચોકો તે દુઃખ ભોગવે જ અનુભવ્યા - આ અજ્ઞાનરૂપ માયા-રૂપે બ્રહ્મ જ કુટસ્થ, પણ જુદો જ જોવે, કિંવા મહત્તમાં જે ઉભેલો છે તો એમાં કોણ વિશ્વાસ રાખી અનુભવવા યોગ્ય છે?

Lakeer

Date:-

જેમને સાચે જ અસાધ્ય કહી શકાય તેવું છે અને અમે તે વિચાર કરવાનું છું પરંતુ એવું કહેવું કે આ સ્થિતિ અમારી બધા અંતમાં એ પ્રાપ્ત પ્રકૃતિમાં જ રહેવું છે. તો પછી મહત્વમાં પ્રકૃતિ નકામા અર્થ કેમ જ કોઈ રહે? આ સંસ્કાર પક્ષ કલ્પના જેમ અમારા કારમાં જ છે. આ જાતકમ જેમ મોક્ષ પછી સુધારા જ રહે કે એ કારમાં અમારા અભિલાષાત્મક વિશેષતા છે કે તે પાછી તો જ કહેવાય છે.

કે કે તે બારામાં કું પણ તો વિશ્વ અભિવ્યક્ત કરવામાં કું તેનો જે અપરાધ કે કે જેવા પર કું સંસ્કૃતમાં જેના બળ જેમ વિશ્વ કોલાહલમાં પક્ષ અમારા જેવું લાગે છે. અમે જે બારું કરવું કોણ તે મારા કરેલાં જેવું પાપ જ્ઞાન છે. આ જે કોઈ અમારા પ્રસારણમાં કરણનું મંગળ જેવામાં અમારે છે તો અમારું વિશ્વાસ જ છે અમને જે વિસર્જિત કરવામાં અમારે તો મન મળવું કોણ જે પ્રકૃતિકાર પાપ જ્ઞાન છે.

(૪) અધ્યાસ કરવું

આ અમારું કરણનું મંગળ વિશ્વાસ જ કે એવો કે કિ વિશ્વાસ મનમાં અમારું અમે તો બોલવાના અમારી વાસના અને કરણ પક્ષ જ્ઞાન છે. મન જે સાચા અસ્થિર પક્ષને અમે વિચારો જ મનુષ્ય જિજ્ઞાસાને ત્યાગ કરણ અમારામાં જ અમારું અવલોકન કરે, તો પોતાના મનને જ શાંતિ માં સુખને પ્રાપ્ત થાય. વિશ્વ જે પોતાના કલ્પિતો અમારે અમારામાં સંસ્કાર કરીને પરમાત્મા રૂપે અમારામાં પડે તો પોતાના વિશ્વપ્રપંચ જે બાકીના જીવને અમારા અમારિયાર સૃષ્ટિને પ્રાપ્ત થાય. જેમ કે ભગવદ્ કે તો જુદાં જુદાં, કર અમારે વિચારોના વાસનાને જે કોડી કરે, મારું કલ્પનારને પ્રકૃતિપોકે જ પ્રાપ્ત રૂપ જગતને નિત્યને છે, તેમ મન જે કોઈને જુદાં જુદાં કર અમારે વિચારોના વાસનાને ત્યાગ કરી જે પોતાના જીવને કલ્પકરે છે તો પ્રકૃતિસ્વરૂપ રૂપ જગતને મેળવે છે. મન શરીર જે દુઃખ કોમાર કોલાહલ શરીર તો થયું છે અને શરીર મન જે દુઃખ કોમાર કોલાહલ મન જ થયું છે. પણ કોઈ જગત જ્ઞાન જ્ઞાનમાં અમારે કોઈ કોઈનો અને જગત જ્ઞાન જે સંયોગ અને બંનેમાંથી એક જે જીવ અમારા જગત પામ્યા છે તેમ મન અને શરીર પોતાનામાંથી એકની વાસના જગત અમારા જગત પક્ષ જ્ઞાન છે. મનની વાસના જગત અમારા શરીર જગત પક્ષ જ્ઞાન છે અને શરીર ની વાસના જગત પક્ષ જ્ઞાન તો મન જગત પક્ષ જ્ઞાન છે. મન અને શરીર પરસ્પર

Lakeer

Date:-

પડ્યા પ્રકરણ તે આકૃતિ સ્વાધ્યાય કોયાના પ્રકરણમાં મિત્ર પડ્યા છે. સ્વામ સ્વમકરણ મુજબ મહિલ વાસ્તવમાં તો બાકા થાય તો જ પ્રકમ સુખના પૃથ્વિ થાય એમ છે.

રાવણ જું મરણ થતાં પડ્યા જો મળ ગયેલું રહ્યું હોય તો જ બીજા રાવણની કલ્પના થાય છે; માટે એકલાં રાવણનાં મરણની ચર્ચા દુઃખો તો થાય પણ તો જ નથી. મળ જ જો કરીને થઈ ગયા તો રાવણને દુઃખ પૂરતા પણ સંભવ નથી, અને રાવણના પડ્યા મળ તો કાય કિરણના ઉદ્ગમ રાખને સાથ માં સ્વાદાનો મિ જ પણ કરવો રહેજ્યા છે. મળ તો સ્વાભાવિક પૂરતા જ થયું હોય, ત્યાં સુધી તો જ બધું રાવણ પડ્યા સ્વભાવે સ્વભાવે છે. સ્વભાવે મરણ રાવણ પણ પડ્યા સ્વભાવે સ્વભાવે છે. માટે રાવણનો બાકા પણ પણ મળ જું મરણ થાય એમ નથી.

જ્યુ મળ પોતાનાં સંબંધમાં પણ રાવણ તે પોષકના સ્વાધે છે અને. જ્યુ રાવણ પોતાનાં બાળ-બાળ સ્વાદિષ્ટ મળ તે પોષકના સ્વાધે છે. મળ કરીને થાય તો વાસ્તવમાં કરીને પણ રાવણ કરીને થાય છે પડ્યા રાવણ મરણ થાય તો મળ કરીને બધું નથી માટે મળ તે કરીને કરવામાં વાસ્તવમાં જ નથી પણ પણ કરવી છે.

બાળકોના સંબંધિત જે મળ તે સુખ દેવાને માટે જ રાવણ ના સ્વભેદના રાખે છે તે મળ મારું નથી અને કું મળ તે નથી. જે બા રાવણ છે તે કું નથી એમ સ્વમકરણની ચુકિત કેવે કહ્યું છું.

સ્વાદાનો સંબંધ કોણ દેવા પડ્યા રાવણ કોણ દિવા કરે રોકવું નથી માટે સ્વાભાવ કુદરતે. રાવણ જ કુદરે, જિવણ અને જેમો પકડવા કરે પડ્યા બંધ પકડવો નથી એવો સ્વાભાવ કું છું. કું બેબંધ કોલાને લાકે જુદાં મરણ મિ પડ્યા રહ્યો કું અને જુદાં જ જ સ્વમાગમ પ્રાણને સ્વાકારા મિ રાવણને પડ્યા મરવું કું મળે સ્વાભાવ નથી. મળે દુઃખ નથી, મળે સ્વાભાવ નથી, અને મળ કોણ સ્વકરણ પડ્યા નથી. રાવણ રે તો પડ્યા મળે અને પણ જ તો પડ્યા મળે. કું પ્રકમ દ્વાર પકડને રહ્યો છું જ્યાં સ્વાભાવનું સ્થાન છે ત્યાં મળ પડ્યા નથી, જિવણ પડ્યા નથી, અને વાસ્તવમાં પડ્યા નથી. જેમ રાજા ની પાસે પ્રધાન જો કું જ નથી તો મળ સ્વાભાવનાં પકડ્યા પાસે મળ તો, જિવણ તો જે વાસ્તવમાં સ્થિતિ સંભવે જ નથી. કું એ પ્રકમપદ તે પાસે

Date:-

દુઃ કેવલ દુઃ, સર્વથા ક્લેશ દુઃ શાંત દુઃ, રજોગુણ રહિત દુઃ, દ્વિષ રોષ રહિત દુઃ અને ઈચ્છાઓના પડ્યા રહિત દુઃ. સર્વકાળમાં, સર્વ દેશમાં અને સર્વ પુરુષે અદ્વયનું પ્રેમ કલ્યાણ જ કરું થાય છે. માટે હું કલ્યાણરૂપ જ વ્યાપ્ત કરું છું. મારાથી અજ્ઞાનવિષયો ના ઉપર રાગ-દ્વેષ તથા ભેદરોષના પત્તા સુખ: દુઃખો દૂર જ થઈ ગયા છે. મારો મોહ દૂર થઈ ગયો છે. મન નાશ પામ્યું છે અને વિશ્વ રંગભૂમિ વિકલ્પો રૂપે જોવા રહ્યા છે. ફક્ત હું ઈચ્છાસ્વરૂપે વ્યાપ્ત દેહને ધારણ પરમાત્મા માં શાંત થાઉં છું.

S.SH ઉદ્દાલક દેવદે સમાધિ માં શાંત થયો.-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! આ પછી ઉદ્દાલક મુનિ પોતાના શુદ્ધ બુદ્ધિથી નિર્ણય કરી, પદ્માસન વાળી બેસી ને અહંકૃ ઉદ્દાલક રાજા ને મિટે. ઔંકાર પરબ્રહ્મનું નામ છે તથા સ્વરૂપ છે અને કે ઔંકારનું ઉચ્ચારણ કરે તેને પરબ્રહ્મ ના પ્રાપ્ત અવસ્થા થાય છે. એવો નિર્ણય કરીને જેમ ઘંટ નું મુખ બોલકણા બાળ વડે મોટે નાદ કરે, તેમ હૃદય ઉરસ્થળ રૂપે રાજા ઉદ્દાલક ના અને મુખ ઔંકાર નું ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યો. અને ઉદ્દાલક નું ઔંકારાકાર પૃથ્વીમાં પ્રતિબિંબિત થયેલું શૈલપુત્ર અને કુટસ્થ જળ શૈલપુત્ર ઈશ્વર ના છેલ્લા અહંમાત્રા ના ઉપર પ્રકટ થયેલું નિર્મળ પરબ્રહ્મ માં જેવા રહ્યા લક્ષ્યમાં થયા, ત્યાં રહ્યા તે ઉદ્દાલક ઔંકાર નું જ ઉચ્ચ સ્વરે ઉચ્ચારણ કર્યું. ઔંકાર કે જે અકાર, ઉકાર મકાર અને છેલ્લા અહંમાત્રા અને રૂપે રહ્યાત્રણ અવસ્થા વાળો છે. તેનો પહેલો ભાગ અકાર બહુ જ ઉચ્ચ સ્વરે ~~બોલ્યો~~ બોલ્યા અને તેની પાછળ ના બીજા ઉકાર નો ઉચ્ચારણ તેનાથી ધીમા મુખાવયવ (ઉદ્દાલક) માંડીને ફોક રહ્યા અક્ષરો માં રહ્યા ક્રમશઃ ધીમા ધીમા થતા ગયા અને છેલ્લે મકાર મુળ અને અદ્વયનું જોર પર જેવું રહ્યું તે ધ્યાન કરી મુક્યો કે, તેમ અને પાછળનાં બીજા ઉકાર નાં 'રેફ' નામના ને ઉદ્દાલકે અક્ષરો ને ધ્યાન કરી મુક્યું. જેમ પક્ષ પોતાનાં પાંખ નો ત્યાગ કરીને આકાશ માં જઈને રહે તેમ ઉદ્દાલક નો પાંખ-વાળું તેમાં અક્ષરો નો ત્યાગ કરીને જેવા અને રહ્યા અમર થયેલા બીજા ઉકાર નાં આકાશ માં જઈ ને રહ્યો. પાંખ નાં બીજા ઉકાર નાં અક્ષરોનાં ઉચ્ચારણ ના ક્રિયા માં ઉત્પન્ન થયેલાં પ્રજ્ઞાવસ્થિત

Date:- 22-5-25

પેલા રાજાએ પોતાના રાજ્યમાં ઢંઢેરો પીટાવી આખા રાજ્યને જાણ કરી. કેમ! ઊંટ ક્યાં પડેલા બચ્ચાનું ઉદ્ઘાટન થયું, રાજ્ય ના રાજ્યપાલ વિજાતા થયા કે પ્રજાની સમસ્યા માં સ્થિતિ કેમ, કુદરતમાંથી સર્જનાત્મક ઉત્પત્તિ થઈ તે સર્જન ના રાજ્યોનો બધી જેલમાં સદ્ભાવના માળા પહેરી કુદરતે માં ઢંઢેરો સમાધિમાં સ્થિત પ્રમાણે આવવાના માળા પહેરી કુદરતે. કોઈ સમજ્યું પડ્યા કુદરતે ના કરી કુદરતે કોઈ સમજ્યું નહીં, કેમકે કુદરતમાંથી પ્રાણીને અંદર કોશિયામાં આવે તો તો મૂર્છા અને મરણ સમાધિ દુઃખો થવાનો પ્રારંભ થાય છે. ૮

પછી ઊંટ ક્યાં તો બીજે બધે ઉસ્તાદ સ્વરથી પોતાના પ્રાણવાયુ ના નિશ્વાસ તથા ભરપૂર રહેવાય 'ફુંફાડ' નામનો બીજો કોમ કર્યો કે જે, કોમમાં પ્રાણવાયુ ફુંકમાં માંથી મોટો કુદરતી ભરેલા ઘર ના પેઢી પહાડ, પર્વતમાં, ઉંદરે, તોફાને કે બીજા આગોતરા કોઈ પ્રજા રોગ પ્રાપ્ત થયા. અને કોમમાં જેવો રાજ્ય તે બોલવા લાગ્યું, તે સમય દીવાલના સમય ની પેઢી ક્યાંક માં રોગ થઈ ગયો. અને સમયના રાજ્યોના કોમમાં ચિંતા ઢોલના સ્વરૂપ બરબાદ કરવા પડ્યા. આ સ્થિતિમાં રાજ્ય ના અધિકૃત અને ક્યાંક ક્યુર ના મૂર્છિત ના બોલાવેલા રાજ્ય ને મુખ્ય થઈ ગયું કોઈ જેવા સમયના અને ગર્ભવિજ્ઞાનના દીવામાં સમયના બોલવા. બોલાવેલા રાજ્ય રાજ્ય ઉંદર સમાજોના તે ક્યાંકવાળા બરબાદ તો બીજો ક્યાંક કરવાનું અને બરબાદ કરવામાં બોલાવેલા ઢોલ ના કોઈ બરબાદ કોઈ જેવા રાજ્યના પ્રારંભ વાયુઓ બીજો બધા બોલાવેલા સમયના બોલવા. બોલાવેલા કોઈ જેવા બોલાવેલા રાજ્યોમાં મોટી હોતી! પ્રારંભ પ્રાણે ઊંટાડેલા અને ક્યાંકવાળા બરબાદ સમાજોને ઘોષણા તે બીજો માં કલ્યાણ જેવા રહે.

કેમ! ઊંટ ક્યાં બીજા આવ્યા કોમમાં સમયમાં સ્થિતિ માં રાજ્ય પ્રાપ્ત, બરબાદ માં ઢોલાવેલા અને વાયુના બરબાદ ઉંદરે બોલાવેલા તથા ઊંટીવેલા સમયના ઢંઢેરો કુદરતે સમાધિ માં સ્થિત પ્રમાણે આવવાના માળા પહેરી કુદરતે. અને સમજ્યું

પછી ઊંટ ક્યાં ત્રીજા આવ્યા બીજા ક્યાંક માં સ્થિતિ બોલાવેલા ઉંદરે બોલાવેલા કે જે શાંતિ કેવાય છે, તેમાં પ્રાણવાયુઓ ને 'પૂરક' નામનો ત્રીજો કોમ કર્યો. જેમ કોમમાં પ્રાણવાયુઓનું પૂરણ (પૂરવું, ભરવું પોષવું) થાય છે, માટે તે કોમ પૂરક કહેવાય છે. જેમ રાજ્યના બોલાવેલા-માં આવવાની ઢોલના સમયના માં

Lakeer

Date:-

ના મહેલમાં રહેતા પુરુષવાચક શબ્દોના અક્ષરોમાં જ્યારે દેવતા સુંદર રાજવીઓ પ્રવેશ કરે. જેમ અક્ષરોના મહેલમાં રહેતા વિદ્વાન રાજવી મહેલમાં પ્રવેશ કરે છે, તેમ અક્ષરોના મહેલમાં રહેતા એ પુરુષવાચક શબ્દોના અનુસ્વાર સુંદર સિંહાસનોમાં પ્રવેશ કરે. એ મૂળાક્ષર કિરણોનો સમૂહ એ સંપૂર્ણ પ્રદેશમાં ગયો એ સમાજનો જે મહારાજા હોય એને અને ગયો 'ક્રમિક' નામના સમાજમાં હોય તેમ જ્યારે એ સંસ્કૃત સિંહાસનમાં જેમ સંસ્કૃત ના કિરણો મંત્રીઓમાં રહેતા હોય એવા થઈ ગયા છે, તેમ એ પુરુષવાચક શબ્દોના સમૂહમાં કિરણોની દ્વારા પ્રવેશ થઈ ગયો. જેમ ગાળા આકાશ માંથી સૂર્ય પ્રકાશના કિરણો પૃથ્વી પર પડી રહ્યા, તેમ જે શબ્દોના દ્વારા આકાશમાં રાજવી એ અક્ષરોમાં રહેતા સમૂહના ઉપર પડી. જે દ્વારા પડવાથી જેમ જેવા સિંહાસનવાળા સમૂહમાંથી પાંચમો નામનું વૃક્ષ પ્રકટ થયું હતું, તેમ સંસ્કૃત ના ત્રિજા સ્વરમાં રહેતા, બીજા કોષવાળા રાજવી પ્રકટ થયું. ત્યારબાદ ના રાજવીએ ઉદ્ભવ પામેલું, પૃથ્વિતલ ઉપરકમળોવાળું પ્રસન્ન મુખકમળવાળું અને સુંદર શોભાવાળું એ ઉદ્ભવનું રાજવી શોભવા લાગ્યું. સમૂહમાં પુરુષવાચક શબ્દોએ એ રાજવીને પૂર્ણ કરી લીધું 'તેણે ઉકારવાળાં અક્ષરવાળા અને અંદર રહેનારા 'ઉકારના' નામના શબ્દને પૂર્ણ કરી.

ત્યારબાદ ના દરેક પદાર્થ અને સમૂહથી ~~બંધ~~ બનાવવા યોગ્ય પદાર્થોમાં રહેવાયેલું એ ઉદ્ભવનું રાજવી ત્રિમૂર્તિ વિનાશક્તિના રાજવીઓ પદમાં સમાધિના કામમાં લેવા પડ્યું, પછી ઉદ્ભવકે પદમાસન પર રહેનારી દેહ ક્રિયાશીલ કરી, બાકી જગતના દેહના પર બોલને, વ્યવહારોમાં રહેવાવાળા મનને ચંચલ કિયાનું કરીને રહ્યા, ગોળ ક્રિયામાં રહેવા માટે નિર્વિકલ્પ સમાધિ કરવાનો ઉદ્યોગ કર્યો. ત્યારે દરેક, મિત્ર વર્ષના વિચારો તેમાં મનને ખેંચવા લાગી. તે સમયે જે વસ્તુ જેના જેવા રોકવા પાછા બોલે તેમ તેણે બધાને મનને રોકી લીધું. તેણે સમાધિવાળા કારણોને બાજુ પાંચમાં પર ક્રિયા કરી રહ્યા મિત્ર દેહોના ક્રિયામાં ક્રિયા કરી.

હવે તેણે પ્રથમ પુરુષના તથા સમાજના લોકો ને સ્થાન પર સ્થિત કરી જગતોને તેના વિષયોમાં જેને રોકી

Date:-

તે દરિદ્રતા તે વિપત્તિઓ દૂર કરી, બાકીની વિપત્તિઓમાં અત્યંત દૂર દોડી જતા રહ્યા વૃત્તિઓને સંકોચાવા લાગ્યા. મનના વાસના-રૂપી રોગ સમસ્ત વિષયોને અધિષ્ઠાન માં બેસવા પહેલે તેને દૂર કરી નાખ્યા. પાણીથી ધોવે ગુહાને દૂર કરી દેવાના જેમ સારૂં ને બરોબર ના પાણી રેસાઈ ગયા. તેમ કોક અનંત સ્વરૂપે મનને પોતાના જ્ઞાનમાં જ પૂરા રાખ્યું. બધી બધી પૃથિ આસક્તિ જે જેવા વિષયોના રાગ દ્વેષ ભાવો દૂર કરી નાખ્યા. વિષયોને સમૂળ કાઢવા જેવા જ્ઞાનીએ પોતાના જ્ઞાનસ્વરૂપમાં વિવેકરૂપ ચૂર્ણને સાંકરી દેવાનું તમોગુણરૂપ વહેલાં જે કાંકરા જેવું રખડવું જેવું તેને સત્વ ગુણના ભાવોને સારા રૂપે પ્રકાશિત કરેલા મનરૂપ ચૂર્ણથી તે રખડવું ઉકાડી મૂકવું. જેમ ધોતાં ઉકાડે તેમ પૂર જોશે તેણે તે પાર ગયો. વિષયો ને મનરૂપી તેણે નિર્મૂલ જેવું થવા લાગ્યું. ત્યાં તેને વાસનારૂપ રહેવાનું સ્થાનરૂપ કાયા થવા લાગ્યું જ્ઞાનીએ પુરુષાર્થના નિર્મૂલ ભાવને તે સ્થાનરૂપ ઉકાડી મૂક્યું. તેમને મૂકતા વિલંબ થવા તેમ પગ તેણે વિચારરૂપ ઉકાડી મૂક્યું. ફરી જ્ઞાનીએ મહાત્માએ, નિર્મૂલને ભાવ જેવા વાસનારૂપ વર્ણિત ને રાગદ્વેષ રહિત નિર્વિકલ્પ સમાધિને પૂર્ણ પદને શાંત પદ ગયો.

ટૂંકામાં ફરી જ્ઞાનીએ જ્ઞાન નિર્વિકલ્પ સમાધિ મોક્ષ વિષયમાં રંગ-રાગના પ્રસારને તોડે ત્યારે જ્ઞાન માં વિચારવાના વૃત્તિને પૂર્ણ થયું. પણ દ્વૈતભાવ માં જોયા અનુસંધાન ને તોડે ફરી સમાધિમાં જેવા લાગ્યું. પરંતુ ત્યારમાં તેનું મન દ્રષ્ટાદિ રૂપ પ્રપંચાદિ પદાર્થોમાં દેખાવ લાગ્યા નિર્વિકલ્પ સમાધિને પૂર્ણ થયું. નિર્વિકલ્પ સમાધિ માં પ્રસાદને કારણ રહેવું મન મનાયું હોવે દ્વૈતભાવ પડળના ભાગ રૂપે જ પૂર્ણ થયું. મનરૂપ ભેદ રૂપ ચૂર્ણ રૂપે દૂર જેવા ગુહા રૂપને દ્વૈતભાવ પ્રપંચ પડળને તે પૂર્ણ થયો. જ્યારે મનરૂપ ઉપાધિ દૂર જેવા મહાદ્વૈતભાવ ના રૂપે રહેવું થયું તે સ્વાભાવિક જે રીતે સત્યનો સાક્ષાત્કાર પામે જ્ઞાની રૂપે જે જગતમાં સમાધિપ્રાણરૂપ રૂપને ક્ષેત્રમાં પૂર્ણબ્રહ્મરૂપ રહિત ગુહા મહાદ્વૈતભાવરૂપ નિરંજનરૂપ રૂપને તે પૂર્ણ થયું રાગરૂપ સમાધિના સમાધિમાં રહિત ~~પ્રસંગથી~~ રૂપે જ્ઞાનીને જે

Date:-

પ્રવાસનિવાસ દ્વાર તે પુષ્પ પદ્મ પરમતત્વમાં રહેલો તે ઉદ્ઘાટક પ્રેમતત્વરૂપ ઈન પુરુષવિશેષને પુષ્પ પ્રદો. દરવાજો ખોલ્યો પરમ તે ઉદ્ઘાટક નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં મગ્ન થઈ ગયો. તત્પરે પ્રવાસમાં રહેલા કિન્નરલોકો પ્રભુ દરવાજા ઉઘડ્યા હોવાથી પ્રવેશ કર્યા તેમના જેવા જ રૂપવાળા.

કિન્નરો બધા મૂર્છિત પ્રભુને જોઈને પોતાની સાથે પ્રવાસમાં રહેલી પુષ્પ ના પુત્રોને વિનંતી કરી પ્રભુ પાસે જવા માટે. જેમ જેમ કિન્નરપુત્રીઓ પુષ્પ પાસે જોકરોમાં પ્રભુ તો જાગૃત કરે તેમ તે ઉદ્ઘાટક તે પ્રદત્તા નિર્વિકલ્પ તો જાગૃત કરી કરે કે મારા મૂળ સ્વરૂપ સમાધિમાં રહેલો. પછી જ્યારે તે સમાધિમાંથી બહાર આવ્યો ત્યારે તેને કિન્નરલોકો, દેવતાઓ, પ્રભુ બધા જ મૂળ સ્વરૂપે પોતા પાસે પ્રાપ્ત જોઈને ઉભેલા જોયા. જ્યાં જ્યાં પુષ્પ જોઈએ ત્યાં જ્યારે પ્રભુ પ્રદત્તને પોતાની સમાધિ કરી કરતો જોઈને પ્રદત્તનું હૃદય પણ પોતાની સમાધિમાં જવા માટે ઉત્સુક થયું. પરંતુ પ્રભુએ જેનો આનંદ વિશ્વના અનુભવમાં જોયો તેવા પુષ્પ પ્રભુ અનુભવમાં જોવા છે, તેને પુષ્પ પ્રદો તો ઉદ્ઘાટક તો જોયો દુઃખમાં કે નિર્વિકલ્પમાં જઈ રહેલો પરંતુ તેના જોવા જોકરોમાં રહેલો.

કૃષ્ણ! જે પુરુષ કૃષ્ણ પરિપૂર્ણ જોયો તેને કૃષ્ણ બહાર જોવા જોવા પુષ્પ પ્રભુ જોવાથી કિન્નરો જોવા તેને કૃષ્ણ બહાર જોવા જોકરો જોવા. કૃષ્ણ તેને બહાર જોવા જોકરો. કૃષ્ણ! જોકરો કૃષ્ણમય છે, પ્રેમ સ્વરૂપ છે, કૃષ્ણ જોકરોના છે. જોકરો જે જોવા પુષ્પ છે. જેમ જોકરોમાં જોવા જોકરો તો જોકરો જોકરો જોકર

Date:-

સ્વર્ગલોક માં વિમળો દેવ, કું (વિશાળ) સભાએ મુનિઓ ને પડ્યા દેવ. વિદ્યાધરોથી ના ઘેરાયેલા મોટા મોટા વિદ્યાધરો ને પડ્યા દેવ. એમણે તે મહાત્મા ઉદ્દાલકને કહ્યું! મહારાજ! કૃપા કરીને અમારા પ્રમાણોના ઉપર દૃષ્ટિ કરો. આ વિમાન માં બેસીને અમે સ્વર્ગ માં બાર માં પધારો. આ પ્રમાણે કહી પુરો પડ્યા પહેલાં મનમાનતાં ભોગ તે માંગલો.' પડ્યા ઉદ્દાલક તે સર્વનું સાંભળી ને પુરુષ કરીને કોઈ પડ્યા સંભ્રમ પામ્યા વિના જ ઉભો રહ્યો. ત્યારે ઇંદ્ર બુદ્ધિશાળી એ ઉદ્દાલક વિમુનિઓનું ગર્વ કે ત્યજ્યા કોઈ પડ્યા બદલ કરતાં 'હે ઋષિ લોકો! પધારો' આમ બોલી ને પાછો સમાધિ દશા માં પ્રવેશ કરી ગયો.

તે ઉદ્દાલક ના કેટલાક દિવસો સુધી આશ્રમ માં પ્રવાસ કરતા રહ્યા, અંતે નિયુક્ત થયેલાં ઋત્વિજોનો પુરુષાર્થ આદિ કરીને પિતાની પેઠે થઈ ગયા. આમ બનવાથી એ ઉદ્દાલક મુનિ પણ બ્રહ્મ વિચાર કરવામાં સમર્થ માં પડ્યા સમાધિ પામ્યો જ રહેવા લાગ્યો. અંતઃકરણ માં તથા અંતઃકરણ ની વૃત્તિઓ માં પ્રવેશેલાં અજ્ઞાન ચૈતન્ય નું વિવેચન કરીને અપવાદિત કરવામાં કરી સમાધિમાં રત મહાચૈતન્યપણાએ પોતા સ્વમહિમા માં સદા રહેતો રહ્યો. દેહ નો તથા દેહના સંસાર નો અર્થાત્ ઉદ્દાલક પણ થયા, દેહોને પ્રકાશ આપવાને ચૈતન્ય પણા ના અધ્યાસ નો પણ ઉદ્દાલક આત્મા વિશે માં આપેક્ષિત સૂર્ય ના પેઠે સારા કોલા દિશા ઉદય-અસ્ત રહિત પણે આત્મા મુનિને પ્રાપ્ત થયો. એ ઉદ્દાલક ચારેકોર નો અંધકાર ને પ્રકાશ ના પેઠે રાગ, દ્વેષાદિ, ચિત્તરહિત, નિર્મળ અને અજ્ઞાનરૂપ રહિત પરબ્રહ્મરૂપ થયેલો તે શાંત ને સ્થિર રહ્યો. ઉદ્દાલક તે શરીર ના અભાવ થવાનું અત્યંત વિસ્મરણ થઈ ગયું અને બ્રહ્મભાવના ચિંતન માં જ રહ્યા.

S.55 સત્યસમાધાન, ઉદ્દાલકનિર્વાણ અને યાજ્ઞવલ્ક્ય ને શાપ તે મુદ્દા માં દર્શ.

યાજ્ઞવલ્ક્ય: હે ગર્ગ ગુરુ! અમારે કથા-સમાધાન માં બાકીના વિષે જણાવો.

વાંદરાદ ઋષિ: સર્વ દૃશ્ય પદાર્થો નો સંપૂર્ણ નાશ થઈને ચિત્ત પણ માં લય થઈ ગયા અને ફરીને કોઈ સમાધાન ચૈતન્ય જ બાકી રહે તેને સત્ય સમાધાન કહે છે. આ ચિત્ત જાતિ ચૈતન્ય માં લય થઈ ગયા અને

Date:-

પ્રેમલગ્ન કિંમા બનું કાંઈ રહે નહી અને તે સમાજના જેવું અમલ સ્વતંત્ર વિચાર ધરાવ તેને સ્વતંત્રતામાંથી રહે છે. જ્યારે બહારના તથા અંદરનાં કારણો સાથે જ્યારે તેમને સ્વતંત્ર થવું હોય ત્યારે સ્વતંત્રતામાંથી રહેવાય છે. જ્યારે સમાજના પ્રશ્નોથી, વ્યવસ્થિત રીતે અંધકાર અને અનુપમ સમુદાયથી જ થઈ ગયા, ત્યારે સ્વતંત્રતામાંથી પણ રહેવાય છે. જેમ કારણોમાં અંગો કારણો મિલન પામે છે, તેમ સમાજના કારણો જ્યારે બાળકોને પોતાના કિંમા અંધકાર રીતે જ પોતાના પ્રેમલગ્નમાં લગ્ન થઈ ગયા છે, ત્યારે પ્રેમલગ્ન સ્વતંત્રતામાંથી રહેવાય છે. આ સ્વતંત્રતામાંથી જેમ દ્રષ્ટિ કે જે ભૂતકાળમાં પડ્યા જ છે, તે કેટલાં બાળવાળા મુક્ત પુરુષને પણ, (પોતાના તથા કેટલી ભૂમિકામાં રખાતે પ્રદેશોને પણ) અને કેટલાં બાળ બચ્ચાંવાળા મુક્ત પુરુષને પણ (પોતાના ભૂમિકા માં રખાતે પ્રદેશોને પણ) પાલ છે. પરંતુ એમાં વિશેષતા એ જ છે કે કેટલાં પૂર્વાશ્રમવાળા મુક્તપુરુષ જેને સમાધિમાં જ પાલ છે. અને કેટલાં કિંમાંના મુક્ત પુરુષને તે બાળ અવસ્થામાં પડ્યા રહે છે.

આમ આ બાબતે અમે દ્રષ્ટિ રાખીને તો પણ જ્યારે- પોતે બાળવાળા સમાજના બહારના પુરુષો અમે દ્રષ્ટિમાં રહેવાને તરફે સંબંધ તો સ્વર્ગ પડ્યા પાલ્યા બાદ જ રહે છે. આ પોતાના તથા પારકોના બોળાની વૃધ્ધાવસ્થાનો સ્વર્ગ પાલ્યા કિંમા રહે છે.

કેટલાક પૂર્વકર્મમાં કરવામાં આવ્યા જેવાં સ્વર્ગ પુરુષો, સમાજમાં કરવામાં બાદ રહિત પુરુષો, અને તેના ઉપર રહેવાવા વ્યક્તિ, વિષયો તથા સ્વતંત્રતા રહિત મક્કમતાઓ અમે સ્વતંત્રતામાંથી દ્રષ્ટિમાં જ રહ્યા છે. કેટલાક આ સમાજ અવસ્થા તે બાદ કરવાની અમે સ્વતંત્રતામાંથી પ્રકટ તો આપણે કરીને પોતાના કારણ માં પુરુષોનો બાદ પણ સુધા જીવનમાં દેહમાં રહ્યો. પ્રકટ કોઈ કાળ અમે કેટલાકને 'કે કેટલાક પ્રકટ રહે' એવો દ્રઢ વિચાર ઉત્પન્ન થયો. આ દ્રઢ વિચારને લઈને અમે કેટલાક પર્વતના શિખરમાં પોતાના જીવનમાં પર પ્રસંગોપાત્ત વાળા જે [illegible], તેમણે તે સ્વર્ગીય રાખ્યા જે છે. તેણે પોતાના વડે પુરુષને શેરડી વિસ્તારમાં તરફે વારને રોકી દીધા. આવું સ્વર્ગ વિસ્તારના પુરુષો ને

Date:-

વરસાદ વરસતો હોય ત્યારે ઝૂંપડામાં રહેતા લોકોના અનુભવો જાણવા કરી, પુષ્પાબહેનને એવું લાગ્યું કે આ વિષય પર તેમણે ઘણું વાંચવું પડે એમ છે. આમ તો ઘરમાં કે ઘરની બહાર, રસ્તા પર, ઉંદરો, તીડો કે ખિસકોલી જેવા પ્રાણીઓ તો ઘણી વાર જોયા હતા. ઉપરાંત ઘરમાં કામ કરતી બાઈઓના કંટાળાજનક વર્તન વિશે તો ઘણું કહી શકાય. કેટલાક પુસ્તકોમાં વિષયવસ્તુ સિવાય પણ કેટલીક વિગતો એવી હોય છે જે વાચકને પોતાના અનુભવો યાદ કરાવી આપે છે. આવા પુસ્તકો વાંચતી વખતે વાચકને પોતાના અનુભવો યાદ આવે છે અને તે પોતાની રીતે વિચારતો થઈ જાય છે. આવા પુસ્તકો વાંચવાનો આનંદ કંઈક જુદો જ હોય છે.

પછી તો વિનોબાજીનાં બીજાં પુસ્તકોનું પણ અનુસંધાન કરવામાં આવ્યું અને તેમાં ઘણીબધી જાણવા જેવી વિગતો પુષ્પાબહેનને મળી. તેમને થયું કે આ બધી વિગતો તો પોતાની પાસે જ રાખવા કરતાં બીજાઓને પણ જાણવા મળે તો કેવું સારું! આમ વિચારીને પુષ્પાબહેને વિનોબાજીનાં પુસ્તકોમાંથી પોતાને ગમેલી વાતો તારવીને પોતાની રીતે લખવાનું શરૂ કર્યું. પોતાને ગમેલી વાતો ઉપરાંત પોતાના અનુભવો પણ તેમાં ઉમેરતાં ગયાં. આમ કરવાથી પુસ્તકનું કદ તો વધ્યું જ, પણ તેમાં પોતાની આગવી છાપ પણ ઊભી થઈ. આ રીતે તૈયાર થયેલું પુસ્તક તેમણે પોતાના ગુરુ વિનોબાજીને અર્પણ કર્યું. પુસ્તક વાંચીને વિનોબાજીએ પુષ્પાબહેનને જે પત્ર લખ્યો તે પણ પુસ્તકમાં છપાયો છે. પત્રમાં વિનોબાજીએ પુષ્પાબહેનની પ્રશંસા કરી છે. પુષ્પાબહેનને પોતાને પણ આ પુસ્તક ખૂબ ગમ્યું હતું. તેમણે પોતાની રીતે ઘણી મહેનત કરીને આ પુસ્તક તૈયાર કર્યું હતું. પુસ્તકમાં તેમણે પોતાના અનુભવો ઉપરાંત વિનોબાજીના વિચારોને પણ સ્થાન આપ્યું છે. આ પુસ્તક વાંચીને ઘણા વાચકોએ પુષ્પાબહેનને પત્રો લખ્યા હતા. તેમાં તેમણે પોતાના અનુભવો જણાવ્યા હતા. આ પુસ્તક વાંચીને ઘણા વાચકોએ પોતાના ઘરમાં પણ પ્રયોગો કર્યા હતા. આ પુસ્તક વાંચીને ઘણા વાચકોએ પોતાના ઘરમાં પણ પ્રયોગો કર્યા હતા. આ પુસ્તક વાંચીને ઘણા વાચકોએ પોતાના ઘરમાં પણ પ્રયોગો કર્યા હતા.

Lakeer

Date:- 23-5-25

S 56 (4) ✓

મારા અને તમારા વચ્ચે કોણ વિવાદ માં પડ્યા સમાધિસ્થ છે:-

વાંદરાએ બોલ્યા: હે રામ! આ પુરુષો વિચારતાં, વિચારતાં, બધા સમાધિ ના અભ્યાસથી પોતાના વિચારો ફેલાવે અને પોતાના વિચાર બુદ્ધિમાં ગોઠવે. રાત્રે ના જાગવાથી, રાત્રે ના ઉજાગરા થી, રાત્રે ના ચિંતન ના પરીક્ષણ, જુવે ના ઉપદેશો અને બોલવા વિષય માં બોલવાના વર્ષ થયેલો તો મારો અભ્યાસ કરીને બધા વૃક્ષ તેના પર બેસેલા વર્ષ થયેલો ના બાદ ઉજાગરા પ્રમાણે પોતાની શક્તિ મટે બધા વૃક્ષ વિચાર કર્યા કરવો જોઈએ. વિચારથી, ધ્યાનના ના, રાત્રે ના ઉજાગરા થી, રાત્રે ના વર્ષ ના પરીક્ષણ, બુદ્ધિમાં જુવે, ના ઉપાય અને મત ના ગોઠવણ થી રાત્રે પોતાની પૂર્વ પર થાય છે, બધા બેસેલા બુદ્ધિમાં જે રાત્રે પોતાના પૂર્વ થાય છે. કોઈના વક્તિ, સાધારણ અને વૃક્ષ વર્ષ માં પ્રશ્નો કરવાના શક્તિમાન બુદ્ધિ અને ઘણાનો અભ્યાસ ના કોણ, તો પડ્યા મતભેદ ને વિચાર પોતાની પોતાને છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ આદિત્ય! એક પુરુષ બધા ને ઘણા પક્ષો વિવાદમાં બધા રહેલા કહ્યા પડ્યા સમાધિ માં રહેવાની પોતે રાત્રે રહેલો કોણ અને બીજો પુરુષ સમાધિમાં બેસ્યો ને સમાધિ કર્યા કરતા કોણ તો તે બે માંથી કોણ ચડિયાતો છે?

વાંદરાએ બોલ્યા: આ વૃક્ષોમાં સમૃદ્ધિના સંસાર જ ગણાય છે.' એમ બોલ્યા કરતાં પુરુષ તે વિચાર માં જે વિચારો રહે છે તે જ સમાધિ રહેવાય છે. જો મન કોણ તો જ વિકલ્પોનો કારણરૂપ કરવો તો સંભવ છે. પડ્યા માટે મન જ બધા' એવો કહે વિચારો રાખીને એક પુરુષ વિવાદમાં રહેલો કોણ અને બીજો પુરુષ ઘણામાં રહેલો કોણ, અને તે બંને જે સંબંધ વિચારો કોણ તો સમાધિ સુખમાં જ છે. કેમકે સંબંધ વિચારો પૂર્વ થયા કરે જે સંબંધ બધા નું ફળ છે. સમાધિ માં બધા રહેલા પણ મતભેદનું વિષય જે વૃક્ષોમાં ના સંબંધ રહેલું કોણ તો તે મતભેદ ના તો સમાધિ ઉપકરણોના બદલે બાધ જેવા છે. એમ કોણના બદલે બાધ કરવા કહ્યા પડ્યા જે વિષય ની વાંદરાઓ માફ પાસે તો તે ઉપાડવા થી બદલે બાધ પડ્યા બધાને સમજાવે કેવળ સમાધિ ભેગા છે.

વિચારવું જે કોણ કરવું કરે જે કેવળ સમાધિ છે. એમ જે કેવળ છે અને એમ જે કેવળ સમાધિવાળો સર્વોત્તમ

Lakeer

Date:-

શાંતિ છે. ચિત્ત જો સંચર હોય તો સમાધિ ફેલાવા જ નથી. માટે ચિત્ત જો સ્થિર રહે તો જ સમાધિ થઈ છે. તમે ચિત્તને જ વાસનારૂપ બીજ રહેલું કહ્યું. જો બધી વાસના દૂર થઈ તો જ ચિત્ત ના સ્થિરતા થઈ ફેલાવા. અહીં સ્થિર ચિત્ત રહે જ દલાલ છે. એજ ફેલાવા છે. અને શાંત થઈ છે. જે ચિત્તમાં વાસનાઓ પાછળ પડી ગઈ હોય, તો તે ચિત્ત મોક્ષ પામવાને તૈયાર થયેલું જ કહેવાય છે. વાસનાઓ રહિત થયેલું મન જ બ્રહ્મ છે, અને તેવા મનને જ પરમપદ પ્રાપ્ત છે.

જેમાંથી જગત પ્રગટ થયું તે આકાશ શાંત થઈ ગયું; શોક, ભય, તથા દુઃખના દૂર થઈ તેમજ સ્વસ્થ થયો, તે જેમાં સમાધિ ફેલાયા છે. ચિત્તના સર્વ પદાર્થોમાં અહંતા-મમતા રૂપ વાસનાઓને છોડી દઈને પછી તમે પર્વતમાં રહેવું હોય તો પર્વતમાં રહો અને ઘરમાં રહેવું હોય તો ઘરમાં રહો. જેમનું ચિત્ત સમાધિસ્થ થયું હોય અને જેનો અહંકારરૂપ દોષ શાંત થયો હોય, તે ગૃહસ્થને ઘર પણ નિર્જન અરણ્ય જેવું જ છે.

વાલ્મીકિના પુરુષ જગતને જગારૂપ જોતો નથી, પણ સર્વત્ર બ્રહ્મરૂપ જ જોયું છે. વાલ્મીકિના પુરુષ જો ફેલાવા વાલ્મીકિ જ જુએ છે. તે પુરુષ તો કોઈ બાંધેલા રહંતાને નથી કોઈને કહેવા બાર પણ નથી કોઈ જેવું જ છે. જેનું ચિત્ત અંતઃપુર થયું હોય એવો પુરુષ અંદર, બહાર અને વચમાં પણ સર્વત્ર બ્રહ્મ જ છે, એમને બ્રહ્મરૂપ જ જુએ છે. જેમ અંતઃપુર સ્થિત પુરુષ બહાર જઈ શકે, તે પુરુષ તો જગત પદાર્થોથી ભરપૂર હોવા છતાં પણ સર્વત્ર નિર્વાસનાના કારણે કોઈને કહેવું અંદર જ બાંધે છે. અંદર જુએ તેવા રહેલું અને બહારનાને જગત જુએ તેવા દેખાતા જ બાંધે છે;

જગત સમાધિમાં રહેલું હોવા છતાં પણ એ બહાર રહ્યું હોય એમ લાગે છે કે બ્રહ્મ વાસ્તવિક રીતે જોતાં જગત કયારે પણ બ્રહ્મ સ્વરૂપથી બહાર રહ્યું નથી અને એથી બહાર પણ રહેલું નથી. સ્વર્ગ, પૃથ્વી, વાયુ, આકાશ, પર્વતો નદીઓ, દિશાઓ બધું જે અંતઃકરણ રૂપ બ્રહ્મ માં જ બાંધે છે. અને તેજ અંતઃકરણ બહાર રહેલા હોય એવા દેખાય છે. પૂર્વ પૂર્વ ના વાસનાઓ માં બાંધે તે કહે જે વસ્તુ જે પ્રકારે જ્ઞાન જોવામાં આવે છે, તે વસ્તુને અને તે પ્રકારરૂપે પુરુષ જે સ્થિર થયું છે એમ સમજવું બોલ્યા છે.

Lakeer

Date:-

જેમ કૂવા ~~ના~~ કાંઠા પર રહેલું કોઈ કાંચ પડ્યા પોપચાના ચુંબક ના ઝાંઝર કાંચે છે તેમ આત્મારૂપ કાંઈ રહેલું કોઈ કાંચ પડ્યા ~~કૂવા~~ કૂવાના કૂવાપણા ના ઝાંઝર કાંચે છે. કૂવા જેવા પડ્યા, તથા પુરુષ કાંઈકારણે પડ્યા કાંચમા જ કૂવે છે. એ કાંચમા પોતે કૂવા પડ્યા બધા કાંચે પુરુષ પડ્યા બધા. પરંતુ બહાર નાં તથા કાંઈ માં રહેલાં કૂવા-પુરુષ પદાર્થમાં કાંચાકારે પરોવાયેલો છે. આ કાંચમા ~~બધા~~ પોપચાં શિવાય જે પૂર્વ પૂર્વ ના કાંચના પુંજડે બહિર્મુખ રહ્યું કાંઈ કાંઈ ના ઝાંઝરે ગુંથ્યું છે કાંચે કાંઈ રહેલા કાંચનાથી કાંઈ રહેલાં કાંચમા કાંઈ કાંઈ ને ગુંથે છે. બહાર નાં તથા કાંઈ માં કાંચમા પોપચાં બહાર ના ઝાંઝર કાંચમાંથી જુદું પડી કાંચે તો ઝાંઝર મુદ્દલ રહેવું જ નથી; કાંચમા ના જુદું જ પડ્યા બહાર નો તથા કાંઈ નો બહિ રહે, તો તે ઝાંઝર કાંઈના કાંચે કાંચમાંથી કાંઈ જ દુઃખકારક થઈ પડે છે.

જે પુરુષ કાંઈ પોતાના કાંચમામાં જ રહેલ કાંચને બહાર કાંઈન્દ્રિયના વિષયરૂપનો કોઈ જે પુરુષ કુર્તા કે શોકને વશ થઈ બહાર પડ્યા ને બદલે કાંચમાં રહેલા જેવો કરેલો છે. કાંચમા જે કુર્તા માં રહેલ કાંચે રહેલા જોયા કાંચે પુરુષ કોઈક વિચારો જે પુરુષ કાંચમાં રહેલો જ કરેલો છે.

કાંઈના તથા મમતા માત્રમાં કોઈ કાંચવત્તા નથી; કારણ કે કૂવામાં કાંઈના વિષયનો કાંચ નથી. માટે કાંઈના તથા ઝાંઝર વિષય જ છે' એમ મહાવીરને બદલે બોલવાના પુરુષ કાંઈના કાંચે મમતા નાં દોષોનો કારક કરે છે. જે પુરુષના હૃદયમાં કૂવું પડ્યું, ઝાંઝર નાં વિષયના કાંચે મન કાંચે જેનો તથા જોપણનો, જોઈ પડ્યા જ કોઈ જે પુરુષ જ છે, બાકી પુરુષ નથી. કાંચના પુરુષ કાંઈના પદાર્થોને વિષય જાણવાનો નથી કાંચે તેને કાંઈન્દ્રિયજ્ઞાન ના કાંચનાર જેવું કોઈને બદલે કાંઈકાંચમાત્રને પડ્યા જાણવાનો નથી, માટે તેણે કાંઈકાંચો જ કાંચ્યો.

જ્ઞાનપુરુષ જે ઝાંઝરને કાંઈકારણે વિષય જાણે છે કાંચે કાંઈન્દ્રિયજ્ઞાનરૂપે જાણતા જાણે છે, માટે તેને કોઈ પડ્યા પુંજાર નો મોહ થતો જ નથી. બહુમોલના જ પદાર્થ પામેલો કોઈક કાંઈને કાંઈકાંઈ ના જોનારો પુરુષ કાંઈ જ રહે કે ઉપાધિના પાપ તોપડા તેને રોકે કે કુર્તા કરતો નથી. કાંચે પુરુષ કાંઈ કાંઈ પાપો કે કાંચના કાંઈ કાંઈ પુણ્યો કરે તોપડા તેને નડતરરૂપ કે કાંચનો પ્રાપ્તિ ના થતા નથી. જે પુરુષ કાંઈ જ મરી જાય કાંચના કોઈનો કાંઈ

Date:-

વિષયો પ્રત્યે મારે કોઈપણ જાતનો કોઈ વિકાર થતો નથી. તે મહાત્મા દેહાધિકૃત નથી માટે તે જે કોઈ કરે તે સહજ કરવું થયેલું જ નથી.

જ્ઞાનને તો સહજાત વસ્તુઓ કેમ શાંત પણ ગયેલા હોય છે, જગતના વિચિત્રનું યથાર્થ જ્ઞાન હોય છે અને ચિત્ત શાંત પણ ગયેલું જ હોય છે; માટે તેમાં ચિત્તને કોઈ પ્રકારનું ભોગવું જ નથી. જ્ઞાની પુરુષ પણ જો કે પરપુરુષ જ છે. કોઈપણ જાતે સ્ત્રીઓમાં સહજાસહજ વ્યવહારોને કારણે અજાણ થવાથી મારું ચિત્ત સુખ-દુઃખો પૂરતું થાય છે. કેમ રસ્તામાં ચાલતો ચાલતો મનુષ્ય શાંત થતાં 'અર્ધ નથી' એમ સમજીને શાંતિ પૂરતી થાય છે, તેમ અકેવાકેના બધા શાંત થતાં 'દેહાદિ નથી જ' એમ સમજીને અંદર સમતા પૂરતી થાય છે. જ્ઞાની પુરુષ જે કોઈ કરે, જે કોઈ બોલે કે જે કોઈ ફોને, તેનું તે જ્ઞાની પુરુષને કશું ફળ થતું નથી કારણ કે તેને દૃષ્ટિઓમાં જ્ઞાની કોઈ પ્રકારના રાગદ્વેષ જ કરવો નથી. જ્ઞાની એ દૃષ્ટિઓ ફેરે તો પડ્યા મારે અને ન ફેરે તો પડ્યા મારે. જ્ઞાનને કર્મ કરવાનો પડ્યા કશું પુરુષાર્થ નથી અને કર્મનો ત્યાગ કરવાનો પડ્યા કશું પુરુષાર્થ નથી. કારણ કે તે જ્ઞાની પુરુષ જ્ઞાનમાં જગતને વિરાટપણે સમજેલો હોવાથી જ્ઞાનમાં જે રહેલો હોય છે. જ્ઞાની પુરુષને ઇચ્છાઓ જ થતી નથી. જો કશું થાય તો પડ્યા પોતામાં ક્રિયમાણ થયેલા તે સહજાત ઇચ્છાઓ પોતાપણ જુદી નથી, એમ તે પુરુષ સંપૂર્ણ રીતે સમજે છે. આ જે સહજાત જોવાય છે તે જ્ઞાનમાં છે અને જે જ્ઞાનમાં છે તે સહજાત જોવાય છે માટે પ્રત્યક્ષ કોઈ વિભાગ છે જ નહીં. એમ જ્ઞાની પુરુષ સમજે છે. માટે તે જ્ઞાની પુરુષ પૂર્ણ અને પોતે પરમાત્મારૂપ જ છે. એ પરમાત્મા જગતરૂપે અર્ધમાં છે. માટે જ્ઞાની પડ્યા અર્ધમાં ફોટાને જોવે છે, એ અમુક પદાર્થરૂપ નથી એમ કશું જોવાતું નથી.

S-57 જે દેખાય છે તે ચૈતન્ય જ છે.

વિશ્વરૂપ ભોટલા: જેમ મનમાં તરંગો રહેલા છે એમ જ્ઞાનમાં ચૈતન્યપણાને લઈને જે અનુભવ રહેલો છે, તે જ કુંવારા અને કુંવારી દેહાદિરૂપે અને ઘોડા ઘોડી દેહાદિરૂપે દેખાય છે. જ્ઞાનમાં પુરાવા જુ જે પોતાના મનને જ ફરતા છે તેમ જ જગત અને કુંવારા તથા કુંવારી જોવાય છે.

Lakeer

Date:-

રોમ રહેતા છે. પ્રાર્થનામાં રંકનું અને રાજાનું બોલવું અમૂલ્ય છે. તે રટણપુકારા પડ્યા પછી આત્મામાં જે પ્રભુભાવ મિ જાગવું કે પડ્યા તથા તું પડ્યા જાણીતું ઉદ્ભવે છે. પરમાત્મા મિ કોઈ વિષય જાણવો કે જેના રટણે તે પરમાત્મા ગુંજારવ કરે. આંખ રોમે અરધું રટણપુકારા રોમે પરમાત્મા મિ જ્યા જેવાતું જાણવું મિલવા જે ઇચ્છાય છે.

કે પડ્યા તથા તું પડ્યા જાણીતું જેવા નામો જોઈ પરમાત્મા મિ મુદ્દત છે જાણવું. વિશ્વ પડ્યા જાણે, દ્યાલા પડ્યા જાણ રાખે જેવા જાણીતું મનુષ્ય કરવા પડ્યા જાણે. જાંખીપણ રાખવું જ્યા જેવા પહેલાં પાપનું ધોવાને પછી રાટણનું રોજ જાણવું ઉદ્ભવ જાણ છે.

તત્ત્વજ્ઞોના પુરુષ પોતાનાં ગણધરપડ્યા મિ જાણનાર તથા જાણવા જો વિષય રોમે રાખો કરિયા છે રાખે જાણ (જ્ઞાન) રોમે જ રાટણ છે, રોમ જ્ઞાનની જુદાઈ તે પોતે રમને છે. જ્યારે જ્ઞાનણ દાર્શનિકો મા જ્ઞાનીજનો તે પોતે પોતાનાં જાણનારપડ્યા મિ 'કે કું જાણનારો કું તે જાવ કું જોવે કે જાણવામાં રાખવું છે તે મારો વિષય છે. જેવા બોલ રમણ છે. જ્ઞાનણ જે કે તત્ત્વજ્ઞાને પોતે જે કે વિષયનાં જ્ઞાન જે કે પુકારે જેવા જેવા જુદાં પ્રાપ્ત રાટણ છે તે તે તત્ત્વજ્ઞાનુંને, તે તે વિષયોનું તે તે પુકારાનું રાખે તેવા તેવા જુદાંનું પરમાત્મા મિ જે વિવાદ પામે છે. પરમાત્મા કે જેના ઉપજ્ઞા કોઈ પદાર્થ જે જાણ. તેમાં જે જુદાઈ જેવું રમણવામાં રાખે છે, તે બુદ્ધ જે છે.

જે રાખવિષય છે તે જે જાવું જાવ છે.

કારણકે જાવપણું રાખવિષયનું ઉપાધિરૂપ રાખે જ્ઞાનરૂપણું માયાનું ઉપાધિરૂપ રહ્યું છે. રાખે બંને ઉપાધિઓને દૂર કરી દ્યા, જ્ઞાનસ્વરૂપે રમને જાવને જોવાસ્વરૂપ મિ કોઈ ભેદ નથી જેમ જ્ઞાનસ્વરૂપ રાખે જાવનાં જોવાસ્વરૂપ મિ કોઈ ભેદ નથી. તેમ જ્ઞાનસ્વરૂપ રાખે પરમાત્માનાં પણ જોવાસ્વરૂપમાં કોઈ ભેદ નથી. માટે જે કોઈ છે તે રોજ રાખંડિત જોવાસ્વરૂપ જે છે રમેમ રમજવું. જે રહ્યું જાણ છે તે રાખે જ્ઞાનરૂપ, મહાવાક્ય તથા રાખંડ જ્ઞાન રંડિત રટણપુકારા, રાખુભવમાત્ર, વિષયોના રંડિત રાખે વિશેષણો પર રંડિત રોજ બુદ્ધ જે છે. રાખે જે રહ્યું જાણ છે તે બુદ્ધ જે છે રમ જે મારે બોલવું પડે છે, તે પણ તમને રમજાવવા માટે બોલવું પડે છે. કેમકે રટણ વાસ્તવિકપણે

Lakeer

Date:- 24.5.25

વિચાર કરવો એ ખૂબ મુશ્કેલ છે જ નથી. એવો વિશ્વાસ વિશ્વાસો એ રાખવો જોઈએ છે.

S.58 આવા રાજા યુધિષ્ઠિરને મિડલે ઉપદેશ આપ્યો.

વિદુરજી બોલ્યા: હે રાજા! પૂર્વે કૈલાસ પાસે કૈલાસ ઉપર બોડો રહેતો હતો તેમનો રાજા યુધિષ્ઠિર જે રાજકાર્યમાં સલાહ વિચારો કરવા માટે મિડલ પાસે જઈને વિવેક કરીને જીવે છે એમ હવે તમારા ઉપર પણ એને રહસ્યના વિષયમાં કરી બાબ એવો કૈલાસ બનાવ્યો. એટલે કૈલાસ બનાવ્યો.

મિડલ બોલ્યા: પોતાનો જ વિચાર માત્રથી બધા જ સંકટો તો ચપ ટપતા શાંત થાય છે. હે રાજા! તમે પોતાનો મનુષ્ય રાજ્ય માં રહેલા દરિદ્રોનો વિચાર કરો, કે એને દરિદ્રો કેવી છે? અને કેટલા છે? કું કોણ છું? આ બાબત કેવું છે? મારા જીવનો કેવો પ્રભાવ છે? એ વિષયોનો તમારા મનમાં જે વિચાર કરો, એટલે તમને જરૂરિયાત મુદ્દાઓ (સોયાબીન - બુદ્ધિબળ) પ્રાપ્ત થશે. જ્યારે તમે વિચાર કરીને પોતાનો જે સ્વભાવ જે જાણ્યો, તો તમારે મન કુદરતી તમારા શરીરના દરવાજામાં કેટલા રાક્ષસ તમારું જીવન બરબાદ થશે. તમારું મન પોતાના જરૂરિયાત પ્રમાણે, તમે જિંદગીનું ઘર પોતાના મનપસંદ બુદ્ધિમત્તાને ઘરને બુદ્ધિ માં શાંત થશે. વિકારો જે તમારે જરૂરિયાત કરતાં જે પ્રાપ્ત થયેલું તમારું, મન પોતાના જીવનસાથીને રહેતો વિચાર તો બીજા પોતાના કરોડરજ્જુને લાગ્યા હશે. તમે પોતાનો વિચાર જે જાણ્યો. ત્યારે તમારે જરૂરિયાત જે દુઃખ થાય કોઈને તમારે કરવાનો પોતાનું જે જાણ્યો. ત્યારે તમારું મન જરૂરિયાત જે જાણ્યો. પછી તમારું મન જરૂરિયાત તો બુદ્ધિઓમાં કુદરતે જ નથી.

કેટલા જરૂરિયાતો પ્રમાણમાં જે અનુભવ થાય ત્યાં સુધી જરૂરિયાત વસ્તુઓનો ત્યાગ (મનમાં) કરવો જોઈએ. જ્યાં સુધી પોતાનું જરૂરિયાત જે ત્યાગ કરે ત્યાં સુધી જે મન જાણવું તે પોતાનો જરૂર છે, તેમ જ્યાં સુધી કેટલા જરૂરિયાત જે જરૂરિયાત કરે ત્યાં સુધી જરૂરિયાત જરૂરિયાતો તું જરૂરિયાત કરવાનો જાણવો જોઈએ. કે વિશ્વાસવાળો બુદ્ધિનો જ્ઞાન કેમાં જાણે જ્ઞાન માં જરૂરિયાત તો જરૂરિયાત જે ત્યાગ કરવામાં જાણે તો જે પુરુષોત્તમ પરમાત્મા ની પ્રાપ્તિ થાય છે. વિષયો નો થોડો ત્યાગ

Date:-

કરવાના પરમાત્મા મળતા નથી. પ્રભુ ચુકતા કર્યા તો લાખો ઘણાથી પણ પ્રભુ ચુકતા કરાવ્યા મળતો નથી, કેમકે અહંકાર અભાવ વસ્તુઓનો ત્યાગ કરવો જે રોગ રહે છે તે જ વધારે કેળવાય છે.

પોતાના અભાવજન્ય અર્થે અહંકાર અભાવ વસ્તુઓ ના ત્યાગ કરતાં અર્થમાં જેનો ત્યાગ પણ રાખે રાખેલું જે બોધમાં આવે તે જ પરમ પદ છે. અહંકાર ગ્રહણના બધા કારણોના પરંપરામાં રહ્યા જ્ઞાનના અંદર રહેવા અભાવમાત્ર અભાવમાં કલ્પનાથી જે ઉભા અહંકાર અભાવ વસ્તુઓને ચંચુપાત રીતે ત્યાગ કર્યા અને તે પણ મળ ના કારણે પણ ત્યાગના કરી બાબતોને કે વસ્તુના પૂર્વિત થયા છે તે જ પ્રગટ છે.

5.54 ચુકતુરાજ ને વિચાર પર અભાવમાં :-

મારા મુંબઈ પધારે ગયા પછી તે ચુકતુ રાજી પત્રિકા પેકેટમાં મૂકીને પોતાના બુદ્ધિબળ અભાવ વિચાર્યું. ચુકતુ બોલ્યો [ઉત્પાદ] કે પોતે ફોડ્યા છું? કે મેનુ પર્વત બધો અભાવ તે પર્વત મારો બધા. કે પૂર્વ બધા, કે ત્રિકાલ દેશ બધા અર્થ પોકો ના સંમતિ થી પદ્ધતિસર પણ 'કે રાખ છું' અભાવ ઉત્પાદરૂપ સંકેત બને બદલે જ રહ્યા દેશ મારો છે. એ સંકેત ને કારણે કે ત્યાગ દઉ છું. માટે કુદે રહ્યા દેશ મારો બધા.

આ કારણ, પણ અભાવ અભાવવાચકો દેવ છું અમે કે માનું છું પણ વિચાર કરતાં રહ્યા દેવ મા મારું, કારણ છે તે કે બધા. કેમકે જડ છે અભાવ અભાવ અને કે બોલતા છું. કે તે અભાવ કારણો કુદરતે બદલે મારા અભાવે અમે મારું, કારણ ને કોઈ સંબંધ બધા. જ મારું જડ છે તે કે બધા. બંધિર પણ જડ છે માટે તે પણ કે બધા, અભિપ્રાયો પણ જડ છે માટે તે પણ કે બધા. કર્મેન્દ્રિયો પણ મારા બધા. રહ્યા દેવ મા જે જે પદાર્થો છે તે બધું કે બધા જ. કેમકે કે બોલતા છું. કે ભોગો બધા અને ભોગો મારા બધા જ. રહ્યા અભાવેન્દ્રિયો પણ જડ છે અને ક્રિયા છે માટે તે પણ કે બધા અને તેઓ મારા પણ જડ બધા જ. આ અંગારકાય દોષના મુદ્દાઓ જે મળ છે તે પણ કે બધા કેમકે તે જડ છે. બુદ્ધિ, અહંકાર અને પણ કે બધા તેઓ મારા પણ બધા કેમકે તે મળ વડે કલ્પાયેલા છે. પણ ચારેય પડે બધા. અને રહે ચારણ પર મારા ને મળ બુદ્ધિ બધા ઇન્દ્રિયોનો મુદ્દાઓ આ કારણ મુદ્દાઓ કે બધા.

કુદે જે રોગ રહે તેનો વિચાર કરું તો અવશ્ય તો ત્યાગ સ્વરૂપ જ રહેવે પણ તે પ્રમાણ છે; માટે પ્રમાણ,

Date:-

પ્રમેય, પ્રમાણ એ બધા ત્રિપુટીના સંદર્ભ સ્વતંત્ર થયા છે અને ત્રિપુટી તો અજ્ઞાનના જ ત્રણ ભેદ છે; માટે જ્ઞાતા સ્વસંવેદ્યપ્રકાશ તરફ ફોકસ તો રહે એ પણ સ્વાત્મામાં પારમાર્થિક સ્પર્શ ન થયો, એમ જણાય છે. આ પ્રમાણે કુ અજ્ઞાનના જણાય એટલે સદાને વસ્તુઓનો ત્યાગ કર્યું છું કેમ કે મારામાં રહેનારા જે જે પદાર્થ રહ્યો છે તે કુ ખરા. અર્થનો ત્યાગ કરવા તો બધા જ્ઞેય પદાર્થ વિકલ્પાત્મક થયેલ દેખાતા જ સ્વભાવ વર્તે છે જે કુ છું! આ તો રહસ્યપૂર્ણ થયું. મને આત્માનો પરિચય. ઇચ્છા કાળ પણ ટકવા કરતાં કરવા એ બળ વધારે મજબૂત પડ્યો. આ કુ બંધ વિષયમાં સ્પર્શવાળો પરમાત્મા છું.

બુદ્ધિમાં હું, ઇન્દ્રિયમાં હું, દેહમાં, ચક્ષુમાં, બધે જ પ્રકાશરૂપે હું સુખ રૂપે પણ બધું સ્વસંવેદ્ય જ્ઞાનરૂપે જ્ઞાયકભાવે રહેલું જોવા છે, એમ અનુભવે રહેનારો જે પરમાત્મા છે તે કુ છું. કું આ વિષય જ્ઞેયત્વાદિરૂપ કુ, કુ જે જ્ઞેયત્વ-પ્રમેયત્વ વિષયોપણ જોવાયેલ રહ્યું છે, સ્વસંવેદ્ય વિકારમાં પણ હું પરમાત્મા જે તે જ્ઞાયક જ્ઞાનમાં રહેનારો છે, એમ જે અનુભવ કરનારો છે તે પણ સ્વસંવેદ્ય જ્ઞાનમાં રહેનારો છે, દેહમાં છે, ઇન્દ્રિયો પણ બધા અંગોપાંગ પર રહેલો છે, બુદ્ધિમાંથી સુખના જે સ્વસંવેદ્ય જ્ઞાનો થાય છે તે બધા જ્ઞાનોમાં સમાનરૂપે છે અને વિકલ્પાત્મક જ્ઞાનોમાં પણ જ્ઞાયક છે. તે પણ તે સ્વસંવેદ્ય પરિણામોમાં રહેનારો છે, દેહમાં છે, ઇન્દ્રિયો પણ બધા અંગોપાંગ પર રહેલો છે, બુદ્ધિમાંથી સુખના જે સ્વસંવેદ્ય જ્ઞાનો થાય છે તે બધા જ્ઞાનોમાં સમાનરૂપે રહેલો છે અને વિકલ્પાત્મક જ્ઞાન

Date:-

દેવકુમાર રાજા ચોરનો રંગાટ ના પ્રમુખોના ભોગવવો માં આવે છે. કુદે છે રમત ચાલે છે. રમા મળ તથા રાજાનું રમણિ કોકપણ રમવું ગયા. રમા મળ રમણે રાજાનું રમણિ જુદુ છે. તે બાજા માંથી તો પડ્યા તેમાં મારું કાંકણ બાજા પામવું નથી. વિમાનોના બારણે ઉભા થયેલા બારણાના બારણે બાજા રમેકના રમણીય દોલાના વિમાનોમાં પ્રવેશે છે.

અરે! હું ક્યાં ચૂકયો હું. મારા દુઃખ આશ્ચર્ય ક્યાં રમવા ગઈ, ભેલાનું કુદવું તે સંપૂર્ણ રીતે ભોગાઈ ચૂક્યું. રમણે ફેંકાવાનું કુદવું તે સંપૂર્ણ રીતે પ્રમાણ ગયું. જ્યાં મા જે કાંક દેખાય ભેલામાં રમાવે છે તેમાનું કાંકણ પડ્યા રમણીય છે જ નથી. મારામાં જોયેલાંચાનું મુખ, રમે મુખના પ્રદેશનું વિજ્ઞાનીચાનું મુખ, રમે મુખના પ્રદેશનો બાકીભાવેલુંથી કુંદાનાનો મુખ રમણે રમે મુખના ~~ના~~ પ્રદેશનો બાજા તથા રેખાચાનું મુખ રમે ભિન્ન જ્યાં બંનું રેખાનું બનેલું કાંકણ નથી.

જે રમા રમણીય છે તે ભોગાઈ બાકીમાં જ છે. હું તો ચૂપ જ મારે પ્રદેશ ચાલો કુંદો. કુદે હું મારા પર પ્રદેશનો હું, રમે રમવું ચાલું. રમા રમણીયનું બાકીમાં રમણીયતા માં રમાવે છે તો કુદે રાજા કોનો ફરવો? રમા માં મોક્ષ પામવો? શું મેળવું, શું ફરવું કદાં રહેવું રમણે કદાં જેવું. રમેનો રંગાટ જ નથી. રમાવા રમણીય રમણીયતાનું ભોગવાનું રમણીયતા જ રમા બાકીમાં રમે જોવાલાયક છે. હું રમણીય પંચમાંના રમણિ ભવ્યોના રહિત રમણીય! હું તને વારંવાર પ્રણામ કરું છું. હે સુંદર! તું મારો ભોગા માં રમાવો! અરે! હું ભૂલ પ્રણામ થયો હતું. જે મે ચકાસ્યું તે સંપૂર્ણ રમણે બારીકાર ચકાસ્યું છે. હું કે રંગાટ વિનાનો હતું રમણે રમણિ ચાલ્યા પર જ પ્રકટ થયો હતું. તેને જ પ્રણામ કરું છું. રમાસક્તિ વિનાનો કોઈને ઘરે વિમલોના રહિત વિમાનોમાં રમણે સુખપ્રાપ્તિમાં ના જેમ ઉમાંકાંક્ષાના મુકત થઈને વિચરવા પ્રદેશનો હું. કુદે રંગાટમુખ જ રહિત કોઈના ઘરે જે માં જ્યાં માં રમણીયોનું કુદંક જ નથી, રેવા રમાવા માં જ સમયુર પ્રણામ રહ્યો હું કુદે જ્યારે પડ્યા મને વિમાનમાં બાજા રેમ નથી.

5-60 ચૂપ્રભુ રાજાએ કહે પડ્યા ચૂપ કરેલું વિરંગા રમાવાડ્યા.
પરિવાર ભોગવ્યા: હે રાજા! અર્ધોત્તમ પદને પામેલો

Lakeer

તે રાજા રંગાટ રીતિરાજોના બાજા રમણ રમણીયપણે રહ્યો.

Date:-

એ રાજ દરરોજ સિદ્ધરાજ કાર્યો કરતો કિંતુ કુર્ય કે શોક, કોઇ
પણ સ્થિતિ રહેવાને પરદેશ ઉદાર અને ગંભીર સ્વભાવવાળો કોલાપુર
અને સિદ્ધરાજ રહેતાં રાજાઓ પુરુષાવાળા રમાભાથી શોભવા
લાગ્યો. પ્રધાનનું જેવાં સૌભાગ્યમાં પહેલાં એક બાળક
કુદરત ૪ છે' એવો સિદ્ધરાજ કુંવાળો ત્યારે સુખદુઃખમાં સ્થિર
પ્રદેશના એ રાજા પુરુષોત્તમ પ્રધાનો શોભવા લાગી. વચ્ચે
સમજેલો અને સૌભાગ્યમાં એવેલા પ્રધાનો કોલાપુર ત્યારે પુરુષ
પ્રદેશો એ રાજ વિસ્તાર કરતાં, રાજ્યનાં સુખ ભોગવતાં, ઉમા
રહેતાં, રાજમાં, દેશમાં અને રાજા પક્ષ નિર્દેશ સમાજમાં
રહેવા જેવો રહેતા લાગ્યો. કોઇ જેવાં સ્વાસ્થિત નહીં રાખતાં
કોઇક વખતે સુખના રાજ્ય કરતાં બતાવો રહ્યો. અને ત્યારનાં
કોઇમાં તેને કોઇ રોગ પડ્યા થયો નહીં.

પણ તે રાજ એ કુ ગામનો બેય ઓશ હોય
એ પ્રદેશમાં રાજાકારને ત્યારે પ્રદેશમાં જ પુત્રો કર્યો,
કે જે પ્રદેશમાં જાતનાં સ્થિર-પુત્રોનું અધિકાર છે. અને
કારણોમાં પડ્યા કારણરૂપ છે. તિર્મેર, અને રાજપુરુષો સર્વોચ્ચ
રાજકર જગાવામાં રમાવવાને ત્યારે શોકરહિત થયેલો અને
જેમાં અધિક વિકાસોના સ્થિર કરતાં પુત્રો થયેલો એ મહાત્મા
રાજા જેમ ઘડો ફરી જેવાં દયાકારો મહાકારાના સ્થાને જેકરમ
પ્રદેશ થયા છે તેમ સ્થિર, સુખમ અને કારણો એ રાજા રાજારનો
ભંગ થતાં પ્રદેશમાં સ્થાને એકરમ પ્રદેશ ગયો.

S.G1 પ્રિયા - સુખદુઃ સંવાદ -

પ્રિયારૂપ બોલ્યાં: કે રાજ! તમે પડ્યા એ રોજે
રાજ્યવ્યવહારના કારણો પાપોનો ભાર કરતાં, જેમાં કોલાપુર
માટે શોકના સ્થિર અનુ થાય, અને સુખ-દુઃખ અધિક ક્રમોનો
એ સ્થિર અવસ્થિતિમાં પ્રદેશને પુરુષ થયો. તમે રાજપુરુષ
વિસ્તાર તે અમાત્યોમાં કરી કુરાજે તેમનો કે ઉપદેશ આપીને
તે પડ્યા કરો. અને કર્તવ્ય મળે એક સમાધાનવાળું
રાખો.

રાજ બોલ્યાં: મળ કર્તવ્ય સમાધાનવાળું કેવા
રોજે થાય તે જણાવો.

પ્રિયારૂપ બોલ્યાં: કે રાજ! રાજ્યવ્યવહાર પુરુષ
પ્રદેશમાં તે સુખદુઃખમાં પડ્યાં સ્થિર જાતનાં રાજકીર્તિ તો અમાત્ય
સંવાદ સાંભળો.

Lakeer

Date:-

'પરિહ' નામનો પારધી (શિકારી) હોવાનો એક રાજકુમા-
રે રાજ એકવાર રાજસભાને ઘણા વિલંબ પછી એકાંતમાં
જોવાનું મન થયું. ત્યાં જતાં રસ્તામાં પડેલાં સુકાયેલાં પાંદડાંનું
જે અથડાવા કારણ કુમાર ચાલી રહ્યો હતો ત્યારે ચાલતાં ચરણોની ધૂળથી
ઢંકાયેલાં કરણની ધૂળિયાળ અને ઠંડીવાળાં અનુકૂળ થાળને
પામ્યા. ધર્યો. સુખદુઃખ આદિ દ્વંદ્વોના ત્યાગ અભ્યાસયોગ રહિત
ઉપદેશો ગોચર મળ્યા, રાગદ્વેષ વિનાનો અને ત્યાગને અભિમુખ
બુદ્ધિવાળો એ રાજ પ્રવર્તમાન થયો. મુકામસ્થાનો જેમ વિચરતા
કરતો એ પક્ષિક રાજ ચૂરણ નાં મઠને પડોશમાં.

જે પ્રકારનાં બોલવાનું ન હોય તે બોલવું
કોઈને ગમે પૂછવું અને મુખેથી બોલવું અનુકૂળ થયેલું
એ બંને રાજાઓએ પોતે પોતાનાં જુદા જુદા કોઈને ગમે પ્રકાર
ના પૂછવું કરી. અરે! એમણે મળી પરિક્રમા કર્મ કરીને થયું કરી.
ચાંદીનાં કરી અનુકૂળ નાં સમાગમને કારણે રાજાઓ એકાંતને
અનુકૂળ પર બેસી અને પરસ્પર પૂછવું લાગે પોતપોતાને માં શોભા
થયાને? કલ્યાણકારી વિનોદવાળા પૂર્વજ થયાને? મહાત્માઓનો
સમાગમ મોક્ષસુખના પૂર્વનિમિત્ત જેવો છે.

S. 62 બેઠાં પછી કુમારના કુશળના વિનોદ સમાધિ જ રહે છે:-

પરિહ બોલ્યો: કુમાર! આપ સંસારરૂપી જાનમાં જે
જે રાજ કુટુંબમાં રાજાને છે તે તે અર્થકામ વિશ્વાસપૂર્વક વિચારીને
તો કુશળને થયા છે. આપણે જે કુશળને પૂછવું પડ્યું. સમાધિ
કે જે રાજના રાંકડાઓથી રહિત છે, પરમ શાંતિ જું રાજાના છે
રાજાનાં દુઃખોનાં ઉપશમરૂપ છે અને સંસાર સંબંધના સુખો
કરતાં રાજાનાં જોઈએ છે તેને તમે કરો છો તો?

ચૂરણ્યુએ કહ્યું: હે મહારાજ! આપે કહ્યું તે સમાધિ
શું પદાર્થ છે અને મને કહો. જે વાચકોને પુરુષ કોણ છે તે
બોલના રહેતાં રાજાના વિલંબકાર કરતાં પડ્યા સમાધિ વિનાનો
કેવાને રહે છે? જે મહાત્મા પડ્યા સમાધિ વિનાનો રહે તો
તે ~~કોણ~~ વાચકોને જે કોણ કહેવાય? જેઓ વિશ્વ રાજાનુકૂળ
વિશ્વાસવાળા અને રાજાત્મવાદમાં વિપક્ષવાળા કોણ છે.
તેઓ ત્યારે જગતની ક્રિયાઓ કરતાં કોણ, તો પણ સમાધિ
વાળા જ છે. પ્રકારના વાદને અનુમોદિત કરતાં કરતાં
પડ્યા જેનું ચિત્ત શોભા પામ્યું જે ન કોણ, તેને સમાધિ શું
કામનો છે? અને કેવો છે? પ્રકારે રાજાઓ તો બોલ્યા

Lakeer

Date:-

બાજુમાં રહેનારા જે વ્યવહાર કે વ્યવહાર હોય તે જ સમાધિ કહેવાય છે. કૂવા પહેલાં બેસીને વિચાર કરેલું હોય તે સમાધિ નથી. મેં તો બોધ કરીને વિચાર્યું જ અનુસંધાન કરતો, પરંતુ પુષ્પ વાળા વિના તો વ્યવહારનું (પુરુષ) તો જે બોધ કે ક્રિયા બુદ્ધિ કોણ તોને જ વ્યવહાર પુરુષો સમાધિ કહે છે. ક્રોધ ક્રિયાળ, ખાવું-પીવું ક્રિયાળ, સુખ-દુઃખાદિ ક્રિયાઓ તે જ અનુસરણારા અને મિત્ર વગ પક્ષ રહેનારા જે ક્રિયા બુદ્ધિ કોણ તોને જ વ્યવહાર પુરુષો સમાધિ કહે છે. ક્રિયા ક્રિયાળ, ચાલવાવાળું દરેક જે પ્રારબ્ધ પ્રયોગ અને 'આ વ્યવહાર છે આ બુદ્ધિ છે' એવા વ્યાવહારિકભાવના રહિત પ્રયોગ માત્ર જે પરિપૂર્ણ સ્થિતિ તે જ સમાધિ કહેવાય. મકાનમાં પુરુષ જું મળ વ્યવહાર માંડીને બેઠા વ્યવહાર ભોગવાઈ જાય છે, વ્યવહાર જે તે પુરુષને એક-દાવ સમાધિ રહેવાય જ કરે છે. વ્યવહારના સમાધિ કરી પણ કુદરત બગડ્યા. વ્યવહાર નિરંતર અનુસંધાન રહ્યા જ કરે એ જ સમાધિ છે. અને તે સમાધિ વ્યવહારને એક વાર પ્રયોગ પાછી મૂકતા જ નથી. વ્યવહારના પુરુષાકારવૃત્તિ દિવેદ્વૈતવાદ રહ્યા. પુરુષ વ્યવહાર જાય ત્યાં વ્યવહારકાર સાથે ક્રિયા જ પાછળ નથી. વ્યવહારના પુરુષ કદાચિત પણ રાગદ્વેષ રહિતો નથી. તે પોતાના સ્વાર્થને કદાચિત પણ ભૂલવા જ નથી. વ્યવહારના પુરુષ પોતે નિશ્ચિત કરેલા સૈદ્ધાંતને ભૂલ્યા જ નથી.

આવાને ક્રિયાકાંડ રહિત સૈદ્ધાંતનું રહસ્ય નિરંતર રહ્યા જ કરે છે. જેમ કોઈ પણ પદાર્થ પ્રકાશવાર થવાનો નથી, તેમ આવાને કોઈકાળ સ્વાર્થનાં અનુસંધાન ક્રિયાનો પ્રારબ્ધ થવાનો નથી. સ્વાર્થવાળા પુરુષ સ્વાર્થનાં અનુ-સંધાનરૂપને સમાધિ ક્રિયાનો કોળો જ નથી.

હું વર્ષો સ્વાર્થનાં અનુસંધાનવાળો જ છું, વર્ષો નિર્ધાર જ છું, અને વર્ષો સ્વાર્થ મળવાળો જ છું. માટે વર્ષો સમાધિવાળો જ છું. મારા સમાધિને કોણ તોડવા શકે એમ છે? અને સમાધિ બુદ્ધે જ કેમ? કેમકે મારો સમાધિ સ્વાર્થસ્વરૂપ જ સ્વાભાવિક છે, માટે તે વર્ષો એક-દાવો જ રહેવાનો છે. કે સ્વામિ! મારે મારું મન જરા સમાધિ ક્રિયાનું રહેવું નથી. જી મહારાજ! એમ કહ્યાં કોણે મારું મન વર્ષો નિર્ધારપણ જ છે. અને જે સ્વાર્થસ્વરૂપ ક્રિયા(

Date:-

બીજો કોઈ પદાર્થ જે કુંવાને ભરેલો 'મન જ નથી' એમ દેખાતું હોય તો મન જ કુંવાના મને સમાધિ પડ્યા બરોબર. આત્મા જે સર્વમાં વ્યાપક છે, સર્વ કાળમાં છે, સર્વદેશ છે અને સર્વ પુરાણો છે; તો એવા અખંડ સ્વાનંદસ્વરૂપમાં સમાધિસ્થ કોણ તો પડ્યા રહું કહેવાય અને સમાધિ કોણ તો પડ્યા રહું કહેવાય? પ્રેક્ટીકલ વિભાગોના વધિત પ્રદેશમાં અને અવ્યક્ત સમયો વાળા મકાનમાં પુરુષો સર્વદા સમાધિવાળા જ હોય છે.

એટલા માટે આ બધાયે સમાધિવાળાઓ છે અને આ બધાયે સમાધિ વિભાગો છે એવા પુરાવા તો બોલવાનો મોટ સંભળવાનો જ નથી.

S. 63 યુવકે પોતાના પરમ જિજ્ઞાસુનું વિચાર જ વર્ણિત કર્યું.

પરોક્ષ બોલ્યા: કે યુવકરાજ! કે તમારા પરોક્ષ કરી યુવકનો કે. તમે પરમપદ તો પામ્ય યુવકો હો અને તમે અવ્યક્ત સ્વાનંદાવસ્થાના અંતઃકરણાવસ્થા કોલાહલ પૂર્ણ રંગ ફિલ્મ જોયો હો. તમે અખંડ પુરુષ જ્ઞાન પૂર્ણ, બ્રહ્મવિદ્યાના કિરણ પ્રકાશ પ્રકાશનાવાળા કોલાહલ અને મધુરતાના જોયો હો.

તમે અહોરાત્ર બધા અંતરંગ વિભાગો માં સમાધિ વિભાગ દેખાયો હો. તમને કોઈ વિભાગ પર કુંવે રહ્યા રહ્યો નથી. ચાર જો પ્રકારનો વિભાગ પુરાવે તેના વિદ્યાર્થિ તે પર પામેલા તમે પોતાના મોટા બુદ્ધિબળે 'આ અહોરાત્ર જોવાનું જ્ઞાન અખંડ પુરુષ માં જ છે.' એમ મનાયો હો. તમે અહોરાત્ર પ્રકાશનાવાળા વધિત પ્રકાશનાના પ્રકાર પ્રકાશ પામ્યા હો. તમને પ્રકાશમાં જોવા વિદ્યાર્થિ મળ્યા છે જે કયારેય ખાલી પડ્યો નથી.

યુવક બોલ્યા: કે મુનિ! જેને પ્રકાશે ગુફા કરવા જોઈએ પ્રાણને જોવા કોઈ વસ્તુ જ નથી. જે કોણ આ દ્રશ્ય જોવામાં આવે છે, તે અહોરાત્ર કોણ નથી જ, મિથ્યા છે. કોઈ પદાર્થ ગુફા કરવા જેવા છે એવાનો જોવા નથી. જેનું ગુફા કરાય તેવો પદાર્થ પ્રાણ. અહીં તો મુળે કશું જ ગુફા કરવા નથી તો પછી ત્યાગ કોણે પ્રાણ?

પ્રપંચાત્મક પદાર્થો માં પડ્યા ચારું વસ્તુ ત્યાગવું બધા કોઈ વિચારમાં જે જેવું પદાર્થ જોઈએ પ્રાણ તેવો ત્યાગ છે. તેમાં તે બાબતે પડ્યા મનના નિર્ણયો માત્ર જ કલ્પના જ છે.

Lakeer

બીજા સમજ પુરુષે કોઈ વસ્તુ કે વ્યક્તિનો ત્યાગ-સમજ

Date:-

કરતા જ નથી. કારણ કે ઘરમાં જે નિંદા ચર્ચા થાય છે તે રાગથી કે દ્વેષથી જ થાય છે. જે વસ્તુમાં રોગ જ નથી. કે. વસ્તુમાં તો ક્યાંક પ્રશંસામાં જ અનુરાગ હોય છે એમ કહી શકાય. વાસ્તવમાં સંસાર માં કોઈ રાગ જ નથી. આપણા ગ્રંથમાં પદાર્થ કહ્યો છે પરંતુ વસ્તુનું કોઈ પ્રયોજન નથી. હું કહું છું રાગ જેવું કે મનુષ્ય પદાર્થમાં રાગ દેખાય છે પણ દિવ્યદેહમાં વિષયનો દિવ્યદેહ પણ જોઈને રાગ થાય છે, તો એને ઉપમા આપી છે. એને જોયા જ કરે, તો દિવ્યદેહનું જે વર્ણન શુભમાટે કરેલું કહેવામાં આવ્યું છે.

S. 64 આશ્ચર્યરૂપ દુઃખોની મુક્તિ થવાનો ઉપાય :-

વીરપુરુષોએ કહ્યું કે આ સંસારને મુક્ત કરવો પરંતુ જે પોતે રાગ દ્વેષના જોગવાઈઓ જેણે જોયા છે એવા પદાર્થનો વિચાર કરી પ્રચાર કરી પ્રસાર કરી ઉપદેશ પણ આપ્યો. આપણા જ્ઞાની પુરુષો જે કે જે જોયા છે તે જોયાનું વિચાર અનુસંધાન રાખવું જેનું નામ સમાધાન છે જેણે તે જોયા છે એવા પદાર્થો પણ જોયા છે એમ જોયાવાળા છે. તે એમ સંભળાવ્યું. તો કોઈ જોયા વિષયનું જે મનન કરતો જોયા જ્ઞાન ના દેખ્યા કરતો એમ જોયા જ્ઞાને જોયામાં જોગ થાય.

જે મુખ્ય વિષય લેવાનો છે તો વિચાર કરે, જોયા વિષયના જોયાંકારમાં રહિત રહે જેણે જોયા જોયામાં જે અનુસંધાન જોઈ કરે, તે મુખ્ય પુરુષને મનના રોગો કોઈ જોડાણ કરી શકતા નથી. જેણે પુરુષ ત્રિવિધ માં ઉપર ઉપરના રાગદ્વેષ કોઈપણ તોડવા તે કોઈને ના ગોઠવ્યા નથી.

જ્ઞાનના વિષયમાં બોલાય કે વાપરવા કે જોવા કોઈ જોડાણ જ નથી, કોઈ જ્ઞાનનું વિષય બહુ બહાર કોઈનો ભોગવટો ચૂકે અનુસંધાન અનુકૂળ રહિત જે કોઈ છે, જૈન જોવાવાળો મનુષ્ય પોતાના જ્ઞાનનું મરણ કરવા દુઃખ થવા નથી તેમ જેણે 'આ જોયા જોવાનું જોવા જોવાયેલું જે છે.' એમ બોલ્યું કોઈ, તે વિષય દુઃખ થવું નથી.

આ જોયાનું જોયા માટે જે છે એમ બોલ્યું એને જે જોવાયું વિષયોને પામેલા જોયાકારને મરણ જોવા નું જોયાનું છે. જ્યારે 'આ જોયા છે' એમ બોલ્યામાં જોયે ત્યારે જે જોયા બોલ્યા પામે છે તે જોયે જોયાનું આ જોયા જોયા જે છે એમ બોલ્યામાં જોયે ત્યારે જે જોયા

Date:-

તો પૂરો આરોપણ ગણાય છે. જૈન ધર્મના જે ૨૪ તીર્થંકરો થયા તેમાં ૨૩ તીર્થંકરો ક્ષત્રિય કુળમાં જન્મ્યા હતા. ફક્ત ૨૨મા તીર્થંકર નેમિનાથ યાદવકુળમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા સમુદ્રવિજય યાદવકુળના રાજા હતા. તેમના ભાઈ વાસુદેવ કૃષ્ણ હતા. તેમના પિતા સમુદ્રવિજય અને કૃષ્ણ વાસુદેવ બંને ચચેરા ભાઈ હતા. આમ નેમિનાથ યાદવકુળમાં જન્મ્યા હતા. તેમના લગ્ન રાજીમતી સાથે નક્કી થયા હતા. પરંતુ લગ્ન પહેલાં જ તેમને વૈરાગ્ય આવ્યો અને તેમણે દીક્ષા લઈ લીધી. આમ તેમણે લગ્ન કર્યા નહોતા. તેમણે દીક્ષા લીધી હતી. તેમણે ૫૪,૦૦૦ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવ્યું હતું. તેમણે ૫૪,૦૦૦ વર્ષમાંથી ૩૦૦ વર્ષ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહ્યા હતા. ૭૦૦ વર્ષ છદ્મસ્થ અવસ્થામાં રહ્યા હતા. ૫૪,૦૦૦ વર્ષમાંથી ૧૦૦૦ વર્ષ ઓછા કરીએ તો ૫૩,૦૦૦ વર્ષ તેમણે કેવળજ્ઞાની અવસ્થામાં વિતાવ્યા હતા. તેમણે ૫૩,૦૦૦ વર્ષ સુધી કેવળજ્ઞાની અવસ્થામાં રહીને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ૫૩,૦૦૦ વર્ષ સુધી ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ૫૩,૦૦૦ વર્ષ સુધી ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો.

તેમણે પોતાના જીવનમાં ઘણા બધા લોકોને દીક્ષા આપી હતી. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો.

તેમણે પોતાના જીવનમાં ઘણા બધા લોકોને દીક્ષા આપી હતી. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. તેમણે ઘણા બધા લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો.

Lakeer

Date:-

ફિરાક! જો મુઠ્ઠીઓને દૂર કરીને અંધકારને ઘેરી વાળવામાં આવે, તો અંધારામાં જ આત્માનું રક્ષણ થાય છે. માત્ર બંધ રહેલી આત્મશક્તિ જ તો ફેંકી દઈ અંધકાર ને દૂર વાળવામાં આવે તો પ્રકાશમાં જ આત્માનાં ગોપિત બધાં માર્ગ સ્પષ્ટતા પ્રગટ થાય છે. જો કંઈ તે પકડી રાખવાં કે મારાં કેટલાં આત્મા ગણવામાં આવે, તો અંધારામાં જ દિવ્યાનંદ પરમાત્માને જગાવવાનો માર્ગ મળે છે.

અંધકાર દૂર કરવા માટે જ આત્માનું અવતરણ થયું છે. અંધકાર જગાવવા માટે નિરાનંદ માં ગોપિત થવાથી જે નિર્દિષ્ટ અવસ્થા પ્રગટ થાય છે તે અપૂરતાની સ્થિતિ છે. અને તેનું જ પૂરાવાથી કેવળ કષ્ટ જોઈએ. એ અવસ્થા પાર્થ પાસે પાછી ફરી આવતાં આત્મશક્તિ જાગવાથી જો કેટલાં ફેરફાર થતાં નથી, તો એ સ્થિરતાને પૂર્ણ કહેવાને બદલે અપૂર્ણતા જ કહે એમ કહી શકાય છે, કે જે અપૂર્ણતા (અપૂરતાપણાની સ્થિતિ) કેવળ મહાપ્રેમવાળા માં પૂરાવાની કળાવું છે. આવા કેવળ સ્થિરતાને બદલે નિષ્ક્રિયતા અંધકાર માં સ્થિરતા આવતાં નથી. માત્ર બંધ રહેલ અંધકાર તો સ્થિરતા માટે સ્થિરતાવાળી સહાયક પદાર્થોના અંદર પ્રકાશમાં આવતાં પ્રકાશ ને જોઈ શકે એમ નથી. તે કેવળ કૃદરતમાં જે અનુભવમાં આવે છે. અને તેના તરફ તો કોઈ જો અનુકૂળ છે.

આત્માનું પરિચયિક કેવળ અનુભવ કિયા જેવું નથી. બાહ્ય પ્રકાશ જેવું છે, એમ તે અંધકારનું જેવું છે. તે અંધ કિયામાં પરમાત્મા નું જ કેવળ છે. જ્યારે ક્રિયા કિયામાં માંથી કેવળ પ્રકાશ પ્રાપ્ત આત્મામાંથી અંધકાર થઈ નિષ્ક્રિયતા રહે, ત્યારે જ્યાં જગતનો અંધકારમય અને અપૂર્ણતાપણાથી જ્યોતિઓ જ્યોતિ તે પ્રકાશ, જ્યોતિઓ અને પરમાત્મામાંથી કિંવા અપૂર્ણ અનુભવમાં જ્યારે છે. એમાં કોઈ પ્રકાર નો ફેરફારપણું.

એ પ્રમાણે જોતાં મૂર્તિમાં આત્મા નો અનુભવ થતાં તે પહેલાં પોતાના મૂર્તિમાં કિયાઓની ક્રિયા અને નો અપૂર્ણતા કિયાશ થાય છે. તે પહેલાં કોઈ મૂર્તિમાં આવા કિયા જ પરમ પુરુષાર્થરૂપ આત્માનો સર્વદા પૂર્ણરૂપે અનુભવ થાય છે. અને તે પહેલાં આવા મૂર્તિમાં આમાંથી ના તથા ફેરમાંથી થતાં તે બંનેના પક્ષ આત્મા પર જોવાયું પરમાત્માના અંધ ફેરફારપણું જ થાય છે. પરમાત્માના અંધનું

Lakeer

Date:-

એ કોઈ રાગદ્વેષ કરતા નથી. મહાત્માઓની પણ આવી શક્તિ નથી.

S.65 વશિષ્ઠજી બોલ્યા: હે રામ! અજ્ઞાની તથા જ્ઞાનીનો ભેદ
66 કરીને અને જગત જ જગતે કારણ થાય છે એ વાતનું અવલોકન
67 કરવામાં આવે તો અજ્ઞાનરૂપ દુઃખ અવશ્ય પ્રાપ્ત થયું છે. જ્યારે અજ્ઞાની દેહ ને કરતો ક્રિયાવાન જ દુઃખમાં જ પડ્યો રહે છે.

પરંતુ જ્ઞાનમાં અજ્ઞાનક્રિયા જ બંધન પામે છે. જ્યારે પણ અજ્ઞાનક્રિયા થાય તો કોઈ નિમિત્ત પામીને છે. અનેક પ્રાણીઓ બંધનમાં રહીને સંસારમાંથી તરવા માટે જ્ઞાનવિજ્ઞાનમાં કોશગતિ થયા. વિદેહી પુરુષ તો તેમને દૂરથી જોયા જ કરે છે. પોતાનાં સ્વરૂપ મહાન વૈભવમાં જ રહીને અને દેહ પર થયેલાં મહાત્માઓ દેહને દૂરથી જ જુએ છે. મહાત્મા કોમ પાસે તેમનાં વૈભવનું શું કાંઈ મહત્વ હોય? પરમાત્મામાં જાગ્રત રહીને કોઈ રાગદ્વેષ નથી. પરમાત્મા શરીરોને પોતામાં ધારણ કરે છે, તોપણ તે શરીરો પરમાત્માને શું સ્પર્શ થાય?

દેહનાં અને જ્ઞાનમાં જ્ઞેયનાં જ્ઞાનનાં જ્ઞાનક્રિયા જ વિશ્વના સુખદુઃખના વર્ષાદિ પૂર્વિકમો કરાવે છે. જ્ઞાનમાં જ્યારે શરીર પ્રારબ્ધને લીધે શરીરનાં સુખદુઃખો જ્ઞાનમાં જોવામાં આવે છે. જ્ઞાનમાં જોવામાં આવતાં શરીરો સત્ પદાર્થના અને અસત્ પદાર્થથી પરેનું અનિર્વચનીય જ છે. જ્ઞાનીના ચાર્યે ક્રિયાવાન સંબંધ પામેલાં પ્રારબ્ધવાળા શરીર વર્ષાદિ કૂટાઈ જાય તોપણ તેના જ્ઞાનમાં કોઈ ક્ષતિ થતી નથી. જ્ઞાનમાંના પાત્રે રહેલાનાં સંબંધને પામેલાં જ્ઞાન દેહમાંથી ગાંઠ, ગોઠ વર્ષાદિ ઉત્પન્ન થાય છે. દૌલત્વ અવશ્ય છે, અને શરીર જડ છે; માટે જ્ઞાનીને પણ સુખ-દુઃખ નથી તેમ શરીરને પણ સુખદુઃખાદિ નથી. જે કોઈ સુખ-દુઃખાદિ થાય છે તે જ્ઞાનનું અજ્ઞાનીપણાને જ જ્ઞાન થાય છે, માટે અજ્ઞાનીપણું નષ્ટ થઈ જાય તો કોઈ પીડા નથી. જ્ઞાનપદ્ધો જ્ઞાનમાં રૂઢ જ છે. જ્ઞાની પુરુષ જ્ઞાન સંસારને જેવો દેખે છે તેવો જ સાચો માને છે, અને અજ્ઞાની જ્ઞાન સંસારને જેવો દેખે છે તેને તેવો માનવો જ નથી. જ્ઞાની તો સંસારને બધી તેની વસ્તિવકતા જ્ઞાનમાં જ સાચો માને છે.

જ્ઞાનસ્થિતિવાળા પુરુષોનાં મનવચનનો અજ્ઞાનનાં વિષયો સાથે જે સંબંધ થાય છે તે જ્ઞાનનાં જ્ઞાનિમાનવચનો

Date:- 26-5-25

જો થાય છે. જ્યારે બન્ને ઈચ્છા જો સંબંધ વાસ્તવિક રંગ લઈ લિયા જો છે જેમ જરા મા પથરો કે વાકડુ. દૈવિક્ય સર્જન એકજ છે, સર્જન પુરુષ જ છે બન્ને સર્જન વિષયોમાં જા સંબંધ થા રહિત જ છે. જેનું કશું ચાકાર થઈ જેનું, બન્ને પક્ષોનાં વાત વિષયોમાં સંબંધોનાં ફેરફાર થવો સ્વાભાવિક છે જ બની. જેમ જોવાય પુરુષ ના કોઈ ઈચ્છા પક્ષ બાળકોના ખરો થઈ ગયા છે તેમ જ્યા વિશ્વકર્તા સંસાર પુરુષ બની કોઈ ઈચ્છા પક્ષ જ્યારે બાળકો ખરો થઈ ગયો છે.

જ્યારે દુઃખ જો સંબંધ પુરુષ બની કોઈ ઈચ્છા પક્ષ મા થઈ ગયો તેવા વિષયોમાં થાય છે જ્યારે જ્યારે કોઈ ઈચ્છા પક્ષ મા થઈ ગયો તેવા વિષયોમાં જોવાય છે. જ્યારે જો જ્યારે જોવાય સંબંધ વાસ્તવિક રંગ લિયા જો છે. જ્યારે જો જ્યારે જોવાય રહિત રહે તો તે દુઃખ જા દુઃખો થી છોડાવો નથી. જ્યારે પોતામાં દુઃખોમાંથી બાળક જા દુઃખ જા દુઃખો જ બની જોવા થઈ જ્યારે જ્યારે જ્યારે બાળક જો તે બાળક જો વાસ્તવ જો પુરુષ જ છે. જ્યારે, દુઃખ કર્તાઓ જ્યારે મળ પરસ્પર જા ~~જ્યારે~~ જ્યારે જોવાય કોઈ, તો પક્ષ જો જ્યારે જ્યારે જોવાય રહિત રહે તો તેમાંથી કોઈને કોઈ જા પક્ષ દુઃખ થતું નથી.

કૈકેયી! સંસાર મા જ્યારે પ્રાણીઓએ જ્યારે જા જ્યારે જોવાય જા જ મરણ, જન્મ, વય માંદગી જુદા જા બનેલ છે. જે બધા જ્યારે જા જ્યારે જોવાય કોઈ તે સંસાર મા કુદરતે જ્યારે જ્યારે જ્યાર

Date:-

ઋષિપત્નિ અરુંધતીના મનના ક્રિયાયોગ રહિત થયેલો પુરુષ ગાંઠ જેવો છે એવું કહું છું' એવું સ્વાભિમાન ઘારણ કરીને પુષ્કલ-લાલ મનરૂપ કેરડો લેવું ફેર અંતરરૂપ પાત્રમાં પડવું જ પુષ્કળ કે લાલ મનરૂપ નકામી ફરો લેવું શોધ ફેર પાત્રમાં નકામી. દેહ કરી પડ્યા શોધ કર્મનો કર્તા દેખે જ નહીં. મન કર્મો કરવું કોરા પડ્યા જે સંચારિત ના રહિત ફોરા તો તે અકર્તા જેવું જરૂરે. કેમકે સંચારિત ના રહિત રહેનારા મનને કર્મો બાંધ્યું માંગવા પડ્યા નથી.

પ્રારબ્ધમાં બાંધેલું મળવાનો પુરુષ ભોગવવું મન સંચાર અરૂપ કર્મના સંચારિત ના રહિત કોળાને તોડે, શરીર ના બુદ્ધકુલ્યા ઘાટ તો પડ્યા જેવાં પાત્રને ભોગવો નથી. અને શરીર ના સંવલ્કોષ ઘાટ તો પડ્યા જેવાં પુષ્કળને ભોગવો નથી. કેમમાં માટે શરીરના સંચારે જેવાંક્ષ ક્રિયાલાયક સંચારી વસ્તુઓને તથા સંક્ષાના ક્રિયાઓને મનરૂપ બરફ શરીર શે જે સંક્ષાના વસ્તુઓ અને ક્રિયાઓનો ત્યાગ કરવાનો મુખ્ય કેપાદક છે એમ ઇંગ્લાક કરીને જેને મનરૂપી, ચિત્ત ના ત્યાગ કહ્યા જોઈએ.

ગીતા પાસેનું સંચારના સંચારિત ના મેલરૂપ સંચારિત રહિત થયેલું અને સંચારિતના સંક્ષા જેવા સંસ્કારવાળું કેમમન મળ સંક્ષાના સંચારિત પદાર્થોરૂપ મનરો પર રહિત સંક્ષા પ્રારબ્ધમાં મનરો જે સંક્ષરૂપ થઈ ગયા છે.

5.65 સંચારિતને શરીરના કેપાદક ક્રિયાઓ ત્યાંના અને ત્યાંના સંચારિત.

રામ બોલ્યા! કે મુનીશ્વર! મનુષ્યોને કેરો એવું કયા પુકારનો ત્યાગ ત્યાંના સંચારે છે? તે કુમ શરીરો? એવું કયો ત્યાંના મનુષ્યોને બોજ સંચારનારો છે?

વસિષ્ઠજી બોલ્યા: કે રામ! દેહ જ્યારે સંચારના જે પ્રારબ્ધ ની સંચારના ત્રિવિધ સંચારનારા છે. તેમનાં પ્રારબ્ધ ત્રિવિધકર્મોનો ત્રિવિધ તથી કરનો દેહમાં જે સંચારપ્રારબ્ધ તો ત્રિવિધ શરીરના સંચારે જે સંક્ષાના ત્યાંના કારણરૂપ કહેવામાં સંચારે છે.

'આ સંક્ષાનું સંચારના જ છે માટે કે કોણ ઇચ્છાકરૂ

Date:-

પ્રેમને કોને કહેવાય ? ઈચ્છા કે ના ઇચ્છા હોવા છતાં કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે જે આકર્ષણ થાય તેને પ્રેમ કહેવાય છે. કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે આપણને

Date:-

ના માર્ગે ગતિ કરતાં કરે છે. મોટા કદના રંગના વિદેડુમુક્તિના શાંતિ માટે કદાચ્યેલું બ્રહ્મનાદ રાજર વંદન રમાસક્તિ થી જગતનો પ્રવાસ કરે છે. બ્રહ્મતત્વ ના બોધ મા દક્ષ ઈશ્વરીને પામેલા શિવદ્વારો, બોધપાત્રો તથા બીજા મહાત્માઓ પણ વંદન રમાસક્તિ થી જગત મા રહ્યા છે. પાર્વતીના બોધના રંગમાત્ર મા ઉપદેશ બોધાયેલું રમતે વિમુક્તિપથો થી શોભાયેલું સદાશિવનું રાજર વંદન રમાસક્તિ પણ જગત નો પ્રવાસ કરે છે. મહુબોક રમાદિ જેવા બોધી મા રહેનારા બુદ્ધ રમાદિ મહાત્માઓ વંદન રમાસક્તિ ને ત્યજીને જ જગત તથા મરણ થી રહિત થઈને પોતાના રાજરોગના દર્દીઓને શાશ્વત કુશ કરી રહ્યા છે.

બાકી રમાસક્તિ થી બ્રહ્મલોક મા વાસ છે. પંચ-મહાભૂતો રમાસક્તિ થી બ્રહ્મલોક મા રહ્યા છે. રમા જગતના સ્થાપક પણ રમાસક્તિ થી રમતા કરે છે. બ્રહ્મલોકના ઉપરનું કૂટ કે જેમાં રમતિ, પૃથ્વીનો, તથા પાતાળનો સમાવેશ થાય છે, તેમાં એવો મનુષ્યલોક, સ્વર્ગ રમને રમસુરો ગણગણતા મહાશ્રેણ જેમ રહ્યા છે, રમે પણ રમાસક્તિ નો મહિમા છે. જેવાસ્થા ના વૃક્ષોના જેમ થમ મા રમતિ પ્રાણીઓ જન્મે છે, મરે છે, ઉંમરે વધે છે રમને નાશે પણ છે, રમે જગતો રમાસક્તિ નો જ મહિમા છે.

કેમ! પરબ્રહ્મના રમાકાશમાં કોઈએ કેવળ વાસનાને ત્યજે જ રમા જગતના વિસ્તાર થિતા રમાવેલ્યું છે તે મુજબ. તિરાકર પરબ્રહ્મના રમાકાશ મા મનના રમાસક્તિના ત્રિવિધ રંગના જ રમા જગતના વિસ્તાર રમાયું છે, માટે તો કદોપણ રમતે તથા રમા રંગમાત્રમાં મનના રમાસક્ત રહીને લોકાકાર કરવાના બોધો ના રાગને રમા વૃક્ષો તે બ્રહ્મણાના રમાંતિના જેવા જગા બાજે છે.

જેમ મન રંગમાત્રમાં રમાસક્ત કોણ તેના જનોને, રમમુક્ત ના રંગમાત્રોએ રમને ગરત્રેબ્રહ્મરોએ ગાઢના કાઢવા કેવા રમર્થ છે? કોણ નહીં. રંગમાત્ર-મા રમાસક્ત પ્રદેશોના રમવાસો ગાઢના રાકાશ પણ રંગમાત્ર મા રમાસક્ત પ્રદેશોના રમવાસો ગાઢના રાકાશ રમે નથી. જેમ મન રંગમાત્ર મા રમાસક્ત છે તેમાં જ રમા જોરદ, રમવિદ્ય, રમને કાલરૂપ નામનો કુરાવંદા બંધાયલા છે તેમાં રમાનાશને બોગવવા પડ્યું પડે છે. જગત મા જે જે દુઃખો છે તે રમદાના રમાસક્તિરંગોના માટે જ દરજ્જે કુરાવેલા છે. દુઃખોના રમદાના પરંપરા રમે જેનું વિસ્તર રમાસક્તિ વાળું હોય

Date:-

તેને જ પૂછતા પાલ છે. મનમાં વિમર્શરૂપ જેનું શરીર એવું મનવાળું બોધરૂપ જ છે એવા એવા મનોને જગત-મરણના દુઃખરહિતપણે માં ચાલ્યા જ કરવાનો સંકલ્પ એ જ આ જગતના દુઃખનો ભાર પ્રાપ્ત થયેલ છે. એ જેવી રીતે આ જગત વિમૂઢતારૂપ ભોગોના સંસર્ગ માં વ્યવહાર ના સંકલ્પ વિચાર પામે છે.'

રૂપ રામ! મનના સંદર્ભ જે સંસર્ગ છે, તે સંબંધે સંબંધરૂપ છે અને જે સંસર્ગ નો વ્યવહાર છે તે સંબંધે અમૃતરૂપ છે. આવા મનમાં રહેલા સંસર્ગ ના ભરવો રૂપ છે. જગતના વિષયો માં સંસર્ગ ના રહિત, રોગ, આકાર ના પ્રેમે વિવેક રહેવારૂપ બ્રહ્મ-વિદ્યા માં ઉત્સાહ કરવાનું અને સંસર્ગ માં ઉત્સાહ વ્યવહાર નું મન સુખ આપવારૂપ પ્રાપ્ત છે. જે પુરુષ બ્રહ્મસંસર્ગ નો મનન સંસર્ગ માં ઉત્સાહ કરવાનો, સંસાર ના વિષયો માં ઉત્સાહ પર રહિત રહેનારા અને સર્વત્ર સંસર્ગ વ્યવહાર ના પોતાના વિચાર ના સંસાર માં રહે છે તે જીવન્મુક્ત છે.

S.Cy મનને સંસર્ગરહિત કરી બ્રહ્મરૂપે અવસ્થાપ્ત કરવા નો ઉપદેશ:- વસિષ્ઠ બોલ્યા: રૂપ રામ! સર્વત્ર અને વિવહાર માં પરિવાર, મિત્રો, સંબંધીઓ આપે રહેલા અને સ્થળના પ્રકારનું કાર્ય કરતા પડ્યા અમૃત પુરુષે પોતાના મનને રામ સંસર્ગ ના ઉપાયો માં સંસર્ગ રાખવું જોઈ. ઘણા ગયેલા વાતો ના વિચારો માં સંસર્ગ રાખવું જોઈ, વર્તમાન પદાર્થો માં પણ સંસર્ગ રાખવું જોઈ. તેમજ ઘરોમાં, ક્યા, પુત્રાદિ માં, ભોગરૂપ ઈચ્છિત ના વસ્તુઓ માં સંસર્ગ રાખવું જોઈ.

જેના સંબંધ ઉત્પન્ન કરવાના, પાછા બ્રહ્મમાં માં બ્રહ્મવિદ્યા ના મહત્વ, વ્યવસાયના સંબંધ, મુખ, સ્થાન સંસર્ગ ના જીવોએ ઉત્પન્ન આદિ સંસર્ગ માં, સંબંધરૂપ માં, પ્રકાર માં, ઉત્પાદકાર માં, ભોગ, સંબંધ અને વસ્તુઓ માં, સુખદ સંસ્કારરૂપ માં, વસ્તુઓ માં, ભોગરૂપ માં, સમુદાય માં, ઉત્તમ પદાર્થો માં, મહત્વ માં, સુખ માં આદિ, મહત્વ, સંબંધ પ્રકાર માં, દુઃખ માં, દૂર રહેવા માં પાસે રહેવા માં, જન્મ-મરણ આદિ માં, જોવા માં, રોગ, સર્વ, સંસ્કાર ગંદા, સંસારો માં વિષયો ના અભિમાનપણ, પરવશપણા માં વિષયો ના ભોગરૂપ ફળો માં, જીવન ભોગ માં જેવા-સંસર્ગ રૂપ વસ્તુઓ માં, અને ઘોળા કાળ સુધી જીવવા સંસર્ગ વસ્તુઓ માં પણ સમગ્ર પુરુષે પોતાના મનને સંસર્ગ રાખવું જોઈ. મન કેવળ બ્રહ્મના આકાર માં જ રોકાઈ જાય, ત્યારે

Date:- 27-5-25

પરંતુ વિષયોને પુરક સમજને વ્યાપક દૈનંદિનીમાં જ અનુસંધાન માં વણવા રહે તેમ કરવું જોઈએ. અહીં રમાસક્તિઓ દૂર કરવા પ્રયત્ન રત્નને રમા વિષયોમાં જ રહેલા વૃક્ષોપણાને પ્રાપ્ત થયેલો જાણ પછી રમા સદાર્થ વિચારો તો કેવી બોધપ્રાપ્તિ, રમને ન કરે બોધપ્રાપ્તિ. વૃક્ષમાં વિષય પ્રાપ્ત પછી વિચારો કરવાના કે ન કરવાના કોઈ પણ ફાયદા-ગેરલાભ નથી.

કૃષ્ણ! રમા સમાજમાં જે રમાસક્તપણારૂપ સ્થિતિમાં રહેલો જાણ અહીં પ્રિયજન, રમણીયજન, જાતજન રમને મનગમતા રહિત કોઈપણ તો કોઈ અજ્ઞાતમાં પણ સુષુપ્તિમાં રહેલાં જેવો પ્રાણ છે, રમા અજ્ઞાતમાં પણ સુષુપ્તિમાં રહેવાના રમણીયતાનાં, કમની પ્રેરણા જે (જમાદારને) પામેલો જાણ રમણીય પરિસ્થ પરમાત્મપણાને પ્રાપ્ત થાય છે. જાણ રહેલા સુષુપ્તિપણાને યાતનાને જાણવા સુક્ષ્મ વિચારો કશું કરે કે બોધપ્રાપ્ત સુખદુઃખરૂપ રમણીયતા કહી પણ શકાતા નથી. જેમ બહારવટાને માટે બનાવેલા પૂતળાંને સુખદુઃખ ના દૃષ્ટિકોણો પ્રાપ્ત થતા નથી, તેમ અજ્ઞાતમાં જે સુષુપ્તિમાં રહેલો જે પુરુષ જાગ્રત રંગાયેલા વિચારો કરતો હોય; તેને સુખ-દુઃખ ની દૃષ્ટિ રહે પ્રાપ્ત થતા નથી. રમાંનિયંત્રક ની પ્રતિષ્ઠાપન તથા કાર્યમાં વિશેષ રૂપ વ્યાપ્ત રમાધારણ રમકેતાકૃત રાષ્ટ્રિક ક્રિયાને પકડા કરે છે, પણ તે રમષ્ટિ જેનું ચિત્ત રમાધારણ ને પામેલું હોય તે પુરુષ માં કશા ભાગને પકડા કરે જેમને પકડા જ કેમ કરી શકે?

રમાધાનના દૃષ્ટાંત માંડીને રમાસક્તિનો ત્યાગ રૂપ જે દૃષ્ટિકોણો કરવા રમણીયતાઓ અજ્ઞાતમાં જે સુષુપ્તિ ચિત્ત કશાને પ્રાપ્ત થયેલા બુદ્ધિવાળો, જાતબુદ્ધિ પણા રૂપ રહેતો જાણ દૃષ્ટિકોણો કરવા જેવા પણ બંધનરૂપ નથી. કૃષ્ણ! સુષુપ્તિ જેના ચૂંટણીમાં રમાધારણ પદાર્થ તમે પ્રારબ્ધ ના હોવો રમાને પૂર્વના વર્ણવ્યા મા કર્મ કરો. કરવા રૂપ કર્મ ન કરો બોધપ્રાપ્તિ કોઈ નથી. રમાના પુરુષને કર્મનો ત્યાગકાર કે ત્યાગ રહેતો નથી. પોતાનાં સ્વરૂપને ભગવાનના જાણ પુરુષો કોઈ પ્રકાર ના રમાસક્તિ રાખ્યા વિના જે સમજે જે દૃષ્ટિ રમાને પકડે તે સમયે તે દૃષ્ટિને અનુસરે છે. (૪) જેવાકે અજ્ઞાતમાં જે સુષુપ્તિ માં રહેનારો [રમાનિયંત્રણ ના ઈશ્વરાણ] બુદ્ધિદ્વારા દૃષ્ટિકોણો કરશે, તો પણ રમકર્તા જ રહેશે. તેમાંથી તો દૃષ્ટિ બદલી કરો તો પણ કર્તા જ રહેશે. કૃષ્ણ! કર્મ જેમ બને રમાને તેમ કરો. જેમ બનાવ કોઈ પણ કૃત્ય ના દૃષ્ટિકોણ વિચાર કર્યા વિના જે બાહ્યમાં પણ કૃત્યોને કરે છે તેમ તમે પણ

Lakeer

Date:-

કૈકેયી ના સંકલ્પ થકી કરવા જે કર્મ કરે. ત્રિજટા વિભાગ સીતાજી પર મિ રાક્ષસ સ્ત્રીઓ સમજ મા પુરુષ સ્ત્રિ-પ્રકૃતિ દરેક ને રહેલા બુદ્ધિસાગરો બલવંતા પુરુષ ગમે તે કર્મ કરે, પણ તે કર્મ મા તેને કર્તાપણું પ્રાપ્ત થતું નથી. સ્ત્રિઓ ના વિચારોથી રક્ષિત સ્ત્રીઓ બળવાન પુરુષ વિભાગ સમજ સ્વાભાવિક રીતિ રહે છે. તેવા મહાબલવન્ત બળવાન પુરુષ ત્રિપ્રકૃતિ ના તથા સંપત્તિ ના સ્વભાવ સ્વરૂપો મા સમાજ (નિર્દેશક) રહે છે. તે સ્વભાવ પરની ક્રિયાઓ કરવા મા બધે બહાર સમાજ ના ઘણે પરંતુ સમજ તો કેવાયમાન થતો જ નથી.

કૈકેયી ના 2 વરદાનો વિશ્લેષણ

કેમ આ આપણે કહે કે ત્રિદોષ છે, તે પુરુષ જેવા સ્વભાવ મા રહીને બારણે બહાર ના ભાગ માં ગયો તો પણ / બધે અન્ય પર્દાવાળા જેમ ઘોડા કાળા પુરુષ બારણે રાખો તો પણ બધે. આવા પ્રકાર મા જ પુરુષ મા રહેલાં ત્રિ-પ્રકૃતિ સમજ ના ભાગો પણ રહે છે. રહેલા ભાગો બહારે તેને જે બલવંતા પુરુષો તૂર્વાવસ્થા કહે છે. સમાજ સ્વભાવ મા સમાજ ના ત્રિપ્રકૃતિ મા રહેલા છે. આવા પુરુષ તૂર્વાવસ્થા મા સમાજ દુઃખોના સ્વભાવ રહિત થયા છે. તેવું મન સ્વભાવ બારા ભાગ જાય છે. પરંતુ સમાજ ના ઘુમતો એ તૂર્વાવસ્થા મા રહેલા બલવંતા પુરુષ સમ જેવા સમાજ ના ભાગો ને જોઈ ગયા જેવા જેમ જ કરે છે. જેમાં સંસારરૂપી ભ્રમ જેવા રહ્યો છે એવો તૂર્વાવસ્થા મા સમાજ પણ બલવંતા પુરુષ ફરી પાછા સમ જેવા સમાજ મા પડતો જ નથી. જેમ પર્દા પર રહેલો પુરુષ પુસ્તક પર રહેલા ભોગો ને કુદરતો કુદરતો જુએ છે તેમ તૂર્વાવસ્થા મા પણ પાછા પહલા તે પામેલો બારબુદ્ધિસાગરો પુરુષ સમ ત્રિપ્રકૃતિ જગતને સ્વપ્નવત જ કુદરતો કુદરતો જુએ છે. સમજ ને બધાં પુરુષ સમ તૂર્વાવસ્થા મા સમાજ ત્રિ-પ્રકૃતિ ને પામે ને બાજુ મા જે બળ પણ ફોટાને ભાવ સમજે ત્રિદોષપ્રકૃતિ ને પ્રાપ્ત થાય છે, કે જે ત્રિદોષપ્રકૃતિ તૂર્વાવસ્થા કહેવાય છે. સમાજ બારણ ના ભાગ સ્વભાવ સમજ પુરુષોમાં જે તૂર્વાવસ્થા મહાબલવંતા સમાજ) પહલે પ્રાપ્ત થયેલો બલવંતા પુરુષ તે મહાબલ તૂર્વાવસ્થા અવસ્થિતિ ને પામ્યા સ્વભાવ તૂર્વાવસ્થા ત્રિદોષપ્રકૃતિ ને પ્રાપ્ત થયા છે ત્યારે પુરુષ જ કહેવાય છે.

જેમ આ સ્વભાવ બારણ સમજ ભૌતિક નો કાર્ય પામેલ કહેવાય છે અને જેમ બારણ ના કામકર્મોદિ સ્વભાવ પાસો ગણિત થઈ ગયા કહેવાય છે એવો જ મહાબલ પુરુષ જેવા મા સ્વભાવ ના જેમ

Date:-

જેવા મહા રૂપવંત જે પ્રાપ્ત થાય તેમ પરમાત્મામાં અધિષ્ઠાન પડ્યું રૂપ અખંડાનંદ સત્તા (સત્તા સામાન્ય) જે પ્રાપ્ત થાય છે.
S 71 અવસ્થાત્રય વિદેહમુક્તિ, શરીર આદિ નો નિરાસ થતે તુર્યાવસ્થા.

પરિણામ બોલ્યા: હે રામ! તુર્યાતિત-૧ માં જીવન્મુક્તને જે પ્રકારનો અનુભવ છે તે પ્રકારનું પદ છે જેને જીવન્મુક્ત પુરુષો જ જાણે છે, તે જીવંત રહ્યા ત્યાં સુધી જીવન્મુક્ત કહેવાય છે અને તુર્યાતિત પદ પ્રાપ્ત થયા પછી વિદેહમુક્ત કહેવાય છે. તુર્યાતિત પદ વિશે માં જીવન્મુક્ત જીવન જે વર્ણન કરી શકે છે, તે પ્રકારનું સ્થિતિનું કોઈ પણ વર્ણન થઈ શકતું જ નથી- જીવન્મુક્ત થયા પછી વિદેહમુક્ત થયેલા પુરુષો મન પર રહિત કોવાથી પોતાનાં વિદેહમુક્ત પદ ના પણ જાણતા નથી.

હે રામ! જેમ રસોડામાં માણસનો નાં વિષયરૂપ નથી તેમ વિદેહમુક્તિ અનુભવ નાં કે વચનો નાં વિષયરૂપ નથી જેમ રસોડામાં પદાર્થો જ પડેલા છે તેમ તેમાં વિદેહમુક્તો જે પડેલા છે. રસોઈ રૂપે પરમ વિશ્રાંતિ ના પદના જાણવાવાળા તો દૂર કરવા પડ્યા રસોઈઘર દૂર છે. જગતમાં જે અનુપમ જેવા રસોઈ-૧૫૨ કુશળ કારીગર અનેક જગતના સ્થાનોને ભોગવતો પણ પરમ રસાનંદમાં રમતો પુરુષ તુર્યાતિત-૧ (જીવન્મુક્તિ) ને પ્રાપ્ત થયા છે. હે રામ! જીવન્મુક્ત પુરુષો જે પદાર્થોને જિંદગી સુખ-દુઃખ રસોઈ ના પ્રકારોને રહિત પદરૂપ તુર્યાતિત ના જાણવા છે, તે પદાર્થોને જાણવા પડ્યા રસોઈ ને પ્રાપ્ત થશે.

હે રામજી કુશળતાવાળા રામ! તમે જગતમાં અનુપમ જેવા રસોઈ-૧૫૨ ના વ્યવહારો કરો. જેમ ચિત્તમાં રસોઈને તો રાંધવા જાણતા રસોઈ રહિત રસોઈ નો ભરપૂર પડ્યા નથી તેમ તમને મૃત્યુ પડ્યા નથી અને કોઈનો ભરપૂર પડ્યા નથી. જેના કારણે જો સ્થિરતા થાય, તેવા રસોઈનો કરતા કે સ્થિરતા થાય રસોઈ રસમય જ છે. જેમ કે રસોઈ કારણ કે તેનો મન જેવું બનેલો છે. તમારે વિદેહ નાં જાવું જે પ્રયોજન છે અને વિદેહ ના સ્થિરતા નું પડ્યા જે પ્રયોજન છે? તમે તમારા રસોઈનો નાં ભોજન સ્થિરતા નો પ્રયત્ન કરો. વિદેહ મન છે તેમ જીવન્મુક્તે તમે જગતનાં રસોઈઘરોને જાણ્યા રહેવા, રાંધે રસોઈ-૧૫૨ નાં રસોઈઘરોને રસમય રહેવા છે તો કુદરતી જ નાં કરવાનો માટે જોઈ ના રહિત થશો.

Date:-

જેમ રોગ રહી, ઘરઘર તથા ઘર પર સિદ્ધ થયેલો પુરુષ રોગકારણોથી પૂર્વના ઉપર દોડે નહીં, તેમ જ્ઞાનીજનોના સંપર્કમાં રહેવું તમારું મન વિષય સંબંધના રસુધોના ઉપર દોડવું નથી. સંસારમાં જે કંઈ છે તે ત્રણે પ્રકારના પાંચદોષોથી રહિત શુદ્ધ ચૈતન્ય જ છે, માટે 'હું હું' એનું આ મારું છે એવા ખોટા ભ્રાંતિ તમારું મન કરતું નથી. શુદ્ધ ચૈતન્યનું 'જ્ઞાનમાં' એ નામ પડ્યા પારમ્ય જ્ઞાનીએ વિચારવા માટે કહેલું છે, વાસ્તવિક નથી તો પણ જીવમાં જ્ઞાનમાં પદાર્થો નો અનાદિ અનંત તો શુદ્ધ ચૈતન્યના જ્ઞાનમાં રહે છે.

જેમ જે સમુદ્ર છે તે જળ છે, તેમાં તરંગ પણ છે તો બધું જળ જ છે. તેમ આ શરીરનું જ્ઞાન જ્ઞાનમાં જ છે. એનું શરીર જ્ઞાનમાં જ છે જ્ઞાનમાં જ છે. જેમ પ્રકાશને અંધકાર નો સંબંધ સંભવતો નથી તેમ દુઃખને જ્ઞાનનો સંબંધ સંભવતો નથી. બંને જ્ઞાન પણ પરસ્પર નાં વિરોધ ભાવ સંબંધ નથી. દુઃખો એને માટે જો તો જ્ઞાનમાં સંબંધ છે તો દુઃખ એને જ્ઞાનમાં નથી. જ્ઞાનમાં જે ઉપાદેયનો દુઃખનો અને જ્ઞાનનો ખોટો સંબંધ જ્ઞાનનું અવલોકન કરવાથી બાધિત થઈ જાય છે. જ્ઞાનમાં ચૈતન્યરૂપ છે, નિર્મળ છે, નિત્ય છે, સ્વપ્રકાશ છે તથા દુઃખરહિત છે એને દુઃખ તો જડ છે, મલરૂપ છે, વિનાશ છે, બીજાને જોઈ પ્રકાશે છે, અને દુઃખોભરેલો છે, માટે જ્ઞાનમાં દુઃખ નો જ્ઞાન કેમ સંબંધ પામે? કદી જો દુઃખનો જ્ઞાનમાં નો સંબંધ ન હોય તો દુઃખનું જ્ઞાનપણું કે ભોક્તા પામવું થતું નથી.

જો દુઃખ જ્ઞાનમાં સંબંધ વિના જ્ઞાનમાં હોય તો પણ જીવમાં પડ્યા ગાંઠ અને ભવ ફળના ભોક્તાપણે અનંત કાળ કરતા નથી. કેમ કે દુઃખ પડાળવાળું હોય છે અને પડાળવાળું જે દુકાળ રોગનાશ અનાદિ થી ભવ પામે છે. માટે દુઃખ જ્ઞાનમાં નો સાથે જરા પણ સંબંધ નથી. ફોતરાનું ખાંડણ કરવાના પાકર દિવસ દિવસ ચુકિયારો છે. માટે ફોતરારૂપ ભૂમિને કોરી દઈને તમે ચોખ્ખા માં જ વિચાર કરો. કોઈ ને કદાચ પડ્યા અને કદાચ પડ્યા ભોક્તા કે મોક્ષ છે જ નથી.

કે રામ! 'ચરાચર જગત નો તથા જ્ઞેય નાં પદાર્થો ચક્રિત જે કાંઈ દેખાય છે તે બધું કાંઈ છે જ નથી, અને જે છે તે જ્ઞાનમાં જ છે. જેવા રોગના ભાવનાએ ચાર રાતે દુઃખ કરે 'કું મુજને દુઃખ દુઃખ જ અને મરી જું' જેવા ભાવનાએ તો કેટલા કેટલા ભવોમાં જ્ઞાનમાં જ છે. એ બોધ ભાવનાઓને તમે સારા સમજતાં હશો તો કું ઘરું કું કે તમને કોણ ભોક્તા કાળ દુઃખ ભોગવવાના કરવા છે. જ્ઞાનમાં માં જ્ઞાનમાનો કરતાં જાણે તો તમારા પાસ જ નથી. જ્ઞાનમાં તો

Date:-

પ્રકાશ છે અને અરૂપ પણ છે. માટે બંનેમાં સંબંધ કે અસ્તિ ભાવ છે કે કેમ ?

જો કોઈ આત્મા ના કોઈ અવયવ આત્માનાં સંબંધવાળો ન કોઈ બીજો ગતિ વગર આકાશ આદિ દ્રવ્યમાં કેમ કરી શકે એવો જો તમારા મત માં કોઈ કોઈ બીજો ભાવ જ છે, કેમકે કોઈ વાયુના જ અવયવ છે, વાયુ રૂપ જ આવે છે અને વાયુના જ ગણ છે. અને બાકીમાંનો બહુમાગ અરૂપી વાયુ રૂપ જ રાખે કરે છે. જેમ વાંસનાં કોઈ કોઈ ભાગો માં પવન નો અસ્તિભાવ પણ કેટલાય પ્રમાણ છે. તેમ કેમ, વાદળા આદિ કોઈ નાં કોઈ ભાગો માં અંદર નો પવનનો અસ્તિભાવ થોડાય કે વધારે પણ અરૂપી વાયુ રૂપ કેટલાય પ્રમાણ છે. તેમ અને આકાશ આદિ કોઈ નું આત્મા પણ વાયુ રૂપ જ થાય છે.

કોઈ કોઈ કોઈ આકાશ ઓછા વત્તા જે આત્મામાં અનુભવ પ્રમાણ રહે છે, તે જ આત્મા નું સ્વરૂપ છે. જેમ કે આકાશ, પ્રકાશ, અંધકાર આદિ અવયવ પદાર્થો નો આત્મા છે તોપણ જેમ પૃથિવીના શરીરના માં પૃથિવી આત્મા અને ચિત્ત ના વૃત્તિઓમાં જ અનુભવરૂપે પ્રકટ થાય છે. ચિત્ત શરીરને છોડી જે પોતાના વાસના પ્રમાણે જ્યાં જાય છે ત્યાં જ આત્માનો અનુભવ થાય છે. જ્યાં પૃથ્વી કોઈ ત્યાં જ ગંધ જણાય છે તેમ જ્યાં ચિત્ત કોઈ ત્યાં જ આત્માનો અનુભવ થાય છે. જેમ કે આકાશ અવ્યાપ્ત છે પરંતુ શરીરમાં જ તેનું પ્રતિબિંબ પડે છે. તેમ આત્મા અવ્યાપ્ત છે પરંતુ ચિત્તમાં જ જણાય છે. જેમ પૃથ્વીનો ગંધ પૃથિવી જેવા જ વર્તાય છે તેમ ચિત્ત આત્માનાં પ્રતિબિંબ નો સ્વભાવ છે. ચિત્ત માં પ્રતિબિંબિત થયેલું આત્મ-સ્વરૂપ રાગ દ્વેષ અને અસત્ય જ્ઞાન નામનાં આકાર ને ધિક્કારે છે.

કોઈ રામ ! માટે આત્માનાં પ્રતિબિંબો પડવાનાં સ્થાન રૂપ ચિત્ત જ અવયવ સંસારના ઉત્પત્તિનું કારણ છે. એમાં કે જેને વિદ્વાનો સંવિત્સાર કહે છે અને મૂર્ખાવસ્થા કહે છે તે જ ચિત્તનું કારણ છે. તેમ અજ્ઞાન જ સંસારના ઉત્પત્તિ નું મુખ્ય કારણ છે. આત્માનાં યથાર્થ તત્ત્વનાં જ્ઞાનથી ચિત્ત નો સંપૂર્ણ નાશ થાય છે. માટે સમજુ પુરુષે પોતાનાં ચિત્ત નો વિચાર કરવો જોઈએ, કે જે ચિત્ત જગત અને અંત:કરણ તથા મન ઇન્દ્રિયાદિ અનેક નામો ધારણ કરે છે.

રામ બોલ્યા : કે ગુરુ મહારાજ ચિત્તનાં સ્થાન કયાં કયાં નામો કેમ પડયા ?

વશિષ્ઠ બોલ્યા : આત્માનાં અસ્તિત્વ જુદે જુદે પ્રકારના જણે એવા અવયવો ચિત્તના જ થયેલાં છે.

Date:-

આત્મા ગણવાવાળા પદાર્થોમાં ગતિરૂપે રહેલો છે જ્યારે ગતિ વિનાના પદાર્થોમાં તે આત્મા ગતિ વિના રહેલો છે. બધા એવા પદાર્થો પણ આત્મામાં જ કલ્પાયેલાં છે. મનુષ્યો, બધા પ્રકારે સ્થાવર-જંગમ પદાર્થોમાં જે જે શક્તિઓ જોવામાં આવે છે તે બધાના શક્તિઓ ઈશ્વરાણના પણ આધારભૂત આત્મા રૂપ જુદો પદાર્થવાળા છે જ નથી. ઈશ્વરાણ પોતે પણ આત્મામાં સ્થિત છે અને તેનો પદાર્થ આત્માથી જુદો નથી. ઈશ્વરાણ નો જે અંશ આત્મામાં પૃથ્વીવિભાગ રૂપ ગોળા રૂપે રહ્યો છે તે જડ કહેવાય છે. જે જીવ પાણીનો ધારણ કરે છે તેથી જીવ કહેવાય છે, અગ્નિરૂપ કરે છે ત્યારે પુષ્ટિદા કહેવાય છે, અને સંકલ્પો કરે છે તેથી મન કહેવાય છે. તે કલ્પનાના બધા આત્મા પદાર્થોને ક્રિયા કરે છે તેથી પૃથ્વિ કહેવાય છે, માંડ ના પ્રકાશેલો ગોળાકાર દેહ કહેવાય છે. તેમાં ઈશ્વરાણ બધારે ગોળાકાર જેવું કહેવાય છે. આ રીતે ઈશ્વરાણનો ગોળ બધો શૈલ્યનો પૃથ્વિવિભાગરૂપ આકાર એ બધે મળીને જે પદાર્થ ગોકલાયેલો છે તે પદાર્થ જીવ, પુષ્ટિ, ચિત્ત તથા અહંકાર ઈત્યાદિ નામોથી કહેવાય છે. દુષ્ટ તર્ક કરનારા મૂઢ લોકોએ કેવળ પોતાની મૂર્ખતાને બદલે જ આ બધાના નામોમાં 'તે બધા જુદા જુદા પદાર્થો છે.' એવા ખોટા અનુમાનો કર્યા કરતા છે.

ઈશ્વરાણ આ રીતે જે જીવ કે ચિત્ત છે તે જે સંસાર નું કારણ છે. દેહ કે જે મૂળો છે અને અત્યંત તુચ્છ છે, તેઓ એમાં શું જાણે છે? કશું જાણતા નથી. જે શુદ્ધ આત્મા છે તે સંસારના બીજ અને દેહ પણ સંસારના નથી; પરંતુ વચમાં પડ્યો જે જીવ છે. તે જ સંસાર છે.

શરીર નો કાલ થતાં જીવ કાલ પામતો નથી, તે જીવ બીજા શરીરમાં જાય છે. જે જે જીવ વાસનાઓથી રહિત થઈ ગયો હોય તો બીજા શરીર માં જન્મ લેતા પોતાના પરંપરાગત ચાલ્યા આવતા સામાન્ય રૂપ ઈશ્વરીય સ્વભાવમાં રહે છે. દેહ નો નાશ થવાથી કોઈ ડરવું નથી. પરંતુ જે ચિત્તનો નાશ થાય તો મોટો ભારેખમ થઈને જેમ ગાડવામાં રહાય છે. ચિત્તનો નાશ થવાથી જીવનો નાશ થવાના સંભાવના ઘટી જાય તો તેથી ડરવા જેવું નથી. કેમકે જેવું શરીર નો નાશ એ પરમ પુરુષાર્થ રૂપ મોક્ષ જ છે. એમ શાસ્ત્રો કહે છે. જે મરી ગયા છે તે બાબા

Date:-

પાત્રો રમે જે જઈ છે તે બોટ જ કરે છે ક્રમક જે મરી જાય છે તે તો બરમ દેશમાં તથા બરમ કાંઠા માં બરમ રાજાને દારૂણ કરવો ચાલુ થઈ જાય છે.

V ફ્રેરામ! જાવ ચેક રાજાર ટ્યાનુ તે ગણ્યામાં માં વાવ બરમ પૃદેશમાં - બરમ રાજા માં જાય છે. રમતે વારો તે બરમ રાજાને પડ્યા બમ દઈને વારો ચાલ્યા પૃદેશ રમતે કાળ માં બરમ રાજા માં જાય છે. બધા ખેલાડીઓને ખબર છે જ ચેક રાજા ટ્યાન દઈને બરમ રાજા માં જાય છે. ખેલાડીઓ જે ઘરોને ચોપાટ કાળ રમુદા રમકડાં રમતો માં ફેરવ્યા કરે છે.

(પ્રોજેક્ટ નો 13 મો દિવસ સમાપ્ત)

5.72. પંચાયતવાળા દેડુ ને મોટે કુર્મ-રોક ગિરવા છે.-

V વિશાયક બોલ્યા: ફ્રેરામ! દેડુ રમતા તમે રમવાનથી રમો દેડુ નથી પત્યાં તમે જાવ પત્યા જાવાનથી. તમે ચોપાટ રમવામાં બિલ્કુલ ઈનોસન્ટ જ છો. રમો તમારે દેડુ ના રમવે કશો સંબંધ નથી. જેમ ઘડો ફૂટે જે ઘડનાર રાખે તેમાં રહેલું પાણી ચોર તમે જાય રમે કચરામાં દાર્યું છે તેમ દેડુ નથી પણ જેણે દેડુ રમતે પાત્રો ચોર તમે જાય છે રમે કચરામાં પડ્યા દાર્યું છે. ચોમાસા પાણવા માં રમવાવાળાઓ રમો દેડુ નથી પણ પંચાયત માં મરી જાય છે તેમાં કંઈ મરી જાવું કંઈ રમતમાત્રમાં જે ચોર કરે તે પુરુષ રમંસ્પિરિટ છે.

રમાટમાં ચાલ્યા બાદ રમો રમતે રાજાર રમે પરસ્પર રાખે મરવાં છે તાપણ તેમાં કોઈને કોઈનું રમાન-અપમાન નથી. જેમ મારવાં પૂર્વજોરમે રાખે રાખવા કર્યા મમતા રમાદિ રહિત રહે છે તેમને બુદ્ધિ, શરીરો રમને મનનાં રમમાધાન માં મમતા રમાદિ રહિત જ રહે. રમકે કોઈને કોઈ માટે શોક પડે રમેમ નથી. જેમ ટ્રેનમાં રમકડું પણ્યાં જે વૃક્ષોને રમેક જગ્યાના રાખે મિલાપ કરે છે રમને છૂટા પાડે છે તેમ દેડુમાં પણ્યા 'કું કું' જેવા રશિયા જુદા જુદા દેશોમાં પણ્યાં પક્ષીઓ જે રમેકજગ્યા રાખે મિલાપ કરે છે, રમને જુદા પાડે છે. રમે પ્રમાણે દેડુ માં રમને રમંસ્પિરિટુઅલ રમવામાં માં પૂર્વજો, ગોત્ર, રમંજિ રમાદિ બધાનો પરસ્પર કોઈ મમતા ન રાખવાં રમેકજગ્યા ને મળે છે રમને છૂટા પાડે છે. રમવા બધું ઉત્પાત, રમંકલેશ, રમાવશ્યકતાનું પરિણામ છે. રમવામાં વિશ્વવ્યાપક કરુણાવાળાઓ પણ દેડુને લાગતાં રમનેક પદાર્થોને ભેગા કરે છે.

Lakeer

Date:-

જૈન જેવા પોતાના ધર્મને તોડે મરોડનારને પ્રાપ્ત થાય અને શિયળના રક્ષણ કરવા જેમણે સ્વમાં વારંવાર કષ્ટો સહ્યાં એવા સતીઓ ના દર્શન કરીને પોતાનું સ્વપંડ સ્વરૂપ પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ સ્વાકારમાં રહેલાં શિલ્પો પૂજકને દૂર રહી જુએ છે તેમ બોલ્યા ના સમયમાં મને કરેલાં પાપમૂલો ના સંબંધમાં રહિત થયેલા પુરુષ પોતાનાં દોષ ને દૂર રહી જુએ છે. ધર્મિમાળ દુષ્ટ ધ્યાનોને દોષ ના પર પડેલો પુરુષ અન્યાં પદાર્થોને સ્વભાવમાત્ર ભાવોને પોતે સ્વરૂપ પ્રકાશમાં જ રહે છે. મહિમા ઉતરવા મુક્તિમાં મહાત્મ્ય પોતાને જેમ છે તેમ જાણે તેમ દોષમાં ધર્મિમાળ પર રહિત થયેલો પુરુષ પોતાનાં સ્વપંડ સ્વભાવિકપણા નું સ્મરણ કરીને પોતાના દાર્ઢ્યોમાં તથા વિષયોમાં સંબંધરૂપ રોગ રહિત બને છે. જેમ સ્વાત્મ જે સ્વા સ્વભાવપદાર્થવિજ્ઞા જોગાવડે રહે છે. જેવા મકરાસનવાળા, રાગ-દ્વેષો સ્વાદિ પર રહિત થયેલાં મહાત્મા ઓ પ્રાપ્ત થયેલા જોગાનુકૂલ દશામાં ભોગાપર સ્વા જોગાલમાં ઉત્તમ વિહાર કરે છે.

જે જોઇ જગતમાં છે તે શબ્દનું મનના રક્ષણરૂપ છે અને તે વિષયોમાં પ્રવૃત્ત થયેલા વૈમનસ્યનો વિષય છે એમ જાણવું જોઈએ. રંકુકાર, પોરામૃત સ્વાદિ પદાર્થો, મૃત્યુ, વિષયત્ત વર્તમાન સંબંધ બધુ પડ્યા જે જોઇ દાર્ઢ્યોમાં સ્વને વિષયો ના સંબંધો ના વિચારપર દોષાયત્ત છે તે શબ્દનું મનના વિષયરૂપ વિના બધું જોઈ જાય. દ્રષ્ટાને જેમ સિદ્ધિત્વ સ્વભાવપર જ થાય છે તેવો સ્વત્વ પડ્યા કરી શકાતું નથી. તથા સ્વપરત્વ પડ્યા કરી શકાતું નથી; માટે તેને માટે દુર્ધ કે રોક કરવો યોગ્ય નથી અને જે સ્વાત્મા છે, તે તો સ્વશંગ કોળાને તોડે દુર્ધ કે રોક પર જોડાયું એમ જ નથી;

હે રામ! જેગાલને સ્વત્વ માનો સ્વપણા જૂસ્વત્વ માનો સ્વપણા તેને સ્વેક રીતે સ્વત્વ સ્વને બીજા રીતે અસત્વ માનો તોપણ કોઈ રીતે જગતને માટે દુર્ધ કે રોક કરવો જોગ્ય નથી. તમે મનમાં વિચાર જે દ્રષ્ટા દૃશ્યને યથાર્થ વિચાર કરો. યથાર્થ વિચાર કરવાથી પ્રૌઢ માણસને કોઈ પદાર્થ માં પક્ષ મોહ પામે નહીં.

જે અનુભવરૂપ છે તે સ્વકીય સ્વાત્મરૂપ પુરુષ જ છે દાર્ઢ્યોનો સ્વને વિષયોનો સંબંધ થવા જે જુઓ થાય છે. તેનું જે જ્ઞાન જે તોડે વિષયાકારવૃત્તિના ગાઢપણા કરવામાં જ્યારે

Date:-

બોલે સુખ સંસાર રચાયેલ છે વધારે છે. પણ બોલું નિ થાળને બદલે પુરુષભાવના ગરુડ કરવામાં આવે બોલે સુખ મોકળે રચાયેલ છે. ઇન્દ્રિયોનો અને વિષયોનો સંબંધ થતા જે સુખ અનુભવવામાં આવે છે, તે જોડે આત્માનું જે સ્વરૂપ છે બોપણ બોલે જે વિષયોમાં સંબંધના પહેલું છે. એવા સંબંધના ગરુડ કરવામાં આવે, બોલે બોલાયેલ છે. અને જે એ સુખ સ્વભાવિક જ છે, પણ વિષયોનાં સંબંધના મનના વિચારવા પછી માત્ર પુરુષ થયું છે. એવા પાછી બહારના ગરુડ કરવામાં આવે બોલે મુક્તિપદ છે. જે અંદર પુરુષાર્થમાં ઇન્દ્રિયમાં અનુભવ પામ્યા છે, તેનું જે સ્વપ્નવિલય કરીને તમે સંસારથી રહિત થયેલ. એમાંથી અનુભવ નું સ્વપ્નવિલય કરવાના સંસાર જેનું રહે છે બાળ બોપુરુષ થયું છે અને એને અનુભવ 'બ્રહ્મપુરુષ' એ નામના પકડવાનો પ્રયત્ન પામ્યા છે.

જે સ્વપ્નમાં સ્થૂળ નથી, સુક્ષ્મ નથી, પ્રત્યક્ષ નથી તેમ જ બોલાયા એવો પણ નથી. તે શૈલેષ્ય માં સ્વરૂપમાં પણ નથી, સ્વપ્નમાં નથી, ક્રિયાઓના સ્વપ્નમાં નથી. કે પકડવામાં નથી. બોલાયા પકડવામાં નથી, સ્વરૂપમાં પણ પુરુષમાં નથી, બોલે નથી, સ્વભાવમાં નથી, સ્વપ્નનો સંબંધ નથી, નથી બોલે પણ નથી, પામવા યોગ્ય નથી, સ્વર્ગમાં પણ નથી અને સર્વવ્યાપક પણ નથી. બોલાય એ બધું જોઈ રાખવા જેવો કોઈને પણ પદાર્થ બોલવામાં નથી. પદાર્થ ના બુદ્ધિ પણ નથી, પોતાપણા માં સ્વભાવ બોલો નથી, પદાર્થ ના જેવું પણ નથી; કોઈને પોતા જાણવું છે એ બધું એ બધા માં જે કોઈ વિષયોરૂપ જેવા અનુભવવા માં આવે છે, એવા બધાં સ્વપ્નરૂપ જેવાના સંબંધમાં કોઈ પદાર્થરૂપ જે કોઈ પદાર્થ જેવું કોઈ જ બધું.

બોલાયેલ રીતે જોવાય બોલે જેવું બુદ્ધિગમ્ય થયું છે બોલું જે સ્વપ્નમાં છે. સ્વપ્નનું જેવા પુરુષરૂપ જ છે. જેવા બોલે કોઈ પણ સંબંધ પુરુષના મિત્ર નથી. સ્વપ્નમાં પૂર્વમાં કલ્પિત પણ રહેલો છે, જેવા માં પ્રત્યક્ષરૂપે રહેલો છે, પ્રેમ માં પણ રહેલો છે, બોલું માં બોલરૂપે રહેલો છે, સ્વર્ગ સ્વપ્નમાં માં સ્વપ્નપણારૂપે રહેલો છે. માટે જે કોઈ જેવા છે તે સ્વપ્નનું સ્વપ્નમાં જ છે. કે સ્વપ્ન! બોલાયેલના જે જે સ્વપ્ન છે, તે બોલાય બોલાવાનીના સંસારમાં મિત્ર નથી. જેવા બોલાવાથી

કહું છે એમ જે બોલે બોલે તે બોલાવું જ બોલવું છે.

Lakeer

Date:-

રાક્ષસરાજ્યમાં, રાવણના કુળમાં, કુળમાં રત્ને મહેલમાં પડ્યા જેવો છે તથા તે રાવણમાં બળો માં જે જે ઉત્તમ-રાવણ્ય છે, તેવો રાક્ષસો રાવણમાં જ છે. રાવણમાં વિના બીજું કોણ છે જગતમાં કે મહાબાહુ રામ! તમે રત્ન પુત્રપણે જીવિતરાવ્યો રત્નો તે બુદ્ધિ ના રંજાડનો તારા ગયો.

§ 75 રાક્ષસકાર ના રાજ્ય રાવણ મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. -

વિભીષણ બોલ્યા: મહાબાહુ પુરુષો પ્રેમપૂર્વક ત્યાગ કરીને રાવણો વિસ્તાર કરવાના પોતાના રાજ્યમાં રહેવાવાળા મુક્તિ મેળવે છે. કુંભકર્ણ બીજો વિચાર કરું છું કે જે વિચારવું દરિદ્ર ના તમે રાવણને અવિચાર્ય થશો. રાવણ દુઃખ પામ્યા રહ્યો. 'રાવણ હું છું, સૂર્ય હું છું, દિશાઓ હું છું, પાતાળ હું છું, દેવતો હું છું, દિવો હું છું, લોકો હું છું, રાવણ રાક્ષસ અવિનાશ કાંતિ હું છું. વાદળ રાવણકાર હું છું વાદળો હું છું, પૃથ્વી હું છું, અગ્નિહોત્ર હું છું, રાજ હું છું, વાયુ હું છું, રાવણ હું છું રાવણ રાવણ રાક્ષસનું જગત પણ હું છું. હું કે જે રાવણ છું, તેજ સર્વ બ્રહ્માંડો માં સર્વ રાક્ષસો રહ્યો છું હું રાવણ પુરુષોત્તમપણાથી, રાવણ દેહાદિ માયાથી પુરા પડ્યા નથી. કુંભકર્ણ સર્વ રાવણો રાક્ષસ જ છું. તમે મારો ભેદ બોલાવનાર ભેદ કેમ કહો? રાવણ રાવણ ના વિશ્વાસ રાખીને, પોતાના માં રહેલાં રાવણ રાક્ષસો જગતને પોતાપણે જ જુઓ. રાવણ જોવાથી તમે કુંભકર્ણ કે રાક્ષસ પુરુષો રાક્ષસ પ્રાપ્ત પામશો નહીં.

પરમાર્થ ને બોલ્યા કુંભકર્ણે તારો મોટા રાવણો. બે રાક્ષસો રાવણ્યવાળા છે, રાવણ્ય વિનાનો છે રાવણ તેઓ રાવણના જ રાવણ છે. કુંભકર્ણ! હું રાવણ્ય યુક્ત છું રાવણ સર્વ રાક્ષસો રાવણપણાનો છું. 'રાવણ પ્રકારનો રાક્ષસ રાવણ બે રાક્ષસ માં પડેલો છે. રાવણ રાક્ષસનું જગત હું જ છું. રાવણ પ્રકાર ના રાક્ષસ બનો છે. કુંભકર્ણ રામ! હું કહું છું' રાવણે જગત પ્રકારના રાક્ષસ રાજ્યની માટે જગત પડ્યા રાવણ્ય હું માટે જ છે. તમે તો રાવણોત્તમ મુક્તિને રાવણે રાવણ રાક્ષસ રાક્ષસોનો ત્યાગ કરો, રાવણનો ત્યાગ કરવો કે પૂર્ણ રાવણ્ય રાવણ છે તેનું રાવણ્યપણ કરીને તમે જે વિસ્તાર રાક્ષસ રાવણ રહ્યો. રાવણ્ય રાવણ ના રાવણ રાક્ષસોનો કુંભકર્ણ રાવણ રાવણ રાક્ષસો પણ રાવણ કુંભકર્ણ રાવણ રાવણ પાપના રાવણ્ય જાય પામતો રાવણવાળા જગતને પૂરવાથી કુંભકર્ણ તારો રાવણ મુક્તિ પ્રાપ્ત રહે છે. કે રાવણોત્તમ રાવણો માં જિષ્ણુ રામ! તમે રાવણ

Lakeer

Date:-

પોતાના સ્વભાવને જુદો. તમે પોતે એ સ્વરૂપ કારણ આત્મા જ છો. તમે ઇન્દ્રિયના વિષયોમાં સંકુચિત સુખ કે દેહના વિષયો પર જીવવાનો ભ્રમ તોડવા છે. કેમ! સ્વભાવથી કે દેહના વિષયો પર જીવવાનો ભ્રમ ~~પુદ્ગલ~~ સ્વભાવને પ્રતિકૂળ છે. સર્વ કાળમાં, સર્વ પ્રકારોમાં જે કોઈપણ તે સદાનું સ્વરૂપ આત્મા જ છે. ઇન્દ્રિયોના શબ્દ સ્પર્શ, રૂપ, રસ તથા ગંધ એ વિષયોમાં જે સારા લાગે છે તેમાં ઇન્દ્રિયો દ્વારા વિષયોના ઉપભોગમાં સુખ લાગે છે, તે સ્વરૂપ પ્રકાશ સ્વરૂપ આત્મા જ છે. એ સ્વરૂપ કાર્ય પદાર્થ તથા કારણ પદાર્થ નથી, સુક્ષ્મ પદાર્થ નથી, સ્થૂળ પદાર્થ નથી એવા કાર્ય-કારણોમાં મનમાં કે સ્થૂળ-સૂક્ષ્મો ના મનમાં પદાર્થ નથી; સ્વયમ ઈતર પદાર્થ જે કોઈ છે તે સદાનું સ્વરૂપ આત્મા જ છે જે બોલે છે તે સ્વરૂપ આત્મા જ બોલે છે, પણ તેને કોઈ બોલતા રોકનું નથી! કેમ! સ્વ જે જાણે છે તે સદાનું એ સ્વરૂપ આત્મા થી ભિન્ન નથી. તમે સ્વયંને સ્વરૂપ આત્મા કરો. એ આત્મા કે જેને એ આત્મા છે' એવા શબ્દોના સંસારમાં તો ભેદ પડ્યા એ સ્વરૂપ આત્મા જે પોતામાં કલ્પેલો છે. જેને જગત કાળમાં સ્વરૂપ સ્વરૂપ એ આત્મા સ્વયં રહેલો છે, તો પણ જેણે સ્વરૂપને સુક્ષ્મ પદાર્થો જે ઘરને સ્વયંના સ્વરૂપને મોહાદિકોને બોલે બોડેલા જગતમાં સ્વાવલંબી બનાવે.

જેને સૃષ્ટિના કોઈપણ ઉત્પન્ન થયેલા સદાના પદાર્થોમાં આત્મા છે, તો પણ તે આત્મા પોતાના સ્વભાવ જે તાદૃશ સ્વરૂપ સ્વરૂપમાં જ ભિન્નતામાં પૃથક્કિંત્વ ભાવો પામ્યા છે. જેમ પાણી સ્વરૂપના સ્વરૂપમાં રહેલો કોઈ ઈતર પદાર્થ પોતાને કલ્પવાથી પૃથક્ પામ્યા છે. એમ સ્વરૂપ સર્વ પદાર્થોમાં રહેલો કોઈ પદાર્થ સ્વરૂપ: જ્ઞાનમાં જ્ઞેયપણે પૃથક્ પામ્યા છે. ઘણાક સૌન્દર્યવાળ આત્મા સર્વમાં રહેલો છે, કોઈ સ્વયંના પદાર્થોમાં જે છે સ્વભાવથી જેમ સ્વરૂપ સર્વ પદાર્થોમાં છે, તેમ આત્મા સર્વ પદાર્થોમાં છે. પદાર્થમાં સ્વરૂપ: જ્ઞાન જોવાથી તેમાં એ આત્મા બંનેને પૃથક્કિંત્વ ભાવો પામ્યા છે. પાણીમાં સ્વરૂપ: જ્ઞાન બરફ કોલસામાં બંનેને પૃથક્કિંત્વ ભાવો પામ્યા નથી. જેમ લાલ ભાવો કોલસો જે જ્ઞાન છે અને ઠંડો કોલસો જે જ્ઞાન સ્વરૂપ: જ્ઞાન કોલસો જે જ્ઞાન તેમાં આત્મા બંનેને રહે છે.

જેમ પાણીમાં સૂર્યના કિરણો પર જે બોડેલા પ્રકાશો પામે છે.

Date:-

તમે જોયું કે જીવંતે જીવાત્માના સ્થાનમાં પ્રવેશ કર્યો છે. તથા દિવ્ય ભોગોના ઇચ્છાઓ પાલન કે પરમ પ્રેમનું જ્ઞાન જીવાત્મા જે છે માટે જે કોઈ પ્યારું ભાગે છે તે જીવાત્મા જે પ્યારું ભાગે છે. જીવાત્મા સર્વદા સંસારચક્રો ફેરા કરતાં જેના જીવાત્માના સંસ્કાર સ્થિતિ મળે છે તેવો દેહ ધારણ પામે, તો તેમ જીવાત્માનું કરું ધારણ પામતું નથી. સર્વદા સર્વમાં રહે-ધારો જ્યા જીવાત્મા કદી પણ જન્મતો નથી, કદી પણ મરતો નથી, કદી પણ કરું વિતતો નથી, કદી પણ કરું ઇચ્છતો નથી, કદી પણ મુક્ત કે બદ્ધ થતો જ નથી.

જ્યા દેહાદિકમાં સ્થિત કે જે જીવાત્માનાં જન્મથી કેટલા પાપોના ભોગ કરતાં પણ દેવાત્મા જીવાત્મા સ્થિતિ જે છે. અતે દુઃખદાયી છે. જ્યા જીવાત્મા જન્મતો નથી માટે કદી પણ જન્મતો નથી અને તેમ મરતો પણ નથી. જીવાત્મા પોતાના કોઈ પદાર્થને ઇચ્છતો પણ નથી. કારણ કે કોઈ પદાર્થ જીવાત્મા પોતાનું છે જ નહીં. જ્યા જીવાત્મા દેહાના તથા કાળ સમાદિનાં માધ્યમ સંકિલ્ટ કોઈપણ જાતે કદી પણ બંધાયેલો નથી અને બંધાયેલો નથી કોઈપણ જાતે મુક્ત પણ થતો નથી; માટે જીવાત્મા નિર્જરણ સંકિલ્ટ છે.

હે રામ! સર્વનો જીવાત્મા જીવાત્મા સ્વભાવ પ્યારો છે; તે કારણે જ્યા મુક્તોને વિચાર કર્યા વિના કરવે પામે છે. વિદ્વાનો બોધના કિલ્લા તથા મોક્ષના કલ્પનાએ બોલે તેમ કરતા રહીને, પોતે કોઈ રાગ-દ્વેષ નથી કરતાં દેહાદિ પણ જીવાત્માને વિચારકર જીવાત્મા-દેવ. મોક્ષ જીવાત્મામાં પણ જન્મ નથી કે જીવાત્મામાં પણ જન્મ નથી અને મુક્તમાં પણ જન્મ નથી. યથાર્થ જ્ઞાનના જીવાત્મા કરવું નિર્મિત્ત થાય જે મોક્ષ છે કોઈ પણ વિષયમાં જીવાત્મિત નથી રહેવાના પોતાના મને સ્થિત નો કાલ થાય છે, તેને જ તત્ત્વજ્ઞાનમાં મુક્તમાં પુરુષો મોક્ષ કહે છે. હે રામ! જેમાં જીવન નિર્મિત બોધ કેટલા પામ્યો ન કોઈ તેમાં જીવન મૂર્ખતા જે બાકીને કોળાપણાના તથા બાકીના નિર્મિત્ત જીવાત્મા જીવાત્મા સંસારમાં સ્થાપે છે. સ્થિત પરમ બોધને પ્રાપ્ત થઈ જે જીવાત્મા થઈ જાય ત્યારે, ત્યાં દેહ મોક્ષના પણ ઇચ્છા કરવામાં ન જાવે ત્યારે જ્યાં મોક્ષ ના તો ઇચ્છા કરવામાં કેમ જ જાવે? હે રામ! આ સંસાર જ્યા રહિત રામ! આ

Lakeer

Date:-

ઇર્ષ્યાથી ઘણો દુઃખ અનુભવ્યો પણ કાંઈ કરી શકતો નથી. અને કોઈ પર પડ્યા કરતું નથી. ઇર્ષ્યા પદાર્થમાં પૂર્ણવિરામ થયેલું હોવા છતાં પોતાના સ્વરૂપમાં જ રહેલું હોવાથી, આગ લાંડે હોવાની જેમ આ જગતને પ્રકાશિત કરે છે.

હે ભોળાનાથ! આ પ્રમાણે હોવા છતાં, અજ્ઞાની બુદ્ધિ વાળા લોકો તો 'આ કરું છું' 'આ બધાં મારા છે' અને 'આ કામ પુરાઈ મારાં છે.' એવા પ્રકારનો મિથ્યા દુઃખ: ઘણા અર્થ કરે તો કેવો કેટલા થશે? અવિદ્યા રૂપ મોહીનીએ જો મોટા અવયવરૂપ કેટલા ત્રાંતિ રૂપ કે કેટલાં જોવા-પડ્યું અનુભવ આત્મામાં કરી-મોકલ્યા જ્યાં જાય છે. આત્મા ને ભિન્ન અનુભવનો અનુભવ કરી 'હું પરમેશ્વર માં ભિન્ન-અવાજ્યાર છું અને કર્તા-ભોક્તા છું. એવો વિશ્વાસ થયા છે. આ વાસનારૂપી મોટી ઇચ્છા કાયમ કેદ કરે છે, અને વિષયો ની તૃપ્તિ-અતૃપ્તિ માં જીવને ભેંસે છે. પરંતુ અંતઃકરણમાં રહેલી આ મોટી અવિદ્યા રૂપ અજ્ઞાનરૂપમાં મળમોહ નાશ થઈ છે, અને અવકાશ થઈ ગયો છે- જેમ ઓરડામાં પડળ નો નહીં તરત માણસને ખેંચતા નથી તેમ જગતમાં રહેલાં અવિદ્યા મનને ખેંચતા નથી.

હે રામ! જેમ દીવા ના અંધકાર નો ઘટ નાશ થઈ ગયો છે અને પ્રકાશ પાથરી ગયો છે, તેમ આત્મા માં અવિદ્યા વાસના નાશ થઈ ગયો છે, અને પરમ આનંદરૂપ પ્રકાશ પાથરી ગયો છે. આવા ના બુદ્ધિવાળા 'અવિદ્યા નુકસાન છે જ નથી.' એવો નિશ્ચય થયો તે નિશ્ચય ના અવિદ્યા ભાગી ગયો છે. 'આ ચક્ર ફેરવવા માટે બળનું પ્રયોજન છે?' એવા નિશ્ચય વાળો વિવેકી પુરુષ અજ્ઞાની ને ભોળવી જાણે છે.

હે રામ! આકાશ નાં પોલાણ નું દેખાવું માન અવિદ્યા ને કારણે જ્ઞાની પુરુષ ને પણ થોડા સમય માટે ભ્રમ થાય છે. ભ્રમ થાય છે. પોતાનો આત્મા કે જે સર્વત્ર આનંદમય છે, જે માં રહેલો અને જેને નિવાસ છે, જેને વિચારવાનો છે, જે સર્વવ્યાપક છે અને પરમાર્થ પદ માં નિવાસ કરે છે, તેને જે પુરુષ દેખે છે. અને અજ્ઞાનમય બની દિવસે ને દિવસે ઉંડે ઉંડે ખાડામાં ફરે છે. વિષયના ભોગો માં રંગ પર તરત વિષયો માં રોગ પર અસ્વસ્થ રહેતો, આત્મા માં જે વિશ્વાસ, શોકપણા

Date:- 29-5-25

માંસ છે અને રક્ત વહી રહ્યું છે. જેવો બાહ્ય કલેવરને ત્યજી દઈને મહાત્માજી ઘરને તથા બારણે ઊભા રહ્યા. જ્યારે તેમની કલ્પનાએ છોડી દઈને પ્રત્યક્ષ આસક્ત-રહિત થઈ અને અહિંસા ભગવતીપણાની જ્યોતિ ઘરોઘર ઘરને,

S.74 પુરુષ અને સ્ત્રીને, પુત્રોને અને પુત્રીઓ અને ભગવતીના ચૂલે પરિણામ આવ્યું. કેમ! જેમ અત્યંત કામાતુર માણસ પોતાની કૃતિ પડ્યા પોતાનાં મોહાળે ઘરચરામાં જ જોઈ લે તો તેને પોતાની કૃતિમાં પોતાનું કુટુંબપણું જ દેખાઈ રહ્યું છે તેમ જ્યારે પોતાનાં રક્તમાંસને જ જુએ તો તેને સૃષ્ટિ જાણે રક્તમાં કણકણમાં શરીર પ્રત્યક્ષ થયું છે. શરીરમાં રહેલાં રોગોનું રક્તદ્વારા પડ્યા જ્યાં ત્યાં પડ્યા મોટા અને મોટા પ્રવાહી રાગકોષ રૂપે બહાર ઉલેચાઈ રહ્યા છે. જ્યારમાં જેટલા રક્તદ્વારે પણ રક્ત ધમનિ અને પુરુષ-પણ રજોદિ અનેક જાતોની ભેરવ અને રાગ-કોષમય બહારના જ્યાં ત્યાં ઉલેચાઈ રહ્યું છે. જ્યારમાંથી રક્તમાં, મળ, બુદ્ધિ, અહંકાર, વાસના અને કલ્પનાઓ એ બધાંમાંથી ચિત્રકૂટવાળા પોતાનાં જ વંશજોને પણ રડે છે. ચિત્ર એ અને અહંકાર એ તેમને રડવા માટે જ છે, પડ્યા વારંવાર જોયું કે ચિત્ર છે તો જ અહંકાર છે અને જે અહંકાર છે તો જ ચિત્ર છે. ચિત્રનાં અહંકારનાં બેઉના કલ્પના ખોટા જ ઉતરવામાં આવે છે.

જેમ વસ્ત્ર ને ફાટ્યાં વસ્ત્રને અને જોડા ઘોડા-પડ્યાનો અંત બંનેનો કાઢ્યા થયા છે, તેમ ચિત્ર અને અહંકાર એ બે પાંચ અંકોનો કાઢ્યા પડ્યાં બંનેનો કાઢ્યા થયા છે. માંસ ના બુદ્ધિ અને ચૂકાઈ કે જેઓ ખોટાં જ છે, દુરાગ્રહ છે તેઓને વસ્ત્ર દઈને કેવળ દેહાધ્યાસ અને વિવેક વગ મનને શીખ કરવું જોઈએ, 'જો મને માંસ થાય તો ખરું' એવા ચિંતા કરી તો મનને ઉકસ્યું જ કહેવું. તો તે મળ શરીરરૂપ ઘરને કેવળ અડચણોને જ ઉત્પન્ન કરે છે. અને વગ ઘરમાં જ છે, તો બોલ પડ્યા રહ્યું છે તથા મોંસ પડ્યા રહ્યું છે? અને જ્યારમાં અદ્રશ્ય છે, તો પણ બોલ પડ્યા રહ્યું છે તથા મોંસ પડ્યા રહ્યું છે? કેવળ 'કંઈ દેખાતું' એવા મનના જ બોલના તથા મોંસના ઉત્પત્તિ થયા છે, માટે 'કંઈ દેખાતું' એવા મનને જ ઉખેડી નાખો.

જ્યારમાં દેખાતાં વંશજો જ્યાં જ્યાં છે એમ એમ જ્યારમાં નહીં, તે તો વાયુનું જ ઝાર્ય છે.

Date:-

ઘર બેસવાનો, પૂજા થવાનો, પવિત્ર મંત્રોચ્ચારો, રાગ-દ્વેષ રહિત દોષો ના ભયંકર રહિત થવાનો, સંસારરૂપ સમુદ્ર ને તરી જવાનો, જેમાંથી પાછું વળવું પડતું નથી એવા પદને પામવાનો, સર્વોત્તમ શાંતિને તથા સ્વયંભૂ પરમ સ્થાનને પામવાનો, જેનું શરણું મળ્યા પછાડાથી, તથા ફિયાસ્કા સર્વ પોકારીને એ કહેવા યોગ્ય રહેતા છે તથા જેના સ્મરણને સર્વ પોકો વખાણે છે એવો અને જેનો સમ-ક્ષેત્ર રૂપ ચારેયનો કાયા થવાનો ગણેલો રહેલ છે, એવા ભાંતિ કે ભય ગઈ રહેલ છે તથા મન નો માણસ વાત શાંત થઈ ગયો રહેલ છે એવો એ જગતગુરુ પુરુષ કશું કરતો નથી, કોઈ ના રાગ થતો નથી, કશું ખાવા નો નથી, કશું પીવા નો નથી, કોઈનો સ્તુતિ કરતો નથી, કોઈના નિંદા કરતો નથી, ઈર્ષા-દ્વેષ કરતો નથી કે પુરુષ કયારેય બોલે છોડી દેનારો, કયારેય ક્રિયાશીલ થવું રહિત થઈને એવો કયારેય વિભાવો રહેલ છે, તે જ જગતગુરુ કહેવાય છે. કેમ! જેમ મોટા કયારેય એવો સંપૂર્ણ રીતે ત્યાગ કરીને શાંત થઈ ગયા તેમ તમે કયારેય વિભાવો નો ત્યાગ કરીને નિરાકાર શાંત થઈ જાવ.

વિભાવોનો વિવેક નું તથા વિજ્ઞાન નું સ્મરણ-કરણ કરીને પોકાને સ્વાત્મસ્વરૂપમાંથી બહાર જ કરે છે એ જગત પડ્યા મિથ્યા ભાંતિ જ છે એમ સમજો. કે કામ! કેમ સમજવું છે, તો પડ્યા એમ મિથ્યા નિરાકરણ 'કયા કોણ કોનું છે' એ કયા દ્વારા કયારેય મારું છે' એમ માનવો મૂર્ખ ના જેમ કેમ મિટી ગયો છે!

એ કયા કયારનું જગત કયાંથી જ છે. કયાંય કોઈ જ નથી. ઘર પુરુષો જગતને કયાંથી કયાંય સમજીને કોઈ જગત મૂંઝવણ કરતાં જ નથી. કે કામ! કયારેય પદાર્થો ને કયાંથી કયાંય સમજવાને કયારેય મિથ્યા સમજવાથી ભ્રાંતિને ખલાસ કયાંથી કયાંય ખોટું મિથ્યાત્વ પ્રાપ્ત થયું છે કયાંથી કે કોણ કોનું ના કોણ કોનાં વિવાદ રહિત છે, એને સર્વજ્ઞ કયારેય તથા કયાંય કયારેય કયારેય કોઈ પદાર્થ કે જગત નથી, એવો સમજાય કામ. જોવાલાયક જોવાયું નથી ઉપજાવતી કયાંય કયારેય નાશ્વર હોતું કે. કયાંથી જાવ ને ગણવો પુરુષ રાગ-દ્વેષ ને પરવશ થઈને તોફાનો કોલાહલો થયો એવો કે કોણ પડ્યા થયો ત્યારે કયાંય કેમ રહે!

Lakeer

Date:-

રાજા પુરુષ બોગોમાં રહિને રાજાવતો ગયો. લલવોમા પુરુષ રમાંરેલ્યા રાજા પડેલા રહસ્યો બોગોને રમાસંકિત રાખ્યા વિના ફિલ્મ નિર્માણ જ બોગવે છે. સુખ-દુઃખ, જેકિ રમાજવ્યા ને રમારા રોલ મેળવ્યું કોણ રમેલા વિલેજ પુરુષ ન રાજપાઠ ઉગાવતા રહ્યા ગયો. રહસ્યો બોગોને મેકઅપરૂમ, કોસ્ચ્યુમ, ગ્લેમરિંગ, સંવાદોમાં રહિત પ્રસંગો રમને રમે સર્જનમાં પોતાનું પાત્ર જ રમવાનું જરૂરીને રહેલો રાજા તે તે કાળમાં લોકપ્રિય સંગીત લેખ્યા કિશોરોએ કહી કરવે કોણ બોલ્યા રમુદાયમાં જ બિરાદાને લાગે પુરુષ ના પોતે વિકરાળ પણ રહિત છે. તો કોણ, કાળ રમને કેમ પુરાણો રમાવ્યા કરવી રમવારમાં કોણ પાત્રો ગયો.

કે રામ! લલવો રમાર્થ રોલ બનાવાને પુરુષ વાસ્તુ રમાંદિ કમેન્ટ્સમાં વ્યાપારના વિષયોમાં કુલ્યો દેખાવ તો પુરુષ મનના રમાંસંકિત વિચારો જ કોઈને ગમે તેનું મન વિષયોમાં કોણ નથી. રાજા પુરુષ રમાંદર ના રમાંસંકિત રહીને બહાર વિષયો ને બોગવવો કોણ બોલ્યા ને રમાંસંકિત કોમો કે રહ્યો નથી. રમાજ ને રમાંદર ના જુદો જોવા કરવો વિલેજ પુરુષ માં રહસ્યો રમંગો ને કોચર બાબતમાં રમાંદે, તો પક્ષ તેનું કોઈ પ્રમાણ જેવું નથી. જે બોલ્યું રમોકાર રમાં પોતે રમાંવાયમાં રમાવ્યો, તો પાછો તે કદી મુલાકાત જોવે નથી તેમ રમાંબંધ પુકારવાનું નિર્માણ રમાંવ્યા ને રમોકાર પાછા બોગવામાં રમાવ્યું તોને બોગવું જ રહે છે, કદર પાછા પાછું મુલાકાત જેવું નથી. દેખાવો રમાંવ્યા એ કોરડું જ છે તો બોલિવુડ કલાકાર કરી રાજા નથી. રમાજમાં પોતાના જોવાયેલા બોલિવુડ રમોકાર કલા રાજ તો પાછા પુરુષ પાત્ર જ નથી.

વિલેજ ના રહેલ પક્ષને પુરુષપાઠાએ પુરુષ થયેલું રાજાનું મન પાછું લલવોમાં જોવા તો પાઠા રાંદર મેળ ને ગાડીઓ કરવો નથી. રમોકાર રાજા રાજાને કોમેડિમાં કલા ગયું તો પક્ષ રાજાને વિષયોમાં કરી કદર પાઠા બોલ્યા થયું નથી. કોણ બોલ્યા રમોકાર જુદો પડેલા કલાને કોણ રમંગો કેમ પાઠા રાંદર પોપ્યુલર પાછું તે કોણમાં રમોકાર્યું છે? વિલેજ ના જુદા પડેલા રમાજમાને રમને રમાજમાને પાઠા તોડો કેમ કોણ પાઠા રમર્થ નથી. 'કેમ રમોકાર્યું છે' રમમ જોવાવામાં રમાવ્યા પક્ષ પાઠો તે રમોકાર્યમાં કોણ કરે? રમાજમાં પોતાના રંગોના બોલિવુડ કરવાથી કલા જાય છે.

પુરુષ પ્રધાન

Date:-

સમજુ પુરુષો પરમાત્મા ને જ્યાં ત્યાં જુદા જે પ્રકારે કે જ્યાં જુદા તે પરમાત્મા છે એમ જોડવામાં ન આવે, પણ જોડવા માં આવે કે બધા જ તેને સ્વરૂપ જ દે છે. અજ્ઞાન દૃષ્ટિ પરમ તત્વમાં ખોળિયા પામેલો પુરુષ અનેક લોકકાર્યોમાં લાગેલો હોવા છતાં પણ મન માં એ પરમતત્વનો ભાવ ભક્તિ કરતો હોવાથી તેમજ તેને દૃઢ ભાવ ટકાવવાને પણ તે લાગણીમાં બહુ ફેલાવા માટે રહેતા નથી. પરમસ્વરૂપ ના આનંદ માં ભાગેલો પરિવાર પુરુષ અખંડ રીતે લોકકાર્ય કર્યા કરતો હોય, લોકકાર્ય માં જ્યાં ત્યાં ફરતો હોય, અને તેને કેટલાયેક દુર્જનો સંભળાવતા હોય, તો પણ તે પુરુષ મન માં પરમસ્વરૂપમાં આનંદ માં જ મગ્ન રહે છે અને કોઈ દુઃખોને ગણકારતો નથી. રોતો ભૂખમરેલા પુરુષ કદી પણ આંસુ બિંદુને રોકતો નથી, ડાહ્યા બન્યા તો પણ ફાવતો નથી, બહેરા થયા તોપણ બહેરતો નથી, અને મરી ગયા તો પણ મરતો નથી. શરીર ના પુરાવા ની ગતિ ના ગમે તેવા ભાવે અંકુશ રાખવા પણ ફેર ફેરા જ જણે અપવાદો જીવન્મુક્ત પુરુષ દારમાં રહે તો મહે મોટા પર્વત ની ગુફા માં રહે કે નગર માં રહે તો પણ મહે

૬.૭૫ અધિકાર માં રહેવા છતાં તેવા જણે બોધપ્રાપ્તિઓનાં નામ:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જીવન્મુક્ત થયેલા જનકરાજા રાજ્ય સંબંધ લોકકાર્યો કર્યા કરવા છતાં સર્વદા મન ના સંદર સંતોષ શીતલ અને સકલ બુદ્ધિ ધરી રાજ્ય કરે જ છે. તમારા દાદા દિલીપ રાજા એ પણ રાજ્યાદિ સર્વ ન્યાય રાજ્ય કર્યું હતું. વૈરાગ્યવાન મનુ, માંધાતારામ ભગીરથ, દિલીપરાજ ગાધિ, પૃથુરાજ, પ્રહ્લાદ, શિબિરાજા રાજા બલિ રાજા, સર્વ ન્યાય વર્તનાર રાજા થઈ ગયા બ્રહ્મમાંદ માં જે રહેલા છે. શુકદેવજી, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ભગવાન આ બધા પણ જીવન્મુક્ત હોવા છતાં પણ આ સંસારમાં લોકા ગ્રહણ ભાવાર્થ કર્યા કરે છે. જ્ઞાનવાન એ સ્વયં જીવન્મુક્ત છતાં પાર્થિવ કે જે પણ જીવન્મુક્ત છે તો પણ રહેલા જ છે. મહાત્મા ઋષિકેશ, નારદમુનિ પણ જીવન્મુક્ત છે શ્વેતમાત્ર, સૂર્ય તથા રામ પણ જીવન્મુક્ત છતાં કાર્યરામ છે. આ જોડિયામાં કોઈ સેંકડો, હજારો, લાખોકરો, મનુષ્યો અને દેવો છે જેઓ અભ્યાસકર્મ રહીને લોકકાર્ય કર્યા કરે છે.

મુનુ, મરદ્વાજ, વિશ્વામિત્ર, ગર્ગઋષિ અને સગરરાજ ભગીરથ ગાધિ, દુષ્યન્ત તથા ભોજવાન આદિ પણ જીવન્મુક્ત છે. કુલે દેહવ્યવહાર યોગ્ય સ્થિતિ આદિક છતાં તેમાં પણ અસ્થાનીએ રહેલા હોય છે. કારણકે અજ્ઞાન વિકલ્પો અને અર્વરૂપ પરમાત્મા માં

Lakeer

Date:-

માણસ વ્યસન વિશિષ્ટ રીતે જોડે સર્વ દેશમાં, સર્વ કાળમાં, સર્વ પ્રકારે સર્વ કોઈ થવું સંભવ છે.

જેને જે કોઈ ગમે પદાર્થ ગમે, પાત્ર કે વૈભવરૂપ આત્મા છે તે જ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવજી, વિદ્યા, સર્વેશ્વર, શિવ અને ઈશ્વર આદિ નામોથી પ્રસિદ્ધિ છે. દુઃખ વસ્તુમાં ઉત્તમ વસ્તુ રહેલ છે. પાપનું ફળ અત્યંત અસહ્ય છે તો પણ તેના ભોક્તા જ પોતે જ્ઞાનમાં પ્રવર્તે છે તેવા તો તેમાં પણ ઉત્સાહ ધરાવતા હોય છે. ઇચ્છાઓના અંત આવે છે, તો પણ તેમ કર્યા પુરુષ પદની પ્રાપ્તિ થતા છે. જે પદાર્થ મુક્ત કોઈ ન થયો તે પદાર્થ પણ ઈશ્વરમાં તથા જગતમાં વિલાસને જોડે તરત ઉદય પામે છે.

ફોરામ! આ પ્રમાણે જગત અનિર્વચનીય સ્થિતિ વાળું જ છે અને તેમાં અનેક પદાર્થો સંભવે અને અનેક પદાર્થો ન સંભવે એવો કોઈ ગણનો ક્રમ જ નથી, માટે ઇચ્છે, ઉદ્દે, કોઈ તથા કોઈકરૂપ સંબંધ કુળોના અધિકારીઓને તથા દેહને અમલ પામો. આ જગતમાં અસંભવિત સંભાવિત થઈ જાય અને સંભાવિત અસંભવ પણ થઈ જાય છે. એટલા માટે આવા ગારબડીયા જગતમાં ફોરા રહિત અને અસંગ એ બંનેનો ત્યાગ કરીને અમલ કરો.

ફોરામ! મુક્તિ આત્મારૂપ કોલાને જોડે સર્વદા પ્રાપ્ત જ છે, માટે તેના ઉપરાજ્યના ફોરા જરૂરી. પોકમાં કહેવામાં આવે છે કે 'મુક્તિ પ્રાપ્ત થઈ' પણ તે બરાબર યોગ્ય નથી. પરંતુ જેમ કોઈમાં પડેલો કિંમતી ઝવેરાતો ફોરા તેનું માટે અમારા પ્રયાસ પ્રાપ્ત થયેલો કહેવાય છે. તેમ મુક્તિ માટે વિવેક પ્રાપ્ત પ્રયાસ પ્રાપ્ત થયેલા કહેવાય છે. કરોડોમાંનો માટે વિવેક પ્રાપ્ત થયો જ મુક્ત થયેલો છે. મુક્તિ વિવેકના અનુભવ છે. પક્ષ વિવેક વિનાના અજ્ઞાન પર મુક્તિ મળતા નથી. મનનો ક્ષય થવાથી મુક્તિ થાય છે અને તે મનનો ક્ષય વિવેક પર થાય છે. માટે તમે વિવેક પ્રાપ્ત કરો. મુક્તિને ઇચ્છનાર પુરુષે આત્મામાં અવલોકન નો યત્ન કરવો જોઈએ. આત્મનું દર્શન થતાંજ સકળ દુઃખોનો નાશ થઈ જાય છે. મારા પૂર્વકાળના પુરુષોએ જ જીવન્મુક્ત થવા કેવી રીતે અમલ કર્યો.

ફોરામ! તમે પક્ષ વિવેકે અને વૈરાગ્યના ઇચ્છવાળા મુમુક્ષુઓ ઉદ્ધાર કરો અને સમાજ દોષ રહિત જીવન્મુક્ત

Lakeer

Date:- 30.5.25

-પડ્યા પર વિચાર કરો. બોદ્ધમાં વિવેકી પ્રાણીઓને પ્રાપ્ત થતી મુક્તિ બે પ્રકારની છે, એક સદેહમુક્તિ અને બીજી વિદેહમુક્તિ. મુક્તિમાં ભેદ રેખાનું જે કારણ છે તે કહું છું તમે તે સાંભળો.

હે રામ! પદાર્થોમાં રમ્યાસ્થિત દ્વારા જ્યારે મનના જે શાંતિ થાય છે તે મુક્તિ કહેવાય છે. જ્યારે પ્રકૃતિના મનના શાંતિ શરીર જીવતાં છતાં પડ્યા ફોટા રંજાય છે, અને શરીર પડી ગયા પછી પડ્યા રંજાય છે.

અજ્ઞાત પદાર્થોમાં રમ્યામાં પડ્યાના નિંદિત પ્રાપ્ત થયેલા અને થતા અનેકનો જે કારણ થયો અને જે ઉત્તમ મુક્તિ છે એવો સિદ્ધાંત છે. એવા જીવોના અનેકનો જ્યારે શરીર ફોટા તો પડ્યા રંજાય છે અને શરીર પડી ગયું ફોટા તો પડ્યા રંજાય છે. શરીર છતાં જે અનેકના રહિત ફોટા તે જીવન્મુક્ત કહેવાય છે. જેને અજ્ઞાત પદાર્થોમાં અનેક ફોટા તે બધા ભિન્નાભિન્ને કહેવાય છે અને જીવન્મુક્ત થયા પછી પડ્યા અનેકના રહિત જે ફોટાને તારો વિદેહમુક્ત કહેવાય છે.

હે રામ! મોક્ષને માટે યુક્તિપૂર્વક યત્ન કરવો જોઈએ. જે યુક્તિ વિના અનેકવો યત્ન જે કરવામાં આવે તો ઘણાના પગમાં જેવું ખાબોચિયું પડ્યા દુસ્તર થઈ પડે છે એવા માટે કોઈના મુક્તાત્મા યુક્તિ વિચારો યત્ન કરીને રમ્યામાં તે રમ્યાર્થોમાં જાણવો જોઈ. તમે મોટા ઈશ્વર જે રમ્યાત્મજ્ઞાને મુક્તિના પ્રાપ્તિને માટે યુક્તિપૂર્વક યત્ન માં મન લગાવીને પોતાના રમ્યામાનો વિચાર કરો. જ્યારે રમ્યાત્મજ્ઞાન નો નિશ્ચય તે માટે મોટો યત્ન કરવો પડ્યા યુક્તિ વિચારો કરવો. એવા તે જ્યારે રમ્યાત્મજ્ઞાને પ્રાપ્ત નિશ્ચય તે જોઈ પડ્યાંના જોડાયા ઉપાધિ જ્યારે રમ્યામાં રમણ તેમાં જ પ્રાપ્ત થયા છે. સાંભળો રમ્યાર્થ કોપણે પડ્યા રમ્યાત્મજ્ઞાન નો નિશ્ચય તે માટે મોટો યત્ન કરવો, પડ્યા યુક્તિ વિચારો કરવો તેવા તે પડ્યા રમ્યાત્મજ્ઞાનો પ્રાપ્ત નિશ્ચય તે જોઈ પડ્યાંના જોડાયા ઉપાધિ ભોગો ના રમણાવસ્થા પ્રાપ્ત પદાર્થને પડ્યા રમ્યા માણે ચિત્ત માં પ્રાપ્ત થયા છે. જ્યારે રમ્યાત્મજ્ઞાને રમ્યાત્મજ્ઞાનારો કોઈ રામ કુંવે તેવો પડ્યા રમ્યાત્મજ્ઞાન નો નિશ્ચય તે માટે મોટો યત્ન કરવો. તારો યુક્તિ વિચારો યત્નપૂર્વક તે પડ્યા રમ્યાત્મજ્ઞાને રમ્યાત્મજ્ઞાનો માણે રમ્યા તે રમ્યાત્મજ્ઞાને વાસનાક્ષય-દૃઢ થયો રમ્યામાત્મજ્ઞાનો માણે રમ્યાત્મજ્ઞાપડ્યા માં પ્રાપ્ત થયા છે. યુક્તિ રમ્યા માં રહસ્યને

Lakeer

Date:-

બધાયાર મકરમા પુરુષો જ રથયમલાવ્યા પરા નિશ્ચય કરી મુકિયાદ તો પૃથ્વ પદ્યા છે. અને ફિલ્ટર તેમણે જ મુકિયુર્વક ચલા કરવાનું મોટું કુટ મલ્યું છે.

5-76 રંગાર ચલાનાં ઉપાદાનું વર્ણન:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કુશમ! આ રહ્યા વિકાસ પૃથ્વ પાર પડ્યા છે, રથવિવેક ધ્યાન સિદ્ધ થયા છે અને ચિત્તે ધ્યાન જ પદ્ય ગયા છે. પુરુષરૂપ સમુદ્રમાં જગતની બધી ધ્યાન ફિલ્ટર સરકારો ફરી ફરે છે અને મંદિરના ખોળામાં પડ્યા પૃથ્વીના કોલાહોમાં જેટલા ગ્રાફરેડ્યુરો ઉડે છે, તેમાંની રંગાના ગડબાને પડ્યા કોડ્યા સમર્થ છે? કોઈ પડ્યા સમર્થનથી. કુશમ! યથાર્થ વિચાર જગતના સ્થિતિનું કારણ છે. આ રંગાર રંગાના દુષ્યાર છે તેના તેમાંથી પાર ફિલ્ટરના દુઃખના ચિંતા તેમજ ચલા ચિંતા બીજા રહે તેમ નથી.

આ રંગારરૂપ સમુદ્ર કે જેનો રંગ તરફ કે પોતા તરફ કોઈનો જ દોષાનો નથી, તેને સદાકાર રીતે વિકારરૂપ બનાવનારાઓ જે પુરુષ તેમાં વિચારે તે જ સારો પુરુષ કહેવાય. કુશમ! તમે ભણેલાઓ છો તેના આ રંગાર-ધામમાં જ રંગારનો વિચાર કરવા લાગ્યા છો. તેમ સમજુ પુરુષે બુદ્ધિદ્વારા પ્રથમ તાર વિચાર કરીને પછી આ બહારના ભોગોને ભોગવવા જોઈએ. કુશમ! તમે આવા રંગમૂલક આસુર પદ્યને ત્યાગે મહાડનારા, નિર્મળ અને સર્વદા સમત્વવાળા થોમાંથી રંગાંદ્વ ના આસુર પદ્યને રંગાદ્વાંતમક રંગાદ્વ તરો ત્યાગને મહાડનારો અને સર્વદા સમત્વવાળો વિકારવિદ્યા પર થોમો છો.

:77 જીવન્મુક્ત ના લક્ષણો:-

રામ બોલ્યા: ભગવો રામકાર્ય ~~કોણ~~ જોવું જીવન્મુક્ત કોના જે જે કારણ લક્ષણો છે તે ફરી જણાવો. જેના બુદ્ધિ થાય.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કુશમ! જીવન્મુક્તના લક્ષણો રંગાના છે તેજાવિલ્ય કરો કહ્યાં ફરી પણ રંગાનરો. ટૂંકામાં જીવન્મુક્ત સર્વદા, અને સર્વદા રંગા જગતને મોક્ષમયરૂપ જોવાના લક્ષણ તો પોતે કહેવે છે. તે કુમરા ગજ સમાધિ માં જે રહેલા કોણ બીજો રહ્યા બાકીના મનવાળો રંગાં સદાય રંગાંદમાં જ મગ્ન કોણ તેમ રહે છે. તેના બુદ્ધિ

Date:-

પૌઢ, સમાચારપત્ર અને સંવાદપુષ્પ પણ વાંચતા હોય છે. કોલ યુનિવર્સિટીનો ગવર્નમેન્ટ પુરુષ પોતાના વિચાર સંબંધિત પત્રમાં લખે અને જગ્યાનું વોલપેપર ને ટાંગવા બાયલાં પુષ્પનાં સ્વપ્નાં વોલપેપર જેવો ભેદભાવ કરતા હોય છે. એ પુરુષ બાથરૂમમાં પણ સ્વપ્નોક્ત સાધનો જ નથી, વર્તમાન માં રુચિ કરતો જ નથી, પદ્ય ગદ્યોનાં સંભારતો જ નથી, કિંતુ સ્વપ્નાં વોલપેપર સાચવતા હોય છે. ગવર્નમેન્ટ પુરુષ વોલપેપર માં રુચિ બતાવીને બોલપેપ સ્વપ્નો જેવો રહે છે, સ્વપ્નવિચાર માં જાગતો રહે છે. એ વોલપેપર માં વિશેષજ્ઞ બને છે પરંતુ એના વિશેષજ્ઞપણાનું ફળ એ દાસ્યત્વ નથી. સ્વપ્ને સ્વપ્નાં કાર્યો કરે છે એ કિંતુ સ્વપ્નક કાંઈ કરતો નથી. સ્વપ્નિલ મળ ને સ્વપ્નો ત્યાગ કરનારો સ્વપ્ને સ્વપ્નાં દૂરદર્શનો વિષયનો ગવર્નમેન્ટ વોલપેપર માં કાર્યો કરતો હોય તો પણ સામર્થ્યવાન જ રહે છે. સ્વપ્નાં પડેલું સ્વપ્નનું વર્ડ્સવર્થમ દામ મુજબ કરે છે. કાલાનાં પ્રેરણા થી પ્રાપ્ત ગર્વિતા ને સ્વપ્નુસરે છે. સ્વપ્ને બંદૂકનો દામમાં સ્વપ્નિ ને ગાય સાચવવાનાં કાર્યો પણ કરે છે. તે કવિ-મોડલ પણ ના સ્વપ્નોક્તિવાર સ્વપ્નિકાર કરે છે, ભોગસંભવ ને મુખો ને ભોગવે છે સ્વપ્ને સ્વપ્નાનાં ભોગ જેમ વિષયસુખો ના સ્વપ્નાપત્યો જેવો ગણાય છે. તે સાધના સ્વપ્નાં કાર્યો કરવા કિંતુ સ્વપ્નિ ના ઈશ્વરત્વ જેવો થઈને રહે છે કાંઈ કાલ્પનો નથી, કોઈનો ખેદ કરતો નથી, કોઈનો શોક કરતો નથી, કોઈ વિષયને પ્રાપ્ત થતો નથી. ગવર્નમેન્ટ પુરુષ સ્વપ્નોમાં સાધનો માં પણ રાગ-દ્વેષ રહિત હોય છે તો પણ બહાર ના મિત્રો સાથે મિત્રો જેમ વર્તે છે સ્વપ્ને શત્રુ ના સાથે શત્રુ ના જેમ વર્તે છે.

તે ગવર્નમેન્ટ, બાલકો માં મિસ્ટરમાં બાળક જેવો થાય છે. વૃદ્ધોનાં મિસ્ટરમાં વૃદ્ધ જેવો થાય છે, વીર પુરુષો માં મિસ્ટરમાં વીર્યવાન સ્વપ્ને જેવાનાં માં મિસ્ટરમાં જેવાન થાય છે, દુઃખ નાં મિસ્ટરમાં દુઃખિયા જેવો બને પણ છે. પરંતુ સ્વપ્નાં મિસ્ટરો માં બાહ્યથી પરિવર્તનો કરે છે. મન માં કોઈ પ્રકાર ના દીનતા રાખતો નથી. બુદ્ધિ માં દૈન્યને ક્યારે સ્વપ્નાંદાચો જ રહે છે. ચિત્ત માં કોમળ સ્વપ્ને પવિત્ર ઉર્મિવાળો રહે છે. વચનો તે પ્રસન્ન રહે છે. મધુર રહે છે. વિનયજ્ઞ રહે છે સ્વપ્ને સર્વદા સ્વમુખ નો અભિપ્રાય

Lakeer

Date:-

પણ પૂર્ણ રહે છે. બંને અને દાંપત્ય દોષવાળો હોય જ રાખે છે. અને ચર્ચાના સમયે એકબીજા બોલવાના ક્રમમાં વર્તે છે. તે સમયે વાક્યો અને શબ્દોચ્ચાર અનુભવ માં સમૂહ જેવો રહે છે. બલ્કુસ્ત્રી પોતાનાં અંગત ચર્ચાના વાર્તાને તોડે છે. તેને પુરુષનો સહકાર નથી, મોઢા મોડવાથી નથી, કર્મ કરવા નથી, પાપ ભોગવતો નથી, બંને કોઈ અંગોદ્દા તથા પારકોઈ અંગોદ્દા કોઈ સમયે તેને અંગદોષથી, ક્રિયાચરણો તે ત્યાગ કરવો નથી. બદલા તેને કોઈ નથી માંગ્યા તેને કોઈ દાદ્દા નથી, પાત્રાલ માં તે પડવોનથી. અને સ્વર્ગ તે દાદ્દા નથી. જે કોઈ જોવામાં આવે છે, તે સદાનું જગત જેમ છે તેમ ત્રિકુમડપ જ છે એમ જ્યારે અજ્ઞાનમાં સમાધિ દશા પછી અંદર ના સુખોમાં કે સંસાર સબંધ દુઃખનું નિવારણ કરવા માં કોઈ પણ મળ જેવું જ નથી.

"મેં શું કર્યું? અને શું નથી કર્યું?" એવા શોનું સ્મરણ સમાધિના પણ પર જોવા નથી. "અમુક કરવાથી અને અમુક કાર્ય સિદ્ધ થશે" એવા સમાધિના વિના જે બે સદાનો વ્યવહાર કરે છે. બલ્કુસ્ત્રી દેશ, કાળ અને ક્રિયાનાં ક્રમ મુજબ કાર્યો કરે છે તેમાં તથા સુખદુઃખ ને વશ થતો નથી. કાર્ય થવાથી કર્મ અને બગાડ જવાથી ખેદ પામતો નથી.

(૪) આમ બોલા સ્વાભાવો જોવામાં આવે તો પણ 'આ સદાનો વૈતભાવાંકિતથી જ રહે છે' એમ પાકો સમજણ કોવાને લઈ બલ્કુસ્ત્રી પુરુષને કોઈપણ સ્વાભાવમાં કોટુક ઉત્પન્ન થતું નથી. બલ્કુસ્ત્રી દશાને દોષવા દાદ્દા નથી, કુટ થતો નથી. કુટ પરંપરા માં જે ભિક્ષા માંગવાનું રાખે તો પામતો નથી, તે કદી કેળાવ થતો નથી, કદી ક્રિદ્ધ થતો નથી, કદીગ્રસ્ત થતો નથી અને કશાથી ભિન્ન પામતો નથી.

બલ્કુસ્ત્રી ના દેહમાં શુભ અને અશુભ કર્મ ફુદ્દત કોવાનથી તેને કર્મના સુખ-દુઃખ થવાનથી તેથી ગુણ-દોષ પડ્યા કોવાં નથી. બારું-ખરું તેને થતું નથી. તેને તેના ભિન્નબુદ્ધિ થતા નથી અને તેથી નિત્યમુક્ત કોય છે. પરિણામે તેના મૂળભૂત સ્વભાવ સહિત તેનું મન પળવાર ગયા છે. તેને બલ્કુસ્ત્રીને સંકલ્પ પણ થતો જ નથી. (૪) 'મારા કર કંઈ કોઈ, કોઈ છે જ નથી' એવા દૃઢ ભાવના થવાથી તેનો સદાનો પદાર્થો અને ચર્ચાકાંઈ સ્વાભાવમુખ જ કોય છે. સ્વાભાવ અવાંડ વ્યાપક થવાથી

Lakeer

બલ્કુસ્ત્રી પુરુષ સદા તૃપ્ત રહીને તથા પોતાના સ્વરૂપમાં જ નિરંતરથી

Date:-

પ્રમાણે મારૂતિએ જ્ઞાનમાં લાવ્યા કલાનમાં ચિત્રને બાકીનાં પદાર્થો માં બહુમ જુદાપે છે. સુષુપ્તિમાં બહુમાં જ જુદા ભાવ છે અને ચારેય નાં પ્રારબ્ધ નો કારણ પણાં જુદા બને છે.

578 ચિત્તનાં મૃમણ પર જ્ઞાન અને ચિત્ત નિરોધક યોગ.-

વશિષ્ઠક બોલ્યા. હે રામ! ચિત્તનું મૃમણ થવાં જ્ઞાન અને ચિત્ત પર જુદુ કોણ એવું જોવામાં આવે છે. ચિત્તનું મૃમણ થવાં દેખાવું બોધું જ્ઞાન આપણા જેવું બાકી છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! ચિત્તકેવા પ્રકારના બને છે? કેવા ઉપાયથી એનું મૃમણ થાય? ~~કરવું~~ તે કહો તેથી તેના વિષે સાંભળું.

વશિષ્ઠક બોલ્યા: હે રામ! જેમ દેખાવાનું અને દિમ પણું પરસ્પર ના મિત્ર છે અને અવિભક્ત પણ છે, જેમ ઉષ્ણતા તથા અગ્નિ પરસ્પર ના મિત્ર છે અને અવિભક્ત પણ છે તેમ ચિત્ત અને ચિત્તનું મૃમણ પરસ્પર ના મિત્ર છે અને અવિભક્ત પણ છે. એ બેઉ અને અવિભેદ બંનેમાં અવિભેદ કોણે ત્યજ્યો છે. કારણકે બેઉ નો કેવળ કલ્પિત કોચાનો ત્યાગ કરેલ છે. ચિત્ત અને ચિત્તનું મૃમણ એમાંના એકનો નાશ થવાથી તો અવિદ્યાજાળ રચે રહીને પોતાનાં ઉપર બંને નષ્ટ થઈ જાય છે તેમાં સંશય નથી.

હે રામ! ચિત્તનો નાશ કરવાનાં બેઉ યોગ અને તમને જ્ઞાન રચે તે ઉપાય છે. ચિત્તના વૃત્તિઓને રોકવા રૂપ યોગ કહેવાય અને અવલંબ યુક્ત શ્વાસ અવલોકન રૂપ પુરુષાર્થ: કરવું તે જ્ઞાન કહેવાય છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! પ્રાણનો અને અપાન નો નિરોધ કરવારૂપ યોગ બાકીના કઈ યુક્તિથી, કયારે અને કેવા રીતે મળ અનાદિ શુભ વિચારવારો રાગિણ ને પ્રાપ્ત થાય છે તે કહો.

વશિષ્ઠક બોલ્યા: જે વાયુ રૂપ હૃદય નાડીઓમાં રહીને વ્યાપ્ત થઈને રહે છે તે પ્રાણ કહેવાય છે. ગતિને ત્યાગે રહેલ વિવિધ પ્રકારના કુંભકોને પ્રાપ્ત થતાં રચે પ્રાણનાં જ પ્રાણ, અપાન, સમાન, ઉદાન, વ્યાન આદિ નામો વિદ્વાનો રચે જ કલ્પેલાં છે. તે પ્રાણથી જુદાં નથી. જેમ ચુંબક નો આકાર પુરાય છે તેમ ચિત્તનો આકાર પ્રાણ છે. એ પ્રાણ ચિત્ત રૂપે અવિભક્ત જેવો જ છે. શરીરના અંદર રહે પ્રાણ ના

Date:-

ગતિ ના પ્રેરણા ના કે ભાગ રંગીલો ફરતો વૈજ્ઞાનિક થાય છે તેને તમે ચિત્ત કહેશે. પુષ્પ ની ગતિ ને પ્રેરણા માં ગતિ થાય છે. અને જેમ ની ગતિ ના બીજા પ્રકારો ની જેમ પ્રેરણા ની ગતિ ને તે તે વિજ્ઞાનો ના દેખાતો થાય છે. ચિત્ત ની ગતિ પુષ્પ ની ગતિ ને સમાન જ છે, એમ વેદ નું રહસ્ય સમજાવનારા કહે છે. જ્યારે પુષ્પ ની ગતિ ને રોકવામાં આવે તો ચિત્ત ની ગતિ બંધ થઈ જાય છે. જેમ સૂર્ય નો પ્રકાશ બંધ થતાં ઘોડો નો વેપારી બંધ થઈ જાય છે, તેમ ચિત્ત ની ગતિ બંધ થવાથી સંસાર બંધ થઈ જાય છે.

રામ બોલ્યા: પુષ્પ ની ગતિ કેવા પ્રકારે રોકવામાં આવે છે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા. જેમ ઘોડાવાળા નો સમજાવવા કોઈ કે ઘોડા ને સંસાર ના વૃક્ષોમાં ચારા ના સંગાથી, મકાનમાર્ગો ની
1 સંગાથી, પ્રેરણા ની તથા વ્યવહાર ના સંસાર પરના આસક્તિ દૂર કરવી પડશે. જે પદાર્થ મન ને અનુકૂળ લાગે તે પદાર્થ માં
2 મન ને બાંધવા સમર્થ યુક્તિ વિચારવી દેવી, એક ની એક વસ્તુમાં જે જ્યારે મન ગમતું પડ્યા કરતું થાય ત્યારે પુષ્પ ની ગતિ રોકાઈ જાય છે.

3 વધારવા પૂરક, ક્રમિક અને રેચક એ ક્રમને પ્રાણાયામ કરવાનો દૃઢ અભ્યાસ કરવાને તે પ્રાણાયામ સહજ થઈ જાય ત્યારે પ્રેરણા સ્થિતિમાં જાય ત્યારે તેના વધે ઉપર કુંભક કરીને મુખ્ય ગતિ તે એક પદાર્થમાં ના ધ્યાન પર, મન ને રોકવાના ના ઉપયોગ કરવાથી પુષ્પ ની ગતિ રોકાઈ જાય છે.

4 વધારવા પ્રકાર ના ઉચ્ચારણ ને બંને રોધ માત્રા અર્ધ માત્રા નો અનુભવ થાય છે, તે અર્ધમાત્રા ના પ્રભાવ ભાવના કરવાથી બહારનાં અવાજો ઉપરામ થાય ત્યારે પુષ્પ ની ગતિ રોકાઈ જાય છે.

5 વધારવા રેચક ના અભ્યાસને લાંબો પાડવાથી બહારનાં વ્યવહારમાં વ્યવહાર ના ક્રિયાઓ ને અર્થ ના કરે ત્યારે પુષ્પ ની ગતિ રોકાઈ જાય છે.

6 વધારવા પૂરક ના અભ્યાસ થી પાડવાથી શરીર ની અંદર પુરાઈ ને પર્વત જેવો દૃઢ પ્રયત્ન સ્થિર થઈ જાય ત્યારે તે પુષ્પ ની ગતિ રોકાઈ જાય છે.

7 વધારવા પૂરક કરવી પછી દૃઢ કરવો કુંભક માં જ્યારે
Lakeer
મિત્રો ઘડા ની જેમ ઘણીવાર સુધી પુષ્પ ને સંભાળ રાખવા

Date:-

8 અથવા વાદળાંની મૂરતમાં રહેલો કાકડો કે મોઢું ફાડ્યા જાનવરાદિકનું મોં જેવા જામથી દબાવ રાખવાં પુણ્યને બૃહમરંદ્ર માં પ્રેરવાડે ને પોકારવા રોકી રાખવાં પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે.

9 અથવા નિર્વિકલ્પ સમાધિને વારંવાર કલ્પનાઓથી રહિત થયેલાં રૂદ્રમ કુદરતકારમાં બહારનાં તથા અંદરનાં શબ્દો કાનો પ્રત્યક્ષ થતાં હોય ત્યારે પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે

10 અથવા દરિયાના મોજાંને બાર અંગળ દૂરમાં નીચેનો નિર્માણ કરાવારમાં રહેલું ને તથા મનને રોકી દેવામાં આવે ત્યારે પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે.

11 અથવા પુણ્ય શ્વાસને વારંવાર કપાલનાં બિંદુમાં પ્રવેશ કરી તાલવાના ઉપર બાર અંગળ ને હોય કે બૃહમરંદ્ર નામનું સ્થાન છે તેમાં જેટલે ગતિવાળ જેવો પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે.

12 અથવા ભ્રમરાકાર નાં નિરોધને વારંવાર રહેલું ને ઉપરામ થતાં થતે પુણ્ય બૃહમરંદ્રમાં આવતાં મૂકુટિ ના વચ્ચે નાં સ્થાન ના અંદર શ્રીસદ્ગુરુ પરમેશ્વર પોતાનાં શ્વાસપડે ખેંચવામાં આવે ત્યારે (પ્રેરણા મુદ્રાથી) પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે.

13 અથવા રહેવાં કે ઇશ્વરનાં અનુગ્રહથી કરી સદ્ગુરુથી ત્વરાથી પુણ્યને તરત જ દેહ સાથ ઉત્પન્ન થતાં તરત જ ચિત્ત નાં વિકલ્પો શાંત થઇ જાય ત્યારે પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે.

14 અથવા મનને વારંવારથી રહિત કરી કુદરતમાં (સ્વાભાવિકપણામાં) ભોમાકાર રહેવા પ્રેરવાડે રાખતાં, આત્મા નો સાક્ષાત્કાર થાય છે ત્યારે પુણ્યના ગતિ રોકાઇ જાય છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! જગતમાં પુણ્યરોનું કુદરત એવું શું કહેવાય છે કે જે કુદરતના અવરોધમાં આ સકળ જગત પ્રતિબંધ ના જેમ રહે છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જગતમાં એક વિચારવા યોગ્ય અને બહું ત્યાગ કરવા યોગ્ય એમ પુણ્યરોનું કુદરત કે પ્રકાર નું કહેવાય છે તેનું વિવેચન સાંભળો.

આત્મ વિષે રત મનાઇ રહે એવાં દેહમાં જે કાળ જો મરણ પામ્યા છે તે ત્યાગ કરવા યોગ્ય કુદરત છે એમ સમજો.

Date:-

કરણ કે એ હૃદય દેહ ના એક પ્રદેશમાં જ રહેલું છે. જે બ્રહ્માંડ બ્રહ્મનગર છે તે સ્વપ્નાવસ્થા યોગ્ય હૃદય છે એમ સમજે. એ હૃદય દેહ પર બહાર પડળ છે, અંદર પડળ છે અને બીજા રોગ જેવાં દેહાદિ નકરે કરવાને લાયકે. એ હૃદય બહાર પડળ નથી તમ અંદર પડળ નથી. એ હૃદય મુખ્ય છે અને તેમાં જ સર્વ સદ્ગુણ જોગવ રહેલું છે. એ હૃદયરૂપ મોટા અવકાશમાં સદ્ગુણ પદાર્થો પ્રકાશિયો ના જેમ રહે છે અને તે જ હૃદય સદ્ગુણ બ્રહ્મના પદાર્થોનાં ભંડારરૂપ છે. સર્વ પ્રકારનો જે બ્રહ્માંડ સામરૂપ બ્રહ્મમાં છે તે જ સારું હૃદય છે.

15 આ બધાં સ્વપ્નસ્થાનોમાંનું એક સ્વપ્નસ્થાનરૂપ હૃદય કે જે નકરા જેવા પોતાના પદાર્થ જેવું છે તે સારું હૃદય નથી. જીવ તે સદ્ગુણ બ્રહ્મનો વિનાનું કરે, એ બ્રહ્માંડ બ્રહ્મરૂપ શુદ્ધ હૃદયમાં (બ્રહ્મમાં) અખંડાકાર ના જોડવાં બ્રહ્મનો સાક્ષાત્કાર થાય છે ત્યારે પ્રકાશના ગતિ રોકાઈ જાય છે.

16 કેમ! બ્રહ્મનું અંકુરોથી કલ્પાયેલાં અને બ્રહ્મનું બ્રહ્મસ્થાનોમાં રહેલાં સમાધિઓનાં ક્રમથી તથા બીજા ક્રમોથી પ્રકાશ પ્રકાશના ગતિ રોકાઈ જાય છે.

મુમુક્ષુ પુરુષ ને બ્રહ્મસ્થાનને લાયકે બ્રહ્મ સમાધિઓ જ્ઞાન યુક્તિઓ રોગ બ્રહ્મદિ કોઈ બ્રહ્મકરણ નથી કરવાં બ્રહ્મસારને તોડવાનાં કામ માં ઉપયોગરૂપ થાય છે. બ્રહ્મસ્થાનને લાયકે દેહ રહેલાં અને દેવેન્દ્રરૂપ ત્રિકુટિસ્થાનો બ્રહ્મ પ્રકાશમાં મોક્ષના દરવાજારૂપોને મોક્ષના પ્રાપ્તિમાં અને નિર્વિકલ્પોના દરવાજારૂપોને નિર્વિકલ્પોના પ્રાપ્તિમાં ઉપયોગરૂપ થવાથી રહેલા થાય છે.

પ્રકાશ બ્રહ્મસ્થાનને લાયકે ત્રિકુટિસ્થાનના મધ્યમાં, ભ્રમરમાં, તાળવામાં અને બ્રહ્મરંધ્રમાં જઈને શોભા પામે છે. ગોવાળકાર ચુકતા બારવાર ફરેલા બ્રહ્મસ્થાનને લાયકે જીવ ના બ્રહ્મના તાળવામાં કાકડા ને દબાવતા રાખે છે અને તેથી પ્રકાશ બ્રહ્મરાત્રે બ્રહ્મરંધ્રમાં રહે છે. બ્રહ્મ સમાધિઓએ બ્રહ્મરાત્રે બ્રહ્મસ્થાનરૂપ જુદા જુદા સિદ્ધિઓ રૂપ ~~જે~~ જુદાંજુદા કર્યા છે. પ્રકાશ નિરહંકાર પુરુષ ને તો તારવા પરમશાંતિ રૂપ એક જ કર્યા છે કે જે કર્યા સદ્ગુણ સિદ્ધિઓથી ઉત્તમ છે. પુરુષ જોમ કોઈ પ્રકાર પર નકરો પ્રકાશ બ્રહ્મસ્થાન

Lakeer

પર જ બ્રહ્મમારામ, શોક વિનાનો અને અંદર ભરપૂર સુખ

Date:- 31-5-25

વાત્રો પ્રકાર છે, મારે જાણવાનો રહ્યો. જાણવાને બદલે પુરાણો અને ગ્રંથો બોલ્યા મન ખોલી ગયા છે, અને મુંઝવણ જ ઉભી કરે છે.

પરિણામોની વાતોનું મન ગમ-મરણો પામે છે અને પરિણામોથી રહિત થવાનું મન મોક્ષ કહ્યો છે. કૃષ્ણ! કૃપા કેમ તમારી ઇચ્છા કોણ જાણે કરો. પુરાણો ગ્રંથોના મનન ગ્રંથ થાય છે, અને મનના ગ્રંથોનો સંસારરૂપ ભ્રમ થાય છે. મારે પુરાણો ગ્રંથો કોઈને મનના ગ્રંથ ~~થાય છે~~ કોઈને મનના ગ્રંથ બોલ્યા થઈ ગયા તો સંસારરૂપ ઉલટ બાજી પામી ગયા છે. મેદની સત્તાના જો બારા થઈ ગયા તો પુરાણો વેદો પણ જાણવા ઇચ્છા રહે છે કે જેને ના પડોશના રાજાને બાજુના બધા રાજાઓ ઉથલાવવા પાછી પડતા છે. કૃષ્ણ! રાજાનું જ્ઞાન વેદ(પદ)માં જ રહ્યું છે, એથી જ ઉથલાવ્યા છે, વેદ ગ્રંથ છે અને વેદોનો જ બોલાવવું છે.

Gમ પુરાણ પર બોલાં વેદ(પદ)માં જ્ઞાન મુદ્દો છે જ બધી વેદોના ઉથલાવ્યા પછી. જ્ઞાનના બધા પદાર્થ વિનાશી છે, મેદાનો અને અણુક્ષ છે- વેદોના માટે વેદ પદાર્થો માટે કોઈ પણ પદાર્થ વેદ(પદ)નો ઇચ્છાનુસાર થઈ શકે એમ નથી. એ પદનું સ્વપ્નવિજ્ઞાન કરીને કે મહાત્મા પુરુષ સ્થિરપણે રહે તે જ્ઞાનમુક્ત કહેવાય છે. જ્ઞાનમુક્ત પુરુષ જે સ્વપ્નમાં સામભોગ, ઉત્કંઠાઓ, કિલ્લ વાંકુલના કિલ્લાઓ ઉભા થયેલા જોયા છે. એને જાગૃતમાં તેને કિલ્લાઓ પણ કર્મ-શોક થતો નથી.

5.79 **યથાર્થ જ્ઞાન બ્રાહ્મણો વિશ્વામિત્રો બોલ્યા ઉપાય:-**

રામ બોલ્યા: એવા વિશ્વામિત્રનો એક ઉપાય લેવા વિશ્વામિત્ર પર પ્રસન્ન્યો કૃપા મારા પર અનુગ્રહ કરીને 'યથાર્થ જ્ઞાન' બ્રાહ્મણો બોલ્યા ઉપાય કહો.

વિશ્વામિત્ર બોલ્યા: 'વેદાંત વિજ્ઞાન તથા અંતર્વિજ્ઞાનો પુરુષાર્થ જે પરમાત્મા છે તે જ રહ્યા જાય છે.' એવા રીતે બોલ્યા અનુભવ્યા અને એકનિષ્ઠા જે નિશ્ચય કરવો એ યથાર્થ જ્ઞાન કહેવાય છે.

એટલા એ કે દૃશ્ય-પદ દૃષ્ટાંત જે સંકુડો પદાર્થોને પંકિતમાં છે તે બધી કોઈ જ્ઞાનમાં જ છે. જ્ઞાનમાં વિના બીજું કોઈ છે જ નથી એવા રીતનો જે અનુભવ નિશ્ચય કરવો એ યથાર્થ જ્ઞાન કહેવાય છે.

Lakeer

મિથ્યા જ્ઞાન એ જન્મ થાય છે અને યથાર્થ જ્ઞાનથી

Date:-

મોક્ષ પામતો છે. કારણકે સ્વરૂપની ભ્રાંતિ રહેતી નથી પોતે સ્વયં જ્ઞાન રૂપ જ્ઞાતારૂપ હોવા છતાં પોતે સ્વસત્તા સ્વાત્મામાં જોવાય છે. મુક્તિમાં સંકલ્પરૂપ સંસાર નથી રહેતો, વિષયોનો રાગ રહેતો નથી પણ પોતાનો કેવળ સ્વાનંદ સ્વાનુભવ જ રહે છે, બીજું કાંઈ કરવાનું બાકી રહેતું નથી.

જે વસ્તુને વિષયોરૂપ ક્ષેત્રોમાં રહિત સમજ્યા તે સ્વાત્મા જ છે. અને જે તેમાં ક્ષેત્રોરૂપી સ્વશુદ્ધિ જોવામાં આવે તો તે સ્વશુદ્ધિને પાંડિત્ય કહેવાય છે. જે સ્વાનંદ સ્વાનુભવ છે તે જ પરમાત્મા છે. તે પરમાત્મા સ્વાનંદ સ્વાનુભવ અને જ્ઞાન રૂપ એમ બેપણાની કલ્પના કરવી જ નકામી. કૃષ્ણ! સ્વાત્મા પોતે પોતાને જ પોતાનાં સંકલ્પોમાં જ્ઞાનરૂપ બનાવે છે, માટે સ્વાત્મા જ છે જ્ઞાન જ અને તેને વિસ્તારવા કરતાં પૂર્ણતા સમજવી, એ જ ક્ષેત્રોવાસ્તવમાં યથાર્થ જ્ઞાન છે. જે કાંઈ છે તો સદાનું સ્વાત્મા જ છે. એમ નિશ્ચય સમજવામાં આવ્યું તો પછી વિષયના અને સ્વર્ગપ્રાપ્તિના કલ્પનાઓ કયાં રહી અને બંધન તથા મોક્ષની પણ કલ્પના એ કયાં રહી? કૃષ્ણ! સ્વાત્મામાં બાકી શું છે કે જેને માટે મૂઢ લોકો શોક કરે છે?

પૂર્ણ પ્રકાશ

જ્ઞાન પડ્યા બાદ, અને વિસ્મૃતિ પડ્યા બાદ. જ્ઞાન રૂપે અને વિસ્મૃતિરૂપે જે કાંઈ છે તે કેવળ પૂર્ણ જ દેખાય છે. સદાનું એકરૂપ જ છે અને તે પૂર્ણ જ છે, એમ સમજવામાં આવ્યું તો પછી બંધ પડ્યા શો અને મોક્ષ પડ્યા શો રહેવાનો? વિસ્મૃતિ કરતાં પડ્યા અને વિસ્મૃતિ અને જ્ઞાન કરતાં પડ્યા અને મોક્ષ પૂર્ણ જ સ્વસ્વરૂપ રૂપ જ જ્ઞાતારૂપ દેખાય છે. જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય તો જ્ઞાતારૂપ ક્ષેત્ર અસત્ય પ્રાપ્ત થાય છે; માટે એમ યથાર્થ જ્ઞાન મેળવવા, ક્ષેત્ર જો ત્યાગ કરીને સ્વયં પૂર્ણરૂપ થવું.

એમ કલ્પનારૂપ કરવા બંધ કરો. જ્ઞાનમાં આવે અને અંતમાં જે અવિનાશ શોષ રહેવા રૂપ રહે છે તે સત્ય છે અને તે સ્વાત્મા જ દરેકમાં મોજુદ છે જે. માટે એમ યથાર્થ જ્ઞાન મેળવવું એ આત્મસ્વરૂપ થવું. કૃષ્ણ! શુદ્ધ સ્વાત્મા જ જે પોતાનો જ્ઞાતા પણ જે પુરુષ સર્વદા સ્વસંપૂર્ણ અવિનાશ જે રહેવો જોઈએ તે બાબતમાં જે શું બોલવા રહે? સ્વાત્મામાંજ સંપૂર્ણ વિચાર કરનાર જે જ્ઞાની, જોઈએ શબ્દો જેવા પડ્યા તેવા રહેતા નથી. કૃષ્ણ! સદાનું સ્વાત્મા જ છે જ્ઞાતા જ અને જ્ઞાન જ છે, ક્ષેત્ર કલ્પનારૂપ કોણ?

Lakeer

Date:-

માટે જ્ઞાન સંબંધ અનેક પદાર્થોમાં કંઈક છે તે આત્માથી જુદું જણાય; માટે લાક્ષણિક રીતે જોતાં ઘેલો છે જ્યારે 'એટલે રાજે સંપૂર્ણ જ્ઞાનયોગ કરે, તેના જ્ઞાનાકારના નિશ્ચયથી ઘરી રાખનારા પુરુષ જ મુક્ત કહેવાય છે,' કારણકે આ પ્રકારના પદાર્થો જ્ઞાનયોગ દ્વારે આત્મા વિના બીજું કંઈ પણ જ્ઞેય પદાર્થ ચિત્ત માં સંપૂર્ણ નારૂપ થઈ જાય છે.

S.8c

બીજો માં પુરુષ ના બાધ તેના પ્રકારનું વર્ણન :-

વિશ્વરાજ ભોક્તા : કે રામ! મનના સંકલ્પ સર્વદા અનેક જ વિકારનું અનુસંધાન રાખનારા વિવેકી પુરુષને પોતાના સ્વભાવ રહિતપણે મોક્ષ માં કંઈપણ ઇચ્છા જ થતી નથી.

પુરુષમાં ઈચ્છા
પુરુષમાં ઈચ્છા
પુરુષમાં ઈચ્છા

બંધન અને વિકાર ક્યારે આવે વિકારનું દૃષ્ટાંત બંધન તો કોને થતાં તેમાં પોતાનું માને છે તેમ રાજા-નગરમાં રહેતો જુએ છે કે જ્યારે તેમાં પોતાનું માનતો તે પુરુષને દુઃખના વધારે દુઃખ જેવું માનતો છે. આ જ મુર્ખતા કે અજ્ઞાન કે અવિદ્યા છે.

કે રઘુનાથજી! જુઓ અજ્ઞાન બધા. તો કારણથી કે અને સંકલ્પ દુઃખદાયક છે. મૂઢતા રૂપે કે જ્યારે અજ્ઞાનમ પદાર્થોનો પ્રકાશ કરવા થતાં અને જ્યારે અજ્ઞાનમ પદાર્થોમાં વિવેક જોવા થતાં પણ અસંગ જ રહે છે. તેના વાંચવાનો અસંગ પણાથી મુક્ત રાજે જોનારાએ અભિલાષ કરવો જોઈએ. કે જ્ઞેય! જ્ઞાનમ સ્વરૂપે રાજે સર્વ પદાર્થોનો પ્રકાશ કરવામાં સમર્થ જોવા છતાં ~~જુ જોવું~~ પણ કોઈ પદાર્થ તે માટે સંકલ્પ પામતો નથી. જુ જોવું રૂપ માટે શું કરવા સંકલ્પ દોષ છે. જુ જોવા અજ્ઞાનના પોતે જ રહીને રૂપને જોયા કર.

જેમ બાધના બાકી પરસ્પર જ ચાર્યે જોડાઈ જાય છે તેમ મનના કલ્પાયેલા પદાર્થોનાં દોષ અને સંકલ્પ અહીં પરસ્પર જ ચાર્યે જોડાઈ જાય છે. મિથ્યા અહંકારનો તથા મિથ્યા અહંકારનો પોતાનાં મનના મનનરૂપ જુ જે પોતાને જ બંધન કરાવનાર છે તે અજ્ઞાનરૂપ તથા વિકારરૂપ થતાં જ કાયમ જોવા છે. અને જ્યારે અહંકારો નો જે જુ જુદા રાજ્ય ઉત્પન્ન થતાં જ કાયમ જોવા છે. અંતરે અજ્ઞાનના બાધવાને કોઈપણ માટે વિકારે પ્રકાશ કરવાનો જોઈ રહેતા નથી. અજ્ઞાન નો અભાવ જોવે મન અહં પ્રાપ્ત જેવા જે પદાર્થોનાં દોષવાળે જુ જુ સંકલ્પો કુદી પડ્યા પાછા પરસ્પરના ચાર્યે જોડાતા નથી. વિકાર જ મિથ્યા ઈન્દ્રિયોને

Lakeer

Date:-

જોગાનુજોગ છે, જેને માટે દરમાં પિશાચને કાઢી મુકીએ
એમ દરમાંથી શિવને જ કાઢી મુકવું જોઈએ.

ફ્રેન્ડ શિવ! તું મિથ્યાજી મરતા કરે છે તારા બંધનોનો
ઉપાય મારા મગજમાં આવ્યો છે. તું જાઈ જવને જંગલમાં તો
તુરંત (જવચલ) છે પણ વર્તમાન માં પણ જવચલ તુરંત જ છે. તું
ઈન્ટ્રોવર્ટ જ પ્રાપ્ત કરેલાં ચાર્જ, સ્પર્શ જાઈ પાંચ પ્રકારો દ્વારા મારો
જંદર વિના કારણ ઉપાલ મરાવે છે. જે ઈન્ટરદેશન ~~જમાલ~~ તને
પોતાનું ચમકે તેના જવાબદાર જ તું મરતા કરે એમ છે. પણ ફ્રેન્ડ તો
ફ્રેન્ડ તને પોતાનું ચમકેલો જ નથી તેના મરતા જાવશે નહીં. ફ્રેન્ડ
તારાથી પ્રસન્ન નથી કે ફરવાલો પણ નથી. વિજયાલક્ષ્મીલક્ષ્મો તો ઈન્ટ્રોવર્ટ
છે તેના શું તું બદલતા કરે છે? તારે ફ્રેન્ડ રહેવું ફોદા તો પાંચમું રહે
નહીં તો ૫. તું મારું નથી તું જેવું પણ નથી. તું કલ્પિત ફોલાથી
જવાબાવિક રીતે જાઈદા મરેલું છે. તું જાઈ રહિત, જેડ જવને જાઈ છે.
તું બાંધ જવને જવચલ જવરાજવાળા મૂઢ લોકોને જ ભમાવે જાવે છે.
પણ ઉત્તમ વિચાર કરનાર માટે તું મરેલું છે. તું દુષ્ટગાજનો આ
પિશાચિવગણનોના સાથે જવને ફોદા જાઈ લાકોના સાથે મારા જેવો
આ દરમાંથી નીકળજો ૫.

તું લોકોના જંદર 'દુ જવે જ જાઈ છે' જેવું
ચમકનાર નિર્બળ મગજનો ને જડપાણ કરે છે. તું મરેલું જ છે.
જેમ કું જાવે ચમકતો. કું જવચલ કારણ તને ગવત જેવું ભગત
તે જંગલ ફેરવાળા જેમો-મરડને આ રીતે માં લોભાકારણ ગોળો
પ્રાણ કુલો. તું મુદ્દલ મરેલું જ છે જવને મૂળે છે જ બરાબર, જે જ
જાવે મારા ચમકમાં જાવ્યું છે તેથી કું તને ત્યાગ દઉ છું.
ફ્રેન્ડ કું જાંતિના કિલ્લા સુધી માં છું. જેવા વિચારરૂપ ઉપાયથી
તું મરી ગયું તે જાવું પણ્યું. ફ્રેન્ડ શિવ મરવાના ચિંતાનો પણ
મરી ગઈ જવને જાઈકારરૂપ રક્ષાસ્ત્ર પણ મારાગયો. જાવે જ કું
કિલ્લા જવચલ જવને મરપૂર છું. કું કુ જે જાઈ જ છું. પૂર્ણકામ છું,
ચિત્તલ છું, નિર્મળ જાઈપવાળો છું જવને વિકલ્પોથી રહિત જૈતન્ય
રૂપે પ્રકાશું છું. તેને જ કું વારંવાર પ્રણામ કરું છું.

કું ફ્રેન્ડ જોડરહિત છું, મોહરહિત છું, દેહાદિરૂપ જે નથી.
જાઈકાર રૂપ નથી, મને જવરાજનો જાંબંધ નથી, કર્મનો જાંબંધ નથી.
જાંસાર તો જાંબંધ નથી, કર્તાપણા-ભોક્તાપણાનો જાંબંધ નથી
મને દેહનો જાંબંધ નથી જાવે કું કુ જે જાસંગરૂપ જ છું તેને
જ વારંવાર પ્રણામ કરું છું. કું કુ જે 'જવરામ' જે જવદેવ પણ

Lakeer

Date:-

~~કેટલાક~~ કેટલાનું એમ નથી કે અમુક કોઈ માણસ મરી પછી ફેલાવે એમ નથી. હું માણસનો વિશ્વાસ નથી. હું અવિશ્વાસ જ કરું. મને જે પૂછ્યામાં કરું કરું. હું અર્થનું અર્થઘટન કરું. અર્થને ઘસવામાં કરું, ચોળવામાં કરું, ઝાટકામાં કરું, ઉંધા અર્થના મહાવિદ્યામાં પડું કું, તોયે જે કંઈ વારંવાર પૂછ્યામાં કરું કું.

કું કે જે નિર્વિકાર કું, નિરવ કું, રંગશોધન રહિત કું, ~~[illegible]~~ ઘોષક કું, અર્થને પોતાની અર્થદા સ્વરૂપમાં જે કું તોયે વારંવાર પૂછ્યામાં કરું કું.

કું માણ સ્વરૂપમાં જે સત્યને પ્રાપ્ત થયો કું, કે જે સત્ય સમાજશેલે અર્થમાં ઘોષક કે, સુકોમ કે અને અર્થ જગતને મુક્ત પૂરાવા આપનારો કે. આવા સત્યને પ્રાપ્ત થયો કું, મને જે વારંવાર પૂછ્યામાં કરું કું.

પર્વતો, સમુદ્રો, પુષ્પો અને બદલેલો સર્જિત જે કાંઈ દૃશ્યો પર રોમાંચ કે તે કું નથી જાણતા જે કાંઈ દૃશ્યોનો રોમાંચ કે તે કું જ કું. જે આ સ્થાવર પદાર્થોથી ભરપૂર જગત કે તે કું નથી જાણતા સ્થાવર પદાર્થોથી ભરપૂર જે જગત કે તે કું જ કું. કું જાણતા જાણપણાનો કું માટે કું મને જે વારંવાર પૂછ્યામાં કરું કું.

સ્થાવરોને તથા સ્થાવરોનાં દાર્શનિક દૂર જવામાં રાજકિય ઘરાવવું મારું પોતાનું જે જગત કે જે મનનાં વિકલ્પો પર રહિત કે, જગાંદર પર ભરપૂર ફેલાવો નાશે સર્જનો પ્રિય કે, જગતના રહિત કેવા કાંઈ પણ જગતને પૂછ કરનાર કે, જગતથી રહિત કે, જગત પર રહિત કે, જંગલ રહિત કે, ઝાડો ગુફાઓ જ્યારું કે અને જગાંડિત કે તોયે કું પૂછ્યામાં કરું કું.

કું.કા. ~~ચુકિમ~~ અને જગતમાં પર કિરાતનો જગમાલ:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કું રામ! 'જગતના મૂળાવો રે જે જે સાચા કે.' એમ જ્ઞાનવાન મહાત્મા પુરુષો ઉપર મુજબ પ્રમાણે વિચાર કરી, જગતના બાળ બાળકો પ્રમાણે વિચાર કરે કે.

[પ્રશ્ન જે 'આ જગત જગત જગતમાં જે કે 'એમ જગત જે જગત ને મૂંઝવણ થાય છે. પણ આ વિચાર આવતા કેવું કે? અરે! જગત ની અંદર જગાવા જેવાને લાગે [વિચાર જ કોવાને લાગે, અને માણસ કાર્ય કોવાને લાગે

Date:-

વિચારતા જ હતા. ત્યાંકાંઈ મા કોઈનું ગામ બોલાતું હોય તેમ ચિત્ત પણ બીજી દિશા તરફ કરતું નથી. ચિત્ત રામચંદ્રજી ઉપર સ્થિર છે, પણ રામચંદ્રજી ઉપર સ્થિર જ છે.

રામાનુચર મુનિએ ફરી વખત ચિત્તને ત્યાંથી પણ ખસતો જોયો. આ પ્રમાણે જોયું ચિત્ત મુક્ત છે જ નથી, પણ જે કાંઈ છે, તે બંધન જ છે. સહારા પદાર્થોના આલંબને ચિત્ત ઉપર જ ચાલ્યું છે, માટે આલંબનોને મિથ્યા સમજી જે કંઈ બાકી રહ્યું છે. તે સહારા રહિત થવું છે. સહારા રહિત થવું છે. સહારા રહિત થવું છે. જે સહારા દૂરદૂરાંતરોનો ત્યાગ કરીને જેવો સ્વાભાવિક રીતે છે તેવો થવું છે. જેમ પ્રકાશ ગયો કે ઉપરાંત દૂર થતાં વિચાર પ્રકારનાં ઉપસંહાર આપો દૂર થઈ જાય છે. તેમ ચિત્ત જો કે ઉપરાંત થતાં જ રાગદ્વેષ, દૂરદૂરાંત આદિ સ્વરૂપો દોષો દૂર થઈ ગયા છે. ચિત્ત મરી ગયું, દૂરદૂરાંતો ફેલાઈ રહ્યું, મોક્ષપદ પાસે આવી ગયું, અને સ્વરૂપ જાગૃતિ થઈ ગઈ. તોપણ જે જાગૃત સ્વરૂપમાં, આ મહા જાગૃત સ્વરૂપમાં આવ્યો છું. જેવું ચિત્ત સહજ ઉપશમ જ થઈ ગયું અને જે ચિત્ત દોષનું કૃત્ય તે જોયું કૃત્ય જ બંધ જાગૃત થઈ છે તોપણ કેમ કે જે જાગૃત સંબંધી વિચાર જ આ માટે કરું? કેમકે મિથ્યા પદાર્થોની વાત કરવાનું કોઈ પ્રયોજન નથી.

કે કે જેમાં કાંઈ કહેવું નથી અને જેમાં બોલવું આવી રહેલા પંડિતો પણ ચાલ્યા છું- અલ્પજ્ઞ ચિત્ત, મુક્ત, અવિદ્યા અને સર્વજ્ઞાત્મ સ્વરૂપ સહજ રહેલો છું. કે સ્વયં પ્રકાશે જ પ્રકાશું છું.

૬.૬૨. વસિષ્ઠ વીતકલ્પ મુનિએ રામચંદ્રજી અને મનને સમજાવ્યા પછી- વસિષ્ઠ ઉવાચ: રામ! પૂર્વે જેમ જ્ઞાનમાર્ગે ગયેલા કેટલા સંબંધી મુનિએ પણ આ રીતે વિચાર કર્યો કર્યો. તેમણે તે મને જ્ઞાન કહેલો કહ્યો.

રામ! તમે પણ વિચાર માં તત્પર રહેનારી બુદ્ધિ વડે જ્ઞાન નિષ્ઠાને પકડીને અનુક્રમે જ્ઞાની મુનિઓ પહેલાં પહેલાં જ્ઞાન સંસાર માંથી બહાર નીકળી ગયા. હવે મોક્ષ સ્વરૂપોએ અને જ્ઞાનીઓએ તથા મનને સમજાવવા માટે જેવું કરવું વિચાર કહું છું-

વીતકલ્પ નામના મુનિએ સંદેહ રહિત પદને પરમ-પદમાં વિચાર કર્યો કર્યો. પૂર્વે તે મહાત્મા સંસાર ઘર ફરાવો ને સંસાર ભ્રમ પેદા કરનારી, જ્ઞાનાદિ, જ્ઞાનાદિઓ ઉત્પન્ન કરનારી જ્ઞા મહાકર ક્રિયાઓ ના પદાર્થોથી કંટાળી વૈરાગ્ય સમાધિ

Lakeer

Date:-

કરવા દોડતા રસ્તા રોકવા કરવાં કુત્તે. તેમણે રંગમાં બધાં ભેગા કરી એક રમકડાં રસ્તે પર્ણકુટિ બનાવી તેમાં બિલ્લી મારને એક રમકડાં રસ્તે પડ્યું. મુગારમ પર પરમાસન કરીને કોક ઉંદર રાખ્યા રાજા સિંહાસન કરી પર્વત જેમ અડોલ રહ્યા.

મુનિએ બિલ્લીમાં બિલ્લીપણું મનને સમજી ગયું પછી નિર્દોષ મનથી રમત બિલ્લી કર્યો.

'અરે! બિલ્લીપણ બાજુનું કેટલાં કાળમાં સંસાર પણ રહ્યા મન સંસારમાં સિંહ થયું નથી. આમાં કેટલાં પેઢી સિંહનો એક બાળ પહેરવાળા એમ વૃત્તિઓ સિંહનો ઉછાળવા જ કરે છે. તો કુ આ મન ઇન્દ્રિયોમાં દોડવા કરે છે તે મોટા કાર જેમ ઇન્દ્રિયો કરે છે તેનું જ આરાધને અવલોકન કરું કુ રમાડાળા ઇન્દ્રિયો! સમુદ્રનાં જેવા પેઢી તમે સળવળાટ કરો છો તો કુને સિંહ મારો જેમ મને સમાધિ કરો આત્મ દર્શનનો લાભ મળે. પડેલાં દુઃખોનું રમરજ કરી કરી અનર્થે મોં પડવા આપણને કોડી સિંહ થાય. મનનાં પ્રકારમાં તમે જે છો તેવા જ ઉછળવા કરો છો. કુ મહારમર્દ રૌદ્રરસ કુ. આકારમાં જ કુ તમારો પડ્યા. તેવા રમાંડિત રૌદ્રરસ તો ઇન્દ્રિયોમાં કુટ જ રહે છે. કુને રમાયેલા સંબંધો પૂરા થયા.

કુ સિંહ! તું બારે વૃત્તિઓરૂપ રમણ રહિત બિલ્લાર-ઘંટડ બનાવવા કરે છે. તું દેહ ને આત્મા માની બંને મિત્ર માંગવું કરે છે. અને અનર્થો પેદા કરે છે. તમે કુ રૌદ્રરસ કુ રેવા ગુંચિત થયેલા છે તે કુને ત્યાગ કે. તેમાં તું રમકડાંરૂપી પડ્યા થવું. બારી આવા દુર્ગંધિત જે બાહ્ય દુઃખ જ લેકે રાખ્યું છે. તો કુને રમા દેહ કું કુ રવેલા જે રમાર્પિત થઈ છે તેમાં તું રાગ ત્યાગ કર. તું પોતે કોઈ વસ્તુ જ નથી, સિંહ જેવું બહારે રમા રાગ દમાત્ય મમાવા છે?

રમાંદ્ર રાગ રમંતર રહિત જે રમનુભવ છે તે રૌદ્રરસ વિના બીજું કશું છે નહીં. તેમાં તું નથી જે. તું કુ જ છે તેમાં રમમજાર, કર્તા, ભોક્તા રમને પૂર્વાપર રમનુસંધાન રાખનાર બારણે આવ, રૌદ્રરસની રમાવાગાર થવાનાં બધી તું જે જરૂર કોઈ તો જે રમાત્મા છે તે જ બારૂ રમરૂપ છે માટે બારે નિર્વિકલ્પ રહેવું જોઈએ. આ રંગરાગ-વિકલ્પો બાજુ બારી આવા સ્થિતિ પકડ થઈ નહીં. આ તે કર્તા-ભોક્તા પકડ્યું ~~મનન~~ નિરાકાર જ માની બેઠેલા છે. તું જડ છે તને બાજુ કર્તા પકડ્યું

Date:-

કારણ ? માટે તું વિચાર કર કે મારામાં જે શુદ્ધ પરમાત્મા
નો પ્રતિબિંબ ભાગ છે તેના આધાર પર મારું અસ્તિત્વ જીવન
છે. તું મને, મારો, આપો ગણ છે તે બારી આંખો રાહિત
પણ બધા પડ્યા આત્મામાં રાહિત પર છે. તેથી આંખોથી
બારી ફિલ્મ ન જે કહેવાય.

હું પ્રિય! તું આમાંથી જડ છે અને જે
ચેતન થયે છે તેનો અર્થ આત્મા પર જ થયે છે માટે
આત્મા આવું પોતાને અર્થપદાર્થરૂપે ગોઠવે છે. આપણે
ત્યાંમાં કર્યો પણ વસ્તુ જ નથી. મારું અમર્થ આત્મા જ
તને ભગાવ કરે છે. આ આંખોમાં જે બોલાવ કેમેરા આત્મ-
ચેતના જ રહ્યું છે. તે આધાર જ તું પ્રિય રૂપે રાખ
અને તેમાં અર્થ જ ધારી રહેલું છે. આમનું આત્માની
રાહિતરૂપ અવધાન માંથી આવેલું છે. તું આનંદ પરત
જ પધારજો જીવન છે. આપણે તું મુક્ત થયેલું જ છે. તારે
'હું આત્મા છું' આપણ ઉપરોક્ત રાખવા જોઈએ.

હું પ્રિય! બારી જેટલા અહંકાર કર્યાઓ
ઇન્દ્રિયોના વિષયો પોષી જીવી છે, ઉપરોક્ત છે. કેમ
અનુભવરૂપ બુદ્ધિ જે અર્થ જગતરૂપે રહ્યું છે. બુદ્ધિની
જે અવસ્થારાહિતમાં ઉપરોક્ત વિષયોની માલારાહિત જે ~~મનુ~~ મનુષ્ય
દેહોમાંથી અમન બુદ્ધિઓરૂપે ગોઠવાયેલા છે. જેમ જેમાં, આત્મા
માં રહેલા વિના બીજું કોઈ જીવન. જુઓ તું જો પોતાને જોઈએ
અને અમરત્વ જોવા તો તું કઈ પડ્યા જે પરમપદને જુદું નથી
એ પરમપદ રાજ્ય ઘરના માધ્યમરૂપે જીવ અર્થ
માં વ્યાપક છે અને અદ્વિતીય છે. તમે તેના પ્રાપ્તિ પદ જો
અર્થાત્ અર્થના પ્રાપ્તિ પદ જુદો, પદના તું નથી કે કોઈ પણ
જે કોઈ છે તે અવસ્થા પ્રકાશ અને વ્યાપક બુદ્ધિ જ છે. અધિષ્ઠાન
આત્મામાં 'હું અને તું' અવસ્થા આત્મારૂપે રહેવાં જ કરે છે.
તું જો આત્મા જોવા તો પદના અર્થાત્મામાં જોઈએ
છે તમે જોઈ નથી. પડ્યા જો તું ~~જ~~ આત્મામાં અવસ્થા જોવા
તો તું જડ જોવાયેલ છે જ નથી.

જે છે તે કેવળ આત્મા જ છે. આત્મામાં જુદું
જોઈ નથી તેમ જો તું આત્મા પર જુદો જોવા તો પદના તું
છે જ નથી તો પદના આ આકાર હું છું અને આ સ્ત્રી પુરુ
ષણ મારા છે અંદર નકામા આત્મારૂપ તું આ માટે રાખે છે ?

Lakeer

Date:-

જ્યારે મારું સૌન્દર્ય જોવાને કોઈ આવતું નથી. મારે કે ચિત્ત! કેવળ સૌન્દર્યના જ્ઞાનોપકરણ વડે જેટલાં વસ્તુ ચારે બાજુ ઘેરાઈ રહેલાં ચિદાભાસનો નાશ થતાં જે કેવળ સ્વાનુભવમાત્ર સ્વભાવ સૌન્દર્ય રહે છે, તે જોવું છે. કે મૂઢ! આમ કૃત્રિમ અને કલ્પિત બોડમાયાનું કોઈ બળ નથી. તું બોધ પ્રકૃતિ જ છે માટે મૂર્ખપણાને છોડ અને સ્વસ્વરૂપને સ્વરૂપે પ્રાપ્ત કર. જે કંઈ તું જોવે છે તે સ્વપ્નવત્ છે, તો પણ તારા ચિત્તરૂપ ચાદર પર ચિત્તાનો જે ચમત્કાર કરે છે, તે કેવળ ઉપદેશ વાક્યો અને પ્રમાણને નહીં કરી શકે. કેવો જે તું એમ વિચારતું કોય કે હું જ્ઞાનમાત્ર એક સત્ય સ્વરૂપ છું! તો તું સ્વપ્નમાંથી બહાર નીકળવા પડ્યા સમર્થ નથી તેવા તારું કલ્પિતપણું જ્ઞાનિમાત્ર જુદા છે.

જ્ઞાનમાત્રે તો કોઈ પ્રકારે કરવાથી કે નહીં કરવાથી કોઈ કાર્ય-કારણ ભાવ જોવા જોવામાં નથી. તું કેવળ જ્ઞાનિમાત્રદેહ છે જે એવો મારો સંકલ્પ કરી જ્ઞાયકે કેવળ છું તો ઉપકાર કરું છું.' એમ જે વિચારવું કોય તો તું કેવળ મારે જ કૃત્રિમ ચારણ છે; કેમકે કેવળ મારાં પાંચ પ્રકાર, મન બુદ્ધિ અને દશ ઇન્દ્રિયો જ્ઞાનવા જેવા છે: માટે તેમાં કોઈએ કોઈ પણ બીજા ભેદ જોવા નથી. જ્ઞાનમાં જે જે કેવળ તો દાતાર છે, તેને જોવો મારો સંકલ્પ કરી જ્ઞાનને, કે તેમે ઉપકાર કરું છું એમ વિચારવું કોય તો તે પણ ખોટું છે. જેમકે જ્ઞાનમાં અર્દશ્ય વૃક્ષ જે છે, મારે તેમાં તો કોઈ પણ ભેદ જોવા નથી. જ્ઞાનમાં જે જે કેવળ પુરુષ અને અર્દશ્યમાં વ્યાપક સૌન્દર્યરૂપ એક જ્ઞાનમાત્ર જે એવા જ્ઞાનવડે પોતાનું જોવા જોવામાં છે. મારે જોવામાં જ્ઞાનમાત્ર જ્યારે કોઈ પદાર્થ નથી કે જેના ઇચ્છા થાય. અર્દશ્ય, અર્દશ્યમાં વ્યાપક અને એક ચૈતન્યમાં સ્વપ્નરૂપ દેખાવાની શક્તિવાળો જ્ઞાનમાત્ર પોતે પોતામાં જ અર્દશ્ય જ્ઞાનને બનાવે છે, માટે તેમાં કોઈ પદાર્થ જોવાય કોય કે જેના ઇચ્છા કરે? તું જ્ઞાનમાંથી બીજા જ્ઞાનવો ભરાવેલો તો જોઈને જ્ઞાનમાં જ દુઃખના પોષણ છે. બીજા બારો અને જ્ઞાનમાનો તો જ્ઞાનમાં પણ પદાર્થ જોવા જોવામાં નથી.

એટલે તું જોવેકળા દ્વારા સ્વપ્નાં સમાધિ કરીને જ્ઞાનમાનું દર્શન કરનાર થા કારણકે સમાધિમાં જે સુખ છે પણ સંકલ્પો કરવામાં સુખ નથી. જ્ઞાનમાં તો કલ્પનાકાળ કોઈ વડે રહિત છે જ્યારે પદાર્થનો કલ્પનારંભ, સંકલ્પો તો બાધા કરનારા છે. તો હે ચિત્ત! તું નિર્મળ થઈ જ્ઞાનમાત્ર થઈ જા.

Lakeer

Date:-

૧૦૪૩ વિત્ત અને કર્ણેન્દ્રિયો ફેલાઈને પડ્યાં હોવાં અથવા ફેલાઈને પડ્યાં હોય. દરિદ્રક બોલ્યા. દરિદ્રકે અગાઉ કર્ણેન્દ્રિયોને પણ કેમ આવાહન કર્યું હતું

દરિદ્રક બોલ્યા. કે કર્ણેન્દ્રિયો અને તમારે પોતપોતાના વિષયોમાં અપ્રાપ્તકારી હોવાથી અને મર્યાદિત હોવાથી તે દૂરના વિષયોને જાણી શકતી નથી. જો કે તમારા વિષયને જાણે છે. હું માનું છું કે અનુભવ, પ્રત્યક્ષ અને અનુમાન તમારા વિષયો અપરોક્ષ અને પરોક્ષ બંને પ્રકારે જાણે છે. ઇન્દ્રિયો દ્વારા અનુભવ આવ્યા પછી તમોને પાછળ સ્મરણ અને અનુમાન જ્ઞાન થાય. બારે વિષયો બધાને દૂરના વિષયો જાણવા જ્ઞાનવાળા છે. બારા ફેલાઈને અંતરિત પદાર્થોના જ્ઞાનમાં કારણ પૂર્વોક્ત કરે છે. કે વિત્ત! બારા ફેલાઈને પોતપોતાના વિષયોમાં જ્ઞાન તો બધા પ્રકારના જ્ઞાનોનું કારણ છે, એવા દૂરના પદાર્થોનું વિશેષ કારણ પડે છે.

કે વિત્ત! કર્ણેન્દ્રિયોમાં અવધારક! કે શ્રોત્રેન્દ્રિયના દૃષ્ટિવચનને મારા વચનને અનુસરીને સંસાર નો પાર પામ્યો છું. કે વિત્ત! તું પૂર્વે પણ ન હતું, અનાગત પણ અને કાલે પણ નહીં રહે. એવા કે બધે કોઈ રહે છે- મારા અવાજ સંભળાતો બંધ થયો છે કે શોક થયો છું. અને પરમ સુખ પામ્યો છું. પોતાના સ્વરૂપમાં જ રહ્યો છું.

વિત્ત મુદ્દલ છે જ નથી; પ્રાપ્તવ્યો છે છે અને છે કે જે પ્રાપ્તવ્ય બધું કે મુદ્દલ કોઈ નથી. એ પ્રાપ્તવ્ય હું છું- અને મારા (પ્રાપ્તવ્ય) વિના બધું કોઈ છે જ નથી. કે પ્રત્યંપુકાશ કૈવલ્ય છું. બોધરૂપ છું અને સર્વત્ર અવકાશ રહેલો છું.

મુદ્દલ કૈવલ્યમાં 'અહં પ્રાપ્તવ્ય છે' એવો ક્રમના દૂષિત છે. અખંડ તત્ત્વ માં બધું એક કોણ જુએ કે હું પ્રાપ્તવ્ય છું એમ કોણ બોલનો પ્રાપ્તપ્રાપ્ય માં સ્થિર થાઉં છું.

૬૪૪ આ પછી દરિદ્રકને સમાધિ થઈ.

દરિદ્રક બોલ્યા: કે રામ! સર્વત્ર અને અવકાશ શ્રોત્રેન્દ્રિયોવાળું કૈવલ્ય, જ્યાં જે પ્રકારે ઉદ્દેશ પામે (સંકલ્પકરે) ત્યાં તે તે પ્રકારે તુરત પ્રકટ થઈ જાય છે; પ્રત્યક્ષ કે અનુભવ કરનારા કૈવલ્યનું જો એવો પ્રાપ્તવ્ય છે. જ્યાં જ્યારે કોઈ સંકલ્પ કરે એવો સંકલ્પ પ્રાપ્ત; ત્યાં ત્યારે તેવો જ વિષય ગોકલાઈ

Lakeer

Date:-

ગયા છે. કારણ કે સમુદાય કરતાં વૈયક્તિક વેપારો ઝડપથી થાય છે. જ્યાં જરૂર કરતાં ઓછો સંકલ્પ પ્રયત્ન, ત્યાં ત્યારે વર્તનો જે વિધાન ગોઠવાઈ ગયા છે; કારણ કે ઈશ્વર તથા કાળ સંબંધિત વિધાનો માં, ક્રમ સંકલ્પમુક્ત છે.

વ્યક્તિગત વર્તન માટે ના હિન્દુમાં સ્વાધ્યાયો માં જે સંકલ્પનો તરફ વિશ્વસ્તરીય ઈશ્વર, કાળ વગેરે સ્વાધ્યાયો સમુદાયથી છે તે અર્થ માં જોડાવા માં પડ્યા છે. આ કારણ થી લોકો કુટુંબો પોતાના કુટુંબ માં ઈશ્વર સમુદાયરૂપ સ્વાધ્યાય માં અનેક પ્રકાર ના જોડાતા ગયા. (૪) વ્યવસાય માં ઈશ્વર ભોક્તાવાદ ગ્રાહકોમુક્ત પુરુષોમાં સ્વાધ્ય પ્રકાર ના છે વ્યવસાય કોણ તે વ્યવસાય માં જોડાવા જે જરૂરી; કારણ કે તે સ્વાધ્યાય માં બંધબેસતા હોવા છે. વર્તમાનમુક્ત ઈશ્વર ના પહેલા ગણવા પછી સમુદાય સ્વાધ્યાયરૂપ ની પાર્શ્વભૂમિ પહેલા ગણવા કે જેમાં તેમને સહજતા વિધિઓ માં ભિન્નતા પડવા સમુદાય ના ગણવા કાળનું ભિન્નતા સાથે પ્રાપ્ત થયું.

(૪) જેમ જેમ સમય માં દૂર જવાય કોણ, તે તેમ સ્વાધ્ય વધારે હોવું છે. તે બધા ગ્રાહકોમુક્ત કોણ પડ્યા. બીજા સ્વાધ્યાયે પ્રારંભિકમાં બજાર કરવા દૂર જવાય ને જેમાં તેમને કોણ તથા બીજા સ્વાધ્યાયો ના સ્વાધ્યાય થયો કોણ.

રામ બોલ્યા: તો પછી તો સમય તેમને કોણ સમય માં કોણો પડ્યા પણ જોઈએ

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કોણ! સમય કોણ જોવા જેવામાં સમય છે; તેને ગ્રાહકોમુક્તો કોણ સમય સમુદાયના પોતે વિધિમાં પ્રમુખ જે જોઈએ છે; માટે તો સમયને તેમને જોવાનો કોણો કોણ પણ જોવાનું કોણ સમય જોવું કોણ કોણ સમય જોવું તથા તેમ ગ્રાહકોમુક્તોના કોણમાં વિધિ પણ જોવાનું ગ્રાહક તેમને પ્રારંભિકમાં સમયોમાંથી કોણો જોવાનું કોણ તો પડ્યા તે તો સમયને જોવાનું કોણ તથા.

રામ કોણ સમુદાયના સમુદાયમાં જે જે પ્રકારોમાં જોવા જોવા જે જે પ્રકાર સંકલ્પ કરે છે તે તે પ્રકારમાં જોવા જોવા તે તે પ્રકાર માં વિધાન જોવાવાને પ્રાપ્ત થયા જોવું જોઈએ છે. આ પ્રકારમાં સ્વાધ્યાયમાં સમયમાં માત્ર માળા પહેરે, કાંઠા કરવા જોવા માં સમુદાય કર્મ થવું કોણ, સમય કોણ કરે છે.

રામ બોલ્યા: તો તે મુનિને જોવામાં સ્વાધ્યાય જોવા જોઈએ ? વશિષ્ઠ બોલ્યા: કોણ વિધાનના જોવામાં, આ સમયો

Date:-

ગયામાં રહ્યાનું જ્ઞાનપણ ત્યાંથી જ છે. કેમ કે! આ જ્ઞાન પણ સૌભાગ્યથી જ છે અને કેવળ મનના ત્યાગને લીધે જુદા જુદા રચાકારો વાટકું જોવાય છે. વાસ્તવમાં એ જ્ઞાન પણ કંઈ નથી અને આ જ્ઞાન પણ નથી. કેવળ બ્રહ્મ જ પ્રકાશે છે. મન, બુદ્ધિ અને ચિત્તનો જે આ જ્ઞાન બ્રહ્મરૂપ જ છે.

આવું બ્રહ્મરૂપ ચિદાકાશમાં મન પર કોતરેલું છે. રાવણ પૂર્વજન્મ કોણ હતો જ્ઞાન જેવા જુદા બ્રહ્મરૂપ ચિદાકાશમાં કોતરાયેલું છે' એમ આકાશમાં જ્યારે જ્યાં જુદા જુદા જે ગર્ભ ~~રહ્યા~~ જેવું દેહ થઈ પડે છે. અને આકાશમાં ક્યારે કે ક્યારે જે બ્રહ્મરૂપ થઈ ગયા છે. બ્રહ્મમાં રહ્યાનાથી થયેલું મન જે રચારને ઉત્પત્તિ, બુદ્ધિ આદિ વિકારોવાળા રચનાં પદાર્થો દેખાડે છે. પરબ્રહ્મ કોઈપણ વિકારના પામતા માત્રથી ચિદ્રૂપ રહ્યા છે. ચિત્ત ચારેવાર મનન કરવાથી 'મન' એ નામને પ્રાપ્ત થયા છે. તે મને જે આ જ્ઞાનને કેળવ્યું છે. કે રામ! આ દૃશ્યજ્ઞાત એ રીતે રહ્યું છે. પરનું ચારેયમાં જોવા તો કોઈ પણ રહ્યું નથી.

§ ૪૬ ~~લક્ષ્મણ~~ લક્ષ્મણ જીવન્મુક્ત સ્થિતિમાં રહ્યા.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: લક્ષ્મણ પોતાને બ્રહ્મરૂપ સમજ્યા જે લીધે કંઈપણ, કદાચિત્ ગયા આવે કે કોઈ જોયું તેને પોતાનાં જ્ઞાનમાં સમકક્ષરૂપ જ સમજતા. આમ વર્તવાનાં સમરણ નાં દિવસો માં તેમને પોતાના પિતાએ પોતાનાં કદાચ પૂર્વજન્મોનું જ્ઞાનોપદેશ કરવાનો પ્રારંભ કર્યો. કે રામ! તે સમયે તેમણે પોતાનાં બધા થયેલા જન્મ અને બધેલાં સર્વે દેહો જોયા. તેમાં જેવું બધા જ થયેલો દેહ ચિદાકાશના જ જેવું જુદામાં કાલ્પનામાં રૂપે થયા ગયેલો જોયો. તેને વધારે ચકાસવા જો વિચાર કર્યો જે તેમણે જોયું કે' આ મારા દેહમાં બધા જન્મો જ્ઞાનવાળો થયા છે અને પાંગળાપણું જો સંસાર પણ બંધ છે તોપણ તે પ્રાપ્તકાળ રહે તેમનાથી. માટે હું જુદામાં પ્રવેશીને જુદામાં પાર્થિવ પોતાના અને આકાશ જેવું જે રીતે આ દેહ વધારે જાણે. આવા આ દેહનું વધારે કાજ તો પણ શું કરવું? જો પહેલા જોતિષે રચેલું અને નિર્વિઘ્ન રીતે પરમ નિર્વાણરૂપ વિદેહમુક્ત જે રહું. પોતાનાં પહેલા ફરી વિચાર્યું. મારે તો કોઈપણ કારણ નો ઉદ્વિગ્નતા નથી. પણ કુબેરો દેહ જાવાનો છે અને મારા થઈ ગયો નથી તો એ પહેલા આ

Lakeer

Date:-

ઇંદ્રપ્રસ્થ ને કાંઠે વિદાય કરું.

રામ વિચારીને ખાંડવવનમાં રહેલા પક્ષીઓ માટે જેમ પૃથિવીના વનોમાં પુત્રોને કરે તેમ રુક્મિણી રામ રાવણ પહાડે જેમ વાનર દામડાનાં ઈંડિયામાં પુત્રોને તેમ પૂર્વના રાવણ માં પુત્રોને કર્યો. મોટા વૃક્ષોના પૂર્વજોએ પોતાનાં ઈંડા માં પુત્રોમાં જેવી મુજબ ગરુડી તેમનું ગર્ભ સિદ્ધ કરવા પંખાળ પર્યંત ને સેવા કરી. તેવી જ પંખાળ ના રાવણમાં પુત્રોને કર્યો. તે પંખાળ માં રહેલા મુજબ પોતાનો ઈંડા ને ખોટી જે વિદાય કરશે. પછી પંખાળનાં ઈંડા માંથી નીકળી જે પોતાનાં સ્થૂલ ઈંડા માં પુત્રોને કર્યો. તે જેવાં સેવા કરે તેને વનમાં રક્ષણ કરી, જેમ, સૂર્યપુત્રો સર્વાંદ પુરવારોને આકાશે ~~કરે~~ ફરીવાર સેવક વિશાળ ઝુંડમાં પુત્રોને કર્યો.

સેવકમાં સમુદ્રસંધાનવાળા તે મુજબ સેવે પંખાર જો સાર સેવકાર જેવાં ફોડીથી ફરી સેવકાર પહાડે ઈંડિયા સમે ફાટ્ટ સેવંદર વિકાર કર્યો.

(સેવાલ મુજબ બોલ્યા) ઈંડિયાને તો પૂર્વમ જે સેવારે પોકે લાગ્યા દોહ્યા છે માટે તેમાં સંવદન વિકાર ના જેવા નથી. 'સેવા જગાવ છે કે નથી' સેવંદ કર્યા તોડી આપેલ છે. ફરી સેવાકાળમાં જે સેવાકાર જો જે સેવાકાર ફરી દહ સેવારેજ વાનરને સ્વીકારવા પડે. જેવાં મોંમાં સમુદ્રસંધાનમાં કેટલાક રહે, સમયાવાનો પહાડે સંવદન કરે. જેવાકાર જોવાનો માટે રહે. ફોડીમાં જે જોવા સેવકાર માં સમુદ્રમિલન માં સંવદન રહે. સર્વમાં વિલાપ સમે કુંવારાઓથી શક્તિ બહુમાન પરમપદમાં જ રહે!

વિશ્વકર્મા બોલ્યા: કે રામ! રામ તમારા મુજબ ઈંડિયા સેવાકાર માં જ રહ્યા. પછી ગયા રાવણ. સેવકો બધાંએ વિદાય કરવા વિદાય કર્યો.

સેવકો કાંઈ બોલવામાં કરી પડ્યા બહારથી ઈંડિયા કરી ગયા. કેટલા સમયે બહારથી કે કુર્તિ-સેવક પાંખાળ કરી. તે સેવાલ બોલાવી કરવું કહેવાં.

'કે ઈંડિયા માં સમસ્કાર મળ! તે તોરણ સાથેનો સર્વ જગતે સેવાંદ સેવાનારું કેવું સુખ મેળવ્યું છે? તે મે માટે તું તોરણ જ રહે, સાથે ના જઈ. કે ઈંડિયાનાં સેવો કરવા સેવાનો.

Lakeer

સેવા સેવાકાર તમારો નથી સેવે તમે

Date:-

જ્યાં ત્યાં ભટકે. તમે બધા અહીં બેઠા. તમને ખબર કેટલા દિવસોમાં મને ઉપાડવાનું કુદરતે તમારી સાથે લખ્યું. તમારે બધાંએ જ્યારે જે જ્યાં ઈચ્છે ત્યાં જવું. કોઈ રોકટોક નહીં. તમારી ઈચ્છા, સ્વતંત્રતા જ અહીં માટે જ વિચારને કોઈ બાધ નહીં.

કુંભકર્ણ કહે ભાઈ! ઘણાં વર્ષો, જ્યાં સુધી રામ અવતાર ન ધારણ કરીને સીતાને નહીં લેવા ગયા, ત્યાં સુધી તો હું ક્યાંય ગયો નહીં. ત્યારે હવે ક્યાં જવું કરવું નહીં. બ્રહ્મ અધિકારીઓ છે, માટે તમે કોઈ ક્રિયામાં સંશય જ નહીં. કુંભકર્ણ પાછા ગુફામાં પાછા છે, પડ્યા તે પડ્યા જ છે. જાગ કોઈ જગાડે છે, પડ્યા બધું કરું કરવું નહીં. મન કોઈ જગાડે ત્યારે કોણ, કોને શોધે છે? બધું કાર્યકારણ ભાવના પોતે બંધાયેલ છે. કુંભકર્ણ જેવા પણ ગયા પણ પણ તો તમારામાં કોઈ ને કરવા શક્તિ નહીં. વિચારવાનો સ્વભાવ જ છે સ્વાભાવિક રાવણ પાપ પણ. વિભાગ બધું વિભાગ પાપનું સ્વભાવ છે નિયતિ સ્વજાતિય કુળ તે વિચાર બધું. રાવણ બોલાવે વિચારવા તે રાજા રાજા બધાં વિચારે પણ સહાયકો ના ગુણ માં સ્વયંભવ રહેજો બોલ્યા. રિવાજ કુરાજ કુરાજ. જેમ જું પડ્યા રહેજો! મેં રંકાર માં તમારા માંથી રાજા કુંભ કર્ણ ઉભો બધું. કુંભકર્ણ! તમને પડ્યામ. તમે મને રંકાર માં કરોડો વિશ્વ રહ્યા રહ્યા. વિભાવસુખ તમે પડ્યા પડ્યામ. તમે રાવ પાંચ વિદાયગાન પાપ કરજે ગિરફ્ત થઈને કહ્યું. કુંભકર્ણ! ભાવરણ અટકેલ તમને રંકારપૂર્વક રાવ સ્વભાવે રોકટોક કહ્યો. તું મને રુમાર્ગે રાજાવાર નથી કે તમે પડ્યામ. તમારા કહ્યું કુંભકર્ણ પાપ રાવ ગયે કુંભકર્ણ, મોટું મ પડ્યામ કરું કહ્યું. કુંભકર્ણ! તમે મારા જેવા કહ્યું ભાઈ જો તમને પડ્યામ તમારું ભલું થશે. કુંભકર્ણ. મેં તમારા રાવ જ રાજા, રાજા રાજ્યોમાં વિચારભેદ કર્યા છે કુંભકર્ણ કુંભકર્ણ રાજ રાજ્ય કહ્યું. કુંભકર્ણ કહ્યું રાજાના રંકારપોષણ રક્ષિત, રાજા જોઈને ના કોઈના મત્સ્ય રાજાઓના રાજ જ જ્યાં રાજાપાપી રાજ રાજ્ય કહ્યું.

S. 87 વાલકવાસુનિ વિદેહમુક્ત થયા.

Lakeer

વિવાદક ગોવિંદા. રેવામ પછી બનેલા કેમ પમાડ્યા

Date:-

કેવા રૂપવાળા કુંવર નું બાળક કેવાયેલ કરવાં જે મુનિ ત્યાંનાથી કેવા વૃક્ષોવાળા રાજિમાં, કેમ ના કહી ત્યાં આવમ બુમિકા ને પ્રાપ્ત થઈને પોતાનાં કુટિયામાં જે પુરુષ ને પ્રાપ્ત થયાં. રંગવાળા પક્ષીઓ તે મુનિ ને રવકાર, ઉકાર, મકાર અને વષટ્કારમય રૂપે મેઘના ગંભીર નું ગર્જન કરવા માંડ્યું. પુરુષમાં જોવાવાળાં રમણીયરૂપ નારીઓ ના રૂપને રમણીયતાના રાજિના પુરુષોને અંદર રહેવાં માટે રોકવામાં આ વિઘ્નોવાળાં પક્ષીઓનાં ટોળાં તથા રોકનારા પ્રકાર્ય પુષ્પ, પુરુષ આગળ ત્યાગ કરેલ ને સ્ત્રીઓના પુષ્પ પુરુષ કરતાં પ્રાપ્ત કર્યું; અને કેમ પવન ગંધનો ત્યાગ કરે તેમ ઉંડાર નાં ત્યાગ કરવાવાળાથી બંધુ ના આવે, દ્રષ્ટિઓ ને તથા શબ્દ વગેરે તમામાત્રાઓનો અંતે આરંભ નો પ્રાપ્ત કરી રહેતો. પછી અંતરાત્મ નિર્મળ આકાશમાં આકાશ ને રહેવા ગયેલાં ચંદ્રમા સમાન હોકર રહેતું. પાછળ બેસે જેવાળા ત્યાંનું તે બધું ને પક્ષ ને છોડીને નિર્વિઘ્ન સ્થાપન કરે રહ્યા. પછી અર્ચ-રહિત પદને પ્રાપ્તમાત્રાઓ નો પ્રારંભ થયા.

S.88 તોદકમુનિ પાસે પક્ષાગમનો પ્રશ્ન:-

વિશાખકુમાર:- કૃપાનાથ! આવાગમનના મુનિ ને કેવા સંભારવાળા કરે તમારા બુદ્ધિસાગર ના કથાનું વિવરણ કરો. બુદ્ધિસાગર આત્મમૂલ તત્ત્વનું પ્રવચોકન કરી તમો જે રહીને ગોવ-ગમકુટિ ભાગ ને છોડી વિહારકાર ને ગમાવો. કૃપાનાથ! જે કથા સદાનું તમને કહ્યું, કૃપાળો કહું છું અને કૃપા પાસે જે કહેશો, તે સદાનું કહું કે જે નિકાળસ્થાર્થ કહું. અને વિશ્વાસના છું. તેજો સંપૂર્ણ શોધવાવાળું કે અને સંપૂર્ણ રીતે પોતાના અનુભવેલું છે. કૃપાનાથ! આ નિર્મળ વિહારનું પ્રવાસવેળા કરતાં કેટલા સાધ્ય જે મળવું; કૃપાને કથા પણ જે મુક્તિ મળે છે, સાધુપણ જે દુઃખ દૂર પામવા છે. સાધના જે પરમ સિદ્ધિ મળે છે. કૃપાનાથ! અને સદાનાં ત્યાંનો કથા વિના બીજા કોણ સાધના પણ મળવાં જાય.

S.89 સાધનાઓમાં રાગરહિત પ્રકૃતિક પાસાઓ વર્ણવવા કરવો જાય.

વિશાખકુમાર: કૃપાનાથ! તમે પક્ષ ત્યાગવાળા કેમ અંતઃકરણમાં તત્ત્વજ્ઞાન મેળવવાને સ્વર્ગના રાજાથી, બિલકુલ કથા કેટલા પણ રહિતવાળ રહે. આત્મ સ્વર્ગમાં રહેવાં કોણ છતાં પક્ષ કહે, સુખ-દુઃખોને વશ કોણ જે જાય. તમે સમજાવવાળા થાઓ. મનુષ્યના સ્વર્ગમાં ત્યાગ કરનારાઓથી મળ કે સ્વર્ગમાં

Lakeer

દેવતા કરનારા રાજાઓ કરતાં પણ વધારે ઉત્તમ થાવ. તમે સ્વર્ગમાં

Date:-

ઉપાડ કરે, તમે જે રથકારને કહો. તમારું પુણ્યકર્મ કે જાણી. તમારા જેવા ભાગ્યશાલી પુરુષો કદી પણ કુત્સિત કે હીનના વિકારો ને વશ થાય નહીં.

રામ બોલ્યા: મને આ કથાનો પ્રારંભમાં જ એક સંશય ઉત્પન્ન થયો છે. સંશય એ છે કે, ભાગ્યશાલી રાણીનું બલવત્તર ચિત્ત ને રથકારમાં ગતિ કરતા વગેરે ક્રિયાઓ કેમ થતી નથી એને બદલે કેવો કેમ જોવામાં આવતા નથી?

વાશિષ્ઠ બોલ્યા:- કેમ! રથકારમાં ગમન કરવું વગેરે જે ક્રિયાઓ છે, તે ઇન્દ્રિયોને સ્વાભાવિક જ છે. એમ પ્રમાણથી સિદ્ધ થયું છે. જે વિષયો ક્રિયાઓનો અનુક્રમ જોવામાં આવે છે. જેમકે મરણ. સ્વાભાવિક જ રથકારમાં ઉડે છે. તો ઉડવું એ મરણનો ગતિ સ્વભાવ છે.

રથારૂઢ પુરુષોને રથના ક્રિયાઓના ઇચ્છા જ હોતા નથી. કેમ! રથારૂઢ થવાનો માણસ પડ્યા મંડિ તથા રથોમાંદિ રથાદિ પદાર્થોના રક્ષિત, મંગળ રક્ષિતમાં, ભોગાભ્યાસ રથાદિ ક્રિયાઓ જ રથકારમાં ગતિ કરતા વગેરે અનેક ક્રિયાઓ મેળવે છે. જોકરો પડ્યા ગમનકાળ માં રથારૂઢમાં પોતાને પોતે રથારૂઢ રથકારમાં ગતિ કરતા વગેરે બલના ક્રિયાઓ મેળવે છે રથ પ્રમાણે ક્રિયાઓ રથારૂઢ પુરુષ વર્તનારા છે. માટે રથારૂઢ ને તેમના ઇચ્છા થતા સંભવતા નથી. રથારૂઢમાં તો પોતાને બહુમતવાળા પ્રાપ્ત થયેલું હોવાને લીધે પોતે પોતાના પોતામાં જે પૂર્ણ હોવાથી માટે તે પુરુષ રથારૂઢ જોકરો ક્રિયાઓ રથ પૂર્ણ ઇચ્છાને ઇચ્છે જ નહીં રથને અનુસરે જ નહીં. જગત સંબંધ જે જે પદાર્થો છે, તે સઘળાં પદાર્થો અવિદ્યામય જ છે માટે જેનો અવિદ્યામય છે જ છેડા ઇચ્છિત હોય એવો રથારૂઢ પુરુષ એ પદાર્થો માં રથારૂઢ જ કેમ થાય? ના જ થાય. જેમ અવિદ્યા તે પડ્ય રૂપમય ગાંડાને મિથ્યા આદિ રથાદિના પુષ્કિતઓ તેને મેળવે છે, એવો રથારૂઢ જ હોય છે. રથારૂઢો રથ ફરી રથારૂઢ માં પડતાં જ નથી.

બોલ્યા ફરતા રૂપના રથના ફરવા જ રથોમાંદિ પદાર્થો જ, ભોગાભ્યાસ જ તેને રથારૂઢ ગમન આદિ ક્રિયાઓ પ્રાપ્ત થાય એમાં સંશય નથી. રથારૂઢ તો જગતમાં ચક્રવર્તી રાજાઓ થયેલો, પૂર્વજન્મોમાં દિનાનો, રથને પોતામાં જ સંતોષ પામેલો હોય છે માટે તે ક્રિયાઓ માટે પ્રાપ્ત કરતો નથી. કે ક્રિયાઓ માટે

Date:- 4-6-25.

ઇચ્છા કોળા જે નથી. આળ પુરુષને અપરાધ માં ભેળવા જેટલી નથી. બધા સિદ્ધિઓના પડછા જેટલા કોળા નથી, બિરાજવા પડછા ઇચ્છા નથી, બિરાજે કે અનુભવે કરવાના જેટલા કોળા નથી, માન ની ઇચ્છા કોળા નથી. અપરાધ પડછા રચવા નથી. મરડા ને વશ થવા નથી અને બચવાના પડછા લોને બિરાજવા કોળા નથી.

સર્વદા દૂર રહેનારો, કોળા મનવાળો, રાગ, વાસના અપેક્ષા રહિત પ્રદેશનો અને અપરાધના ભેદે નિર્લેપ રહેનારો આળ પુરુષ તો અપરાધ માં જ રહે છે. કોઇ સુખ-દુઃખ અપરાધ ભેદે બિરાવા જેવા વિષયોને મરડા વિષે લોભ પડછા વર્તનારો પુરુષ પોતાના અપરાધિક વૃત્તિને છોડવા નથી. પ્રારબ્ધના કુમળા અપરાધ પડછા અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ વસ્તુઓના આળપુરુષ કોઇ કર્મ કે ભોગને પ્રાપ્ત થતો નથી. આળપુરુષ તો અપરાધરૂપ વૃત્તિરૂપ રહેનારો અપરાધનું પુનઃ કર્મ કરે છે. વર્તનારા પુરુષને કોઇ ક્રિયા કરવા કે ન કરવાનું પ્રયોજન કોળું નથી. તેને સર્વ પદાર્થો માં કોઇ પ્રકારે પ્રયોજન જ અપેક્ષા કોળા નથી.

જે પુરુષને અપરાધના જો બેરાપડા જ કોળ તે પડા જે સિદ્ધિઓ દેખે તો સિદ્ધિઓ અપરાધના પદાર્થોનો ગોઠવણ કરવાને અનુકૂળ સિદ્ધિઓ મળતા રહે છે. મંડિ-મંત્ર અપરાધ અપેક્ષા દૂષિત બોકડવાળા અપરાધ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થયા છે. એવા પુરુષ જો જે નિયમો કરે છે, તે કર્મ અપરાધ આદિ મોટા કિલ્લાઓ પણ પડછા કોઇ કરી શકાતો નથી.

સર્વદા કોળ, બિરુ અજ્ઞાનાર કોળ, બિરાવું કોળ કે અપરાધ કોળ, બોકડવા તે તે પદાર્થોના અપરાધસિદ્ધિ નિયમને બદલવા બાબતના કોઇ ની પડછા વાપરતા નથી. કેમ! અપરાધ માં અપરાધ થયું લાગે કે સિદ્ધિઓ કે લક્ષ્મી બોલવા અપેક્ષ કુટુંબો માં, કાર્યો માં ક્રિયાઓમાં તથા મંત્રો માં પ્રયોગોમાં ની અપરાધિક શક્તિઓ કે કેમ જેટલો અપરાધ કે મારી બાબતો કે, દરેક તો દિન અપરાધના અપરાધનો રસ તથા મોહ કિલ્લો કરાવતા રહે તેમ કરાવતુંકો એ દૂષિત ના બોકડેલાં કુટુંબો, કાર્યો માં તથા ક્રિયાઓ માં કેમ અપરાધિક રીતે તેને સિદ્ધિ અપરાધ પામે છે.

કેમ! અપરાધના અને અપરાધ અપેક્ષિતોએ માં વિષયો અપરાધ જ છે. અપરાધ કરવું બોલવાનું કેમ કરે છે. આળ આળ અપરાધ માં ભેળવા સિદ્ધિ અપરાધનું નથી પડછા તેમ અપે અપેક્ષ કેમ પડછા નથી. કારણ તે સિદ્ધિઓને રાખવા બાબતનું પડછા

Lakeer

Date:-

બધી. જે પુરુષ ને જેવા ઇચ્છા થાય તે સિદ્ધિઓ મેળવવામાં સમર્થ કરે છે. પરંતુ જ્ઞાનમાર્ગમાં તો પુરુષ જ મુક્તિ માટે બધી જ પ્રકારની સિદ્ધિઓ પરંતુ ઇચ્છાઓ જેવા જ્યારે તેનો ત્યાગ કરી દેવામાં આવે ત્યારે જ મુક્તિ મળે છે.

જ્ઞાનમાં લીન થવા કેટલા પ્રકારના ઇચ્છાઓના ત્યાગ ની વિગતવાર ચર્ચા થયા ત્યારે જ પ્રશ્ન છે, માટે જ્ઞાનમાર્ગ પુરુષને તે જ્ઞાનમાં રત વિવિધ ઇચ્છા કેમ થાય અને શા માટે થાય? તત્ત્વવેત્તા પુરુષ પોતે ઇચ્છા વિનાનો હોવા છતાં પણ જે વૈવિધ્ય ના સિદ્ધિઓ મેળવવા સમર્થ કરે તો તેને પણ સિદ્ધિઓ સ્વયંસ્ફુરણા પ્રાપ્ત થાય છે. તાત્ત્વિક મુનિ ને કેવળજ્ઞાનના ઇચ્છા કેવા પ્રકાર તેઓ સિદ્ધિઓને માટે કોઈ સાધના કરી નહોતા. માત્ર જ્ઞાન મેળવવા જ તપમાં જોડાને સાધના કરી તે મેં તમને સંભળાવ્યું. કેમ! વિસ્તાર પૂર્વક, જ્ઞાનમાર્ગાનુસંધાનમાં અને પરમ પ્રેમમાં રહેનારા જ્ઞાનમુખને પામવા મહાત્મા તત્ત્વવેત્તા જ્યારે સિદ્ધિઓનો કોઈ ખપ નથી.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! જે મહાત્મા રહેવા વાસુદેવમાં રમે રાક્ષસ ને સિંહ જ્યાંથી ત્રિવિધ પાપનાશ કેમ થાય ગયા નથી? જ્યારે રાક્ષસ ઇચ્છામાં બાધિમાં પડ્યા પડ્યા કેમ ગયું નથી? વળી માં ગયેલા તે મુનિ વિદેહમુક્તિ ન પામ્યા, પાછા તે જ શરીર ના કેદખાને વિદ્યા કર્યા અને પછી વિદેહમુક્તિ પામ્યા તેનું કારણ શું? હે મુનિ! મારા સંશયનું સમાધાન કરો.

વસિષ્ઠ બોલ્યા: હે જ્ઞાનમાં લીનમાત્રના મહાદોષ ના પુરુષ લોકોએ કોઈ તે જ્ઞાનમાં જે આ સંસારમાં મુખ દુઃખોના ઇચ્છાઓ રૂપ બિરાજમાન બોલાવે છે. જે જ્ઞાનમાં વાસનાઓના રહિત અને રહિત વૈતરહિત પદોને કોણ તેનું કારણ કેમ કોણ તેમનું તેમ રહે છે. સંસારરૂપ હેરણ-મેરણ કરવામાં કોઈપણ સમર્થ થતા નથી. જે રામ! આગળનું કારણ કહ્યા વગર તમે તત્ત્વ પડ્યા કેરણ તે મેરણ અંતિમ કોણ ત્રિવિધ સંસારના સંબંધ પામવું નથી. આ બાબતે એક જ્ઞાન ઇતિહાસ કહું છું. તે સાંભળો.

(X) ચિત્ત જ્યારે જાગે છે ત્યારે પદાર્થ માં પડે છે, ત્યારે ત્યારે દુઃખ જે તે પદાર્થમાં પ્રાપ્ત થાય છે, એ નિયમ છે. જુઓ જે ચિત્ત જ્યારે પડ્યા રહ્યું તે જુએ છે ત્યારે જાગે તો રાક્ષસ માં રહેવા ચિત્તના પરિભ્રમણવાળું થઈ જાય તેમ ચિત્તરૂપ વિકારને

Lakeer

Date:-

પ્રકાર થાય છે. જેમ રીતે મિશ્રણને જોવાથી મિશ્રણમાં રહેલા પૃથક્ પદાર્થોનું જ્ઞાન પૃથક્કરણ દ્વારા થાય છે. પ્રયોગ-પ્રયોગમાં જે પદાર્થોમાં વૃદ્ધિદોષો પડ્યા જેમ રીતે ચિત્રમાં પડે છે. આવો પદાર્થ જોવા તે માટે મળ ચોપડા બને છે જ્યારે રસાયણમાં પદાર્થો પર તે રહેવું થયું.

જ્યારે રોગનું કારણ કે જે રોગ-જંતુ વિશેમાં જાણવા વિચારવાનું કોણ છે, તેના પર જ્યારે ડૉક્ટર પ્રયોગશાળાનું ચિત્ર પક્ષ કે જ્યારે ચિત્ર પડ્યા પુરાવા જે રોગ-જંતુ રહિત થઈ ગયા છે માટે ડૉક્ટર પ્રયોગો જોવા માં કારણે કોઈ ચકાસણી કરવા જાય.

કોઈ માણસ પોતાના ગામમાં ગટર-પાણી નું ઈન્જન સેન્સન કરે છે પરંતુ બીજા ગામમાં વૃક્ષોનું ઈન્જન કરવા જાય તેમ કંઈ જ્યારે ડૉક્ટર પ્રયોગશાળા માર્ગમાં રોગ-જંતુ રહિત મુક્તજીવાણુ જોવામાં રાખવા કરવા ઈન્જન-સેન્સન કરી રાકવાં જાય જ્યારે પાકા જોવા જોવા માં કારણ કરવા કરે જાણે પાકું ડૉક્ટર જે પૂર્વ થયા છે કોઈ જેવા પ્રકાર નો પદાર્થ જોવામાં રાખવા જેવું તેવું ચિત્ર પાકા જાય છે. આ નિયમ પ્રમાણે બીજા કરેલાં કારણ જે જોવાં જે રોગ-જંતુ રહિત થઈ જેવાં પૃથિવીએ તેને છોડવા જે કોઈ કરું.

કુલે રસાયણ માં ગાર્ડ માં જેવું કારણ કોઈ રસ્તા ગયું બાકી જોવા જોવા રંગાયનો રાખવામાં આવ્યા રાખવા જોવા. -સામાન્યરૂપે કાચ, કેરૂં, પારા રબર જે પદાર્થોમાં પડ્યા રહેલો છે, પડ્યા મૂળાનાં તાપ બોલ્ટ ના કાળજી જોવે નિર્દિશરાયણાથી રહેલો છે. જેમ રબરનું પૃથિવીનું થયેલાં પદાર્થો પર પડવું જોવા છે પરંતુ જેવા, જેવા પદાર્થો, રાકવામાં પદાર્થોમાં જે તે પૃથિવીનુરૂપે રબરે છે.

જે જે પ્રમાણે રબરમાંથી રબાયુબ જેવા પદાર્થો માં રહેલા છે પડ્યા કેવળ વિશ્વરારરે માં જ રંગાય, મધાયેલો જેવા રહસ્યમિત જોવા છે. બોલ્ટનું વિશ્વરારર બાલ્યાવસ્થાથી જોવા રમાંથિયર બાકી પાકા જોવા જેવું થઈ જેવા તેમાં રબ્બર રારરમાં રહેલાં રબરમાંથી રબાયુબ પૂર્વજોમાં, જેરમાં, વાયુમાં બાકી અગ્નિમાં રહેલાં રબરમાંથી રબાયુબ જેવો નિર્દિશર થઈ બાકી કેટલાંયોને મૂળનું રારર પૂર્વજ જ્ય, વાયુ રબાદિમાં સંયોગથી રડીબાયુ બ

Date:-

કુંડ. કુશમ! આ વિસ્તારમાં એક જાત ઉત્પન્ન થઈ છે એમાંનો જે ગોળ વિસ્તાર છે તે બાજુનું સ્થળ છે. એ વિસ્તાર ખિલ્લા ઘાસનો છે, એથળા વાદળ ઘાસ છે. પ્રાણીઓ જે પોતાપોતાના ટિકાણે કરે છે, તે ચોખ્ખા દેખાય છે. તીતડીઓનાં ટોળાં માં ઉંચાઈવાળા પ્રાણીઓને જ્યાં ગોળ ચોખ્ખા થઈ ગયેલાં તે પ્રાણીઓ પથરા જેવા દેડકા થઈ ગયા કુંડા તેમના વિસ્તારનું ટોળાં જાણે બધા ફરતું હતું. ઉંચા ડુંગર, ખાઈ ઉંટડાનાં તથા પ્રાણીઓ ઉંચાઈ ના ભાગો એ ખુશ્કિ કરતાં ખિલ્લા ઘાસ ખાવાનું ઘણું ઉત્પન્ન કરે છે, તેના કારણે પ્રાણીઓ ખુશ્કિ, ખલ કુદ્ર જ રહે છે.

કુશમ! કુંડા ઉંટડાનાં તથા ઉંચાઈ ના ભાગોમાં ગોળ ચોખ્ખા થઈ ગયા તે ત્યારે તે કુંડામાં બચ્ચા ખાઈ કાઢવા પ્રાણીઓ કરી પોતાના પોતાના ઘરોમાં ચાલ્યા ગયા. ખિલ્લા ઘાસ જાણે વાદળ ઘાસનું ટોળું કુંડું થઈ ગયું, તેના કારણે બધા પ્રાણીઓ મેરબાનીથી ખિલ્લા ઘાસને પૃથ્વી ઘાસ છે.

આપણને એ પણ જાણવા મળે છે કે પ્રાણીઓ ખાઈ કાઢવા પોતાના શરીરનું ચોખ્ખા થઈ ગયા છે, ત્યારે તેમનાં ઉંચા ઘાસ જેવા કુંડા અને ગોળનો ભાગ ચોખ્ખા થઈ ગયો છે. કુશમ! આ પ્રકારના ઉંચાઈવાળા ગામો ફિરોજપુર ઝિરકા જેવા ગામોમાં ઉંટડાનાં ટોળાં ચરતાં ચરતાં કુંડા ઘણાં ઘાસ ખાઈ ગયા. પૃથ્વી ભાગમાં ઉંટડા ગામોએ પૃથ્વી ના ઉંચાઈ માં કુંડા કુંડા વિસ્તારના જેવા ગયા.

કુંડ પૃથ્વીવિસ્તારનાં ઉંચાઈ ગામોમાં ઉંટડા અને ઘાસ પોતાના ટોળાં ફરીને વિસ્તારમાં કુંડા કરે છે. ત્યાં ઘાસ કુંડા થઈ ગયા છે. ત્યાંનો ખ્યાલ આવ્યો.

ગામડાંમાં ઘણાં, ઘરમાં પાંચપૂર્ણ ગોળ ગયા ખુશ્કિ ઘાસ ખાવા જેનું કુંડાવિસ્તાર ઘણું ઘણું છે એવા જે મકાનમાં કુંડા છે તેમાં ઘણાં પોતાનાં કુંડામાં ઘાસ ખાવા રહે છે. એ મકાનમાં ત્યાં ઘરમાં જ્યારે ઘાસ કુંડાં પ્રાણીઓ ને બોલાવવા માટે પૃથ્વી ઘાસ છે ત્યારે ઘરમાંથી ઘણાં પક્ષીઓ કુંડા કરવા માં ઘણાં ઉંટડા ખાવા ઘણાં ઘાસ ઉંચા ઘાસ ઉંચા ઘાસમાંથી કોઈ પ્રાણીઓ ઘાસ કરવા ઘાસ ઘાસ ઘાસ. કુશમ! આ ઘણાં ઘાસનો ખ્યાલ પ્રાણીઓ ઘાસ કુંડાં બોલાવે ત્યારે ઘાસમાં

Lakeer

Date:-

મંદિરમાં દાન લેવા બેઠા છે એ ઇચ્છે તેવો પૂર્ણ કરી શકે છે. ~~ત~~ ત્યારબાદ બીજા દિવસે રામ કિષ્કિંધાના રાજા વાલીને યુદ્ધ માટે બોલાવે છે. વાલી અને સુગ્રીવ વચ્ચે ભયંકર યુદ્ધ થાય છે. ત્યારે રામ વાલીને મારી સુગ્રીવને કિષ્કિંધાનું રાજ અપાવે છે. ત્યારે તે વાલીને પોતાનો ભાઈ માને છે. તેમ કહી વિદાય લે છે.

ત્યારબાદ રામ-લક્ષ્મણ ઋષ્યમૂક પર્વત પર આવે છે. ત્યાં સીતા જોવા મળતા નથી. તેમને શોધવા માટે વાનરોને મોકલે છે.

S.90 રામ અને રાવણ વિશે વિચારો:-

વક્તવ્ય બોલ્યા: હે રામ! જ્યારે વિદ્વાનો વિશે વાત થાય ત્યારે તમારું નામ પહેલું આવે છે. કેમ કરીને કરો છો. રામ બોલ્યા: વિદ્વાન એટલે જે વ્યક્તિ પાસે જ્ઞાન હોય તે. તમે પણ વિદ્વાન છો. રાવણ પાસે પણ જ્ઞાન હતું. રાવણ પાસે ચાર વેદ હતા. તે પણ વિદ્વાન હતો. તમે બંને વિદ્વાન છો. તો તમારામાં કોણ શ્રેષ્ઠ છે? તમારામાં કોણ સારું છે? રામ બોલ્યા: હે વક્તવ્ય! રાવણ પાસે ચાર વેદ હતા. પણ તે ખોટા કામ કરતો હતો. તે સીતાનું હરણ કરે છે. રાવણ પાસે જ્ઞાન હતું પણ તે ખોટા કામ કરતો હતો. તે સીતાનું હરણ કરે છે. રાવણ પાસે જ્ઞાન હતું પણ તે ખોટા કામ કરતો હતો. તે સીતાનું હરણ કરે છે.

Lakeer

Date:-

(૮૬) શિવ પરત પાછા ત્યારે જ સંસાર પરત પામે. પરમાત્મા જ શિવ પરમાત્મારૂપમાં અનેરૂપ પ્રવર્તવાનું કારણ બને. માટે તે શિવ દુઃખરૂપ વૃક્ષોના મૂળરૂપ છે. અને પરમાત્મા શિવ દુઃખરૂપ વૃક્ષોના ઘણા ઘણા અંકુરો ને ઉત્પન્ન કરે છે.

રામ બોલ્યા: હે મહારાજ! જેના શિવને બરાબર ઘટાવ્યું ન સમજ્યું. બરાબર ઘટાવ્યું શિવ કેવું કહેવાય? તેના શિવના બારા ઉપાધિપ્રકારનો ખ્યાલ છે અને શિવના વિશાળ રૂપોને રહે છે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! શિવની સ્થિતિ પરમાત્મરૂપ પોતાના પરમાત્મામાં અનેરૂપ રહે છે એ હું કહી ચુક્યો છું. હવે શિવના બારા વિશે કહું છું તે સાંભળો. જેમ પર્વતમાંથી નાના પાણીના ઝરણાં વહેતા થાય, જેમ કે પરમપુરુષ ને સુખ-દુઃખના ના દ્વારા પોતાના આત્મામાં અનુસંધાનને મોટા કુટુંબ રૂપે કહી શકીએ, ત્યારે જ શિવને બરાબર ઘટાવ્યું સમજવું.

'પરમાત્મા એક જ છે, અને બીજું કશું જ નથી.' એવા શિવના ભાવમાં જે પુરુષને બરાબર ફરી જાય તેનું શિવ બરાબર ઘટાવ્યું ગણાય. પરમાત્મા, ઈશ્વરપદ, ઉત્તરપદ, મહાદેવ, મોક્ષપદ અને મહોત્સવ જેવા મુખ્યબોધકને પરમાત્મા કહી શકીએ તેના શિવને બરાબર સમજ્યું.

જીવન્મુક્ત પુરુષે ના શિવનારા ના પ્રકારો કહ્યા કહ્યા છે. કારણ પદાર્થોનું નિર્માણ પરમાત્મા સમજીને બળ કરવામાં આવ્યું છે એ જ મુદ્દો છે. એ મુદ્દો બરાબર ઘટાવે ત્યારે જ 'શિવનારા' એવું નામ ધરાવનારો ઉત્તમ પ્રકારનો ઉદ્દેશ પામે છે. પ્રથમ પ્રકારનો શિવનારા કે જે જીવન્મુક્ત પુરુષમાં જોવામાં આવે છે. તેને જ કેટલાકને પુરુષો શિવ કેવું નામ આપે છે. પ્રથમ કેવામાં આવતું જીવન્મુક્ત નું શિવ મોક્ષ આદિ કારણોના દુઃખ રાખતું છે, ઉત્તમ બરાબર આવું છે, અને પુનર્જન્મ માં સંબંધ ના રહિત થાય છે. જેના પુનર્જન્મ ના થાય એવા ઉત્તમ બરાબર આવું જીવન્મુક્ત નું શિવ 'શૂન્ય' એવા નામથી કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ કક્ષાના પુરુષ તો તેને કહે કહીએ જ્યાં સ્થિતિમાં ના રહિત થયેલું શિવ, બરાબર માં આકાર જેવું અનુભવમાં આવે. એ શિવનો સ્વભાવ પણ કહેવાય અને તે જીવન્મુક્તને કહે છે. જીવન્મુક્ત ના બરાબર

Date:-

શેલે સમુદાયને પ્રાપ્ત પ્રદેશો ચિત્રમાં જેમ રંગેલા સ્વરૂપ સંધિ છે તે રંગે છે તેમ સ્વરૂપ મેરા સ્વાદિ સંધિચિહ્નો સ્વર્ગ સ્વર્ગ પૃથ્વી રંગે છે. ફ્રેમમાં જે ચિત્રનો સમુદાય કરેલો સ્વરો વિદેહમુક્ત તે જ પાત્ર છે. વિદેહમુક્ત નું ચિત્ર સ્વરૂપ તરફ પ્રયાણ સ્વામિસમુદ્ર પડ્યા રહેલું નથી. જીવનમુક્તિ ના સમયમાં મેરા સ્વાદિ સ્વરો રહ્યા તે મુક્ત રહેવાનું ચિત્ર જ્યારે સ્વરૂપ પ્રાપ્તિ પદાર્થ નિર્મિત વિદેહમુક્તિ ને પ્રાપ્ત થાય ત્યારે સ્વરૂપ તરફ પ્રયાણ થયું છે. વિદેહમુક્તિમાં જે 'સમુદ્ર' નામનો ચિત્રનો ભાગ પ્રાપ્ત છે તેમાં ચિત્ર જો વિશ્રામમાં ભાગ પડ્યા જ્યારે રહેલો નથી. વિદેહમુક્તિમાં ગુણો પડ્યા રહેલા નથી, દુર્ગુણો પડ્યા રહેલા નથી, વર્તમાન પડ્યા રહેલ નથી, ગરીબાઈ પડ્યા રહેલ નથી, ધાબળા પડ્યા રહેલ નથી, ઉદય-અસ્ત, કર્મ, દેહ કોઈ પડ્યા રહેલા નથી. તેમાં રંગેલું કે સ્વરૂપ, સ્વાદિકાર, દિવસ કે રાત્રિ રહેલ નથી, દિશાઓ રહેલ નથી, સ્વાકાશ, પાતાળ, સ્વર્ગ, પાપના, સ્વર્ગ, નૃત્યગ્રહ, દેશગ્રહ પડ્યા રહેલા નથી. સ્વાસંકલ્પ રહેલ નથી, પિંડ, સ્વપિંડ, પડ્યા રહેલ નથી. સ્વે વિદેહમુક્તિરૂપ પદ કોઈપણ સ્વાદિ ના પ્રાપ્ત થતું નથી. સ્વે પદ જીવનમુક્ત દોષને પ્રારબ્ધ ના ફળને સ્વંતે જ પ્રાપ્ત થાય છે.

સંસારના સ્વાડંબરના તથા બુદ્ધિના પારને પામેલા તત્ત્વજ્ઞાનીનું સ્વે 'વિદેહમુક્તિ' નામનું પદ મોક્ષ સ્થાન છે. સ્વે પદ કે જે દુઃખોના સ્વરૂપ રહિત છે, જેના કોઈ પણ પડ્યા ફિલોસોફી પર રહિત છે, સ્વાનંદરૂપ છે સ્વને નિર્ગુણો ના પડ્યા સ્વરૂપ રહિત છે, તેમાં ચિત્તના બંધારણ પડ્યા સ્વરૂપ રહિત થયેલું સ્વને બુદ્ધાસ્વરૂપને પામેલા મહાત્મા વિદેહમુક્ત પુરુષો જ વરે છે.

5.વા. ચારેયનું ભાવ ચિત્ર જ્યારે ચિત્ર નું ભાવ પ્રાકૃતિક સ્વરૂપ વર્ણવ્યા છે.

વિશેષ નોંધ: ફ્રેમમાં ચિત્ર સ્વંતે વિદેહમાં સ્વરૂપ વિશેષ કારણે કરવામાં આવ્યા સમુદ્ર મોટા સ્વંકુરો રહ્યા છે, સ્વેનું કારણ જ સંસ્કૃતિરૂપ વિલાનું ભાવ છે. કારણરૂપ ભાવ જ જ્યારે વિદેહ પામે છે. સ્વે કારણ નું ભાવ ચિત્ર છે, કે જે ચિત્ર સંધિ-વિધિચિહ્નો ના કારણે ભાવ બંધાયેલ છે, દુઃખોના કારણ સ્વરૂપો ના સંસ્કારરૂપ છે. સ્વને સ્વારણ ના કારણરૂપ છે. સ્વા મૂલ ભાવિયણ સ્વને વર્તમાન કારણે

Lakeer

HHL

Date:- 5-6-25

ચિત્તના ઉદ્ભવ પામે છે. ચિત્તના કારણે જો ઉદ્ભવ થતો હોય તો ક્યારે ? એવા કોઈ પણ સમયે જ્યારે જ્યારે ચિત્ત ના જ કારણ જો ઉદ્ભવતો હોય તો તેનો અનુભવ થવો જોઈએ જ ને.

કૈવલ્ય ! જેમ દાડા, કુંડા, કોડિયા એ બધા માટીનું જ વિકારો છે, તેમ જે કોઈ પણ મોટા પ્રમાણમાં જગત જોવામાં આવે છે, તે પણ ચિત્તનું જ વિકારરૂપ છે. વૃત્તિઓરૂપ પ્રવાહોને કારણે જ ચિત્ત વૃક્ષના પાંદડાની જેમ સતત અને ૪૪ વાર્તાઓ (૨) તે બનાવે છે. જ્યારે પાંદડા ખરી જાય તો ચારે કરી ગતિ કરવા લાગે છે ત્યારે તરત જ કારણ ની અંદર રહેલો સામાન્ય અનુભવ જેમાંથી અંકુરો ચિત્તરૂપ ગોઠવાઈ ગયા છે. જ્યારે પાંદડા ખરી જાય ત્યારે ચિત્ત ની અંદર રહેલો સામાન્ય અનુભવ ચારે બાજુ ફેલાવા લાગતો જોઈ ત્યારે વિષયોના અંકુરો ચિત્ત માં ગતિ કરવા લાગતો નથી. પાંદડાની જે ગતિ છે તે જ ચિત્તરૂપ કારણ 'જગત' રૂપે આપણને પ્રાપ્ત થતું જોવા મળે છે. જેમ ચોમાસા માં ઝાડવા ખરી જાય ત્યારે ઉનાળા માં ફરી ચારે બાજુ ઝાડવા જ દેખાય છે, તેમ ચિત્ત, પાંદડા, ચિત્ત અને જગત એ બધું ચિત્ત જ દેખાય છે. પાંદડાની ગતિ બંધ પડતા સામાન્ય અનુભવરૂપ સામાન્ય ચિત્ત-રૂપ વિકાર નથી ઉદ્ભવતા, તે સામાન્ય જે સંસ્કારો રહે છે તે જ સમાધિ કહેવાય છે. પાંદડાની ગતિ બંધ થતાં, સામાન્યરૂપ અનુભવ અંકુર રૂપે માં ચિત્તરૂપ થવાને, જેમ વૃક્ષ પરથી પાંદડા ખરી જાય છે, તેમ ચિત્ત ની અંદર રહેલા સંસ્કારોના ભોગવટારૂપ પ્રેરણાને લીધે સામાન્યરૂપ અનુભવ ચિત્તરૂપે ઉદ્ભવતા કરે છે. જેમ વાયુ ના ગંદા વિકારો પામે છે, તેમ સત્વ ચિત્ત માં વ્યાપક રહેતું મુક્ત કરતાં પાંદડા જેવાં સૂક્ષ્મ અનુભવ પાંદડાની ગતિ પર કરેલા પ્રમાણે વિકારો પામે છે.

કૈવલ્ય ! મારે અનુભવ તો વિકારો ના રહિત રહેવો એ જ પરમ કલ્યાણ છે એમ આપણે, એ વિકારો નું કારણ પાંદડાની ગતિ છે, માટે તે ગતિને રોકવામાં આવે તો સામાન્ય માં વિકારો રહે જ નહીં. સામાન્ય ચિત્તરૂપે ગોઠવાયો કે તરત જ બહારના વિષયોમાં અટવાતા રાગ પર દોડે છે, દોડીને તે વિષયોનો ઉપભોગ કરે છે અને ઉપભોગ કરવા પર એ ચિત્ત-રૂપ થયેલા સામાન્યને અનંત દુઃખો પ્રાપ્ત થવાના છે. એ ચિત્ત જે બહારના વિષયો પર વિષય થઈને સામાન્ય બોધને પર્યે.

Date:-

ઉદ્યોગ કર્યો જે કરે તેને એ પામવા યોગ્ય નિર્ણય પ્રેમ થાય છે. કૃષ્ણ માટે ચિત્તમાં જે રૂપ પ્રગટ થયું તેને વાચા આપવા કે પ્રેરણાથી ચિત્રમાં ઉતારવા કે, તેમ મુક્ત જ છે. ચિત્તમાં જે વિષયનું ઉદ્ભવ થાય છે તે ચિત્ર રૂપે રમણે. રંગો તે ચિત્રે જે પોકારે દુઃખ કરી નાખવાથી ચિત્ર સંસારરૂપ રંગભૂમિ પર પ્રાપ્ત થાય છે, એ રમણે.

ઉંગારને ચિત્રના ચાંદલા રૂપે જે પ્રગટાવ્યું ના તથા દેહાનાં વિવિધ પ્રયોગ કરીને પ્રગટાવી રહે છે. પ્રગટાવું રહેવું કરવું એ બહુ ઉત્તમ છે. ચિત્તમાં વિકારોને રહિત રાખનાર છે, ચિત્તના ચાંદલારૂપ ફળ આપનાર છે, અને રમવાનું મોટું કારણ છે.

કૃષ્ણ પ્રગટાવું રંગનું ચિત્તનું બીજ છે કે વિષય તમને રંગભરાવે. કુદે 'બાજના ચિત્તનું બીજું બીજ છે' એ વિષય કે જે તત્ત્વવેત્તાઓ એ પ્રગટ કરેલો છે અને અનુભવેલો છે, તે કહું છું. સાંભળો.

પૂર્વકારણ દેહ ભાવના બીજ છે કુ રમણિ પદાર્થો ને 'કું રમણ મારું' ઇત્યાદિરૂપે જે સ્વીકાર થવા માં રમાવે, તે સ્વીકારવું રૂપ જે પૂર્વકારણ વિચાર વિનાનું કોઈ પણ તે બાજના કહેવાય છે. કૃષ્ણ! બાજના બીજ બંધ બેસાડનારો પુરુષ પોતાના સ્વાર્થ જે વસ્તુનું રમણ સંભાળ કરે છે, ત્યારે તુરત રમણીઓ બંધ રમણીઓને રહિત પણ જે તે વસ્તુમય પણ બને છે. બાજના રૂપ પરવશ કરેલો અને ઘરેલા વસ્તુમય થયેલો પુરુષ જે વસ્તુને જુએ છે, તે વસ્તુ ને રમણ માનને મોહ પામે છે. બાજના બંધ પરવશ થયેલો કેવાય જાણે તે પોતાનાં સ્વરૂપનો ત્યાગ કરે અને બીજા રમણીઓના પણ કું રાખવાનો માણસ જેમ સંસારરૂપ વિષયિત રમણને જોવામાં પડી રહે છે. અને દુઃખો ને પોતાના થાય છે. અંદર રહેલા બાજના પરવશ થયેલો તે પણ બીજા બીજા રમણીઓમાં રમણ દુઃખોમાં દોરાયેલો રહે છે. અધ્યાત્મમાં જ્ઞાનના ભાવના કરવા, એ જ બીજું રમણ છે અને તે જ ચિત્ત છે એ રમણે. પદાર્થમાં રંગના રાગના બાજના દેહ રમણારના રમણાંત રંગાતા થયેલું ચિત્ત જોતાં, જરા અને મરણનું કારણ થાય છે. જ્યારે 'બાજવસ્તુ ત્યાગવા છે અને

Date:-

આવરતું ગયું છે. જેના કોઈ વાસના જ ન રહે અને અહંની રચના-મમતા એકદમ રહેવામાં આવે ત્યારે આત્મામાં ચિત્ત રૂપ વિકાર પણ નથી. ત્યારે ચિત્ત વાસનાઓ પરથી ત્યારે કોઈ દૃશ્યના કલ્પના જ ન કરે, ત્યારે પરમ કૈવલ્ય આત્મા સંકલ્પરહિત અવસ્થા કહેવાય છે. જેમ આકાશ નિર્લેપ વાદળું રહે છે તેમ જ્યારે આત્મામાં કોઈપણ રહે નહીં ત્યારે જેમ આકાશમાં કંઈ વિકૃતિ થતું નથી, ત્યારે જગત સંબંધિત કોઈપણ વસ્તુનું સ્મરણ જ ન થાય, ત્યારે સર્વ પર રહિત થયેલો આત્મામાં ચિત્ત કેમ જ કલ્પના થાય?

કૈવલ્ય! રાગને લઈને દૃશ્ય વસ્તુમાં સત્યપણું ના નિર્ણય કરવામાં આવે છે, પરંતુ જ્ઞાનનું રૂપ છે. વાસ્તવિક જે દોષ જે ન કરવા જેનિરોધરૂપ યોગથી પ્રકારનાં દૃશ્યોને મુક્ત જાણે આવા આત્મસ્વરૂપનું જે અપલોકન કરવું તે ચિત્તના સંકલ્પરહિત અવસ્થા કહે છે. જ્ઞાનયુક્ત જે ચિત્ત વૃત્તિરહિત કોય છે. જ્ઞાનીપણ જેને રાગદ્વેષ પર રહિત કોવાને લઈને શીતલ જ રહે છે; માટે તે ચિત્ત કોલા કહ્યાં નથી જેમ કહેવાય છે. જેને વિષયરસો ના ઉદ્વેકપૂર્વક સ્મરણ પણ રાગ જે નહોય, તેનું ચિત્ત જેવાયત્નપણાને પામેલું કહેવાય છે. અને તેવા તે સત્ત્વપણ કહેવાય છે.

જેને પુનર્જન્મ આપનારી બાહ્ય વાસના કોલા નથી તે પુરુષ જ્ઞાનયુક્ત કે સત્ત્વસ્થ કહેવાય. જેમ કુમારનો ઘાડકો કામ પૂરું થયા પછી પણ તેના સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી કરે છે તેમ જ્ઞાનયુક્ત પુરુષ જ્ઞાનમ પદાર્થોની વાસના વિના તો કોવાઇ ત્યાં પણ પ્રારબ્ધ તો વેગ સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી વ્યવહાર કર્યા કરે છે. જેઓની વાસના વિષયો જ્યાં સ્વાદરૂપ રહિત થઇને કોવાને લઈને બંધનરૂપ તેવું જે આત્મસ્વ માત્ર કોવાપણ પુનર્જન્મરૂપ વંકુરને ઉત્પન્ન કરનારો ન હોય, તેવા જ્ઞાનયુક્ત કહેવાય છે. જેનું ચિત્ત સત્ત્વપણાને પામેલું કોય છે એવા જ્ઞાન જ્યાં પ્રારબ્ધને પકડીરાખેલા જે જ્ઞાન-યુક્ત તેવો જીવન્મુક્ત (ચિત્તવિનાશ) જ કહેવાય છે. પ્રારબ્ધ જ્યાં સુધી ચાલે ત્યારે તેવા વિદેહમુક્ત થાય છે. કૈવલ્ય! એક પુરુષના ચિત્ત અને બીજા વાસના રહે તે ચિત્તમાં બંને છે એમાંના એક કોણ પણ જ્યાં ત્યારે બંને કોણ પણ જાય છે. જેમ

Lakeer

Date:-

કાવ્યનાં આકારમાં જેમ ભાવાત્મક ઉકેલ રચવો જરૂરી બને છે તેમ પ્રાસનાં ગતિ રચવે વાક્યના બંધો મહત્વને વિષયનાં જરૂરી બને છે. રચેકલ પ્રાસ ના ગતિ કે રચેકલ વાક્યના વિષયને જેમ રચ્યો રચેમ નથી. જેમ વૃક્ષ માં લોલ રહે તેમ પ્રાસના ગતિ વાક્યના અંદર રહે છે, અને વાક્ય પ્રાસ ના ગતિના અંદર રહે છે. પક્ષી જેમ બાજ ના અંકુર રચે અંકુર ના બાજ રાખે તેમ પ્રાસના ગતિ ના વાક્ય અને વાક્યના પ્રાસના ગતિ થાય છે. બાગ રાખે પ્રાસ ના ગતિ અને વાક્યના પ્રાસ્પર ને ઉત્પન્ન કરે છે. તેવીજ, પ્રાસને દાંડીયાને તથા તેવીજ ના બાજ રચાનંદ ને ઉત્પન્ન કરનારું વિષય જ છે. અને વિષય રચાત્મના વિકારરૂપ શબ્દોથી રચાત્મક જ છે, પરંતુ પૂર્વે માગવેલો વિષયાનંદ અને વર્તમાન જગત પ્રાસ વાક્યરૂપ જ કુદરત બંને રચે મળી ને વિષયને ઉત્પન્ન કરે છે. પૂર્વે માગવેલો વિષયાનંદ વર્તમાન જગત માં રહ્યો છે અને વર્તમાન જગત પૂર્વે માગવેલા વિષયે રચાનંદ માં રહ્યું છે. વાક્યના પ્રાસ ના ગતિ થાય છે, પ્રાસ ના ગતિના વાક્ય થાય છે અને વિષયને વાક્ય તથા પ્રાસ ના ગતિ ના થાય છે અમ બાજ-અંકુર ક્રમ રાખ્યે રચાતે છે. વાક્યના પોતે ઉદ્ગાર ને રચાત્મ માં જોમ કરીને પ્રાસ ના ગતિને ભંગાત કરે છે અને તેના વિષય ભાષાના બોલકપણાં જેમ થાય છે. કુદરત! રચા વિષય પક્ષી સદાના રચાશયો માં કેવાક કારણ ચૌમાસુ બોરા ને ઠોકી દેનારી છે. તે રચાસનરૂપ કુદરતમાંના કેવોક છે, તૂટકળાંબરૂપ વારણાયા બોલ્યા છે. કુદરત બાળ બાળ વૃક્ષોરૂપી કિંમી રચેના બાજે ગરબડ વાવરે છે. દુમાવામાં જેવાક ક્રમ પામ્યા બાદ રચને અંદર રહેલાં રચાત્મકરૂપ કેવૃક્ષમાં પ્રકાશને દેખાવા દેતા બાદ, અને તે પ્રાસરૂપ પવનના ગતિ કોકલાયા કરે માટામાં ભાગ કાઢ બોલ છે.

વિષયમાં બાજરૂપ પ્રાસ ના ગતિ રચે વાક્યના રચે બંનેનું બાજ પાસું રાખ્યે રચાદિ વિષયો છે. કુદરતે રાખ્યે વગેરે વિષયોના ઉદ્ગારમાં પ્રાસ ના ગતિનું તથા વાક્યનું કેવુંક ભાષા છે. પ્રિય-રચપ્રિય રાખ્યે રચાદિ વિષયો તે રમણક ના જ પ્રાસ ના ગતિ તથા વાક્યના ઉદ્ગાર

Date:-

પામે છે. માટે રાગદ્વેષાદિ વિષયોપરજ છે એમ કહેવામાં આવે છે. જેમ મૂડ ના હોઈએ ત્યારે કુદરત જોડે વાત થઈ શકે છે એમ રાગદ્વેષ વગરે વિષયોનો વ્યાપાર પડ્યા બાદ જ્યારે આત્મા મૂડમાં હોય ત્યારે જ બધું થઈ શકે છે. રાગદ્વેષાદિ વિષયોને આત્મામાં રમમાણ થવા જેવું રાગદ્વેષ વગરે વિષયોનો વ્યાપાર છે; કેમકે આત્મા જ પોતાનાં સ્વરૂપમાં લીન થઈને, રાગદ્વેષાદિ વિષયો જેવા પ્રકાશ ના બરાબર થાય છે, જેમ બધા લોકો ભેગા થયેલા હોય ત્યારે એમ રાગદ્વેષાદિ વિષયો પડ્યા રહેવા જોઈએ. બહાર ના લોકો ઘર ના જે કોઈ વિષયો છે, તેમનો સ્વભાવ જુદા છે જ નહીં. જે સ્વભાવ છે તે જ સ્વકીય પર કુદરતે પોતાના પોતામાં રાગદ્વેષાદિ વિષયો જે હોવે છે.

જેમ રસોઈ માં મરચું નાખ્યા બાદ તેમાં વિશિષ્ટ સ્વાદ માં પોતાનો ચમત્કાર જે જોવા મળે છે, તેમ જગત ના વિષયો પડ્યા સ્વાદ ના પોતાનો ચમત્કાર જોવા મળે છે. સ્વાદમાને વિવેકદ્રષ્ટામાં જે પોતાનાં બધાનું સ્વાગત થાય છે, તે પડ્યા પોતાનાં સંકલ્પો થી જે થાય કોઈપણ બાબતે બાહ્ય સ્વાગત જેવું જ છે. કુદરતે સ્વકીયતાનો સ્વાગત માં બાહ્યસ્વાગત રાગદ્વેષાદિ સંકલ્પોનો સંભવવું નથી.

કુદરતે માટે જેમ બાળકને પોતાનાં સંકલ્પ થી ઉઠેલા ચમત્કાર જે દેખાય છે, તેમ જગતમાં પોતાનાં સંકલ્પ થી ઉઠેલા ચમત્કાર રૂપ જોવાયેલા હોય છે. જગતમાં જે જોવાયેલા રાગદ્વેષાદિ વિષયો હોય છે. બાળકો માં પોતાનાં જે ચમત્કાર જોવાયેલા હોય છે, તેમ જગતમાં પોતાનાં જોવાયેલા હોય છે. જગતનું બધું સ્વાગત જોવાયેલા રાગદ્વેષાદિ વિષયો પર થાય છે.

'સ્વાગત કુદરત જ છે અને તેમાં જગત મુક્ત છે જ નહીં.' એવો સ્વભાવ કે દરેક વિષયો પણ જે યથાર્થ સ્વાગત જ છે. આ આત્માને પૂર્વજન્મોનું ભય પૂર્વે નડી ગયેલું જે ફાંફાં ફોજદાર થયા છે, તેને સમજી પુરુષે પણ જગત પર દયા ભાવનું જોઈએ. જે દયા ભાવવામાં બાધક થવાનું એટલે જ આત્માને સંસાર જે સંભવ છે. અને જો જે દયા ભાવવા માં આવે તે જ મોક્ષ છે.

જગતનું દર્શન એ જ્ઞાનયોગ એમાંથી ફલિત માટે છે. અને જગતનાં દર્શન પર દ્રષ્ટિ પડવે સ્વાભાવિક

Date:-

કેટલું સુખ સંસારના સુખ તો માટે છે. કૃષ્ણ! મારે તમે જગતના દર્શનનો ત્યાગ કરીને શૈલપુત્ર - પર્વતરાજ તથા પુરુષાંદ્ય પાપ આત્મા કે જે જગતના દર્શન પર રહિત થવા શૈલપુત્ર છે તે જ તમે થશો.

રામ બોલ્યા: કે મહારાજ! જગતના દર્શનનો ત્યાગ કરીને શૈલપુત્ર રહેનારો પુરુષ કેવો થાય? જગતનું દર્શન કર્યા બાદ બીજો કયો પદાર્થ પ્રાપ્ત થવાનો રહે છે કે જેને માટે તે જગતનો ત્યાગ કરે?

વશિષ્ઠ બોલ્યા: કે રામ! જગતપુરુષ વૃક્ષોના આકારને જોયા છે, પણ તેમાં મનની ગતિ, ભાવિત તથા વર્તમાન કાળની કોઈ પણ વસ્તુમાં આસક્તિ ભાવનારૂપ ભાવિત હોતા નથી; કારણ માટે તે પુરુષ જગતના દર્શનનો ત્યાગ કરનાર છે અને શૈલપુત્ર છે જે પુરુષને એકકો ભાવેજિત કરવા છતાં પણ જગતમાં આસક્તિના ભાવિત ન હોય, તે પુરુષ જગતના દર્શનનો ત્યાગ કરનારો અને શૈલપુત્ર કહેવાયા છે. જેમ બુદ્ધિ વિષયોમાં જરા પણ વિચારતા ન હોય, તે પુરુષ જગતના દર્શનનો ત્યાગ કરનારો, શૈલપુત્ર અને જીવન્મુક્ત કહેવાયા છે. જ્યારે અધ્યાત્મ વિષયવિચારણામાં રહેલ દેહને આત્મરૂપે વિષે બુદ્ધિ કોઈ પણ પદાર્થમાં રહેતા નથી અને બાહ્ય અને આંતરમાં તથા મૃગા આદિના રાગ પર પોતે નિર્વિકલ્પ પદાર્થમાં રહેવામાં આવે, ત્યારે જેટલા વિષયના વિચારણ વસ્તુમાત્રનો આકાર કલ્પે કહેવાયા છે. એ આકાર કરવાને લીધે જીવન્મુક્ત પુરુષ કરી વાર જન્મ-મરણ આદિના બંધનને પ્રાપ્ત થતો નથી.

નિર્વિકલ્પ સમાધિ કરવાને અશક્ત વારણાએ વિષયનો વૃક્ષાકાર વૃત્તિરૂપ મોટો આનંદ ઉદય પામે છે. કે જે આનંદમાં જીવન્મુક્ત પુરુષો રહે છે જીવન્મુક્ત પુરુષનો જે વૃક્ષાકાર વૃત્તિરૂપ આનંદ પણ વિદેહમુક્તિના સમયમાં જીવન્મુક્ત ના આધે પરબ્રહ્મના આનંદ પામ્યા પ્રાપ્ત છે. જગત માં જગતરૂપે દર્શનનો ત્યાગ કરનારો મહારાજા જીવન્મુક્ત પુરુષ આપતા, બોલતા, ચાલતા કરતા અને ગોદ આદિનું ગાડુંગ કરતા પણ જે વૃક્ષાકારવૃત્તિરૂપ આનંદથી યુક્ત રહે છે; માટે શૈલપુત્ર કહેવાયા છે.

કે ~~રામ~~ રઘુવંશીઓના રઘુકુલ રામ! પછી વિચાર ગમે તેવું કઠણ લોકોને પણ જીવન્મુક્ત પણાને મેળવી આ સંસારરૂપ દુઃખસાગર નો પાર ને પામ્યા થશે.

Date:-

જીવનમાં સંકલ્પના રૂપ અત્યંત મોટું ફળ ઉકેલું છે. જ્યારે જીવનમાં સંકલ્પો કરી કરીને પોતાનાં ઇચ્છિત વિષયને કલ્પી લે છે, ત્યારે એને જ જીવનમાં રૂપ, રંગોળા જેવા ના વિષયોને પૂર્ણ પ્રાપ્ત થાય છે. હે રામ! એ રીતે એ જીવનમાં પોતાને વારંવાર જેમાં એમાંને તથા વારંવાર મોટું પ્રમાણને, અંતે કોઈ સમયે અહંકૃ એવાદિ ના સ્વભાવમાંથી પોતાને મોક્ષ પદ પ્રમાણે છે. એ જીવનમાં જે વિષયોને જે રૂપે ભાવના કરે છે, તે વિષયોને એ રૂપ ભાવનામાં પરિણમે છે; એટલા માટે જેવા સુખના પોતે વિષયોના ભાવનાથી રંગ રહિત ના થાય, ત્યાં સુધી ઘણાં કાળ સુધી પોતાનાં સંકલ્પોને પ્રાપ્ત થતાં નથી.

હે રામ! જેમ કે, જરૂર, રાજસ, સાત્ત્વિક કે ત્રિગુણ એ કોઈ મુક્ત છે જ નથી, પણ જીવાત્મા જ પોતાના એવાદિ 'ત્રિલિંગ' માંથી 'ત્રિ' ના જેવા ભાવોને ત્યજી દે એવાદિ ના બોધ દ્વારા કરીને ત્યાગ કરે છે. એ જીવાત્મા વિશેષ ના કારણ પણ પોતે જ પોતાને બાંધ્યા પછી જોઈ, જોઈને દ્વેષ કારણે વિવિધ રચાદિક પાછો પોતાના સ્વભાવિક અસંગ રૂપને (મુક્તપણાને) પ્રાપ્ત થાય છે.

હે રામ! એ જીવાત્મા જે જેવા જેવા ભાવોનું ભાવન કરે છે, એ જ પ્રકારે ત્રિગુણાત્મક પદાર્થોને ગ્રહે છે. એ જ પ્રકારે એવાદિક પદાર્થોને ગ્રહે છે. જેમ કે, પૃથ્વી, આકાશ, પર્વતો, નદીઓ એવા ત્રિગુણ પદાર્થો એ જીવાત્માના જેવા ના ભાવને અનુસાર થાય છે. 'આ જગત મારું જ રૂપ છે જગતમાં મારા સિવાય બીજું કાંઈ છે જ નહીં' એવો દૃઢ નિશ્ચય થાય, ત્યારે એ જીવાત્મા પોતાનાં સ્વાભાવિક રૂપને પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યારે એ જીવાત્મા પોતાના બધું કાંઈ પડ્યું ના મળે, પણ ત્રિગુણ વિષયોના રૂપે જ મળે, એવાં ત્રિગુણ વિષયોના પડ્યા રહેવાથી એને પોતાનાં સ્વરૂપમાં જ વિશ્રાંતિ પામે, ત્યારે તે જોઈએ જોવામાં થયો.

હે રામ! જે એ જીવાત્માનું ભાવન કર્યું છે. એ પ્રમાણે એ જીવાત્મા ઉદય પામે છે. એકલવાયાને એક અને એકલવાયાને અનેક એમ બે પ્રકારની સત્તા છે. એમાંથી જે એકલવાયાને સત્તા (અમનિષ્ઠ સત્તા દ્વિજ) છે, તે જીવાત્માનું ભાવન છે. ઇદપણું, પદપણું, તંપણું

Date:- 6-6-25

એનો કુલપતિ દત્તાત્રેય અનેક વિભાગોના જે જુદા જુદા સત્તા કેન્દ્રોમાં રહ્યા છે, તેને અનેકવાદવાળા સત્તા સમજવું. એ અનેક વિભાગો ને લાગ દઈને સર્વોચ્ચ સમાજવાદવાળા જે વિશ્વાસ એક સત્તા (સમષ્ટિ સત્તા) કહેવાયા છે. તેને અનેકવાદવાળા સત્તા સમજવી.

ઇશ્વરના બધા પરમાત્મા દત્તાત્રેય જુદા જુદા વિભાગો ને લાગ કરતાં, જે એકરૂપ, મોટા રૂપવાળા અને વ્યાપ્તિવાળા સમષ્ટિ સત્તા છે તે જ અનેકવાદવાળા સત્તા કહેવાયા છે. સત્તા ના ઇશ્વર-પરમાત્મા જે જુદા જુદા આકારો છે, તે કંઈ પડ્યા રહ્યા નથી, અને સંસારના માટે તેઓનું કલ્યાણ કરવાનું પડ્યા રહ્યા કરવાનું નથી. અનેકવાદવાળા જે નિર્ગુણ સત્તા (દત્તાત્રેય) છે તે અનેકવ્યાપ્તિવાળા સત્તાનો જે આ કહેનારા પરમાત્મા નથી; એમને કંઈ પડ્યા પોતાનાં સ્વરૂપને ભૂલવાના નથી. કેટલાક કહે છે 'કે ઈશ્વર જ જગતનું કારણ છે'. કેટલાક કહે છે 'પરમાણુઓ જ જગતનું કારણ છે'. અને કેટલાક કહે છે કે 'માંટી જ જગતનું કારણ છે'.

પડ્યા તમે ઈશ્વરને, પરમાણુઓને, કે માંટીને કારણ નથી માનતાં, સમષ્ટિ સત્તાને જ, અનેકને કે દત્તાત્રેય ને જ જગતનું કારણ માનો તો તેનો આવળ કરો. જોકે ઈશ્વર, પરમાણુઓ અને માંટી, પડ્યા તેઓમાંથી જે-જે ભાગને કારણ નાખવાં, પણ કાર્ય જ છે, તો પડ્યા દરેકભાગમાં મેદવાળાં છે, માટે વાસ્તવિક નથી. જેમાં ભેદબુદ્ધિવાળાને કારણભાવ કોઈ પ્રકાર નો ભેદ રહ્યો-રહ્યો તે પદાર્થ પોતાના જેવા જ કોઈ?

(૪) ફેરામ! તમે પોતામાં એ સમષ્ટિ સત્તાને અવળા કરો, પરિપૂર્ણ પરમ આનંદવાળા તથા સદાકાળ દેશોમાં ભરપૂર પણે રહે. એ સમષ્ટિ સત્તામાં પડ્યા કેવું એટલે કે તેમાં પડ્યા સ્વાભાવિકરૂપ જે પરમસત્તા (પરબ્રહ્મ) છે તેજ વાસ્તવિક રૂપે જીવનું તથા જગતનું બીજ છે. કેમકે સર્વજ્ઞતા એમાંથી જ પ્રગટે છે. સમષ્ટિ સત્તામાં કેવું જ્ઞાન વિજ્ઞાનું જે એ રહ્યા પડ્યા છે, તેનું કોઈ પડ્યા બીજ નથી. એમાં જે સર્વજ્ઞતા પણ રહ્યા છે, અને એ પોતે નિર્દોષ રહે છે. એ પદમાં જેને સ્થિતિ મળી હોય, તે પુરુષ ફરીવાર આ દુઃખભર્યા સંસારમાં જન્મ ધરતા નથી. એ પદ સર્વોચ્ચ કારણનું પડ્યા કારણ છે, અને એનું કોઈ કારણ નથી. એ પદ જે સર્વોચ્ચ આકાશમાં રહ્યા છે અને એવા અવ્યક્ત

Lakeer

Date:-

કોઈ ચાર નથી. જેમ તળાવમાં કાંકરા નાખવાથી જેમ જેમ પ્રતિબિંબ પડે છે, તેમ જે જે ઇન્દ્રિયગ્રાહ્ય માંથી જ્ઞાન થયું છે તે વસ્તુઓ પ્રતિબિંબિત થયેલ છે. જ્ઞાનના વિષયો જે પદમાં જ્ઞાનાત્મક ક્રિયાપદ જે કર્તૃપદોને પ્રાપ્ત થયા છે અને બીજા મધુર શબ્દ ઇ.સ.ની પકડ પાડે છે તેમ જ્ઞાનંદના સમૂહરૂપ જે પદથી જે પકડ પાડે છે. વિષયો પોતાના જ્ઞાન વિનાના કોવા છતાં પણ જે પદના યોગાત્મક જે જ્ઞાનવાચક પ્રાણ છે. એટલા માટે જે જે જ્ઞાનેન્દ્રિય વ્યક્તિસ્વરૂપ, જ્ઞાનના જ્ઞાનંદોમાં અર્થાત્ જ્ઞાનંદ સ્વરૂપ છે અને જ્ઞાનના વિષયોમાં અર્થાત્ વિષયરૂપ છે.

હે રામ! જ્યાં બ્રહ્મમોક્ષ નો સમુદ્રો જે પદમાં જે કેવળ પ્રાપ્ત છે, કેવળ પ્રજ્ઞા પદ્મ જે રહે છે, જેમાં જે વદે છે, જેમાં જે ફેરફાર પ્રાપ્ત છે, જેમાં જે ગ્રાહ્ય પ્રજ્ઞા ભાગે છે, અને જેમાં જે ગજર ભાસે છે. જે પદ બારે માં બારે છે, કુંવારા માં કુંવારું છે, ચૂર માં ચૂર છે અને ચુકમ માં ચુકમ છે. જે પદ દૂર માં દૂર છે, પાસે માં પાસે છે, ભાળા માં ભાનું અને બુદ્ધિ માં બુદ્ધિ છે. જે પદ જોજ નો જોજરૂપ છે, જ્ઞાનારા નો પડ્યા વાચકરૂપ છે, જ્ઞાનના વાચકરૂપોમાં જ્ઞાનિયાકારરૂપ છે અને ક્રિયાઓ નો પડ્યા જ્ઞાનકારરૂપ છે. જે પદ જગતમાં પ્રસિદ્ધ નથી. જગતમાં જે કોઈ પ્રસિદ્ધ છે તે પડ્યા જ્ઞાન જે છે. જગત નો જ્ઞાનાવરૂપ પડ્યા જ્ઞાન જે છે, દ્રશ્ય પડ્યા જ્ઞાન જે છે. જે કોઈ જ્ઞાનજ્ઞ છે તે પડ્યા જ્ઞાન જે છે. જ્ઞાનરૂપ જે કંઈ છું અને જ્ઞાનકારરૂપ જે કંઈ નથી.

હે નિર્દોષ રામ! જ્ઞાની પ્રકાર નો પ્રશ્નો કરીને પડ્યા જે રીતે જે પરમપદમાં તમને સ્થિતિ મળે તેમ કરો. જે પદ નિર્મળ છે, જ્ઞાનાકાશ છે અને જે જ્ઞાનમાનું વાચકાવિક રૂપ છે. જે જેનો જ્ઞાનુભવ થાય તો ચિત્ત બોધિત પદ બની જાય છે.

હે રામ! કુલ જે તમે જે બોધક મુખ્ય જ્ઞાનરૂપ જે જોઈને પૂછતા કરો, તો સંસારનાં ભયથી મુક્ત જે છો. તમને કરીને પણ ફરીવાર જ્ઞાનવર્ધન થવાનું નથી.

5-42 તત્ત્વજ્ઞાન, વિજ્ઞાનરૂપ અને વાસનાક્ષયનો માર્ગ જે જ્ઞાનાય:-

રામ બોલ્યા: હે ગુરુ મહારાજ! જ્ઞાન કારણથી મારે જે શબ્દ જ્ઞાનિ વિષયો જાણવાં જે બાકી રહ્યા, જેમાંના કેટલાકને જ્ઞાનરૂપ અને જ્ઞાનાકાર માંગને પૂછવા જે

Date:-

બનેલ કહ્યા તેમાંથી જેવા બનવું એ સ્વાર્થના કરવાથી દુઃખરૂપ પરમપદના વૃક્ષ પ્રાપ્તિ થાતા તે કહે.

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! મેં શરૂઆત માંડીને શ્રોતૃ સ્વાદિ વિષયો સુધા જે દુઃખરૂપ બનેલ કહ્યા, તે પદાર્થ માં જેને પદાર્થ રસ જે દૂર કરવાથી પરમસુખરૂપ પદની પ્રાપ્તિ વૃક્ષ થાતા છે. વિચારકર પુરુષપ્રયત્નથી, વૃક્ષ જે વાસના નો ત્યાગ કરીને પરમસુખરૂપ પદ કે જે ચમત્કાર ચૈતન્યના રસથી ભરપૂર ઘન પડ્યા રૂપ છે, તેનો સ્વીકાર કરીને તેમાં સ્થિર માટે જે વિશ્વના નિર્વાણ વિસ્તૃતિ કરે, તો સ્વ કરણ માં જે રસ ચર્વણીય પરમસુખરૂપ પદને સારી પેઠે પ્રાપ્ત થાય.

હે રામ! જે ભરપૂર ના ચરણ ને શુદ્ધિ કરીને તેમાં વિશ્વના વિસ્તૃત બોધરૂપે તો સંસાર વહાર ચમત્કાર પરમસુખરૂપ પદને પામ રાકશો. હે રામ! 'જેમ ભરપૂર ના તથા જગતમાં ચરણ જે કઈ બાજુ રહિત કરવારૂપ શુદ્ધિ રસાયણે તેરસનું ઘટાળ કરવું રસ પડ્યા બ્રહ્મના પ્રાપ્તિ નો ઉપાય છે, તેમ જેને સૌભાગ્યમાંથી રહિત કરવારૂપ શુદ્ધિ રસાયણે જે નું ઘટાળ કરવું રસ પડ્યા બ્રહ્મના પ્રાપ્તિનો ઉપાય રામ માટે જ હોવા રસેના રાંક રાખવાનથી; કેમ કે સૌભાગ્ય વિના રસકમાં જે પદાર્થ નું રૂપરંગ રસંભવવું જ નથી. સૌભાગ્ય રસ્તુતિ રસદામાં વ્યાપક છે. માટે સૌભાગ્ય વિના રસંભવ જે નું ગૃહણ થાય રાકે રસેમ જ નથી.

તમે જે કંઈ વિચાર્યો છે, જ્યાં જોયું છે, જ્યાં ઉભા રહ્યા છો રસતે જ કરો છો ત્યાં સૌભાગ્ય રહેલું જ છે. સૌભાગ્ય વિના રસકમાં જે પદાર્થ નું રસંભવવું પડ્યા નથી. રસદાનું જે સૌભાગ્ય માં રસહ્યસ્વરૂપ છે; માટે જેમ સૌભાગ્ય જે થી જુદું પડી રાકે છે તેમ જે સૌભાગ્ય થી જુદું પડી રાકવું નથી. હે રામ! વાસનાઓ નો ત્યાગ કરવામાં રસતે મનનો નાશ કરવામાં ઘટાળ કરો, તો તમારા રસદાનો રસાદાઓ તથા વ્યાધિઓ ઉપાડ્યા માટે માં વિશ્રાંત થઈ જશે; પડ્યા ઉપર કહેવા પ્રમાણે કરવાં રસ્યા પ્રકારનો રસદાનો છે; કેમકે મનોપ્રવૃત્તિ ને ઉખેડવા કરવાં પડ્યા વાસનાનો ત્યાગ દુઃસાધ્ય છે. જ્યાં સુધી મન નો લય થાય નહીં ત્યાં સુધી વાસનાનો ક્ષય થતો નથી. અને જ્યાં સુધી વાસના નો ક્ષય થતો નથી ત્યાં સુધી વિશ્વ શાંત થતું નથી. જ્યાં સુધી રસ્યા પદાર્થોમાં

Date:-

ન થયું હોય ત્યાં સુધી વિશ્વયોગ્યતા પ્રયોગથી અને વિશ્વયોગ્યતા ન થયું હોય ત્યાં સુધી વસ્તુસાધ્ય પ્રયોગથી. તથા વસ્તુ સાધ્ય, વિશ્વયોગ્યતા બન્ને પ્રયોગોનો કર્તા એક પરમેશ્વરનો કરણાનો વાદળ રહ્યો છે. માટે દુઃખાદ્ય છે. હે રામ! માટે વિવેકી પુરુષે પુરુષલક્ષણ કરી યોગ્યના દૃષ્ટાંતે દૃઢ ત્યાગ કરવું ઘટે છે, મન યોગ્યે, અને પ્રયોગનો કર્તા એક ઈશ્વરનો વિચાર કરવો જોઈએ. ત્યાં સુધી એ રાગના વિચારનો વિચાર તો વમળો જ રહ્યા કરે છે. ત્યાં સુધી વિચાર ન થયો હોય ત્યાં સુધી એકડા વગર મીંડાની પેઠે વિચાર જ થયો હોય ત્યાં સુધી એકડા વગર મીંડાની પેઠે પડ્યા વિશ્રામદાયક પ્રાપ્તિ થતા નથી.

હે રામ! તમે જાણવું જોઈએ, વિશ્વયોગ્યતા અને પ્રયોગનો કર્તા એક ઈશ્વર સુધી પહોંચ્યા પછી એનો વિચાર કરવો તો તમને સંસાર તો વિષ જેવો જણાશે અને જીવનના વધુતા-ઓછાપણા કે ગાંઠો સંપૂર્ણ રીતે તૂટી જશે છે. હે રામ! એકડો જેમ જેને વિચારવો હોય વિચારી શકે છે, એવી રીતે સંસાર જે વિશ્રાંતિ, વસ્તુયોગ્યતા વિચારીને સુધી વિચાર કરી જોઈએ તો સંસાર ફક્ત ભ્રમ જેવો જણાશે. (૪)

હે રામ! તમે જાણવું, સંસારના, વર્ષો કેમ સુધી જીવવા, કેમ રહેવું, ખાવું, કેવાં પડ્ય પરમ કલ્યાણ અર્થે વસ્તુયોગ્યતા, વિશ્વયોગ્યતા અને પ્રયોગનો કર્તા એક ઈશ્વરનો વિચાર કર્યા કરો. જેમ પ્રયોગનો કર્તા દૃષ્ટાંત છે એવું જ પ્રકાશમાં પડ્ય દૃષ્ટાંત છે એમ વસ્તુસાધ્યનો કહે છે. માટે પ્રકાશમાંનો પડ્ય એવા જ રીતે વિચાર કરવો. પ્રયોગનો વસ્તુ કર્તાના પડ્ય વિશ્વ ગયાનું પાપ છે અને પ્રકાશના વ્યાપ્ત રોકનારા પડ્ય વિશ્વયોગ્યતા પાપ છે. માટે વિશ્વ જે ત્યારે કર્તા અને મારી સમજે ત્યાં જે પક્ષ છે. (૫)

પ્રકાશના સુધી પ્રકાશમાંના વિચારવાથી દોષાભાસ ન-માં નિષ્ફળ થયું એવું પ્રત્યક્ષના દૃષ્ટિવાદ, પ્રયોગનાં ચક્ષુ વડ, મોઢા નાં નિરાલંબન અને દોષાત્ત વાળા પ્રયોગ કરવા પ્રકારો વડ પડ્યના વ્યાપ્ત રોકાયા છે. ખાસ્તવાદમાં જે નિષ્ફળ છે તેનું બોધાવર વસ્તુઓનાં વિચાર, મહા વાક્ય વિચાર માં જે વસ્તુનિષ્ઠાવાદ ~~કરે છે~~ વિચારણા રહે છે એ જ વિચારવાદ છે

Lakeer

Date:-

રંગે ભક્તને ભગવાનના દર્શનનો ઉપાય બતાવે છે. રામચરિત્ર રાજા વિશ્વામિત્ર ઉપદ્રવ કરવાને, રંગમાં ભંગ પાડવાને બાબતે ઋષિ કરવાને 'ઘરની વિખવાદ છે' એમ જોઈ કરવાને દર્શનનો ઉપાય બતાવે છે. દર્શનનો પ્રેમભક્તિ પ્રેમ ચિત્ત ની પૂર્ણતા ઉપર આધાર છે. જેમ કે પુષ્પના ગંધ છે તે જ ચિત્તના ગંધ છે; કારણ કે પુષ્પના ગંધમાંથી ચિત્ત રંગાઈ જાય છે. દર્શનનો રંગેલું ચિત્ત જેને પ્રાપ્ત થયું છે એવા પુરુષ પુષ્પના ગંધને જેમ સારી રીતે ગ્રહણ કરી જોઈ શકે. પુષ્પના ગંધને જોઈ શકાતો કે ક્રમ કરી શકાતો નથી પણ બધાં ઉપાયોથી ચિત્તને દૂર કરવું જોઈએ, તો જ ઈશ્વર ચિત્તમાં રહેશે.

ચિત્તને ભગવા માટે પ્રથમ પ્રેમ પૂર્વક, મહાત્માઓનો સમાગમ, દર્શનનો ત્યાગ અને પુષ્પના ગંધ જેવું ચોક્કસ રૂપ ચિત્ત ધરાવે છે. જ્યારે ચિત્તને ભગવા માટે ધ્યાનપૂર્વક કોઈ કિયા તેમાંને કોઈ દરજ્જે, જે પુરુષ ઉપવાસ, મોટા તીર્થનાં સ્નાન, સ્મશાનશાંતિના વર્ણનો ફરીને ઉપાયોથી ચિત્તને ભગવા માટે કરે છે, તેમણે દેવા-રૂપ સ્નાનને કોરાડી દઈને કાંકરાનાં સમુદ્રોના પ્રવાહો જોવા ઘરે છે. તે પુરુષો ઉપવાસ સ્નાનના કે ચિત્ત ને ભગવા લોકોનો ઉદ્યોગ કરે છે તેમણે કમળનાં વેલુઓથી મોટા મહોત્સવ કરીને બોલ્ડ લોકોનો ઉદ્યોગ કરનારા જે સમજવા. તેમનો શ્રમ નિરર્થક જ થાય છે. જ્યારે ક્યારેક ચેક બચ્ચાંઓ જેમ બચ્ચાંમાં જઈ પડે છે, જેમ કોઈ માંસ ઉપરનું કોઈને પ્રાપ્ત છે, કોઈવાર પડ્યા ઉપરથી ગાંઠિને પ્રાપ્ત થયા નથી. પર્વતો ના શિખરો પર ભટકવા કરે છે, કૂવા અને પાંદડાઓને ખોદા કરે છે, અને વિચારો પાર કરવાની જેમ વેદાંત વર્ણવેલું અરેલું બુદ્ધિપ્રાપ્ય પ્રકાર અને ઘણે ઉપાયોને બદલે પ્રયત્ન જ કરે છે.

જેઓ ચિત્તને ભગવા માટે ત્રાસ, જપ, ધ્યાન તીર્થયાત્રા અને દેવપૂજા વગેરે બાહ્ય ઉપાયોનો ત્યાગ કરે છે, તેઓ પડ્યા મૂળના પોષે ઘોંઘાટના ચુકાદા ચેક જો ચિંતાઓને દોરાયેલા જ રહે છે. માટે રંગોમાંથી કોઈક જ અને કોઈ રમણે જ દેવગતિના વાસનાત્યાગને પ્રાપ્ત થાય છે.

Lakeer

જોઈએ કોઈપણ પ્રાપ્ત ક્રમમાંથી. તરફનો રંગોમાં. તથા મનોજ

Date:-

બોકડાં ગોળેડુંગર મિમિત્તોને ત્યાંથી ઠાળા પેકી રાકળા-પકળાનો વિશ્વામિત્રોએ પ્રાપ્ત પ્રયા કરવા, રાજેક ઉકાડો ઉપર ગયો રહ્યો રાકળા રાખો બે બે ત્રોજિયોમાં રમાય-ગય કર્યા કરવા રાખે બોકડે ચારેચાર રોગ રાખે મરકાયા ત્યારે દુઃખોના પડાયા જ કરે છે રાખા બોકડો રંસારમાં ચારેચાર રમાવર્તનો પામ્યા જ કરે છે. રાખુંચન નરકમાં ગયા છે, નરક માંથી પાછા સ્વર્ગમાં ગયા છે ત્યારે પાછા પૃથ્વી પર રાખે છે. કે પણ નરક કે સ્વર્ગમાંથી રાખુંચ રાખે રાખે પાછા નરક કે સ્વર્ગમાં ગયા છે.

હે રઘુનંદન! રામ કૈકેયી દેશમિમાન ત્યોત્યા કરી રાજ્ય ઉપાધ્યો ના ચિત્તને બળ, બુદ્ધિ રાખુમવનો અભ્યાસ કરી, રાગાદિ રહિત પદને પ્રાપ્ત રાખ્યો. રામ પુરુષ જે રૂપ કૈકેયા છે, રામના બુમવવું સ્વરૂપ કૈકેયાને રામા જે સ્વર્ગના રાખિક ભોગવાય છે; માટે રામમહા પ્રાપ્યો. હે મહામા! બધે ચિત્તને ચિમહામાં જેવા બંધ કેવા, બુદ્ધિપદ કે જે ચિમહો ના રહિત જ છે, સર્વના ઉત્તમ છે, રમાદ્ય રાખાદ્ય છે, રાખે રહેક જ છે રાખે નિર્વિકાર છે એવું જ રાખુસંધાન કરવા રહો, રાખે વિવહાર રંબંધના ક્રિયાઓ કરવા કિવા પણ રાખકિલના વ્યાવહારના બાધનુકિલના બુદ્ધિઓના રંપર્યન્ત વાવા પદને રાખકર્તા જ રહો.

S.93. બોધ ત્રિપ્રકાર પ્રમાણોના પ્રાપ્ત રામર્થ્યાદિ:-

વશિષ્ઠ બોલ્યા: હે રામ! જેઓ જ્ઞાન વિચાર કરી જે રોકી પડ્યા પોતાના ચિત્તનો નિગ્રહ કરવો ઉપાય તેઓને પોતા-ના જેમનું આકૃત્ય કર્યું રમજવું. જે માણસ નો વૈરાગ્ય-પૂર્વક નો વિચાર શાસ્ત્ર પડ્યા પોતે પ્રાપ્ત થયો હોય, તે માણસને શમ-દમ રાખિ બુદ્ધિ બુદ્ધિઓ રાખાયત્ત કરે છે. રામમત્વનું યથાર્થ રાખસાક્ષાત્કાર કરનાર જે રાખ્યોગ ઉપાસિવાળા ઉત્તમ બોધ રાખિ નાં રાખુંચે પડ્યા વિલરાયલા નથી. તેને મનના વૃત્તિરૂપે, રાખિદ્રયો કે રાખિદ્રયો પડ્યા શું કરે? કોઈ વિકાર ઉપાન્ન કરી શકે નહીં. રોકેલા, પાંચમા રાખિ ભૂમિકાઓને પ્રાપ્ત થયેલા દેહ, વિદેહ, બુદ્ધિને પડ્યા ચૂકેલા રંસર રંસરા રાકળા ભૂમિકાઓને પામ્યા પિવાને તૈયાર થયેલા મહાબોધવાને કયારે વિમયો કે ઇન્દ્રિયોરૂપ રોરોને ઇબાયા છે? પ્રાપ્ત થયેલા વિદ્વાને દુઃખ રાગ રાખિ વૃત્તિઓ મિશ્રા શકતા નથી. ચાલતા, ઉભા રહેતા, જાગતા રંસર રૂતા પડ્યા જે

Lakeer

Date:-

પુરુષનું ચિત્ત વિચારમગ્ન બનેલું હોય તો પુરુષને મૂંઝવણ ફરી વળે છે. કે રામ! જ્યારે જ્યોતિષીને જોવા બોલાવનાર વ્યક્તિ રાજાને ત્યારે રાજાને 'આ જગતમાં શું કરે અને આ દેહ શું કરે?' એવો વિચાર કરો જેમ પ્રકાશવાળા દિવસને જોવામાં આવે છે તેમ રાજાને કરનારા વિચારવાળું ચિત્ત પરમપદ જોવામાં આવે છે. પ્રકાશનો વિચાર કરનારા જ્ઞાનથી સર્વ દુઃખનો વિનાશ થાય છે. નિર્મળ પ્રકાશ પોતાની મેળે જ ઉદય પામે છે. જ્ઞાન પ્રકટ થવાં જાગવા યોગ્ય પરપ્રકાશ પોતાની મેળે ઉદય પામે છે. જે રાત્રિ વિચારથી બ્રહ્મભાવ જાગવામાં આવે તે રાત્રિ જ્ઞાન કહેવાય છે. એ જ્ઞાન પોતે બ્રહ્મસાર તથા જેનાં બોધ રૂપ કિરણ બહારે બ્રહ્મથી જુદું ન હોય એવું હોય છે. કે રામ! ત્રિવિધ વિચારથી થયેલું સમ્યગ્જ્ઞાન જ જ્ઞાન કહેવાય છે. જેમ મધુરતા દૂધની અંદર રહે છે તેમ આત્મા એ જ્ઞાનની અંદર જ રહે છે. યથાર્થ જ્ઞાનનો ભરપૂર પ્રકાશવાળો પુરુષ સર્વદા આત્મામાં જ રહે છે. નિર્મળ થયેલું અને સમતાવાળું જે પોતાનું સ્વરૂપ તે જ જાગ્રતાવસ્થા પરપ્રકાશ છે. જેમ ~~સિદ્ધાંતો~~ વિદ્વાનો જો નિશ્ચય કરે અને તે સ્વરૂપજ્ઞાનની પૂર્ણિમા થતાં જે અવિદ્યારૂપ કાદવ દૂર થઈ જાય પોતાની મેળે નિર્મળ થઈ જાય છે.

સ્વરૂપજ્ઞ, પ્રજ્ઞાવંતવાળો અને જ્ઞાનસ્થિતિવાળો જીવન્મુક્ત કોઈ વિષયમાં કૂણા સ્વભાવથી, કરોળિયા જેવી બુદ્ધિવાળો નથી. કે રામ! જ્ઞાનસ્થિતિ રહિત બુદ્ધિવાળો, પુરુષ પ્રયત્નવાળો, વ્યવહારના શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન જાણવાવાળો, બુધ્ધ બાધકર્તા ન કરનારો, રાગદ્વેષનાં ક્ષોભ વગર વિના રહેનારો જીવન્મુક્ત રામ, રોટ્ટ, દિગ્દ્ર, રાદ્રના, કેલાસ કે સ્વર્ગમાં, સ્વપ્નવ્યવહારોમાં કે બીજા બીજા કોઈ પણ પદાર્થમાં દરકાર જે ઇચ્છતો નથી.

જીવન્મુક્ત પુરુષ જ્ઞાનથી કરવાયોગ્ય વસ્તુવિચારથી અનેક વિચાર કરે જ્યારથી કે ખાડાનો કે વૃક્ષનો પડવા જેવા પણ કોઈ સ્વરૂપમાં સ્વાનુસંધાન માંથી કિંચિત્માત્ર ચલાયમાન કે રામ! સમતાવાળો, સ્વસ્થ મનવાળો અને બુધ્ધ બાધકર્તા જે કરનારો જીવન્મુક્ત. મરકીવાળા પણ કરતો નથી, ખાડામાં પણ પડતો નથી, શેરડી પણ પડતો નથી: પરંતુ પર્વતના જેવું દૃઢ

Date:-

હે રામ! જીવન્મુક્ત પુરુષ અપાદાન, અપાદ્ય, જેટલાં દેહના અવયવ પ્રકટાવેલાં, દેખવાના અને ચલેલાં અન્યને પણ આવા અવયવ પોતે પ્રાપ્ત તે બોધના વેગે પ્રવર્તાવે છે. 'આ અવયવનું જગત અધ્યાત્મ જ છે.' એવા નિશ્ચયવાળો અને અજ્ઞાનવાળો પોતે જ અધ્યાત્મ કૃત્રિમ જગતે અવયવ જગત જેવું જ અવયવ રહિત છે એવું અનુભવતો તે જીવન્મુક્ત અવયવ નિર્વિકલ્પતા વિકાર કરે છે.

હે રામ! આ અવયવનું જગત અધ્યાત્મ જ છે; માટે જોવારૂપ ભ્રાંતિ દોરડા છે. જેટલામાં દેખાવવાં પદાર્થો અધ્યાત્મ માં જ અવકાશવાળાં ભ્રમરૂપ છે, એવો નિશ્ચય રાખી જીવન્મુક્તને રંગારહિત અવકાશરૂપ અનુભવરૂપ થાય. અવયવ મિટવવા દેખ્યા છેલ્લા પુરુષાર્થ માં તમે કૂટે સ્થિર થાઓ.

ઉપશમ પ્રકરણ સમાપ્ત.

Lakeer